

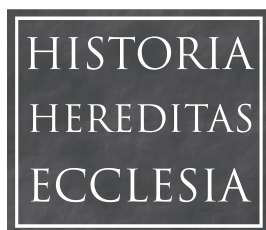
RAPORTY DOTYCZĄCE DIECEZJI ŻMUDZKIEJ I INFLANCKIEJ Z KOŃCA XVIII WIEKU

OPRACOWAŁ JAN BULAK

HISTORIA
HEREDITAS
ECCLESIA

Raporty dotyczące
diecezji żmudzkiej i inflanckiej
z końca XVIII wieku

TOM 29

SERIA POD REDAKCJĄ

KS. DR. HAB. ANDRZEJA BRUŹDZIŃSKIEGO, PROF. UPJPII
I DR. HAB. TOMASZA GRAFFA, PROF. UPJPII

MIĘDZYNARODOWY KOMITET REDAKCYJNY:

KS. PROF. DR HAB. JACEK URBAN – PRZEWODNICZĄCY, POLSKA
MGR. PŘEMYSL BAR, PH.D., CZECHY
JUDR. MGR. GABRIEL LUKÁČ, SŁOWACJA
PROF. DR HAB. ZDZISŁAW NOGA, POLSKA
PROF. PHDR. JIŘÍ TRÁVNÍČEK, CZECHY
KS. PROF. DR HAB. ROBERT TYRAŁA, POLSKA
KS. PROF. DR HAB. ANDRZEJ WITKO, POLSKA
PROF. DARIUS VON GÜTTNER SPORZYŃSKI, AUSTRALIA

Raporty dotyczące
diecezji żmudzkiej i inflanckiej
z końca XVIII wieku

opracował Jan Bulak

Kraków 2024

Jan Bulak
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
ID <https://orcid.org/0000-0002-8319-8205>
✉ jan.bulak@upjp2.edu.pl

© Copyright by Jan Bulak & Księgarnia Akademicka, 2024

Recenzenci
prof. dr hab. Grzegorz Błaszczyk, Uniwersytet
im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
dr hab. Marek Hałaburda, Uniwersytet Ignatianum w Krakowie

Opracowanie redakcyjne
Ewelina Biernaś

Projekt okładki
Lesław Sławiński

Na okładce
Żmudź, ilustracja Stanisława Łukomskiego do *Pieśni o ziemi naszej*
Wincentego Pola, ze zbiorów cyfrowych Biblioteki Narodowej

978-83-8368-154-2 (druk)
978-83-8368-155-9 (pdf)
<https://doi.org/10.12797/9788383681559>

Publikacja dofinansowana z subwencji
dla Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43
e-mail: publishing@akademicka.pl
<https://akademicka.pl>

Spis treści

Wprowadzenie	11
Diecezja żmudzka.....	12
Diecezja inflancka.....	21
Struktura dokumentu.....	24
Zasady edycji.....	28
Słownik skrótów i trudniejszych terminów.....	35
Zarządzenie biskupa Jana Stefana Giedroycia.....	37
Tłumaczenie.....	39
Diecezja żmudzka.....	43
Dziekania katedry żmudzkiej.....	79
Praelatura archidiakonii Kapituły Żmudzkiej.....	82
Praelatura probostwo Kapituły Żmudzkiej.....	82
Raport o katedrze diecezji żmudzkiej.....	90
Dorbiańska parafia.....	98
Ginteliska parafia.....	101
Gorzdowska parafia.....	104
Janopolska parafia.....	107
Kontowska parafia.....	110
Korciańska parafia.....	113
Kulewska parafia.....	117
Ławkowska parafia.....	120
Masiadska parafia.....	123
Olsiadska parafia.....	127
Pikielska parafia.....	131
Płotelska parafia	135
Płungiańska parafia	140

Połongowska parafia.....	144
Powondęńska parafia.....	146
Salantowska parafia.....	149
Siadska parafia.....	154
Szkudzka parafia.....	157
Telszewska parafia.....	163
Twerska parafia.....	166
Tyrkszlewska parafia.....	170
Wornieńska parafia.....	173
Żemelańska parafia.....	176
Żorańska parafia.....	179
Gruździwska parafia.....	183
Janiska parafia.....	186
Kurtowiańska parafia.....	189
Kurszańska parafia.....	193
Łayżowska parafia.....	196
Łuknicka parafia.....	199
Okmiańska parafia.....	202
Popieleńska parafia.....	205
Poszuszwiańska parafia.....	208
Radziwiliska parafia.....	211
Rawdziańska parafia.....	213
Szakinowska parafia.....	216
Szawelska parafia.....	220
Szawlańska parafia.....	223
Szawkianańska parafia.....	227
Tryska parafia.....	230
Użwentska parafia.....	233
Waygowska parafia.....	235
Wiekszniańska parafia.....	238
Nowożagorska parafia.....	242
Starożagorska parafia.....	245
Johaniszkielska parafia.....	248
Kławańska parafia.....	251

Krakinowska parafia.....	254
Konstantynowska parafia.....	257
Ligumska parafia.....	260
Pokrojska parafia.....	264
Puszołattska parafia.....	266
Poszwityńska parafia.....	269
Rozalinska parafia.....	272
Sałatska parafia.....	276
Smilgowska parafia.....	278
Szadowska parafia.....	281
Andrzejowska parafia.....	284
Woynutska parafia.....	287
Żwingowska parafia.....	290
Beysagolska parafia.....	294
Widuklewska parafia.....	298
Wilkiska parafia.....	301
Wielonska parafia.....	304
Botocka parafia.....	306
Butkiska parafia.....	309
Chweydańska parafia.....	312
Czekiska parafia.....	316
Eyragolska parafia.....	319
Gawrańska parafia.....	322
Girtokolska parafia.....	325
Grynkiska parafia.....	328
Jaswoyńska parafia.....	331
Jurborska parafia.....	334
Kielmieńska parafia.....	336
Kołtyniańska parafia.....	339
Krokowska parafia.....	342
Krozka parafia.....	346
Lalska parafia.....	350
Lidowiańska parafia.....	352
Niemoksztańska parafia.....	355

Nowomiejska parafia	358
Pogromońska parafia	361
Poszylska parafia	364
Rettowska parafia.....	367
Skirstymońska parafia.....	370
Srzednicka parafia.....	372
Surwiliska parafia	375
Szwekszniańska parafia.....	378
Szydłowska parafia.....	381
Szyłelska parafia	386
Taurogowska parafia	390
Teneńska parafia.....	392
Wewyrżańska parafia	395
Kalwaryjski klasztor księży dominikanów	398
Kretyngowski klasztor księży bernardynów	402
Telszewski klasztor księży bernardynów	404
Kieydański klasztor księży karmelitów	407
Datnowski klasztor księży bernardynów.....	410
Wiadomość o stanie klasztoru rosieńskiego. Zgromadzenie księży scholarum piarum	414
Wiadomość o stanie klasztoru księży dominikanów rosieńskich.....	417
Wiadomość o stanie klasztoru rosieńskiego zakonu księży karmelitów	422
Poszołtuń – klasztor księży benedyktynów.....	423
Żogiński klasztor księży franciszkanów.....	424
Chwałoński klasztor księży karmelitów dawnej obserwacji	427
Citowiany klasztor.....	432
[Klasztor podubiski]	436
Linkowski klasztor księży karmelitów	438
Szpital wornieński rochitański	440
Kęstaycki szpital braci rochitów	441
Kroski klasztor zgromadzenia panien zakonu św. Benedykta	442
Wiadomość o stanie klasztorów [!] krokowskiego zakonu mniszek reguły świętej Katarzyny	449
[Podsumowanie diecezji żmudzkiej]	451

Spis treści

Raport o kościele parafialnym rzymskokatolickim mitawskim w Kurlandii według ukazu prześwieconego departamentu	457
Raport o kościele parafialnym gołdyskim, o parafii i o osobach duchownych przy nim mieszkających	465
Raport o stanie kościoła parafialnego rzymskokatolickiego w mieście Liebawa	467
Raport o stanie kościoła parochialnego altenburskiego	477
Raport o kościele parafialnym lehnenskim	480
Raport o kościele parafialnym rzymskokatolickim sehmskim w Kurlandii	485
Raport o kościele parafialnym rzymskokatolickim [berżeńskim]	487
Raport o kościele esserenskim rzymskokatolickim	489
Raport o kościele engelburskim w Semigalii	491
Raport o osobach duchownych w parafii iłuksztańskiej żyjących	491
Raport o osobach duchownych przy kościele dweckim	498
Schem[m]a pierwsze [o kościele starosobockim]	501
[Kościół ellernieński]	504
Raport o kościele łaukieskim parafialnym	506
Raport o kościele parafialnym warnowickim	508
Raport o osobach duchownych przy kościele bebreńskim	509
Raport o kościele smelinskim rzymskokatolickim	512
 Bibliografia	 515
Indeks osób	529
Indeks miejsc	547
Streszczenie	563
Summary	567

Wprowadzenie

Rok 1795 przyniósł druzgocące zmiany dla Rzeczypospolitej Obojga Narodów. W wyniku aktu rozbiorowego podpisanego 24 października jej terytorium zostało podzielone między Cesarstwo Rosyjskie, Królestwo Pruskie i Cesarstwo Austriackie. Wielkie państwo europejskie przestało istnieć.

Po wcieleniu ziem litewskich do Rosji utworzono generał-gubernatorstwo, nad którym władzę sprawował Nikołaj Repnin, niegdysiejszy rosyjski poseł nadzwyczajny i minister pełnomocny w Warszawie, a od 1794 r. naczelny dowódca wojsk rosyjskich na Litwie¹. Wśród obszarów wchłanianych przez Rosję w trzecim rozbiorze znalazło się także Księstwo Żmudzkie – najbardziej wysunięta na zachód część Wielkiego Księstwa Litewskiego, zawsze ciesząca się nieco innym statusem w porównaniu z pozostałymi częściami Rzeczypospolitej.

Oprócz zajęcia terytorium, wyznaczenia nowego podziału administracyjnego i nadania nowych zarządców władze podporządkowały sobie także Kościół katolicki. Nie było to jednak łatwe z powodu ogromnego znaczenia, jakie tej wielowiekowej instytucji przypisywało społeczeństwo. Osłabienie jej należało więc rozbić na kilka etapów: początkowo włączyć Kościół w istniejącą instytucję zarządzającą wspólnotami wyznaniowymi, a następnie skrupulatnie zbierać informacje dotyczące Kościoła. Wspomnianą instytucją był powstały 26 lutego (9 marca) 1797 r. Departament spraw katolickich przy Justickolegium. Jego prerogatywy obejmowały przede wszystkim sprawy administracyjne i dyscyplinarne Kościoła rzymskokatolickiego. Departament składał się z sześciu osób – trzech świeckich i trzech duchownych pod przewodnictwem generała Ignacego Piotra Łobarzewskiego. Już po roku zwierzchnikiem Departamentu został arcybiskup mohylewski Stanisław Sierżeniewicz. W odróżnieniu od pozostałych części Justickolegium, w których posługiwano się językiem

1 L. Żytkowicz, *Rządy Repnina na Litwie w latach 1794-[179]7*, Wilno 1938, s. 1.

niemieckim, w Departamencie dokumentację sporządzano w języku rosyjskim. I choć omawiany Departament został zlikwidowany dość szybko, bo 13 (25) listopada 1801 r.² zastąpiono go Kolegium Rzymskokatolickim, zdążył odcisnąć piętno na sytuacji Kościoła w Rosji.

To z tej instytucji w drugiej połowie 1797 r. wyszło skierowane do biskupów w Rosji zarządzenie, aby do końca grudnia sporządzić raporty opisujące stan diecezji. W niniejszej publikacji prezentujemy dwa z nich, obejmujące diecezje żmudzka i inflancką, a właściwie kurlandzką część tej ostatniej, która nie weszła w skład archidiecezji mohylewskiej. Oryginały znajdują się w Petersburgu, w zasobie Rosyjskiego Państwowego Archiwum Historycznego, w fondzie 822, opisie 12: diecezja łucka – lata 1797-1798 (nr 1), archidiecezja mohylewska – lata 1797-1799 (nr 2587-2589), kamieniecka – lata 1797-1798 (nr. 2924-2926), wileńska – lata 1798-1799 (nry 2943-2944) i 1796-1798 (nr 2945) oraz żmudzka wraz z resztkami diecezji inflanckiej – lata 1797-1798 (nr 3576)³. Jak widać, dostępne wizytacje obejmują również rok 1796 i 1799. Obecny stan wiedzy nie pozwala prześledzić dokładnie, jak kształtował się system wizytacji i raportowania w Kościele katolickim tuż po 1795 r. Kwestie te wymagają szerszych badań, wykraczających poza tę publikację. Właściwy tekst prezentowanego tutaj raportu poprzedzono tekstem zarządzenia biskupa Jana Stefana Giedroycia dotyczącego sporządzenia raportów o stanie diecezji żmudzkiej z 24 XI 1797 r. Odpis tego dokumentu znajduje się w Bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego, sygn. F203-1, k. 71-73.

Diecezja żmudzka

Dzieje diecezji żmudzkiej zostały poznane w stopniu ogólnym⁴, jednakże pomimo kilku opublikowanych prac wciąż wiele wątków czeka na zbadanie, a i nie powstała jeszcze całościowa monografia diecezji.

2 M. Radwan, I. Wodzianowska, *Metody finansowania Kościoła katolickiego w Rosji w XIX wieku. Przyczynek archiwalny*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2015, nr 103, s. 209-210.

3 M. Radwan, *Repertorium wizytacji kościołów i klasztorów w archiwach petersburskiego Kolegium Duchownego*, Lublin 1998, *passim*.

4 Najwcześniejsze dzieje diecezji: G. Błaszczyk, *Diecezja żmudzka od XV wieku do początku XVII wieku. Uposażenie*, Poznań 1992; idem, *Diecezja żmudzka od XV wieku do początku XVII wieku. Ustrój*, Poznań 1993; diecezja na początku XIX w.: A. Prašmantaitė,

Fundacji i uposażenia wspomnianej diecezji dokonano na soborze w Konstancji 23 X 1417 r. Następnego dnia wielki książę Witold dokonał jej oficjalnej erekcji. Była to ostatnia diecezja w Europie powstała na terenach pogańskich. Pod względem administracyjnym znajdowała się na terytorium Księstwa Żmudzkiego oraz zachodniej części powiatu upickiego⁵. Powierzchnia diecezji wynosiła 25 684 km² i była o 2500 km² większa od samego Księstwa.

Jej nazwę w ciągu pięciu wieków istnienia dwukrotnie zmieniano. Funkcjonujące w XV i XVI w. miano diecezja miednicka (*dioecesis Mednicensis*) było zgodne z kościelnym zwyczajem tytułowania diecezji od umiejscowienia jej katedry. Równocześnie jednak występuje w źródłach określenie „żmudzka” (*Samogitiensis*), które choć w XV w. pojawiło się tylko dwukrotnie, z biegiem lat stało się równorzędne (*Samogitiensis seu Mednicensis*), by w końcu XVI w. już wyprzeć pierwotne miano⁶. Był to więc wyjątek od kościelnej reguły, ale niejedyny – w 1840 r. władze carskie nakazały używać nazwy pochodzącej od powiatu, w którym znajdowała się katedra – *diecezja telszewska* (*Telsensis*)⁷.

Od początku istnienia diecezji żmudzkiej jej katedra znajdowała się w Worniach. W 1864 r. władze carskie wymusiły jednak jej przeniesienie do Kowna, stolicy guberni⁸. Umiejscowienie katedry w zachodniej części diecezji miało wzmocnić obronność grodu miednickiego przed atakami ze strony państwa krzyżackiego⁹. Pierwotne usytuowanie katedry – nieokreślone miejsce Worny we włości miednickiej – sprawiło, że miasteczko Wornie nazywano Miednikami i na odwrót. W końcu XVII w. wybudowano

Žemaičių vyskupas Juozapas Arnulfas Giedraitis, Vilnius 2000. Ostatnią pracą zbierającą dane przekrojowe nt. diecezji żmudzkiej było hasło *żmudzka diecezja* w *Encyklopedii katolickiej* (S. Brzozewski, EK, t. 20, Lublin 2014, s. 1594-1601). Niedawno ukazała się też praca Jana Bula, która zawiera odnośniki do literatury i w miarę szeroki przegląd źródeł dotyczących historii Kościoła na Żmudzi do połowy XIX w. (J. Bula, *Ekonomiczne aspekty funkcjonowania kościołów parafialnych w diecezji żmudzkiej (telszewskiej) w latach 1795-1844*, Kraków 2023, s. 19-24, 29-37, bibliografia: s. 407-427).

5 Szczegółowy opis granic w pierwszych wiekach istnienia: G. Błaszczuk, *Diecezja żmudzka... Ustrój*, s. 22-28; linia parafii, wzdłuż których biegła granica diecezji u początku wieku XIX: J. Bula, *Ekonomiczne aspekty*, s. 48-49.

6 G. Błaszczuk, *Diecezja żmudzka... Ustrój*, s. 34.

7 M. Valančius, *Namų užrašai*, sud. A. Prašmantaitė, Vilnius 2003, s. 28; Nie zyskało to oficjalnej zgody władz kościelnych, jednak wraz tytuł ten był używany, J. Bula, *Ekonomiczne aspekty*, s. 51.

8 Krok ten podyktowany był chęcią zwiększenia kontroli duchowieństwa, bardzo aktywnego w okresie powstania styczniowego (G. Błaszczuk, *Diecezja żmudzka... Ustrój*, s. 28).

9 *Ibidem*.

nową katedrę na sztucznie utworzonej wyspie pomiędzy Miednikami i Aleksandryą, czyli obszarem zlokalizowanym wokół kościoła pw. św. Aleksandra. W konsekwencji jej umiejscowienie w jednej określonej lokalizacji stało się niemożliwe, co przyczyniło się z kolei do zaniku nazwy *diecezja miednicka*¹⁰.

Omawiana diecezja rozwijała się prężnie dzięki skutecznej akcji chryścianizacyjnej wspieranej przez wielkiego księcia litewskiego i króla polskiego. Do końca XV w. powstało 19 kościołów, zaś do 1574 r. kolejne 20¹¹. Wzmoczone zainteresowanie szlachty ideami protestantyzmu powodowało częste zmiany wyznania przez kolatorów katolickich świątyń. W związku z tym kościoły przekształcano w zbory. W wyniku protestantyzacji Żmudzi liczba kościołów znajdujących się w rękach katolików spadła w diecezji żmudzkiej do ok. 27, a samych księży – do ok. 20¹². Ożywienie przyniosła katolicyzmowi na tych terenach energiczna działalność bpa Melchiora Giedroycia (zm. 1609), który skutecznie wdrażał trydenckie idee reformy katolickiej. Jednym z jej przejawów musiała być wzmoczona akcja fundacyjna altarii, których powstało wówczas na tym terenie aż 21. Po jego śmierci, w 1613 r., w rękach katolików znajdowało się 51 kościołów i kaplic, a w protestanckich – 14. Pod koniec XVII wieku (1690 r.) istniały już 84 parafie¹³. Z kolei w aktach synodalnych z 1752 r. odnotowano istnienie 10 dekanatów, w których funkcjonowało 96 kościołów (zapewne niemal wszystkie były parafialne), 34 kościoły filialne i kaplice (tzw. kościoły pomocnicze) oraz 27 altarii¹⁴. Należy podkreślić, że te ostatnie również mogły być wolno stojącymi kościołami. W roku pierwszego rozbioru Rzeczypospolitej Obojga Narodów w diecezji żmudzkiej znajdowało się już 100 kościołów parafialnych¹⁵. W ciągu kolejnych lat liczba świątyń nieco wzrosła, a w 1795 r., gdy niemal cała diecezja znalazła się pod panowaniem

10 Ibidem, s. 28-34.

11 Ibidem, s. 156-164.

12 Ibidem, s. 181-182, 212-215.

13 G. Błaszczyk, *Żmudź w XVII i XVIII wieku. Zaludnienie i struktura społeczna*, Poznań 1985, s. 39.

14 *Ordo ecclesiarum & catalogus universi cleri diaecesis Samogitiensis* [dodatek do:] *Synodus diaecesana Mednicensis seu Samogitiae sub auspiciis [...] Antonii Dominici comitis in Łohoyck & Bardyczow Tyszkiewicz [...] episcopi Samogitiae [...]*, Vilnae 1752, s. nlb.

15 J. Bułak, *Rozwój sieci parafialnej w diecezji żmudzkiej (1772-1845)*, [w:] 51. Międzynarodowe Seminarium Kół Naukowych w Olsztynie „Seminarium innowacyjnych rozwiązań w dobie pandemii”, t. 2: Aktualne problemy badawcze. Nauki społeczne i humanistyczne, Poznań 2022, s. 126-127; mapy: J. Bułak, *Ekonomiczne aspekty*, mapa nr 1; S. Litak, *Atlas Kościoła łacińskiego w Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVIII wieku*, Lublin 2006, s. 116-117, 122-123.

rosyjskim, wynosiła już łącznie 260 (1 katedra, 107 parafii i 152 kościoły pomocnicze), obok których istniało 45 altarii¹⁶.

W wyniku trzeciego rozbioru Rzeczypospolitej zaniemeńska część diecezji została włączona do państwa pruskiego (tzw. Prusy Nowowschodnie) z 5 parafiami, 10 kościołami pomocniczymi i ludnością, której liczbę szacuje się na 35 000¹⁷. Zwierzchnictwo nad odpadłą częścią 8 stycznia 1797 r. przejął biskup płocki, który po ponad miesiącu (21 II tr.) mianował jej administratorem archidiacona smoleńskiego ks. Michała Karpowicza. Sprawa przynależności kościelnej ziem zaniemeńskich zakończyła się 16 marca 1799 r., kiedy papież Paweł VI w bulli *Saepe factum est* wcielił leżące tam parafie do dekanatów sapieżyńskiego i wierzbólewskiego nowo utworzonej diecezji wigierskiej¹⁸. Wydarzenia te rzutują na przedstawiany w niniejszej pracy raport dotyczący diecezji żmudzkiej, w którym znajduje się opis okrojonej już części, czyli 95 parafii świeckich i 7 zakonnych¹⁹. Należąca wcześniej do prowincji gnieźnieńskiej diecezja od 1798 r. została włączona do mohylewskiej prowincji kościelnej²⁰.

Od 1791 r., gdy w wyniku reformy administracyjnej Księstwa Żmudzkiego uproszczono dotychczasowy skomplikowany podział, diecezja żmudzka znajdowała się na terenie trzech całych powiatów sądowo-sejmikowych: telszewskiego, szawelskiego i rosieńskiego oraz zachodniej części powiatu upickiego²¹. Ustalone wówczas granice okazały się trwałe – przetrwały pół wieku, a częściowo nawet i dłużej²². Gdy omawiane tereny zostały wciągnięte w skład administracji rosyjskiej, podział na powiaty pozostał ten sam, jednak znajdowały się już one w nowo utworzonej guberni litewskiej (później, w 1802 r., podzielonej na dwie: litewsko-wileńską i litewsko-grodzieńską)²³. Ukształtowana w połowie XVIII w. sieć dekanalna w die-

16 J. Bulak, *Ekonomiczne aspekty*, s. 63; idem, *Rozwój sieci*, s. 127-129.

17 Idem, *Ekonomiczne aspekty*, s. 56-57; G. Błaszczuk, *Żmudź w XVII i XVIII wieku*, s. 165-166.

18 B. Kumor, *Granice metropolii i diecezji polskich (966-1939)* (c. d.). „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1970, nr 20, s. 303 [197].

19 J. Bulak, *Ekonomiczne aspekty*, s. 59.

20 M. Valančius, *op. cit.*, s. 210.

21 Niekiedy używano nadal nazwy repartycja dla oznaczenia okręgu sądowego. O tym, jak skomplikowany to był proces w latach 1791-1794, a więc w dobie Sejmu Wielkiego, rozbiorów i insurekcji kościuszkowskiej: *Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy*, t. 3: *Księstwo Żmudzkie. XV-XVIII wiek*, opr. A. Rachuba (red.) i in., Warszawa 2015, s. 38-44.

22 Kolejną reformę administracyjną przeprowadzono w zaborze rosyjskim w latach 1839-1843; G. Błaszczuk, *Reformy administracyjne na Żmudzi w drugiej połowie XVIII wieku*, [w:] idem, *Wybrane prace*, Poznań 2023 s. 86-88; idem, *Żmudź w XVII i XVIII wieku*, s. 151.

23 J. Bulak, *Ekonomiczne aspekty*, s. 57-58.

cezji żmudzkiej również przetrwała przejście władzy przez Rosjan. Składała się ona z dekanatów: janiskiego, krokowskiego, olsiadzkiego, retowskiego, szadowskiego, szkudzkiego, szydlowskiego, wiekszniańskiego, wielońskiego i wornieńskiego i w takiej formie przetrwała do ok. 1804 r.²⁴ Choć nic nie wskazuje, by urząd dziekański jakkolwiek zmienił swoje znaczenie lub funkcjonowanie, z bliżej nieokreślonego powodu w raportach diecezji żmudzkiej i inflanckiej z końca XVIII w. w ogóle się o tym podziale nie wspomina. Być może dlatego, że był nieistotny dla rosyjskiego urzędu państwowego, w którym operowano wyłącznie administracją państwową²⁵.

U progu okresu rozbiorowego duchowieństwo wyższe diecezji żmudzkiej przedstawiało stabilną sytuację personalno-finansową. Na czele diecezji od 1778 r. stał biskup Jan Stefan Giedroyć, uprzednio sufragan białoruski diecezji wileńskiej (1763-1765) i ordynariusz diecezji inflanckiej (1765-1778). Był to człowiek mający złą opinię w historiografii – postrzega się go jako spolegliwego wobec carycy Katarzyny II i jej ambasadorów w Rzeczypospolitej czy wręcz jako *skorumpowanego, skąpego, próżnego, leniwego i tępego*²⁶. Opinie te, które dotyczą charakteru, trudno jest odeprzeć faktami poświadczającymi zainteresowanie diecezją, skoro do trzeciego rozbioru bp Jan Stefan Giedroyć najczęściej przebywał w Warszawie przy królu. Na początku swego pontyfikatu zarządził wprowadzić wizytację diecezji, jednak osobiście odwiedził wyłącznie katedrę, resztę wizyt zlecając wyznaczonym kanonikom katedralnym, co tłumaczył koniecznością uczestniczenia w życiu politycznym *in sua persona*²⁷. Wydaje się jednak, że w okresie jego rządów cała diecezja została zwizytowana, lecz ciężar władzy spoczywał na sufraganach i kapitule.

Najbardziej aktywnymi biskupami pomocniczymi tego czasu byli koadiutor (od 1790 r.) bp Józef Arnulf Giedroyć²⁸, światły, obyty w świecie literat, oraz – na co wiele wskazuje – dobry duszpasterz bp Adam Kościa (od 1786 r.)²⁹. Jak ukazuje księga święceń, to właśnie ten ostatni odpowiadał za święcenia kleryków, przez co miał sporą znajomość duchowieństwa swojej diecezji³⁰.

24 Podział dekanalny diecezji żmudzkiej ok. 1795 r.: J. Bulak, *Ekonomiczne aspekty*, s. 60-61, 63-64 i mapa 2.

25 Stąd późniejsze wyrównywanie granic diecezji z granicami guberni.

26 R. Butterwick, *Polska rewolucja a Kościół katolicki*, przeł. M. Ugniewski, Kraków 2012, s. 114; T. Turkowski, *Giedroyć Jan Stefan*, PSB, t. 7, Kraków 1948, s. 427-428.

27 KAKA, b. 136, k. 115.

28 Jego biografia: A. Prašmantaitė, *op. cit.*

29 Bardzo dobrą pamięć o nim przekazał M. Wołoncewski: *Biskupstwo żmudzkie*, s. 117; Cz. Falkowski, *Bukaty Tadeusz*, PSB, t. 3, Kraków 1937, s. 115-116.

30 Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, sygn. F90-526, *Liber ordinatum ab anno 1778 d[ie] 19 Julii, passim*.

Kapituła żmudzka składała się z 6 prałatów (archidiakona, proboszcza, dziekana, kustosa, scholastyka i kantora) oraz z 7 kanoników³¹. Pobieżne choćby przejrzenie ówczesnego składu kapituły i życiorysów jej członków upewnia, że byli to świetnie wykształceni księża, często zawdzięczający swoją karierę koneksjom, jak choćby nepoci: księża Ignacy, Kasper i Szymon Giedroyciowie czy pełniący funkcję właściwie tytularnie: mieszkający w Wilnie bp Michał Chomiński, ks. Leon Łopaciński i ks. Ignacy Houwalt oraz przebywający w Warszawie działacz polityczny i publicysta ks. Karol Malinowski.

Interesującym przykładem duchownego jest brat tego ostatniego, biskup tytularny cineński Antonin Malinowski (1742-1816) – dominikanin, dla którego bp Jan Stefan Giedroyc utworzył w 1782 r. w swojej diecezji specjalną sufraganię miednicką. Bywał on w diecezji rzadko, mimo że pod koniec lat 80. XVIII w. kumulował tam też 2 plebanie i 1 altarię. Po 1791 r. z pewnością przebywał stale w Warszawie, gdzie był proboszczem kościoła na Nowym Mieście. Przebywał w stolicy także podczas insurekcji kościuszkowskiej i dokonał nielegalnego zdjęcia sakry biskupiej z Wojciecha Skarszewskiego, który został przez powstańców skazany na karę śmierci³². Nie wiadomo, kiedy dokładnie przestał być sufraganem żmudzkim – w 1791 r., gdy objął probostwo w Warszawie, czy może dopiero w 1795 r. Jego związek z diecezją żmudzką jest raczej pomijany w historiografii, a przynajmniej nierozwijany. Przykładowo nieznany pozostaje fakt, czy funkcjonował w tej diecezji także po trzecim rozbiore, czego świadectwo daje prezentowany Raport z 1798 r., w którym Malinowski występuje łącznie jako (nieobecny zresztą) pleban w Smilgiach i Poszwityniu.

Jedną z nieodłącznych cech wyższego duchowieństwa jest sprawowanie przez nich najwyższych funkcji Kościoła lokalnego i obejmowanie beneficjów, które cieszą się estymą wśród księży. Próbę pozyskania wiedzy, które z parafii są najbardziej dochodowe i prestiżowe, podejmował także sam król³³. Jakie kościoły u progu XIX w. były postrzegane jako bardziej zasobne?

31 Początkowo, i to przez długi czas, kanoników było sześciu (G. Błaszczuk, *Diecezja żmudzka... Ustrój*, s. 96); W ostatnim czasie L. Jovaiša poświęcił artykuł statutom kapitulnym, gdzie prezentuje też krótki stan badań dotyczący litewskich kapituł: L. Jovaiša, *Žemaičių katedros kapitulos konstitucijos: raidė, dvasia, gyvenimas*, [w:] *Moteris prie istorijos šaltinio. Mokslinių straipsnių rinkinys, skirtas profesorės Irenos Valikonytės 75 metų jubiliejui*, sud. E. Saviščevas, Vilnius 2024, s. 302-355).

32 J. Skarbek, *Malinowski Antonin*, EK, t. 11, Lublin 2006, kol. 977-978; K.R. Prokop, *Polscy biskupi dominikańscy. Słownik biograficzny*, Kraków 2013, s. 230-239.

33 Zapewne Stanisław August Poniatowski, co miało znaczenie przy obliczaniu wielkości podatku *subsidiūm charitativum*, zob. krótki niedatowany i niepodpisany dokument skierowany do WKMc i PMMgo (Biblioteka Czartoryskich, sygn. 739, k. 573-573v).

Dochody poszczególnych plebanów i proboszczów diecezji żmudzkiej przeanalizowano już wcześniej na podstawie Raportu. Wynikło z niego, że ówczesna średnia dochodów wynosiła 139,89 rs. (przy medianie 87,09). Jeśliby wziąć pod uwagę dochody przewyższające średnią, wówczas naj-majątniejszymi parafiami okazałyby się Kroże, Szadow, Wielona, Kławany, Rawdziany, Szawle, Krakinów, Kurtowiany, Kurszany i Janiszki – by ograniczyć się tylko do pierwszych 10 najzamożniejszych. W 31 najbogatszych parafiach pozyskiwano 75% wszystkich dochodów kościołów parafialnych w diecezji. Do najuboższych zaliczały się np. Janopol, Tyrkszle, Pogromoncie i Dorbiany³⁴.

Seminarium diecezjalne zostało powołane do życia już w 1607 r. przez biskupa Melchiora Giedroycia. Kształcenie alumnów zostało powierzone wówczas jezuitom. Instytucja ta miewała lepsze i gorsze momenty z powodu sporów biskupa z kapitułą. Dość powiedzieć, że lokalizacja seminarium zmieniała się – były nią Kroże i Wornie na przemian. Ostatecznie, dzięki staraniom bpów Józefa Karpia i Antoniego Tyszkiewicza od ok. 1740 r. nieopodal katedry wornieńskiej ulokowano już na stałe seminarium diecezjalne prowadzone początkowo przez pijarów, a od 1762 r. przez jezuitów, natomiast po kasacie zakonu w 1773 r. – przez misjonarzy (1774-1842)³⁵. U schyłku XVIII w. w seminarium uczyło się 39 kleryków prowadzonych przez 3 profesorów ze zgromadzenia misjonarzy i 2 księży świeckich: prokuratora i jego zastępcę. Należy szacować, że 95% duchowieństwa diecezjalnego żyjącego podczas spisywania Raportu wykształciło się właśnie w seminarium prowadzonym przez misjonarzy w Worniach. Reszta duchowieństwa, zwłaszcza wyższe, wywodziła się z Wilna lub seminariów zakonnych (np. zsekularyzowani jezuici)³⁶.

Przy seminarium funkcjonował również dom opieki dla księży niezdolnych do pełnienia posługi (*inwalidów*), którym – zdaje się – zarządzał prokurator dysponujący przyznaną wcześniej sumą, legowaną na dobrach szlacheckich. Niewiele jeszcze wiadomo o opiece nad nimi, warunkach życia, perspektywach, a także powodach, dla których tam trafiali.

Na terenie diecezji żmudzkiej istniały wprowadzicie zgromadzenia zakonne inne niż misjonarskie, ale trzeba ogólnie stwierdzić, że fundacje klasztorów na tych ziemiach były nikłe w zestawieniu z innymi diecezjami

34 J. Bulak, *Ekonomiczne aspekty*, s. 395.

35 Z. Genienė, J. Genys, *Varnių kunigų seminarija*, Vilnius 1999, s. 96-109; T. Salwa, *Litewska prowincja księży misjonarzy (1794-1842)*, „Nasza Przyszłość” 1981, t. 56, s. 212.

36 J. Bulak, *Stan parafii diecezji żmudzkiej w świetle raportu do Justickolegium z 1798 roku*, [w:] *XVIII amžiaus studijos*, t. 7: Giminė Bendrija. Grupuoė, sud. R. Šmigelskytė-Stukienė, Vilnius 2021, s. 254.

z terenu Wielkiego Księstwa Litewskiego³⁷. Mimo niewielkiego uposażenia zakony odgrywały znaczącą rolę zwłaszcza po kasacie jezuitów, gdy na nich oparło się żmudzkie szkolnictwo.

Najliczniej, bo w liczbie 4, reprezentowane były klasztory bernardyńskie. Wpisywało się to w ogólną tendencję, gdyż bernardyni byli najliczniejszym zgromadzeniem na ziemiach włączonych do Rosji w wyniku rozbiorów. Największy klasztor na Żmudzi znajdował się w Cytowianach (fundacja: 1618 r.), gdzie według Raportu było 22 zakonników i nowicjat złożony z 13 osób. Z kolei w mniejszym klasztorze w Datnowie (1701 r.) urządzono seminarium bernardyńskie – tam kleryków było 10 – oraz pięcioklasową szkołę publiczną z 183 uczniami. Bernardyni posługiwali również w Telszach (1624 r.); według Raportu było tam 15 kapłanów i 6 braci zakonnych. Prowadzono tam sześcioklasową szkołę powiatową liczącą 280 uczniów, największą w diecezji. Z kolei w położonej na zachodniej Żmudzi Kretyndze (1619 r.), pod koniec wieku, pracowało 11 ojców i 6 braci zakonnych. Spośród tych klasztorów *cura animarum*, tzn. prowadzenie parafii, należało do kościołów w Cytowianach, Datnowie i Kretyndze.

Karmelici dawnej obserwancji, tzw. trzewickowi, posiadali swoje domy w: Chwałojniach (1750 r.; 15 zakonników), Linkowie (1636 r.; 7), Kiejdanach (1704, 1713 r.; 5) i Rosieniach (1743 r.; 5). Nowicjat znajdował się w Chwałojniach, w którym w 1797 r. przebywał tylko 1 student. Parafie znajdowały się w Kiejdanach i Linkowie. Od września 1797 r. zakonnicy z Chwałojniów prowadzili również szkołę w Krożach, wcześniej – do kasaty w 1773 r. – prowadzoną przez jezuitów. Uczyło się w niej 261 uczniów. Ten ostatni dom uznany został przez piszącego Raport za 5. klasztor karmelitański w diecezji żmudzkiej.

Liczba klasztorów innych zgromadzeń zakonnych była mniejsza, a każdy z nich o wiele mniej liczebny. Dominikanie mieli swoje klasztory w Kalwarii Żmudzkiej (1642 r.; 8 ojców i 6 braci zakonnych) i w Rosieniach (1743 r.; 11 księży, 5 braci). Do obu tamtejszych kościołów dominikańskich było przypisane prowadzenie parafii, ponadto w Rosieniach odbywało się kształcenie 4 kleryków. W Żoginiach (przed 1762 r.) funkcjonował także klasztor franciszkanów konwentualnych z 6 ojcami zakonnymi, którzy posługiwali w pobliskim Szydłowie i prowadzili nieodpłatnie lekcje czytania i pisanie dla kilku osób.

37 G. Błaszczuk, *Fundacje i fundatorzy klasztorów diecezji żmudzkiej w XVII i XVIII wieku*, [w:] idem, *Wybrane prace z lat 1978-2020*, Poznań 2023, s. 40-41; idem, *Stan badań nad klasztorami diecezji żmudzkiej*, [w:] *Zakony i klasztory w Europie Środkowo-Wschodniej X-XX wiek*, red. H. Gapski, J. Kłoczowski, Lublin 1999, s. 263-270.

Zakonem, a raczej bractwem charytatywnym o charyzmacie posługi chorym byli rochici – nie byli oni księżmi, prowadzili szpitale w Worniach (1752 r.) i Kęstajciach (1738 r.), kwestowali na terenie diecezji, a posługę duszpasterską pełnili u nich kapłani świeccy³⁸. Bardzo skromnie na tle powyższych wygląda klasztor benedyktynów w Poszołtuniu (1755 r.), gdzie pracowali wyłącznie 2 zakonnicy: 1 kapłan i 1 brat posługujący w pobliskiej parafii Gawra, prowadzący szkołę parafialną i niewielki szpital.

W diecezji żmudzkiej, gdzie właściwie nie było unitów, w Podubisiu istniał jedyny klasztor i cerkiew obrządku grekokatolickiego prowadzone przez bazylianów (1748 r.). Pracujący tam zakonnicy (w liczbie 6) prowadzili dużą szkołę (170 uczniów) i utrzymywali się z ziemi³⁹.

Poza powyższymi istniały 2 żeńskie zakony kontemplacyjne. W Krozach znajdował się klasztor benedyktynek (1639 r.) – z licznym zgromadzeniem siostr (21) i zasobny w środki na utrzymanie. Prowadzono tam nowicjat. W Krokach miały swój drewniany klasztor katarzynki (1645-1652 r.), których było 13⁴⁰. W prezentowanym Raporcie nie zawarto jednak zbyt wielu informacji o każdym z nich, poprzestając na informacjach o podstawie uposażenia.

Łącznie w 5 szkołach powiatowych i 6 parafialnych prowadzonych przez zakonników naukę pobierało 1175 uczniów⁴¹. Zarówno w szkołach prowadzonych przez bernardynów, jak i inne zakony, podstawą nauki były wytyczne Komisji Edukacji Narodowej zwanej w źródle Komisją Edukacyjną⁴². Poza szkołami powiatowymi, zwłaszcza w miejscach, z których było do nich daleko, funkcjonowało 80 szkółek – 74 w parafiach świeckich i 6 w zakonnych. Występowały zatem w 80% parafii i uczęszczało do nich 1237 uczniów. Nauczycielami były najczęściej osoby świeckie (dyrektory), ale bywały także i duchowne: klerycy czy wikariusze. Wynagrodzenie nauczycieli zależało od umowy, jaką rodzice mieli z plebanem⁴³.

Szeroko rozbudowywano sieć szpitali parafialnych, w których żyło 1636 *chorych, ubogich i kalek*⁴⁴. Niestety, tylko w 17% były one uposażone

38 Więcej na temat działalności rochitów na Litwie: Rokitai ir Kęstaičiai, sud. P. Šverbas, Vilnius 2010; M. Jakulis, Rokitai: Santvarka ir veikla XVIII-XIX a. I pusėje, „Lietuvos katalikų mokslo akademijos metraštis“ 2010, t. 33, s. 59-94.

39 Działalność bazylianów na Żmudzi opisał: Wołyniak [J. M. Giżycki], *Bazylianie na Żmudzi*, Kraków 1891.

40 Monografia krokowskiego klasztoru: V. Kamuntavičienė, *Krakių kotryniečių vienuolynas: nuo dievotų bendruomenės iki Lietuvos kotryniečių provincijos*, Kaunas 2019.

41 1044 w powiatowych i 131 w parafialnych (J. Bulak, *Stan parafii*, s. 255).

42 Więcej: I. Szybiak, K. Buczek, *Komisja Edukacji Narodowej 1773-1794: Szkoły w Wydziale Żmudzkim*, Warszawa 2018.

43 J. Bulak, *Stan parafii*, s. 256-257.

44 Idem, *Stan parafii*, s. 257-260.

funduszem pozwalającym na utrzymanie lokatorów. Reszta najczęściej pracowała przy kościele albo – jeśli nie była w stanie – żyła z łaski parafian. Stanowiło to pokłosie oświeceniowej chęci uporządkowania przestrzeni przykościelnej, walki z pijaństwem wśród ludzi marginesu i wreszcie walki z ubóstwem, a z drugiej strony początek autentycznie chrześcijańskiej akcji, którą dekadę później rozwinął bratanek biskupa Stefana, kolejny ordynariusz Józef Arnulf Giedroyc⁴⁵.

Diecezja inflancka

Druga z diecezji przedstawiana w Raporcie, inflancka, istniała w latach 1583-1798 na terenach północnych Rzeczypospolitej Obojga Narodów, które zostały wcielone do niej jako całości (a nie tylko do Korony czy Litwy) na mocy aktu inkorporacji króla Zygmunta Augusta z 3 sierpnia 1569 r. Genezy utworzenia tej diecezji należy upatrywać w zniesieniu w XVI w., w wyniku reformacji, istniejących tam od XII-XIII w. arcybiskupstwa ryskiego i biskupstw: ozylskiego, kurońskiego i rewalskiego (1558-1560). Gdy dwie dekady później król Stefan Batory zajął Inflanty, usilnie dążył do ich rekatolicyzacji. Jednym z najważniejszych działań było założenie w latach 1582-1583 biskupstwa ze stolicą w Wenden (pol. Kieś, łot. Venda), co najpierw ustnie zatwierdził papież Grzegorz XIII (11 V 1583), a następnie w bulli erekcyjnej (1 V 1585) papież Sykstus V⁴⁶. Katedrą uczyniono tamtejszy stary gotycki kościół pw. św. Jana. Śmiały ten projekt przetrwał do rozbiorów, jednak już po czterech dekadach pojawiły się pierwsze poważne problemy, gdy trzeci z rzędu biskup wendeński, Otton de Schenking, w 1625 r. opuścił swoje biskupstwo, *de facto* doprowadzając je do upadku⁴⁷. Biskupi poczęli rezydować głównie w Warszawie, ale i Wilnie lub Grodnie, od 1643 r. tytułując się biskupami inflanckimi. W rezultacie XVII-wiecznych wojen ze Szwecją przy Rzeczypospolitej pozostała wyłącznie 1/3 całych Inflant – tzw. Inflanty Polskie lub Latgalia, posiadające

45 J. Bulak, *Stan parafii*, s. 260; zob. też stan późniejszy; B. Urbanek, *Ubodzy, chorzy, szpitale w aktach powizytacyjnych archidiecezji kowieńskiej z pierwszej połowy XIX wieku*, „Przegląd Wschodni” 2007, t. 10, z. 3(39), s. 755-766; M. Hałaburda, *Szpital diecezji żmudzkiej na początku XIX stulecia*, „Medycyna Nowożytna” 2018, t. 24, z. 2, s. 103-145.

46 G. Fąs, *Inflancka diecezja*, EK, t. 7, Lublin 1997, p. 192.

47 *Akta wizytacji generalnej diecezji inflanckiej i kurlandzkiej, czyli piltyńskiej z 1761 roku*, wyd. S. Litak, Toruń 1998, s. XXVIII-XXIX.

od 1677 r. status księstwa i województwa. W 1685 r. papież Innocenty XI przyłączył do omawianej diecezji tereny zsekularyzowanego biskupstwa zwane ziemią piltyńską wraz Księstwem Kurlandzkim. Konsekwencją tego połączenia *aeque principaliter* była diecezja sięgająca rozciągająca się na terytorium dzisiejszej Łotwy⁴⁸, a więc na północ od diecezji żmudzkiej, ze stolicą w Dyneburgu, nosząca długą nazwę inflanckiej i kurlandzkiej, czyli piltyńskiej. Władza biskupów rozciągała się w teorii także na szwedzką, a następnie (od 1721) rosyjską część Inflant. Katedra dyneburska zbudowana została w 1694 r. z drewna i nosiła wezwanie Ucieczki Jezusa, Marii i św. Józefa do Egiptu. Nową, tym razem murowaną katedrę ufundowali w 1755 r. w Krasławiu Ludwik z Brühlów Plater i jego żona Augusta z Ogińskich. Tam też przeniósł się biskup wraz z kapitułą, jednak kościół ten ukończony został dopiero później, bo w 1775 r., a zatem po pierwszym rozbiore, a konsekrowany w 1777 r. przez biskupa mohylewskiego Stanisława Bohusza Sistrzeńcewicza⁴⁹.

Gdy w 1772 r., w wyniku pierwszego rozbioru Rzeczypospolitej, Rosja zabrała Inflanty Polskie, władza biskupia na tym terenie musiała być sprawowana zza granicy. Nie czekając na jakiegokolwiek rzymskie ustalenia, 22 XI/ 3 XII 1773 r. Katarzyna II samowolnie erygowała biskupstwo białoruskie, obejmujące tereny zabrane w pierwszym rozbiore, ze stolicą w Mohylewie nad Dnieprem. Biskupem tej niekanonicznej diecezji został dotychczasowy biskup pomocniczy wileński dla Białorusi Stanisław Bohusz Sistrzeńcewicz. Aby zachować ciągłość jurysdykcji kanonicznej tego biskupa, ordynariusze diecezji, na terenach których rozciągało się nowe biskupstwo (a więc smoleński, wileński i właśnie inflancki), delegowali potrzebne mu uprawnienia⁵⁰. Dekadę później (17/28 I 1782), uprzedzając decyzję papieża, caryca Katarzyna II zniosła biskupstwo białoruskie i utworzyła w jego miejsce obejmujące całą Rosję arcybiskupstwo mohylewskie. W rok później archidiecezja ta zyskała sankcję kanoniczną na mocy bulli *Onerosa pastoralis officii cura* z 15 IV 1783 r., w wyniku czego rosyjska część diecezji inflanckiej i kurlandzkiej, czyli piltyńskiej, została włączona do archidiecezji mohylewskiej⁵¹.

Pozostała przy Rzeczypospolitej część kurlandzka diecezji inflanckiej składała się z Kurlandii, Semigalii i powiatu piltyńskiego. Podczas Sejmu

48 Inflanty Polskie, ziemia piltyńska oraz Księstwo Kurlandii.

49 Akta wizytacji generalnej, s. XXIX-XXX.

50 B. Kumor, *Ustrój i organizacja Kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918)*, Kraków 1980, s. 192-193.

51 Idem, *Ustrój i organizacja*, s. 193.

Wielkiego, 11 VI 1790 r. zaprojektowano podział największych diecezji w Rzeczypospolitej, między innymi wileńskiej, z której województwo trockie miało zostać przyłączone do okrojonej diecezji inflanckiej⁵². Plany te zostały przekreślone przez drugi i trzeci rozbiór, kiedy to Rosja odebrała Rzeczypospolitej resztę diecezji inflanckiej. Zanim jednak do tego doszło, caryca Katarzyna II (znów samowolnie) ukazem z 6/17 IX 1795 r. przekształciła diecezję wileńską w diecezję inflancką ze stolicą w Wilnie⁵³. Tereny Kurlandii i Semigalii, które nie weszły w skład przekształconej diecezji, zostały – według bpa Wołoncewskiego – poddane administracji biskupów żmudzkich⁵⁴. Wprowadzone zmiany nie trwały jednak długo, gdyż caryca zmarła 6/17 XI 1796 r., zaś jej następca, car Paweł I, odszedł od polityki kościelnej swojej matki. Rozpoczął wówczas pertraktacje ze Stolicą Apostolską na temat reorganizacji Kościoła katolickiego w Rosji. Ukazem z 28 IV/9 V 1798 r. przywrócił stan diecezji sprzed 1795 r., a w wyniku wspomnianych wyżej pertraktacji 8/19 VIII 1798 r. delegat apostolski abp Lorenzo Litta zniósł diecezję inflancką i wcielił jej terytorium do diecezji wileńskiej⁵⁵.

Prezentowany w niniejszej publikacji Raport nie nosi żadnego tytułu, z wyjątkiem wykonanej w języku rosyjskim adnotacji archiwisty, że oto rozpoczyna się wizyta kościołów parafialnych diecezji inflanckiej w Kurlandii i Semigalii. Mając więc na względzie opisane wyżej zmiany przynależności administracyjnej oraz wariantywność nazwy diecezji, zdecydowano o pozostawieniu w tytule publikacji *diecezja inflancka* – nazwy skróconej, a powszechnie zrozumiałej. W Raporcie opisano 16 parafii należących do dekanatów semigalskiego (Bebra, Dweta, Ellerna, Iłhuksza, Łaukiesa, Smełina, Subocz, Szenberg) i kurlandzkiego (Alszwanga, Altenburg, Berże, Gołdyń, Lehnen, Libawa, Mitawa, Sehmen). Podział dekanalny, podobnie jak w przypadku diecezji żmudzkiej, nie został zaznaczony w tekście.

Niewiele wiadomo o funkcjonowaniu urzędów diecezjalnych w kurlandzkiej części diecezji inflanckiej w latach okółorobiorowych, a Raport wydaje się lakoniczny. Jedyne wyższymi duchownymi występującymi

52 Idem, *Projektowanie reorganizacji Kościoła w Rzeczypospolitej Obojga Narodów z 1790 roku*, [w:] *Ecclesia Posnaniensis. Opuscula Mariano Banaszak septuagenario dedicata*, red. F. Lenort, K. Lutyński, Poznań 1998, s. 110.

53 Na mocy tego ukazu została zniesiona właściwie cała polska organizacja kościelna na terenach rosyjskich, a więc diecezje: wileńska, inflancka, łucka, kamieniecka i kijowska. Bez zmian pozostała jedynie żmudzka (B. Kumor, *Ustrój i organizacja*, s. 193).

54 M. Valančius, *op. cit.*, s. 210-212; stąd zapewne przyczyna umieszczenia Raportu z tych terenów współ z diecezją żmudzką.

55 *Akty i gramoty o ustrojstwie i upravlennii Rymko-Katoličeskoj Cerkvi v Imperii Rossijskoj i Carsstve Pol'skom*, [Petersburg] 1849, s. 71-76; *Akta wizytacji generalnej*, s. XXX-XXXI.

w prezentowanym źródle byli sufragani nominat kurlandzki, ks. Adam Kosakowski, pleban w Szenbergu, gdzie rezydował, oraz oficjał ks. Jan Goldberger, pleban w Mitawie. Duchowni posługujący w Kurlandii pochodzili najczęściej z Warmii lub ze Żmudzi. Kształcili się zwykle w warmińskim alumnacie papieskim dla krajów sprotestantyzowanych w Braunsbergu (Braniewo), gdzie zagwarantowano fundusz dla 2 kleryków przeznaczonych do posługi w Kurlandii⁵⁶.

Jedynymi zakonnikami posługującymi w Kurlandii byli księża misjonarze, sprowadzeni do Iłłukszty przez 3 braci z rodziny Zyberków (Syberg von Wischling) w 1787 r. Znajdowała się tam parafia, w której powinno się znajdować 9 kapłanów, a ich obowiązkiem były nauczanie w szkołach publicznych i seminarium diecezjalnym oraz posługa duszpasterska w farze, filiach i kaplicach⁵⁷.

Na terenie 16 parafii funkcjonowało 5 szkół parafialnych o różnej organizacji, nie zawsze sformalizowanej: Libawa, Mitawa (2), Dweta i Iłłukszta oraz 2 szpitale: w Berżach i Dwecie (lazaret).

Struktura dokumentu

Prezentowany w niniejszej publikacji Raport dotyczący diecezji żmudzkiej i inflanckiej nie posiada tytułu. W adnotacji z końca XVIII w., zawartej na pierwszej stronie, poinformowano, że jest to odpowiedź biskupa żmudzkiego na pytania zadane w przysłanym piśmie od Justickolegium. Prezentowane źródło w treści jest zbliżone do przeprowadzanych odgórnie przez władze kościelne akt wizytacji. Omawia się w nim przynależność administracyjną parafii (państwową, bez dekanalnej), jej wielkość (*rozciągłość*) i liczebność przystępujących do komunii (*komunikujących*), świątynie zlokalizowane w okręgu parafialnym oraz posługujących w nich księży. Poza tymi ogólnymi informacjami dotyczącymi parafii wiele uwagi poświęca się w raporcie sytuacji duchowieństwa – bada się ścieżki kariery, wykształcenie, analizuje wielkość dochodu i jego źródła. W raporcie uwzględniano też ujęcie ilościowe ochrzczonych, zaślubionych i zmarłych, podaje się

56 Raport, k. 263v; J. Wiśniewski, *Powołanie do istnienia i rozwój Seminarium Duchownego w Diecezji Warmińskiej*, „Studia Elbląskie” 2014, t. 15, s. 27.

57 Wołyniak [J.M. Giżycki], *XX. Misjonarze w Iłłukszcie. Materiały i sprawozdania*, Kraków 1909, s. 5-6.

informacje na temat szkolnictwa publicznego i parafialnego, seminarium i wykładanych w tych miejscach przedmiotów.

Wyszczególniane w obu raportach języki, jakich uczono w szkole, to przede wszystkim polski i żmudzki; równie często, choć na pewno na niższym poziomie, występował łaciński. O języku litewskim wspomniano wyłącznie we wschodniej części diecezji żmudzkiej, w części powiatu upickiego dawnego województwa trockiego, w parafiach Konstantynów i Smilgie, a w diecezji inflanckiej – w położonej nieopodal Dyneburga Bebrze. Podawali ten język także pochodzący z Auksztoty księża misjonarze posługujący w Iłłukszcie. Z kolei parafian posługujących się językiem łotewskim obsługiwano – wedle deklaracji księży – w Mitawie, Iłłukszcie i Bebrze. Wydaje się, że w Kurlandii dominował więc język niemiecki i w takim też języku prowadzono duszpasterstwo, skoro w Mitawie odnotowano przyjazdy uczniów z Litwy i Żmudzi chcących się uczyć niemieckiego. Jak widać po tekście raportów, duchowni władali również, lepiej lub gorzej, językiem polskim.

Jak wspomniano, dokument przechowywany jest w Rosyjskim Państwowym Archiwum Historycznym w Petersburgu, w fondzie 822, opisie 12, nr 3576. Udostępnia się go czytelnikom w postaci mikrofilmów. Ponadto kopie mikrofilmów znajdują się w zbiorach Instytutu Historii Litwy (*Lietuvos istorijos institutas*) w Wilnie⁵⁸, co jest owocem pracy pochodzącego ze Żmudzi historyka sztuki i archiwisty Leonidasa Žilevičiausa (1929-2011). To dzięki jego wieloletniej pracy nad dziedzictwem Litwy i Kościoła na Litwie udało się zgromadzić w Wilnie pokaźną kolekcję rosyjskich mikrofilmów, a niektóre oryginalne dokumenty nawet stamtąd sprowadzić⁵⁹.

Całość Raportu dotyczącego obu diecezji liczy 295 kart, czyli 590 stron, z których jedynie 492 są zapisane. Raport na temat diecezji żmudzkiej zawarty został na kartach 1-262, przy czym karty 1-248 zawierają pisemne odpowiedzi na pytania zadane przez Justickolegium, a karty 249-262 stanowią sumaryczny dodatek do przedstawianych treści – zawarto tam tabelaryczne podsumowanie wyszczególnionych wcześniej danych. Wszystkie informacje zaprezentowano w formie pytanie–odpowiedź, gdzie pytanie widnieje po lewej, zaś odpowiedź po prawej stronie. Ponadto archiwariusz podzielił rękopis na 8 części, znacząc liczbę na osobnych stronach, co także umieszczono w edycji.

Oprócz podanych przed chwilą podziałów, w dokumencie odznacza się (widoczny dobrze w spisie treści) podział według treści. Część pierwsza

58 Lietuvos istorijos institutas, sygn. F50-M22/14, 15.

59 A. Katilius, *In memoriam. Leonidas Žilevičius (1929.06.01-2011.09.08)*, „Lietuvos istorijos metraštis” 2012, r. 2, s. 191-194.

(k. 1-20) poświęcona została ogólnemu stanowi diecezji (na przykład wyszczególnieniu wyższego duchowieństwa wraz z jego uposażeniem) szkołom, szpitalom czy klasztorom i ogólnym wielkościom opisującym diecezję i jej podstawy materialne. Część druga (k. 21-38) przybrała już charakter normalnego raportu i poświęcona została kapitule katedralnej żmudzkiej, kościołowi katedralnemu w Worniach i seminarium. Część trzecia, najdłuższa (k. 40-222), poświęcona została 95 parafiom administrowanym przez duchowieństwo diecezjalne (*parafie świeckie*). Parafie zostały w większości ułożone w kolejności alfabetycznej (polskiej) według powiatów: Dorbiany-Żorany – powiat telszewski, Gruździe-Stare Żagory – szawelski, Johaniszkiele-Szadów – upicki (woj. trockie), Andrzejów-Wewirżany – rosiński⁶⁰. Część czwarta (k. 224-248) obejmuje klasztory męskie i żeńskie oraz szpitale rochitów funkcjonujące na terenie diecezji żmudzkiej. Część piąta (k. 252-262) to wspomniane już tabelaryczne podsumowanie przedstawianych danych. Część szósta i ostatnia (k. 263-295) poświęcona jest kościołom leżącym w Kurlandii. Trudno stwierdzić, ilu było autorów prezentowanego tekstu – z pewnością ponad 20. Każdy raport sygnowany był podpisami plebanów i innych księży pracujących w parafii, co świadczy, że były sporządzane w oddaleniu od konsystorza, a następnie przesyłane (zapewne zbiorczo z dekanatów).

Raport dotyczący kurlandzkiej części diecezji inflanckiej został umieszczony w tej samej jednostce archiwalnej, z kontynuowaną paginacją (k. 261-295), i dostępny jest na tym samym mikrofilmie. Rozpoczyna się od adnotacji archiwisty w języku rosyjskim, w której diecezja ta jest nazwana *inflancką w Kurlandii i Semigalii*. Następnie ręką pisarza konsystorskiego wyszczególniono 17 wizytowanych kościołów – nie odnotowano 18. – w Smelinie. Podobnie jak w diecezji żmudzkiej nie podawano przynależności dekanalnej parafii. Nagłówki raportów poświęconych każdej parafii opatrzone są numeracją arabską (1-17). Każdy taki dokument dzieli się – inaczej niż w części poświęconej diecezji żmudzkiej – na 2 części. Pierwsza (*Raport o kościele*) zawiera informacje o świątyni, plebanie, wielkości parafii, statystykach sakramentalnych, innych kościołach i kaplicach oraz szkołach i szpitalach; osobno sporządzana część druga dotyczyła spraw związanych z utrzymaniem parafii: funduszu, wysiewów, danin i powinności, dochodów i wydatków (*ekspensów*).

Inny jednak przyjęto sposób przedstawiania treści. Tekst raportów, który również powstał jako odpowiedź na zadawane w kwestionariuszu

60 Zob. k. 16v, gdzie podana informacja o sposobie uporządkowania raportów nie pokrywa się z rzeczywistością.

pytania, napisany jest w sposób ciągły, z pominięciem pytań. Charakteryzuje go rozbudowana i precyzyjniejsza forma przedstawiania życiorysów księży. Wymaga podkreślenia specyfika tamtejszej diecezji, w której w XVIII w. wciąż obserwowano się zmagania protestantyzmu z katolicyzmem objawiające się w zmianach przynależności świątyń. Niewielkie parafie były pozbawione okręgu i miały charakter personalny, gdzie liczba parafian (określana jako liczba przystępujących do komunii) miała charakter wyłącznie orientacyjny. Za przykład niech posłuży parafia w Szenbergu, w której znajdowało się *około 5000 dusz* i którą uznawano za stosunkowo dużą (9 na 7 mil), co miało być spowodowane lokalizacją na terenach o dużym udziale procentowym protestantów (k. 269). Można się domyslać, że trudno było znaleźć katolicką rodzinę szlachecką, która udostępniłaby kaplicę w swoim dworze lub ufundowała kolejny kościół.

Język polski użyty w raportach żmudzkich jest charakterystyczny dla polszczyzny na Żmudzi. Zawiera sporo naleciałości litewskich, widocznych np. w częstym użyciu imiesłówów czynnych, niekiedy także i słowa kojarzone z językiem rosyjskim (*okrug*). Ze względu na specyfikę języka kościelnego tamtego czasu Czytelnik znajdzie także sporo wyrazów *stricte* łacińskich, które starano się objaśniać w przypisach, oraz te, które zdołano spolszczyć i dostosować do potrzeb języka urzędowego Kościoła. Język używany w raporcie z terenów Kurlandii i Semigalii jest z kolei charakterystyczny dla społeczności niemiecko-polskiej. Teksty sporządzono w języku polskim o różnym poziomie czystości, czego najlepszym przykładem jest raport z Alszwangi pisany przez plebana urodzonego w Mitawie.

Tekst przedstawionych w niniejszej publikacji raportów dotyczących diecezji żmudzkiej nie był dotychczas często wykorzystywany, prawdopodobnie ze względu na trudno dostępne miejsca przechowywania. Korzystali więc z niego historycy litewscy – autor inwentarza archiwalnego zbiorów Žilevičiaus, Algimantas Katilius, w pracy poświęconej sieci klasztornej na Żmudzi⁶¹, a także Liudas Jovaiša w opracowaniach dotyczących dziejów świątyń diecezji żmudzkiej w solidnej serii poświęconej dziedzictwu historii sztuki diecezji żmudzkiej *Lietuvos sakralinė dailė*⁶². Również autor niniejszej edycji, przygotowując równolegle rozprawę doktorską, kilkakrotnie korzystał z omawianych raportów jako cennego źródła

61 A. Katilius, *Žemaičių vyskupijos vyrų vienuolynų tinklas XVIII a. pab.-XX a. pradžioje*, „Bažnyčios istorijos studijos” 2016, t. 8, s. 145-189.

62 *Lietuvos sakralinė dailė*, t. 2: *Šiaulių vyskupija*, d. 1: *Joniškio dekanatas*, kn. 1, Vilnius 2011; kn. 2, Vilnius 2012; kn. 3, Vilnius 2015; t. 2, d. 2: *Šiaulių dekanatas*, kn. 1, Vilnius 2018; kn. 2, Vilnius 2020; kn. 3, Vilnius 2022.

wiadomości o sytuacji (nie tylko ekonomicznej) parafii żmudzkich w ostatnich latach XVIII stulecia⁶³. Co do Raportu poświęconego diecezji inflanckiej – nie znaleźliśmy żadnych opracowań wykorzystujących to źródło.

Prezentowane w niniejszej publikacji źródło zasługuje na udostępnienie szerokiemu gronu badaczy z kilku powodów. Przede wszystkim oryginał przechowywany jest w Petersburgu i udostępniany czytelnikom wyłącznie na, nie zawsze czytelnych, mikrofilmach. Raporty umożliwiają poznanie porozbiorowego stanu Kościoła rzymskokatolickiego na Żmudzi, Kurlandii i Semigalii, nie tylko jego struktur, wyszczególnionych małych świątyń, lecz także podstaw materialnych funkcjonowania duchowieństwa. Bardzo cenne są szczegółowe zestawienia wydatków księży, dające wgląd w kwoty, jakie płacono za świadczone usługi na plebaniach – to pozwala spojrzeć na omawianą problematykę przekrojowo, z wykorzystaniem szerokiego materiału, co nie jest częste w badaniach historycznych. Za wartościowe należy uznać również życiorysy duchownych świeckich, skrzętnie notowane w formularzach dotyczących parafii. Samo źródło też jest wyjątkowe, zupełnie inne niż wizytacje kościelne, które zresztą i tak dla schyłku XVIII stulecia występują na tych terenach tylko szcątkowo i w bardzo dużym rozproszeniu.

Zasady edycji

Metodę pracy nad edytowanym tekstem oparto w głównej mierze na *Instrukcji wydawniczej dla źródeł nowożytnych* autorstwa Kazimierza Lepszego⁶⁴. Ze względu na znaczne skomplikowanie tekstu, który pisany był językiem staropolskim na terenach litewskich, w dodatku z makaronizmami łacińskimi, dokonano modernizacji pisowni mało zrozumiałych wyrazów i interpunkcji zgodnie z aneksem dołączonym do wyżej wymienionej instrukcji. By należycie zobrazować zjawisko, podamy przykłady najczęściej uwspółcześnianych wyrazów. *Świetzki* czy *świetski* zapisano jako *świecki*, podobnie *rozściągłość* jako *rozciągłość*. Wyrazy, w których litera y oznaczała

63 J. Bulak, *Stan parafii*; idem, *Rozwój sieci*; idem, *Koncepcja opracowania inwentarza wizytacji i inwentarza diecezji żmudzkiej do 1845 roku*, „Zapiski Historyczne” 2021, t. 86, z. 4, s. 123-149; idem, *Ekonomiczne aspekty*.

64 K. Lepszy, *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI w. do poł. XIX w.*, Warszawa 1953.

przy czytaniu *j*, *ii* lub *ji*, zamieniono tak, by było to czytelne dla współczesnego odbiorcy: *moy* jako *mój* itd. Wyrazy dawniej twarde zmiękczano, np. *bydź* zmieniono na *być*, a *czesnik* na *czeńnik*. Powszechnie wówczas stosowaną literę *x* zastąpiono przez *ks*: *wyexpediowanej* – *wyekspediowanej*, skrót *xdz* zmieniono na *ks.*, *xże* – książkę, *Xsttwa* – Księstwa. W skrótach typu: *JX*, *WJX*, *WJXiędzu* wyjątkowo zdecydowano się pozostawić niezmienny zapis.

Oryginalną pisownię konsekwentnie zachowywano natomiast przy nieskróconych nazwach własnych (miejscowości, instytucje, imiona i nazwiska) w mianowniku i miejscowniku oraz w formach przymiotnikowych. Sporym problemem okazało się ustalenie prawidłowej pisowni nazwisk, dlatego też w przedstawionym tekście również trzymano się wersji występującej w rękopisie, z kolei w przypisach podawano w nawiasach napotkane w źródłach oboczności (np. *Kowbrowicz* (*Kaubrowicz*, *Kanbrowicz*) *Franciszek*). W pisowni oryginalnej pozostawiano także te wyrazy polskie, których zniekształcenia są wybitnym świadectwem myślenia autora w innym języku niż polski (zob. raport z parafii *Dweta*) oraz te formy, które były powszechnie używane, a dziś już wyszły z użycia (np. miasto *guberskie*, czyli *gubernialne*). Rezygnacja z tych ostatnich znacznie oddaliłaby nas od epoki, w której powstało źródło, a spolszczanie makaronizmów wydaje się zabiegiem przynoszącym szkodę źródłu. Uwzględniono również głosy podkreślające, że edycje źródłowe, w których modernizowana jest pisownia, są nieprzydatne dla językoznawców⁶⁵. Nie zrezygnowano oczywiście z celu nadrzędnego, którym jest czytelność dla Czytelnika z trzeciej dekady XXI wieku. Zrezygnowano jednak w edycji z zaznaczania powszechnie występujących w tekście źródłowym podkreśleń, np. przy wypisywaniu kwot pieniędzy.

W parafiach leżących na północno-wschodnim krańcu diecezji często popełniano błąd, określając je jako położone w Księstwie Żmudzkim, powiecie upickim, a nie: w dawnym województwie trockim, powiecie upickim lub: w Wielkim Księstwie Litewskim, w powiecie upickim (tak w *Smilgiach*). Błędy te, jak się zdaje, świadczą o braku wiedzy pisarzy konsystorskich i braku gotowych opracowań (map) mogących stanowić

65 [...] Szkoda, że historycy [...] nie doceniają należycie faktu, iż źródła, które są dla nich interesujące ze względów faktograficznych, mogą być zarazem bardzo cenne dla badacza języka, pod warunkiem, że zostaną opublikowane na prawach oryginału, bez dostosowywania ich do współczesnych konwencji i norm ortograficznych (Z. Sawaniewska-Mochowa, *Zapiski domowe biskupa Macieja Wołonczewskiego jako przyczynek do poznania sytuacji społecznej i językowej na terenie dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego pod władzą carów*, „Acta Baltico-Slavica” 2013, t. 37, s. 66).

pomoc w tym zakresie. Zaznaczono te błędy w raportach parafii: Ligumy, Poszwityń, Sałaty, umieszczając w odpowiednim miejscu znak [!]. Błędy mogą znajdować się także w sumach kolumn liczb dotyczących uposażenia pieniężnego, zaleca się więc każdorazowe sprawdzanie zgodności sumy przed skorzystaniem z podanego w źródle wyniku.

Tekst opatriono przypisami tekstowymi i rzeczowymi. W pierwszym przypadku zwracano uwagę na niestandardowy zapis, na przykład litery wykraczające poza linię tekstu (*Woryginale litera nadpisana*). Gdy inny zapis obejmował więcej niż jeden wyraz, również wyróżniano to w tekście, zaznaczając początek zakresu znakiem *, a kończąc numerem przypisu. W kilku przypadkach dokonano ujednolicenia zapisu przez rozwinięcie skrótów bez zaznaczania (np. mca → miesiąca).

W przypisach rzeczowych zdecydowano się przybliżyć miejsca i mniej znane terminy, np. z języka łacińskiego, a przede wszystkim na podstawie możliwie najszerzej bazy źródłowej i bibliograficznej objaśnić występujące w źródle osoby. Miejsca (miasta, miasteczka, wsie, sioła) opisywano, podając w przypisie obecną nazwę w języku obowiązującym w państwie, w którym znajduje się miejscowość, oraz nazwę kraju i jednostek administracyjnych (np. Dytkiemy (lit. Didkiemis) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyleński). Przy określaniu okręgów i rejonów posłużono się *Urzędowym wykazem polskich nazw geograficznych świata* wydany przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii⁶⁶, w którym odbiega się, niestety, od form używanych w źródłach historycznych, np. podaje się niespotykany w źródłach przymiotnik *telszański* zamiast *telszewski*⁶⁷. W identyfikacji miejsc w okresie przed 1797 r. pomógł *Słownik miejscowości na Żmudzi*, który wydał prof. G. Błaszczuk⁶⁸.

Starano się przybliżyć wszystkie postacie występujące w źródle, choć można zauważyć pewną dysproporcję objętościową. Najobszerniejsze biogramy opracowano dla głównych postaci związanych ze źródłem, a więc księży i zakonników. W pozostałych przypadkach – osób mniej lub bardziej znanych – notki biograficzne są o wiele krótsze. Dla postaci mających wiele życiorysów w literaturze (królów i papieży) zdecydowano się wyłącznie na umieszczenie daty urodzenia i śmierci oraz lat, w których

66 Warszawa 2019.

67 Inne kontrowersyjne formy nazw okręgów i rejonów: tauroski (zamiast taurogowski), możejcki (zamiast możejkowski), kretynkański (zamiast kretynkowski), kielmski (zamiast kielmieński).

68 G. Błaszczuk, *Słownik miejscowości na Żmudzi oparty na „Herbarzu szlachty żmudzkiej” (tomy I-VI)*, Warszawa 2024.

pełnili najważniejszą funkcję (np. Batory Stefan – ur. 27 IX 1533 r., król Polski i wielki książę litewski (1576-1586); zm. 12 XII 1586 r.).

Biogramy postaci konstruowano według konkretnego wzoru: Nazwisko + imię (imiona) + herb – data i miejsce urodzenia, edukacja (lata), otrzymane święcenia/profesja (daty + miejsca), funkcje lub miejsca posług (daty roczne); inne funkcje lub zainteresowania, najbardziej znane dzieła, orderzy i odznaczenia; małżeństwo w przypadku osób świeckich; data i miejsce śmierci, miejsce pochówku (bibliografia). Brak określenia (w przypadku księży) ukończonego seminarium oznacza, że studiowali w Worniach, zaś brak określenia szafarza święceń w latach 1778-1797 oznacza bpa Adama Koście.

W przypadku plebanów istotną pomocą były umieszczane w niniejszym raporcie informacje dotyczące przebiegu służby. Źródłem wiedzy na temat duchowieństwa diecezji żmudzkiej schyłku XVIII w. były spisy duchowieństwa zawarte w wydawanym *Directorium horarum canonicarum*, gdzie podawano parafię, w której duchowny pełnił posługę. Niestety, nie udało się dokładnie prześledzić „kariery” u progu XIX w., gdyż dostępne *Directoria* ze spisami księży pochodzą z lat 1809⁶⁹, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831⁷⁰, 1833 i dalej z każdego kolejnego roku. Widać zatem, że oparte na tych źródłach biogramy muszą być niepełne dla początku XIX w. Aby pozyskać więcej informacji biograficznych, użyto raportów wizytacyjnych diecezji żmudzkiej sporządzanych w latach 1802-1803⁷¹ oraz 1806⁷². Dzięki umieszczonym tam tabelom można było poznać przybliżony rok urodzenia, święceń prezbiteratu i objęcia beneficjum (*natus* – *ordinatus* – *beneficiatus*). Dokładne dane dotyczące święceń (*ordynacji*) uzyskano z tomu II *Liber ordinatorum seminarium żmudzkiego* z lat 1778-1824⁷³. W przypadku niezgodności dat w biogramach danej osoby przyjęto zasadę, że najbardziej wiarygodne jest pisane w 1. osobie źródło z 1797/1798 r. Informacje z tabel umieszczonych w innych wizytacjach, jeśli przedstawiały sprzeczne dane (np. co do daty ordynacji), nie były brane pod uwagę. Podobnie w wypadku niezgodności pomiędzy liczbami lat podanymi w *Directoriach* a tabelą wizytacji jako bardziej wiarygodną przyjęto wersję przedstawioną

69 *Directoria* żmudzkie z 1787 i 1803 r. zawierały tylko wykaz członków kapituły i wykaz księży zmarłych w poprzednim roku.

70 Zob. także M. Hałaburda, *Diecezja żmudzka w 1830 roku w świetle schematyzmu na 1831 rok* (1). *Schematyzm – edycja źródła*, „Textus et Studia” 2023, nr 2(34), s. 247-289.

71 RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577.

72 LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221.

73 LNB, Žemaičių vyskupijos seminarijos dokumentų fondas. XI: Dokumentai apie seminariją, 526.

w wizytacjach⁷⁴. W przypadku ustalania biogramów zakonników pomocne były sporządzane nieregularnie tabele zawierające podstawowe dane z życiorysu (data urodzenia, miejsca edukacji, data wstąpienia do zakonu, miejsca posług). Niestety, wraz z upływem lat malała dokładność wymienianych miejsc i dat, a często informacje z kolejnych tabel wykluczały poprzednie. W takich przypadkach przyjmowano, że sporządzający swój życiorys zakonnik lepiej pamiętał wydarzenia bliższe czasowo, stąd za rozstrzygające każdorazowo uznawano źródło wcześniejsze.

Zupełnie wystarczające, na potrzeby niniejszej publikacji, życiorysy franciszkanów konwentualnych podano w edycji źródłowej pt. *Memoriale fratrum conventualium Vilnensium* autorstwa Dariusza Baronasa⁷⁵. Sporo informacji na temat życiorysów zakonników dostarczył w swoich dziełach Jan Marek Giżycki znany pod pseudonimem „Wołyniak”. Prace, z których korzystano, są szczegółowo wypisane w bibliografii. Niestety, w przypadku dominikanów Giżycki opierał się głównie na *Elenchusach* z 1817, 1824 i 1827 r., gdy większość występujących w Raporcie zakonników już nie żyła⁷⁶. Posiłkowano się więc XIX-wieczną pracą o. Sadoka Barącz OP zawierającą biogramy dominikańskie⁷⁷. Najwięcej danych udało się pozyskać dla członków zakonu braci mniejszych ścisłej obserwacji, czyli bernardynów. Jako że wiele ich klasztorów funkcjonowało w Cesarstwie Rosyjskim, pozostała spora dokumentacja pozwala na prześledzenie losów wielu (mniej więcej 3000) ojców i braci tej gałęzi franciszkanów prowincji litewskiej i litewsko-ruskiej⁷⁸. Literatura opisująca dzieje zakonu bernardynów nie wykorzystywała tych źródeł⁷⁹. Nie udało się natomiast uzyskać prawie żadnych informacji o przebiegu życia podobiskich

74 W *Directoriach* żmudzkich po raz pierwszy przedstawiono liczbę lat, które upłynęły od urodzenia, ordynacji i objęcia beneficjum w 1824 r.

75 Vilniaus Mažesniųjų brolių konventualų memorialas (1702-1832), par. D. Baronas, Vilnius 2020.

76 Wołyniak [J.M. Giżycki], *Wiadomości o dominikanach prowincji litewskiej*, cz. 1, Kraków 1917.

77 Archiwum Polskiej Prowincji oo. Dominikanów (APPD), sygn. Pr 35 – Catalogus patrum et fratrum sacri ordinis praedicatorum [...] per fr. Sadocum Barącz OP 1887.

78 VUB, sygn. F4-(A3830)36412; przykłady kalendarzy z datami śmierci zakonników: LMAVB, sygn. F9-96; VUB, sygn. F5-F32480.

79 H. Wyczawski, *Bernardyni polscy*, t. 3: 1772-1946, Kalwaria Zebrzydowska 1992; J. Kachel, *Bernardyni 1453-2003 kapłani i bracia zakonnici prowincji polskich oraz kustodii św. Michała na Ukrainie*. Wydanie jubileuszowe, cz. 1: A-C, cz. 2: D-J, cz. 3: K-Ł, cz. 4: M-P, cz. 5: R-T, cz. 6: U-Ż, Warta 2004. Korzystano również z opracowań lokalnych, koncentrujących się na pojedynczych klasztorach, np. J. Fibek, *Wskrzeszenia na pograniczu dwóch światów. Dzieje Kościoła rzymsko-katolickiego w dorzeczu Berezyny i Wiliji w granicach dekanatu dokszyckiego w diecezji witebskiej na Białorusi 1395-2009 r.*, cz. 1 i 2, Nowe Miasto nad Pilicą 2011.

bazylianów. Spisy zakonników nie występują już w późniejszych dostępnych autorowi wizytacjach klasztorów diecezji żmudzkiej.

Do rzadkości należą opracowania biogramów dostępne przede wszystkim w *Polskim słowniku biograficznym* czy innych pomniejszych. Pozostałe informacje odnajdywano w źródłach rozproszonych: aktach wizytacji, inwentarzach itp. W przypadku życiorysów szlachty pomocna była seria *Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego*, szczególnie tom dotyczący Księstwa Żmudzkiego⁸⁰. Użyte w biogramach tytuły i godności, a także nazwy funkcji (altarysta, mansjonarz, kapelan, filialista, komendarz itp.) ze względu na skomplikowanie będą wyjaśnione w szerszej pracy poświęconej portretowi zbiorowemu duchowieństwa diecezji żmudzkiej końca XVIII w. Ideą, która nam przyświecała, było dodanie do nieznanego źródła małego słownika biograficznego duchowieństwa posługującego na terenie diecezji żmudzkiej końca XVIII w. Niniejsza publikacja wprowadza więc do obiegu naukowego oparte na źródłach biogramy ok. 350 duchownych świeckich i ok. 200 zakonnych. Dzięki temu czytelnik uzyskuje klarowny obraz Kościoła na Żmudzi, w Kurlandii i Semigalii tuż po trzecim rozbiore Rzeczypospolitej, a więc u początku okresu niewoli narodowej. Z pewnością będzie to stanowić pomoc przy wszelkiego typu pracach poświęconych dziejom politycznym, granicom administracyjnym, losom duchowieństwa, genealogii, własności ziemskiej, a także życiu codziennemu kleru na przełomie XVIII i XIX w.

Kilkuletnia praca nie przyniosłaby zamierzonych rezultatów, gdyby nie pomoc kilku osób, którym należy w tym miejscu podziękować: Księdzu Profesorowi Janowi Szczepaniakowi za wsparcie udzielone podczas pracy i zachętę do wydania, Doktorowi Domininkasowi Burbie za pomoc w kwerendzie, Michałowi Glatte za współpracę przy kolacjonowaniu tekstu, a Rafałowi Woźniakowi za opracowanie kartograficzne. Największe podziękowania kieruję do Recenzentów – Profesorów Marka Hałaburdy, za wskazówki metodologiczne, oraz Grzegorza Błaszczyka, który szczegółowo prześledził cały tekst publikacji, cierpliwie wskazywał braki i potknięcia, a także dawał wskazówki bibliograficzne, w tym także odnoszące się do jego jeszcze niepublikowanych dzieł.

80 *Urzędnicy*, t. 3.

Słownik skrótów i trudniejszych terminów

ap.	– apyrašas (pol. <i>opis</i>)
audytor/auditor biskupi	– zastępca biskupa
attestatum	– świadectwo, zaświadczenie
b.	– była (pol. <i>jednostka archiwalna</i>)
CM	– Congregatio Presbiterorum Saeculorum Missionis
cura animarum	– łac. opieka (piecza) nad duszami – określenie stosowane wobec świątyni, która pełni funkcję kościoła parafialnego
daw.	– dawniej
EK	– <i>Encyklopedia katolicka</i>
EWJ	– <i>Encyklopedia wiedzy o jezuitach</i>
f.	– fondas/fond (pol. <i>zespół archiwalny</i>)
h.	– herbu
jus collationis	– prawo przydzielania urzędów kościelnych lub beneficjów, stąd: kolator
JKM	– jego królewska mość
JO	– jaśnie oświecony
JP	– jaśnie pan
JW	– jaśnie wielmożny
JX	– jegomość ksiądz
Jmć	– jegomość
In n[umer]ro	– w liczbie
ks.	– ksiądz
latus facit	– całość łącznie czyni
LOrd	– Liber ordinatorum
LSD	– Lietuvos sakralinė dailė (pol. <i>Litewska sztuka sakralna</i>)
mps	– manu propria sua
NS	– novi styli
obwencje	– przychody wynikające z posługi duszpasterskiej
OCarm	– Ordo Carmelitarum

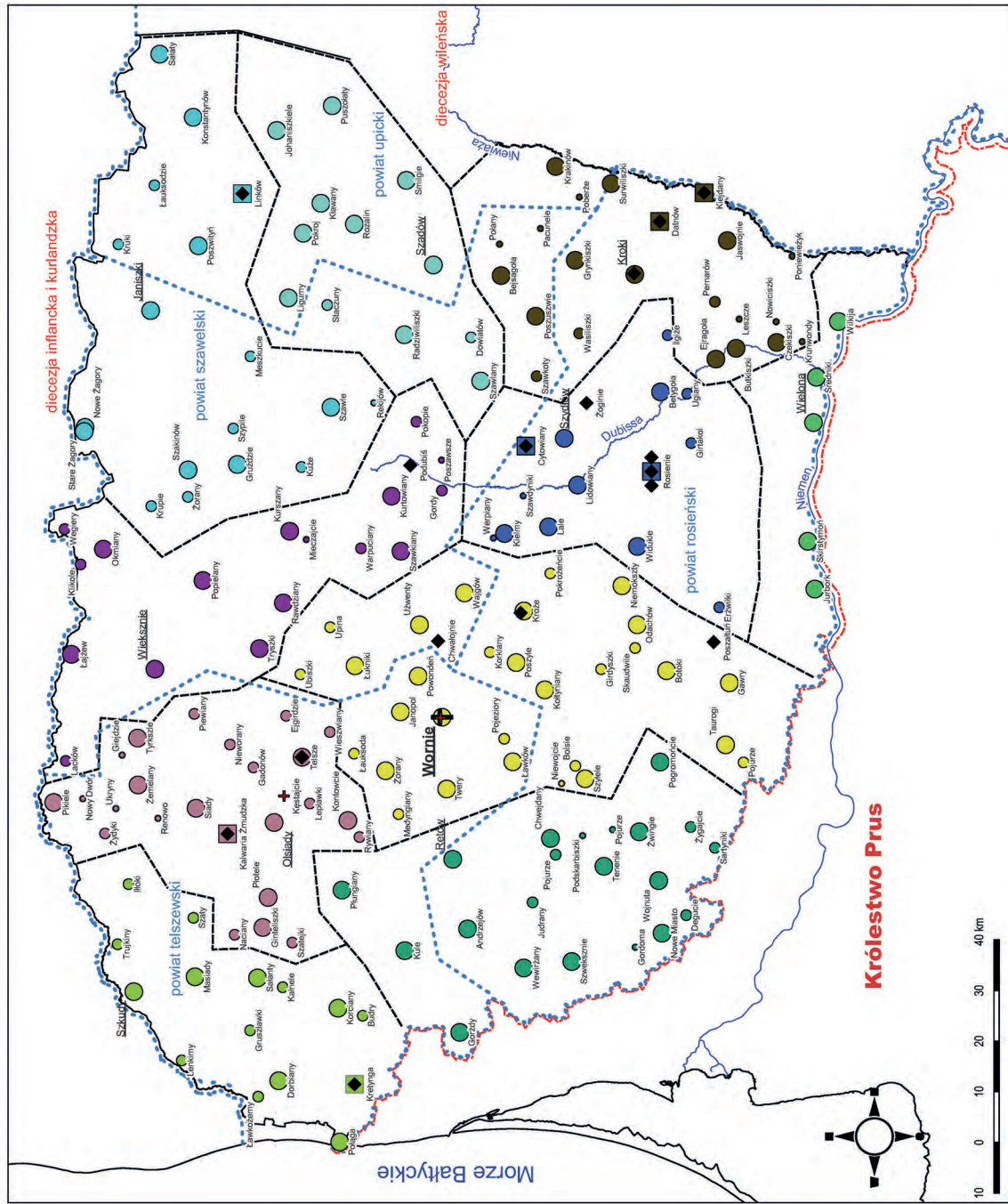
OFM Conv	– Ordo Fratrum Minorum Conventualium
OFM Obs	– Ordo Fratrum Minorum regularis Observantiae
OP	– Ordo praedicatorum
ord.	– <i>ordinatus</i> – wyświęcony
oryg.	– oryginał
OSBM	– Ordo Sancti Basilii Magni
par.	– parafia
posydydować	– posiadać
pow.	– powiat
pp	– papież
prof.	– profesor
PSB	– <i>Polski słownik biograficzny</i>
r.	– roku
RWG	– <i>Raporty generalnych wizytatorów szkół Komisji Edukacji Narodowej w Wielkim Księstwie Litewskim (1782-1792)</i> – zob. bibliografię
SPTK	– <i>Słownik polskich teologów katolickich</i>
transport lateris	– przeniesienie całości sumy z poprzedniej części
tyt. kan.	– tytuł kanoniczny
VS	– <i>veteris styli</i> – łac. wg starego stylu, tzn. kalendarza gregoriańskiego
VUB	– Vilniaus universiteto biblioteka
W	– wielmożny
wik.	– wikariat
WKL	– Wielkie Księstwo Litewskie
Złp	– złote polskie
zm.	– zmarł(a)
zob.	– zobacz

Diecezja żmudzka w 1797 r.

Skala 1:1 200 000

Legenda

- Rodzaje świątyni
- ✝ katedra
● kościół parafialny
■ parafia zakonna
• filia
◐ kaplica
◆ klasztor
+ szpital
Dekanat
janski
krokowski
olszadzki
retowski
szadowski
szukudzki
szydowski
wiekszenieński
wieloniski
wornieński
Granice dekanatów
--- Granica paristwa
- - - Granica diecezji
... Granice powiatów

Diecezja inflancka i kurlandzka w 1797 r.

Skala 1:800 000

Legenda

Rodzaje świątyni

♦ kaplica prywatna

• kaplica

● kościół filialny

● kościół parafialny

Parafia

Alszwanga

Altenburg

Bebra

Berze

Dweta

Ellerna

Engelburg

Goldryń

Iłłuksza

Lehnen

Libawa

Łaukiesa

Mitawa

Szenberg

Sehmen

Smelina

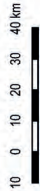
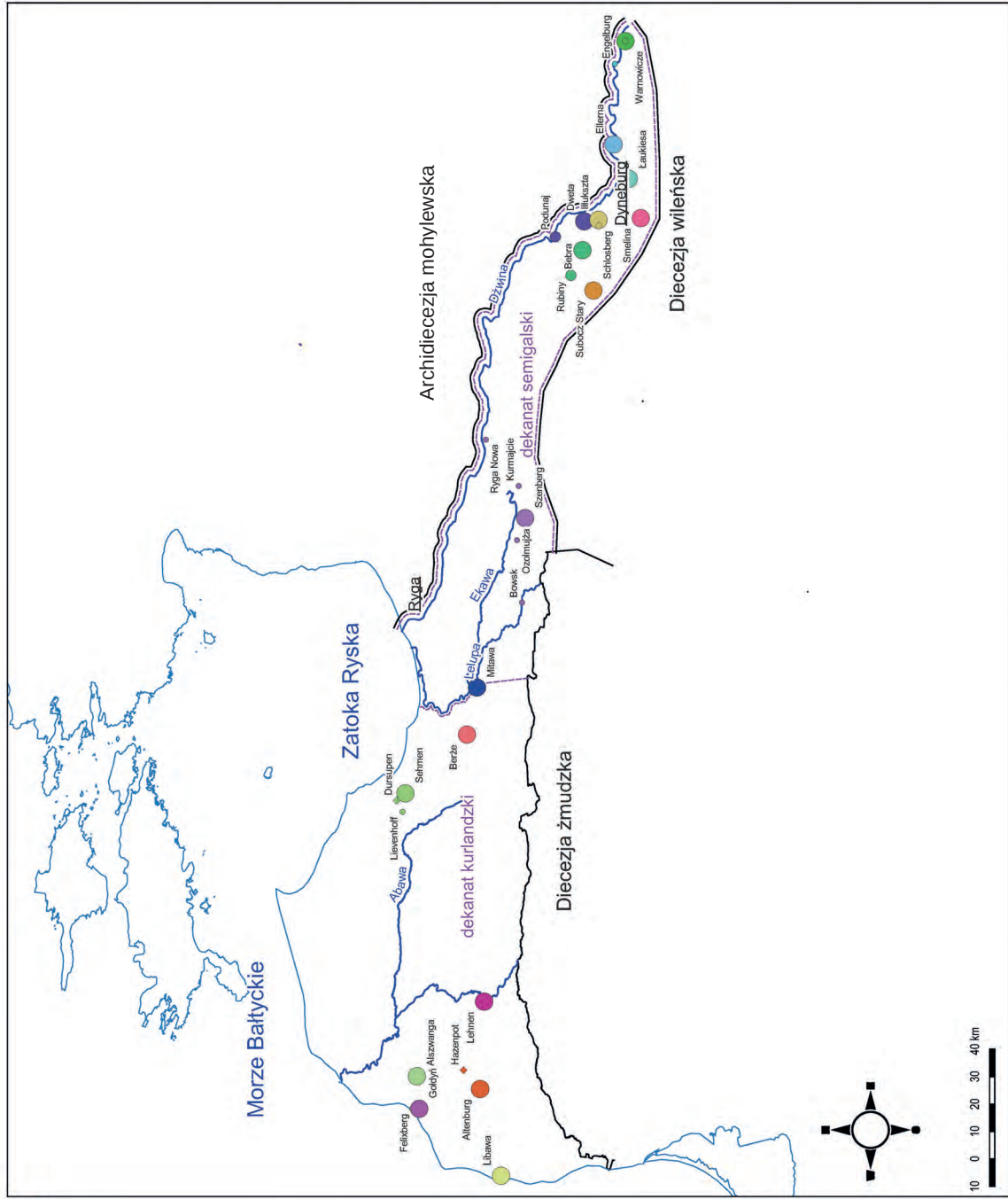
Subocz Stary

Warnowicze

Wiarowicza

— Granica diecezji

— Granica dekanatów

Vilniaus Universiteto Biblioteka,
sygn. F203-1, k. 71-73.

Nazwa dokumentu: **[Zarządzenie biskupa Jana Stefana Giedroycia z 24 XI 1797 r. dotyczące sporządzenia raportów o stanie diecezji żmudzkiej]**, [w:] Liber processuum comparatus per me Thaddeum Rodowicz commendarium Poszuszwiensem anno D[omi]ni 1770 d[ie] 1 Augusti.

[71]

Ill[ust]res adm[odum] R[eve]r[e]ndi DDni (domini)!

Wydany od jego imperatorskiej mości pana naszego najmiłościwszego ukaz z departamentu monarchicznego Justic Kollegii w celu, iżby stan całego duchowieństwa tak świeckiego, jako i zakonnego z swoimi funduszami i ludnością dostatecznie przez wierne raporta od W[asz]m[os]ć PPw (panów) podane, był monarsze wiadomy, stał się dla mnie obowiązkiem, abym rozsyłając z kancelarii mojej na diecezję treść w punktach z pomienionego ukazu wyjętych i na język polski tłumaczonych, wystawił im nie tylko czułość w dokładnym czystym bez głosów napisaniu – pilność w rzetelnym wszystkiego określeniu, ale oraz za uchybioną rzetelność w dawaniu raportów, czego po ich delikatności spodziewać się bynajmniej nie mogę. Że ukaranie

[71v]

najcięższe w konsystorzu rozciągnięte zostanie na mocy wspomnianego ukazu, ostrzegając niniejszym listem okolnym, wszystkim osobom do tego należeć będzie dawać raporta, donoszę i ogłaszam z miejsc, które są bliższe konsystorza mego, na dzień 15 Xbra (Decembra) – z dalszych zaś na d[zień] 20 tegoż miesiąca odesłane do kancelarii konsystorza mego być powinny.

Osoby w kapitule żmudzkiej prelaturę lub kanonię mające, a przy niej osobne beneficjum posiadające w udzielnym raporcie opisanie funduszu prelatury lub kanonii, a w osobnym probostwa plebanii lub innego beneficjum servatis servandis podać są obowiązani.

Księża altaryści, czyli vicarii perpetui, którzy są zaprzysięgli, czy to przy parafialnych żyjący kościołach, czyli w osobnym mieszkający kościółku w parafii mają swoje raporta z plebanami pisać razem na jednym papierze i wyraziwszy fundusz oraz dochód swój roczny, podpisać się na nim pospołu.

Vicarii temporanei i filialiści jako niezajęci funduszem stałym nie są obowiązani do raportu plebańskiego podpisywać się, ale pleban imiona, nazwiska, miejsce edukowania się duchownego i sposób ich życia w swoim raporcie opisze. Pro norma egzemplarz parafii kołtyniańskiej przylączy się.

Niech się żaden z WmPPw nieodciąga z przesłaniem odpowiedzi, czyli raportu. Inaczej bowiem karze ulegnie. A jeśli kto po upłynnionym ostatnim terminie wyżej wyrażonym ony nadeśle zapewna od tego albo z trudnością przyjęty, albo odrzucony jako już opóźniony zostanie raport.

W którejkolwiek parafii znajduje się klasztor lub szkoły albo szpital, zaleca się JXiędzu plebanowi miejscowemu, aby komunikował i posłał idące kursorią pisma tym osobom, które obowiązane są do dania na nie odpowiedzi wedle punktów z Departamentu Monarchicznego wydanych. JXXa plebani odleglejsi, dla oszczędzenia swych posłańców do Olsiad¹, mogą się we trzech lub więcej zmówiwszy, przez jednego skutecznie tę pomyłkę.

Żeby od JXX dziekanów i plebanów rychlej obeszła kursoria i więcej czasu było każdemu do napisania raportów – niech na ten raz posle każdy konnego, a przynajmniej zdrowego, nie kalekę, z listem niniejszym. Obowiązuję

[72]

Wm PPw do pilnej egzekucji wszystkiego. Zostając paterno attactu². 1797 Novembra 24 z Olsiad.

Stephanus³ Princeps Eppus mp

1 Olsiady (lit. Alsėdziai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. pługiański.

2 Łac. w ojcowskim objęciu.

3 Giedroyć Jan Stefan – ur. 2 II 1730 r. w Giedroyciach, ukończył seminarium w Wilnie, ord. 1 XI 1752 r. tamże, kanonik wileński (od 1755), doktor teologii (1763), biskup tytularny Verinopolis (od 1763) i sufragan białoruski (1763-1765), biskup inflancki (1764-1778), proboszcz kapituły wileńskiej (1768), biskup żmudzki (od 30 III 1778 r.);

Tłumaczenie

Kapitułę jak najjaśniej opisać tak co do osób ją składających, jako i funduszów bądź w sumach, domach lub dobrach.

Również wszyscy prałaci, kanonicy z imienia, przezwiska, urzędu, dekoracji, dochodów aktualnych przebywania w kraju lub nie i za czym pozwoleniem, oznaczeni być powinni.

Które i gdzie są sytuowane osobno w każdej diecezji kościoły katedralne kolegiackie i parafialne. Tudzież seminaria, akademie, szkoły publiczne lub szkółki parafialne czy przez osobno płatnych profesorów, czy przez klasztory zawiadywane, jaka gdzie liczba profesorów, seminarzystów, studentów i jaki rodzaj nauki te wszystkie artykuły co do imion, miejsc, rodzajów funduszów jak najjaśniej powinny być wyszczególnione.

Jakie w każdej diecezji szpitale, jaka w nich chorych lub starych liczba, jaka wygoda czy apteka, felczer lub doktor utrzymywany? Gdzie tylko są fundacje szpitalów, fundusze dla nich bądź w sumach, domach lub dobrach przeznaczone powinny być jak najjaśniej wyszczególnione i każdy bądź klasztor, bądź pleban, bądź jakiegokolwiek rodzaju fundacja mająca obowiązek utrzymywać szpital każdy z administratorów powinien, ręką własną podpisawszy raport, oznaczyć w nim fundusze aktualne i dochody.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane, jak się każda z nich i pleban nazywa, wiele tam utrzymuje do swojej pomocy księży, jaka rozległość parafii i wiele na Wielkanoc komunikujących? Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej, czy zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie? Jaki ma dochód i rodzaj onego? Jak dawno plebanem? Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawował? Czy ma atestatum odprawionego egzaminu i przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Pomimo zwyż nominowanych księży ma być dana jeszcze z każdej diecezji wiadomość o każdym w szczególności kapłanie lub kleryku świeckim

[72v]

na kapelaniach, przy biskupach, na funkcjach lub też bez funkcji spokojnie żyjących.

Które są w diecezji opactwa świeckie, jak się nazywa opat, jakie ma obowiązki, gdzie przebywa, jakie ma aktualne roczne dochody, jakie ma fun-

kawaler Orderu Orła Białego i Orderu św. Stanisława (1766); autor *Kazania na konsekracji* [...] *xiędza Ignacego Jakuba Massalskiego biskupa wileńskiego* (1762); zm. 23 III 1803 r. w Olsiadach, pochowany w katedrze w Worniach (LVIA, f. 669, ap. 48, b. 479, k. 44 – zawiadomienie o śmierci; T. Kasabuła, *Ignacy Massalski biskup wileński*, Lublin 1998, s. 154-156; T. Turkowski, *Giedroyc Jan Stefan*, PSB, t. 7, Kraków 1948, s. 427-428).

dusze do opactwa bądź w sumach, domach lub wsiach, które wymienione być powinny co do quantum⁴ i ilości dusz.

Wszystkie kommunitates, opactwa klaustralne, zakony etc. Obojej płci etc. Jako oddzielone od świeckich księży na dwie dzielą się części.

1. Zakony, które z jałmużny żyją, opiszą tylko miejsce, gdzie ich są klasztory, jaka w każdym liczba zakonników, którzy są emeryci, kapłani, klerycy, gdzie nowicjat i wiele w nim nowicjuszków. Nieprzytomnego w klasztorze zakonnika opiszą, gdzie się znajduje i za czym pozwoleniem. Dodadzą oraz czy się klasztor zatrudnia cura animarum i jeżeli kościół jest w dobrym stanie.
2. Inni zaś opaci klaustralni, kommunitates, czyli zakony, wzwyż dopiero wyrzeczonym sposobem opisać powinni stan każdego klasztoru, a przy tym dołączyć, czy mają parafie i wiele mają rocznego dochodu. Jakie są ich aktualne fundusze bądź w sumach, domach, wsiach wiele u kogo sumy i wiele w której wsi dusz, każdy przełożony klasztoru lub przełożona w asystencji dwóch pierwszych po nim urzędników z wyszczególnieniem dopiero rzeczonych okoliczności podpisać ma raport. Przełożone zaś zakonnice podpiszą z zawiadującym ekonomem lub komisarzem dóbr.

Zgoda każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, każdy kościół, kaplica i pia loca⁵ z ich funduszami, tudzież jeżeli są gdzie jakie fabryki lub drukarnie, jedno oznaczone być powinny dla dokładnej wiadomości Departamentu.

Każdy raport mający być przesłany biskupowi powinien być, od kogo należeć będzie, podpisany, a ten zweryfikowawszy biskup, gdy dostrzeże w nim fałsz lub omyłkę w niewyszczególnieniu jasnym którego artykułu, zwróci naówczas przesyłającej osobie lub klasztorowi takowy raport i żądać będzie drugiego, a tymczasem nakaże powrót ekspensy z posyłek na ten koniec podjęty.

[73]

Uwiadomi arcybiskup i biskup wszystkich diecezji swojej duchownych, iż w przypadku gdyby jaki fałszywy okazał się raport podpisany, bądź przez kapitułnych kanoników plebanów, klasztory, zgoda przez tych, którzy zawiadują dochodami, natychmiast podpisujący niedoskonale lub też niepodający raportów karani będą od swoich biskupów podług praw. W Departament jako najusilniej zaleca arcybiskupom i biskupom w przypadku

4 Łac. liczby, sumy, ilości.

5 Łac. miejsca święte.

czyjej nieprzytomności w kraju, na ich miejscu zatrudniający się urządzeniem podpiszą raporta.

Poddane także być powinny raporta, wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, zaślubionych i zmarłych. Wszystkie takowe raporta, skoro odejdą, do biskupa każdej diecezji natychmiast też do Departamentu in originalibus⁶ przesłane być powinny pod numerami, których porządek zaczynać się powinien od duchowieństwa świeckiego, a porządkiem postępując, podług okrugów kończyć się na zakonnikach⁷.

6 Łac. w oryginałach.

7 Po tym obwieszczeniu następuje *Norma* wyjęta z parafii kołtyniańskiej, która jest tożsama z tą umieszczoną w niniejszej publikacji, z wyjątkiem liczb ochrzczonych, zmarłych i zaślubionych par, co spowodowane było podaniem stanu z około połowy roku (k. 73-73v).

Diecezja żmudzka

RGIA, f. 822, v. 12, nr 3576

[1]

Епископъ
Капитуль
Кафедра
Семинарі

[2]

Do Departamentu Monarchicznego Justic Collegii po odpisaniu na punkt pierwszy z tegoż Departamentu przysłany, a do samych biskupów diecezjalnych zastosowany. Na dalsze punkta całej diecezji stan zajmujące od książećcia Giedroycia biskupa żmudzkiego odpowiedź

2. Jacy są w diecezji każdego biskupa inni jeszcze biskupi?

Prócz mnie, diecezjalnego biskupa żmudzkiego w podeszłym wieku i w dobrym zdrowiu zostającego, jest drugi biskup, Józef Arnolf książe Giedroyc⁸, biskup ortozjeński, kawaler Orderu św. Stanisława, mój ko-

8 Giedroyc Józef Arnulf – ur. w 1754 r. w Kossakowszczyźnie-Giedroyciach, kształcił się w seminarium w Wilnie (1775-1781), przyjmował wszystkie święcenia w Worniach, I tonsura i cztery święcenia niższe 29 X 1780, subdiakon 31 XII 1780, diakonat 5 I 1781, prezbiterat 14 I 1781, kanonik inflancki (od ok. 1781), pleban w Łajżewie (1781-1803), studiował w Rzymie (1781-1785), następnie podróżował po Italii, Francji, Holandii i Niemczech, członek kapituły żmudzkiej (od 1786), prałat archidiakon (od 1788), bp tytularny ortozjański i koadiutor z prawem następstwa bpa żmudzkiego, swojego stryja Jana Stefana Giedroycia (1790-1802), od 1801 r. przejął rządy w diecezji z powodu choroby stryja, ordynariusz żmudzki (od 1803), członek Towarzystwa Biblijnego w Petersburgu (1813-1816); kawaler Orderu św. Stanisława (ok. 1789), otrzymał krzyż

adiutor, czyli za życia mojego pomocnik pracy, a po wyjściu moim prawy następca biskup żmudzki, który z nauki prawa kanonicznego biskupem starością zmordowanym dla dogodnego sobie powierzonej trzody urządzania pozwalającego mężów cnotą i nauką znakomitych za pomocniki, czyli koadiutory, dobierać jest ode mnie wybranym, a za przywilejem i nominacją najjaśniejszego króla polskiego Stanisława Augusta w roku 1790 miesiąca [Decem]bra 4 dnia danym i za uczynioną od tegoż króla jegomości do stolicy apostolskiej prośbą, bullą od Piusa VI° uzyskaną jest przypuszczonym przysięgłym, instalowanym posesjonowanym biskupem koadiutorem żmudzkim.

Jest także trzeci biskup – Adam Kościa¹⁰ biskup dyokleński, kawaler Orderu św. Stanisława

[2v]

lub infułaci:

Dwóch jest infułatów. Pierwszym Szymon książę Giedroyć proboszcz infułat szydłowski¹¹, nominat sufragana żmudzki, kawaler Orderu

diamantowy od Katarzyny II (1795), zasłużony na niwie oświatowej i dobroczynnej, autor i wydawca przekładu na język żmudzki Nowego Testamentu; zm. 5 VII 1838 r. w Olsiadach, pochowany w Worniach (LNB, LOrd, k. 2, 4v; *Directorium Żmudź* 1839; M. Godlewski, *Giedroyć Józef Arnulf*, PSB, t. 7, Kraków 1948, s. 428; A. Prašmantaitė, *op. cit.*; J. Skarbek, *Giedroyć Józef Arnulf*, EK, t. 5, Lublin 1989, kol. 1060-1061; J. Zbudniewek, *Giedroyć Józef Arnulf*, SPTK, t. 1, Warszawa 1981, s. 523).

9 Pius VI pp – właśc. Gian Angelo Braschi, ur. 25 XII 1717 w Cesenie, papież (15 II 1775-1799); zm. 29 VIII 1799 w Walencji (Z. Zieliński, *Pius VI*, EK, t. 15, Lublin 2011, kol. 749-750).

10 Kościa Adam Józef – ur. 3 II 1731 r. w Wierzchowie, wstąpił do jezuitów (14 VIII 1747 r. w Krakowie), profesor retoryki w Brześciu Litewskim, wystąpił z zakonu (VIII 1762), kapelan bpa wileńskiego Ignacego Massalskiego, audytor bpa inflanckiego Jana Stefana Giedroycia, pleban w Kossowie (diec. wileńska), kanonik i oficer żmudzki (od 1778), pleban w Masiadach (1779-?), biskup tytularny dyokleński (od 1792), kanonik inflancki, pleban w Janiskach (1789-1801); uzyskał doktorat obojga praw na Akademii Wileńskiej (przed 1797); zm. w 1801 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 712, k. 111; EWJ, s. 310; L. Jovaiša, *LSD II*, cz. 1, t. 1, s. 251; V. Juzumas, *Žemaičių vyskupijos aprašymas*, sud. M. Paknys, Varniai 2013, s. 133-134; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce w latach 965-1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 2000, kol. 218; M. Wołonczewski, *Biskupstwo*, s. 117).

11 Giedroyć Szymon Michał – ur. 30 X 1764 r. w Wilkiskach, uczył się w seminarium w Worniach, następnie w Warszawie, ord. w 1786 r. tamże, posługiwał w nuncjaturze w Warszawie, pleban w Krokach (ok. 1789-1796), proboszcz infułat w Szydłowie (ok. 1796-3 XI 1838), uzyskał doktorat na Uniwersytecie Wileńskim (1798), proboszcz w Wielonie (ok. 1800-po 1806) proboszcz prałat kapituły żmudzkiej (ok. 1800-?), sufragana-nominat (przed 1803-?), a potem sufragana diecezji żmudzkiej (przed 1815-1838), członek Rzymskokatolickiego Kolegium Duchownego w Petersburgu (III przed 1809-po 1825, I (przewodniczący) 1829-1832), biskup tytularny adramiteński (od 1812), ko-

św. Stanisława. Drugim infułatem jest ksiądz Marcin Straszewicz¹² proboszcz infułat szkudzki, kawaler Orderu św. Stanisława.

Nie przepominając i tych, którzy z cudzych krajów lub innych diecezji przeniósłszy się, żyją, żadnym obowiązkiem nie będąc zajęci, i wszystkich takowych księży z imienia, przezwiska i godności oznaczyć, jako też miejsce, w którym zostają i za czym pozwoleniem tam bawią się.

W całej mojej diecezji z cudzych krajów żadnego nie ma księdza przybyłego, nawet z diecezji cudzej, bez urzędu, nieczynnego. Bowiem ile ma diecezja żmudzka kapłanów, wszyscy są funkcjami stanowi swojemu przyzwoitymi zajęci i moją dyspozycją do miejsc przywiązani.

3. Kapitułę jak najjaśniej opisać, tak co do osób ją składających...

Żmudzka kapituła składa się z sześciu prałatów, to jest z archidiakona, z proboszcza, z dziekana, z kustosa, ze scholastyka i z kantora oraz z siedmiu kanoników.

...jako i funduszem bądź w sumach, domach lub dobrach sposobem, jak się wyżej o biskupach powiedziało.

Trzynastcie osób w ogół wzięte kapitułę żmudzką składające

[3]

mają intraty roczne z sum kapitałnych w liczbie złotych polskich 40276, rubli 347 kopiejek 37. Ze wsiów funduszowych kapitułnych, składających się z dusz męskich 96, żeńskich 112, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe według abiuraty, czyli inwentarzem zaprzysiężonych, rubli 543

adiutor bpa Józefa Arnulfa Giedroycia (od 1829), administrator diecezji telszewskiej (1838-1844); kawaler orderów św. Stanisława I klasy (przed 1797) i św. Anny I klasy (przed 1833) z cesarską koroną (ok. 1834); zm. 7 VIII 1844 w Olsiadach (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 317, 364; LMAVB, sygn. F268-252, k. 1; *Directorium Żmudź* 1803, 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833, 1834-1845; M. Godlewski, *Giedroyc Szymon Michał*, PSB, t. 7, Kraków 1948, s. 433-434; J. Skarbek, *Giedroyc Szymon Michał*, EK, t. 5, Lublin 1989, kol. 1062).

12 Straszewicz Marcin Paweł – ur. ok. 1732 r., ord. ok. 1761 r., kapelan bpa Antoniego Tyszkiewicza (ok. 1761-1762), proboszcz infułat w Szkudach (1762-ok. 1810), pleban w Rogowie w diecezji wileńskiej (przed 1779-?) kanonik żmudzki (przed 1779) i infancki (przed 1778), koadiutor trzeciej kanonii katedry żmudzkiej (przed 1797-przed 1803), surogat (przed 1778-?) i asesor konsystorza żmudzkiego (przed 1797-?), wikariusz generalny żmudzki (ok. 1800-?), prowizor seminarium żmudzkiego (ok. 1803-?); kawaler Orderu św. Stanisława; zm. ok. 1810 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 260, 652; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 705, k. 13; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 330, k. 13a; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 468, k. 41; *Directorium Żmudź* 1803, 1809).

kopiejek 62³/₄. W ogóle dochodu rocznego rubli 890 kopiejek 99³/₄ prócz osobistych 13 funduszków poniżej wyrażających się.

4. Również wszyscy prałaci, kanonicy (z imienia, przezwiska, urzędu, dekoracji, dochodów aktualnych, przebywania w kraju lub nie i za czym pozwoleniem) oznaczeni być powinni.

Pierwszym prałatem archidiakonem jest Józef Arnulf książe Giedroyc biskup ortoziański, koadiutor biskupstwa żmudzkiego, kawaler Orderu św. Stanisława, zawsze w diecezji przybywający. Plebanię prestymonialną archidiecezji żmudzkiej, Krakinów¹³ zwaną, w guberni litewskiej (w diecezji żmudzkiej) posiada, z którego funduszu, na ziemi opartego, składającego się z dusz męskich 182, żeńskich 152.

[3v]

Po odtrąconej opłacie na podatki skarbowe, według abiuraty rocznego dochodu, jako archidiakon i pleban krakinowski ma rubli 300 kopiejek 4.

Tej prelatury koadiutorem jest Ignacy książę Giedroyc¹⁴, pleban szawelski, kawaler Orderu św. Stanisława, zawsze w diecezji rezydujący.

Drugim prałatem proboszczem jest ks. Antoni Juskiewicz¹⁵ kawaler Orderu św. Stanisława, zawsze w diecezji przebywający. Plebanię presty-

¹³ Krakinów (lit. Krekenava) – obecnie: Litwa, okr. poniewieski, rej. poniewieski.

¹⁴ Giedroyc Ignacy – ur. ok. 1767 r., ord. ok. 1788 r., altarysta w Pługianach, potem w Kielmach (przed 1797-ok. 1801), kanonik koadiutor (od 1790), następnie kanonik kapituły żmudzkiej (od ok. 1793), proboszcz w Szawlach (1793-1829), żmudzki archidiakon koadiutor (ok. V 1795-?), archidiakon kapituły żmudzkiej (1801-?), członek Akademii Duchownej w Petersburgu (1801-1806), powrócił na Żmudź w 1806 r., koadiutor-nominat ordynariusza żmudzkiego (1806-1824), następnie koadiutor (24 V 1824-1829), bp tytularny Casius (1824, sakra: 31 XII 1826), powtórnie stał członkiem Duchownej Akademii (1827-1829), z powodu słabego zdrowia powrócił na Żmudź; kawaler Orderu św. Stanisława (przed 1797); zm. 15 II 1829 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; *Directorium Żmudź* 1803, 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829; V. Juzumas, *Žemaičių vyskupijos*, s. 135-136).

¹⁵ Juskiewicz Antoni – ur. w 1736 r. wstąpił do jezuitów (1756), wystąpił z zakonu w 1764 r., ukończył seminarium księży misjonarzy w Wilnie, nauczyciel w szkołach publicznych, pleban w Wilkii (ok. 1769-ok. 1793), pleban w Rawdzianach (ok. 1793-ok. 1800), prałat proboszcz katedry żmudzkiej (po 1787), delegat kapituły żmudzkiej do Trybunału Duchownego i na sejm w Warszawie; kawaler Orderu św. Stanisława; zm. ok. 1801-1802 r.; raczej nie tożsamy z ks. Antonim Juskiewiczem, zasłużonym działaczem w okresie powstania kościuszkowskiego, prezydentem Komisją Porządkową Kowieńską (po 30 IV 1794), a na pewno nie tożsamy z ks. Antonim Juskiewiczem, już w 1752 r. doktorem teologii i kanonikiem katedralnym (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Elenchus* 1803, s. 65; A. Zahorski, *Juskiewicz Antoni*, PSB, t. 11, Wrocław-Warszawa-Kraków 1964, s. 350-351; EWJ, s. 829; V. Juzumas, *Žemaičių vyskupijos*, s. 106, 205).

monialną proboszcza prałata, w powiecie szawelskim, Raudziany¹⁶ zwaną posiada, z której jako prałat proboszcz i jako pleban raudziański po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe rocznego dochodu, według abiuraty, z funduszu pomienionej prestymonialnej plebanii składającego się z dusz męskich 190, żeńskich 179, ma rubli 406 kopiejek 70.

Tej prelatury jest koadiutorem.

[4]

Szymon książę Giedroyć proboszcz infułat szydłowski, kawaler Orderu św. Stanisława, zawsze w diecezji mieszkający.

Trzecim prałatem dziekanem jest ksiądz Michał Koryzna¹⁷, zawsze w diecezji mieszkający. Plebanię prestymonialną prałata dziekana, w powiecie rosieńskim, Betygoła¹⁸ zowiącą się, posiada, z którego funduszu składającego się z dusz męskich 108, żeńskich 105. Po odtrąceniu opłaty na skarbowe podatki, według abiuraty, dochodu rocznego jako prałat dziekan i jako pleban betygolski¹⁹ ma rubli 150.

Koadiutorem tej prelatury jest ksiądz Józef Pryzgind²⁰ pleban płotel-ski, zawsze w diecezji przytomny.

Czwartym prałatem kustoszem [!] jest ks. Michał Chomiński²¹ biskup eleuzyński, kawaler Orderów Orła Białego i św. Stanisława, mieszka

- 16 Raudziany, Rawdziany (lit. Raudėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.
- 17 Koryzna Michał – ur. ok. 1748 r., ord. ok. 1771 r., ukończył wileńskie seminarium księży misjonarzy, po święceniach rezydent w Szydłowie, prałat dziekan kapituły żmudzkiej (ok. 1783-po 1815), pleban w Jaswojniach (ok. 1773-1831) i równocześnie w Betygo-le (ok. 1783-przed 1819), później notowany jako prałat emeryt (od: przed 1819); zm. w 1831 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 260, 317, 333; LVIA, f. 3002, ap. 9, b. 86; *Directorium* Żmudź 1803, 1809, 1815, 1819-1820, 1822, 1824-1825, 1829, 1831).
- 18 Betygoła (lit. Betygala) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.
- 19 Woryginalne: beytygolski.
- 20 Pryzgind (Pryzgintt, Pryżgintt) Józef – ur. ok. 1751 r., ord. ok. 1770 r., misjonarz w po-wiecie rosieńskim (ok. 1770-ok. 1773), prałat koadiutor żmudzki (przed 1797-przed 1803), pleban w Płotelach (ok. 1777-1811), dziekan, koadiutor dziekanii żmudzkiej (przed 1803-1811?), potem nienotowany w *Directorium*, w 1822 r. miał odprawić jeszcze sumę odpustową w Kalwarii Żmudzkiej; zm. po 1822(?) r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 331, k. 124; LVIA, f. 3005, ap. 84, b. 23; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium* Żmudź 1803, 1809, 1815, 1819-1820; V. Ju z u m a s, *Žemaičių vyskupijos*, s. 264).
- 21 Chomiński Michał h. Poraj – ur. w 1729 r., wstąpił do seminarium w 1749 r., kustosz żmudzki (przed 1761), kanonik kapituły wileńskiej (od 1761), sufragan żmudzki (od 1766), biskup tytularny eleuzyński (od 1767), pleban w Szawlach (przed 1766-?) rezy-dujący głównie w Wilnie, pisarz duchowny litewski (1788-1790), proboszcz w Wie-lonie (przed 1797-1801), w 1801 r. uznany kanonikiem-jubilatem za czterdzieści lat pracy, zwolniony z obowiązków z zachowaniem dochodów; kawaler Orderu św. Sta-nisława (1777) i Orderu Orła Białego (1789); zm. 16 VII 1803 r. w Wilnie, pochowany

w Wilnie²². Dochodu rocznego z funduszu pieniężnego kustodii – in n[ume]ro złotych polskich 20 000. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma rubli 167 kopiejek 53¼.

Piątym prałatem scholastykiem jest ksiądz Ignacy Houwalt²³ kawaler Orderu św. Stanisława, także mieszka w Wilnie, a z sumy kapitałnej

[4v]

funduszowej złotych polskich 15 000 wynoszącej dochodu rocznego ma rubli 125 kopiejek 65.

Koadiutorem tej prelatury jest ksiądz Karol Malinowski²⁴, za kordorem w Warszawie przebywający.

Szóstym prałatem kantorem jest ksiądz Józef Szulc²⁵, zawsze w diecezji mieszkający. Roczno dochodu z funduszu sumy kantorskiej złotych polskich 12 000 ma rubli 97 kopiejek 50.

w tamtejszym kościele bernardynów (Cz. Falkowski, *Chomiński Michał*, PSB, t. 3, Kraków 1937, s. 417-418; V. Juzumas, *Žemaičių vyskupijos*, s. 131).

22 Wilno (lit. Vilnius) – obecnie: Litwa, okr. wileński.

23 Houwalt(t) Ignacy – ur. w 1744 r. w Balbierzyskach, ord. w 1769 r., kanonik inflancki (1777), od 1789 r. jeden z pięciu administratorów diecezji wileńskiej, prałat scholastyk żmudzki (ok. 1788-1805); 20 VIII 1804 mianowany biskupem pomocniczym wileńskim oraz biskupem in partibus infidelium aradeńskim; kawaler Orderu św. Stanisława (przed 1797); zm. 5 V 1807 r. (*Administracja Duchowna Diecezji Wileńskiej Całemu Duchowieństwu...* [Dat.:] Dan w Wilnie dnia 18. [...] Grudnia 1789. Roku; *Directorium Żmudź* 1787, 1803).

24 Malinowski Karol h. Pobóg – ur. 29 I lub 24 II 1741 r. na Podlasiu, wstąpił do jezuitów w Wilnie (16 VIII 1755), studiował filozofię w Wilnie (1761-1764), teologię w Grodnie (1766-1769) i Wilnie (1769-1770), ord. 1769 r. w Grodnie, profesor j. francuskiego i geometrii (1769-1770), retoryki, poetyki i geografii w Collegium Nobilium w Wilnie (1770-1772), po kasacie zakonu proboszcz w Nowym Dworze k. Grodna, wizytator szkół parafialnych z ramienia KEN, prefekt drukarni w Grodnie (1775-?), wydawca „Kalendarza Grodzieńskiego”, redaktor „Gazety Grodzieńskiej”, kanonik prałat żmudzki (od 1792); założyciel i wydawca „Korespondenta Warszawskiego” (1792-1794), a potem „Korespondenta Krajowego i Zagranicznego” (1793-1796), przeciwnik konfederacji targowickiej; publicysta, poeta; zm. po 1797 r. (EW), s. 404; K.R. Prokop, *op. cit.*, s. 230; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 394; RGW, s. 163, 245-256, 283, 285, 287).

25 Szulc Józef – ur. ok. 1743 r., ukończył seminarium w Wilnie, ord. ok. 1772 r. tamże, wikary w Szydłowie (ok. 1772-ok. 1774), prałat kantor katedry żmudzkiej (od ok. 1775), pleban w Sałatach (ok. 1774-VIII 1797), proboszcz w Szawłanach (VIII 1797-1806), pleban w Siesikach w diecezji wileńskiej (przed 1804-?) z dyspensą od rezydencji; posiadał tytuł barona (przed 1803); zm. prawdopodobnie w 1806 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 263, k. 323v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 3, k. 262; *Directorium Żmudź* 1803).

Koadiutorem tej prelatury jest ksiądz Teodor Wirszyłło²⁶ pleban butkiski, zawsze w diecezji mieszkający.

Kanonicy²⁷

Pierwszym kanonikiem seniorem jest ksiądz Leon Łopaciński²⁸ biskup trypolitański, kawaler Orderów Orła Białego i św. Stanisława, mieszka w Wilnie. Z folwarku prestymonialnego Łukosławki²⁹ Mniejsze zwanego, składającego się z dusz męskich 188, żeńskich 208, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe, według abiuraty, ma dochodu rocznego rubli 719 kopiejek 70.

Drugim kanonikiem jest ksiądz Aleksander Dowoyna Sylwestrowicz³⁰, zawsze w diecezji mieszkający.

[5]

Z folwarku prestymonialnego kanoniczego Łukosławki Większe zwanego, składającego się z dusz męskich 240, żeńskich 261, po odtrąceniu na opłatę

26 Wirszyłło Teodor – ur. ok. 1760 r., kształcił się w Krożach (1781-?), I tonsura i cztery święcenia niższe 23 IV 1786 r., subdiakon 2 II 1787 r. (tyt. kan. wik. w Nowych Żagorach), diakonat 4 II 1787 r., prezbyterat 8 II 1787 r., wikary w parafii w Worniach (II-VI 1787), posługiwał w Warszawie, w nuncjaturze (1787-1788), pleban w Butkiskach (ok. 1788-1806), koadiutor prałatury kantorii żmudzkiej (przed 1797-ok. 1805) i prałat kantor żmudzki (ok. 1805-po 1825), pleban w Krokach (1806-przed 1827), opiekun tamtejszego szpitala (1806-?); zm. po 1825 r. (LNB, LOrd, k. 20, 22, 22v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 260, 333, 643, 648, 649; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 327, k. 38; LVIA, f. 696, ap. 2, b. 32, k. 1-16v; *Directorium Żmudź* 1803, 1809, 1815, 1819, 1821, 1823, 1825; RGW, s. 112).

27 W oryginale wyraz napisany powiększoną czcionką.

28 Łopaciński Leon (Józef Lew) – ur. przed 10 III 1751 r. w Leonpolu n. Dźwiną, bratanek bpa Jana Dominika, studiował w Wilnie, kanonik żmudzki (od 1765), koadiutor scholastyk wileński (od 1769), proboszcz w Krożach, przebywał w Rzymie (1773-1775), ord. w 1774 r., bp tytularny trypolitański (od 1776), bp pomocniczy wileński (1776-1786), administrator diecezji po śmierci stryja (1778), zrezygnował (16 X 1786) z sufragranatu po utworzeniu archidiecezji mohylewskiej, przeniósł się do Wilna, prałat scholastyk wileński (przed 1797-?); tłumacz z j. francuskiego, kawaler Orderu Orła Białego (przed 1797) i Orderu św. Stanisława (przed 1797); zm. 22 IV 1803 r. w Saryi (*Directorium Żmudź* 1803; P. Janowski, *Łopaciński Józef Leon*, EK, t. 11, Lublin 2006, kol. 505; V. Juzumas, *Žemaičių vyskupijos*, s. 131-132).

29 Łukosławki (lit. Lankos Laukas) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. płungiański. Lokalizację Łukosławek pokazał: G. Błaszczuk, *Diecezja żmudzka... Uposażenie*, s. 40.

30 Dowoyna-Sylwestrowicz Aleksander – ur. ok. 1735 r., ord. ok. 1758 r., kapelan biskupów Antoniego Tyszkiewicza (1758-1762) i Jana Łopacińskiego (1762-1765), proboszcz w Twerach (ok. 1765-ok. 1805); kanonik katedralny żmudzki (przed 1782-ok. 1805), sędzia surogat żmudzki; zm. ok. 1805 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; LOrd, t. 2, k. 11v; *Directorium Żmudź* 1803).

podatków skarbowych intraty rocznej, według abiuraty, ma rubli 696 kopiejek 88.

Koadiutorem tej drugiej kanonii jest Kasper książę Giedroyc³¹ pleban jurborski, pisarz W[ielkiego] Ks[ieś]stwa Lit[ewskiego], kawaler Orderu św. Stanisława, zawsze w diecezji mieszkający.

Trzecim kanonikiem katedry żmudzkiej jest ksiądz Adam Kościa biskup dioklenski, zawsze w diecezji mieszkający. Z folwarku prestymonialnego Waszlaki Większe³² zwanego, składającego się z dusz męskich 144, żeńskich 161, po odrzuceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego, według abiuraty, ma rubli 290 kopiejek 15.

Koadiutorem tej trzeciej kanonii jest ksiądz Marcin Straszewicz proboszcz infułat szkudzki, kawaler Orderu św. Stanisława, zawsze w diecezji mieszkający.

Czwartym kanonikiem jest ksiądz Jan Pobóg Januszewski³³ auditor³⁴, zawsze przy mnie mieszkający. Z folwarku prestymonialnego Waszlaki³⁵ Mniejsze zwanego, składającego się z dusz męskich 105, żeńskich 126, po odrzuceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego, według

31 Giedroyc Kasper – ur. ok. 1755 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 30 IX 1787 r., subdiakon 30 V 1788 r. (tyt. kan. wik. w Okmianach), diakonat 1 VI 1788 r., prezbiterat 22 II 1789 r., pleban w Jurborku (1789-1818), pisarz Wielkiego Księstwa Litewskiego (1790-1795), kawaler Orderu św. Stanisława (przed 1797), koadiutor drugiej kanonii żmudzkiej (przed 1797-ok. 1798) i kanonik żmudzki (ok. 1798-?), kanonik senior (przed 1809-po 1825), sędzia surogat (przed 1815-po 1825); zm. po 1825 r. (LNB, LOrd, k. 22v, 24v, 25v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 260, 317; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 328, k. 17; *Directorium Żmudź* 1803, 1809, 1815, 1820, 1822-1825). Urzędnicy centralni WKL, s. 131

32 Wasztaki, Wasztoki Większe, Waszlaki, Waszlaki (lit. Ožtakiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański (lokalizację tych dóbr podał: G. Błaszczyk: *Diecezja żmudzka... Uposażenie*, s. 40-41).

33 Januszewski Jan Nepomucen h. Pobóg – ord. w 1777 r., następnie kształcił się i pracował w Warszawie, w trybunale nuncjatury (1777-1788), uzyskał doktorat obojga praw (ok. 1779), kanonik katedralny żmudzki (przed 1788-ok. 1805), pleban w Gruzdziach (1783), asesor konsystorza (1797), pleban w Telszach (1788-1803), zastępca Antonina Malinowskiego w Kużach (1784-1789), następnie altarysta tamże (1789-1805); zrzekł się plebanii w Telszach, by można było włączyć fundusz tej parafii w skład funduszu seminarium duchownego w Worniach; zm. ok. 1805 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 331 k. 48; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 708, k. 285v; *Directorium Żmudź* 1803; L. Jucewicz, *Wspomnienia Żmudzi*, Wilno 1842, s. 176; L. Jovaiša, LSD II, cz. 2, t. 1, s. 212, L. Jovaiša, LSD II, cz. 2, t. 3, s. 30).

34 Audytor biskupi – zastępca biskupa.

35 Poprawna nazwa: Wasztoki, Wasztaki.

[5v]

abiuraty, ma rubli 334 kopiejek 6.

Koadiutorem tej czwartej kanonii jest ksiądz Jan Krzyżewicz³⁶ pleban okmiański, zawsze w diecezji mieszkający.

Piątym kanonikiem jest ksiądz Zeno Hłasko³⁷, zawsze w diecezji mieszkający. Z folwarku prestymonialnego Boltyniki Większe³⁸ zwanego, składającego się z dusz męskich 100, żeńskich 110, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe intraty rocznej, według abiuraty, ma rubli 240 kopiejek 11.

Szóstym kanonikiem jest ksiądz Nikodem Kownacki³⁹, zawsze w diecezji mieszkający, z folwarku prestymonialnego Boltyniki Mniejsze zwanego, składającego się z dusz męskich 73, żeńskich 59, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego, według abiuraty, ma rubli 168 kopiejek 45.

Siódmym kanonikiem jest ksiądz Bonawentura Goylewicz⁴⁰, zawsze przy konsystorzu moim mieszkający. Ten z funduszu pieniężnego w kapitule

36 Krzyżewicz Jan – ur. ok. 1760 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 25 XI 1787 r., subdiakon 15 II 1789 r. (tyt. kan. wik. w Okmianach), diakonat 17 II 1789 r., prezbiterat IX 1789 r., posługiwał w Warszawie, na dworze bpa Jana Stefana Giedroycia (1789-1790), pleban w Okmianach (ok. 1788-ok. 1811), kanonik koadiutor (przed 1797-ok. 1804) i kanonik (od ok. 1804) żmudzki; zm. prawdopodobnie w 1811 r. (LNB, LOrd, k. 23v, 25v, 27; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 260, 436, 456; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 223, k. 229; *Directorium Żmudź* 1803, 1809).

37 Hłasko Zenon Józef – ur. 9 VI 1745 r. na Białorusi, wstąpił do jezuitów w Wilnie (22 VIII 1760), ord. ok. 1759 r., w chwili kasaty kończył studia teologiczne w Nowogródku, po kasacie zakonu wikary w Szydłowie (ok. 1773-ok. 1775), kaznodzieja w katedrze w Worniach (ok. 1775-1778), proboszcz koadiutor w Wielonie (1778-?), kanonik kapituły żmudzkiej (od ok. 1795), prokurator kapitulny (przed 1797-?), prowizor seminarium w Worniach (przed 1797-?); opublikował swoje kazanie wygłoszone na ingresie bpa Jana Stefana Giedroycia (1778); zm. po 1797 r. (EWJ, s. 218; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 489, k. 20).

38 Boltyniki Większe (lit. Baltininkai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański. Lokalizację Boltyników przedstawił: G. Błaszczuk, *Diecezja żmudzka... Uposażenie*, s. 41-42.

39 Kownacki Nikodem – ord. ok. 1771 r., wikary w Szydłowie (ok. 1771-ok. 1772), pleban w Szwekszniach (ok. 1772-1801), kanonik żmudzki (od ok. 1797); zm. w 1801 r. (LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 455, k. 343).

40 Goylewicz Bonawentura – ur. w 1752 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 29 X 1780 r., subdiakon 10 III 1781 r. (tyt. kan. wik. w Pługianach), diakonat 1 IV 1781 r., prezbiterat 14 IV 1781 r., pleban w Worniach i członek konsystorza (od 1784), kanonik katedralny żmudzki (od 1791), asesor konsystorza żmudzkiego (przed 1797-przed 1803), prałat kustosz (ok. 1800-ok. 1830), sędzia surogat (przed 1803-przed 1809), oficjał (1806), prowizor seminarium żmudzkiego (1802-po 1806), wikariusz generalny (przed

złotych polskich 30 000, po odrzuceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego, według abiuraty, ma rubli 238 kopiejek 50.

Na ostatek kanclerzem diecezjalnym jest ksiądz Szymon Kasperowicz⁴¹, zawsze w diecezji mieszkający. Z plebanii prestymonialnej Taurogi⁴² zwanej oraz z funduszu pieniężnego na kanclerza diecezjalnego in n[ume]ro zł polskich 11 000, po odrzuceniu opłaty na podatki skarbowe

[6]

dochodu rocznego, według abiuraty, ma rubli 102 kopiejek 45.

Koadiutorem kanclerstwa diecezjalnego jest ksiądz Florian Zawistowski⁴³ pleban kielmeński, zawsze w diecezji mieszkający.

Urzędy, czyli obowiązki osób kapitułę składających. Oprócz odbywania nabożeństwa i służby bożej w kościele katedralnym mają jeszcze z przepisu

1809-ok. 1834, od 1824), oficjał generalny żmudzki (przed 1815-ok. 1834), dziekan kapituły żmudzkiej (ok. 1830-?), przewodniczący prezydium konsystorza żmudzkiego (przed 1831-ok. 1834); kawaler Orderu św. Włodzimierza IV klasy (przed 1829); opracował kilka prac katechetycznych w języku litewskim; zm. 23 VII 1834 r., pochowany na cmentarzu parafialnym w Worniach (LNB, LOrd, k. 2, 5; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 260, 652; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 331 k. 48; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1835; *Bonaventūra Gailevičius, [w:] Visuotinė lietuvių enciklopedija*, t. 6, Vilnius 2004, s. 326; *Lietuvių literatūros enciklopedija*, Vilnius 2001, s. 143; J. Skłodowski, *Cmentarze na Żmudzi. Polskie ślady przeszłości Obojga Narodów*, Warszawa 2013, s. 380).

41 Kasperowicz Szymon z Pełka – studiował w seminarium księży misjonarzy w Wilnie, następnie dokończył naukę w seminarium żmudzkim, ord. ok. 1766 r., pełnił posługę w archiwum diecezjalnym oraz był zarządcą dóbr Janopol (ok. 1766-1767), kanonik katedralny żmudzki, kanclerz konsystorza żmudzkiego (przed 1787-?), pleban w Tryszkach (ok. 1767-?) i w Taurogach (1787-?), trzykrotny deputat do trybunału duchownego (ok. 1784-ok. 1787); zm. po 1803 r. (LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 467, k. 22; *Directorium Żmudź* 1803).

42 Taurogi (lit. Tauragė) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski.

43 Zawistowski Florian – ur. 2 V 1741 r., wstąpił do jezuitów w Krakowie (20 VIII 1756), ord. ok. 1769 r., profesor historii w konwikcie w Poznaniu (1769-1770), prof. poetyki i prefekt szkół we Wschowie (1770-1771), prof. etyki i matematyki w Kaliszu (1772-1773), filozofii w Krośnie (1773), po kasacie prorektor szkół KEN powiatu mozyrskiego (ok. 1775-ok. 1784), następnie posługiwał na dworze bpa Jana Stefana Giedroycia (ok. 1784-ok. 1788), kanonik katedry żmudzkiej (przed 1792), kanonik inflancki (od 2 III 1782), pleban w Kielmach (28 V 1788-ok. 1814), koadiutor infułatury (od 1788) i infułat w Szkudach (ok. 1810-ok. 1814), koadiutor kanclerza (po 1788-po 1803), a następnie kanclerz konsystorza żmudzkiego (ok. 1805-ok. 1814); zm. ok. 1813-1814 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 260, 364; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 710, k. 44; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 366, k. 133v-134; VUB, sygn. F57-B53-1419, k. 178v; *Directorium Żmudź* 1803, 1809, 1815; RGW, s. 29, 143, 192, 228; EWJ, s. 788; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 720-721).

praw duchownych być pożytecznymi Kościołowi, rządowi i bliźniemu. Przeto we wszystkich ważnych okolicznościach: czy żeby znaczne obyczajów zepsucie do diecezji wciskało się, czy żeby w materii religii zwodnicze maksymy rozsiewały się, czy żeby wiarołomne przestępstwa praw rządowych zjawiały się – w tak szkodliwych społeczeństwu zdarzeniach powinni co najrychlej biskupa swego zawiadamiać i radą, pomocą, pracą na zapobieżeniu złemu przykładać się. Nadto powinni wszyscy kapitułę składający każdorocznie dwakroć do kościoła katedralnego, zebrawszy się, obrady czynić, nie tylko w interesach tyjących się kapituły, ale i innego duchowieństwa stanu, względem dopełniania obowiązków, względem nabożeństwa, względem moralności i coby z takowych obrad zacnego wypadło, to wszystko

[6v]

z dołączeniem zdań swoich, na gruncie prawa i prawdy zasadzonych, donosić biskupowi.

W razie śmierci biskupa diecezjalnego obowiązek ma kapituła zawiadywania, zarządzania diecezją do nastania nowego biskupa.

Z osób kapitułę składających biskup diecezjalny w potrzebie, ku pomocy swojej, do dworów za delegaty, do synodów za doradniki, do trybunałów za deputaty (czego i prawo świeckie mieć chce), do konsystorza za asesory, do komisyjów za komisarzy, do inkwizycyjów za inkwizytory wybierać, posyłać i używać ma prawo.

5. Które i gdzie są sytuowane w każdej diecezji kościoły katedralne.

Kościół katedralny diecezji żmudzkiej sytuowany jest w powiecie telszewskim, w mieście pierwszej Miedniki, a teraz Wornie⁴⁴ zwanym, przy którym wikariuszów 6.

Kolegiackie...

Kolegiaty w żmudzkiej diecezji żadnej nie ma.

I Parafialne...

Kościółów parafialnych przez księży świeckich zarządzających się w diecezji żmudzkiej jest 95.

Przez zakonników 7

o których w scheme posyłającym się dokładna okaże się wiadomość.

44 Wornie (lit. Varniai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

Tudzież seminaria...

Żmudzka diecezja w mieście katedralnym wornieńskim jedno tylko ma seminarium.

[7]

Akademie...

Akademii formalnej w diecezji nie ma.

Szkoły publiczne...

1. W powiecie i mieście telszewskim⁴⁵ od sześciu klas szkoły publiczne bezpłatnie przez księży bernardynów utrzymują się. Uczą według przepisów Komisji Edukacyjnej.

Profesorowie:

1. klasy ks. Maurus Karbowski⁴⁶.
2. klasy ks. Vincenty Willimowicz⁴⁷.
3. klasy ks. Wacław Jundziłł⁴⁸.
4. klasy ks. Chryzogon Ihnatowicz⁴⁹.

⁴⁵ Telsze (lit. Telšiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

⁴⁶ Karbowski (Karwowski) Maurus OFM Obs – ur. ok. 1760 r. w pow. rosieńskim, uczył się w Krożach (1782-1787), wstąpił do bernardynów (1787), ord. w 1795 r., profesor klas niższych w Telszach (1795-1807), spowiednik: bernardynek w Grodnie (1807-1810), bernardynek w Nieświeżu (1811-1814), brygidek w Grodnie (1814-1816), przełożony w Trokach (1816-1818), kapelan benedyktynek w Mińsku (1818-1827); zm. 10 IV 1827 r. tamże (VUB, sygn. F5-F32480, k. 83; *ibidem*, sygn. F4-(A3830)36412, k. 67).

⁴⁷ Willimowicz Wincenty OFM Obs – ur. ok. 1761 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. telszewskim, uczył się w Krożach (1775-1780), wstąpił do bernardynów w Cytowianach 21 I 1780 r., uczył się i posługiwał (1783-1792), ord. ok. 1787 r., kaznodzieja w Kownie (1792-1793), profesor II klasy w bernardyńskiej szkole w Telszach (1793-1800) i w Datnowie (1800-1803), gwardian w Datnowie (1803-?), definitor prowincji (1810-1813), następnie emeryt w Cytowianach; zm. 28 X 1815 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 151v; *ibidem*, sygn. F43-3690, k. 1; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 601, 651; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 2v-3, 12v-13, 41v-42).

⁴⁸ Jundziłł Wacław OFM Obs – ur. ok. 1764 r. w rodzinie szlacheckiej w pow. telszewskim, uczył się w Krożach (1784-1788), wstąpił do bernardynów w Cytowianach 13 VIII 1788 r., posługiwał i uczył się (1789-1797), ord. przed 1798 r., profesor wymowy w Telszach (1797-1798), prof. łaciny i magister kleryków w Datnowie (1798-1802), pleban tamże (1802-1803), kaznodzieja farny w Trokach (1803-1807), kaznodzieja niedzielny w Iwiu (1807-1808) i w Hłusku (1808-1813), spowiednik bernardynek; zm. po 1813 r. (VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 24v-25).

⁴⁹ Ihnatowicz Chryzogon OFM Obs – wstąpił do bernardynów, ord. przed 1797 r., profesor matematyki w Telszach (przed 1797-?) i w Pińsku (?-1808); zm. 21 VII 1808 r. tamże (VUB, sygn. F5-F32480, k. 95).

5. klasy ks. Franciszek Ramniesz⁵⁰.
6. klasy ks. Franciszek Pikiel⁵¹.

Studentów mają ... 280.

2. W powiecie rosieńskim, w miasteczku Krożach⁵², także od sześciu klas szkoły publiczne, przez księży karmelitów bezpłatnie utrzymują się.

Profesorowie:

1. klasy ks. Eustachiusz Rymkiewicz⁵³.
2. klasy ks. Stanisław Bohdanowicz⁵⁴.
3. klasy ks. Dionizy Walewicz⁵⁵.
4. klasy ks. Marcin Łopatto⁵⁶.

50 Ramniesz Franciszek OFM Obs – ur. ok. 1762 r. w rodzinie szlacheckiej, w woj. poznańskim, uczył się w Łowiczu i w Akademii Wileńskiej (1773-1779), wstąpił do bernardynów w Wilnie 15 I 1781 r., gdzie posługiwał i uczył się (1782-1792), prof. poezji, wymowy, historii, nauki moralnej i j. niemieckiego w szkole pow. w Telszach (1792-1800), przełożony w Mohylewie (1800-1804), sekretarz prowincji (1804-1807), przełożony w Mohylewie (1807-1811), przełożony i pleban w Rohaczewie (1811-po 1813), emeryt w Mścislawie (?-1816); zm. 20 I 1816 r. w Mścislawie (LMAVB, sygn. F9-96, k. 10v; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 25v-27).

51 Pikiel Franciszek OFM Obs – postać niezidentyfikowana.

52 Kroże (lit. Kražiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

53 Rymkiewicz Eustachiusz OCarm – ur. ok. 1761 lub 1765 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. rosieńskim, uczył się w Mariampolu, wstąpił do karmelitów, gdzie kontynuował naukę, profesja w 1785 r., lektor teologii, ord. ok. 1791 r., prof. I klasy w Krożach (1796-1801), wikary w Kiejdanach (przed 1800-?), kaznodzieja w Wilnie, w klasztorze Wszystkich św. (1801-?), posługiwał w Rosieniach (po 1804-1809), mansonarz w Kiejdanach (1809-1810), posługiwał w Słobódce (1810-1812); zm. tamże w 1812 r. (VUB, sygn. F57-2, k. 99v, 107; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów na Litwie i Rusi*, t. 1, Kraków 1918, s. 166-167, 210, 405, 479-480; K. Misius, *Kražių mokykla ir gimnazija 1773-1844 metais*, Vilnius 2015, s. 227).

54 W tabeli na końcu: Bogdanowicz.

55 Walewicz Dionizy OCarm – ur. 19 III 1748 r., wstąpił do karmelitów, profesja 30 I 1766 r., ord. ok. 1774 r., I socjusz (1783-?), doktor teologii (po 1779), prof. retoryki w Zaświrzu (1783-1786), nauczyciel w Chwałojniach (przed 1797-1801), przeor w Zaświrzu (1801-1804), IV definitór (1804-1807), przeor w Chwałojniach (1804-1807), prefekt w Krożach (?-1807), magister (1804), przeor w Zaświrzu (1807-1810), przeor w Linkowie (1810-1813?); zm. po 1813 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 276; VUB, sygn. F57-2, k. 44v, 57v, 59, 86v, 88v, 99v, 106v, 112v, 118v, 126; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 206-207, 272, 493, 500; K. Misius, *op. cit.*, s. 233).

56 Łopatto (Łopata) Marcin OCarm – ur. ok. 1774 r. w pow. lidzkim, kształcił się w Lidzie, wstąpił do karmelitów, studiował matematykę i fizykę w Szkole Głównej w Wilnie, kursor (1793), lektor (1796), prof. w Lidzie (1796-?), nauczyciel I klasy w Krożach (1797-1801), prof. w Wilnie (1801-?); zm. po 1801 r. (VUB, sygn. F57-2, k. 89v, 99, 107; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 210; K. Misius, *op. cit.*, s. 217).

5. klasy ks. Alexy Szmatowicz⁵⁷.
6. klasy ks. Dominik Łapiński⁵⁸.

Uczą według przepisów Komisji Edukacyjnej.

Studentów mają ... 261.

3. W tymże powiecie rosieńskim, w miasteczku Datnow⁵⁹ zwanym, od pięciu klas szkoły publiczne przez księży bernardynów bezpłatnie utrzymują się, uczą według przepisu Komisji Edukacyjnej.

[7v]

Profesorowie:

1. klasy ks. Pankracy Szyszko⁶⁰.
2. klasy ks. Klemens Weneberg⁶¹.

57 Szmatowicz Alexy OCarm – ur. 9 XI 1766 r. w pow. szawelskim, uczył się w szkole w Krożach, wstąpił do karmelitów tamże, profesja w 1782 r., ord. w 1789 r., uczył się w zakonie, a następnie w Wilnie, doktor teologii, prof. w Wilnie, w konwencie pw. Wszystkich św. (1791-1796), bakałarz teologii (1793), prefekt szkoły w Krożach (1797-1807), prof. fizyki tamże (1797-1799) i dozorca szkoły w Chwałojniach (ok. 1796-po 1806), II definitor (1801-1804), prowincjał (1807-1813), przełożony w Wilnie, w konwencie Wszystkich św. (1813-1816); zm. po 1813 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 276, 621; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F57-2, k. 76, 99v, 117v, 134v; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 207, 209, 212, 481, 484, t. 2, s. 51; K. Misius, *op. cit.*, s. 230).

58 Łapiński Dominik OCarm – ur. 10 XII 1765 r., wstąpił do karmelitów, profesja 3 VIII 1777 r., ord. w 1787 r., uczył się w Szkole Głównej Wileńskiej i w różnych klasztorach, kustosz prowincji, przeor w Chwałojniach (po 1777), prof. w Wilnie, w konwencie pw. Wszystkich św. (1791-1793), bakałarz teologii (1791), przełożony studiów w Wilnie (1793-1796), magister (1793), definitor prowincji (1796-1801), prof. w Lidzie (1796-?), prof. w Krożach (1797-?), doktor teologii, przeor w Chwałojniach (VIII 1800-ok. 1801), prokurator tamże (ok. 1801-1804), III definitor (1804-1807), przeor w Zaświrzu (1804-1807), viceregens w Wilnie, przy kościele Wszystkich św. (1807-1810), przeor tamże (1810-1811) usunięty z powodu złego zarządzania, IV definitor (1810-1813), posługiwał w Zaświrzu (1812-?), przeor w Koleśnikach (1816-1822), regens studiów w Chwałojniach (ok. 1823); zm. 17 I 1830 r. w Taboryszkach (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F57-2, k. 76v, 89, 89v, 99v, 111, 111v, 119, 125v, 126, 139v, 144v; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 48, 149, 201, 204, 206, 480-481, 483, 501; VUB, sygn. F57-2, k. 76, 97; K. Misius, *op. cit.*, s. 216).

59 Datnów (lit. Dotnuva) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański.

60 W tabeli na końcu: Szyszło. Szyszko (Szyszło) Pankracy OFM Obs – ur. ok. 1761 r. w rodzinie szlacheckiej, uczył się w Krożach, ord. ok. 1788 r., profesor I klasy w szkole Datnowskiej (przed 1798-?), kaznodzieja w Cytowianach (ok. 1800-po 1803), wikary w Telszach (?-po 1821), spowiednik, następnie emeryt w Kownie (?-1836); zm. 3 XI 1836 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 154; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; J. Kachel, *op. cit.*, t. 5, s. 305).

61 W tabeli na końcu: Wonnemberk.

3. klasy ks. Józef Szarłowski⁶².
4. klasy ks. Paschali Bórna⁶³.
5. klasy ks. Justyn Szymkiewicz⁶⁴.

Studentów mają ... 183.

4. W powiecie i mieście rosieńskim od trzech klas szkoły publiczne przez księży pijarów bezpłatnie utrzymują się, uczą według przepisów Komisji Edukacyjnej.

Profesorowie:

1. klasy kleryk Andrzej Wysocki⁶⁵.
2. klasy kleryk Antoni Ciechnicki⁶⁶.
3. klasy ks. Augustyn Wersocki⁶⁷.

62 Szarłowski Józef OFM Obs – ur. w 1763 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. telszewskim, uczył się w Krożach (1779-1783), wstąpił do bernardynów w Cytowianach 10 XI 1783 r., uczył się i posługiwał (1784-1795), ord. ok. 1795 r., magister filozofii w Datnowie (1795-1797), wikary tamże (1797-1806), spowiednik benedyktynek w Mińsku (1806-1811), wikary w Traskunach (1811-1813), przełożony w Trokach (1813-po 1815), spowiednik siostr (benedyktynek?) w Mińsku (?-1820); zm. 24 XI 1820 r. tamże (VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 40v-41; *ibidem*, sygn. 32480, k. 158; J. Kachel, *op. cit.*, t. 5, s. 256).

63 Bórna (Borna) Paschalis OFM Obs – wstąpił do bernardynów, ord. przed 1797 r., profesor IV klasy w Datnowie (przed 1797-?), kaznodzieja w Pińsku (?-1812); zm. tamże 12 XII 1812 r. (LMAVB, sygn. F9-96, k. 174).

64 Szymkiewicz Justyn OFM Obs – ur. ok. 1762 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. telszewskim, uczył się w Krożach (1774-1780), wstąpił do bernardynów w Cytowianach 18 VII 1780 r., posługiwał i uczył się w zakonie (1781-1791), prof. retoryki w Iwiu (1791-1803), prof. V klasy w Datnowie (przed 1798-?), wikary w Iwiu (1790-1804), przełożony tamże (1804-1808), definitor prowincji (1807-1810), gwardian w Cytowianach (1810-1813), prowincjał (1813-1815), potem profesor na emeryturze, minister prowincjalny (?-1815); zm. 5 II 1815 r. w Słucku. Rozbieżności w życiorysie dot. końcówki lat 90. XVIII w. należy najprawdopodobniej wy tłumaczyć niepamięcią przy spisywaniu życiorysu w 1813 r. (LMAVB, sygn. F9-96, k. 18v; *ibidem*, sygn. F43-3690, k. 3v; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 15v-16, 29; H. Wyczawski, *op. cit.*, s. 54, 120; J. Kachel, *op. cit.*, t. 5, s. 300).

65 Wysocki Andrzej SchP – ur. 20 XI 1768 r. w pow. grodzieńskim, wstąpił do pijarów na Śnipiszkach w Wilnie 21 XI 1795 r., profesja 15 VI 1797 r. w Wilnie, jako kleryk był prof. I klasy w Rosieniach (przed 1797-1798), prezbiterat w 1798 r. w Wilnie z rąk bpa Walentego Wołczackiego, po 1807 r. przeniósł się (*fugit*) do Księstwa Warszawskiego; jego dalsze losy nie są znane (LMAVB, sygn. F9-1840, k. 31v-32).

66 Ciechnicki (Cichnicki) Antoni SchP – ur. w 1772 r. w pow. brzeskim, wstąpił do pijarów 18 VIII 1786 r., profesja 21 IX 1788 r., jako kleryk był prof. II klasy w Rosieniach (przed 1797-po 1798), pozostał bratem zakonnym, przeniesiony do stanu świeckiego (po 1798); zm. po 1798 r. (LMAVB, sygn. F9-1840, k. 28v-29; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 142).

67 Wersecki (Wersocki) Jan SchP – imię zakonne Augustyn, ur. 4 VI 1762 r. w Wiłkomierz, wstąpił do pijarów w Lubieszowie k. Pińska alias Nowym Dolsku 27 IX 1779 r.,

Studentów mają ... 150.

5. W powiecie szawelskim, we wsi Podubis⁶⁸ zwanej, od trzech klas szkoły publiczne przez księży bazylianów bezpłatnie utrzymują się. Uczą według przepisów Komisji Edukacyjnej.

Profesorowie:

1. klasy kleryk Besatrion Anichinowicz⁶⁹.
2. klasy ks. Joachim Jastrzębski⁷⁰.
3. klasy ks. Aleksander Butkiewicz⁷¹.

Studentów mają ... 170.

Lub szkółki parafialne...

Szkółków parafialnych – i to tylko w zimowym czasie – w całej diecezji [z]najduje się... 80.

Dyrektorowie onych świeccy płatni uczą tylko pacierza, katechizmu, początków czytania, pisanie w języku polskim, łacińskim, a najwięcej w żmudzki. Bywa takowych do 1237.

[8]

Czy przez osobno płatnych profesorów, czy przez klasztory zawiadywane.

Wszystkie szkoły publiczne w diecezji żmudzkiej bezpłatnie przez klasztory zawiadują się.

Jaka liczba profesorów?

Profesorów szkoły publiczne (nie licząc do tego profesorów seminarium) utrzymujących jest ... 23.

profesja 23 IX 1781 r., ord. ok. 1786 r., prefekt szkół i prof. III klasy w Rosieniach (przed 1798-ok. 1802), rektor tamże (ok. 1804-po 1809); dalsze losy nieznane; zm. 20 III 1826 r. w Wilkomierzu (LMAVB, sygn. F9-1840, k. 25v-26; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 623; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 414, k. 149; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; RGW, s. 51, 122, 432, 435; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 677).

68 Podubis, Podubiś (lit. Bazilionai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.

69 Anichimowicz Besarion OSBM – postać niezidentyfikowana.

70 Jastrzębski Joachim OSBM – postać niezidentyfikowana.

71 Butkiewicz Aleksander OSBM – postać niezidentyfikowana.

To jest:

Bernardynów ... 11.

Karmelitów ... 6.

Pijarów ... 3.

Bazylianów ... 3.

Seminariuszów?

Seminariuszów, czyli kleryków, w tym roku ... 39.

I jaki rodzaj nauk?

Uczą się seminariuszowie teologii moralnej, dogmatycznej, ceremonii kościelnych, administrowania sakramentów, sposobu mówienia kazań, nauk, katechizmów i tego wszystkiego, czego po kapłanach prawo wyciągają⁷².

Te wszystkie artykuły co do imion, miejsc, rodzajów funduszów jak najjaśniej powinny być wyszczególnione.

Po wyszczególnieniu szkół publicznych na swoim miejscu przez zakonników w diecezji żmudzkiej w pięciu miejscach utrzymywanych. Dopełniam teraz obowiązek wyszczególnienia stanu seminarium żmudzkiego, w którym ze zgromadzenia księży misjonarzy (ich zowią congregationis missionis) na pensji od biskupów żmudzkich

[8v]

przeznaczonej do edukowania kleryków utrzymują się trzy osoby.

1. Regens ks. Stanisław Komorowski⁷³.
2. Profesor ks. Stanisław Rudnicki⁷⁴.
3. Profesor ks. Emeryk Fedak⁷⁵.

72 Tzn. prawnie wymagają.

73 Komorowski Stanisław CM – ur. 25 IV 1749 r. w diecezji płockiej, wstąpił do misjonarzy w Warszawie 29 XII 1769 r., profesja 30 X 1771 r., ord. ok. 1774, przełożony seminarium w Worniach (1785-ok. 1803), wykładał historię Kościoła; zm. w 1805 r. (AMS, sygn. IV/I.1, s. 57, nr 488; *ibidem*, sygn. IV/I.9, s. 20; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

74 Rudnicki Stanisław CM – ur. 18 XI 1753 r. w diecezji łuckiej, wstąpił do misjonarzy w Warszawie 21 IX 1773 r., profesja 22 IX 1775 r., ord. po 1775 r., profesor seminarium w Worniach (przed 1797-?), przełożony seminarium w Mińsku (ok. 1803?-ok. 1817), przełożony w Śmiłowiczach i dziekan ihumeński (przed 1817-po 1823), kapelan siostr miłosierdzia w Mińsku (1828-1840); zm. tamże w 1840 r. (AMS, sygn. IV/I.9, s. 22; *ibidem*, sygn. IV/I.1, s. 59, nr 520; ANP, sygn. V-4, s. 26; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości obydwóch Zgromadzeń w zaborze rosyjskim*, cz. 3: *XX misjonarze w Siemiatyczach, Śmiłowiczach, Orszy i Oświeju*, Kraków 1913, s. 10; *idem*, *Seminaria diecezjalne w zaborze rosyjskim pod zarządem xx misjonarzy*, Kraków 1913, s. 22).

75 Fedak Emeryk CM – ur. 23 I 1765 r. w diecezji egerskiej (Węgry), wstąpił do misjonarzy 8 IX 1784 r. w Krakowie na Stradomiu, profesja 9 IX 1786 r., studiował w seminarium

Nauki seminarystom dają, według prawa kościelnego, jak się wyżej rzekło.

Co do ekonomiki urządza się ona pod okiem trzech z kapituły dozorców, czyli prowizorów, przez księdza świeckiego Jana Gastowicza⁷⁶ prokuratora pensjonowanego i corocznie do zdawania rachunków obowiązane.

To seminarium najprzód z sum funduszowych kapitałnych, na różnych miejscach lokowanych, w jedno połączonych złotych polskich 114 913. Procentu, czyli dochodu rocznego, nie potrącając na opłatę ofiary, od której seminaria i szpitale prawo uwolniło, tylko po zapłaceniu podymnego za seminarium, rubli 12 kopiejek 90. Ma też seminarium rubli 1154 kopiejek 85.

Ze wsiów funduszowych seminaryjskich, składających się z dusz męskich 153, żeńskich 135, dochodu rocznego rubli 409 kopiejek 10. W ogóle rocznego dochodu ze wsiów i z sum kapitałnych ma seminarium rubli 1563 kopiejek 95.

[9]

Z tego dochodu utrzymuje seminarium:

- Profesorów ... 3.
- Prokuratora ... 1.
- Viceprokuratora ... 1.
- Kleryków ... 14.
- Lekarza ... 1.
- Czeladzi w seminarium i na dwóch folwarkach osób ... 33.

Reszta kleryków, nad liczbę 14, dla niewystarczającego funduszu za stół z siebie opłacają.

Że dla chorych kapłanów zdobniejszego w diecezji miejsca nie ma, przeto seminarium sumą inwalidów zawiaduje, której jest złotych polskich

świętokrzyskim w Warszawie, ord. w 1789 r., pracował w kościele św. Krzyża tamże, profesor teologii dogmatycznej, moralnej i filozofii (ok. 1797), potem rektor seminarium w Worniach (ok. 1803-1811), zsekularyzował się i inkardynował do diecezji żmudzkiej (1811), pleban w Tryszkach (1811-ok. 1817); zm. prawdopodobnie w 1817 r. (AMS, sygn. IV/I.1, s. 69, nr 660; *ibidem*, sygn. IV/I.9, s. 26; ANP, sygn. V-4, s. 22; ANP, nr top. 226, A. Schletz, *Słownik*, hasło: *Fedak Emeryk*; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 652; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 339, k. 1; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 472, k. 508; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

⁷⁶ Gastowicz (Gustowicz) Jan – ur. ok. 1752 r., ord. ok. 1778 r., prokurator w seminarium żmudzkim (przed 1797-1799), pleban w Janopolu (1799-ok. 1827); zm. ok. 1827 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 271; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 231, k. 351v; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822, 1823, 1825).

22 600 na dobrach Kretynga⁷⁷ zwanych, dziedzictwa JW graffa Potockiego⁷⁸ lokowanych, od której sumy, po odtrąceniu opłaty na ofiarę rocznego dochodu, ma rubli 176 kopiejek 29 ½. Z tego dochodu żywi i opatruje kapłanów inwalidów 2.

6. Jakie w każdej diecezji szpitale?

Dwa są tylko w diecezji żmudzkiej szpitale przez braci rochitów urządzone: jeden przy katedrze w Worniach, drugi w tymże samym ujeździe telszewskim, we wsi Kęstajecie zwanej.

Jaka w nich chorych lub starych liczba?

Wornieński szpital utrzymuje ubogich osób ... 11.

Kęstajcki szpital utrzymuje ubogich osób ... 13.

Jaka wygoda?

Z funduszu, a najwięcej – dla niewystarczającego funduszu – tak

[9v]

w Worniach, jako i w Kęstajciach, z kwesty diecezjalnej w szpitalach będący ubodzy po ubosku odziewają się i żywieni są.

Czy apteka, felczer lub doktor utrzymywany?

Przy żadnym szpitalu ani apteki, ani felczera nie ma. W Worniach, w seminarium, utrzymujący się felczer nie z funduszu, ale z urzędu wezwany opatruje ubogich.

Gdzie tylko są fundacje szpitalów, fundusze dla nich bądź w sumach, domach lub dobrach przeznaczone, powinno być jak najjaśniej wyszczególnione.

Wornieński szpital ma folwark od biskupów żmudzkich nadany, w którym wysiewa się żyta purów 30.

77 Kretynga (lit. Kretinga) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngański.

78 Potocki Wincenty h. Pilawa – ur. w 1740 r., podkomorzy nadworny koronny (1773-1794), generał-lejtnant wojsk koronnych (od 1773), starosta lubelski (1774-1785), poseł na sejm z woj. lubelskiego (1776); wielki mistrz masoni Galicji (1785); żonaty trzykrotnie: z Urszulą Mniszchową z Zamoyskich (rozwód w 1781), Anną Mycielską (rozwód 1792) i Heleną Apolonią Massalską (od 1792); kawaler Orderu św. Stanisława (1773) i Orła Białego (1773), kawaler maltański (po 1796); zm. w 1825 r. (W. Szczygiełski, *Potocki Wincenty h. Pilawa* (zm. 1825), PSB, t. 28, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1984, s. 227-229).

Z wioseczki także funduszowej, składającej się z dusz męskich 9, żeńskich 8, dochodu rocznego ma rubli 36 kopiejek $4\frac{1}{4}$.

Z kapitału złp 20 000 składającego, procentu rocznego rubli 210. W ogóle dochodu rocznego rubli 246 kopiejek $4\frac{1}{2}$.

Kęstaycki szpital przez bracki rochitów zarządzany ma ubogich 13, księdza kapelana 1, czeladzi 10.

Z funduszu ziemnego, składającego się z dusz męskich 30, żeńskich 39, po opłacie podatku skarbowego dochodu rocznego ma rubli 81 kopiejek 60.

Z sumy kapitałnej złp 6000,

[10]

ma procentu rubli 54, w ogóle 135 kopiejek 60.

Krokowski zaś szpital w powiecie rosieńskim przez plebana murowanego⁷⁹ urządzający się. Ma wieś funduszową Piple⁸⁰ zwaną na żebraków przy kościele krokowskim parafialnym mieszkających, których ma ... 20. Ta wieś, składająca się z dusz męskich 31, żeńskich 34, czyni żebrakom krokowskim rocznego dochodu rubli 100 kopiejek 80.

Podobnym sposobem w Twerach⁸¹ w powiecie telszewskim na ubogich przy kościele twerskim mieszkających od sumy zapisanej w kapitale złotych polskich 12 662 żebracy kościoła twerskiego, których jest 26, co-rocennie mają na równy między sobą podział rubli 132 kopiejek 10, czego ksiądz proboszcz twerski dostrzega. Więcej diecezja nie ma tak znacznych funduszy i legacji na szpitale, czyli na żebraków. Szczuplejsze legacyjki w autentycznych raportach plebańskich są oznaczone.

I kiedy każdy bądź klasztor, bądź pleban, bądź jakowegokolwiek rodzaju fundacja mająca obowiązek utrzymać szpital. Każdy z administratorów powinien, ręką własną podpisawszy raport, oznaczyć w nim fundusze aktualne i dochody.

W raportach od zawiadujących szpitalami podanych jest to wszystko dopełnione.

[10v]

Które są parafie przez księży świeckich utrzymywane, jak się każda z nich i pleban nazywa, [jak] wiele ten utrzymuje do swojej pomocy

79 Odczyt niepewny.

80 Piple (lit. Pypliai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiłski.

81 Twery (lit. Tverai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. retowski.

księży, jaka rozciągłość parafii i [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących. Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

W diecezji żmudzkiej Józef książe Giedroyć koadiutor biskupstwa żmudzkiego jedną mając łajżowską plebanię, za pozwoleniem rzymskim drugą krakinowską, jako prestymonium archid diakonii żmudzkiej trzyma.

Ks. Adam Kościa biskup diokleński także za pozwoleniem rzymskim dwie plebanie w mojej diecezji: janiską i masiadzką posiada.

Trzeci ksiądz Michał Koryzna, mając plebanię jaswońską, drugą betygolską jako prestymonialną swej prelatury urządza.

Czwarty ks. Szymon Kasperowicz kanclerz diecezjalny, mając plebanię tryską, taurogowską plebanię jako fundusz kanclerski utrzymuje. Resztę w diecezji żmudzkiej plebanów po jednej tylko mają plebanii.

Czy zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie? Jaki ma dochód i rodzaj onego? Jak dawno plebanem? Gdzie do duchowieństwa

[11]

ściągać się nauki odprawiać, czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Każdy kapłan przysięgający na plebanią z prawa kanonicznego obowiązany pierwszej odprawić egzamin, czego biskup diecezjalny, jego konsystorz lub jego oficjum najściślej doziera i bez egzaminu do przysięgi nie przypuszcza. Nie przestając na tych co kwartał odprawionych egzaminach w seminarium przed wyświęceniem każdego na kapłaństwo.

I przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Dla dogodniejszego ułatwienia tych wszystkich w siódmym punkcie zawartych kwestii i od niniejszego wyobrażenia o stanie plebanów diecezji żmudzkiej oraz całego parafiom służącego duchowieństwa udzielnie przyłącza się na to sporządzane schemma o parafiach przez księży świeckich zarządzających się. Równie[ż] drugie schemma o zakonnikach.

8. Pomimo zwyczaj namienionych księży, ma być jeszcze dana z każdej diecezji wiadomość o każdym w szczególności kapłanie lub kleryku świeckim na kapelaniach.

Na kapelaniach po dworach cywilnych obywatelskich nie ma w diecezji żmudzkiej mieszkających kapłanów, ale wszędzie przy udzielnych kościołach, dworom oraz do

[11v]

tych filialnych kościołów zbierającym się parafianom służą.

Przy biskupach:

Przy mnie, którzy są księża składający konsystorz, namieniłem powyżej. Przy konsystorzu żmudzkiem sekretarzem jest ksiądz Jakub Degutowicz⁸². Pisarzem – ksiądz Mateusz Kondratt⁸³, instygatorem – ks. Bartłomiej Butkiewicz⁸⁴, kancelarystą – ks. Gaspar Bitowtt⁸⁵.

82 Degutowicz Jakub – wikary w Szydłowie, następnie posługiwał w Warszawie (ok. 1771-ok. 1772), gdzie pobierał nauki w zakresie prawa kanonicznego (ok. 1772-ok. 1774), pisarz żmudzkiego konsystorskiego sądu zadwornego (ok. 1774-ok. 1776), pleban w Olsiadach (ok. 1776-1802), pisarz apostolski, sekretarz konsystorza żmudzkiego (przed 1797-?); zm. prawd. w 1802 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

83 Kondratt Mateusz – ur. ok. 1766 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. rosieńskim, uczył się u pijarów w Rosieniach, potem w Krożach (1786-?), I tonsura i cztery święcenia niższe 7 XII 1788 r., subdiakonat 1 IV 1792 r. (tyt. kan. wik. w Kołtynianach), diakonat 7 IV 1792 r., prezbiterat 10 IV 1792 r., wikary w Szadowie (1792-ok. 1793), sekretarz oficjała żmudzkiego A. Kości (ok. 1793-ok. 1795), kanonik inflancki (ok. 1797), pisarz konsystorski (ok. 1795-1804), pleban w Sałatach (1797-1812), kanonik honorowy żmudzki (od 1800), proboszcz w Krożach (1811-ok. 1825), deputat sądowy pow. upickiego w Poniewieżu; zm. ok. 1825 r. (LNB, LOrd, k. 25, 31; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 333, k. 75 LVIA, f. 669, ap. 2, b. 710, k. 111; *Directorium Żmudź* 1803, 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825; VUB, sygn. F8-3473; M. Wołonczeński, *Biskupstwo*, s. 118).

84 Butkiewicz (Wiswojń Butkiewicz) Bartłomiej – ur. ok. 1765 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 19 IX 1783 r., subdiakonat 8 IV 1785 r. (tyt. kan. wik. w Szawlach), diakonat 10 IV 1785 r., prezbiterat 5 II 1786 r., altarysta w Szadowie (przed 1797-?), dziekan wiekszniański, pleban w Kurtowianach (1800-1832), kanonik honorowy żmudzki (przed 1819-1832); zm. w 1832 r. (LNB, LOrd, k. 15, 19, 19v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1825, 1829, 1833; L. Jovaiša, LSD II, cz. 2, t. 2, s. 327).

85 Bitowtt (Bitowt) Gaspar – ur. ok. 1770 r., uczył się w Krożach i Rosieniach, I tonsura i cztery święcenia niższe 23 XI 1794 r., subdiakonat 30 V 1795 r. (tyt. kan. wik. w Janiszkach), diakonat 7 VI 1795 r., prezbiterat 14 VI 1795 r. w Olsiadach z rąk bpa Jana Stefana Giedroycia, kapelan szkoły w Krożach (1794-1796), studiował na Uniwersytecie Wileńskim, gdzie uzyskał doktorat z filozofii (1797), kanclerz konsystorza żmudzkiego (przed 1797-?), kanonik katedry żmudzkiej (1800-ok. 1834), asesor I departamentu Rzymskokatolickiego Kolegium Duchownego (1805-1814), altarysta (ok. 1804) i pleban w Olsiadach (ok. 1802-1806), altarysta w Kużach (1805), pleban w Wiekszniach (1806-ok. 1834), kanonik gremialny (przed 1829-?) i kanonik senior (ok. 1832-ok. 1834) żmudzki; doktor teologii (przed 1815); zm. w 1834 r., pochowany w Wiekszniach (LNB, LOrd, k. 32v, 33v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 225, 260, 456; *Directorium Żmudź* 1803, 1809, 1815, 1819-1825, 1829, 1831, 1833-1835; L. Jovaiša, LSD II, cz. 2, t. 3, s. 30; K. Mišius, *op. cit.*, s. 198).

Na funkcjach:

Schemma o parafiach i plebaniach posyłające się każdego kapłana okaże funkcją.

Lub bez funkcji spokojnie żyjących:

Ksiądz Teodor Straszewicz⁸⁶, staruszek po zrezygnowaniu dobrowolnym w powiecie szawelskim plebanii szaulańskiej w folwarku swym dziedzicznym zowiącym się Burbiszki⁸⁷ w diecezji żmudzkiej, w powiecie upickim, przy bracie swym siedzi spokojnie.

Ksiądz Benedykt Dobszewicz⁸⁸, eksrektor szkół krozkich emeryt staruszek w zeszłym roku za dyspozycją rządu po zdaniu szkół krozkich w powiecie rosieńskim, w miasteczku Krożach, księżom karmelitom w dobrach zowiących się Płompie⁸⁹, w tymże samym ujeździe rosieńskim u swych kuzynów mieszka bez funkcji.

86 Straszewicz Teodor – pleban w Szawlanach (1763-1797), następnie emeryt, osiadł u swojego brata w Burbiszkach i zapewne tam zm. przed 1803 r.; pozostałe losy nieznane (LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 454, k. 37).

87 Burbiszki (lit. Burbiškis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiłowski.

88 Dobszewicz Benedykt – ur. 12 III 1722 r. na Żmudzi, kształcił się w Krożach i w Słucku (1741-1742), wstąpił do jezuitów w Wilnie (9 VIII 1739), gdzie odbył nowicjat (1739-1741), przyjął profesję czterech ślubów (15 VIII 1756), otrzymał wykształcenie teologiczne i filozoficzne; uczył w kolegiach jezuickich w Mińsku Białoruskim i Nieświeżu (1741-1742); studiował filozofię w kolegium nowogródzkim (1744-1747), miał roczną praktykę nauczycielską w Krożach (1747-1748), studiował teologię w Akademii Wileńskiej (1748-1752), gdzie dopuszczono go do publicznej promocji z teologii i filozofii; pracował jako nauczyciel w Krożach (1753-1754) i Wilnie (1754-1757), następnie znów w Krożach (1757-1758), w Nowogródku (1759-1760) i Akademii Wileńskiej (1760-1763), gdzie uzyskał doktorat z filozofii i nauk wyzwolonych, prefekt szkół w Krożach (1763-1764), powrócił do Wilna (1764-1768), gdzie został profesorem teologii (wykładał teologię scholastyczną); na Akademii Wileńskiej pełnił kilka funkcji administracyjnych, m.in. dziekana Wydziału Teologicznego (1772-1773) i wicekanclerza (1773-1774); po kasacie zakonu pozostał na Akademii; wizytator szkół parafialnych na Żmudzi (od 1775), kierownik szkoły powiatowej w Krożach (1782-1791), dyrektor Żmudzkiego Wydziału Szkolnego Komisji Edukacji Narodowej (1792-1794); kanonik inflancki (od 20 XI 1782); uznany reformatorem filozofii w prowincji litewskiej, napisał kilka dzieł w języku łacińskim; zm. po 1797 r. (VUB, sygn. F57-B53-1419, k. 179; EWJ, s. 126; L. Chmaj, *Dobszewicz Benedykt*, PSB, t. 5, Kraków 1939, s. 276; J. Jadacki, *Sławni wilnianie filozofowie*, Wilno 1994, s. 30-35; B. Lisiak, *Jezuici polscy a nauki ścisłe od XVI do XIX w. Słownik bio-bibliograficzny*, Kraków 2000, s. 43-46; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 173-174; RGW, s. 72, 112, 167, 256-259, 292, 296-297, 443, 459, 489, 491, 529-531).

89 Płompie – wieś w dawnym pow. kroskim (później w rosieńskim) w gminie Chwałojnie; w końcu XIX w. Płompie notowano w pow. szawelskim, w gminie Błagowieszczeńsk (SGKP, t. 15, cz. 2, s. 461).

Ksiądz Bernard Lowisz⁹⁰, eksjezuista i eksprofesor szkół krozkich, emeryt przy kościele twerskim w ujeździe telszewskim, mieszka i żyje z pensji emerytów ze skarbu monarszego⁹¹ płacącej się.

Ksiądz Jan Szyler⁹² staruszek, również

[12]

eksjezuista emeryt w powiecie rosieńskim w dobrach Poszyle⁹³ zwanych u pana Jucewicza⁹⁴ sędziego mieszka, żyje z pensji emerytów.

9. Które są w diecezji opactwa świeckie, jak się nazywa opat, jakie ma obowiązki, gdzie przebywa, jakie ma aktualne roczne dochody, jakie ma fundusze do opactwa, bądź w sumach, domach lub wsiach, które wymienione być powinny co do quantum⁹⁵ i ilości dusz?

W diecezji żmudzkiej ani opactwa, ani opata nie ma.

Primo. Wszystkie communitates⁹⁶: opactwa klaustralne, zakony etc. obojej płci, jako oddzielne od świeckich księży na dwie dzielą się części: 1. zakony, które z jałmużny żyją, opiszą tylko miejsce, gdzie ich są klasztory, jaka w każdym liczba zakonników, którzy są emeryci, kapłani, klerycy, gdzie nowicjat i wiele w nim nowicjuszów. Nieprzytomnego w klasztorze zakonnika – opiszą, gdzie się znajduje, i za czym pozwoleniem dodadzą oraz czy się klasztor zatrudnia cura animarium i jeżeli kościół jest w dobrym stanie.

90 Lowisz (Łowisz) Bernard – ur. 3 III 1739 r. w Małopolsce, wstąpił do jezuitów w Wilnie (21 VII 1755), profesor retoryki i historii w Płocku (1767-1768), po kasacie kontynuował pracę nauczyciela w Wilnie (do 1780), kapelan gimnazjum w Mińsku (1781-1783), nauczyciel w Krożach (1783-1794), w 1803 r. żył jako emeryt w Wilnie; autor opublikowanych kazań okolicznościowych; zm. między 1803 a 1806 r. w Wilnie (EWJ, s. 390; K. Misius, *op. cit.*, s. 216; I. Szybiak, K. Buczek, *op. cit.*, s. 61-62; RGW, *passim*).

91 W oryginale słowo napisane większą czcionką.

92 Szyler (Schüller, Schiller) Jan – ur. 16 I 1723 r. w Braniewie, wstąpił do jezuitów 12 VI 1746 r. w Wilnie, profesor filozofii w Braniewie (1759-1760), Reszlu (1763-1764) i Kownie (1766-1767), kierował bursą muzyków w Reszlu (1763-1764, 1767-1768), profesor prawa kanonicznego (1769-1771), przełożony seminarium duchownego w Braniewie (1771-1772) i profesor teologii moralnej tamże (1772-1773), po kasacie zakonu emeryt Komisji Edukacji Narodowej w Krożach; zm. po 1798 r. (L. Grzebień, J. Kochanowicz, *Słownik jezuitów muzyków i prefektów burs muzycznych*, Kraków 2002, s. 196).

93 Poszyle (lit. Pašilė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski, na północ od Kołtynian, gdzie Jerzy Jucewicz ufundował altarię w 1781 r. (G. Błaszczuk, *Herbarz*, t. 2, s. 475).

94 Jucewicz sędzia – postać niezidentyfikowana.

95 Łac. liczby, sumy, ilości (w odniesieniu do sum, liczby wsi i domów).

96 Łac. wspólnoty.

Na Żmudzi cztery tylko są klasztory księży bernardynów z jałmużny żyjących: w Kretyndze, w Telszach, w Cytowianach⁹⁷ i w Datnowie.

Kretyngowski klasztor zatrudnia się cura animarum.

Ma kapłanów 11.

Braciszków 6.

Emerytów i nowicjatu nie ma.

[12v]

Telszewski klasztor zatrudnia się uczeniem szkół publicznych, ma

kapłanów 15,

braciszków 6.

Nowicjatu i emerytów nie ma.

Cytowiański zatrudnia się cura animarum.

Ma kapłanów 12.

Kleryków 12.

Braciszków nowicjuszów 2.

Braciszków z nowicjatu wyszłych 10.

Emerytów nie ma, nowicjat ma.

Datnowski: Zatrudnia się cura animarum z uczeniem szkół publicznych od pięciu klas.

Ma kapłanów 14.

Kleryków 10.

Braciszków 4.

Emerytów nie ma.

Secundo. Inni zaś opaci klaustralni communitates, czyli zakony u zwyż dopiero wyrzeczoným sposobem opisać powinni stan każdego klasztoru, a przy tym dołączyć, czy mają parafie i wiele mają dochodu rocznego – jakie są ich aktualne fundusze, bądź w sumach, domach, wsiach, wiele u kogo sumy i [jak] wiele w której wsi dusz?

W diecezji żmudzkiej klasztorów mających fundusze płci męskiej jest 11.

Klasztorów mniszek 2.

Kalwaryjski: Klasztor księży dominikanów zatrudnia się cura animarum.

Ma kapłanów 8.

97 Cytowiany (lit. Tytuvėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

Braciszków 6.

Emerytów i nowicjatu nie ma.

Z funduszu ziemnego składającego się z dusz męskich 8, żeńskich 8 oraz z sum kapitałnych in n[umer]o złotych polskich 56 430. Ma

[13]

dochodu rocznego, po opłaceniu podatków skarbowych, rubli 499 kopiejek 83.

Rosieński dominikański klasztor także cura animarum zatrudnia się. Ma nowicjat.

Kapłanów 11.

Z tych emerytów 2.

Kleryków 7.

Braciszków 5.

Z funduszu ziemnego składającego się z dusz męskich 341, żeńskich 410. Dochodu rocznego ma rubli 345 kopiejek 14.

Księży karmelitów klasztorów 5.

1. Chwałoński klasztor nie ma parafii, ma nowicjat.

Kapłanów 14.

Braciszka w nowicjacie 1.

Braciszka z nowicjatu wyszłego 1.

Tenże klasztor chwałoński do uczenia szkół kroskich od sześciu klas w zeszłym roku sobie od rządu oddanych do Kroż daje kapłanów 4. Zostawiając dla nich do życia wszelkie potrzeby z funduszu chwałońskiego.

Dochodu rocznego z funduszu ziemnego składającego się z dusz męskich 301, żeńskich 290 oraz z sum kapitałnych składających się ze złotych polskich 45 500, po opłacie podatków skarbowych, ma rubli 896 kopiejek 44.

2. Kroski karmelitański klasztor uczeniem szkół publicznych od sześciu klas zatrudnia się. Zysk z funduszu chwałońskiego ma tylko z jurysdyki kroskiej

[13v]

składającej się z dusz męskich 20, żeńskich 21, rubli 18.

3. Kiejdański karmelitański klasztor. Nowicjatu ani emerytów nie ma. Zatrudnia się cura animarum.

Ma kapłanów 5.

Rocznego dochodu, tak z funduszu ziemnego składającego się z dusz męskich 8, żeńskich 4, jako procentów od sumy kapitałnej złotych polskich 35 504, rubli 315.

4. Linkowski: karmelitański klasztor, nowicjatu i emerytów nie ma. Cura animarum zatrudnia się.

Ma kapłanów 7.

Braciszka 1.

Z funduszu ziemnego składającego się z dusz męskich 33, żeńskich 32 i z sumy kapitałnej złotych polskich 31 000, po opłaceniu podatków skarbowych, dochodu rocznego ma rubli 459 kopiejek 90.

5. Rosieński: karmelitański klasztor, nowicjatu, emerytów i parafii nie ma. Służy cudzym parafiom.

Ma kapłanów 4.

Braciszka 1.

Z funduszu pieniężnego składającego się z kapitału złotych polskich 31 000, po opłaceniu podatków skarbowych, ma dochodu rocznego rubli 244 kopiejek 52.

Rosieński pijarski klasztor nowicjatu nie ma. Zatrudnia się od trzech klas uczeniem szkół publicznych.

Ma kapłanów 5.

Z tych jeden emeryt.

Kleryków profesorów 2.

Braciszka 1.

[14]

Z funduszu pieniężnego składającego się z sumy złotych polskich 17 786 ma dochodu rocznego rubli 216.

Podubiski bazylikański klasztor nowicjatu i parafii nie ma. Uceniem szkół publicznych od trzech klas zatrudnia się.

Ma kapłanów 5.

Kleryka 1.

Z funduszu ziemnego składającego się z głów męskich 49, żeńskich 61.

Dochodu rocznego po opłaceniu podatków skarbowych ma rubli 120.

Żogiński franciszkański klasztor ani szkół, ani nowicjatu, ani parafii nie ma. Usługuje obcym parafiom i własnej, w której położony.

Ma kapłanów 6.

Z tych jeden emeryt.

Braciszka 1.

Z wiosek funduszowych składających się z dusz męskich 99, żeńskich 70 oraz z sumy kapitałnej złotych polskich 24 000.

Po opłaceniu podatków skarbowych dochodu rocznego ma rubli 370 kopiejek 89½.

Poszułtuński benedyktyński klasztor ani parafii, ani szkół nie ma. Usługuje własnej parafii, w której położony.

Ma kapłana 1.

Braciszka 1.

Ze wsi funduszowej składającej się z dusz męskich 22, żeńskich 19.

Po opłaceniu podatków skarbowych dochodu rocznego ma rubli 34 kopiejek 65.

[14v]

Zakonnych panien dwa są klasztory. Jeden benedyktynek, drugi katarzynek.

Benedyktynek: w powiecie rosieńskim, w miasteczku Krożach klasztor.

Ma zakonnic 21.

Ma nowicjat i w nowicjacie 1.

Zatrudniają się, oprócz dopełniania obowiązków regułą przepisanych, edukowaniem młodych pań, nauczaniem ich moralności i ręcznych robót, gładkiego szycia, haftowania, temberowania⁹⁸.

⁹⁸ Prawdopodobnie chodzi o tamborkowanie – rozpinanie materiału w celu ułatwienia haftowania na nim.

Funduszu na ziemi, prócz jednej włóki, na której klasztor stoi, nie mają. Z kilka bezpłatnie mieszkających domków mających osób męskich 9, żeńskich 16 oraz sum kapitałnych, pewnie i niepewnie ulokowanych, w liczbie złotych polskich 212 094, po odtrąceniu na opłatę podatków skarbowych, na utrzymanie kościoła, klasztoru, czeladzi, dochodu rocznego ma klasztor rubli 1692 kopiejek 49.

Krokowski katarzynek klasztor. W tymże samym rosińskim ujeździe, w miasteczku Krokach⁹⁹ ma nowicjat. Zakonnice 13.

Zatrudnia się równie edukacją płci żeńskiej, jak i benedyktynki. Z funduszu ziemnego składającego się z dusz męskich 62, żeńskich 60 oraz z sum legacyjnych kapitałnych.

[15]

W ogóle złotych polskich 32 322, po odtrąceniu na podatki skarbowe opłaty, dochodu rocznego ma rubli 200 kopiejek 35.

Każdy przełożony klasztoru lub przełożona, w asystencji dwóch pierwszych po nim urzędników, z wyszczególnieniem dopiero rzeczonych okoliczności, podpisać ma raport. Przełożone zaś zakonnice podpiszą z zawiadującym ekonomem lub komisarzem dóbr.

To się wszystko znajduje w autentycznych raportach przez zakonników i zakonnice danych.

11. Zgoła każdy duchowny, bądź świecki, bądź zakonny, każdy kościół, kaplica i pia loca¹⁰⁰ z ich funduszami.

Każdy pleban w swym raporcie parafię i kościół podający, podaje też każdy kościół z funduszem i z kapłanami w jego parafii znajdujący się.

Tudzież jeżeli są jakie fabryki lub drukarnie jasno oznaczone być powinny dla dokładnej wiadomości departamentu.

W diecezji żmudzkiej w dobrach duchownych żadnej fabryki rękodzielnej i drukarni nie ma.

12. Kiedy raport mający być przysłany biskupowi powinien być, od kogo należeć będzie podpisany, a ten zweryfikowawszy biskup, gdy dostrzeże

99 Krok (lit. Krakės) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański.

100 Łac. miejsca święte.

w nim fałsz lub omyłkę w niewyszczególnieniu jasnym którego artykułu, zwróci naówczas przesyłającej osobie lub

[15v]

klasztorowi takowy raport i żądać będzie drugiego, a tymczasem nakazać powrót ekspensy z posyłek na ten koniec podjętej.

Fałszu w podawanych raportach nie dostrzegłem i o onych podejrzenia nie mam, miarkując z tej wiadomości, jaką mam, nabytą przez 20 lat urządzający diecezję.

Jeśliby się jaka niedogodność w wyrazach okazała, Prześwietny Departament łaskawie przebaczyć raczy chcącym, a nietrafiającym w myśl Departamentu.

13. Uwiadomi arcybiskup i biskup wszystkich w diecezji swojej duchownych, iż w przypadku, gdyby jaki fałszywy okazał się raport podpisany, bądź przez kapitułnych kanoników, plebanów, klasztory, zgoda przez tych, którzy zawiadują dochodami, natychmiast podpisujący niedoskonale lub też niepodający raportów, karami będą od swoich biskupów, podług praw, co departament jak najusilniej zaleca arcybiskupom [i] biskupom.

To wszystko w liście okólnym moim na całą diecezję wydanym z punktami od departamentu przysłanemi posyłającemi się wyraziłem. Karę w sądzie moim konsystorskim za niedopełnienie wierne przepowiedziałem.

W przypadku czyjej nieprzytomności w kraju na ich miejscu zatrudniający się urzędowaniem podpiszą raporta.

W całej diecezji żmudzkiej pięć tylko raportów przez zastępców nierezydujących są podpisane: dwa plebańskie z plebanii poszwytyńskiej i smilgowskiej. Ci dwa rezydują

[16]

w Warszawie, po których z konsystorza mojego, już nie dopiero rekwizycje i pozwy poszły.

Trzy z kapituły: prałata kustosza, prałata scholastyka i kanonika seniora. Ci rezydują w kraju, mianowicie w Wilnie.

Resztę raportów sami aktorowie i posesorowie z miejsca swojego podpisywali.

14. Podane być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, zaślubionych i zmarłych.

Ile roku 1797 od pierwszego Januarii do ostatniego dnia Decembra w każdej parafii ochrzczono, umarło, zaślubiono – raporta zarządzających parafiami przez szczegół okażą.

W całej zaś żmudzkiej diecezji w zeszłym roku
ochrzczono płci męskiej 7807,
żeńskej 7448,
w ogóle ochrzczonych 15 255.

Umarło płci męskiej 3970,
żeńskej 3671,
w ogóle umarłych 7641.

Zaślubionych par 3783.

15. Wszystkie takowe raporta, skoro dojdą do biskupa każdej diecezji, natychmiast też do departamentu in originalibus¹⁰¹ przesłane być powinny.

In originalibus z kapituły żmudzkiej posyłam sztuk z kanclerzem 15.

Z plebaniów przez księży świeckich posiadanych sztuk 95.

Z zakonów curam animarum utrzymujących sztuk 7.

Z zakonów niemających parafii szt. 8.

Od zakonnic sztuk 2.

Suma sztuk raportów sztuk [!] 127.

Prócz opisanja katedry, dwóch szpitalów i seminarium.

Pod numerami, których porządek zaczynać się powinien od duchowieństwa świeckiego,

[16v]

a porządkiem postępując, podług okrugów kończy się na zakonnikach.

Diecezja żmudzka jak się składa z czterech powiatów [!] telszewskiego, rosińskiego, szawelskiego i z części upitskiego, tak począwszy od telszewskiego, [a] skończyłem na upickim raportów ułożenie.

101 Łac. w oryginale.

16. Uwiadomią arcybiskupi, biskupi, czy są jacy duchowni incarce- rowani¹⁰².

W roku zeszłym był ksiądz Andrzej Wazniewicz¹⁰³, Wazyńskim przezy-
wający się. Oczywistym dekretem konsystorskim, po wyekspediowanej
inkwizycji, na pół roku bez wyjścia ze stancji w seminarium osadzony.
Niedopełniwszy skutków dekretu, uciekł i nie wiadomo, gdzie się najduje.

Lub czy są jakie kłatwy lub suspensy na kogo rzucone?

Na żadnego w całej diecezji kłatw i suspens rzuconych nie ma. Lecz za
pobicie czasu rocznej wizyty – z obowiązku prawa powinnej – księdza ple-
bana szakinowskiego Józefa Woronowicza¹⁰⁴ przez JPPw Czechowiczów¹⁰⁵
i Noreykę¹⁰⁶ obywatelów powiatu szawelskiego po uczynionej formalnej
inkwizycji, iż się pokazali winnymi, sąd żmudzki konsystorski, na mocy
konstytucji 1726 roku¹⁰⁷ na takowe akcje trybunał loci positi

[17]

iudicii¹⁰⁸ przeznaczającej, sprawę o pobicie księdza do trybunału, jako do
sądu przyzwoitego¹⁰⁹, odsyłający dekretem swym ogłosił, że przez taką ak-
cję JPPwie Czechowiczowie i Noreyko wpadli w kłatwę.

Takowy ogólny raport na skutek 16 punktów w kwestiach z Departamen-
tu Monarchicznego Justic Collegii przysłanych stosownie do pytań, bez
żadnych wniosków i domysłów odpowiedział, własną podpisując ręką.
Pisan w Olsiadach, roku 1798 miesiąca Februarii 28 dnia.

Stefan książę Giedroyc
Biskup żmud[зки] mp.

102 Łac. osadzeni w więzieniu.

103 Wazniewicz (Wazyński) Andrzej – postać niezidentyfikowana.

104 Woronowicz Józef – ur. ok. 1747 r., ord. ok. 1772 r., wikary w Ławkowie (ok. 1772-1776),
prefekt misji, pleban w Szakinowie (ok. 1776-ok. 1814), kanonik inflancki (od 13 IV
1793); zm. ok. 1813-1814 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; VUB, sygn. F57-B53-1419,
k. 184v; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

105 Czechowiczowie – postacie niezidentyfikowane.

106 Noreyko – postać niezidentyfikowana.

107 Konstytucje seymu walnego ordynaryinego szescniedzielnego w Grodnie Roku Pań-
skiego MDCCXXVI dnia dwudziestego osmega września złożonego, Varsaviae [brak
daty wydania], k. Gzv-H.

108 Łac. [odpowiedni do] miejsca położenia sądu.

109 Tu: odpowiedniego, właściwego.

[18]

	Rubli	Kopiejek
Intrata z dóbr stołowych biskupstwa żmudzkiego wszelkiego rodzaju.	16421	4[1] ¹¹⁰
Ekspens tychże dóbr stołowych		
Ofiary dubeltowej	6264	34[½] ¹¹¹
Doni gratuiti ¹¹²	344	55[½] ¹¹³
Na deputata	45	
Na sześciu wikariuszów, dwóch kaznodziejów w katedrze, na wino, воск, łój, oliwę i inne potrzeby corocznie	1200	
Annuaty na kościół ołsiadki i panien krokowskich	66	
Summa rozchodu	7919	90 ¹¹⁴
Pozostaje z intraty po odtrąconym ekspensie na wyżycie moje, dworu mego, osób konsystorskich przy mnie będących i wszelkich potocznych ekspensów Stefan książę Giedroyc Biskup żmudz[ki] mp.	8501	53

[18v]

	Rubli	Kopiejek
Kapituła żmudzka ma intraty	4786	6
Rozchód		
Podymnego, ofiary doni gratuiti, na deputata płaci w ogóle	1841	73½
Pozostaje do wyżycia prałatów i kanoników i na potoczne ekspensa	2944	32½
Plebani i altaryści z majątków duchownych nieruchomych w różnych rodzajach mają rocznej intraty	15003	59½
Rozchód		
Ekspensują na różne podatki, to jest: podymne, ofiarę donum gratuitum, czopowe, kołowe, etc.	5988	85
Pozostaje po opłaconych podatkach na różne ekspensa, na utrzymanie 170 wikariuszów, kościołów, sług kościelnych etc.	9014	74½
Intrata zakonników z klasztorów 8 z funduszów nieruchomych	1481	22
Ekspens na różnego rodzaju podatki z majątku nieruchomego	912	94
Pozostałego po opłaceniu podatku	568	28

110 Tekst w tym miejscu jest urwany.

111 Tekst w tym miejscu jest urwany.

112 Ofiara doni gratuiti – podatek z dóbr kościelnych nałożony na duchowieństwo w okresie Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Dochód z niego przeznaczony był na utrzymanie wojsk w stanie spoczynku.

113 Tekst w tym miejscu jest urwany.

114 Na podstawie tej liczby dodano powyżej w nawiasach informacje o częściach kopiejek.

	Rubli	Kopiejek
Intrata panien katarzynek krokowskich z funduszu nieruchomego	131	12½
Ekspensu na różnego rodzaju podatki	58	91
Z funduszu nieruchomego pozostaje Stefan książę Giedroyc Biskup żmudz[ki] mp.	72	21½

[19]

Na 1. punkt z Departamentu Monarchicznego Justic Collegii biskupa samego, konsystorz i rozległość diecezji zajmujący.

Od biskupa żmudzkiego odpowiedź.

1. Poda każdy arcybiskup lub biskup diecezją swoją zawiadujący na osobnym raporcie imię, przezwisko swoje i ordery.

Stefan Jan książę Giedroyc kawaler orderów św. Aleksandra Newskiego, Orła Białego i św. Stanisława, biskup diecezji żmudzkiej.

Zwanie diecezji, jej rozległość, podług guberni i okrugów.

Od Żmudzi zowiącej się w guberni litewskiej z powiatów telszewskiego, rosieńskiego, szawelskiego i z części upitskiego składającej się. Rozciągłej wzdłuż mianowicie: od wschodu słońca ku zachodowi mil litewskich 40, wszerek od południa ku północy 35.

Rodzaj dochodów, jeżeli w gotowych pieniądzech wypisze onych quantum¹¹⁵, jeżeli w dochodach z dóbr pochodzących, wypisze roczną intratę.

Fundusz biskupstwa żmudzkiego nie z gotowych pieniędzy, ale z dóbr składa się.

Z oznaczeniem wioski każdej, wielości w niej dusz, w której guberni lub okrugu ta leży.

Wszystkie wsie funduszowe biskupstwa żmudzkiego leżą w guberni litewskiej, w powiatach czterech.

1. w telszewskim powiecie, miasto pierwiej Miedniki, a teraz Wornie zwane, gdzie katedra żmudzka i seminarium diecezjalne, z atynencją¹¹⁶, czyli ze wsią Janapol¹¹⁷ zwaną, składające się z dusz męskich 491, żeńskich 507, przynosi dochodu rocznego rubli 1450.

115 Łac. ilość.

116 Łac. [z] przyległością, przynależnością.

117 Janopol (zob.).

2. w telszewskim powiecie miasteczko, czyli wieś, Olsiady składająca się z dusz męskich 844, żeńskich 766. Dochodu rocznego rubli 1390 kopiejek 65.
3. w telszewskim powiecie miasteczko, czyli wieś, Kalwarya¹¹⁸ składająca się z dusz męskich 421,

[19v]

żeńskich 564, ma rubli 1311 kopiejek 20.

4. w telszewskim powiecie miasteczko czyli wieś Masiady¹¹⁹ składająca się z dusz męskich 677, żeńskich 704, ma rubli 2838 kopiejek 48.
5. w rosieńskim powiecie miasteczko czyli wieś Kołtyniany¹²⁰ składająca się z dusz męskich 250, żeńskich 223, ma rubli 510 kopiejek 60.
6. w rosieńskim powiecie wieś Erżwiłek¹²¹ składająca się z dusz męskich 117, żeńskich 117, ma rubli 196 kopiejek 20.
7. w rosieńskim powiecie miasteczko czyli wieś Widukle¹²² składająca się z dusz męskich 92, żeńskich 87, ma rubli 171 kopiejek 77.
8. w rosieńskim powiecie miasteczko czyli wieś Girtokol¹²³ składająca się z dusz męskich 206, żeńskich 203, ma rubli 243.
9. w rosieńskim powiecie miasteczko czyli wieś Kroki składająca się z dusz męskich 215, żeńskich 223, ma rubli 1060 kopiejek 95.
10. w rosieńskim powiecie miasteczko czyli wieś Surwiliszki¹²⁴ składająca się z dusz męskich 153, żeńskich 126, ma rubli 404 kopiejek 31.
11. w szawelskim powiecie miasteczko czyli wieś Łukniki¹²⁵ składająca się z dusz męskich 203, żeńskich 220, ma rubli 1449 kopiejek 60.
12. w szawelskim powiecie miasteczko czyli wieś Popielany¹²⁶ składająca się z dusz męskich 384, żeńskich 403, ma rubli 1074.
13. w upitskim powiecie miasteczko czyli wieś Poszwityń¹²⁷ składająca się z dusz męskich 466, żeńskich 476, ma rubli 1222 kopiejek 30.

118 Kalwaria Żmudzka (lit. Žemaičių Kalvarija) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. płungiański.

119 Masiady (lit. Mosėdis) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki.

120 Kołtyniany (lit. Kaltinėnai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyleński.

121 Erżwiłek (lit. Eržvilkas) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. jurborski.

122 Widukle (lit. Viduklė) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

123 Girtokol (lit. Girkalnis) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

124 Surwiliszki (lit. Survilėškis) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański.

125 Łukniki (lit. Luokė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

126 Popielany (lit. Papilė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. okmiański.

127 Poszwityń (lit. Pašvitinys) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. pokrojski.

W ogóle ze wszystkich wsiów składających się z dusz męskich 4499, żeńskich 4577, po odtrąceniu podatków skarbowych z potaksowanym działkiem¹²⁸ i krescencją, według abiuraty, czyli wedle zaprzysiężonego inwentarza, mam intraty rocznej rubli 13 289 kopiejek 26.

[20]

Wypisze także miejsce:

– rezydencji swojej...

w telszewskim powiecie, w Janopolu¹²⁹, jako w najbliższej wsi od katedry, bo tylko o milę jedną litewską. Lubo często rezyduję przy katedrze, bo wiem w Worniach nie ma domu rezydencjalnego. Najczęściej atoli w tymże samym telszewskim ujeździe mieszkam w Olsiadach o 5 mil od katedry.

...konsystorza...

gdzie i konsystorz nieodstępny od mojej rezydencji.

...katedry...

Katedra w Worniach, w tymże telszewskim powiecie.

...oraz oznaczy osoby konsystorz składające...

Konsystorz diecezji żmudzkiej składa się z osób 6 po mnie następujących. Józef Arnolf książę Giedroyć koadiutor biskupstwa żmudzkiego.

Ignacy książę Giedroyć koadiutor archidiakonii żmudzkiej, asesor.

Marcin Straszewicz proboszcz infulat szkudzki, asesor.

Jan Pobóg Januszewski kanonik katedry żmudzkiej, asesor.

Bonawentura Goylewicz kanonik katedry żmudzkiej, asesor.

Antoni Januskiewicz¹³⁰ kanonik katedry żmudzkiej, asesor.

128 Dziakło – danina w naturze charakterystyczna dla Wielkiego Księstwa Litewskiego, w zbożu, w zwierzętach, w jajkach, a nawet w grzybach (J. Bulak, *Ekonomiczne aspekty...*, s. 206-207).

129 Janopol (lit. Janapolė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

130 Januskiewicz Antoni – ur. ok. 1749 r., ord. ok. 1771 r., wikariusz w Szydłowie (ok. 1771-ok. 1775), pleban w Kołtynianach (ok. 1775-1800), dziekan wornieński (przed 1784-?), kanonik inflancki (od 11 X 1785); kanonik katedralny żmudzki i asesor konsystorza (od ok. 1796), proboszcz w Sałantach (1800-ok. 1807), administrator w Poszuszwiu (ok. 1807-?), asesor konsystorza; zm. po 1807 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 650, 652; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 326, k. 41a, 51a; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F57-B53-1419, k. 180v; *Directorium Żmudź* 1803).

...I takowy raport ręką własną podpisze.

Do takowego raportu wiernie sporządzonego ręką własną przyłożyłem. Pisan w Olsiadach roku 1798 miesiąca Februarii 15 dnia.

Stefan książę Giedroyc
Biskup żmudz[ki] mp.

[21]

DZIEKANIA KATEDRY ŻMUDZKIEJ

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosienskim od miasteczka Betygoła zowiąca się betygolska. Ja, ksiądz świecki Michał Koryzna, prałat i dziekan katedry żmudzkiej, urządzam oną.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Józefa Jankowskiego¹³¹, księdza Szymona Janczewskiego¹³². Obydwaj wikariuszowie do duchowieństwa nauki ściągające się brali w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia betygolska wzdłuż rozciąga się trzy, wszereż pół trzeciej mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunią na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 3000.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię, czy więcej?

Mam inszą plebanię Jaswoynie¹³³ zwaną, której fundusz udzielnie opisałem i podałem. Mam też i to prestymonium jako należące do dziekanii katedry żmudzkiej.

131 Jankowski Józef – ur. ok. 1766 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 7 XII 1788 r., subdiakon 3 IV 1790 r. (tyt. kan. wik. w Wiekszniach), diakonat 6 IV 1790 r., prezbiterat 18 IV 1790 r., wikary w Betygole (przed 1797-?), pleban w Pikielach (1800-1814) i w Sałantach (1814-?); zm. po 1831 r. (LNB, LOrd, k. 25, 28, 28v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 705, k. 411; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829, 1831).

132 Janczewski (Jańczewski) Szymon – ur. ok. 1763 r., subdiakon 21 XII 1793 r. (tyt. kan. wik. w Giełgudyszkach), diakonat 2 II 1794 r., prezbiterat 9 II 1794 r., wikary w Betygole (przed 1797-?), Twerach (ok. 1801-po 1803) i w Niemoksztach (przed 1809-?); zm. po 1809 r. (LNB, LOrd, k. 32v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809).

133 Jaswoynie (lit. Josvainiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Za pozwoleniem JO księcia biskupa żmudzkiego nie jestem przytomny w niej, ale utrzymuję na moim miejscu dwóch zastępców.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z miasteczka Betygoły i wsi funduszowej, składającej się z dusz męskich 108, żeńskich 105, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe, dochodu rocznego ze stałego funduszu, według objuraty [!], z potaksowaną krescencją, na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 150.

Jak dawno dziekanem?

Rok piętnasty, jak jestem dziekanem prałatem katedry żmudzkiej.

Z 14. punktu.

Wiele w tym roku w każdej parafii

[21v]

chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii betygolskiej ochrzczono płci męskiej 93, żeńskiej 94. Umarło płci męskiej 34, żeńskiej 36. Zaślubiono par 71.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne są.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół i opłatę od rodziców dzieci uczących się, miewa onych tylko w czasie zimowym, w liczbie 20, czasem i więcej. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych, uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania i pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 15.

Przy kościele parafialnym betygolskim ku pomocy plebanów betygolskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz

świecki Jan Domeyko¹³⁴. Ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w seminarium żmudzkim w Worniach. Żyje z funduszu składającego się z dusz męskich 23, żeńskich 20. Po odtrąceniu opłaty podatku skarbowego według objuraty [!] ma dochodu rubli 70 kopiejek 23.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, każdy kościół, kaplica. W parafii betygolskiej, o pół mili od kościoła parafialnego betygolskiego, jest kościół drugi filialny we wsi zwanej Ugiany¹³⁵ zowiący się ugiński, przy którym ksiądz świecki Andrzej Woyciechowski¹³⁶, co do duchowieństwa w Worniach w seminarium żmudzkim edukowany. Z funduszu pieniężnego sumy kapitałnej składającej się z 1350 rubli i włóki jednej gruntu, po odtrąceniu podatku skarbowego, według obiuraty [!], ma dochodu rocznego z procentu rubli 67 kopiejek 50.

[22]

W teŹe samej parafii betygolskiej o milę od kościoła parafialnego jest takŹe kościółek filialny we wsi zwanej IlgiŹe¹³⁷. Przy którym mieszka ksiądz świecki Kazimierz Łukaszewicz¹³⁸, co do duchowieństwa brał nauki w seminarium żmudzkim w Worniach. Utrzymuje się bez funduszu pewnego, ma sposób do Źycia z gruntu od dworu ilgiskiego, tymczasowie pozwołonego z obowiązkiem pomocy parafialnej.

Takowy raport na skutek ukazŹu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO ksiąŹęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządŹony roku 1797 miesiĄca Decembra 31 dnia wlasną podpisuję rękĄ.

Ksiądz Michał Koryzna prałat dziekan katedry żmudz[kiej] mp.

Ksiądz Jan Domeyko wikariusz przysięgły, czyli altarysta betygolski

134 Domeyko Jan – altarysta w Betygole (przed 1797-ok. 1799); pozostałe losy nieznan; zm. przed 1803 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 229, k. 354v).

135 Ugiany (lit. Uģioniai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

136 Woyciechowski Andrzej – ur. ok. 1757 r., I tonsura i cztery święcenia niŹsze 2 II 1783 r., subdiakon 23 III 1784 r. (tyt. kan. wik. w Szadowie), diakonat 25 III 1784 r., prezbyterat 28 III 1784 r., altarysta w Ugianach (przed 1797-po 1809); zm. po 1809 r. (LNB, LOrd, k. 13v, 16v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 317; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 229, k. 355; *Directorium ŹmudŹ* 1809).

137 IlgiŹe (lit. IlgiŹiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

138 Łukaszewicz Kazimierz – ur. ok. 1750 r., subdiakon 29 X 1780 r. (tyt. kan. wik. w Jaswojnjach), diakonat 1 XI 1780 r., prezbyterat 5 XI 1780 r., altarysta w IlgiŹu (ok. 1792-ok. 1814); zm. ok. 1813-1814 r. (LNB, LOrd, k. 2v, 3, 3v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 317; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 229, k. 355; *Directorium ŹmudŹ* 1815).

[23]

PRAELATURA ARCHIDIAKONII KAPITUŁY ŻMUDZKIEJ

Ja, ksiądz świecki Józef książę Giedroyc koadiutor biskup żmudzki, kawaler Orderu św. Stanisława, pleban krakinowski. Ze względu na podjęte prace przez wizytę generalną diecezji żmudzkiej, przez odbywanie funkcje publiczne na Trybunał Duchowny oraz delegacji od kapituły żmudzkiej na sejmie warszawskim. JO książę Giedroyc biskup żmudzki i najwyższa zwierzchność duchowna prawo na objęcie prelatury archidiakonii kapituły żmudzkiej podpisali, a król jegomość Stanisław August z równych względów Orderem polskim św. Stanisława przyozdobił. Jestem aktualnym przysięgłym prałatem lat siedem. Obowiązki onej przez siebie odbywane w przypadku niezdrowia czasem przez koadiutora, czyli pomocnika prawnie przybranego i przysięgłego JO księcia Ignacego Giedroycia teraz proboszcza szawelskiego. Prelatura ta udzielnego funduszu nie ma, na plebanii krakinowskiej z dawna jest ufundowana. Nie ma też żadnych dochodów udzielnych, tylko te same, które należą do tejże plebanii, a wyrażone są w raporcie plebanii krakinowskiej.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i z zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego wiernie sporządzony do kancelarii konsystorskiej przesyła się. Roku 1797 miesiąca D[ecem]bra 31 dnia.

Józef książę Giedroyc koadiutor biskup
prałat archidiakon żmudzki pleban krakinowski
orderu św. Stanisława kawaler mpp.

[24]

PRAELATURA PROBOSTWO KAPITUŁY ŻMUDZKIEJ

Ja, ksiądz świecki Antoni Juszkiewicz pleban rawdziański, kawaler Orderu św. Stanisława. Ze względu na czterdziesto-, blisko, letnie zasług moich w diecezji żmudzkiej w stanie duchownym odbywanie już to przez publiczne funkcje kilkakrotnie na Trybunał Duchowny oraz delegacji od kapituły żmudzkiej na sejmy warszawskie jaśnie oświecony książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki i najwyższa zwierzchność duchowna prawo na objęcie prelatury probostwa kapituły żmudzkiej podpisali, a król jmc Polski z równych względów Orderem polskim św. Stanisława przyozdobił. Jestem aktualnym przysięgłym prałatem lat osiem. Obowiązki onej [prelatury] przez siebie odbywam w przypadku niezdrowia czasem przez koadiutora, czyli pomocnika prawnie przybranego i przysięgłego JO księcia

Szymona Giedroycia infułata teraz szydłowskiego. Prelatura ta udzielnego funduszu nie ma, na plebanii rawdziańskiej z dawna jest ufundowana, nie ma też żadnych dochodów udzielnych, tylko te same, które należą do tejże plebanii, a wyrażone są w raporcie plebanii rawdziańskiej.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Kollegii i z zaleceń jaśnie oświeconego książęcia j[ego]mości Stefana Giedroycia biskupa żmudz[kieg]o najsprawiedliwiej i najawierniej sporządzony do kancelarii konsystorza żmud[zkieg]o przesyłają się. Roku 1797 miesiąca [Decem]bra 31 dnia własną ręką podpisuję.

ks. Antoni Juskiewicz proboszcz katedralny żmudzki,
pleban rawdziański, kawaler Orderu św. Stanisława.

[25]

KUSTODIA PRELATURA KATEDRY ŻMUDZKIEJ

do osoby JW JXa Michała Chomińskiego biskupa eleuzyńskiego, prałata katedry żmudzkiej, kawalera orderów Orła Białego i św. Stanisława należąca.

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w ujeździe telszewskim będąca, posyduje się¹³⁹ przez JW Michała Chomińskiego prałata kustosa żmudzk[ieg]o, której fundusz składa się z sumy kapitałnej złp 20 000. Procentu od niej, czyli dochodu rocznego, po odtrąceniu na opłatę podatku skarbowego, ma rubli corocznie 167 kopiejek 53¼.

Takowy raport w nieprzytomności JW biskupa eleuzyńskiego, kustosa żmudzkiego jako prokurator całej kapituły żmudzkiej według ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Kollegii podający własną ony stwierdzam ręką. Roku 1798 Januarii 6 dnia.

ks. Zenon Hłasko kanonik żmudzki, prokurator kapitułny.

[26]

SCHOLASTERIA PRELATURA KATEDRY ŻMUDZKIEJ

do osoby JW Jksiędza Ignacego Houwalta prałata katedry żmudzkiej, kawalera Orderu św. Stanisława należąca.

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w ujeździe telszewskim będąca posyduje się przez JW Ignacego Houwalta prałata scholastyka żmudzkiego, której fundusz składa się z sumy kapitałnej złp 15 000. Procentu od niej, czyli dochodu rocznego, po odtrąceniu na opłatę podatku skarbowego, ma rubli corocznie 125 kopiejek 65.

139 Posyduje się – znajduje się pod zarządem.

Takowy raport w nieprzytomności JW scholastyka żmudzkiego jako prokurator całej kapituły żmudzkiej według ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii podający własną ony stwierdzam ręką roku 1798 Januarii 6 dnia.

ks. Zenon Hłasko prokurator kapitułny.

[27]

KANTORYA PRAELATURA KATEDRY ŻMUDZKIEJ

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim. Ja, ksiądz świecki Józef Szulc, będąc kantorem prałatem żmudzkim za wydanym mi i ręką własną podpisanym na to prawem od w Bogu zeszłego JW JXa Jana Łopacińskiego¹⁴⁰ biskupa naówczas żmudzkiego posiadam tej praelatury fundusz składający się z samej sumy pieniężnej w kapitale 12000 złotych polskich. Od którego kapitału, po odtrąceniu opłaty na podatek skarbowy, rocznego dochodu, według abiuraty, mam rubli 97 kopiejek 50.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justitiae Collegii i zaleceń JO książęcia Jmć Stefana Giedroycia biskupa

140 Łopaciński Jan Dominik h. Lubicz – ur. w 1708 r. w Łopacinie (woj. mściławskie), uczęszczał do seminarium misjonarzy przy kościele św. Krzyża w Warszawie (1730-1732), w katedrze wileńskiej otrzymał święcenia niższe (III 1730), ord. 8 V 1732 r. u teatynów w Warszawie, proboszcz w Krożach (ok. 1732-?), w Oniksztach (diecezja wileńska), kanonik wileński (od 1732), reprezentował kapitułę na sejmie warszawskim (1733), zwolennik Stanisława Leszczyńskiego, podróżował wraz z nim, w Królewcu był jego kapłanem, następnie wrócił do Korony i uznał Augusta III (1736), towarzyszył koadiutorowi wileńskiemu Józefowi Sapiesze w podróży po zachodniej Europie (1740), kapelan na dworze kasztelana trockiego Michała Massalskiego, wychowawca i protektor jego syna Ignacego, późniejszego biskupa wileńskiego (l. 40.), scholastyk wileński (od 1753), uzyskał doktorat obojga praw na Uniwersytecie Wileńskim (1753), sekretarz wielki litewski (25 V 1755-1762), altarysta kaplicy Wojnów w katedrze wileńskiej, pleban w Szydłowie (ok. 1760-1767), budowniczy tamtejszego kościoła, biskup żmudzki (1762-1778), poparł w elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764), członek komisji dla uregulowania spornych spraw między stanem duchownym i świeckim (1764-?), w okresie konfederacji barskiej prowadził politykę balansu między królem i konfederatami, dwukrotnie zmuszony do opuszczenia kraju (1771, 1772), budowniczy i dobroczyńca seminarium w Worniach, poddał egzaminowi wszystkich księży diecezji żmudzkiej i część księży zatrzymał w seminarium, by uzupełnić braki, dbał o podniesienie jakości kaznodziejstwa, wzniósł i uposażył kościoły w Botokach, Łuknikach, Pogromonciu, Wojnucie i Wirżuwianach (przemianowanych potem na Janopol), zbudował kilka dworów i rezydencji biskupich (Girkalnie, Kroki, Masiady, Olsiady, Poszwityń, Widukle); pisarz i tłumacz, kawaler Orderu Orła Białego (13 VIII 1761); zm. 11 I 1778 r., pochowany w Worniach (KAKA, sygn. 51, k. 1; O. Błaszczak, *Łopaciński Jan Dominik*, EK, t. 11, Lublin 2006, kol. 504-505; V. Juzumas, *Žemaičių vyskupijos*, s. 108-110; W. Szczygielski, *Łopaciński Jan Dominik*, PSB, t. 18, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1973, s. 398-400).

zmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony do kancelarii konsystorskiej zmudzkiej przesyłający się roku 1798 miesiąca Februarii 1 dnia własną podpisuję ręką. Pisan w Worniach przy katedrze zmudzkiej.
ks. Józef Szulc kantor, prałat katedry zmudz[kiej].

[28]

ŁUKOSŁAWKI MNIEJSZE

prestimonium, czyli folwark kanonika seniora katedralnego zmudzkiego

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, powiecie telszewskim ten funduszowy kanoniczy folwark Łukosławki Mniejsze zwany posyduje jaśnie wielmożny Jmć ksiądz Józef Leo Łopaciński biskup tripolitański, prałat scholastyk wileński, kanonik katedry zmudzkiej. Za którego ja niżej pisany jako zarządzający onym ninie raportuję, iż powyżej wyrażony folwark składa się z dusz męskich 188, żeńskich 208. Z którego po odrzuceniu opłaty na rzecz skarbu według abiuraty, czyli inwentarza zaprzysiężonego, ma dochodu rocznego rubli 719 kopiejek 70.

Takowy raport podług ukazu jego imperatorskiej mości z Justic Kolegii wydane go wiernie sporządzony własną ony stwierdzam ręką. Miesiąca Februarii 4 n[owego] s[tylu] dnia 1798 roku.

ks. Alexander Dowoyna Sylwestrowicz
kanonik żmudzki, dzierżawca.

[29]

ŁUKOSŁAWKI WIĘKSZE

prestymonium, czyli folwark kanonika seniora katedralnego żmudzkiego

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim. Ja, ksiądz świecki Alexander Dowoyna Sylwestrowicz kanonik katedry żmudzkiej, posyduję i urządzam tym folwarkiem funduszowym składającym się z dusz męskich 240, żeńskich 261.

Po odrzuceniu na opłatę podatku skarbowego, według abiuraty, z tego folwarku mam dochodu rocznego rubli 696 kopiejek 88.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiej najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony do kancelarii konsystorskiej żmudzkiej przesyłający się roku 1797 miesiąca Decembra 15 dnia własną ręką podpisuję.

ks. Alexander Dowoyna Sylwestrowicz
kanonik żmudzki mp.

[30]

WASZLAKI¹⁴¹

prestymonium, czyli folwark kanonika katedry żmudzkiej

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim. Ja, Adam Kościa biskup diokleński, Orderu św. Stanisława kawaler, kanonik katedry żmudzkiej, posyduję i zarządzam tym folwarkiem funduszowym składającym się z dusz męskich 144, żeńskich 161.

Po odrzuceniu na opłatę podatku skarbowego, według abiuraty, z tegoż folwarku mam dochodu rocznego rubli 390 kopiejek 15.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony do kancelarii konsystorskiej żmudzkiej przesyłający się roku 1798 miesiąca Februar[ii] 11 dnia własną podpisuję ręką. Pisan w Worniach przy katedrze żmudzkiej.

Adam Kościa biskup diokleński, kanonik
katedry żmudzkiej, kawaler Orderu św. Stanisława.

[31]

WASZLAKIE MNIEJSZE¹⁴²

prestimonium, czyli folwark kanonika katedry żmudzkiej

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim. Ja, Jan Pobog Januszewski kanonik katedry żmudzkiej, posyduję i zarządzam tym folwarkiem funduszowym składającym się z dusz męskich 105, żeńskich 126. Po odrzuceniu na opłatę podatku skarbowego, według abiuraty, z tego folwarku mam dochodu rocznego rubli 334 kopiejek 6.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia jmcj Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

ks. J[an] Nepom[ucen] Pobog Januszewski kanonik żmudzki.

141 Wasztoki (zob.).

142 Wasztoki (zob.).

[32]

BOLTYNIKI WIĘKSZE

prestymonium, czyli folwark księdza Zenona Hłaski kanonika katedralnego żmudzkiego

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim. Ja, ksiądz świecki Zenon Hłasko kanonik katedry żmudzkiej, posyduję i zarządzam tym folwarkiem funduszowym składającym się z dusz męskich 100, żeńskich 110. Po odtrąceniu na opłatę podatku skarbowego, według abiuraty, z tego folwarku mam dochodu rocznego rubli 240 kopiejek 11.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń jaśnie oświeconego księcia jmci Stefana Giedroycia biskupa żmudzkiego, kawalera orderów św. Aleksandra Newskiego i przeschłopolskich, najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony do kancelarii konsystorskiej żmudzkiej przesyłający się w roku 1798 Januarii 6 dnia własną podpisuję ręką.

ks. Zenon Hłasko kanonik żmudzki.

[33]

BOLTYNIKI MNIEJSZE

prestymonium, czyli folwark kanonika katedralnego żmudzkiego

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim. Ja, ksiądz świecki Nikodem Kownacki kanonik katedralny żmudzki, posyduję i zarządzam tym folwarkiem funduszowym składającym się z dusz męskich 73, żeńskich 59. Po odtrąceniu na opłatę podatków skarbowych z tego folwarku, według abiuraty, mam dochodu rocznego rubli 168 kopiejek] 45.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Stefana Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony do kancelarii konsystorskiej żmudzkiej przesyłający się roku 1798 miesiąca Febr[uarii] 10 dnia własną podpisuję ręką.

ksiądz Nikodem Kownacki kanonik katedry żmudzkiej.

[34]

KANONIA SIÓDMA KATEDRY ŻMUDZKIEJ

Ja, ksiądz świecki Bonawentura Goylewicz kanonik katedralny żmudzki, posiadam siódmą kanonię i onę zarządzam. Funduszu ta kanonia ziemnego

nie ma, tylko pieniężny składający się z sumy czerwonych złotych sztuk 1500, o który JPan Kazimierz Plewako¹⁴³ starosta kołoborski, jako sukcesor fundatora kanonii¹⁴⁴, rozpoczął od lat pięciu w ziemstwie województwa trockiego proceder o znikczemnienie kanonii. Dochodu rocznego, po odtrąceniu rubli 76 i kopiejek 50 na opłacenie podatków skarbowych, mam z kanonii intraty rubli 238 kopiejek 50.

Przy tymże wzmiankowanym kościele katedralnym równie posiadam kapelanię pod tytułem św. Józefa, której fundusz zasadza się na sumie pieniężnej wynoszącej złotych polskich trzynaście tysięcy. Od której przychodu rocznego, po opłaceniu rubli 14 i kopiejek 55 $\frac{1}{4}$ na podatek skarbowy, pozostaje dla mnie rubli 121 i kopiejek 94 i $\frac{3}{4}$.

Takowy raport według ukazu jego imperatorskiej mości Departamentu [Monarchicznego] Justic Kollegii wiernie sporządzony własną ręką podpisuję ony. Pisan dnia 6 Februarii 1798 roku.

Książd Bonawentura Goylewicz kanonik katedry żmudzkiej,
kapelan tytułu świętego Józefa mpp.

[35]

WIADOMOŚĆ O STANIE DÓBR DO KAPITUŁY ŻMUDZKIEJ NALEŻĄCYCH

Miasteczko zwane Pikiele¹⁴⁵

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w ujeździe telszewskim, z kościołem parafialnym i z wioską nad granicą samą kurlandzką leżące należy do kapituły żmudzkiej, które przynosi kapitule rubli 358 kopiejek 9.

Ludności chrześcijańskiej w tym miasteczku [dusz] męskich 41, żeński[ch] 54.

Ludności żydowskiej w tymże miasteczku męskich 34, żeński[ich] 41.

Opłaca się ofiary do skarbu publicznego z pomienionej intraty, według abiuraty, rubli 70 kopiejek 34 $\frac{3}{4}$.

Po odtrąceniu czego pozostaje na rzecz kapituły rubli 285 kopiejek 74 $\frac{1}{4}$.

O te wspomniane dopiero dobra Pikiele prowadzi proceder od lat 15 WJm pan Adam Narkiewicz¹⁴⁶ regent ziemski rosieński w ziemstwie

143 Plewako Kazimierz – starosta kołoborski (1783-?); kawaler Orderu św. Stanisława (1791), nabywca hrabstwa iwienieckiego (1808); zm. w 1810 r. (Zob. www.plewako.pl – 2 VIII 2023 r.).

144 W oryg. *koninii*.

145 Pikiele (lit. *Pikeliai*) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski.

146 Narkiewicz Adam – porucznik powiatowy ks. żmudzkiego (przed 1792-?), regent ziemski rosieński (przed 1797-?) (S. Karp, *Karpiowie z Karpowicz na Podlasiu w ostat-*

rosieńskim z kapitułą żmudzką, przedsiębiorac dowodzić nielegalność funduszu tychże dóbr.

Drugą wieś Łaukosody¹⁴⁷ zwaną

W tej guberni, w tymże powiecie, w parafii żorańskiej posiada kapituła, w której kosztem kapituły kościół zabudowany od lat kilku oraz ksiądz ustawiczny miejscowy z nadaniem mu wiekuście od kapituły włóki i sześć morgów gruntu utrzymuje się.

Pomieniona wioska z przyległymi leżąca dusz męskich 49, żeńskich 58.

Czyni dochodu rubli 322 kop. 35 ½.

Opłaca się ofiary do skarbu publicznego z pomienionej intraty, według abiuraty, rubli 64 kop. 47.

Po odtrąceniu której ma kapituła dochodu z Łaukosod rubli 257 kop. 88 ½.

Ogół intraty całej rubli 545 kop. 62 ¾.

Ogół chrześcijańskich dusz męskich 90, żeńsk[ich] 112.

Głów żydowskich płci męskiej 34, żeń[skiej] 41.

Prócz wymienionego dochodu ma kapituła żmudzka sumy pieniężnej do złp 40 276 wynoszącej, od której według abiuraty po odtrąceniu opłaty na skarbowy podatek złp 563 gr 25, czyli rubli 84 kopiejek 57 ½. Zostaje na rzecz kapituły dochodu rocznego złp 2315 gr 24, czyli rubli 347 kopiejek 37.

Po odtrąceniu skarbowego podatku dochodu rocznego ma kapituła z pomienionych wiosek i od sum rubli 893 kopiejek ¼.

Płaci podatku skarbowego corocznie rubli 219 kop. 39 ¼.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii najwierniej sporządzony jako zawiadowca interesów kapitulnych i prokurator własną ręką podpisuję roku 1798 Januarii 6 dnia.

ks. Zenon Hłasko kanonik żmudzki,
prokurator kapitulny.

niej ćwierci XVIII w. Zmierzch trzystuletniej historii, „Studia Podlaskie” 2021, t. 29, s. 77, przypis- 68).

147 Łaukosody (lit. Lauko Soda) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

[36]

RAPORT O KATEDRZE DIECEZJI ŻMUDZKIEJ

w guberni wileńskiej, w Księstwie Żmudzkim, powiecie telszewskim, w mieście stołecznym biskupim dawniej Miednikami, a dopiero Wornie nazywającym się.

Przy tym kościele katedralnym znajduje się księży wikariuszów 6, to jest: ksiądz Tomasz Gabalewski¹⁴⁸, ksiądz Ignacy Albrecht¹⁴⁹, ksiądz Jan Tarwid¹⁵⁰, ksiądz Michał Wassery¹⁵¹, ksiądz Michał Rudnicki¹⁵², ksiądz Hilary Butkiewicz¹⁵³. Wszyscy ci księża brali nauki do duchowieństwa ściągające się w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Obowiązkiem tych księży wikariuszów jest w kościele katedralnym utrzymywać nabożeństwo, msze święte, pacierze kapłańskie co dzień

- 148 Gabalewski Tomasz – ur. ok. 1752 r., ord. ok. 1776 r., wikariusz podkustosz (ok. 1776-po 1806) oraz kustosz (przed 1809-?) katedry żmudzkiej; zm. po 1809 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 260; *Directorium Żmudź* 1809).
- 149 Albrecht Ignacy – ur. ok. 1743 r., ord. ok. 1773 r., prebendariusz, wikariusz i kaznodzieja polski w katedrze w Worniach (ok. 1786-?), notariusz apostolski; zm. po 1809 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 260; *Directorium Żmudź* 1809, s. 87).
- 150 Tarwid Jan – I tonsura i 4 święcenia niższe 17 XI 1793 r. z rąk bpa Tadeusza Bukatego; wikary w katedrze w Worniach (przed 1797-?); pozostałe losy nieznanne; zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 72r).
- 151 Wassery Michał – ur. ok. 1745 r., subdiakon 19 VII 1778 r. z rąk bpa Giedroycia (tyt. kan. wik. w Kulach), diakonat 26 VII 1778 r. w Sałantach z rąk bpa Giedroycia, prezbiterat c 1778(?) r. w Szkudach z rąk bpa Giedroycia, wikary w katedrze w Worniach (ok. 1793-po 1809 r.); zm. po 1809 r. (LNB, LOrd, k. 1-1v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 260; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809).
- 152 Rudnicki Michał – ur. ok. 1764 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 5 II 1786 r., subdiakon 1 V 1787 r. (tyt. kan. wik. parafii w Worniach), diakonat 3 V 1787 r., prezbiterat 11 I 1789 r., nauczyciel I klasy w Krożach (1784-1789), wikary i kaznodzieja polski w katedrze w Worniach (ok. 1795-?), prebendariusz tamże (ok. 1798-?), pleban w Użwentach (1808-1827), kanonik katedralny żmudzki (ok. 1811-ok. 1840), asesor konsystorza żmudzkiego (przed 1815-1836), prowizor seminarium w Worniach (przed 1829-ok. 1840), kanonik senior kapituły żmudzkiej (1833-ok. 1840), sędzia surogat w konsystorzu (1836-1838), oficjał w żmudzkim konsystorzu (1838-ok. 1840); zm. w 1840 r., pochowany na cmentarzu parafialnym w Worniach (LNB, LOrd, k. 19v, 22v, 25; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 260; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 249, k. 324v-325; *Directorium Żmudź* 1803, 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1841; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 552; K. Misius, *op. cit.*, s. 227; RGW, *passim*; J. Skłodowski, *Cmentarze na Żmudzi. Polskie ślady przeszłości Obojga Narodów*, Warszawa 2013).
- 153 Butkiewicz Hilary – ur. ok. 1770 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 11 V 1797 r., subdiakon 18 I 1798 r. (tyt. kan. wik. w Krożach), diakonat 21 I 1798 r., prezbiterat 25 I 1798 r., wikary przysięgli (pleban) w Krakinowie (ok. 1801-1832), następnie do śmierci kapelan w Dyktaryszkach (vel Dykteryżkach, par. Szawlany); zm. ok. 1833- 1834 r. (LNB, LOrd, k. 35, 36v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 333; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1833-1835, s. 82).

śpiewaniem odbywać. Na utrzymanie tych 6 księży wikariuszów z dóbr Łuknik i Popielan dla nich przez najjaśniejszego Stefana Batorego¹⁵⁴ króla polskiego nadanych i fundowanych jaśnie oświecony książę jmc biskup żmudzki jako opiekun rzeczonych dóbr co rok każdemu księdzu wikariuszowi pensji po rubli 60 udziela i wypłaca.

Ciż księży wikariuszowie mają funduszem dawnym nadane sobie dwie wioski, Szpingie¹⁵⁵ i Wasilany¹⁵⁶, zwane w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim leżące, z których dochodzi na wszystkich 6 księży wikariuszów rubli 119. Ludności w tych wioskach znajduje się dusz męskich 33, żeńskich 38. Za ten dochód powinni są księży wikariuszowie w każdej środy i soboty pacierze o Najświętszej Bogarodzice Pannie odprawować i msze św. śpiewać.

Ze zmiankowanych w górze księży wikariuszów ksiądz Tomasz Gabalewski jako podkustoszy, czyli rządca kościoła katedralnego, ma jeszcze w wiosce Graużach¹⁵⁷ mieszkańca jednego i dom w mieście Worniach, w powiecie telszewskim sobie nadane funduszem. Intrata z nich rubli 9. Dusz męskich 5, żeńskich 7. W urzędzeniu tegoż księdza Gabalewskiego zostaje wioska

[36v]

Szarpaycie¹⁵⁸ zwana w powiecie telszewskim leżąca, mieszkańca jej żadnej intraty nie donoszą, ale powinnością ich jest sług dla kościoła katedralnego utrzymywać, jako to: zakrystianów, dzwonników etc. Ludności w tej wsi jest dusz męskich 15, żeńskich 22. Takoz z tychże księży wikariuszów wzmiankowany ksiądz Ignacy Albrecht. Ma sobie do wikariuszostwa przyłączoną altarię, z niej intraty po odtrąceniu na rzecz skarbu bierze do roku rubli 72, za który procent powinnością jego jest do roku odprawić za dusze fundatorów mszy 104. Ludności ma duszę męską 1, żeńskie 3.

Przy tymże kościele katedralnym znajduje się altaria druga. Altarystą onej jest ksiądz Tadeusz Janczewski¹⁵⁹, w naukach duchownych w seminarium żmudzkim wornieńskim edukowany. Intraty z tej altarii, czyli

154 Batory Stefan – ur. 27 IX 1533 r., król Polski i wielki książę litewski (1576-1586); zm. 12 XII 1586 r.

155 Szpingie (lit. Spingiai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski.

156 Wasilany (lit. Vašilėnai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski.

157 Grauże (lit. Graužai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański (G. Błaszczyk, *Diecezja żmudzka... Uposażenie*, s. 45).

158 Szarpajcie (lit. Šerpaičiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

159 Janczewski Tadeusz – ur. ok. 1749 r., ord. ok. 1776 r., prebendariusz w katedrze w Worniach (ok. 1796-po 1820); zm. po 1820 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 260; *Directorium Żmudź 1809, 1815, 1820*).

procentu od sumy funduszowej po detrunkowaniu¹⁶⁰ podatku skarbowego, ma rubli 58. Za to powinnością jego jest odprawić mszy do roku 68 za dusze fundatorów.

Do tego jeszcze znajduje się szkoła dla edukacji młodzi dopiero znajdujące się n[ume]ro 35, w niej zawsze kleryk z seminarium dany uczy łaciny, geografii, gramatyki, arytmetyki tudzież początków poetyki i retoryki. Na te nauki zbiera się młodź od świętego Michała¹⁶¹ do świętego Piotra¹⁶². Nad którymi jest przełożonym, czyli prefektem, ksiądz Nikodem Poniatowski¹⁶³, który brał naukę do duchowieństwa należącą w seminarium żmudzkim wornieńskim. Z funduszu zaś na utrzymanie tej szkoły ma rubli 156¹⁶⁴.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarszego Collegii Justitiae i zalecenia JO księcia Jmci pasterza biskupa żmudz[kiego] najwerniej sporządzony do kancelarii konsystorza żmudzkiego przesyłający się roku 1797 d[nia] 5 [Decem]bra własną podpisuję się ręką.

ks. Tomasz Gabalewski podkustosz kate[edralny] żmudzki.

[37]

RAPORT O SEMINARIUM DIECEZJI ŻMUDZKIEJ

Seminarium wornieńskie w guberni litewskiej, w ujeździe telszewskim, w mieście stołecznym biskupim zowiącym się Wornie, gdzie biskupów żmudzkich jest katedra, znajduje się generalne i jedno na całą diecezję ku edukowaniu młodzieży, czyli kleryków sposobiących się do stanu duchownego na kapłanów świeckich rzymskokatolickiej religii, w którym utrzymują się trzech profesorowie zgromadzenia świeckich księży pod tytułem Congregationis Missionis¹⁶⁵ zwanych, na pensji rocznie z dochodów seminaryjskich opłacający się. Nazywający się po imieniu: JX Stanisław Komorowski przełożony, JX Stanisław Rudnicki i JX Emeryk Fedak.

Profesorowie pomienieni, wzięwszy naukę do stanu duchownego należącą w warszawskim własnej kongregacji seminarium¹⁶⁶ i w stopniu ka-

160 Łac. *detruncatio* – obcięcie. Tu: po odliczeniu.

161 29 IX.

162 29 VI.

163 Poniatowski Nikodem – ur. ok. 1744 r., ord. ok. 1779 r., prefekt szkoły przykatedralnej w Worniach (przed 1797-ok. 1798), pleban w Popielanach (ok. 1798-?); zm. po 1809 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; *Directorium Żmudź* 1809).

164 Więcej: I. Szybiak, K. Buczek, *op. cit.*, s. 39.

165 Congregatio Presbiterorum Saeculorum Missionis (CM) – potocznie: księży misjonarzy. Stowarzyszenia życia apostołskiego założone w 1625 r. w Paryżu przez św. Wincentego a Paulo.

166 Seminarium księży misjonarzy w Warszawie zostało założone w 1678 r.

płańskim przybywszy od lat kilku i kilkunastu na Żmudź, niczym więcej nie zatrudniają się, jak pełnieniem ciągłej od dawnego czasu dla diecezji posługi, to jest doskonalenia kleryków, których liczy seminarium w teraźniejszym roku głów 39. Ci zaś, kt[órzy] rocznie rubli 47 kopiejek 25 płacąc, biorą wedle przepisów biskupów nauki stosowne do swego powołania od wyżej rzeczonych profesorów.

Traduje się¹⁶⁷ w seminarium teologia moralna według principów wziętego w seminarium autora Kolleta¹⁶⁸, teologia dogmatyczna, sposób katechizowania i duchowna wymowa, czyli retoryka. Rozwiązują się trudności dnia świętego i one wyluszczają się. Objaśnia się praktyka administrowania św. sakramentów. Obrządki przepisane przy odprawianiu służby bożej zwyczajne, według przepisu kościoła śpiewaniem mszów, hymnów, jutrzni i nieszporów, nowenn do kapłanów należąca i ściągająca się wiadomość dawana bywa, tem celem, iżby klerycy usiłujący być w stopniu kapłańskim posiadać mogli¹⁶⁹ swych obowiązk[ów] znajomość.

Fundusz na utrzymanie seminarium składa się z wioski zwanej Połukście¹⁷⁰ dusz męskich 40, żeńskich 34 liczącej i rocznego dochodu rubli 27 mającej, gdzie seminarium ma folwark, w którym jest wysiewu żyta purów ryskich 40. Z drugiej wioski w ujeździe szawelskim o mil litewskich pięć od Worn leżącej zwanej Waygow¹⁷¹ dusz męskich 113, żeńskich 101 liczącej, dochodu rocznego rubli 395 i kopiejek 55 czyniącej, gdzie takż w folwarku do seminarium należącym wysiewu znajduje się żyta purów 36. O pomienioną wioskę Waygow od lat dwunastu utrzymuje seminarium z przysiężnymi¹⁷² proceder. Prócz wymienionych dwóch wiosek Połukścia i Waygowa ma seminarium wornieńskie następujące sumy.

Pierwsza. Za prawem zastawnym na wsi zwanej Sasławki¹⁷³ u JWPa na Zaleskiego¹⁷⁴ sędziego grodzkiego rosieńskiego Księstwa Żmudzkiego czerwonych złotych 1492 i złotych polskich 9.

Od tej sumy mieć by powinno corocznie seminarium czerwonych złotych 89 złotych polskich 10 szóstego procenta, lecz że pomieniony WJPan

167 Łac. wykładana jest.

168 Collet Pierre CM – francuski teolog, ur. w 1693 r., autor wielu podręczników teologicznych do nauki w seminarium (np. czterotomowych *Institutiones theologiae, quas ad usum seminariorum a propriis suis praelectionibus contraxit*); zm. w 1770 r.

169 W oryg. powtórzone „posiadać mogli”.

170 Połukście (lit. Didysis Palūkstis lub Mažasis Palūkstis) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

171 Wajgów (lit. Vaiguva) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

172 Tzn. sąsiadami.

173 Sasławki (lit. Sauslaukis) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szylski.

174 Zaleski Antoni h. Lubicz – rotmistrz pow. pojurskiego (przed 1791), sędzia grodzki repartyjji rosieńskiej (1791-1798); zm. w 1800 r. (*Urządnicy*, t. 3, s. 239, 366).

Zaleski sędzia grodzki rosieński od lat trzech z górą nie opłaca procentu, jest o to sprawa w grodzie rosieńskim więcej od roku intentowana¹⁷⁵.

[37v]

Druga na hrabstwie szkuckim u JO książąt Sapiehów za prawem zastawnym na wójtostwie kulciańskim¹⁷⁶ starą dobrą monetą złp 30000. Procentu rocznego złp 2100.

Trzecia na tymże hrabstwie szkuckim u pomienionych książąt takż za prawem zastawnym na wsi zwanej Giedrymy¹⁷⁷ czerwonych złotych 1000. Od tej sumy czerwonych złotych 70 procentu przychodzi.

Czwarta za obligiem u WJPana Dowgirda¹⁷⁸ ciwuna Księstwa Żmudzkiego talarów bitych 1256. Od tej sumy talarów bitych 87 ½ procentu odbiera seminarium.

Piąta za obligiem u WJPana Mirbacha¹⁷⁹ barona talarów bitych 650, od której sumy ma seminarium procentu rocznego talarów bitych 45 ½.

Szóstą za obligiem u JW JPana Jaruda¹⁸⁰ ciwuna Księstwa Żmudzkiego talarów bitych sztuk 791 i złotych polskich 5. Od tej sumy corocznie talarów bitych 55 i złoty polski 1 groszy 15 procentu przychodzi dla seminarium.

Siódmą za obligiem u WJPana Antoniego Zaleskiego sędziego grodzkiego rosieńskiego na czerwonych złotych 383 z ewikcją na dobra Pojurze¹⁸¹

175 Łac. rozpoczęta, wszczęta.

176 Prawdopodobnie wójtostwo kulskie w hrabstwie szkuckim należącym do Sapiehów.

177 Giedrymy (lit. Gedrimai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki.

178 Dowgird Stanisław – skarbnikowicz połocki (przed 1776), krajczy żmudzki (1776-1791), ciwun Dyrwian Wielkich (1791-1798); żonaty z Małgorzatą Tadeuszówną Białłozorówną (*Urzędnicy*, t. 3, s. 101, 176-177, 326).

179 Mirbach Ernest Jan Karol h. własnego – ur. w 1763 r., wstąpił do wojska pruskiego, gdzie został oficerem; starosta połagowski; w trakcie powstania kościuszkowskiego pomagał w jego organizacji w Kurlandii i uzyskał awans na generała lejtnanta; brał udział w obronie Pragi (1794); po powstaniu zesłany na Syberię, ułaskawiony przez cara Pawła I powrócił na Litwę; w okresie ofensywy Napoleona próbował organizować oddziały zbrojne w powiecie telszewskim (1812), potem zawiesił działalność polityczną; był dobroczyńcą kościoła w rodzinnych Ławkożemach; zm. tamże 27 II 1819 r. (L. Żytkowicz, *Mirbach Ernest Jan*, PSB, t. 21, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1976, s. 330-331).

180 Jarud Pacewicz Wiktory – komisarz cywilno-wojskowy, pułkownik powiatu rosieńskiego, regent ziemski, ciwun gondyński (1791-1793), komisarz Wydziału Porządkowego powiatu rosieńskiego (1794), żonaty z Agnieszką Rodziewiczówną (od 1794) (*Urzędnicy*, t. 3, s. 111).

181 Pojurze (lit. Senasis Pajuris vel Pajuris-Paragaudis) k. Chwejdjan – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyteński (*Lietuvos dvarų sodybų atlasas. Šilalės rajono savivaldybė*, red. R. Butvilaitė, Vilnius 2012, s. 182-185).

zwane. Od tej sumy seminarium powinno by mieć procentu corocznie czerwonych [złotych] 26 i złotych polskich 15 i groszy 15, lecz że WJPan Zaleski nie oddaje procentu, jest proceder od lat dwóch rozpoczęty w sądach telszewskich o tę sumę i procenta zaległe.

Ósmą za obowiązkiem u WJPana Micewicza¹⁸² horodniczego upickiego na sumę czerwonych złotych 150 z ewikcją na dobra Woszkiany¹⁸³ w wiłkomierskim [ujeździe] położenie mające. Od tej sumy przychodzi¹⁸⁴ rocznego procentu czerwonych złotych 9.

Od powyższych sum seminaryjskich dochodu rocznego, rachując w to opłacające się i niedochodzące procenta, ma seminarium rubli 1154 kopiejek 85. Z obu wiosek, to jest z Połukścia i z Waygowa, ma rubli 422.

Ogół dochodu rocznego ze wsiów i z sum rubli 1576 kopiejek 85.

Z wymienionej dopiero intraty rubli 1576 kopiejek 85:

na rzecz skarbu podymnego opłaca się rubli 12 kopiejek 90,

na obligację, czyli msze funduszowe seminaryjskie, [rubli] 57 kopiejek 48,

na pensję dla trzech profesorów rubli 316 kopiejek 90,

na pensję [dla] prokuratora rubli 75,

na pensję [dla] viceprokuratora rubli 30,

na lekarza seminaryjskiego rubli 75,

na jurgielta czeladzi służącej przy samym sem[inarium] rubli 123 kopiejek 45,

na jurgielta czeladzi folwarku połukściańskiego i waygowskiego rubli 131 kopiejek 97.

Zatem pozostaje na utrzymanie profesorów, prokuratora i czternastu kleryków, którzy według funduszu nic nie płacąc za stół w seminarium, mieć powinni wyżywienie. Na opatrzenie domu, murów, procederów, na opłacenie długów i procentów w pieniądzech dochodu rubli 754 i kopiejek 15 oraz krescencja z dwóch folwarków wyżej wyrażona.

182 Micewicz Dominik h. Jelita – deputat do kwarty, stolnik (1775-1778), sędzia ziemski wiłkomierski (1789-1793), wymieniany w 1795 r. jako horodniczy upicki, prawdopodobnie więc sprawował tę funkcję jeszcze w 1797 r.; zm. po 1797 r. (*Urzędnicy*, t. 2, s. 466; S. Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty*, t. 10, s. 355).

183 Woszkiany, Woszkian (lit. *Vašuokėnai*) – obecnie: Litwa, okr. uciański, rej. oniekszyński.

184 W oryg. przychodziści.

[38]

Z okazji wielości procederów, a szczególnie granicznych, z przyczyny zaległych procentów seminaryjskich od sum funduszowych, ile przy korzystnych¹⁸⁵ leciach coraz dochody seminaryjskie uszczuplać się poczęły. Stąd nieznacznie seminarium zapadło w długi. Jakoż prócz zaspokojonych w tym roku kredytów winne jest seminarium WJXiędzu [Bonawenturze] Goylewiczowi kanonikowi katedralnemu [i] asesorowi konsystorskiemu złotych polskich 85¹⁴.

WJXiędzu Franciszkowi Goylewiczowi¹⁸⁶ administratorowi kościoła parafii wornieńskiej talarów bitych holenderskich sztuk 100.

Na ostatek toż seminarium wornieńskie prócz intraty wyżej wyrażonej zawiaduje sumą do czerwonych złotych 1130 wynoszącą, która jest szczególnie przeznaczona, aby kapłani, którzy przez prace w stanie duchownym podjęte wycieńczeni lub przez zgrzybiałość do odbywania funkcji kapłańskich są już niezdatni, mieli zupełną wygodę do życia i odziewania się w seminarium. Ta suma za prawem zastawnym wydanym od w Bogu zeszłego książećcia Massalskiego¹⁸⁷ biskupa wileńskiego na hrabstwie kretyngowskim, na wsi zwanej Kretynga, teraz w posesji JW JPana grafa

185 Vel karystyjnych. Łac. pełnych niedostatku, biednych.

186 Goylewicz Franciszek h. Grabie – ur. ok. 1767 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 13 V 1790 r., subdiakon 1 IV 1792 r. (tyt. kan. wik. w katedrze w Worniach), diakonat 7 IV 1792 r., prezbiterat 27 IX 1792 r., wikary i administrator parafii w Worniach (przed 1797-?), pleban w Powondeniu (ok. 1801-ok. 1820), asesor konsystorza żmudzkiego (przed 1809-?), kanonik honorowy żmudzki (przed 1809-?), kanonik inflancki (przed 1819); zm. prawdopodobnie w 1820 r. (LNB, LOrd, k. 28v, 31, 31v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 283; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 223, k. 417v; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820).

187 Massalski Ignacy Jakub – ur. VII 1727 r. w Olekszcach k. Grodna; studiował na Akademii Wileńskiej (1742-?), kanonik wileński dzięki protekcji J.D. Łopacińskiego (od 1744), wstąpił do seminarium misjonarzy w Warszawie (1745), kanonik warszawski (od 1746), studiował na uniwersytecie Sapienza w Rzymie (1749-1753), gdzie uzyskał doktorat obojga praw, ord. ok. 1753 r., prałat prepozyt kapituły wileńskiej (I 1755-1762), proboszcz w Róźnie (przed 1755-po 1755) i w Wołpie k. Grodna (1753-1762), referendarz WKL (1754-1762), stronnik Czartoryskich, kanonik żmudzki (1753-1762?), prepozyt kapituły wileńskiej (od 1755), biskup wileński (1762-1794), reformator życia diecezjalnego, przeprowadził wizytację całej diecezji wileńskiej, dbał o rozwój Akademii Wileńskiej, inicjator powołania i pierwszy prezes KEN (1773-1778), przeciwnik Konstytucji 3 Maja, po wybuchu wojny w jej obronie udał się do Prus, następnie do Warszawy, przystąpił do konfederacji targowickiej, członek Rady Nieustającej (1793-1794), redaktor uniwersału potępiającego insurekcję kościuszkowską, następnie aresztowany z rozkazu T. Kościuszki; zm. 28 VI 1794 r. w Warszawie powieszony bez procesu na ulicy przez powstańców, jego zwłoki sprowadzono do Wilna (1795) (S. Brzozowski, *Massalski Ignacy Jakub*, EK, t. 12, Lublin 2008, kol. 155-156; T. Kasabuła, *op. cit.*; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 402-403; V. Petkus, *Vilniaus vyskupas kunigaikštis Ignas Jokūbas Massalskis*, Vilnius 2000; I. Szybiak, *Massalski Ignacy*, PSB, t. 20, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1975, s. 135-139).

Potockiego zostającej jest lokowana, od której procentu rubli 198 kopiejek 39 biorąc, seminarium obowiązane jest dla wymienionych kapłanów dać należyte wygody i wyżywienie. O tę zastawę agituje się dopiero proceder w sądach ziemskich województwa trockiego z okazji, że procent regularnie nie dochodzi od ludzi zastawnych. Z procentu wyszczególnionego po opłaceniu ofiary na rzecz skarbu rubli 20 kopiejek 7 ½ utrzymuje seminarium dwóch kapłanów-inwalidów, czyli kaleków do posługi diecezji niezdalnych, JXiądza Józefa Bernatowicza¹⁸⁸, drugiego JXiądza Jana Dyrmunta¹⁸⁹.

Biskupi i kapituła, mając czułość o dobro seminarii i o całość onego, żeby prokurator, czyli zarządzający seminarium, w niczym swych nie uchybił obowiązków, iżby wiernie i ostrożnie szafując dochody seminaryjskie, na istotne potrzeby ekspendował, podług prawa wyznaczają trzech dozorców, czyli prowizorów, do seminarium, którymi są dopiero: JW JXiądz Adam Kościa biskup dyoklenski [i] kanonik żmudzki, wielmożny JXiądz Bonawentura Goylewicz kanonik i asesor konsystorza żmudzkiego, wielmożny JXiądz Zenon Hłasko kanonik katedry żmudzkiej. Dwaj pierwsi od biskupa diecezjalnego, a trzeci dobrany od kapituły, którzy corocznie obrachunek czyniąc ze wszelkich dochodów seminaryjskich, pociągają do kalkulacji prokuratora seminaryjskiego. Jestem ja rok drugi prokuratorem wornieńskiego seminarium z woli i rozkazu ksiąźęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego.

Takowy raport wiernie i rzetelnie przeze mnie zarządzającego seminarium prokuratora według ukazu monarszego Departament Justic Collegi sporządzony własną ony podpisuję ręką. Pisan 1798 dnia 26 miesiąca Januarii w Worniach.

Ksiądz Jan Gustowicz prokurator seminarium wornieńskiego.

188 Bernatowicz Józef – w 1797 r. notowany jako inwalida; zm. przed 1806 r.

189 Dyrmont (Dyrmontt, Dyrmałt) Jan – ur. ok. 1756 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 7 III 1786 r., subdiakoniat 2 II 1787 r. (tyt. kan. wik. w Średnikach), diakonat 4 II 1787 r., prezbiterat 8 II 1787 r., od ok. 1795 r. inwalida w Worniach, zm. po 1806 r. (LNB, LOrd, k. 20, 22; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 657).

[39]

N[ume]r[o] 2

[40]

DORBIAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Dorbian¹⁹⁰ zowiąca się dorbińska. Ja, ksiądz świecki Adam Jakowicz¹⁹¹ pleban dorbiński, urządzam onę.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując trzech wikariuszów: księdza Józefa Bawżyńskiego¹⁹², księdza Józefa Butkiewicza¹⁹³ i księdza Kazimierza Sędrowicza¹⁹⁴. Ksiądz Józef Bawżyński do duchowieństwa ściągające się nauki w Worniach w seminarium żmudzkim, inni dwaj księża Józef Butkiewicz i Kazimierz Sędrowicz w seminarium wileńskim brali.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia dorbińska rozciąga się wzdłuż trzy mile, wszcz pół trzeciej mili litewskiej.

190 Dorbiany (lit. Darbėnai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngański.

191 Jakowicz Adam – ur. ok. 1756 r., subdiakon 29 X 1780 r. (tyt. kan. wik. w Szydłowie), diakonat 1 XI 1780 r., prezbiterat 5 XI 1780 r., wikary w Szydłowie (ok. 1779-1782), administrator w Szawłach (ok. 1782-ok. 1784), administrator w Ławkożemach (ok. 1784-ok. 1787), pleban w Dorbianach (1787-ok. 1805), dziekan szkudzki (przed 1797-po 1801); zm. prawdopodobnie w końcu 1805 r. (LNB, LOrd, k. 2v, 3, 3v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 712, k. 111, 137, 147v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

192 Bawżyński (Baużyński) Józef – ur. ok. 1748 r., subdiakon 6 I 1782 r. (tyt. kan. wik. w Szawkianach), diakonat 13 I 1782 r., prezbiterat 10 II 1782 r., wikary (mansjonarz, komendarz) w Dorbianach (ok. 1786-ok. 1818); wydatnie wsparł ze swoich środków seminarium żmudzkie; zm. ok. 1817-1818 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 380; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819; L. Jućewicz, op. cit., s. 176).

193 Butkiewicz Józef – ukończył seminarium wileńskie, tam też był ordynowany, wikariusz w Dorbianach (przed 1797-?); zm. przed 1803 r.

194 Sędrowicz Kazimierz – ur. ok. 1756 r., ukończył seminarium wileńskie, ord. ok. 1790 r., wikary w Dorbianach (przed 1797-ok. 1806), pleban tamże (ok. 1806-ok. 1817); zm. ok. 1817 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 712, k. 137; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 705, k. 204v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

Wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunią na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej głów 3000.

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam dorbiańską, drugiej nie mam.

Czy pleban zawsze w niej przytomny, a jeśli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze w plebanii dorbiańskiej mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z annuaty funduszowej po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 6 kopiejek 15.

Jak dawno plebanem?

Rok 11. jestem plebanem dorbiańskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkiem.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na parafię dorbiańską egzaminował mię JW Imć ksiądz Adam Kościa oficjał żmudzki.

[40v]

Prawo objęcia plebanii dorbiańskiej wydano i podpisano od JO księcia Ignacego Massalskiego biskupa wileńskiego jako kolatora. JW Imć ksiądz Adam Kościa oficjał żmudzki ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego [przechodząc] doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele infułackim proboskim szydłowskim w powiecie rosienskim lat 3 za wikariusza i kaznodzieję, w powiecie szawelskim w Szawlach¹⁹⁵ lat 2 za administratora utrzymując rząd

195 Szawle (lit. Šiauliai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.

plebanii i parafii, w powiecie telszewskim w Łaukożemach lat 3 utrzymywałem w części parafii dorbianskiej wydzielonej curam animarum, ku końcowi ósmego roku dana mi jest plebania dorbianska.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii dorbianskiej ochrzczono płci męskiej 62, żeńskiej 71. Umarło płci męskiej 42, żeńskiej 63. Zaślubiono par 46.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.?

Szkółka parafialna nie utrzymuje się.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przeze mnie kupionym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej osób 13.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica.

W parafii dorbianskiej o trzy ćwierci mili od kościoła parafialnego dorbianskiego jest kościół drugi filialny we wsi zwanej Ławkożemy¹⁹⁶ zowiący się ławkożemski. Przy którym ksiądz świecki Jerzy Giedgowd¹⁹⁷, co do duchowieństwa w Worniach w seminarium żmudzkim edukowany, bez funduszu stałego, z obwencji ode mnie postąpionych i z gruntu od dworu ławkożemskiego

[41]

docześnie danego za posługę duchowną parafianom dorbianskim czyniącą się żyje.

¹⁹⁶ Ławkożemy (lit. Laukžemė) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngański.

¹⁹⁷ Giedgowd Jerzy – ur. ok. 1756 r., subdiakon 29 X 1780 r. (tyt. kan. wik. w Szkudach), diakonat 1 XI 1780 r., prezbiterat 5 XI 1780 r., mansjonarz w Ławkożemach (ok. 1794–po 1809); zm. po 1809 r. (LNB, LOrd, k. 2v, 3, 3v; *Directorium Żmudź* 1809).

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księżęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Adam Jakowicz dziekan szkudzki, pleban dorbiański

[42]

PARAFIA GINTELISKA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Ginteliszki¹⁹⁸ zowiąca się ginteliska.

Ja, ksiądz świecki Józef Stankiewicz¹⁹⁹ pleban ginteliski urządzam oną.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję jednego wikariusza księdza Mikołaja Dyrwianskiego²⁰⁰, który do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia ginteliska wzdłuż rozciąga się na milę jedną, wszecz na pół mili litewskiej.

Wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunią na Wielkanoc przyjmujących mam płci męskiej i żeńskiej 665.

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam plebanię ginteliską, drugiej nie mam.

¹⁹⁸ Ginteliszki (lit. Gintališkė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. plungiański.

¹⁹⁹ Stankiewicz Józef – ur. ok. 1754 r., subdiakon 29 X 1780 r. (tyt. kan. wik. w Radziwiłszkach), diakonat 1 XI 1780 r., prezbiterat 5 XI 1780 r., wikary w Popielanach (ok. 1780-1782), wikary w Sałantach (ok. 1782-1789), filialista w Nacianach (ok. 1789-1796), pleban w Ginteliszkach (1796-1806); zm. prawdopodobnie w 1806 r. (LNB, LOrd, k. 2v, 3, 3v; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 341, k. 67; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

²⁰⁰ Dyrwiański Mikołaj – ur. ok. 1750 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 30 I 1785 r., subdiakon 24 II 1786 r. (tyt. kan. wik. w Jaswojniach), diakonat 5 III 1786 r., prezbiterat 7 III 1786 r., wikariusz w Ginteliszkach (przed 1797-?), pleban w Stulgiach (ok. 1801-1813?); zm. prawdopodobnie w 1813 r. (LNB, LOrd, k. 18, 20; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 326, k. 22; *Directorium* Żmudź 1809).

Czy pleban zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Mieszkam przy filialnym kościele z powodu wygodniejszego pomieszkania o pół mili od parafialnego kościoła ginteliskiego za pozwoleniem JO księcia biskupa, lecz jak najczęściej zjeżdżam do plebanii, urządzam oną z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Wsi żadnej nie mam funduszowej, tylko z funduszu sumownego zaprzysiężonego przez kolatora po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego i stałego funduszu na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, czeladzi mam rublów 33.

Jak dawno plebanem?

Rok drugi jestem plebanem ginteliskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem [w] Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię ginteliską egzaminował mnie wielmożny Imć ksiądz Jan Januszewski kanonik żmudzki i prawo objęcia plebanii gintyliskiej wydane i podpisane od Jwielmożnego kolatora Aleksandra Pocieja²⁰¹ obożnego litewskiego JO książe biskup ręką swą stwierdził.

201 Pociej Aleksander Michał h. Waga – ur. w 1774 r., ostatni obożny litewski (przed 18 II 1794), adiutant Jakuba Jasińskiego w powstaniu kościuszkowskim (1794); dobroczyńca powstania i obrońca Pragi uwieczniony w VI księdze *Pana Tadeusza*; jego dobra zostały skonfiskowane i oddane w posiadanie Ludwikowi Tyszkiewiczowi i Michałowi Granowskiemu, fundator stypendystów Uniwersytetu Wileńskiego, po wkroczeniu Napoleona organizował wojsko litewskie (1812) i brał udział w walkach w Pradze, po klęsce Napoleona uciekł do Krakowa (1813), następnie wrócił na Litwę, delegat pow. trockiego na sejmik gubernialny wileński (1817), jeden z założycieli Wileńskiego Towarzystwa Typograficznego (1818-1822), członek Towarzystwa Patriotycznego (od 1821), za co był więziony (1826-1827) i oddany pod nadzór policji (do 1830); członek kilku łóż masonskich; kawaler Orderu św. Stanisława i Orła Białego (21 XI 1793); żonaty z Anną z Korzeniowskich; zm. przed 13 VI 1846 r. (L. Żytkowicz, *Pociej Aleksander Michał*, PSB, t. 27, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1982-1983, s. 23-25).

[42v]

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele popieleńskim w powiecie szawelskim za wikariusza i kaznodzieję służyłem lat dwie. Na trzeci rok z rozkazu zwierzchności przeniósłem się do Sałant²⁰² na wikariuszostwo, gdzie mieszkałem lat 7, skąd później przeniesiono mnie do Nacian²⁰³, do filii ginteliskiej, przy której domierzałem usługi kapłańskie równie[ż] przez lat 7, dopieroż dana mi jest plebania ginteliska.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych [i] zaślubionych.

Roku 1797 od dnia pierwszego Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii ginteliskiej ochrzczono płci męskiej 9, żeńskiej 12. Umarło płci męskiej 11, żeńskiej 10. Zaślubiono par 6.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.?

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego, ten ma stół w plebanii, zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się, miewa onych w czasie zimowym w liczbie 15, a czasem i mniej, od wiosny do jesieni powracają do obowiązków domowych, uczy ich pacierza, katechizmu, początków pisania, czytania języka polskiego, łacińskiego, a innych żmudzkiego.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma, w domu przez Jwiemożnego kolatora zabudowanym na gruncie dwornym żebraków chorych niedołężnych, starych i ślepych na jałmużnie parafialnej płci męskiej i żeńskiej utrzymuje się osób 17.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, bądź kaplica.

W parafii ginteliskiej o pół mili od kościoła parafialnego ginteliskiego jest kościół drugi filialny we wsi zwanej Naciany zowiący się naciański, przy którym sam mieszkam za pozwoleniem JO książe biskupa bez funduszu najmniejszego, tak co do gruntu i sum.

202 Sałanty (lit. Salantai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngański.

203 Naciany (lit. Notėnai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia podpisuję własną ręką.

Ksiądz Józef Stankiewicz pleban gienteliski.

[43]

GORZDOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Gorzdy²⁰⁴ zowiąca się Gorzdy.

Ja, ksiądz świecki Ludwik Korzeniewski²⁰⁵
pleban gorzdowski urządzam oną.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując trzech wikariuszów: księdza Antoniego Giedmina²⁰⁶, księdza Wincentego Dawgmacia²⁰⁷, księdza Michała Gaylewicza²⁰⁸, którzy ci trzech wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach w seminarium żmudzkim.

204 Gorzdy (lit. Gargždai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kłajpedzki.

205 Korzeniowski (Korzeniewski) Ludwik – ur. ok. 1761, I tonsura i cztery święcenia niższe 9 VII 1783 r., subdiakonat 27 IX 1784 r. (tyt. kan. wik. w Szwekszniach), diakonat 29 IX 1784 r., prezbiterat 1 X 1784 r., kanonik inflancki (od 27 III 1790), wikary w Szwekszniach (ok. 1782-ok. 1788), kapelan bpa Stefana Giedroycia (ok. 1788-ok. 1792), pleban w Gorzdach (ok. 1792-ok. 1828); zm. ok. 1827-1828 r. (LNB, LOrd, k. 14v, 17v; VUB, sygn. F57-B53-1419, k. 183; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829).

206 Giedmin Antoni – ur. ok. 1769 r., kształcił się w Kretyndze, I tonsura i cztery święcenia niższe 23 XI 1794 r., subdiakonat 30 V 1795 r. (tyt. kan. wik. w Betygole), diakonat 7 VI 1795 r., prezbiterat 14 VI 1795 r. w Olsiadach z rąk bpa Jana Stefana Giedroycia, wikary w Gorzdach (1795-po 1797), komendarz w Bejsagole (przed 1803-?) i w Masiadach (przed 1806-?); zm. przed 1809 r. (LNB, LOrd, k. 32v, 33v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 380; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 319, k. 121v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; RGW, s. 113, 169, 275).

207 Dawgmac (Daugmądz, Dawgmądz) Wincenty – ur. ok. 1758 r., kształcił się w Krozach, I tonsura i cztery święcenia niższe 13 V 1790 r., subdiakonat 4 X 1791 r. (tyt. kan. wik. w Skirstymoniui), diakonat 7 X 1791 r., prezbiterat 10 X 1791 r., wikariusz (przed 1797-?) i altarysta (ok. 1801-ok. 1830) w Gorzdach; zm. ok. 1829-1830 r. (LNB, LOrd, k. 28v, 30v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829).

208 Gaylewicz Michał – wikary w Gorzdach (przed 1797-?); pozostałe losy nieznane; zm. przed 1803 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia gorzdowska wzdłuż rozciąga się pół trzeciej, wszcz półtorej mili litewskiej.

Jak wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię Wielkanocną przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 3200.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam gorzdowską, drugiej nie mam.

Czy zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 6 w plebanii gorzdowskiej mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 29, żeńskich 34. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów, czeladzi mam rubli 75 kopiejek 15.

Jak dawno plebanem?

Rok 6. jestem plebanem gorzdowskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkiem.

[43v]

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię gorzdowską egzaminował mię JO książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele parafialnym szwekszniańskim w powiecie rosieńskim za wikariusza służyłem lat 6, po upływie lat sześciu zawołany zostałem od JO księcia biskupa żmudzkiego na usługi

przy boku jego, gdzie przez lat 4 ciągle pełniąc obowiązki kapelana, w roku czwartym kończącym się dana mi jest plebania gorzdowska.

Z 14. punktu.

[Jak] [w]iele w tym roku ochrzczonych? Umarłych? Zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii gorzdowskiej ochrzczono płci męskiej 104, żeńskiej 89. Umarło płci męskiej 32, żeńskiej 36. Zaślubiono par 15.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 25 i więcej. Od wiosny do zimy powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, czytać, początków pisanie w języku żmudzki, niektórych i w polskim.

[44]

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma, w domie przeze mnie za pomocą parafianów zbudowanym, sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołężnych, z parafialnej jałmużny żyjących, znajduje się płci męskiej i żeńskiej 15²⁰⁹.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książe Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Ludwik Korzeniewski pleban gorzdowski.

209 W oryg. brak punktu 11.

[45]

JANOPOLSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Janopole zowiąca się janopolska. Ja, ksiądz świecki Józef Łuzewicz²¹⁰ pleban janopolski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego do pomocy swej wikariusza księdza świeckiego²¹¹ Antoniego Dowbora²¹², który do stanu duchownego ściągające się nauki brał w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia janopolska rozciąga się wzdłuż dwie, wszerek jedną milę litewską.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunią na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 787.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam janopolską, drugiej nie mam.

Czy zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat dziewięć mieszkałem i mieszkam w plebanii janopolskiej, starając się ile możności dopełnić obowiązki moje.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Fundusz plebanii składa się z włóki jednej ziemi i morgów

210 Łuzewicz (Łuzewicz) Józef – ord. ok. 1779 r., wikary: w Sałantach (ok. 1779-ok. 1780), w Szatach (ok. 1780-ok. 1782), w Iłłokach (ok. 1782-ok. 1784) i w parafii w Worniach (ok. 1784-ok. 1789), pleban w Janopolu (ok. 1789-ok. 1798); zm. ok. 1798 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 271).

211 W oryg. po tym wyrazie następuje powtórzenie: księdza.

212 Dowbor Antoni – wikary w Janopolu (przed 1797-?); pozostałe losy nieznanne; zm. przed 1803 r.

[45v]

dziesięciu oraz z sumy pieniężnej rublów 1390, od której powinno by plebanowi corocznie dochodzić rublów 97 i kopiejek 30. Lecz że od sumy rublów 1200 u Wjmści pana Ignacego Szemiotha²¹³ szambelana na dobrach ziemskich Szaulany²¹⁴ zwanych w powiecie rosieńskim leżących będący procentu nie odbieram, o co idzie sprawa od lat ośmiu rozpoczęta w sądzie eksdywizorskim, więc od procentu, który dochodzi od reszty sumy, to jest od rublów 190, potrąciwszy według objuraty [!] opłatę na podatki skarbowe, pozostaje dla mnie w pieniądzech rocznego dochodu rub[e]l 1 i kopiejek 64½.

Jak dawno plebanem?

Rok dziewiąty jestem plebanem janopolskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię janopolską egzaminował mnie WJmść ksiądz regens seminaryjski Komorowski, prawo zaś objęcia tej plebanii podpisał swą ręką jaśnie oświecony książę

[46]

Giedroyć biskup żmudzki.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele parafialnym sałantowskim za wikariusza, mieszkałem rok jeden, lat dwie przy szatskim. Lat dwie przy iłockim oraz lat pięć przy kościele parafialnym wornieńskim. Na końcu dziesiątego roku prac wikariuszowskich dana mi jest plebania janopolska.

213 Szemiot Ignacy – syn Krzysztofa, ur. przed 1777 r., szambelan JKM; bezpotomny (G. Błaszczyk, *Herbarz szlachty żmudzkiej*, t. 5, s. 497, 499-500; *Urzędnicy*, t. 3, s. 125).

214 Szaulany, Szawlany (lit. Šiaulėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiłiski.

Z 14. punktu.

Poddane także być powinno [do] raportu: [jak] wiele w tym roku ochrzczonych? Umarłych? Zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii janopolskiej ochrzczono płci męskiej 26, żeńskiej 21, zaślubiono par 15, umarło płci męskiej 15, żeńskiej 5.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkoły parafialnej nie ma.

Na 6. punkt.

Funduszu na szpital w żadnym rodzaju nie mam. W domku przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 5.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny,

[46v]

bądź kościół, [bądź] kaplica.

W parafii janopolskiej tylko dwóch księży przy kościele parafialnym się znajduje, pleban i wikariusz, udzielnie nie ma żadnego księdza, toż drugiego kościoła lub kaplicy nie ma.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

ks. Józef Łużewicz pleban janopolski.

[47]

KONTOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Kontowcie²¹⁵ zowiąca się kontowska. Ja, ksiądz świecki Józef Bryczko²¹⁶ pleban kontowski, urządzam onę.

[Jak] wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza świeckiego Antoniego Bryczkę²¹⁷, który do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia kontowska wzdłuż rozciąga się na mil dwie, wszerek na trzy ćwierci mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 735.

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam kontowską, drugiej nie mam.

Czy zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 26 mieszkałem i mieszkam w plebanii kontowskiej.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej składającej się z dusz męskich 9, żeńskich 10, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu

215 Kontowcie (lit. Kantaučiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. płungiański.

216 Bryczko Józef – ur. ok. 1728 r., ord. ok. 1761 r., wikary w Sałantach (ok. 1761-ok. 1766), filialista w Upinie (ok. 1766-ok. 1772), pleban w Kontowciach (ok. 1772-1812); zm. ok. 1812 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 587; *Directorium Żmudź* 1809).

217 Bryczko Antoni – ur. ok. 1767 r., kształcił się w Kretyndze, I tonsura i cztery święcenia niższe 7 XII 1788 r., subdiakon 16 V 1790 r. (tyt. kan. wik. w Kontowciach), diakonat 18 V 1790 r., prezbiterat 8 IX 1790 r., wikary w Kontowciach (1790-?), pleban w Skirstymoni (1810-1834); zm. w 1834 r. (LNB, LOrd, k. 24v, 28v, 29; *Directorium Żmudź* 1815, 1819-1825, 1829, 1833-1834; RGW, s. 275).

według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich eks-pensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 30 ko-piejek 19.

Jak dawno plebanem?

Rok 26. jestem plebanem kontowskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w semi-narium żmudzkiem.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysię-żeniem na plebanię kontowską egzaminował mnie JWJmć ksiądz Tadeusz Bukaty²¹⁸ oficjał i kanonik żmudzki i prawo przyjęcia plebanii kontow-skiej wydane i podpisane od kolatora WJMśc pana Ignacego Szukszty²¹⁹ sędziego ziemskiego powiatu szawelskiego ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele proboskim sałantowskim w tymże samym powiecie

218 Bukaty Tadeusz Józef h. własnego – ur. 5 VIII 1740 r. w Komaryszkach (diecezja wi-leńska), pobierał nauki w Wilnie, ord. 1765 r., proboszcz (od 1767), a potem zasłużony pierwszy infułat w Szydłowie (od 1775), budowniczy tamtejszego kościoła, kanonik smoleński (od 1768), audytor spraw zadwornych za bpa Jana Dominika Łopacińskiego (od 1768), kanonik katedralny żmudzki (od 1773), oficjał generalny żmudzki (1775-1778), biskup tytularny tespieński (od 1786), sufragan żmudzki (od 1786), gdzie dopro-wadził do koronacji cudownego obrazu NMP koroną papieską (8 IX 1786), również konsekратор tej świątyni (10 IX 1786); kawaler Orderu św. Stanisława (29 XII 1789); w Wilnie otrzymał tytuł doktora obojga praw, autor wydanego w Wilnie w 1772 r. dzieła *Objaśnienie o bractwie albo kongregacji nazwanej Doctrinae Christianae [...]* w ko-ściele katedralnym diecezji żmudzkiej roku 1630 założonej oraz redaktor zbioru kazań wy-głoszonych w trakcie pogrzebu bpa Łopacińskiego (1778); zm. 16 XII 1796 r. w Siem-kowie (pow. miński), pochowany w Radoszkowicach (KAKA, sygn. 51, k. 1; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 330, k. 12; *Directorium Żmudź 1787*; Cz. Falkowski, *op. cit.*; J. Tumelis, *Būkota Tadas Juozapas*, [w:] *Visuotinė lietuvių enciklopedija*, t. 3, Vilnius 2003, s. 584-585; M. Wo-lonczewski, *Biskupstwo*, s. 117).

219 Szukszta Ignacy Tadeusz z Opeyków Towgmin h. Pobóg – ur. ok. 1740 r., płk pow. gondyńskiego, retowskiego i połongowskiego, sędzia ziemski repartycji szawelskiej (1767-1792), sędzia ziemski szawelski (1792-1794), w 1767 r. ufundował kościół w Kor-klanach; żonaty z Klarą Digna Skarbkówną Ważyńską (1764), z którą miał jedenaścio-ro dzieci; zm. po 1797 r. (V. Juzumas, *Žemaičių vyskupijos*, s. 833; *Urzednicy*, t. 3, s. 249, 305, 359; Kielakowie.com, [on-line:] <https://kielakowie.com/> – 14 VIII 2023).

[47v]

telszewskim lat pięć służyłem za wikariusza na rok szósty z woli JW]mć księdza Łopacińskiego biskupa żmudzkiego byłem posłany do Upiny²²⁰, kościoła filialnego w powiecie rosieńskim, przy którym przez lat sześć utrzymywałem curam animarum, w roku jedenastym kapłaństwa mego dana mi jest plebania kontowska.

Z 14. punktu.

Poddane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych? Umarłych? Zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii kontowskiej ochrzczono płci męskiej 41, żeńskiej 44, umarło płci męskiej 18, żeńskiej 15, zaślubiono par 28.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego, który opłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 10 lub więcej. Od wiosny do jesieni wracają się do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania i pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma, w domu przeze mnie zabudowanym, sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z jałmużny parafialnej żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 10.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica etc.

W parafii kontowskiej o trzy ćwierci mili litewskiej od kościoła parafialnego kontowskiego znajduje się kościółek filialny od wsi zwany Rywiany²²¹ zowiący się rywiańskim, przy którym dla pomocy plebana dla posługi duchownej parafianów i dla odprawowania służby bożej funduszem włożonej utrzymuje się ksiądz świecki Tadeusz Kondratt²²² wikariusz przysięgły, czyli altarysta. Nauki do stanu duchownego należące brał

220 Upina w par. Kołtyniany (lit. Upyna) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szylęlski.

221 Rywiany alias Żłubiny (lit. Žlibinai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. płungiański.

222 Kondratt Tadeusz – altarysta w Rywianach (przed 1797-?), pozostałe losy nieznane; zm. przed 1803 r.

w Worniach w seminarium żmudzkiem. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe według abiuraty ma dochodu rubli 61 kopiejek 50.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu

[48]

Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO ksiąźęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Józeff Bryczko pleban kontowski,
Ksiądz Tadeusz Kondratt wikariusz przysięgły, czyli altarysta rywiański.

[49]

KORCIAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkiem, w powiecie telszewskim od miasteczka Korciany²²³ zowiąca się korciańska. Ja, ksiądz świecki Jan Erdman²²⁴ pleban korciański urządzam onę.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Marcjana Bieleckiego²²⁵, księdza Kaietana Raiuńca³⁰⁷. Obydwa wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki braki w Worniach w seminarium żmudzkiem.

223 Korciany (lit. Kartena) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngański.

224 Erdman (Ertman, Ertmann) Jan – ur. 15 I 1729 r. na Warmii, 2 IX 1750 r. wstąpił do jezuitów, studiował tam filozofię (1753-1756), następnie na Akademii Wileńskiej matematykę, fizykę i astronomię (1756-1758), a w Braniewie teologię (1760-1764), profesor filozofii i matematyki w Nowogródku (1766-1769) i na Akademii Wileńskiej (1769-1773), po kasacji zakonu pozostał na stanowisku profesora filozofii (do 1777), następnie rektor szkoły wojewódzkiej, potem wydziałowej w Wilnie (1781-1783), wizytator generalny szkół (1787-1790), kanonik inflancki (od 13 III 1788), pleban w Korcianach (ok. 1796-1798); zm. w 1798 r. w Wilnie (VUB, sygn. F57-B53-1419, k. 182v; EWJ, s. 149; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 187-188; H. Pohoska, *Erdman Jan*, PSB, t. 6, Kraków 1948, s. 286-287; RGW, *passim*).

225 Bielecki Marcjan – ur. ok. 1752 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 16 XII 1781 r., subdiakon 6 I 1782 r. (tyt. kan. wik. w Masiadach), diakonat 13 I 1782 r., prezbiterat 10 II 1782 r., nauczyciel III klasy w Krożach (1784-1785), wikariusz w Korcianach (przed 1797-przed 1801), wikary w Wewirżanach (ok. 1801-?), kapelan szpitala w Worniach

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia korciańska wzdłuż rozciąga się trzy, wszcz pól trzeciej mili litewskiej.

[Jak] [w]iele jest na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 4036.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam korciańską, drugiej nie mam.

Czy zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

W ciągu lat dwóch, przez które urządzam tę parafię, czasami dla interesów własnych oddalać się musiałem od kościoła do diecezji wileńskiej, lecz ukończywszy one, znów powróciłem do pełnienia obowiązków przy tymże kościele. Miałem na to pozwolenie od książęcia Jmci biskupa żmudz[kiego].

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsiów funduszowych plebańskich składających się z dusz męskich 161, żeńskich 180 oraz an[n]uaty po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną kreścencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 166 kopiejek 26.

Jak dawno plebanem?

Tylko lat dwie, jak zostałem plebanem korciańskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w zakonie jezuickim.

(ok. 1809), prefekt szkoły w Worniach (ok. 1815); zm. po 1815 r. (LNB, LOrd, k. 9, 9v, 10; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551, *Directorium Żmudź* 1809, 1815; K. Misius, *op. cit.*, s. 197; RGW, s. 113-114).

Rajuniec Kajetan – ur. ok. 1770 r., kształcił się w Kretyndze, I tonsura i cztery święcenia niższe 10 IV 1791 r., subdiakon 21 XII 1793 r. (tyt. kan. wik. w Masiadach), diakonat 2 II 1794 r., prezbiterat 9 II 1794 r., wikary w Korcianach (przed 1797-?), altarysta w Gruszlawkach (ok. 1802-ok. 1808); zm. ok. 1807-1808 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 380; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, s. 87; RWG, s. 463-464).

[49v]

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w zakonie jezuickim z nauk egzaminów przed zaprzyśiężeniem na plebanią korciańską egzaminował mię JW oficjał żmudzki Adam Kościa i prawo objęcia plebanii korciańskiej wydane i podpisane od jaśnie wielmożnego kolatora Jakuba Nagurskiego²²⁷ JW oficjał ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu się w zakonie jezuickim na kapłana byłem profesorem filozofii, matematyki i prawa natury lat 12, innych nauk lat 4. Prefektem Akademii Wileńskiej²²⁸ lat 2. Rektorem Szkół Wydziałowych w Wilnie lat 2. Wizytatorem generalnym szkół litewskich lat 4, ku końcowi 35. roku dana mi jest plebania korciańska.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego Decembra w parafii korciańskiej ochrzczono płci męskiej 100, żeńskiej 110, umarło płci męskiej 63, żeńskiej 50, zaślubiono par 44.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna nie utrzymuje się.

227 Nagurski (Nagórski) Jakub – ur. ok. 1709 r., podsędkowicz, surogator ziemski żmudzki (1761-1765), być może sędzia graniczny (1761), ciwun berżański (1762-1765), podkomorzy i hrabia żmudzki (1765-1798); SGKP podaje, iż Nagurscy tytułowali się *hrabia-mi na Korcianach*; żonaty (1758-1779) z Marianną Puzynianką starościanką upicką; zm. 30 V 1799 r. w Wilnie (Cz. Malewski, *Rodziny szlacheckie na Litwie w XIX wieku. Powiaty lidzki, oszmiański i wileński*, Warszawa 2016, s. 673; SGKP, t. 4, s. 392; R. Trimoniene, *Nagurskiu gimines istorija*, „Kurtuva” 2006, t. 8, s. 6-12; *Urzednicy*, t. 3, s. 88, 220, 237, 288, 343).

228 Akademia Wileńska – kolegium jezuickie w Wilnie założone w 1570 r. W 1579 r. król Stefan Batory przekształcił kolegium i założył uniwersytet jako Akademię i Uniwersytet Wileński Towarzystwa Jezusowego. Po kasacie zakonu (1773) uczelnia została przekształcona w Szkołę Główną Wielkiego Księstwa Litewskiego (EWJ 2004, s. 739-743).

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. Na gruncie dwornym jest dom od dworu korciańskiego tymczasowie (!) dla ubogich dozwolony, w którym znajduje się ubogich starych osób 6, w całej zaś parafii jest osób ubogich z jałmużny parafialnej żyjących płci męskiej i żeńskiej 15.

Przy kościele parafialnym korciańskim ku pomocy plebanów korciańskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Mikołaj Wiskątt²²⁹. Ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w seminarium żmudzkim. Żyje z funduszu pieniężnego,

[50]

z którego corocznie, po o[d]trąceniu opłaty na podatki skarbowe, ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 55.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica.

W parafii korciańskiej o mile 1 od kościoła parafialnego korciańskiego jest kościółek drugi filialny we wsi zwanej Budry²³⁰, zowiący się budrański, przy którym ksiądz świecki Ignacy Srogowski²³¹. Co do duchowieństwa w Worniach, w seminarium żmudzkim edukowany, bez funduszu stałego z obwencjiów i gruntu ode mnie ma docześnie danego za posługę duchowną parafianom korciańskim czyniącą się, żyje.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księżęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego, najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisując ręką.

Ksiądz Jan Erdmann kanonik inflancki, pleban korciański
Ksiądz Mikołaj Wiskontt wikariusz przysięgły,
czyli altarysta korciański.

229 Wiskontt (Wiskątt) Mikołaj – subdiakon 29 X 1780 r. (tyt. kan. wik. w Sałantach), diakonat 1 XI 1780 r., prezbiterat 5 XI 1780 r., altarysta w Korcianach (przed 1797-?); pozostałe losy nieznane; zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 2v, 3, 3v).

230 Budry (lit. Budriai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngowski.

231 Srogowski Ignacy – ur. w 1745 r., subdiakon 29 X 1780 r. (tyt. kan. wik. w Bejsagole), diakonat 1 XI 1780 r., prezbiterat 5 XI 1780 r., filialista w Budrach (przed 1797-?) i w Wieżajciach (ok. 1800-?); wydatnie wsparł seminarium żmudzkie; zm. po 1803 r. (LNB, LOrd, k. 2v, 3, 3v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; L. Jucewicz, *op. cit.*, s. 176).

KULEWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Kule²³² zowiąca się kulewska. Ja, ksiądz świecki Antoni Rymkiewicz²³³ pleban kulewski, urządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Józefa Rymkiewicza²³⁴, księdza Józefa Niemira²³⁵. Obydwa wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia kulewska wzdłuż rozciąga się na trzy mile, wszecz takż na trzy mile litewskie.

232 Kule (lit. Kuliai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. płungiański.

233 Rymkiewicz Antoni – ur. 20 I 1743 r. na Żmudzi, wstąpił do jezuitów w Wilnie (13 VIII 1760), uzyskał doktoraty z nauk wyzwolonych, filozofii i teologii na Akademii Wileńskiej, profesor matematyki i retoryki w Kownie (1767-1768) i w Krożach (1768-1769), ord. w 1772 r. w Warszawie, pozostał w Kolegium Warszawskim, misjonarz w Łuczaju (1773-?), altarysta w Niemoksztach (ok. 1773-1775), pleban w Kulach (1775-po 1803); zm. przed 1806 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; EWJ, s. 590).

234 Rymkiewicz Józef – w tym czasie w diecezji żmudzkiej pracowało dwóch księży o tym imieniu i nazwisku: starszy ur. ok. 1769 r., ord. ok. 1792 r., i młodszy ur. ok. 1772 r., ord. 7 VII 1793 r. Jeden z nich w 1797 r. był wikariuszem w Kulach, drugi – w Lenkimach. Nie wiadomo, który to który. W kolejnym roku (1798) starszy z nich został altarystą w Masiadach, los młodszego jest nieznany aż do 1802 r., gdy został plebanem w Ławkowie. Od tego momentu możemy podać życiorysy obu. Młodszy był plebanem w Ławkowie do śmierci ok. 1838 r., starszy altarystą w Masiadach do ok. 1819 r., następnie altarystą i mansjonarzem w Medyngianach (1820-1846); zm. 24 IX 1846 r. Podejrzewać można, że plebanem w Ławkowie został ten, który już u początku swojego kapłaństwa pełnił posługę wikarego u księdza o tym samym nazwisku, jednak dowodów na to brak (LNB, LOrd, k. 30v, 32; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1848; M. Valančius, *op. cit.*, s. 408).

235 Niemir (Niemira, Nimiro) Józef – ur. ok. 1761 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 19 IX 1783 r., subdiakon 2 II 1785 r. (tyt. kan. wik. w Szadowie), diakonat 6 II 1785 r., prezbiter 13 II 1785 r., wikary w Kulach (przed 1797-?), przebywał jako inwalida w szpitalu w Worniach (ok. 1799-?), wikary w Ławkowie (ok. 1805-po 1806) i Widukłach (przed 1809-?), od 1815 r. do śmierci notowany jako inwalida; zm. ok. 1827-1828 r. (LNB, LOrd, k. 15, 18v 19; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 296av; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829).

Jak wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunią wielkanocną przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 2113.

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam kulewską, drugiej nie mam.

Czy zawsze w niej przytomny, a jeśli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 23 w plebanii kulewskiej mieszkam.

Jaki [ma] dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składający się z dusz męskich 54, żeńskich 56. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z[e] stałego podatku według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 87 kopiejek 20.

[51v]

Jak dawno plebanem?

Rok 23. jestem plebanem kulewskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do duchowieństwa ściągające się nauki brałem w zakonie jezuickim, mianowicie w Collegium Połockim²³⁶, Warszawskim²³⁷, w Akademii Wileńskiej. W tejże Akademii Wileńskiej jestem doktorowany z nauk wyzwolonych, z filozofii i świętej teologii.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz egzaminów odprawionych z nauk przed doktoracją i wyświęceniem na kapłana, i przed zaprzysiężeniem na plebanię kulewską egzaminował mnie JWJ ksiądz Tadeusz Bukaty oficjał pod ten czas żmudzki, a zaś prawo objęcia plebanii JWJ ksiądz Jan Łopaciński biskup żmudzki jako kolator i jako biskup podpisał.

²³⁶ Kolegium jezuickie w Połocku funkcjonujące w latach 1580-1820 (EWJ 2004, s. 524-528).

²³⁷ Kolegium jezuickie w Warszawie funkcjonujące w latach 1671-1773 (EWJ 2004, s. 719-722).

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana rok jeden bawiłem się naukami teologicznymi w Collegium Warszawskim. Toż nastąpiła kasacja zakonu jezuitckiego. Po kasacji zakonu JWJ ksiądz Jan Łopaciński biskup żmudzki dał mi altarię niemokszczańską przy kościele parafialnym niemokszczańskim w powiecie rosieńskim. Po objęciu altarii w drugim roku przerzeczony²³⁸ JWJ ksiądz Jan Łopaciński biskup żmudzki przeniósł mnie na plebanie kulewską. Altaria zaś niemokszczańska oddana innemu.

Z 14. punktu.

[Jak] [w]iele w tym roku ochrzczonych? Umarłych? Zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii kulewskiej ochrzczono płci męskiej 70, żeńskiej 78. Umarło płci męskiej 39, żeńskiej 41. Zaślubiono par 37.

[52]

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 20, czasem i więcej. Od wiosny do zimy powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, czytać, początków pisania w języku żmudzkim, a niektórych w polskim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domie przeze mnie za pomocą parafian zbudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołączonych z parafialnej jałmużny żyjących najduje się płci męskiej i żeńskiej 18.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Antoni Rymkiewicz pleban kulewski

238 Wyżej wspomniani.

ŁAWKOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Ławków²³⁹ zowiąca się ławkowska. Ja, ksiądz świecki Jerzy Gauduszewicz²⁴⁰ pleban ławkowski, zarządzam oną.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Bartłomieja Ambrożewicza²⁴¹ i księdza Dominika Kościuszkę²⁴² księży świeckich. Obydwa[.] wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia ławkowska rozciąga się wzdłuż na półtorej mili, wszecz na jedną milę litewską.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 2005.

²³⁹ Ławków (lit. Laukuva) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyleński.

²⁴⁰ Gauduszewicz Jerzy – ord. ok. 1772 r., wikary w Retowie (ok. 1772-ok. 1778), nauczyciel wymowy w szkole w Kretyndze (1779-1782), sekretarz oficjała żmudzkiego ks. Adama Kości (ok. 1782-1783), pleban w Ławkowie (XI 1783-1803), kanonik inflancki (od 16 I 1789); zm. w 1803 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 342, k. 1; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 377, k. 228; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F57-B53-1419, k. 183; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 204; RGW, s. 84).

²⁴¹ Ambrożewicz Bartłomiej – ur. ok. 1758 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 30 I 1785 r., subdiakonat 2 VII 1786 r. (tyt. kan. wik. w Pokroju), diakonat 9 VII 1786 r., prezbiterat 12 VII 1786 r., wikary w Ławkowie (przed 1797-?), przebywał w szpitalu w Worniach (ok. 1802-ok. 1808); zm. ok. 1807-1808 r. (LNB, LOrd, k. 18, 21, 21v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 657; *Directorium Żmudź* 1809, s. 87).

²⁴² Kościuszko Dominik – ur. ok. 1773 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 11 V 1797 r., subdiakonat 2 VI 1797 r. (tyt. kan. wik. w Szwekszniach), diakonat 4 VII 1797 r., prezbiterat 9 VI 1797 r., wikary w Ławkowie (1797-?), administrator w Żydykach (ok. 1800-?) i Niemoksztach (ok. 1805-?), altarysta w Żydykach (?-1809), pleban w Skawdwilach (1809-ok. 1823); zm. ok. 1822-1823 r. (LNB, LOrd, k. 35, 36; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 445, k. 4; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1824).

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam ławkowską, drugiej nie mam.

Czy zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 15 w plebanii ławkowskiej mieszkam i zarządzam oną wedle obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz 30 męskich, z dusz 25 żeńskich po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe, dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 15 kopiejek 2½.

[53v]

Jak dawno plebanem?

Rok 15. jestem plebanem ławkowskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów, przed zaprzysiężeniem na plebanię ławkowską egzaminował mię ksiądz Mateusz Barthuzel²⁴³ regens seminarium żmudzkiego i prawo objęcia plebanii ławkowskiej, wydane i podpisane od JO książęcia Stefana Giedroycia biskupa żmudzkiego, JW ksiądz Adam Kościa oficjał żmudzki ręką swą stwierdził.

243 Barthuzell Mateusz (Michał, Maciej) CM – ur. 21 IX 1734 r. na Górnym Śląsku (diecezja wrocławska), wstąpił do zgromadzenia misjonarzy w Warszawie 20 X 1756 r., profesja 21 X 1758 r. na ręce ks. D. Bogdanowicza, ord. w 1761 r., prof. kleryków w Lublinie (ok. 1761-1769) i we Włocławku (1773-1775), rektor seminarium w Worniach (ok. 1776-1787), pierwszy superior w Iłku (ok. 1787-1798), następnie emeryt tamże (od ok. 1799); autor opublikowanej egzorty na pogrzebie bpa Jana Łopacińskiego (1778 r.); zm. 15 XI 1811 r. w Iłku (AMS, sygn. III/4/b; *ibidem*, sygn. IV/I.9, s. 15; *ibidem*, sygn. IV/I.1, s. 47, nr 353; ANP, sygn. I-06-184, s. 31-33; LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 291; J.M. Giżycki, *XX misjonarze w Iłku: materiały i sprawozdania*, Kraków 1909, s. 11-12, 15).

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mię na kapłana przy kościele rettowskim w tymże samym ujeździe rosieńskim za wikariusza służyłem lat 6. Za dyspozycją duchownej zwierzchności posłany byłem na profesurę do Kretyni w tymże samym powiecie rosieńskim²⁴⁴ [!], tam mieszkając przez lat 4, dawałem w szkołach publicznych dla młodzi edukację z drugimi profesorami. Pośledniej wezwany byłem do boku JO księdza Adama Kości oficjała żmudzkiego za sekretarza, u którego na usługach konsystorskich i diecezjalnych rok jeden zostawałem, ku końcowi jedenastego roku kapłaństwa mojego dana mi jest plebania ławkowska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych? Umarłych? Zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii ławkowskiej ochrzczono płci męskiej 75, płci żeńskiej 53, zaślubiono par 27, umarło płci męskiej 22, płci żeńskiej 12.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora

[54]

świeckiego cywilnego, ten ma stół i zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się, miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 10, a czasem 13, od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych, uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie mam. W domu przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, ślepych, nie-dołęgów z parafialnej jałmużny żyjących najduje się płci męskiej i żeńskiej osób 8.

244 Błędne określenie powiatu. Powinno być: telszewskim.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, każdy kościół i kaplica?

W parafii ławkowskiej o pół mili litewskiej od kościoła parafialnego ławkowskiego jest kościół drugi filialny we wsi zwanej Poieżiory, zowiący się poieżiorski, przy którym ksiądz świecki Leon Gondusowicz²⁴⁵, co do duchowieństwa w Worniach w seminarium żmudzkiem edukowany, bez funduszu stałego, z obwencjiów parafialnych ode mnie postąpiionych i z gruntu od dworu pojeziorskiego docześnie danego, za posługę duchowną parafianom ławkowskim czyniącą się, żyje.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Jerzy Gauduszewicz pleban ławkowski
mp.

[55]

MASIADSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkiem, w powiecie telszewskim od miasteczka Masiady zowiące się masiadska. Ja, Adam Kościa pleban masiadski, biskup diokleński, Orderu św. Stanisława kawaler, urządzam oną. Mam koadiutora, księdza świeckiego Andrzeja Machwica²⁴⁶. Za prawem podpisanym od JO księcia Stefana Giedroycia biskupa żmudzkiego Świętego Aleksandra Newskiego i bywszych polskich orderów kawalera. Ten ksiądz Andrzej Machwic do stanu duchownego brał nauki w seminarium żmudzkiem, po wyświęceniu się na kapłaństwo był lat trzy prokuratorem seminarium, teraz jest koadiutorem moim.

245 Gonduszewicz (Gaudusewicz) Leon – ur. ok. 1762 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 25 XI 1787 r., subdiakoniat 24 II 1791 r. (tyt. kan. wik. w Ławkowie), diakonat 27 II 1791 r., prezbiterat 13 III 1791 r., filialista w Pojeziarach w par. Ławków (przed 1797-?), komendarz w tej parafii (?-ok. 1803), pleban w Skawdwilach (ok. 1803-1809); zm. w 1809 r. (LNB, LOrd, k. 23v, 30; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 445, k. 4).

246 Machwic Andrzej – prokurator seminarium, koadiutor bpa Adama Kości w Masiadach; pozostałe losy nieznanne; zm. przed 1803 r.

Wiele utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuje dwóch wikariuszów: księdza Józefa Grygałowskiego²⁴⁷, [Józefa] Znotyna²⁴⁸ i księdza Bartłomieja Tyszkiewicza²⁴⁹, którzy do duchowieństwa brali nauki w seminarium żmudzkim.

Jaka rozległość parafii?

Wzdłuż rozciąga się ta parafia na mil litewskich 4, wszecz na pół trzeciej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię św. przyjmujących płci męskiej i żeńskiej ma osób 3500.

Czy pleban więcej ma plebanii?

Mam drugą plebanię, janiską, w diecezji żmudzkiej i kanonią katedralną w Worniach za pozwoleniem rzymskim i za prawami danymi mi od JO księdza biskupa żmudzkiego.

Czy pleban zawsze w niej przytomny, a jeśli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Mieszkam częścią w plebanii masiadskiej, częścią przy kościele katedralnym mający moich zastępców w plebanii.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 69, żeńskich 114. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu, według abiuraty z potaksowaną krescencją, na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 157 kopiejek 85.

247 Grygałowski Józef – ur. ok. 1767 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 6 I 1790 r., subdiakonat 8 IX 1790 r., diakonat 19 IX 1790 r., prezbiterat 28 X 1790 r., wikary w Masiadach (przed 1797-?), filialista w Lenkimach (ok. 1802-?) i altarysta tamże (przed 1809-po 1820); zm. po 1820 r. (LNB, LOrd, k. 27v, 29, 29v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 380; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820).

248 Znotyn Józef – ur. ok. 1760 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 2 II 1787 r., subdiakonat 10 II 1788 r. (tyt. kan. wik. w Bejsagole), diakonat 17 II 1788 r., prezbiterat 24 II 1788 r., wikary w Masiadach (przed 1797-?), altarysta-inwalida w Lenkimach (ok. 1802-?), od 1815 r. notowany wyłącznie jako inwalida; zm. ok. 1821 r. (LNB, LOrd, k. 22, 23v, 24; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820).

249 Tyszkiewicz Bartłomiej – ur. ok. 1769 r., I tonsura i 4 święcenia niższe 17 XI 1793 r. z rąk bpa Tadeusza Bukatego, ord. ok. 1793 r., wikary w Masiadach (przed 1797-?), altarysta w Szatach (ok. 1801-ok. 1836); zm. ok. 1835-1836 r. (LNB, LOrd, k. 72r; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 380; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1837).

Jak dawno plebanem?

Rok 19. jestem plebanem masiadskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego należące nauki brałem niegdyś w zakonie księży jezuitów. Doktorem utriusque juris²⁵⁰ kreowany jestem w Akademii Wileńskiej.

[55v]

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Po odprawionych u księży jezuitów egzaminach niegdyś przed zaprzysiężeniem na tę plebanię egzaminował mnie JO książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki. I prawo objęcia plebanii, jako kollator i biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Byłem kapelanem u JP księcia Massalskiego biskupa wileńskiego [!], od którego otrzymałem prawo na plebanię kossowską²⁵¹ w powiecie słonimskim. Po tym byłem auditorem u JO księcia Giedroycia bywszego biskupa inflanckiego²⁵², teraz żmudzkiego, od którego kreowany na kanonią katedralną i oficjalstwo żmudzkie przed lat 19. Wkrótce na biskupstwo dyokleńskie konsekrowany byłem w Warszawie ku pomocy w pracach diecezjalnych przez księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego. Że zaś biskupstwo dyokleńskie nie ma żadnego funduszu, dał mi prawo JO książę biskup żmudzki do objęcia plebanii janiskiej za pozwoleniem rzymskim przed lat dziewięcią.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych? Umarłych? Zaślubionych?

Roku 1797 od 1go Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii masiadskiej ochrzczono płci męskiej 87, żeńskiej 100, umarło płci męskiej 35, żeńskiej 40, zaślubiono par 37.

250 Łac. obojga praw (tzn. prawa kanonicznego i świeckiego).

251 Kossowo (biał. Косава) – obecnie: Białoruś, obw. brzeski, rej. iwacewicki.

252 W oryg. inflanckiego.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego, ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Przy tym bierze od rodziców dzieci uczących się, których bywa 26 zimową porą. Uczy pacierzy, katechizmu, czytania żmudzkim językiem i polskim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego nie ma, lecz w domie przez plebana zbudowanym, starych, chorych i kaleków i na jałmużnie z parafii, częściowo z plebanii utrzymuje się osób 15.

Przy kościele parafialnym masiadskim, ku pomocy plebana w pracach duchownych, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej mieszkają wikariuszowie przysięgli, czyli altaryści – ksiądz świecki Onufry Goylewicz²⁵³ żyje z funduszu pieniężnego, którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego według abiuraty rublów 53 kopiejek 94. Drugi – ksiądz świecki Antoni Kuprewicz²⁵⁴ wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na skarb, ma dochodu rocznego według abiuraty rublów 53 kopiejek 52. Ci księża wikariuszowie nauki do stanu duchownego ściągające się brali w seminarium wornieńskim.

[56]

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica.

W parafii masiadskiej o milę od kościoła parafialnego jest kościół filialny we wsi Szaty²⁵⁵ nazwanej, ksiądz świecki Jan Wassery²⁵⁶ w seminarium żmudzkim edukowany utrzymuje się częścią z plebanii masiadskiej, częścią z gruntu nadanego od dworu, po odtrąceniu podatku na skarb według

253 Goylewicz Onufry – ur. ok. 1746 r., ord. ok. 1774 r., altarysta w Masiadach (ok. 1781-po 1803); zm. przed 1809 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

254 Kuprewicz Antoni – wikary (przed 1790-?), następnie altarysta w Masiadach (przed 1797-?); pozostałe losy nieznane; zm. przed 1803 r. (VUB, sygn. F5-A27-4678).

255 Szaty (lit. Šatės) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki.

256 Wassery Jan – I tonsura i cztery święcenia niższe 16 XII 1781 r., subdiakon 2 II 1783 r. (tyt. kan. wik. w Krożach), diakonat 9 II 1783 r., prezbiterat 16 II 1783 r., brat Michała, filialista w Szatach (przed 1794-1801); pozostałe losy nieznane; zm. prawdopodobnie w 1801 r. (LNB, LOrd, k. 9v, 13v; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 458, k. 6-7).

abiuraty ma dochodu rocznego rublów 26 kopiejek 45. Pozwolone mając sobie obwencje za posługę duchowną parafianom.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justyc Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Adam Joz[ef] Kościa
biskup dyokleński, pleban masiadzki.

[57]

OLSIADSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Olsiady zowiąca się olsiadzka. Ja, ksiądz świecki Jakub Degutowicz pleban olsiadzki, urządzam onę.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Jana Degutowicza²⁵⁷, księdza Jerzego Tołłucia²⁵⁸. Obydwa wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia olsiadzka rozciąga się wzdłuż na pół czwartej, wszecz na trzy mile litewskie.

[[Jak] [w]iele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 3146.

257 Degutowicz Jan – ur. ok. 1760 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 15 II 1786 r., subdiakon 30 III 1788 r. (tyt. kan. wik. w Olsiadach), diakonat 2 IV 1788 r., prezbiterat 6 IV 1788 r., wikary w Olsiadach (przed 1797-?), altarysta w Janiszkach (ok. 1802-ok. 1808); zm. ok. 1807-1808 r. (LNB, LOrd, k. 19v, 24v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; *Directorium Żmudź* 1809, s. 87).

258 Tołłuc Jerzy – ur. ok. 1771 r., ord. ok. 1795 r., wikary w Olsiadach (ok. 1795-po 1803), altarysta w Twerach (ok. 1806-ok. 1836); zm. ok. 1835-1836 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 268v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1837).

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam olsiadską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 22 w plebanii olsiadskiej mieszkałem i mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 92, żeńskich 98 po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 225 kopiejek 45.

Jak dawno plebanem?

Rok 22. jestem plebanem olsiadskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki odprawiałem w Worniach w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię olsiadską egzaminował mnie JW Imć ksiądz Tadeusz Bukaty infulat szydłowski, oficjał i kanonik żmudzki. Prawo objęcia plebanii JW Imć ksiądz Łopaciński biskup żmudzki ręką swą podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele infulackim szydłowskim w powiecie rosieńskim

[57v]

służyłem za wikariusza i kaznodzieję miesiący 10. Wkrótce posłany byłem do Warszawy i dla utrzymania interesów diecezjalnych, i uczenia się prawa kanonicznego. Po drugich leciech odesłany byłem z Warszawy do sądów zadwornych konsystorskich, przy których sądach byłem pisarzem przez lat dwie [!]. Po złożeniu posługi pisarskiej dana mi jest plebania olsiadka.

Z 14. punktu.

Poddane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku ochrzczonych, umarłych i zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii olsiadskiej ochrzczono płci męskiej 108, żeńskiej 86. Umarło płci męskiej 73, żeńskiej 54. Zaślubiono par 46.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa ich tylko w czasie zimowym w liczbie 20, a czasem 30, którzy od wiosny do jesieni powracają do domowych obowiązków. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania i pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Szpital przy kościele olsiadskim ma dwie legacje sum pieniężnych, które są zalokowane na kahale Żydów płungianskich.

Pierwsza suma talarów bitych holenderskich 333, złotych polskich 2, groszy 20 za obligiem roku 1691 dnia 6 miesiąca Aprila.

Druga za obligiem roku 1739 miesiąca Julii 25 dnia złotych polskich 633 groszy 10.

Od tych sum procent siódmy na potrzebę szpitalników dochodzi corocznie rubli 38 kopiejek 10. W domu szpitalnym przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, starych, chorych, niedołęgów żyjących częścią z procentu od sum pomienionych, częścią z jałmużny parafialnej znajduje się płci męskiej i żeńskiej 31.

Przy kościele parafialnym olsiadskim, ku pomocy plebanów olsiadskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odprawowaniu służby bożej funduszem włożony mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Wincenty Zdramowicz²⁵⁹. Nauki ściągające się do stanu duchownego brał w Worniach w seminarium

259 Zdramowicz Wincenty – ur. ok. 1761 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 16 XII 1781 r., nauczyciel I klasy w Krożach (1782/1783), subdiakon (tyt. kan. wikary w Olsiadach), diakonat i prezbyterat 27 IX 1784 r., altarysta w Olsiadach (przed 1797-ok. 1798), pleban w Hryniskach (ok. 1798-ok. 1804); zm. ok. 1804 r. (LNB, LOrd, k. 9v, 17v, 18; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 333; I. Szybiak, K. Buczek, *op. cit.*, s. 67).

[58]

żmudzkim. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu według abiuraty rubli 37 kopiejek 80.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica.

W parafii olsiadskiej o półtorej mili litewskiej od kościoła parafialnego olsiadskiego jest kościół drugi filialny we wsi zwanej Lepławki,²⁶⁰ zowiący się lepławski, przy którym dla posługi duchownej parafianów mieszka ksiądz świecki wikariusz doczesny Fortunat Kiewnarski²⁶¹. Ten nauki należące do stanu duchownego brał w Worniach w seminarium żmudzkim. Żyje z funduszu kościołowi lepławskiemu nadanego, częścią z gruntu, częścią z annuaty od dworu olsiadskiego płacącej się, z którego po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe z potaksowaną krescencją ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 21 kopiejek 56.

Przy tymże filialnym lepławskim kościele jest drugi ksiądz świecki Maciej Tomaszewski²⁶² wikariusz doczesny, który nauki ściągające się do duchowieństwa brał w Worniach w seminarium żmudzkim.

W teje parafii olsiadskiej o trzy ćwierci mili litewskiej jest kościółek przy szpitalu braci rochitów we wsi Kęstajcie zwanej. Mieszka przy nim w obowiązku kapelana dla posługi duchownej chorych ksiądz świecki Bartłomiej Możejko²⁶³ edukowany w Worniach w seminarium żmudzkim.

260 Lepławki (lit. Lieplaukė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

261 Kiewnarski Fortunat – ur. ok. 1752 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 19 XI 1780 r., subdiakon 17 III 1782 r. (tyt. kan. wik. w Ławkowie), diakonat 30 III 1782 r., prezbiterat 8 IV 1782 r., mansjonarz w Lepławkach (przed 1797-ok. 1833); zm. ok. 1832-1833 r. (LNB, LOrd, k. 4, 10v, 11, 11v; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1834).

262 Tomaszewski Maciej – ur. ok. 1756 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 14 IX 1783 r., subdiakon 18 IV 1784 r. (tyt. kan. wik. w Rawdzianach), diakonat 25 IV 1784 r., prezbiterat 1 V 1784 r., mansjonarz w Lepławkach (przed 1797-?), wikary w Kurszanach (przed 1803-1805), Kołtynianach (ok. 1805-?) i w Tryszkach (przed 1815-ok. 1820), pleban w Powondeni (ok. 1820-ok. 1830); zm. ok. 1829-1830 r. (LNB, LOrd, k. 15, 16v, 17; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831).

263 Możejko (Możeyko) Bartłomiej – ur. ok. 1750 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 12 XII 1786 r., subdiakon 16 II 1788 r. (tyt. kan. wik. w Kurtowianach), diakonat 22 II 1788 r., prezbiterat 2 III 1788 r., kapelan w szpitalu w Kęstajciach (przed 1797-?), altarysta w Szwekszniach (ok. 1803-1811); zm. w 1811 r. (LNB, LOrd, k. 21v, 23, 24; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 329, k. 84; *Directorium Żmudź* 1809).

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego [Justic Collegii] i zaleceń Jaśnie Oświeconego ksiązęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Jakub Degutowicz pisarz apostolski, pleban olsiadzki²⁶⁴

Ksiądz Wincenty Zdramowicz wikariusz przysięgły,
czyli altarysta olsiadzki²⁶⁵.

[59]

PIKIELSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Pikiel zowiąca się pikielska. Ja, ksiądz świecki Onufry Orwid²⁶⁶ pleban pikielski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów; księdza Franciszka Ukryna²⁶⁷, księdza Tadeusza Zabakowicza²⁶⁸, obydwu wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia pikielska rozciąga się wzdłuż trzy, wszecz jedną milę litewską.

264 W tym miejscu umieszczono podpis.

265 W tym miejscu umieszczono podpis.

266 Orwid Onufry – I tonsura i cztery święcenia niższe 12 XII 1786 r., subdiakonat 16 II 1788 r. (tyt. kan. wik. w Gordomie), diakonat 22 II 1788 r., prezbiterat 2 III 1788 r., wikary w Nowym Mieście (ok. 1787-ok. 1789), pleban w Pikielach (ok. 1789-ok. 1800), kanonik inflancki (od 24 V 1789); zm. prawdopodobnie w 1800 r. (LNB, LOrd, k. 21v, 23, 24; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 705, k. 411; VUB, sygn. F57-B53-1419, k. 183).

267 Ukryn Franciszek – ur. ok. 1757 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 23 IV 1795 r., subdiakonat 3 VII 1796 r. (tyt. kan. wik. w Wielonie), diakonat 9 VII 1796 r., prezbiterat 13 VII 1796 r., wikary w Pikielach (przed 1797-ok. 1798), mansjonarz w Łuknikach (ok. 1798-po 1806), w Ubiszkach (przed 1809-?), wikary w Upinie (po 1809-ok. 1814); zm. ok. 1813-1814 r. (LNB, LOrd, k. 33, 35; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 280; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

268 Zabakowicz (Zabakiewicz) Tadeusz – subdiakonat 30 V 1782 r. (tyt. kan. wik. w Pozzwityniu), diakonat 30 VI 1782 r., prezbiterat 14 VII 1782 r., wikary w Pikielach (przed 1797-?); pozostały los nieznan; zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 12v, 13).

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 2500.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam pikielską, drugiej w tej diecezji nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 9 w plebanii pikielskiej mieszkalem, urządzając onę z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z funduszu plebańskiego składającego się z kawałka gruntu, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu, według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 53 kopiejek 30.

Jak dawno plebanem?

Rok 9. jestem plebanem pikielskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed

[59v]

zaprzysiężeniem na plebanię pikielską egzaminował mnie WJ ksiądz Kommorowski regens seminarium żmudzkiego i prawo objęcia plebanii od prześwieatnej kapituły żmudzkiej wydane i podpisane JW oficjał Kościoła ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele nowomiejskim w powiecie rosińskim za wikariusza służyłem lat dwie, ku końcowi roku drugiego dana mi jest plebania pikielska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii pikielskiej ochrzczono płci męskiej 114, żeńskiej 103. Umarło płci męskiej 62, żeńskiej 62. Zaślubiono par 43.

Z 5. punktu.

Lub szkołyk parafialne etc.

Szkołka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego, ten ma stół w plebanii, zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 18, a czasem 23. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych, uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu partykularnym²⁶⁹ sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 25.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, bądź kaplica.

W parafii pikielskiej o półtorej mili od kościoła parafialnego pikielskiego jest kościół drugi filialny w miasteczku zwanym Żydyki²⁷⁰, zowiący się żydykowski, przy którym ksiądz

[60]

świecki Onufry Matowicz²⁷¹. Co do duchowieństwa w Worniach w seminarium żmudzkiem edukowany, bez funduszu stałego utrzymuje się przeze mnie, żyje z gruntu od dworu żydykowskiego docześnie danego.

269 Partykularny – tu: osobny.

270 Żydyki (lit. Židikai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski.

271 Matowicz (Motowicz) Onufry – ur. ok. 1765 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 19 XII 1790 r., subdiakon 1 IV 1792 r. (tyt. kan. wik. w Sałatach), diakonat 7 IV 1792 r., prezbiter 10 IV 1792 r., mansjonarz w Żydykach (przed 1797-?), komendarz w Janiszkach (przed 1803-?), altarysta tamże (ok. 1808-1837), mansjonarz w Janiszkach (1837-ok. 1845); zm. ok. 1844-1845 r. (LNB, LOrd, k. 29v, 31; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1846; RGW, s. 167).

Przy tymże filialnym żydykowskim kościele ku pomocy plebanów pikielskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Kazimierz Stefanowicz²⁷². Ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w seminarium żmudzkim. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 62.

W parafii pikielskiej od kościoła parafialnego pikielskiego o półtorej mili jest kaplica we wsi Ukryny²⁷³, zwana ukryńska, przy której ku posłudze duchownej i odbywaniu służby bożej funduszem włożonej mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Dominik Warpuciański²⁷⁴. Co do duchowieństwa w Worniach w seminarium żmudzkim edukowany żyje z gruntu funduszem nadanego, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego według abiuraty rubla jednego.

W tejże parafii pikielskiej od kościoła parafialnego pikielskiego o milę jedną jest kapelanem bernardyn ksiądz Wincenty Huszcza²⁷⁵ tercjarz zakonu św. Franciszka w Nowym Dworze²⁷⁶ u rodzonego brata swojego, ku posłudze duchownej.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Onufry Orwid pleban pikielski

272 Stefanowicz Kazimierz – ur. ok. 1755 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 16 XII 1781 r., subdiakon 20 V 1782 r. (tyt. kan. wik. w Szawkianach), diakonat 26 V 1782 r., prezbiterat 30 V 1782 r., filialista i altarysta w Żydykach (ok. 1789-1808); zm. w 1808 r. (LNB, LOrd, k. 9, 12, 12v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 587; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 705, k. 429; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

273 Ukryny (lit. Ukrinai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski.

274 Warpuciański (Warpuczański) Dominik – ur. ok. 1748 r., wstąpił do jezuitów kilka miesięcy przed kasatą, ord. ok. 1773 r., nauczyciel szkoły w Krożach (1783 – III klasa, 1783-1784 – VI), altarysta w Ukrynach (ok. 1793-ok. 1823); zm. ok. 1822-1823 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1824; RGW, s. 112; K. Misius, *op. cit.*, s. 233; I. Szybiak, K. Buczek, *op. cit.*, s. 60-61).

275 Huszcza Wincenty OFM Obs – postać niezidentyfikowana. Nienotowany w spisach zmarłych.

276 Nowy Dwór – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski, nazwa się nie zachowała, ale były to dobra na północny wschód od Żydyków, koło Dobszy. Dziś na tym miejscu jest Naudvarės miškas (Las nowodworski), pewnie należący do tego majątku (G. Błaszczyk, *Słownik*, s. 249).

Ksiądz Kazimierz Stefanowicz wikary przysięgły,
czyli altarysta żydykowski
Ksiądz Dominik Warpuciański wikary przysięgły
ukryński, czyli altarysta.

[61]

PARAFIA PŁOTELSKA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkiem, w powiecie telszewskim od miasteczka Płotel²⁷⁷ zowiąca się płotelska. Ja, ksiądz świecki Józef Pryzgintt pleban płotelski, urządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję dwóch wikariuszów: księdza Dominika Stancewicza²⁷⁸ w seminarium wileńskim do duchowieństwa edukowanego, księdza Andrzeja Serputtowskiego²⁷⁹ co do duchowieństwa w seminarium żmudzkim w Worniach aplikowanego.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia płotelska wzdłuż rozciąga się mil dwie ćwierci trzy, wszcz pól mili, w jednym tyl[k]o miejscu szerzy się do mili.

[Jak] [w]iele na Wielkanoc komunikujących?

Komunią [na] Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 2354.

277 Płotele (lit. Plateliai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. płungiański.

278 Stancewicz (Stańcewicz) Dominik – ur. ok. 1770 r., ord. ok. 1793 r., wikary w Płotelach (przed 1797-ok. 1798) i altarysta tamże (ok. 1798-ok. 1823); zm. ok. 1822-1823 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1824).

279 Serputtowski (Sierzputowski, Sierputowski, Syrputowski) Andrzej – ur. ok. 1766 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 6 I 1790 r., subdiakon 27 IX 1792 r. (tyt. kan. wik. w Płotelach), diakonat 30 IX 1792 r., prezbiterat 2 X 1792 r., wikary w Płotelach (przed 1797-?), filialista w Meszkuciu (1801-1805), wikary w Szawłach (ok. 1805-?), mansjonarz w Warpucianach (przed 1809-?), wikary w Ginteliszkach (przed 1819-?), następnie w Kownatach (ok. 1821-ok. 1822); zm. ok. 1821-1822 r. (LNB, LOrd, k. 27v, 31v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822; L. Jovaiša, LSD II, cz. 2, t. 3, s. 96).

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam płotelską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeśli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 24 mieszkalem, mieszkam, urządzam onę z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 54, żeńskich 60 po o[d]trąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymywanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów, czeladzi mam rublów 235 kopiejek 3.

Jak dawno plebanem?

Rok 25. jak jestem plebanem płotelskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię płotelską egzaminował mnie wielmożny JWny ksiądz Tadeusz Bukaty oficjał żmudzki, a prawo do objęcia plebanii jaśnie wielmożny ksiądz Jan Łopaciński jako kolator i biskup podpisał.

[61v]

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana natychmiast prosto z seminarium wysłano na misję szydłowską w powiat rosieński, skąd ciągiem na sied[e]mnastu misjach w diecezji żmudzkiej opowiadaniem nauk moralnych pracowałem, w końcu trzeciego roku dano mi plebanię płotelską.

Z 14. punktu.

Podane także być powinno raporta, wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do 31 dnia Decembra w parafii płotelskiej ochrzczono płci męskiej 99, żeńskiej 81, umarło płci męskiej 56, żeńskiej 38, zaszlubiono par 46.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół własny, zapłatę bierze od rodziców uczących się dzieci, miewa onych w czasie tyl[k]o zimowym w liczbie 16, mniej lub więcej, od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych, uczy onych czytać, pisać, pacierza, katechizmu, języka polskiego.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domie przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, kaleków z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej osób 16.

Przy kościele parafialnym płotelskim ku pomocy plebanów płotelskich ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej mieszkają dwaj wikariuszowie przysięgli, czyli altaryści. Jeden ksiądz świecki Józef Serputowski, ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w seminarium wileńskim, żyje z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłatę na podatki skarbowe ma dochodu rocznego według abiuraty rublów 52 kopiejek 20.

Drugi także ksiądz świecki Jan Darguz²⁸⁰, ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w seminarium żmudzkiem w Worniach, ten po o[d]-trąceniu opłaty na podatki skarbowe miałby corocznie dochodu po rublów 60, ale że kapitał funduszowy rublów 1080 na dobrach Skaudajcie²⁸¹ w Księstwie Żmudzkiem w powiecie telszewskim i na dobrach Sokołów²⁸² zwanych w kordonie teraz pruskim leżących jaśnie wielmożnego

280 Darguz (Darguż, Dargusz) Jan – ur. ok. 1758 r., subdiakoniat 29 X 1780 r. (tyt. kan. wik. w Okmianach), diakonat 1 XI 1780 r., prezbyterat 3 XII 1780 r., altarysta w Płotelach (przed 1797-?), pleban w Poszwityniu (ok. 1800-ok. 1829 r.), kanonik inflancki (przed 1809); zm. ok. 1829 r. (LNB, LOrd, k. 2v, 3, 4; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829).

281 Skaudajcie, Skawducie (lit. Skaudučiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

282 Sokołów Podlaski – obecnie: Polska, pow. sokołowski, gm. Sokołów Podlaski.

Aleksandra Ogińskiego²⁸³ wojewody trockiego lokowany był, a te dobra po śmierci ojca spadły

[62]

na syna przeszłego wielkiego podskarbiego Michała Ogińskiego²⁸⁴ i rozsekwestrowane zostały, bez sumy opłacający wikaryusz wszelkie podatki do skarbu, pełniący wszelkie obowiązki, do których funduszem jest obowiązany, nic nie ma, żyje z łaski plebana i parafianów.

283 Prawdopodobnie błąd: Ogiński Andrzej Ignacy – ur. 13 IV 1740 r., poseł na sejm z Infant (1758, 1762), miecznik litewski (od 1762), kawaler orderów Orła Białego (1769) i św. Stanisława (1770), referendarz litewski (od 1771) i chorąży (1771-1776), poseł do Wiednia (1772, 1774), sekretarz wielki litewski (od 1773), sejm rozbiorowy przyznał mu jako wynagrodzenie za posłowanie starostwo guzowskie, kadaryjskie, maćkowskie i płotelskie (w pow. trockim), sekretarz Rady Nieustającej (1775-1776), marszałek konfederacji litewskiej (1776), kasztelan trocki i senator (od 1778), konsyliarz Rady Nieustającej (1780-1781, 1786), sędzia sejmowy (1782-1784), wojewoda trocki (od 1783), dziedzic dóbr sokołowskich na Podlasiu, Skandajci na Żmudzi, Izabelina w pow. oszmiańskim, autor *Instruktarza ekonomicznego dla ludzi będących w służbie gospodarczej* (1786), członek masonerii; żonaty z Paulą z Szembeków (zm. 1797), córką Marka, z którą miał syna Michała Kleofasa; zm. 12 X 1787 r. w swoim ulubionym Guzowie (Z. Zielińska, *Ogiński Andrzej Ignacy Joachim Józefat*, PSB, t. 23, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1978, s. 597-599).

284 Ogiński Michał Kleofas h. własnego – ur. 7 X 1765 r. w Guzowie (ziemia sohaczewska), odebrał wykształcenie domowe, wielokrotny poseł na sejm z województwa trockiego (od 1786), członek Komisji Skarbu WKL (od 1786), miecznik litewski (od 4 VIII 1789); zwolennik współpracy handlowej z Prusami, aktywny działacz na tym polu, organizator w Warszawie misji dyplomatycznej holenderskiej, przedstawiciel dyplomatyczny Rzeczypospolitej w Królestwie Wielkiej Brytanii (1790-1791), podskarbi WKL (1793-1795), uczestnik insurekcji kościuszkowskiej (od 29 IV 1794), członek Rady Najwyższej Litewskiej, organizator dywersji na terenach północno-wschodnich, po upadku powstania wyemigrował do Austrii, potem do Italii, jego dobra ziemskie zostały skonfiskowane, agent polski w Stambule z ramienia Komitetu Ocalenia Publicznego (pseud. Jan Riedel, 1796-1797), po odmowie współpracy Napoleona wyjechał do Francji (1797), następnie do Hamburga, osiadł w majątku teścia w Brzezinach pod Warszawą, powrócił do Rosji (1801) i złożył przysięgę wierności carowi (1802), mieszkał w Zalesiu w pow. oszmiańskim (1802-1806), odzyskiwał stopniowo utracone dobra, pełnił funkcję dyplomaty (tajnego radcy) w kontaktach cara Aleksandra I z Napoleonem oraz caratu ze szlachtą litewską, brał udział w opracowywaniu projektów odbudowy WKL w ramach państwa rosyjskiego, w 1812 r. został uznany przez Napoleona za zdrajcę i wycofywał się wraz z wojskami rosyjskimi, po 1815 r. jego aktywność polityczna wygasła, w 1823 r. wyjechał i osiadł na stałe we Florencji; obdarzony wybitnymi zdolnościami muzycznymi – kompozytor sławnych utworów; kawaler Orderu św. Stanisława (1788), Orła Białego (10 XI 1789), św. Włodzimierza i Aleksandra Newskiego; autor pamiątek w j. francuskim; zm. 15 X 1833 r. we Florencji (G. Kramarek, *Ogiński Michał Kleofas*, EK, t. 14, Lublin 2010, kol. 419; Z. Libiszowska, A. Nowak-Romanowicz, *Ogiński Michał Kleofas*, PSB, t. 23, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1978, s. 630-636).

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica.

W parafii płotelskiej są dwa filialne kościoły. Jeden o półtorej ćwierci mili od parafialnego kościoła płotelskiego, przy którym parafialna jest mogiła. Żaden przy tym kościele nie mieszka ksiądz, ale zawsze zjeżdżają wikariuszowie przy kościele parafialnym płotelskim mieszkający. Drugi kościół filialny o milę jedną od kościoła parafialnego płotelskiego we wsi zwanej Szatejki²⁸⁵, przy którym ku posłudze duchownej parafianom płotelskim ku odbywaniu służby bożej funduszem zobowiązanej mieszka przysięgły wikariusz, czyli altarysta, ksiądz świecki Stefan Styrbowicz²⁸⁶, który co do duchowieństwa w seminarium żmudzkiem w Worniach edukowany, żyje z funduszu pieniężnego, z którego pod o[d]trąceniu opłaty wszelkich podatków na skarb, ma dochodu rocznego rublów 80 kopiejek 30.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO ksiązęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Józef Pryżgintt prał[at] koad[iutor]
żmudzki, dziekan i pleban płotelski
Ksiądz Józef Serputowski wikariusz przysięgły,
czyli altarysta własną ręką
Ksiądz Jan Darguz wikariusz przysięgły,
czyli altarysta własną ręką
Ksiądz Stefan Styrbowicz altarysta przysięgły,
czyli wikariusz szatejkowski własną ręką.

285 Szatejki (lit. Šateikiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. płungiański.

286 Styrbowicz Stefan – ur. ok. 1750 r., subdiakonat 19 VII 1778 r. z rąk bpa Giedroycia (tyt. kan. wik. w Tryszkach), diakonat 26 VII 1778 r. w Sałantach z rąk bpa Giedroycia, prezbiterat w 1778(?) r. w Szkudach z rąk bpa Giedroycia, altarysta w Szatejkach (ok. 1794-ok. 1832); zm. ok. 1831-1832 r. (LNB, LOrd, k. 1-1v; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833).

PŁUNGIAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Płungiany²⁸⁷ zowiąca się płungiańska. Ja, ksiądz świecki Józef Dyrnowicz²⁸⁸, administrator płungiański zarządzam oną, która należy do WJMć księdza Michała Dłuskiego²⁸⁹ kanonika koadiutora katedry wileńskiej tam rezydującego.

287 Płungiany (lit. Plungė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. płungiański.

288 Dyrnowicz Józef – ur. ok. 1766 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 7 XII 1788 r., subdiakonat 14 II 1790 r. (tyt. kan. wik. w Janiszkach), diakonat 21 II 1790 r., prezbiterat 3 IV 1790 r., kanonik inflancki, administrator i wikariusz w Płungianach (ok. 1791-ok. 1803), pleban w Wajgowie (ok. 1804), z czego dobrowolnie zrezygnował; altarysta tamże (1805-1811?), pleban w Butkiszkach (1811-ok. 1815); zm. ok. 1815 r. (LNB, LOrd, k. 25, 27v, 28; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 710, k. 57; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 704, k. 331v; *Directorium Żmudź* 1809).

289 Dłuski Michał h. Nałęcz – ur. IX 1760 r. na Podlasiu, ukończył szkoły w Drohiczynie i Łomży, w 1777 r. wstąpił do seminarium św. Krzyża w Warszawie, następnie przeniósł się (1781) do seminarium w Wilnie, ord. w 1783 r., kapelan, sekretarz i lektor bpa Ignacego Massalskiego, egzaminator diecezjalny (od 5 III 1785), koadiutor w kapitule wileńskiej (1785), wszedł do tego gremium 1 X 1788 r.; przebywał w Italii i w Prusach (1789-1792), pleban w Płungianach (ok. 1792-?), audytor i sekretarz bpa Jana Nepomucena Kossakowskiego (1795-1807), delegat z powiatu telszewskiego do złożenia hołdu poddańczego Katarzynie II (1795), deputat do trybunału duchownego w Grodnie (1795), altarysta w Jaskołodach (od 1796), bibliotekarz kapituły wileńskiej (od 1796), członek Komisji Edukacyjnej Litewskiej (od 1797) i komisji do spraw przebudowy katedry wileńskiej (od 1797), deputat w sądzie głównym litewskim (1799), prałat archidiakon wileński (od 10 VIII 1801), kanonik katedry mińskiej, towarzysz bpa Kossakowskiego w jego podróży zagranicznej (1808), oficjał generalny konsystorza wileńskiego (1809-1811), członek rady Seminarium Głównego, organizator i czynny członek Towarzystwa Dobroczynności, w 1808 r. nie przyjął nominacji na wikariusza kapitulnego; podpisał akces obywateli WKL do Konfederacji Jeneralnej Królestwa Polskiego (1812), autor głośnego *Kazania w dzień uroczystego obchodu imienia Najjaśniejszego i Najpotężniejszego Napoleona Wielkiego* (15 VIII 1812); za publiczne popieranie Francuzów zesłany na Syberię (1813-1814), dzięki amnestii powrócił do Wilna; altarysta w Wojnianach (od 1815), fundator kościoła w Rukojniach; wieloletni czynny członek wileńskiej masonerii; uzyskał doktorat na Uniwersytecie Wileńskim (1801); zm. 10 IV 1821 r. w Wilnie (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; Cz. Falkowski, *Dłuski Michał*, PSB, t. 5, Kraków 1939, s. 193-195).

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Kazimierza Filipowicza²⁹⁰, który do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim, i księdza Michała Jurkowskiego²⁹¹, który w seminarium wileńskim tychże nabył nauk.

[Jaka rozciągłość parafii?]

Parafia plungiańska wzdłuż rozciąga się na pół czwartej mili litewskiej i tyleż wszere.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 5084.

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

W diecezji żmudzkiej jedną ma plebanię plungiańską.

Czy pleban zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Nie rezyduje w plebanii plungiańskiej, będąc zaprzątniony obowiązka-
mi auditora u JWo biskupa wileńskiego, i na to ma pozwolenie od jasnie
oświeconego biskupa żmudzkiego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich sto osiem,
żeńskich sto trzy, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe, dochodu
rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją
na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariu-
szów i czeladzi ma rubli 650.

290 Filipowicz Kazimierz – ur. ok. 1748 r., ord. ok. 1776 r., wikary w Plungianach (przed 1797-?), w 1803 r. nienotowany w diecezji; mansjonarz w Plungianach (przed 1809-ok. 1819) i altarysta tamże (1806, ok. 1819-ok. 1839); zm. ok. 1838-1839 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1840).

291 Jurkowski Michał – ur. ok. 1756 r., ord. ok. 1782 r., wikary w Plungianach (przed 1797-?), altarysta w Bolsiach (ok. 1799-ok. 1824), komendarz w Szyłelach (1803-?); zm. ok. 1823-1824 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1825).

Jak dawno plebanem, gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Rok 7, jak jest plebanem płungiańskim. Sam odprawowałem do stanu duchownego ściągające się nauki w Worniach w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Zeszły JO ksiązę Massalski biskup wileński jako kolator plebanii płungiańskiej tę plebanię WJX Dłuskiemu zwykłym sposobem egzaminowania każdego przed objęciem oddał i prawo do objęcia podpisał, którego objęcie oficjum żmudzkie stwierdziło.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Jednostajnie przebywając przy konsystorzu wileńskim i wszystkie officium²⁹² wileńskiego zaskuteczniejąc interesa, ciągle przy tymże offitium żyjąc, doszedł stopnia plebana i kanonika koadiutora wileńskiego.

Z 14. punktu.

Podane winny być raporta, wiele w każdej parafii chrzczonych, zmarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii płungiańskiej ochrzczono płci męskiej 130, żeńskiej 137, zaślubionych par 73, umarło płci męskiej 74, żeńskiej 63.

[63v]

Z 15. [!] punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się, miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 10, a czasem 15, od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania w języku polskim, w łacińskim, a innych w żmudzkim.

Na 6. punkt.

Na fundusz szpitalu parafii płungiańskiej jest tyńfów starej monety 1000, licząc każdy tyńf po groszy pol[skich] 36, z takowego funduszu wyżywić nie

292 Officium, oficjum – łac. urząd, funkcja.

można starych, chorych i niedołęgów, których liczba jest płci męskiej 15, żeńskiej 25. Lecz jałmużnami parafianie onych wyżywić starają się.

Z 11. punktu.

[Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, bądź kaplica].

Przy kościele parafialnym plungiańskim, ku pomocy plebanów plungiańskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej, jest ufundowana altaria, czyli mieszkanie²⁹³ na wikariusza przysięgłego. Takowy tedy fundusz sam utrzymuje i z onego po odtrąceniu ekspensów mam intraty rubli 30.

Takoż przy tymże kościele mieszka drugi wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Adam Pawłowski²⁹⁴, ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w Worniach, w seminarium żmudzkiem. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe i ekspens na czeladź ma dochodu rocznego rubli 50.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 28 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Józef Dyrnowicz admin[istrator] i wikariusz
Ksiądz Adam Pawłowski wikariusz przysięgły, czyli altarysta.

293 W oryg. podwójnie napisano wyraz mieszkanie.

294 Pawłowski Adam – ur. ok. 1766 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 6 I 1790 r., subdiakon 24 II 1791 r. (tyt. kan. wik. w Kielmach), diakonat 27 II 1791 r., prezbiter 13 III 1791 r., altarysta w Plungianach (ok. 1794-1813?), pleban w Wewirżanach (ok. 1813-1818) i Nowych Żagorach (1818-1843); zm. w 1843 r. (LNB, LOrd, k. 27v, 30; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium*, Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1844; L. Jovaiša, LSD II, cz. 1, t. 3, s. 194).

[64]

POŁONGOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Połongi²⁹⁵ zowiąca się połongowska. Ja, ksiądz świecki Maciej Wilczewski²⁹⁶ pleban połągowski, zarządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza świeckiego Franciszka Monkiewicza²⁹⁷. Do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia połongowska wzdłuż rozciąga się na półtorej, wszerek na pół mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej dusz 1200.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam połongowską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 35 w plebanii połongowskiej mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z annuaty i ze wsi funduszowej plebańskiej składający się z dusz męskich 31, żeńskich 28. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe, dochodu

295 Połaga (lit. Palanga) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. połągowski.

296 Wilczewski Maciej – ur. ok. 1717 r., ord. ok. 1755 r., wikary w Twerach (ok. 1755-ok. 1763), pleban w Połądze (ok. 1763-ok. 1800), dziekan szkudzki (przed 1782-1809); zm. przed 1809 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 380; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 712, k. 147).

297 Monkiewicz (Montkiewicz, Mońkiewicz) Franciszek – ur. ok. 1761 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 25 XI 1787 r., subdiakon 6 IX 1789 r. (tyt. kan. wik. w Kulach), diakonat 8 IX 1789 r., prezbiterat 27 IX 1789 r., wikary w Nowych Żagorach (przed 1797-1797) i w Połądze (przed 1797-1800), następnie pleban tamże (1800-1818); zm. w 1818 r. (LNB, LOrd, k. 23, 27; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 380; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 704, k. 141; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819).

rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescenscją na utrzymywanie wszelkich ekspensów, kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 36 kopiejek 45.

Jak dawno plebanem?

Rok 35. jestem plebanem poługowskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach w seminarium żmudzkiem.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów, przed zaprzysiężeniem na plebanię poługowską, egzaminował mnie jaśnie wielmożny imć ksiądz Jan Łopaciński biskup

[64v]

żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolatorii i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele proboskim twerskim w tymże samym telszewskim ujeździe, za wikariusza służyłem lat 7, w ósmym roku kapłaństwa mojego dana mi jest plebania poługowska.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii poługowskiej ochrzczono płci męskiej 42, żeńskiej 43. Umarło płci męskiej 12, żeńskiej 13, zaślubiono par 25.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna lat 6 utrzymywana była przez dyrektora świeckiego cywilnego, ten miał stół własny, zapłatę brał od rodziców dzieci uczących się. Lat trzy jak nie utrzymuje się.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołągów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej dusz 10.

Przy kościele parafialnym połongowskim, ku pomocy plebanów połongowskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej²⁹⁸ funduszem włożonej, mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Jerzy Raffałowicz²⁹⁹. Ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w Worniach w seminarium żmudzkim. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe, ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 45 kopiejek 78.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica.

W parafii połongowskiej ani kaplicy, ani filii żadnej nie ma.

[65]

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawniej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Maciej Wilczewski pleban połongowski
Ksiądz Jerzy Raffałowicz altarysta połongowski.

[66]

POWONDEŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmuydzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Powonden³⁰⁰ zowiąca się powondeńska. Ja, ksiądz świecki Szymon Hattowski³⁰¹ pleban powondeński, urządzam onę.

298 W oryg. wyraz napisany dużymi literami.

299 Raffałowicz Jerzy – ur. ok. 1741 r., ord. ok. 1773 r., altarysta w Połądze (1783?-po 1803); zm. przed 1809 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

300 Powonden (lit. Pavandenė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

301 Hat(t)owski Szymon – ord. ok. 1773 r., prokurator seminarium w Worniach (ok. 1773-1781), pleban w Powondeniu (ok. 1781-ok. 1801), dziekan wornieński; zm. ok. 1801 r. (*Directorium Żmudź* 1803, s. 65).

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza Józefa Gabalewskiego³⁰². Ten wikariusz do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium³⁰³ żmudzki.

Jaka rozległość parafii?

Parafia powondeńska rozciąga się wzdłuż mil 2, wszerz 1 milę litewską³⁰⁴.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płaci męskiej i żeńskiej 1365.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam powondeńską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze w plebanii powondeńskiej mieszkam, urządzając oną z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 20, żeńskich 21. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 61 kopiejek 5%.

Jak dawno plebanem?

Rok 17. jestem plebanem powondeńskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzki.

302 Gabalewski Józef – ur. ok. 1761 r., ord. ok. 1783 r., wikary w Powondeniu (przed 1797-ok. 1799), komendarz w Ławkosodach, par. Żorany (ok. 1799-ok. 1808); zm. ok. 1807-1808 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809).

303 W oryg. *smeminarium*.

304 W oryg. 1 mila litewska.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanję powondeńską egzaminował mnie jaśnie wielmożny Adam Kościa biskup diokleński, oficjał wikary generalny żmudzki i prawo objęcia plebanii podpisał.

[66v]

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana natychmiast uczyniono [mnie] prokuratorem seminarium wornieńskiego diecezji żmudzkiej, służyłem onemu lat osiem, w końcu ósmego roku dana mi jest plebania powondeńska.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii powondeńskiej ochrzczono płci męskiej 58, żeńskiej 68, umarło płci męskiej 25, żeńskiej 28, zaślubiono par 21.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkołka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół w plebanii, [o]płatę bierze od dzieci uczących się [!]. Miewa onych w czasie tylko zimowym w liczbie 5 i 6. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych, uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domach przeze mnie zabudowanych sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej osiem.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica.

W parafii powondeńskiej żadnej altarii i filii nie masz.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu

[67]

Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księżęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Szymon Hattowski
pleban powonderński.

[68]

SAŁANTOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Śalant zowiąca się śalantowską. Ja, ksiądz świecki Nikodem Wolinski³⁰⁵ proboszcz śalantowski, urządzam oną.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując czterech wikariuszów, czyli psalterzystów księży świeckich: księdza Kazimierza Staniewicza³⁰⁶, księdza Jerzego Gołkowskiego³⁰⁷, księdza Antoniego Stanczyka³⁰⁸. Ci trzej nauki do duchowieństwa ściągające się brali w Worniach, w seminarium żmudzkim. I księdza Macieja

305 Woliński Nikodem – ur. ok. 1762 r., subdiakon 3 IV 1790 r. (tyt. kan. wik. w Śalantach), diakonat 6 IV 1790 r., prezbiterat 18 IV 1790 r., wikary w Śalantach (1790-ok. 1792), a potem proboszcz tamże (ok. 1792-ok. 1799), pleban w Bejsagole (5 I 1800-1821); zm. 9 VIII 1821 r. (LNB, LOrd, k. 28, 28v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 333; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 327, k. 56; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 319, k. 121r-121v; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820).

306 Staniewicz Kazimierz – ur. ok. 1756 r., kształcił się w Krożach (?-1782), I tonsura i cztery święcenia niższe 9 VII 1783 r., subdiakon 18 IV 1784 r. (tyt. kan. wik. w Tryszkach), diakonat 25 IV 1784 r., prezbiterat 1 V 1784 r., wikary w Śalantach (ok. 1795-1808?), altarysta w Gruszlawkach (ok. 1808-ok. 1814); zm. ok. 1814 r. (LNB, LOrd, k. 14v, 17; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 712, k. 209-214; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 380; *Directorium* Żmudź 1809; RGW, s. 73).

307 Gołkowski (Gołgowski) Jerzy – ur. ok. 1762 r., diakonat 30 IX 1792 r., prezbiterat 2 X 1792 r., wikariusz w Śalantach (przed 1797-?), altarysta w Poładze (1806-1809), altarysta w Korcianach (1809-ok. 1823); zm. ok. 1822-1823 r. (LNB, LOrd, k. 31, 31v; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 402, k. 23; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1820, 1822-1824).

308 Stanczyk (Stańczyk) Antoni – ur. ok. 1755 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 23 IV 1786 r., subdiakon 2 VII 1786 r. (tyt. kan. wik. w Czekiszkach), diakonat 9 VII 1786 r., prezbiterat 2 II 1787 r., wikariusz w Śalantach (przed 1797-?), wikary w Gintyliszkach (ok. 1800-ok. 1805), altarysta św. Anny w Olsiadach (ok. 1805-?); zm. po 1820 r. (LNB, LOrd, k. 20v, 21, 22; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 301, k. 34r; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820).

Wirszylę³⁰⁹, który do duchowieństwa należące nauki brał w seminarium wileńskim.

Jaka rozciągłość parafii?³¹⁰

Parafia sałantowska rozciąga się wzdłuż na mil trzy, wszerz na półtorej mili litewskiej.

I wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 4360.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam sałantowską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat sześć mieszkalem i mieszkam w probostwie sałantowskim.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej proboskiej składającej się z dusz męskich 75, żeńskich 89 po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, probostwa, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 169 kopiejek 20.

Jak dawno plebanem?

Rok szósty jestem proboszczem sałantowskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego należące nauki brałem w seminarium warszawskim, a dokończyłem one w Worniach, w seminarium żmudzkim.

309 Wirszylę Maciej – ur. ok. 1767 r., ord. ok. 1793 r., wikary w Sałantach (przed 1797-1803), mansjonarz w Budrach (ok. 1803-?), w Kulach (przed 1815-?) i Wieżajciach (przed 1819-ok. 1821); zm. prawdopodobnie w 1821 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 380; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820).

310 Mapka parafii sałantowskiej z początku XIX w. i całego dekanatu szkudzkiego, gdzie mieściła się ta parafia, jest w monografii Stanisława Czerskiego, *Opis żmudzkiej diecezji*, Wilno 1830. Autor był miejscowym plebanem i kanonikiem żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów, przed zaprzysiężeniem na probostwo

[68v]

śalantowskie egzaminował mnie z rozkazu JO księżęcia Stefana Giedroycia biskupa żmudzkiego Imć ksiądz Stanisław Komorowski regens seminarium żmudzkiego. Prawo objęcia pomienionego probostwa wydano i podpisano od kola[to]rów jaśnie oświeconego księcia Ignacego Massalskiego biskupa wileńskiego i JW imć pana Leona Gorskiego³¹¹ cześnika Wielkiego Księstwa Litewskiego, W imć ksiądz Aleksander Sylwestrowicz surogat żmudzki ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele śalantowskim w tymże samym telszewskim ujeździe przez półtora roku służyłem za wikariusza, w końcu drugiego roku dane mi jest probostwo śalantowskie.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii śalantowskiej ochrzczono płci męskiej 169, żeńskiej 132, umarło płci męskiej 73, żeńskiej 89, zaślubiono par 69.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół w probostwie. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 30, a czasem 40. Od wiosny do jesieni wracają się do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania i pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

311 Gorski Leon h. Nałęcz – syn Michała Jana i Marianny zd. Wojna, cześnik WKL (1791); żonaty z Ludmiłą Boufał h. Kościesza (przed 1787) i Marią Szumkowską h. Iłgowski (1805); zm. 2 IV 1807 r. w Wilnie (Urzednicy centralni WKL, s. 37, 208; Sejm-wielki.pl, [online:] <https://www.sejm-wielki.pl/b/6.607a.600-11-VI-2024>).

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przez poprzedników moich proboszczów sałantowskich zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej głów 19.

Przy kościele parafialnym proboskim sałantowskim ku pomocy proboszczów sałantowskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Antoni Skorulski³¹². Ten nauki ściągające się do stanu

[69]

duchownego brał w Worniach, w seminarium żmudzkim. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe według abiuraty ma dochodu rubli 47 kopiejek 6.

Równie[ż] przy kościele sałantowskim mieszka drugi wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ma również obowiązki ksiądz świecki Józef Szolć³¹³. Nauki do duchownego stanu należące brał w Worniach, w seminarium żmudzkim. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 70 kopiejek 41.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, bądź kaplica.

W parafii sałantowskiej z półtorej mili od parafialnego kościoła sałantowskiego jest kościół filialny we wsi Gruszlławki³¹⁴ zwanej, zowiący się gruszlawskim, przy którym mieszka ksiądz świecki wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ku posłudze duchownej parafianów, ku odprawowaniu służby bożej funduszem włożonej, imieniem ksiądz Kazimierz Wibrowicz³¹⁵. Ten nauki do duchowieństwa ściągające się brał w Worniach w seminarium

312 Skorulski Antoni – ur. ok. 1746 r., ord. ok. 1771 r., altarysta ołtarza MB Bolesnej w Sałantach (ok. 1787-przed II 1814); zm. przed II 1814 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 380; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 712, k. 204; *Directorium Żmudź* 1809).

313 Szolć Józef – ur. ok. 1750 r., ord. ok. 1779 r., altarysta ołtarza św. Trójcy w Sałantach (ok. 1795-przed 30 VIII 1815); zm. przed 30 VIII 1815 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 380; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 712, k. 207; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

314 Gruszlławki (lit. Grūšlaukė) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngański.

315 Wibrowicz Kazimierz – altarysta w Gruszlławkach (1782-?), wicedziekan szkudzki (1782); pozostałe losy nieznane; zm. przed 1803 r. (LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 340, k. 11, 15).

zmudzkiem. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 58 kopiejek 50.

W tejże parafii salantowskiej o trzy ćwierci mili od kościoła parafialnego salantowskiego jest kościół drugi filialny we wsi Kałnele³¹⁶ zwanej, zowiący się kałnelskim. Mieszka przy nim ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej ksiądz świecki wikariusz przysięgły, czyli altarysta, Józef Skalski³¹⁷. Nauki należące do stanu duchownego brał w Worniach, w seminarium żmudzkiem. Żył z funduszu pieniężnego składającego się w kapitale talarów bitych 1000

[69v]

lokowanych na dobrach ziemskich zwanych Skawdajcie dziedzictwa JWImc pana Ogińskiego³¹⁸ podskarbiego bywszego litewskiego. Od której sumy po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe według abiuraty miał dochodu rocznego rubli 60.

Lecz gdy te dobra Skawdajcie uległy eksdiwizji, chociaż obowiązki funduszowe dopełnia, podatki skarbowe opłaca, rok jednak piąty żadnego od pomienionej sumy nie ma dochodu.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO ksiązęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Nikodem Woliński proboszcz salantowski
Ksiądz Antoni Skorulski wikariusz przysięgły, czyli altarysta
Ksiądz Józef Szolc wikariusz przysięgły, czyli altarysta
Ksiądz Kazimierz Wibrowicz wikariusz przysięgły,
czyli altarysta, gruszlowski
Ksiądz Józef Skalski wikariusz przysięgły, czyli altarysta, kałnelski.

316 Kałnele (lit. Kalnalis) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngański.

317 Skalski Józef – ur. ok. 1759 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 16 XII 1781 r., subdiakon 2 VII 1783 r. (tyt. kan. wik. w Kulach), diakonat 6 VII 1783 r., prezbiterat i wieku 9 VII 1783 r., altarysta w Kałnelach (ok. 1790-1808), pleban w Girtakolu (1808-1815); wydatnie wsparł seminarium żmudzkie; zm. w 1815 r. (LNB, LOrd, k. 9v, 14, 14v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 380; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 704, k. 404; *Directorium Żmudź* 1809, 1815; L. Jucewicz, *op. cit.*, s. 176).

318 Ogiński Michał Kleofas (zob.).

[70]

SIADSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Siady³¹⁹, zowiąca się siadska. Ja, ksiądz świecki Jan Rymdeyko³²⁰ pleban siadski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Adama Nowomieyskiego³²¹ i księdza Franciszka Rodowicza³²², obydwu wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Siadska parafia rozciąga się wzdłuż na mil trzy, wszerek na mil dwie litewskich.

Wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 3600.

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam siadską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat dziewięć mieszkam na plebanii siadskiej.

319 Siady (lit. Seda) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejki.

320 Rymdeyko Jan – ur. ok. 1747 r., kanonik inflancki, ord. ok. 1774 r., wikary w: Krakino-wie (ok. 1774-ok. 1777), Siadach (ok. 1777-ok. 1782), Niemokształach (ok. 1782-ok. 1786), Bejsagole (ok. 1786-1788), pleban w Siadach (1788-?), dziekan olsiadzki (przed 1797-?); zm. po 1809 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809).

321 Nowomieyski Adam – I tonsura i cztery święcenia niższe 16 XII 1781 r., subdiakon 8 IX 1783 r. (tyt. kan. wik. w Połudze), diakonat 14 IX 1783 r., prezbiterat 19 IX 1783 r., altarysta w Kęstajciach; zm. ok. 1801-1802 r.; pozostałe losy nieznane (LNB, LOrd, k. 9v, 14v, 15, 15v; *Directorium Żmudź* 1803, s. 65).

322 Rodowicz (Rudowicz) Franciszek – ur. ok. 1768, I tonsura i 4 święcenia niższe 17 XI 1793 r. z rąk bpa Tadeusza Bukatego; ord. ok. 1794 r., wikary w Siadach (ok. 1796-ok. 1810) i altarysta tamże (ok. 1810-1831); zm. w 1831 r. (LNB, LOrd, k. 72r; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 587; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822- 1825, 1829, 1831).

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 34, żeńskich 45. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 153 kopiejek 30.

Jak dawno plebanem?

Rok dziewiąty jestem plebanem siadskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię siadską egzaminował mnie WJX Komorowski regens seminarium wornieńskiego, a prawo do objęcia plebanii podpisał JO książę Stefan Giedroyc jako biskup i kolator.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele krakinowskim byłem lat trzy, przy kościele szydlowskim

[70v]

rok jeden, przy kościele siadskim lat pięć, przy kościele niemokszczańskim lat cztery, przy kościele bejsagolskim rok jeden, obowiązki wikariusza dopełniałem. W roku czternastym kapłaństwa mojego dana mi jest ple[ba]nia siadska.

Z 14. punktu.

Poddane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii siadskiej ochrzczono płci męskiej 102, żeńskiej 108. Umarło płci męskiej 70, żeńskiej 83. Zaślubiono par 57.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego i cywilnego, stół i [o]płatę ma od rodziców dzieci uczących się, miewa onych tyl[k]o w czasie zimowym w liczbie 15, najwięcej 20. Od wiosny zaś aż do zimy powracają do obowiązków domowych; uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania i pisanie w języku polskim i żmudzkim.

Na 6. punkt.

W domu przeze mnie zabudowanym żebraków, chorych, niedołągów męskiej i żeńskiej płci utrzymuje się osób 25. Żyją na jałmużnie parafialnej, sumki legacyjnej przychodzącej z prowizji [!] w roku rubli 3 kopiejek 52 i ½.

Z 11. punktu.

W tymże samym miasteczku Siadach przy kościele udzielnym wikariusz, czyli altarysta przysięgły, ku pomocy plebanów siadskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, utrzymuje się ksiądz świecki Antoni Baksztowicz³²³ do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego opłacają się podatki skarbowe, opatruje się kościół i domowe potrzeby. Roczno dochodu z funduszu rubli 243.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica.

W parafii siadskiej o półtorej mili od kościoła parafialnego siadskiego we wsi Gadonów³²⁴ jest kościół filialny, którego urządza ksiądz świecki Tadeusz Bortkiewicz³²⁵, wikariusz przysięgły,

[71]

czyli altarysta. Nauki do stanu duchownego należne brał w Worniach w seminarium żmudzkim, żyje z funduszu pieniężnego czyniącego rubli 72, z którego życie utrzymać, podatki skarbowe opłacić potrzeba.

W siadskiej także parafii o milę od kościoła parafialnego siadskiego we wsi Rennowie³²⁶ znajduje się kaplica, przy której utrzymuje się ksiądz

323 Baksztowicz Antoni – ur. ok. 1741 r., ord. ok. 1772 r., altarysta w Siadach (1794-?); zm. po 1809 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 587; *Directorium Żmudź* 1809).

324 Gadonów (lit. Gadūnavas) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

325 Bortkiewicz Tadeusz – ur. ok. 1740, ord. ok. 1777, altarysta w Gadonowie od ok. 1793 r.; zm. po 1825 r. (*Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825).

326 Renów (lit. Renavas) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski.

świecki wikariusz doczesny, ku posłudze duchownej parafianów, imieniem ksiądz Antoni Rodowicz³²⁷. Ten nauki do duchowieństwa ściągające się brał w seminarium willenskim, żyje ze dworu rennowskiego bez stałego funduszu.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO ksiązęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

ks. Jan Rymdeyko kan[onik] infl[ancki], dziekan olsiadzki,
pleban siadski

ks. Antoni Baksztowicz altarysta siadski,
czyli wikariusz przysięgły

ks. Tadeusz Bortkiewicz altarysta gadonowski,
czyli wikariusz przysięgły.

[72]

SZKUDZKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Szkud³²⁸ zowiąca się szkudzka. Ja, ksiądz świecki Marcin Straszewicz proboszcz infułat szkudzki, urządzam oną.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję jednego wikariusza księdza świeckiego Jana Woycełłowicza³²⁹, ten do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

327 Rodowicz Antoni – ur. ok. 1755 r., ukończył seminarium wileńskie, ord. ok. 1794 r., kapelan i altarysta w Renowie (1794-1814); zm. w 1814 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 331 k. 150-151v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudz* 1809, 1815).

328 Szkudy (lit. Skuodas) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki.

329 Woycełłowicz (Woyciełłowicz) Jan – ur. ok. 1759 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 7 III 1786 r., subdiakoniat 7 X 1787 r. (tyt. kan. wik. w Bejsagole), diakonat 14 X 1787 r., prezbiterat 21 X 1787 r., wikary w Szkudach (przed 1797-ok. 1799), altarysta tamże (ok. 1799-ok. 1814); zm. ok. 1813-1814 r. (LNB, LOrd, k. 20, 23; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 380; *Directorium Żmudz* 1809, 1815).

Jaka rozległość parafii?

Parafia szkudzka rozciąga się wzdłuż na mil 7, wrzecz tylko pół mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 5274.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedne mam probostwo szkudzkie, drugiej plebanii w tej diecezji nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 35 w probostwie szkudzkim mieszkalem. Trzeci rok dopiero będąc od JO księżęcia Imci biskupa żmudzkiego do konsystorza zawołanym, lubo mieszkam w Olsiadach przy konsystorzu w urzędzie asesora, w czasie atoli wolnym od konsystorza zjeżdżam do probostwa, urządzam one z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej proboskiej składającej się z dusz męskich 57, żeńskich 58 po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescensją, na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, probostwa, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 86 kopiejek 85.

Jak dawno plebanem?

Rok 35. jestem proboszczem szkudzkim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w seminarium wileńskim.

[72v]

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na probostwo szkudzkie egzaminował mnie jasnie wielmożny jegomość ksiądz Antoni Tyszkiewicz³³⁰ biskup żmudzki i prawo objęcia

330 Tyszkiewicz Antoni Dominik herbu Leliwa – ur. w 1692 r., uzyskał doktorat z filozofii w Akademii Wileńskiej (1714), ord. w 1715 r., studiował teologię w Wilnie (do 1716),

probostwa szkudzkiego wydane i podpisane od jaśnie oświeconego księcia jegomości Michała Sapiehy³³¹ podkanclerzego litewskiego jako kołatora, tenże jaśnie wielmożny jegomość ksiądz biskup żmudzki ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego [przechodząc], doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana wraz dostałem się do dworu tegoż biskupa żmudzkiego Tyszkiewicza za kapelana, gdzie po przebyciu lat dwóch dane mi jest probostwo szkudzkie.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii szkudzkiej ochrzczono płci męskiej 185, żeńskiej 242. Umarło płci męskiej 69, żeńskiej 84. Zaślubiono par 71.

kanonik wileński (od 1725), sekretarz wielki litewski (1736-1740), biskup tytularny menniteński, sufragan kijowski (20 VII 1739-1740), biskup żmudzki (16 IX 1740-1762), dokonał podziału diecezji na dziewięć dekanatów, wybudował seminarium w Worniach (1741), odbył wizytację diecezji, przeprowadził synod diecezjalny (1752), fundator kilku kościołów i klasztorów (m.in. w Kalwarii Żmudzkiej i rochitów w Worniach); kawaler Orderu Orła Białego (1744); autor *Królewskiej drogi do nieba albo życia św. Kazimierza królewicza polskiego* (1752); zm. 31 I 1762 r. w Olsiadach (S. Brzozowski, Antoni Tyszkiewicz, EK, t. 19, Lublin 2013, kol. 1250-1251; L. Jucevičius, *Mokyti Žemaičiai*, Vilnius 1975, s. 168-170; V. Juzumas, *Žemaičių vyskupijos*, s. 105-108; P. Nitecki, *op. cit.*, s. 458).

331 Sapieha Michał Antoni h. Lis – ur. w 1711 r., uczył się w Królewcu (1724-1725), starosta gulbiński (od 1730), poseł na sejm nadzwyczajny z woj. smoleńskiego (1732), pojmany w Szkudach przez wojska rosyjskie i przewieziony do Rygi (1733-1734), członek komisji ds. aukcji wojska na Litwie (od 1736), pułkownik artylerii litewskiej, łowczy litewski (od 1739), marszałek Trybunału Głównego WKL (1743), chorąży petyhorski (od 1744), poseł na sejm z pow. wołkowyskiego (1744) i słonimskiego (1746), wojewoda podlaski (od 1746), podkanclerzy litewski (od 1752), starosta starodubowski (od 1755) i mścisławski (od 1757); tłumacz z j. francuskiego kilku dzieł Woltera; był właścicielem m.in. połowy Szkud; żonaty z Katarzyną Ludwiką Sapiehą (1733-ok. 1740, orzeczono nieważność), Teklą Różą 1° voto Flemming, 2° voto Wiśniowiecką z Radziwiłłów (1745-1747) i Aleksandrą Czartoryską (od 1748) – dzięki tym małżeństwom uzyskał jeszcze wiele ziem; kawaler Orderu Orła Białego (3 VIII 1744); zm. 11 X 1760 r. (P.P. Romaniuk, *Sapieha Michał Antoni*, PSB, t. 35, Warszawa-Kraków 1994, s. 110-115; *Urzędnicy centralni WKL*, s. 68, 149, 238).

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego, ten ma stół z siebie, zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Mie-
wa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 70, czasem 80, od wiosny do je-
sieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich katechizmu, począt-
ków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzki.

Na 6. punkt.

Lubo przez Jana Karola Chodkiewicza³³² generalnego ziemi żmudzkiej
starostę, hetmana wielkiego, marszałka Wielkiego Księstwa Litewskiego,
dziedzica naówczas Hrabstwa Szkudzkiego, fundusz na szpital szkudzki
pod rokiem 1572 miesiąca maja 2 dnia³³³ z sześciu włók ziemi składający
się jest uczyniony. Ponieważ jednak mieszczenie szkudzy, nie zaś księża,
z dawna tym funduszem urządzali się i dochodem z tych włók corocznie
po złotych polskich 360 przychodzącym się, aż dotychczas dysponowali,

[73]

przeto ubodzy żebracy w liczbie obojej płci 16, z samej jałmużny parafial-
nej żyli i utrzymywali się dotąd.

Przy kościele parafialnym proboskim szkudzki, ku pomocy probosz-
czów szkudzkich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służ-
by bożej funduszem włożonej mieszka wikariusz przysięgły, czyli altary-
sta, ksiądz świecki Maciej Syrewicz³³⁴, ten nauki ściągające się do stanu
duchownego brał w Worniach, w seminarium żmudzki, żyje z funduszu
pieniężnego, [z] którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skar-
bowe ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 111 kopiejek 30.

332 Chodkiewicz Jan Karol h. Gryf – ur. w 1560 r., hrabia na Szklowie, Myszy i Bychowie,
starosta żmudzki (od 1599), hetman polny litewski (od 1600), administrator Inflant
(od 1603), hetman wielki litewski (od 1605); fundator: kościoła i klasztoru bernar-
dynów w Kretyndze (Karolsztadzie), kościoła i szkoły jezuickiej w Szkudach oraz
kościoła Wniebowzięcia NMP i kolegium jezuickiego w Krozach (1614); zm. w Cho-
cimiu 24 IX 1624 r. (W. Dobrowolska, *Chodkiewicz Jan Karol*, PSB, t. 3, Kraków 1937,
s. 363-367).

333 Według raportu z 1797 r. uposażenie szpitala nastąpiło 2 V 1572 r., kiedy hetman miał
dwanaście lat (RGIA, f. 822, v. 12, nr 3576, k. 72v). Inne jednak akta wizytacji prostują tę
datę na 27 VIII 1614 r., kiedy też uposażył szkołę parafialną (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221,
k. 47v; *ibidem*, f. 669, ap. 2, b. 708, k. 4v-5).

334 Syrewicz Maciej – altarysta w Szkudach (przed 1797-?); zm. przed 1803 r.; pozostałe
losy nieznane.

Równie[ż] drugi wikariusz przysięgły, czyli altarysta, przy tymże kościele szkudzkim mieszka, takowoż mający obowiązki ksiądz świecki Kazimierz Kmita³³⁵. Co do duchowieństwa brał nauki w Worniach, w seminarium żmudzkim. Żyje z funduszu pieniężnego, którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe według abiuraty ma rubli 66.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii szkudzkiej o mil 3, lecz ćwierci od kościoła parafialnego szkudzkiego, jest kościół drugi filialny we wsi zwanej Lenkimy³³⁶, zowiący się lenkimski, przy którym ode mnie utrzymuje się wikariusz ksiądz świecki Józef Rymkiewicz³³⁷, bez stałego funduszu, żyje z mojego urzędu, ten co do duchowieństwa edukował się w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Przy tymże kościele lenkimskim mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, na posłudze duchownej ku odprawowaniu służby bożej funduszem włożonej ksiądz świecki Szymon Łopaciński³³⁸. Ten nauki do stanu duchownego potrzebne brał w Worniach, w seminarium żmudzkim. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rubli 69.

W te[ż]e parafii szkudzkiej o mil 3 od kościoła parafialnego szkudzkiego jest kościół trzeci filialny, we wsi zwanej Iłoki³³⁹, przy którym bez stałego funduszu, z mojego urzędu utrzymuje się wikariusz doczesny ksiądz świecki Jan

[73v]

Zelwicz³⁴⁰, ten nauki stanowi swojemu potrzebne brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

335 Kmita Kazimierz – altarysta w Szkudach (przed 1797-przed 1803); pozostałe losy nieznane; zm. przed 1803 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

336 Lenkimy (lit. Lenkimai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki.

337 Rymkiewicz Józef – zob. przypis w opisie parafii Kule.

338 Łopaciński (Łopaczyński) Szymon – altarysta w Lenkimach (przed 1797-przed 1809), mansjonarz w Aleksandrii (przed 1809-?) i fundator altarii tamże (1809); zm. po 1815 r. (*Directorium Żmudź* 1809, 1815).

339 Iłoki (lit. Ylakiai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki.

340 Zelwicz Jan – ur. ok. 1757 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 29 X 1780 r., subdiakon 10 III 1781 r. (tyt. kan. wik. w Kurszanach), diakonat 1 IV 1781 r., prezbiterat 14 IV 1781 r., filialista w Iłokach (ok. 1793-ok. 1803); zm. ok. 1803 r. (LNB, LOrd, k. 2, 5; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 380; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

Przy tymże kościele iłłockim mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta ksiądz świecki Szymon Lilejko³⁴¹, ku przysłudze kościoła iłłockiego, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej. Nauki ściągające się do stanu duchownego brał w Worniach w seminarium żmudzkim, żyje z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego rubli 69.

W tejże szkudzkiej parafii o półtowej mili od kościoła parafialnego szkudzkiego jest kościół czwarty filialny, we wsi Trujkiny³⁴² zwanej, przy którym znajduje się ksiądz świecki Maciej Bujwid³⁴³. Co do duchowieństwa, w Worniach wikariuszem żmudzkim edukowany, przy tym kościele utrzymuje się, bez funduszu stałego, żyje z opatrzenia dworu szkudzkiego i parafianów tamecznych.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Marcin Straszewicz
infułat proboszcz szkudzki, kawaler Orderu Świętego
Stanisława, konsystorza żmudzkiego asesor, własną ręką podpisałem
Ksiądz Maciej Syrewicz
wikariusz przysięgły, czyli altarysta szkudzki
Ksiądz Kazimierz Kmita
wikariusz przysięgły, czyli altarysta szkudzki
Ksiądz Szymon Łopaciński
wikariusz przysięgły, czyli altarysta linkimski
Ksiądz Szymon Lileyko
wikariusz przysięgły, czyli altarysta iłłocki.

341 Lilejko Szymon – ur. ok. 1756 r., subdiakoniat 29 X 1780 r. (tyt. kan. wik. w Jurborku), diakonat 1 XI 1780 r., prezbiterat 5 XI 1780 r., altarysta w Iłłokach (ok. 1789-1819), następnie emeryt i mansonarz tamże (1819-ok. 1826); zm. ok. 1826 r. (LNB, LOrd, k. 2v, 3, 3v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 380; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 226, k. 15; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825).

342 Trujkiny, Aleksandria (lit. Truikinai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki.

343 Bujwid Maciej – wikary szkudzki w Trujkinach (przed 1797-?); nienotowany w 1803 r., mansonarz w Gintyliszkach (przed 1809-?); przed śmiercią: mansonarz w Jagminopolu; zm. ok. 1813-1814 r. (*Directorium Żmudź* 1809, 1815).

[74]

TELSZEWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Telsze, zowiąca się telszewska. Ja, ksiądz świecki Jan Nepomucen Januszewski pleban telszewski, urządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując trzech wikariuszów: księdza Wincentego Zdramowicza³⁴⁴, księdza Jakóba Rozgiewicza³⁴⁵, księdza Józefa Kibortta³⁴⁶. Ci do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia telszewska wzdłuż rozciąga się na cztery, wszerek na półtrzeciej mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 5200.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam plebanię w tej diecezji.

344 Zdramowicz Wincenty – ur. ok. 1767 r., kształcił się w Krożach (?-1789), I tonsura i cztery święcenia niższe 19 XII 1790, r. subdiakon 1 IV 1792 r. (tyt. kan. wik. w Siadach), diakonat 7 IV 1792 r., prezbiterat 10 IV 1792 r., wikary i administrator w Telszach (przed 1797-?), wikary (komendarz) w Kurtowianach (przed 1803-?), wikary w Kielmach (ok. 1807-?), w Jurborku (przed 1815-?), w Pikielach (przed 1819-1819), w Worniach (1819-?), w Kołtynianach (przed 1823-1823), w Niemoksztach (1823-1824), w Taurogach (1824-?), w Ejragole (przed 1829-?), komendarz w Krokach (?-1831); zm. w 1831 r., sprawując posługę chorym na cholerę (LNB, LOrd, k. 29v, 31; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 366, k. 134v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1823-1825, 1829; RGW, s. 257, 448; M. Valančius, *Namų užrašai*, s. 452).

345 Rozgiewicz (Rezgiewicz) Jakub (Józef) – w kolejnych wizytacjach występuje pod imieniem Józef, ur. ok. 1766 r., ord. ok. 1795 r., wikary w Telszach (przed 1797-?), altarysta w Kęstajciach (ok. 1801-1828); zm. ok. 1827-1828 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 587; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829).

346 Kibortt Józef – wikary w Telszach (przed 1797-?); zm. przed 1806 r.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Lubo chowam przy tym kościele księdza administratora Wincentego Zdradowicza, sam zajęty obowiązkami przy boku JO księcia pasterza urzędu asesora konsystorskiego, często jednak zjeżdżam i urządzam tę plebanię, jako tylko o mili półtorej od miejsca konsystorza odległą.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Wiosek plebańskich funduszowych oraz jurysdyki³⁴⁷ i karczem w mieście Telszach składających

[74v]

się z dusz męskich 82, żeńskich 90. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe według abiuraty z potaksowaną krescencją, na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi dochodu rocznego z stałego funduszu mam rubli 244 kopiejek 2.

Jak dawno plebanem?

Rok dziesiąty jestem plebanem telszewskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Przed zaprzysiężeniem na plebanią telszewską egzaminował mnie JO książę Giedroyc biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolator i biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po odprawionych w seminarium naukach w roku 1777, zaraz po wyświęceniu mnie przez JWo Łopacińskiego biskupa na kapłaństwo, przez tegoż samego biskupa byłem posłany do Warszawy, ażeby i sam w prawie i procesie duchownym przy trybunale nuncjatorskim doskonalił się i interesów diecezji żmudzkiej w tymże trybunale dopilnował. W rok po śmierci JWo Łopacińskiego od teraźniejszego biskupa JO księcia Imć Giedroycia do tych samych obowiązków byłem przeznaczony, w ciągu których

347 W oryg.: juryszdyki.

w Akademii Wileńskiej publiczny odbywszy egzamen, zostałem obojga prawa doktorem, a tak i w diecezjalnych służąc interesach i ciągle przy boku JO księcia pasterza, natenczas mieszkającego w Warszawie, zostając, otrzymałem plebanię telszewską na Żmudzi.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny

[75]

być raporta, [jak] wiele w tym roku ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1go Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii telszewskiej ochrzczono płci męskiej 156, żeńskiej 148. Umarło płci męskiej 91, żeńskiej 81. Zaślubiono par 96.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Za uregulowaniem przez Rząd Najwyższy Litewski szkół publicznych i oddaniem onych w Telszach Jksiężom³⁴⁸ bernardynom, których klasztor w Telszach znajduje się, szkółka parafialna przy kościele parafialnym jako żadnego na to niemająca funduszu, ale tylko przez plebana i rodziców oddających swoje dzieci do tej szkółki utrzymywana ustała i mniej potrzebną stała się.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego nie ma. Starych, chorych, niedołącznych z jałmużny parafialnej żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej osób 16.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii telszewskiej znajdują się trzy kościoły filialne, oprócz klasztoru i kościoła j[egomości] księży bernardynów w samym mieście telszewskim znajdującego się.

Filia pierwsza Nieworany³⁴⁹ od wioski Nieworany, nieworanska nazwana, o mil 2 od kościoła parafialnego odległa.

Filia druga Eygirdzie³⁵⁰, od wioski Eygirdzie

348 W oryg. księży.

349 Nieworany (lit. Nevarėnai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

350 Eygirdzie (lit. Eigirdžiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

[75v]

eygirdziowską nazwana, o mili półtorej od kościoła parafialnego odległa. Filia trzecia Wieszwiany³⁵¹, od wioski Wieszwiany wieszwińską nazwana, o milę jedną od kościoła parafialnego odległa. Przy tych trzech filiach znajdujący się kapłani świeccy księża: Antoni Grabowski³⁵², Michał Piotrowski³⁵³, Maciej Kotowski³⁵⁴ nauki do stanu duchownego służące brali w Worniach w seminarium żmudzkim, a utrzymują się nadaniem doczesnym ziemi i łąk od posesorów rzeczonych wiosek oraz łaską i miłosierdziem parafianów.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisując ręką.

ks. Jan Nep[omuc]en Januszewski
kanonik żmudzki, pleban telszewski mp.

[76]

TWERSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W gubernii litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Twer zowiąca się twerska. Ja, ksiądz świecki Aleksander Dowoyna Sylwestrowicz proboszcz twerski, zarządzam ona.

351 Wieszwiany (lit. Viešvėnai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

352 Grabowski Antoni – ur. ok. 1759 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 2 VII 1783 r., subdiakonat 1 II 1784 r. (tyt. kan. wik. w Konstantynowie), diakonat 8 II 1784 r., prezbiterat 15 II 1784 r., filialista w Ejgirdziach (ok. 1797-1806); zm. ok. 1806 r. (LNB, LOrd, k. 14, 16, 16v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 331 k. 48; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

353 Piotrowski Michał – I tonsura i cztery święcenia niższe 19 XI 1780 r., subdiakonat 20 V 1782 r. (tyt. kan. wik. w Poszwityniu), diakonat 26 V 1782 r., prezbiterat 14 VII 1782 r., filialista w Nieworanach (przed 1796-przed 1803); zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 4, 12, 13; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 261, k. 117-118).

354 Kotowski Maciej (Tadeusz) – ur. ok. 1747 r., subdiakonat 19 VII 1778 r. z rąk bpa Giedroycia (tyt. kan. wik. w Wilkii), diakonat 26 VII 1778 r. w Sałantach z rąk bpa Giedroycia, prezbiterat w 1778(?) r. w Szkudach z rąk bpa Giedroycia, filialista w Wieszwianach (ok. 1786-po 1820); zm. po 1820 r. (LNB, LOrd, k. 1-1v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 587; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 331 k. 34; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820).

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując czterech psalterzystów, czyli wikariuszów: księdza Michała Sylwestrowicza³⁵⁵, księdza Józefa Boguszewicza³⁵⁶, księdza Jakuba Butkiewicza³⁵⁷, księdza Michała Strawińskiego³⁵⁸. Trzej pierwsi wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach w seminarium żmudzkiem, ksiądz Michał Strawiński w seminarium wileńskim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia twerska wzdłuż i wszerz rozciąga się na pół trzeciej mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 3000.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam twerską, drugiej nie mam. Mam kanonię katedralną żmudzką w Worniach za pozwoleniem rzymskim i na onczas biskupa żmudzkiego jaśnie wielmożnego księdza Łopacińskiego.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Mieszkam częścią przy parafii w Twerach, częścią przy katedrze w Worniach.

355 Sylwestrowicz Michał – ur. ok. 1760 r., kształcił się w Krożach (1781-1787), I tonsura i cztery święcenia niższe 7 XII 1788 r., subdiakonat 8 XI 1789 r. z rąk bpa Tadeusza Bukatego (tyt. kan. wik. w Twerach), diakonat 11 XI 1789 r. z rąk bpa Tadeusza Bukatego, prezbiterat 15 XI 1789 r. z rąk bpa Tadeusza Bukatego, wikary w Twerach (przed 1797-po 1803), pleban w Kulach (przed 1806-ok. 1824), dziekan retowski (przed 1809-?); zm. ok. 1823-1824 r. (LNB, LOrd, k. 25, 26v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1825; RGW, s. 73, 257, 258).

356 Boguszewicz (Bohuszewicz) Józef – ur. ok. 1752 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 2 VII 1783 r., subdiakonat 23 III 1784 r. (tyt. kan. wik. w Poszwityniu), diakonat 25 III 1784 r., prezbiterat 28 III 1784 r., wikary w Twerach (ok. 1784-ok. 1823); zm. ok. 1822-1823 r. (LNB, LOrd, k. 14, 16v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 268v; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822, 1824).

357 Butkiewicz Jakub – ur. ok. 1771 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 23 XI 1794 r., subdiakonat 22 XI 1795 r. (tyt. kan. wik. w Szawlanach), diakonat 29 XI 1795 r., prezbiterat 19 XII 1795 r., wikary w Twerach (przed 1797-?), altarysta w Wodoktach (ok. 1801-po 1815); zm. po 1815 r. (LNB, LOrd, k. 32v, 34, 34v; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

358 Strawiński (Strawiański) Michał – ur. ok. 1771 r., kształcił się u pijarów w Rosieniach (przed 1789-?), ukończył seminarium wileńskie, ord. ok. 1797 r., wikary w Twerach (ok. 1797-?), pleban w Chwejdanach (ok. 1803-1811), kanonik żmudzki (przed 1811), pleban w Płotelach (1811-ok. 1817); zm. przed 1 III 1817 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 331, k. 113a, 124; *Directorium Żmudź* 1809, 1815; RGW, s. 442).

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z wiosek funduszowych proboskich składających z dusz męskich 162, żeńskich 185 po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła i plebanii mam rubli 184 kopiejek 15. Sum kapitałnych na czterech psalterzystów dochodu rocznego rubli 340 kopiejek 25.

Jak dawno jest plebanem?

Rok trzydziesty trzeci jestem proboszczem twerskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w seminarium diecezjalnym wileńskim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminu przed przystąpieniem na probostwo twerskie egzaminował mnie ksiądz Ignacy Krzymowski³⁵⁹ adiutor konsystorza żmudzkiego. Prawo objęcia probostwa jaśnie wielmożny j[ego]m[óś]ć ksiądz Jan Łopaciński jako biskup żmudzki i kolarz ręką swą podpisał mi.

[76v]

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana lat siedem u biskupów żmudzkich Tyszkiewiczza i Łopacińskiego służyłem za kapelana. Ku końcowi siódmego roku dane mi jest probostwo twerskie.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii twerskiej ochrzczono płci męskiej 50, żeńskiej 57. Umarło płci męskiej 31, żeńskiej 48. Zaślubiono par 25.

359 Krzymowski Ignacy – kanonik żmudzki (przed 1757), adiutor konsystorza żmudzkiego, pleban w Nowych Żagorach (1761-1772); pozostałe losy nieznane, prawdopodobnie zm. w 1772 r. (L. Jovaiša, LSD II, cz. 1, t. 3, s. 194).

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych w liczbie 40. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzki.

Na 6. punkt.

Szpital parafialny twerski ma żebraków, chorych, niedołęgów, starych płci męskiej 10, żeńskiej 14. Sumy funduszowej kapitału ma złotych polskich 12662. Prowizja od tej sumy 132 rubli i 10 kopiejek. Podług intencji fundatora onej obracam na wyżywienie, odzienie, opał i inne potrzeby żebractw oraz na reparację szpitalnego domu.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, bądź kaplica.

Przy kościele parafialnym twerskim ku pomocy księży proboszczów, ku posłudze duchownej parafianów twerskich, ku odbywaniu służby boskiej funduszem włożonej mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Tomasz Bortkiewicz³⁶⁰. Ten nauki ściągające się do duchowieństwa brał w Worniach w seminarium żmudzki. Żyje z funduszu pieniężnego z 1000 talarów bitych składającego się, od którego kapitału po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma rocznego dochodu rubli 85 kopiejek 85. Przy tymże kościele twerskim równie przysięgły wikariusz, czyli altarysta, ksiądz świecki Adam Kuneyko³⁶¹ ku pomocy księży proboszczów, ku posłudze parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej. Także nauki ściągające się do duchowieństwa brał w Worniach w seminarium żmudzki. Żyje z funduszu składającego się z głów męskich 9, żeńskich 5, po odtrąceniu opłaty na skarbowe podatki dochodu rocznego ma rubli 60.

360 Bortkiewicz Tomasz – ur. ok. 1751 r., subdiakon 19 VII 1778 r. z rąk bpa Giedroycia (tyt. kan. wik. w Twerach), diakonat 26 VII 1778 r. w Sałantach z rąk bpa Giedroycia, prezbiterat w 1778(?) r. w Szkudach z rąk bpa Giedroycia, altarysta w Twerach od ok. 1784 r.; zm. po 1825 r. (LNB, LOrd, k. 1-1v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 268v; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825).

361 Kuneyko Adam – ur. ok. 1752 r., subdiakon 29 X 1780 (tyt. kan. wik. w Twerach), diakonat 1 XI 1780 r., prezbiterat 5 XI 1780 r., altarysta w Twerach (ok. 1782-ok. 1806); zm. prawdopodobnie w 1806 r. (LNB, LOrd, k. 2v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 301; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książećcia Giedroycia

[77]

biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Aleksander Dowoyna Sylwestrowicz proboszcz twerski, kanonik żmudzki mp.

[78]

TYRKSZLEWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Tyrkszle³⁶² zowiąca się tyrkszlewska. Ja, ksiądz świecki Jan Bawżyński³⁶³ pleban tyrkszlewski urządzam ona.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikarego kapłana świeckiego, księdza Bonawenturę Michniewicza³⁶⁴, który co do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia tyrkszlewska rozciąga się wzdłuż pół czwartej, wszecz o milę jedną litewską.

³⁶² Tyrkszle (lit. Tirkšliai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski.

³⁶³ Bawżyński Jan – ord. ok. 1777, wikary w Płotelach (ok. 1777-1778), wikary w Wieksznach (ok. 1778-ok. 1781), podproboszcz w Masiadach (ok. 1781-ok. 1784), pleban w Tyrkszlach (ok. 1784-1806); zm. w 1806 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 705, k. 328).

³⁶⁴ Michniewicz Bonawentura – ur. ok. 1768, I tonsura i cztery święcenia niższe 23 XI 1794, subdiakon 30 V 1795 (tyt. kan. wik. w Tyrkszlach), diakonat 7 VI 1795, prezbiterat 14 VI 1795 w Olsiadach z rąk bpa Stefana Giedroycia, wikary w Tyrkszlach (przed 1797-?), mansjonarz w Szawdynikach (ok. 1803), pleban w Czekiszkach (1803-1837), wicedziekan dekanatu wielońskiego (ok. 1821-1823), altarysta w Szyłelach (1837-ok. 1848), w 1847 r. określany jako inwalida, mansjonarz w Ejragole (ok. 1848-1849); zm. 26 IV 1849 (LNB, LOrd, k. 32v, 33v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 328, k. 1; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819, 1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1849, 1850, s. 118).

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 2119.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam tyrkszlewską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 14 w plebanii tyrkszlewskiej mieszkam i oną z obowiązku mojego urządzam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z mieszkańców legacyjnych docześnie przez JWgo Benedykta Ważyńskiego³⁶⁵ starostę tyrkszlewskiego z dóbr jego dziedzicznych kościołowi tyrkszlewskiemu oddanych, składających się z dusz męskich 13, żeńskich 10. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe, dochodu rocznego z stałego funduszu, według abiuraty, w niebytności na sprzedaż krescencji, na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikarego i czeladzi mam rubli 4.

Jak dawno plebanem?

Rok 14. jestem plebanem tyrkszlewskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

[78v]

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów, przed zaprzysiężeniem na plebanię tyrkszlewską, egzaminował mię JW książdz Kościa biskup dyokleński natenczas rządy oficjalskie w diecezji żmudzkiej utrzymujący, i prawo objęcia plebanii z Warszawy od JW księcia Giedroycia jako kolarza i jako biskupa mi przysłane ręką swoją podpisał.

³⁶⁵ Ważyński Benedykt Skarbek h. Abdank – skarbnik litewski (1746-1758), poseł na sejm z Księstwa Żmudzkiego (1748), starosta tyrkszlewski (*Urzednicy centralni WKL*, s. 184, 247).

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele parafialnym płotelskim, w tymże samym telszewskim powiecie, za wikariusza rok jeden służyłem. Stąd do Wiekszn³⁶⁶ przesłano w szawelskim powiecie, gdzie przy kościele parafialnym wiekszniańskim pół czwarta roku za wikariusza wysłużyłem. A z Wiekszn za rządem officii diecez[j]a[l]nej przesłano mnie do Masiad w telszewskim powiecie, gdzie przy kościele parafialnym masiadzkim lat 3 obowiązki podproboszczego wypełniałem, ku końcowi 8. roku kapłaństwa mojego dana mi jest plebania tyrkszlewska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także być powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii tyrkszlewskiej ochrzczono płci męskiej 60, żeńskiej 36. Umarło płci męskiej 36, żeńskiej 29. Zaślubiono par 31.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 15, a czasem 20. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania i pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu na gruncie starościńskim, przez tychże JW starostów zabudowanym, sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów, z parafialnej jałmużny żyjących, znajduje się płci męskiej i żeńskiej 28.

366 Wieksznie (lit. Vieksniai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski.

[79]

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii tyrkiszlewskiej o mili półtorej od kościoła parafialnego tyrkiszlewskiego jest kościół drugi filialny, we wsi zwanej Piewiany³⁶⁷, zowiącej się piewiański, przy którym ksiądz świecki Tomasz Lengiewicz³⁶⁸. Co do duchowieństwa w Worniach w seminarium żmudzkiem edukowany, bez funduszu stałego z obwencji parafialnych ode mnie postąpiionych i z gruntu od dworu starostwa tyrkiszlewskiego docześnie danego, za posługę duchowną parafianom tyrkiszlewskim czyniącą się, żyje. W tejże parafii tyrkiszlewskiej, o pół mili od kościoła parafialnego tyrkiszlewskiego, jest kaplica we wsi zwanej Giejdzie³⁶⁹ zowiąca się giejdziowska, przy której księdza stałego nie ma. Lecz tak niekiedy przez księży tyrkiszlewskich do tej przyjeżdżających razy kilka w roku służba Boża się odprawuje.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprowadliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ks. Jan Bawżyński
kanonik inflan[t]ski, pleban tyrkiszlewski.

[80]

WORNIEŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich zowie i pleban?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkiem, w powiecie telszewskim od miasta Wornie nazwana wornieńska.

367 Piewiany (lit. Pievėnai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejki.

368 Lengiewicz (Lingiewicz) Tomasz – ur. ok. 1753 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 16 XII 1781 r., subdiakoniat 20 V 1782 r. (tyt. kan. wik. w Pokroju), diakonat 26 V 1782 r., prezbiterat 30 V 1782 r., mansjonarz w Piewianach (1787?-ok. 1820); zm. ok. 1820 r. (LNB, LOrd, k. 9v, 12, 12v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 587; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 705, k. 333; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820).

369 Giejdzie (lit. Geidžiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejki.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Ja, ksiądz świecki Kazimierz Ryłło³⁷⁰, urządzam oną. Utrzymując dwóch wikariuszów do swej pomocy: księży świeckich, księdza Józefa Czełydkę³⁷¹ i księdza Franciszka Goylewicza. Obydwaj ci wikariuszowie nauki należące do stanu duchownego brali w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia wornieńska rozciąga się wzdłuż litewskich mil $2\frac{3}{4}$, a wszerz $1\frac{3}{4}$.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię Świętą przyjmujących liczy się głów obojej płci 2267.

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Drugiej plebanii prócz wornieńskiej nie posiadam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Z przyczyny, że niedawno objąłem plebanię wornieńską, jeszcze w niej nie mieszkalem. Lecz dopiero zacznę rezydować i według obowiązku

[80v]

na siebie przyjętego, być zawsze w onej przytomnym.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z wioski funduszowej plebańskiej zawierającej w sobie dusz szlacheckich i chłopskich płci męskiej 35, żeńskiej 40 oraz z procentu od sumy legacyjnej po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe, dochodu rocznego według wyciągnięcia przy abjuracji z potaksowanymi wysiewami z stałego funduszu na utrzymanie wszelkich wydatków kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 120 i kopiejek $84\frac{3}{4}$.

370 Ryłło Kazimierz – ur. w 1749 r., wstąpił do zakonu jezuitów w 1766 r., pełnił posługi w tym zakonie do kasaty, następnie wikary w Janiskach (ok. 1777-ok. 1779) i w Rogowie w diecezji wileńskiej (ok. 1779-1797), pleban w parafii w Worniach (1797-po 1803); zm. przed 1806 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 263; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; EWJ, s. 856).

371 Czełydka (Czełytko, Czełytko) Józef – I tonsura i cztery święcenia niższe 19 XI 1780 r., subdiakon 24 III 1782 r. (tyt. kan. wik. w Krożach), diakonat 30 III 1782 r., prezbiterat 8 IV 1782 r., wikariusz w parafii w Worniach (1782-?); dalsze losy nieznane; zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 4, 11, 11v).

Jak dawno plebanem?

Rok dopiero pierwszy, jak objąłem plebanię wornieńską.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się i potrzebne nauki brałem w zakonie jezuickim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Przed zaprzysiężeniem na plebanię wornieńską egzaminował mnie ksiązę Giedroyć biskup żmudzki i prawo objęcia tejże plebanii jako kolator ręką swoją podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Wyświęcałem się na kapłaństwo w zakonie jezuickim. Po zniesieniu

[81]

którego byłem w powiecie szawelskim przy kościele parafialnym janiskim wikariuszem i kaznodzieją lat 2. Pośledniej w diecezji wileńskiej w powiecie upitskim przy kościele parafialnym rogowskim służyłem za wikariusza lat 18. Od wyświęcenia mnie na kapłaństwo w lat 22 otrzymałem plebanię wornieńską.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

W roku 1797 od pierwszego dnia stycznia do ostatniego dnia Decembra w parafii wornieńskiej, jak znajduję w metrykach, ochrzczono płci męskiej głów 81, żeńskiej 68. Umarło płci męskiej 38, żeńskiej 27, zaślubiono par 38.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna osobna przy parafialnym moim kościele nie utrzymuje się z powodu, że w też [!] pod bokiem w tymże mieście przy kościele katedralnym ona się znajduje i z szczególnego na to funduszu utrzymywaną bywa.

Na 6. punkt.

Dla niedołęgów i bezsilnych żebraków jest dom, w którym mieści się dusz wszelkich obojej płci 16, przy kościele zabudowany. Osoby w onym

znajdujące się żyją z opatrzenia i jałmużny parafianów, ponieważ żadnego funduszu nie mają, prócz szczupłej jałmużny z procentu dla nich od sumki talarów 50 corocznie przychodzącego w rublach 4 i kopiejkach 50.

[81v]

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, bądź kaplica.

W tymże mieście Worniach i w tejże parafii znajduje się kościół katedralny i oraz [!] generalne żmudzkie seminarium.

Tudzież szpital publiczny w tymże mieście pod dozorem braci rochitów będący i utrzymujący się znajduje. Co wszystko przez szczególne raportu, od kogo będzie należeć, opisanym dokładnie i podanym niezawodnie zostanie.

Takowy mój raport podług ukazu [Departamentu] Monarchicznego Justic Collegii wiernie sporządzony własną ony stwierdzam ręką. Miesiąca Februarii 1/11 dnia 1798 roku.

Ksiądz Kazimierz Ryłło
pleban wornieński.

[82]

ŻEMELAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Żemelan³⁷², zowiąca się żemelańska. Ja, ksiądz Jan Zoberń³⁷³ pleban żemelański, urządzam oną.

³⁷² Żemelany (lit. Žemalė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski.

³⁷³ Zoberń (Zabern) Jan – ur. ok. 1747 r., ord. ok. 1773 r., wikary w Twerach (ok. 1773-1774), w Żydykach (ok. 1774-1777), w Łuknikach (ok. 1777-ok. 1779), altarysta w Ukrynach (ok. 1779-ok. 1793), pleban w Żemelanach (ok. 1793-ok. 1811); zm. na przełomie 1811 i 1812 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 331, k. 97; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809).

[Jak] [w]iele ten do swojej pomocy utrzymuje księży?

Utrzymując jednego wikariusza, księdza Józefa Piotrowicza³⁷⁴, ten wikariusz do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozległość parafii?

Parafia żemelańska rozciąga się wzdłuż i wszerz na jedną milę litewską.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 650.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam żemelańską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 4 w plebanii żemelańskiej mieszkam i urządzam oną z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 11, żeńskich 8, po odtrąceniu na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abituraty z potakowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 21 kopiejek 60.

Jak dawno plebanem?

Rok 4. jestem plebanem żemelańskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk

374 Piotrowicz Józef – ur. ok. 1769 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 23 IV 1795 r., ord. ok. 1796 r., wikary w Żemelanach (ok. 1796-ok. 1808), altarysta tamże (ok. 1808-ok. 1840); zm. ok. 1839-1840 r. (LNB, LOrd, k. 33; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 587; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1841).

[82v]

egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanią żemelańską egzaminował mnie WJ ksiądz Komarowski [!] regens seminarium żmudzkiego i prawo objęcia plebanii żemelańskiej wydane i podpisane od jaśnie wielmożnego Imć pana Ignacego Piłsudskiego³⁷⁵ ciwuna wieszwiańskiego Księstwa Żmudzkiego kolatora. Wielmożny Imć ksiądz Sylwestrowicz surogat żmudzki ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele twerskim rok jeden, przy kościele żydykowskim półtrzecia roku, przy kościele łuknickim lat dwie za wikariusza służyłem oraz altarystą ukryńskim byłem lat czternaście. Na koniec dwudziestego roku dana mi jest plebania w żemelańskiej parafii.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii żemelańskiej ochrzczono płci męskiej 28, żeńskiej 38. Umarło płci męskiej 12, płci żeńskiej 16. Zaślubiono par 15.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez organistę świeckiego cywilnego. Ten ma stół swój własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 8, a czasem 10. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania w języku polskim, a innych – w żmudzki.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przez antecesor³⁷⁶ mojego zabudowanym żebraków, chorych, niedołącznych, starych na jałmużnie parafialnej żyjących

375 Piłsudski Ignacy Juliusz – syn Kazimierza, ur. w 1742 r., szambelan królewski Stanisława Augusta Poniatowskiego (1771), chorąży petyhorski w wojsku litewskim, niedoszły sędzia ziemski rosieński (1780), starosta kiwiliński (przed 1783), ciwun gondyński (1783-1788), ciwun wieszwiański (1788-1801), właściciel Żemelan i Bugieniów; żonaty z Joanną Katarzyną Skarbkówną Ważyńską; zm. w 1801 r. (G. Błaszczyk, *Herbarz*, t. 4, s. 548; *Urzędnicy*, t. 3, s. 110, 150, 246-247, 346).

376 Łac. poprzednika.

[83]

najduje się płci męskiej i żeńskiej 10.

Przy kościele parafialnym żemelańskim księdza wikariusza przysięgłego, czyli altarysty, ani też funduszu na niego nie ma.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii żemelańskiej inny kościół nie znajduje się.

Takowy raport na skutek ukaz [Departamentu] Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisując ręką.

Ksiądz Jan Zobern
pleban żemelański mp.

[84]

ŻORAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W gubernii litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim od miasteczka Żorany³⁷⁷ zowiąca się żorańska. Ja, ksiądz świecki Marcin Syrtowtt³⁷⁸ pleban żorański, urządzam oną.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza, księdza Piotra Strawkiewicza³⁷⁹, który do duchowieństwa ściągające się nauki brał w seminarium żmudzkim, w Worniach.

377 Żorany (lit. Žarėnai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

378 Syrtowtt Marcin (Andrzej) – ur. ok. 1767 r., kształcił się u pijarów w Rosieniach (?-1787), I tonsura i cztery święcenia niższe 7 XII 1788 r., subdiakonat 8 IX 1790 r. (tyt. kan. wik. w Skirstymoniū), diakonat 19 IX 1790 r., prezbiterat 19 XII 1790 r., wikary w Skirstymoniū (ok. 1790-ok. 1791), pleban w Żoranach (ok. 1791-po 1824); zm. po 1824 r. (LNB, LOrd, k. 24v, 29, 29v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 290av; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1824; RGW, s. 272).

379 Strawkiewicz Piotr – ur. ok. 1763 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 10 IV 1791 r., subdiakonat 27 IX 1792 r. (tyt. kan. wik. w Tryszkach), diakonat 30 IX 1792 r., prezbiterat 2 X 1792 r., wikary w Żoranach (przed 1797-?), Skirstymoniū (1802-1805?), Średni-

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia żorańska rozciąga się wzdłuż trzy, wszerek pół trzeciej mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunikują na Wielkanoc płci męskiej i żeńskiej dwa tysiące czterysta czterdzieści.

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam żorańską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat siedem w plebanii żorańskiej mieszkam, zarządzam onę z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich dwudziestu, żeńskich dwudziestu czterech, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu z rocznego stałego funduszu według abiuuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich

[84v]

ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i plebanii mam rubli 10 kopiejek 25 i ½.

Jak dawno plebanem?

Rok siódmy jestem plebanem żorańskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Przez które stopnie urzędowania [duchownego] przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele skirstymońskim³⁸⁰ w powiecie rosieńskim za wikariusza służyłem rok, na końcu roku kapłaństwa mojego dana mi jest plebania żorańska.

kach (ok. 1805-?); zm. przed 1815 r. (LNB, LOrd, k. 30, 31, 31v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 317; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

380 Skirstymoń (lit. Skirsnemunė) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. jurborski.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię żorańską egzaminował mnie wielmożny Imć ksiądz Aleksander Dewoyna Sylwestrowicz surogat i kanonik żmudzki. Prawo objęcia plebanii JO ksiązę Stefan Giedroyć biskup żmudzki jako kolator podpisał.

Z 14. punktu kwestie

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii żorańskiej ochrzczono płci męskiej pięćdziesiąt, żeńskiej pięćdziesiąt et sześć. Umarło płci męskiej dwadzieścia, żeńskiej osiemnaście. Zaś zaślubiono par trzydzieści.

Z 5. punktu kwestie

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez

[85]

dyrektora świeckiego cywilnego, ten ma stół z siebie, zapłatę bierze od rodziców dziatki uczących się, miewa onych w czasie tylko zimowym, w liczbie dziesięć, a czasem piętnaście, od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzki.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie mam. W domu przez parafianów zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołągów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej dwadzieścia osiem.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii żorańskiej o półtorej mili od kościoła parafialnego żorańskiego są dwa kościoły filialne. Jeden w wsi zwanej Medyngiany³⁸¹, zowiący się medyngiański. Drugi we wsi Ławksoda zwanej, zowiący się ławksodzki.

381 Medyngiany (lit. Medingėnai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. retowski.

Ku pomocy plebanów żorańskich, ku posłudze duchownej parafianów żorańskich, ku odbywaniu służby bożej funduszami włożonej. Przy kościele medyngiańskim mieszka ksiądz świecki Dominik Klonowski³⁸², wikariusz przysięgły, czyli altarysta. Brał nauki ściągające się do stanu duchownego w Worniach, w seminarium żmudzkim. Żyje z funduszu ziemnego z dusz męskich osiem, żeńskich dziesięć składającego się i z pieniężnego podług abiuraty

[85v]

po potrąceniu na opłatę podatku skarbowego ma rocznego dochodu rubli 28 kopiejek 60. Przy kościele ławksodzkiem mieszka także wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Maciej Klimowicz³⁸³, który nauki do duchowieństwa ściągające się brał w seminarium wileńskim i żmudzkim. Żyje z funduszu ziemnego składającego się z dusz męskich trzech, żeńskich trzech i z pieniężnego, z których corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 27.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Marcin Syrtowtt pleban żorański mp.
Ksiądz Dominik Klonowski
wikariusz przysięgły, czyli altarysta medyngiański mp.
Ksiądz Maciej Klimowicz
altarysta ławksodzki, czyli wikariusz przysięgły mp.

382 Klonowski Dominik – altarysta w Medyngianach (XI 1789-po 1797); zm. przed 1803 r. (LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 394, k. 11).

383 Klimowicz Maciej – uczęszczał do seminarium w Wilnie i w Worniach, altarysta w Ławksodzie (1794-ok. 1799); zm. przed 1803 r. (LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 383, k. 26).

[86]

N[umero] 3

[87]

GRUŹDZIEWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban zowie?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od miasteczka Gruździe³⁸⁴ nazwana gruździwska, a dawniej nazywana zamuska, przy początkowym funduszu, od traktu zamuskiego jako za rzeką miasta leżącego. Ja, ksiądz świecki Jerzy Woytkiewicz³⁸⁵ pleban gruździwski, urządzam onę.

[[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów świeckich: księdza Szymona Miłoszewskiego³⁸⁶, księdza Stanisława Płuszczewskiego³⁸⁷. Pierwszy z nich do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim, a drugi to jest ksiądz Stanisław Płuszczewski, w seminarium wileńskim.

384 Gruździe (lit. Gruzdžiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.

385 Woytkiewicz Jerzy – ur. ok. 1758 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 2 VII 1783 r., subdiakon 14 XII 1783 r. (tyt. kan. wik. w Masiadach), diakonat 18 XII 1783 r., prezbiterat 21 XII 1783 r., pracował w kancelarii konsystorza żmudzkiego, kapelan bpa Jana Stefana Giedroycia w Warszawie, gdzie posługiwał w nuncjaturze i uczył się prawa kanonicznego (1783-1788), pleban w Gruździach (1788-1833), wicedziekan i dziekan dek. janiskiego (1798-1828), kanonik honorowy żmudzki (przed 1806-1833), prowizor seminarium w Worniach (ok. 1802-1833); kawaler Orderu św. Anny III klasy; zm. w 1833 r. (LNB, LOrd, k. 14, 15v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 652; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1834; L. Jovaiša, LSD II, cz. 1, t. 1, s. 20; *ibidem*, cz. 2, t. 1, s. 212).

386 Miłoszewski (Miłaszewski) Szymon – ur. ok. 1756 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 19 XI 1780 r., subdiakon 4 III 1782 r. (tyt. kan. wik. w Gruździach), diakonat 17 III 1782 r., prezbiterat 30 III 1782 r., wikary w Gruździach (przed 1797-?), kapelan benedyktynek w Krożach (przed 1809-?); zm. po 1825 r. (LNB, LOrd, k. 4, 10v, 11; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825).

387 Płuszczewski Stanisław – kształcił się w Rosieniach u pijarów, ukończył seminarium w Wilnie, wikary w Gruździach (przed 1797-przed 1803), nienotowany w 1803 r., prepozyt w Wielonie (przed 1809-ok. 1814); zm. ok. 1813-1814 r. (*Directorium Żmudź* 1809, 1815; RWG, s. 442).

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia gruździwska rozciąga się wzdłuż trzy, wszerek także trzy mile litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 3666.

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam gruździwską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeśli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze w plebanii gruździwskiej mieszkam.

[87v]

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej nazwanej Szypile³⁸⁸ i juryzdyki w miasteczku Gruździach składających się z dusz męskich 92, żeńskich 98 po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe, dochodu rocznego z stałego funduszu według abituraty z potaksowaną krescenscją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 200 kopiejek 10.

Jak dawno plebanem?

Rok dziesiąty jak jestem plebanem gruździwskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię gruździwską egzaminował mnie JO książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana zostawałem przy kancelarii konsystorza żmudzkiego, a w ćwierć roku odebrałem dyspozycję jechania na kapelanię

388 Szypile (lit. Šiupyliai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.

do JO książe biskupa terazniejszego, natenczas w Warszawie rezydującego, gdzie aplikowałem się w nuncjaturze do prawa kanonicznego kościelnego przez lat sześć, w siódmym roku kapłaństwa mojego dana mi jest plebania gruździwska.

Z 14. punktu kwestie

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii

[88]

chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii gruździwskiej ochrzczono płci męskiej 85, żeńskiej 90. Umarło płci męskiej 31, żeńskiej 25. Zaślubiono par 57.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego, ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się, miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 50, a czasem 60. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych, uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu częścią moim ekspensem, częścią z składki parafialnej zabudowanym, sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów, z parafialnej jałmużny żyjących najduje się płci męskiej i żeńskiej 45.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii gruździwskiej jest kościół drugi filialny o trzy ćwierci mili od parafialnego odległy, we wsi Szypile, zowiący się szypilski, przy którym ksiądz świecki Błażej Girdwoyn³⁸⁹, co do duchowieństwa w Worniach

389 Girdwoyn (Gierdwoyn) Błażej – ur. ok. 1762 r., kształcił się w Krożach, I tonsura i cztery święcenia niższe 19 XII 1790 r., subdiakon 1 IV 1792 r. (tyt. kan. wik. w Płotelach), diakonat 7 IV 1792 r., prezbiterat 10 IV 1792 r., filialista w Szypilach (przed 1797-?);

w seminarium żmudzkim edukowany, bez funduszu stałego, z obwencjiów parafialnych, mając

[88v]

stół i pensję ode mnie docześnie naznaczone za posługę duchowną parafianom gruździewskim czyniącą się żyje.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Jerzy Woytkiewicz pleban gruździewski mp.

[89]

JANISKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od miasteczka Janiszki³⁹⁰ zowiąca się janiska. Ja, Adam Józef Kościa pleban janiski, biskup diokleński, Orderu św. Stanisława kawaler, urządzam oną. Mam koadiutora do tej plebanii, księdza świeckiego Antoniego Kościę³⁹¹, za prawem nadanym od JO księcia Stefana Giedroycia biskupa żmudzkiego, Orderu św. Aleksandra Newskiego i bywszych polskich orderów kawalera, tudzież za pozwoleniem rzymskim, który to ksiądz Antoni Kościa koadiutor do stanu duchownego brał nauki przez lat trzy w seminarium wileńskim, przez lat dwie w seminarium żmudzkim. Przed święceniem na kapłaństwo i przed zaprzysiężeniem na koadiutorię plebanii janiskiej egzaminowany był przez księży profesorów seminarii.

prokurator seminarium żmudzkiego (ok. 1805-1807), pleban w Butkiszkach (1807-1810), altarysta w Starych Żagorach (1810-1832); zm. ok. 1832 r. (LNB, LOrd, k. 29v, 31; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 652; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 704, k. 331v; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1834; L. Jovaiša, LSD II, cz. 1, t. 3, s. 446; RGW, s. 448, 449).

390 Janiszki (lit. Joniškis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. janiski.

391 Kościa Antoni – ur. ok. 1770 r., subdiakon 21 XII 1793 r. (tyt. kan. wik. w Janiszkach), diakonat 2 II 1794 r., prezbiterat 9 II 1794 r., kanonik inflancki, komendarz (koadiutor) w Janiszkach (ok. 1795-1801), a następnie pleban tamże (1801-1839); zm. w 1839 r. (LNB, LOrd, k. 32, 32v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1841; L. Jovaiša, LSD II, cz. 1, t. 1, s. 251).

[Jak] wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję wikariuszów doczesnych pięciu księży świeckich: księdza Jakoba Gołkowskiego³⁹², księdza Kazimierza Godzewicza³⁹³, księdza Wincen-
tego Beniuszewicza³⁹⁴, księdza Macieja Mikutę³⁹⁵, księdza Tomasza Dawk-
sza³⁹⁶, którzy do duchowieństwa brali nauki w seminarium żmudzki.

Jaka rozległość parafii?

Parafia janiska rozciąga się wzdłuż i w szerz na litewskich mil cztery.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię św. przyjmujących płci męskiej i żeńskiej ma osób 8011³⁹⁷.

Czy zawsze pleban przytomny, a jeśli nie, czy ma na to od biskupa po- zwolenie?

Mieszkam częścią w plebanii, częścią przy kościele katedralnym w Wor-
niach, za pozwoleniem JO księcia biskupa żmudzkiego.

392 Gołkowski Jakub – ur. ok. 1759 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 12 XII 1786 r., subdiakon 10 II 1788 r. (tyt. kan. wik. w Szawkianach), diakonat 17 II 1788 r., prezbi-
terat 24 II 1788 r., wikary w Janiszkach (1788-ok. 1806) z funkcją podproboszcza (1795),
wikary w Gryniskach (ok. 1806-po 1809), altarysta w Kławanach (1814-1815); zm.
w 1815 r. (LNB, LOrd, k. 21v, 23v, 24; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 652; LVIA, f. 669, ap. 2,
b. 223, k. 520; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 3, k. 58; *Directorium Żmudź* 1809, 1815; L. Jovaiša,
LSD II, cz. 1, t. 1, s. 251).

393 Godzewicz Kazimierz – wikary w Janiszkach (przed 1797-przed 1803); pozostałe losy
nieznane, prawdopodobnie zm. przed 1806 r.

394 Być może tożsamy z Michałem Beniuszewiczem, ur. ok. 1772 r., kształcił się w Kretyn-
dze (1786-?), I tonsura i cztery święcenia niższe 9 III 1792 r., subdiakon 30 V 1795 r.
(tyt. kan. wik. w Widuklach), diakonat 7 VI 1795 r., prezbyterat 14 VI 1795 r. w Olsia-
dach z rąk bpa Jana Stefana Giedroycia, mansjonarz w Warpucianach (?-1809) zm.
ok. 1808 r. (LNB, LOrd, k. 30v, 33v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; *Directorium Żmudź*
1809; RGW, s. 275).

395 Mikuta (Mikutło, Mikutto) Maciej – ur. ok. 1762 r., I tonsura i cztery święcenia niższe
6 I 1790 r., subdiakon 16 V 1790 r. (tyt. kan. wik. w Lalach), diakonat 18 V 1790 r.,
prezbyterat 23 V 1790 r., wikary w Janiszkach (przed 1797-?), altarysta w Radziwilisz-
kach (ok. 1800-1814); zm. ok. 1814 r. (LNB, LOrd, k. 27v, 28v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577;
Directorium Żmudź 1809, 1815).

396 Dawksza (Dauksza) Tomasz – ur. ok. 1765, ord. ok. 1790 (niewzmiankowany w LOrd,
być może ukończył inne seminarium), wikary w Janiszkach (ok. 1790-?), wikary
w Twerach (przed 1809-?), wikary w Poszwityniu (przed 1815-?), wikary w Janiszkach
(przed 1820-ok. 1842) i mansjonarz tamże (ok. 1842-ok. 1845); zm. ok. 1844-1845 r. (*Di-
rectorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1836, 1838-1846).

397 Pominięto pytanie dotyczące liczby plebanii, gdyż odpowiadano na nie wcześniej,
w pytaniu pierwszym.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 173, żeńskich 151, po odtrąceniu opłaty na podatek skarbowy dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potakowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rublów 261 kopiejek 40.

Jak dawno plebanem?

Rok 9. jestem plebanem janiskim.

[89v]

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego gdzie nauki brałem i przez jakie stopnie do beneficjów szedłem? Za pozwoleniem rzymskim i za prawami otrzymanymi od JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego, kawalera Orderu św. Aleksandra Newskiego i bywszych polskich, wyraża się w raporcie masiadskiej parafii³⁹⁸.

Z 14. punktu.

Podane także być powinno raporta, [jak] wiele w tym roku ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii janiskiej ochrzczonych płci męskiej osób 269, żeńskiej 227. Zaślubiono par 141. Umarłych płci męskiej 144, żeńskiej 116.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora duchownego świeckiego kleryka, ten ma stół w plebanii, bierze pensję od rodziców dzieci uczących się, mieszka w plebanii, miewa uczniów 60, czasem więcej. Uczy czytać po żmudzku, po polsku i po łacinie, katechizmu i pisać.

Na 6. punkt.

Szpital w Janiskach ma funduszem królewskim nadaną lasu włókę jedną i ze skarbu ekonomii szawelskiej dochodzi corocznie złotych dobrej monety 160, to jest talarów 40, z których według tego funduszu organiście

³⁹⁸ W tej wizytacji nie wyszczególniono kolejnych dwóch pytań dotyczących atestacji oraz stopni, przez które pleban przechodził, gdyż zostało to zaznaczone w poprzednich pytaniach.

daje się corocznie talarów 5. W szpitalu tym utrzymuje się starych i kaleków płci męskiej i żeńskiej osób 12, jałmużną przez część z parafii.

Przy kościele parafialnym janiskim ku pomocy plebanom w pracach duchownych i ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Marcin Żakiewicz³⁹⁹. Ten nauki do stanu duchownego ściągające się brał w seminarium żmudzkim. Żyje z funduszu pieniężnego, którego corocznie, po odrąceniu opłaty na podatki skarbowe, ma dochodu rocznego według abiuraty rublów 90.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica.

W parafii janiskiej nie ma żadnego filialnego kościoła.

[90]

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Adam Józ[ef] Kościa biskup diokleński, pleban janiski.

[91]

KURTOWIAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od miasteczka Kurtowiany⁴⁰⁰ zowiąca się kurtowiańska. Ja, ksiądz świecki Józef Staniewicz⁴⁰¹ pleban kurtowiański, urządzam onę.

399 Żakiewicz Marcin – ur. ok. 1751 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 14 IX 1783 r., subdiakon 1 II 1784 r. (tyt. kan. wik. w Twerach), diakonat 8 II 1784 r., prezbyterat 15 II 1784 r., pleban w Gruździach (1788), altarysta w Janiszkach (przed 1797-?), pleban w Łuknikach (1802-po 1820), dziekan wornieński; zm. po 1820 r. LNB, LOrd, k. 14v, 16, 16v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820; L. Jovaiša, LSD II, cz. 2, t. 1, s. 212).

400 Kurtowiany (lit. Kurtuvėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.

401 Staniewicz Józef – ur. w 1736 r., wstąpił do jezuitów (1756), ord. ok. 1766 r., kaznodzieja w Poszawszu (1766-1773), kanonik żmudzki, pleban w Kurtowianach (1774-1800); zm. w 1800 r. (EWJ, s. 861; L. Jovaiša, LSD II, cz. 2, t. 2, s. 327).

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Antoniego Woytkiewicza⁴⁰², księdza Jerzego Dargiewicza⁴⁰³. Obydwa wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozległość parafii?

Parafia kurtowiańska wzdłuż rozciągająca się na pięć mil, wszcz na trzy mile litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 5000.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam kurtowiańską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 24 w plebanii kurtowiańskiej mieszkalem.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 22, żeńskich 15. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 300.

Jak dawno plebanem?

Rok 24. jestem plebanem kurtowiańskim.

402 Woytkiewicz Antoni – ur. ok. 1770 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 23 XI 1794 r., subdiakonat 22 XI 1795 r. (tyt. kan. wik. w Botokach), diakonat 29 XI 1795 r., prezbiterat 19 XII 1795 r., wikary w Kurtowianach (przed 1797-?), altarysta w Szadowie (ok. 1800-1838) i mansonarz tamże (1838-ok. 1840); zm. ok. 1839-1840 r. (LNB, LOrd, k. 32v, 34, 34v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 491; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1841).

403 Dargiewicz Jerzy – ur. ok. 1766 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 23 XI 1794 r., subdiakonat 22 XI 1795 r. (tyt. kan. wik. w Szawkianach), diakonat 29 XI 1795 r., prezbiterat 19 XII 1795 r., wikary w Kurtowianach (przed 1797-1798), filialista w Meszkuciach (1798-1801), mansonarz w Szawdynikach (ok. 1803-ok. 1818); zm. ok. 1817-1818 (LNB, LOrd, k. 32v, 34, 34v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819; L. Jovaiša, LSD II, cz. 2, t. 3, s. 96).

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w zakonie księży jezuitów.

[91v]

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w zakonie jezuitów z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię kurtowiańską egzaminował mnie JW Jan Łopaciński biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii kurtowiańskiej wydane i podpisane od kolatora JWielmożnego Jakuba Nagurskiego podkomorze-go Księstwa Żmudzkiego, kawalera orderów polskich, JW biskup ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana w zakonie księży jezuitów posłany byłem na Żmudź do powiatu szawelskiego do poszawskiego kościoła księży jezuitów na kaznodziejstwo, gdzie lat siedem mieszkałem. Po kasacji jezuitów roku 1774 dana mi jest plebania kurtowiańska.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii kurtowiańskiej ochrzczono płci męskiej 80, żeńskiej 59. Umarło płci męskiej 63, żeńskiej 64. Zaślubiono par 50.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymywana była przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten miał stół częścią w plebanii, częścią u dziatek uczących się, zapłatę brał od rodziców dziatek uczących się i od plebana. A gdy się szkoły otworzyły u księży bazylianów o milę od Kurtowian, szkołka parafialna ustała.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego znajduje się 270 rublów na ubogich w liczbie 20 w szpitalu kurtowiańskim znajdujących się, którzy częścią z procentu od sumy wypadającego, częścią z jałmużny parafianów żyją.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica.

W parafii kurtowiańskiej o mil 2 od kościoła

[92]

parafialnego kurtowiańskiego jest kościół filialny we wsi zwanej Pokopie⁴⁰⁴, zowiący się pokopski, przy którym ksiądz świecki Ignacy Giedmin⁴⁰⁵. Co do duchowieństwa w Worniach w seminarium żmudzkim edukowany, bez funduszu stałego z obwencjiów ode mnie postąpionych, i z gruntu od dworu gilwidzkiego⁴⁰⁶ docześnie danego za posługę duchowną parafianom kurtowiańskim czyniącą się, żyje.

Drugi filialny kościół w tej parafii odległy⁴⁰⁷ od parafialnego o półto-rej mili jest w miasteczku zwanym Poszawsze⁴⁰⁸. Utrzymuje się przy nim ksiądz świecki Jan Gudowicz⁴⁰⁹ edukowany do kapłaństwa w seminarium żmudzkim wornieńskim, bez żadnego funduszu. Dwór tameczny⁴¹⁰ opatrjuje go i żywi.

Trzeci jest kościół filialny w odległości od parafialnego o mil dwie we wsi zwanej Gordy⁴¹¹, gdzie ksiądz świecki Mateusz Nicieiewski⁴¹² w seminarium wileńskim do stanu duchownego edukowany bez funduszu z pensji od dworu opłacającej się utrzymuje się.

404 Pokopie (lit. Pakapė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.

405 Giedmin (Giedymín) Ignacy – ur. ok. 1758 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 19 XI 1780 r., subdiakon 4 III 1782 r. (tyt. kan. wik. w Szawłach), diakonat 17 III 1782 r., prezbiterat 30 III 1782 r., mansjonarz w Pokopiu (1791-1826); zm. w 1826 r. (LNB, LOrd, k. 4, 10v, 11; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1820, 1822-1825; L. Jovaiša, LSD II, cz. 2, t. 3, s. 378).

406 Gilwidze, Gilwice, Giłwice (lit. Gilvyčiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.

407 W oryg. wyraz *odległy* napisano dwa razy.

408 Poszawsze (lit. Pašiaušė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

409 Gudowicz Jan – ur. ok. 1767 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 25 XI 1787 r., subdiakon 6 IX 1789 r. (tyt. kan. wik. w Ligumach), diakonat 8 IX 1789 r., prezbiterat 27 IX 1789 r., filialista w Poszawszu (ok. 1791-1801?), mansjonarz w Pojeziorach (ok. 1801-ok. 1819), następnie mansjonarz w Wismontach (diec. wileńska); zm. ok. 1818-1819 r. (LNB, LOrd, k. 23v, 27; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 491; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1820).

410 Tameczny (daw.) – tamtejszy.

411 Gordy (lit. Gordai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

412 Nicieiewski (Niciejewski) Mateusz – ur. ok. 1723 r., ukończył seminarium w Wilnie, ord. ok. 1763 r., filialista w Gordach (przed 1797-przed 1806); zm. po 1803 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

Oprócz wymienionych kościołów jest w tejże parafii kurtowiańskiej o milę jedną od parafialnego kościoła cerkiew księży bazylianów, klasztor i szkoły publiczne⁴¹³.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Józef Staniewicz
pleban kurtowiański, kan[onik] żmudzki.

[93]

KURZAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od miasteczka Kurszany⁴¹⁴ zowiąca się kurszańska. Ja, ksiądz świecki Jan Żyłło⁴¹⁵ pleban kurszański, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję dwóch wikariuszów: księdza Tomasza Garyńskiego⁴¹⁶, księdza Franciszka Wilbutta⁴¹⁷, obydwu wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach w seminarium żmudzkim.

413 W Podubisiu, obecnie Bazylianach (zob.).

414 Kurszany (lit. Kuršėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.

415 Żyłło Jan – ord. ok. 1765 r., następnie przebywał w nieokreślonym miejscu (przy rodzicach, ok. 1765-1773), pleban w Wilamowie (arch. gnieźnieńska, ok. 1773-ok. 1779), ponownie przy rodzicach (ok. 1779-ok. 1786), pleban w Kurszanach (ok. 1786-1799); zm. w 1799 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456).

416 Garyński (Garymski) Tomasz – ur. ok. 1760 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 17 VI 1792 r., subdiakon 27 IX 1792 r. (tyt. kan. wik. w Poszuszwiu), diakonat 30 IX 1792 r., prezbiterat 2 X 1792 r., wikary w Kurszanach (przed 1797-ok. 1803), komendarz w Żydykach (ok. 1803-po 1806); zm. przed 1809 r. (LNB, LOrd, k. 31, 31v; LVIA, f. 669, ap. 2, nr 221, k. 587; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

417 Wilbutt Franciszek – I tonsura i cztery święcenia niższe 19 XII 1790 r., subdiakon 13 II 1793 r. (tyt. kan. wik. w Wielonie), diakonat 25 II 1793 r., prezbiterat 3 III 1794 r., wikary w Kurszanach (przed 1797-?); pozostałe losy nieznanne; zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 29v, 31v, 32).

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia kurszańska rozciąga się wzdłuż trzy, wszcz pól trzeciej mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 4000.

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam kurszańską, drugiej nie mam, lecz przy tej plebanii mam altarię, czyli wikariat przysięgły, fundowany na wsi Ryngowiany⁴¹⁸ zwanej, do tegoż kościoła kurszańskiego należąca.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze w plebanii kurszańskiej mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej nazywającej się

[93v]

Trawlany⁴¹⁹ i jursdyki w miasteczku Kurszanach składającej się z dusz męskich 74, żeńskich 74 po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 229 kopiejek 5.

Takoż ze wsi funduszowej nazwanej Ryngowiany do altarii, czyli wikariatu kurszańskiego kościoła należącej, składającej się z dusz męskich 12, żeńskich 12 po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty mam rubli 32 kopiejek 40.

Jak dawno plebanem?

Rok 12. jestem plebanem kurszańskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w seminarium warszawskim.

418 Ryngowiany (lit. Ringuvėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.

419 Trawlany (lit. Trauleiniai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię kurszańską egzaminował mnie JWJ ksiądz Adam Kościa biskup diokleński, oficjał żmudzki, a prawo objęcia plebanii JO ksiązę Stefan Giedroyć biskup żmudzki jako kolator i jako biskup podpisał. A zaś na altarię kurszańską fundowaną na wsi Ryngowiany prawo objęcia wydane i podpisane od wielmożnego kolatora Jerzego Tomkiewicza⁴²⁰, chorążego powiatu upickiego JWJX Adam Kościa biskup diokleński, oficjał żmudzki, po zaprzysiężeniu moim ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł

[94]

do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana mieszkałem przy rodzicach moich lat 8, w dziewiątym roku wzięłem plebanię wilamowską⁴²¹ w archidiecezji gnieźnieńskiej, przy niej mieszkałem lat 6, w siódmym roku dla słabości zdrowia rezygnowałem oną i znowu do rodziców na rezydencję powróciłem, gdzie rezydując przez lat 7, na końcu 21. roku kapłaństwa mojego dana mi jest plebania kurszańska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii kurszańskiej ochrzczono płci męskiej 90, żeńskiej 100. Umarło płci męskiej 51, żeńskiej 32. Zaślubiono par 40.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez kleryka świeckiego ks. Klemensa Baniullewicza⁴²², ten ma stół w plebanii, zapłatę bierze od rodziców dzia-

420 Tomkiewicz Jerzy – postać niezidentyfikowana (Urzędnicy, t. 2 nie notują takiego chorążego pow. upickiego).

421 Prawdopodobnie chodzi o parafię pw. św. św. Stanisława i Wojciecha bpów w Wilamowie w archidiecezji gnieźnieńskiej, dekanacie uniejowskim. Obecnie w województwie łódzkim, powiecie poddębickim, gminie Uniejów, diecezji włocławskiej, dekanacie uniejowskim.

422 Baniullewicz Klemens – kleryk i nauczyciel w szkole parafialnej w Kurszanach (przed 1797-?); zm. po 1797 r.

tek uczących się, miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 30, a czasem 50. Od wiosny do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim i łacińskim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przez antecessorów⁴²³ mego zbudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących najduje się płci męskiej i żeńskiej 15.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź

[94v]

świecki, bądź zakonny, **[bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.**

W parafii kurszańskiej o pół mili od kościoła parafialnego kurszańskiego jest kaplica we wsi zwanej Miczaycie⁴²⁴, zowiąca się miczaycka, bez żadnego funduszu, do której księża kurszańscy zjeżdżają na msze.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Jan Żyło pleban i altarysta kurszański.

[95]

ŁAYŻOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od miasteczka Łayżow⁴²⁵ zowiąca się łayżowska. Ja, ksiądz świecki Józef ksiądz Giedroyc pleban łayżowski, urządzam onę.

423 Antecessor – (łac.) poprzednik.

424 Miczaycie (lit. Micaičiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.

425 Łajzew, Łajzow (lit. Laižuva) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejki.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów księży świeckich: księdza Marcjana Witkiewicza⁴²⁶ i księdza Kazimierza Karbowskiego⁴²⁷, obydwu wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkiem.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia layżowska rozciąga się wzdłuż półtorej, wszecz pół mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej osób 500.

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Mam drugą krakinowską, jako prestimonium archid diakonii żmudzkiej.

Czy pleban zawsze w niej przytomny, a jeśli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Nie zawsze jestem przytomnym przy plebanii, ale przez drugich kapłanów obowiązki dopełniają się. Będąc koadiutorem biskupstwa żmudzkiego, obowiązany jestem mieszkać przy księciu pasterzu dla jego pomocy w urzędzeniu diecezji.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 130, żeńskich 150. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego, z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi

[95v]

mam rubli 224 kopiejek 4.

426 Witkiewicz Marcjan – ur. ok. 1758 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 19 IX 1783 r., subdiakon 2 II 1785 r. (tyt. kan. wik. w Krożach), diakonat 6 II 1785 r., prezbiterat 13 II 1785 r., wikary w Łajżewie (przed 1797-ok. 1799), mansjonarz w Wegierach (ok. 1799-1806?), pleban w Tyrkszlach (1806-ok. 1812); zm. ok. 1812 r. (LNB, LOrd, k. 15, 18v, 19; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 705, k. 328; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809).

427 Karbowski (Karwowski) Kazimierz – ur. ok. 1761 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 7 XII 1788 r., subdiakon 6 IX 1789 r. (tyt. kan. wik. w Surwiliszkach), diakonat 8 IX 1789 r., prezbiterat 27 IX 1789 r., wikary w Łajżewie (przed 1797-1805), pleban w Pogromonciu (1805-ok. 1833); zm. ok. 1832-1833 r. (LNB, LOrd, k. 25, 27; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 326, k. 121; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1834).

Jak dawno plebanem?

Rok 17. plebanem jestem łążowskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Po zakończonych szkołach w Akademii Wileńskiej, gdy powołany zostałem do stanu duchownego, ściągające się nauki do tegoż stanu początkowie [!] brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim, po tym w warszawskim i doktorowany jestem w teologii w Akademii Wileńskiej. W ostatku wysłany zostałem od stryja mojego JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego, na zwiedzenie cudzych krajów. Byłem w Rzymie lat 3, we Francji i Niemczech lat 2 dla nabycia różnych nauk, umiejętności i języków.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię łążowską egzaminował mnie JO książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana wysłany zostałem od JO księcia biskupa żmudzkiego, stryja mojego, na dokończenie nauk i nabycia innych języków do Włoch, Francji i Niemiec, gdzie po wyjściu lat pięciu [!] dana mnie jest plebania łążowska.

Z 14. punktu.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii łążowskiej ochrzczono płci męskiej 46, żeńskiej 42. Umarło płci męskiej 15, żeńskiej 16.

[96]

Zaślubiono par 12.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez księdza wikariusza, ten ma stół i wszystkie wygody w plebanii. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się, miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 10, od wiosny do

jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w językach polskim, łacińskim, a innych w żmudzkim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma, w domu przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej osób 20.

Z 11. punktu.

Zgoła każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica?

W parafii łążowskiej, prócz kościoła parafialnego łążowskiego żadnego kościoła innego ani kaplic nie ma.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Józef książę Giedroyc
koadiutor biskup i archidiakon prałat żmudzki,
Orderu Świętego Stanisława kawaler, pleban łążowski mpp.

[97]

ŁUKNICKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od miasteczka Łukniki zowiąca się łuknicka. Ja, ksiądz świecki Stefan Jurewicz⁴²⁸ pleban łuknicki, urządzam oną.

428 Jurewicz Stefan – ur. ok. 1756 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 30 I 1785 r., subdiakon 8 IV 1785 r. (tyt. kan. wik. w Okmianach), diakonat 10 IV 1785 r., prezbiterat 12 IV 1785 r., wikary w Okmianach (ok. 1784-ok. 1787), Wegierach (ok. 1787-1788), Tryszakach (ok. 1788-ok. 1790), Łuknikach (ok. 1790-ok. 1795), pleban w Łuknikach (ok. 1795-ok. 1802); altarysta w Poszuszwiu (ok. 1802-ok. 1819); zm. ok. 1818-1819 r. (LNB, LOrd, k. 18, 19; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 333, 650; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1820).

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza Nikodema Pawłowskiego⁴²⁹, który do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia łuknicka wzdłuż rozciąga się na pół trzeciej, wszcz na dwie mili litewskich.

[I jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 3500.

Czy pleban jedną ma plebanię czy więcej?

Jedną plebanię łuknicką, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat dwie w plebanii łuknickiej mieszkałem i mieszkam. Urządzą onę z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej do altarii plebani łuknickiej należącej, składającej⁴³⁰ się z dusz męskich osiem, żeńskich sześć po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego według abiuraty z potaksowaną krescensją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza, czeladzi mam rubli 40 kopiejek 31.

Jak dawno plebanem? Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Rok drugi jestem plebanem łuknickim do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach w seminarium żmudzkim.

429 Pawłowski Nikodem – ur. ok. 1766 r., subdiakon 1 IV 1792 r. (tyt. kan. wik. w Popsuszwiu), diakonat 7 IV 1792 r., prezbiterat 10 IV 1792 r., wikary w Łuknikach (przed 1797-?), Rozalinie (ok. 1800-ok. 1805), w Krakinowie (ok. 1805-?) i w Pokroju (po 1809-ok. 1814); zm. ok. 1813-1814 r. (LNB, LOrd, k. 31; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 333; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

430 W oryg. składających.

[97v]

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię łuknicką egzaminował mnie JO książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele okmiańskim lat trzy, węgierskim – rok jeden, tryskim – lat dwie, łuknickim – lat pięć, w tymże samym szawelskim ujeździe za wikariusza i kaznodzieję służyłem, ku końcowi jedenastego roku dana mi jest plebania łuknicka.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii łuknickiej ochrzczono płci męskiej 63, żeńskiej 71. Umarło płci męskiej 44, żeńskiej 36. Zaślubiono par 56.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym, w liczbie 10, a czasem 20. Na wiosnę powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania i pisania w⁴³¹ języku polskim, łacińskim, a innych żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. Sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów [z] parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej dwadzieścia (n° 20).

431 W oryg. litera nadpisana.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, bądź kaplica. W⁴³² parafii łuknickiej o półtorej mili od kościoła parafialnego łuknickiego jest kościółek drugi filialny we wsi zwanej Ubiszki⁴³³, zowiący się Ubiszki, przy którym ksiądz świecki Franciszek Kowbrowicz⁴³⁴. Co do duchowień-

[98]

stwa w Worniach w seminarium żmudzkim edukowany, bez funduszu stałego z obwencji ode mnie postąpiionych i z gruntu od dworu łuknickiego docześnie danego za posługę duchowną parafianom łuknickim czyniącą się żyje.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO ksiązęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Stefan Jurewicz
pleban i altarysta łuknicki.

[99]

OKMIAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni wileńskiej [!], w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od miasteczka Okmiany⁴³⁵ zwana okmiańską. Ja, ksiądz świecki Jan Krzyżewicz pleban okmiański, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza, księdza świeckiego Franciszka Jurewicza⁴³⁶, który do duchowieństwa należące nauki brał w Worniach w seminarium żmudzkim.

432 W oryg. litera nadpisana.

433 Ubiszki (lit. Ubiškė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

434 Kowbrowicz (Kaubrowicz, Kanbrowicz) Franciszek – ur. ok. 1754 r., ord. ok. 1777 r., mansjonarz w Ubiszkach (przed 1797-ok. 1798), altarysta w Okmianach (ok. 1798-po 1809); zm. po 1809 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; *Directorium* Żmudź 1809).

435 Okmiany (lit. Akmenė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. okmiański.

436 Jurewicz Franciszek – subdiakonat 8 XI 1789 r. z rąk bpa Tadeusza Bukatego (tyt. kan. wik. w Twerach), diakonat 11 XI 1789 r. z rąk bpa Tadeusza Bukatego, prezbiterat 15 XI

Jak rozciągłość parafii?

Parafia okmiańska rozciąga się wzdłuż mil cztery, wszerek mil 3 litewskich.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej osób 4612.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Innej plebanii nie mam, jak tylko okmiańską jedną.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat osiem w plebanii okmiańskiej mieszkam ciągle.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej i jurysdyki plebanii składającej się z dusz męskich 109, żeńskich 108, podług abiuraty po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe, dochodu z potakowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii i księdza wikariusza mam rubli 73 kopiejek 75 i ½.

Jak dawno plebanem?

Jestem rok dziesiąty plebanem okmiańskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Nauki do stanu duchownego przynależące brałem w Worniach w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Examen odprawiłem *przed zaprzysiężeniem⁴³⁷ na tęż plebanię przed JO ksiązęciem biskupem żmudzkim, który i prawo objęcia plebanii okmiańskiej jako kolator i biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, do plebanii doszedł?

Po wyświęceniu się na kapłaństwo wraz pojechałem do Warszawy, do ksiązęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego, wtenczas tam rezydującego, i zaraz

1789 r. z rąk bpa Tadeusza Bukatego, wikary w Okmianach (przed 1797-?); pozostałe losy nieznanne; zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 26v).

437 *W oryginale wyrazy nadpisane.

na wyjeździe do niego oddana mi była plebania pomieniona. W przeciągu dwuletnim aplikowania się mojego w kancelarii duchownej do prawa nie mieszkałem w plebanii mojej.

Z 14. punktu kwestia.

[Jak] [w]iele w tym roku ochrzczonych, umarłych i zaślubionych?

W okmiańskiej parafii w tym roku ochrzczono płci męskiej 108, żeńskiej 77. Umarłych płci męskiej 38, żeńskiej 23, zaślubiono par 52.

[99v]

Z 5. punktu kwestia.

Są lub nie szkoły parafialne?

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół w plebanii. Opłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych przez ciąg zimowy 20, mniej lub więcej. Od wiosny zwykli powracać do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania i pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Czy jest jakowy fundusz szpitalny?

Funduszu na szpital nie mam, prócz że konsensem Michała⁴³⁸, króla niegdyś polskiego, plac na szpital jest przeznaczony, lecz cały nie jest w posesji szpitala. W zabudowanym staraniem plebana, z dołożeniem się parafianów, domku mieści się ubogich żebraków, starych i niedołęgów, z jałmużny parafialnej utrzymujących się osób obojej płci 19.

Z 11. punktu.

[Każdy duchowny][ś]wiecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii okmiańskiej oprócz kościoła parafialnego są dwa kościoły filialne, jeden w wiosce Klikole⁴³⁹ o mil 2 od Okmian, gdzie ksiądz świecki Jakub Krzyżewicz⁴⁴⁰ z nadanego od starostwa kiwilskiego gruntu i z pensji docześnie od dworu opłacającej się, utrzymuje się.

438 Michał Korybut Wiśniowiecki – ur. 31 V 1640 r. w Białym Kamieniu, król Polski, wielki książę litewski (1669-1673); zm. 10 XI 1673 r. we Lwowie.

439 Klikole (lit. Klykoliai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. okmiański.

440 Krzyżewicz Jakub – ur. ok. 1760 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 7 XII 1788 r., subdiakon 14 II 1790 r. (tyt. kan. wik. w Okmianach), diakonat 21 II 1790 r., prezbiterat 28 II 1790 r., mansjonarz w Klikolach (przed 1797-?), wikary w Wiekszniach (przed

Drugi w wiosce Wegiery⁴⁴¹ zwanej o mil 3 od kościoła okmiańskiego, którym zarządza ksiądz świecki Maciej Frąckiewicz⁴⁴², bez funduszu stałego utrzymujący się. Żyje z gruntu i pensji od dworu okmiańskiego dającej się. Do duchowieństwa obydwaj pomienieni księża filialiter⁴⁴³ edukowali się w Worniach, w seminarium żmudzkiem.

Takowy raport na skutek ukazu Jego Imperatorskiej Mości Departamentu [Monarchicznego] Justic Collegii według zalecenia książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego sprawiedliwie i wiernie sporządzony do kancelarii konsystorza żmudzkiego przesyłający się własną stwierdzam ręką. Roku 1797 miesiąca Decembra dnia 31.

Ksiądz Jan Krzyżewicz
kanonik koadiutor żmudzki, pleban okmiański.

[100]

POPIELAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkiem, w powiecie szawelskim od miasteczka Popielany zowiąca się popiełańska. Ja, ksiądz świecki Jan Wirszyłło⁴⁴⁴ pleban popiełański, urządzam oną.

1801-1817), fundator altarii II tamże pw. NMP Różańcowej i pierwszy jej altarysta (1817-ok. 1820), administrator w tamtejszej parafii (ok. 1809); zm. ok. 1820 r. (LNB, LOrd, k. 25, 27v, 28; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 223, k. 206; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820).

441 Wegiery (lit. Vegeriai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. okmiański.

442 Frąckiewicz Maciej – ur. ok. 1763 r., kształcił się w Krożach, I tonsura i cztery święcenia niższe 12 XII 1786 r., subdiakoniat 16 II 1788 r. (tyt. kan. wik. w Popielanach), diakonat 22 II 1788 r., prezbiterat 2 III 1788 r., filialista w Wegierach (1788-?), mansjonarz w Klikolach (przed 1809-?), pleban w Żemelanach (I 1812-1815); zm. przed 19 III 1815 r. (LNB, LOrd, k. 21v, 23v, 24; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 331, k. 83, 97; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

443 Łac. po synowsku, tzn. pobierali nauki w seminarium diecezji, z której pochodzili.

444 Wirszyłło Jan – I tonsura i cztery święcenia niższe 2 II 1787 r., subdiakoniat 16 II 1788 r. (tyt. kan. wik. w Krożach), diakonat 22 II 1788 r., prezbiterat 2 III 1788 r., komendarz w Butkiszkach (ok. 1786-1796), pleban w Popielanach (1796-1798); zm. prawdopodobnie w 1798 r. (LNB, LOrd, k. 22, 23v, 24; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 223, k. 368v).

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję jednego wikariusza, księdza Szymona Jucewicza⁴⁴⁵, który wikariusz co do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia popieleńska rozciąga się wzdłuż pół trzeciej, wszcz dwie mile litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1758.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam popieleńską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat dwie przy plebanii popieleńskiej mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z funduszu mojego z jednego dymu plebanii popieleńskiej składającego się z dusz ośmiu męskich, trzech żeńskich rocznie najętych, to jest służących, według abiuraty, po odtrąceniu opłaty na podatek skarbowy, dochodu rocznego mam rubli 19 kopiejek 35.

Jak dawno plebanem?

Rok drugi jestem plebanem popieleńskim.

[100v]

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki w Worniach, w seminarium żmudzkim [odprawiałem].

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię popieleńską egzaminował [mnie] JO książę Stefan

445 Jucewicz Szymon – ur. ok. 1769 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 19 XII 1790 r. w Worniach, ord. ok. 1792 r. (niewzmiankowany w LOrd), wikary w Popielanach (ok. 1792-po 1806), następnie altarysta tamże (przed 1809-ok. 1814); zm. ok. 1813-1814 r. (LNB, LOrd, k. 29v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

Giedroyc biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele butkiskim w powiecie rosieńskim lat dziewięć służyłem za komendarza, na końcu dziewiątego roku kapłaństwa mojego dana mi jest plebania popieleńska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego [dnia] Decembra w parafii popieleńskiej ochrzczono płci męskiej sześćdziesiąt sześć, żeńskiej osiemdziesiąt. Umarło płci męskiej czterdzieści jeden, żeńskiej dwadzieścia siedem. Zaślubiono par trzydzieści trzy.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego, ten ma stół w plebanii,

[101]

zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się, miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 15, a czasem i 20. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma, w domu przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, ubogich, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 20⁴⁴⁶.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książe Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Jan Wirszyłło pleban popieleński.

446 W oryg. brak jest odpowiedzi na pytania zawarte w punkcie 11.

POSZUSZWIAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od miasteczka Poszuszwie⁴⁴⁷ zowiąca się poszuszwiańska. Ja, ksiądz świecki Dyonizy Straszewicz⁴⁴⁸ pleban poszuszwiański, urządzam oną.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję dwóch wikariuszów: księdza Andrzeja Miłgowdza⁴⁴⁹, księdza Kazimierza Krancewicza⁴⁵⁰, z których pierwszy do duchowieństwa ściągając się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim. Drugi u księży misjonarzy w Wilnie.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia poszuszwiańska wzdłuż rozciąga się półtorej, wszerek jedną milę litewską.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1500.

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam plebanię poszuszwiańską, drugiej nie mam.

447 Poszuszwie (lit. Pašušvys) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski.

448 Straszewicz Dionizy – ur. ok. 1726 r., ukończył seminarium misjonarzy w Wilnie, ord. w 1750 r., kapelan bpa żmudzkiego Antoniego Tyszkiewicza (ok. 1750-1753), pleban w Poszuszwiu (1753-1808), kanonik inflancki (przed 1797); zm. przed 1809 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 333; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 704, k. 66v; LVIA, f. 3004, ap. 10, b. 1, k. 6).

449 Miłgowd (Miłgowdź, Miłgowć) Andrzej – ur. ok. 1763 r., kształcił się w Krożach, I tonsura i cztery święcenia niższe 30 VI 1793 r., ord. 11 IV 1794 r. przez bpa Tadeusza Bukatego, wikary w Poszuszwiu (przed 1797-ok. 1798), altarysta w Poszuszwiu (ok. 1798-ok. 1832), administrator tamże za Dionizego Straszewicza (1802-?); zm. ok. 1831-1832 r. (LNB, LOrd, k. 32; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 650; LVIA, f. 3004, ap. 10, b. 1, k. 6v; *Directorium Żmudź* 1833; RGW, s. 73).

450 Krancewicz (Kręciewicz) Kazimierz – wikary w Poszuszwiu (przed 1797-?); pozostałe losy nieznanne; zm. przed 1803 r.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze mieszkam w plebanii poszuszwiańskiej.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z wiosek funduszowych plebańskich składających się z dusz męskich 71, żeńskich 74. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu, według abiuraty, z potakowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 122 kopiejek 5 i ½.

Jak dawno plebanem?

Rok 44. jestem plebanem poszuszwiańskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w seminarium u księży misjonarzy w Wilnie.

[102v]

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanę poszuszwiańską egzaminował mnie JW ksiądz Antoni Tyszkiewicz przeszły biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolar i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana u JW] księdza Antoniego Tyszkiewicza przeszłego biskupa żmudzkiego za kapelana służyłem lat 4, w końcu czwartego roku dana mi jest plebania poszuszwiańska.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii poszuszwiańskiej ochrzczono płci męskiej 66, żeńskiej 60, umarło płci męskiej 19, żeńskiej 16, zaślubiono par 39.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych w czasie tylko zimowym 12, a czasem 18⁴⁵¹. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 9.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny

[103]

bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii poszuszwiańskiej ku pomocy plebanów poszuszwiańskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, o półtorej mili od parafialnego kościoła poszuszwiańskiego jest drugi kościół filialny we wsi zowiącej się Szaukoty⁴⁵², nazywa się szaukotski, przy którym mieszka wiakariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Michał Raffanowicz⁴⁵³, co do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkiem. Żyje z funduszu pieniężnego. Według abiuraty, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe, na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii i czeladzi rocznego dochodu ma rubli 82 kopiejek 8.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Dionizy Straszewicz
kanonik infla[nc]ki, proboszcz poszuszwiański
Ksiądz Michał Raffanowicz
wikariusz, czyli altarysta, szaukotski przysięgły.

451 Odczyt niepewny, równie dobrze może być 10.

452 Szaukoty (lit. Šaukotas) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiłski.

453 Raffanowicz (Rafanowicz) Michał – altarysta w Szaukotach (przed 1797-1802); zm. ok. 1801-1802 r. (*Directorium Żmudź* 1803, s. 65).

[104]

RADZIWILISKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od miasteczka Radziwiliszek⁴⁵⁴ zowiąca się radziwiliska. Ja, ksiądz świecki Jakub Kozieł⁴⁵⁵ pleban radziwiliski, zarządzam ona.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując trzech wikariuszów: księdza Stanisława Budrewicza⁴⁵⁶, księdza Macieja Lextowicza⁴⁵⁷, księdza Franciszka Szpakowskiego⁴⁵⁸. Wszyscy ci wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia radziwiliska rozciąga się wzdłuż pół trzeciej, wszcz dwie mile litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 5946.

[104v]

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam radziwiliską, drugiej nie mam.

454 Radziwiliszki (lit. Radviliškis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski.

455 Kozieł Jakub – ur. ok. 1767 r., ord. ok. 1792 r., kanonik inflancki, kapelan bpa Stefana Giedroycia (ok. 1792-ok. 1794), pleban w Radziwiliszkach (ok. 1794-1799), następnie w Kurszanach (1799-ok. 1835); zm. ok. 1835 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1837; L. Jovaiša, LSD II, cz. 2, t. 2, s. 191).

456 Budrewicz Stanisław – wikary w Radziwiliszkach (przed 1797-?); pozostałe losy nieznane; zm. przed 1803 r.

457 Lextowicz Maciej – ur. ok. 1750 r., subdiakon 29 X 1780 r. (tyt. kan. wik. w Pikielach), diakonat 1 XI 1780 r., prezbiterat 5 XI 1780 r., wikary w Radziwiliszkach (przed 1797-?), komendarz w Kurtowianach (przed 1803-?), mansjonarz w Poszawszu (przed 1809-?); zm. po 1809 r. (LNB, LOrd, k. 2v, 3, 3v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium* Żmudź 1809).

458 Szpakowski Franciszek – wikary w Radziwiliszkach (przed 1797-?); zm. przed 1803 r.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze w plebanii radziwiliskiej mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej, składającej się z dusz męskich 65, żeńskich 78, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe, dochodu rocznego z stałego funduszu, według abiuraty, z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeładzi mam rubli 140.

Jak dawno plebanem?

Rok trzeci jestem plebanem radziwiliskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

[105]

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię radziwiliską egzaminował mnie JO książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana zostałem kapelanem u JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego, w tym obowiązku lat dwa służąc, otrzymałem plebanię radziwiliską.

Z 14. punktu.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii radziwiliskiej ochrzczono płci męskiej 48, żeńskiej 60. Umarło płci

[105v]

męskiej 38, żeńskiej 45. Zaślubiono par 35.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół w plebanii, zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się, miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 20, a czasem 30. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisanie w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przez parafię zabudowanym służy kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 20⁴⁵⁹.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawniej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Jakub Koziół pleban radziwiliski.

[106]

RAWDZIAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni wileńskiej [!], w Księstwie Żmudzkiem, w powiecie szawelskim od miasteczka Rawdzian zowiąca się rawdziańska. Ja, ksiądz świecki Antoni Juszkiewicz pleban rawdziański, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza, ks. Felicjana Butykowicza⁴⁶⁰, który do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkiem.

459 W oryg. brak jest odpowiedzi na pytania zawarte w punkcie 11.

460 Butykowicz Felicjan – ur. ok. 1759 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 16 XII 1781 r., subdiakon 2 VII 1783 r. (tyt. kan. wik. w Wilkii), diakonat 6 VII 1783 r., prezbyterat 19 I 1784 r., wikary w Rawdzianach (przed 1797-przed 1803), wikary w Sałatach (przed 1803-?), wikary w Kulach (przed 1815-ok. 1821); zm. ok. 1821 r. (LNB, LOrd, k. 9v, 14, 14v;

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia rawdziańska rozciąga się wzdłuż na mil trzy, wszere na milę jedną litewską.

I ma wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1303.

Czy pleban ma jedną tylko plebanię lub więcej?

Jedną mam rawdziańską, drugiej nie mam.

Czy zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to pozwolenie od biskupa?

Zawsze po objęciu plebanii rawdziańskiej przez lat 5 mieszkam, czasami za pozwoleniem biskupa przejeżdżam do Kowna⁴⁶¹, gdzie mam własny dziedziczny majątek tak dla poratowania zdrowia w wieku sędziwym będący, jako też dla procederu rozmaitych interesów z tegoż majątku wynikłych.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 190, żeńskich 179. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego stałego funduszu, według abiuraty, z potaksowaną krescencją na utrzymanie siebie, kościoła, plebanii, księży wikariuszów, czeladzi i całego gospodarstwa mam rubli 406 kopiejek 70.

Jak dawno plebanem?

Plebanem wilkiskim byłem lat 24, teraz zaś rok 5. jestem plebanem rawdziańskim.

Gdzie do

[106v]

duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w zakonie jezuickim i w seminarium wileńskim księży misjonarzy.

LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822).

461 Kowno (lit. Kaunas) – obecnie: Litwa, okr. kowieński.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię wilkiską egzaminował mnie zeszyły JW]gm⁴⁶² ksiądz [z] Łopaciński biskup żmudzki. Po tym, po ustąpieniu dobrowolnym przeze mnie [z] plebanii wilkiskiej, egzaminował mnie na plebanię rawdziańską JO ksiązę Stefan Giedroyć biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolator i biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Będąc w zakonie jezuickim, brałem tamże, jak się wyżej rzekło, nauki ściągające się do stanu duchownego, uczyłem też lat kilka szkoły publiczne. Po wyświęceniu mnie na kapłaństwo zeszyły JW]ny ksiądz Łopaciński biskup żmud[zk]i wziął do boku swojego i podpisał prawo jako kolator na plebanię wilkiską, na której pracowałem lat 24 i w tym ciągu odbywałem urząd dziekana przez lat 12, dopiero od lat 5 JO ksiązę Stefan Giedroyć biskup żmudzki przeniósł z Wilkii⁴⁶³ na plebania rawdziańską.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii rawdziańskiej ochrzczono płci męskiej 46, żeńskiej 49. Umarło płci męskiej 20, żeńskiej 19. Zaślubionych par 28.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez

[107]

dyrektora świeckiego cywilnego, ten zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 12 lub 16. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, a innych w żmudzkiem.

462 Błąd w rękopisie: Jmg.

463 Wilkija (lit. Vilkijs) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kowieński.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma, w domu przez parafianów z dawna zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej osób 15.

Przy kościele parafialnym rawdziańskim ku pomocy plebanów rawdziańskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Antoni Butkiewicz⁴⁶⁴, ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w seminarium wornieńskim. Stół zaś ma w plebanii. Dochodu rocznego miewa po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe, według abiuraty, rubli 30 kopiejek 10.

Z 11. punktu kwestie.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica?

W parafii rawdziańskiej ani kościół, ani kaplica nie znajduje się.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną ręką podpisuję.

Ks. Antoni Juszkievicz prałat proboszcz żmudzki,
pleban rawdziański, kawaler Orderu św. Stanisława.

[108]

SZAKINOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od miasteczka Szakinów⁴⁶⁵ zowiąca się szakinowska. Ja, ksiądz świecki Józef Woronowicz pleban szakinowski, urządzam oną.

⁴⁶⁴ Butkiewicz Antoni – ur. ok. 1736 r.; ord. ok. 1768 r., altarysta w Rawdzianach (1776-ok. 1818); zm. ok. 1817-1818 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819).

⁴⁶⁵ Szakinów (lit. Šakyna) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego księdza świeckiego Wincentego Woronowicza⁴⁶⁶, który co do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia szakinowska rozciąga się wzdłuż 3, wszerz 3 mile litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1445.

Czy tylko jedną pleban ma plebanię lub więcej?

Jedną mam szakinowską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 22 w plebanii szakinowskiej mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Żyję z krescencji plebańskiej, wyrabiającą się czeladzią i chałupnikami, w miasteczku szakinowskim składającym się z dusz męskich 8, żeńskich 10 i z sumy pieniężnej funduszowej. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu, według abiuraty, z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii i czeladzi, i księdza wikariusza mam rubli 21 kopiejek 110 [!]⁴⁶⁷.

Jak dawno plebanem?

Rok 22. jestem plebanem szakinowskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

466 Woronowicz Wincenty – ur. 3 IX 1769 r., ord. w 1794 r., wikary w Szakinowie (przed 1797-?), komendarz w Krupiach (ok. 1802-1805) i altarysta tamże (19 II 1805-ok. 1834); zm. ok. 1833-1834 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3611, k. 7v; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1835).

467 W dołączonej do rękopisu tabeli znajduje się zsumowana wartość 22 rubli i 10 kopiejek.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Oprócz odprawionych w seminarium egzaminów

[108v]

z nauk przed zaprzysiężeniem na plebanię szakinowską egzaminował mnie ś[wię]tej pamięci JW Łopaciński biskup żmud[зки] i prawo objęcia plebanii jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłaństwo byłem lat 4. przy kościele parafialnym ławkowskim za wikariusza i kaznodzieję i za osobliwszym rozkazem biskupim jeździłem na misje z kazaniami i naukami. Byłem prefektem misji, ku końcowi 4. roku kapłaństwa mojego dana mi jest plebania szakinowska.

Z 14. punktu kwestia.

Podane także być powinno raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii szakinowskiej ochrzczono płci męskiej 60, żeńskiej 69. Umarło płci męskiej 15, żeńskiej 21. Ślub przyjął par 12.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się, miewa onych tylko w czasie zimowym, w liczbie 16 albo i więcej. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim i żmudzkim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołączonych z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 10.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii szakinowskiej dwa znajdują się kościoły filialne, jeden w wsi Krupie⁴⁶⁸ zwanej, nazywa się krupiewski, odległy od kościoła szakinowskiego parafialnego o milę litewską, przy którym zostaje ksiądz świecki Jerzy Strzygowski⁴⁶⁹ wikariusz zaprzysięgły. Co do duchowieństwa w Worniach, w seminarium żmudzkiem nauki brał. Żyje z sumy

[109]

pieniężnej funduszowej, gruntu nie ma. Po odtrąceniu na opłacenie podatku skarbowego według abiuraty zostaje [mu] rubli 60 na wyżywienie wikariusza z czeladzią.

Drugi kościół filialny o pół mili odległy od kościoła parafialnego szakinowskiego we wsi Żoranach⁴⁷⁰ zwany żorański, przy którym znajduje się ksiądz świecki Franciszek Raybowicz⁴⁷¹ wikariusz niezaprzysięgły. Co do duchowieństwa w Worniach w seminarium żmudzkiem edukowany. Żyje z annuaty rocznej i z gruntu postąpionego od dworu żorańskiego.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książe Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną ręką podpisuję.

Ksiądz Józef Woronowicz pleban szakinowski mp.

Ksiądz Jerzy Strzygowski wikariusz przysięgły,
czyli altarysta, krupiewski mp.

468 Krupie (lit. Kruopiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. okmiański.

469 Strzygowski Jerzy – ur. ok. 1746 r., ord. ok. 1778 r., altarysta (przed 1797-ok. 1802), a potem pleban w Krupiach (ok. 1802-1817); zm. ok. 1817 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3611, k. 7v; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

470 Żorany vel Łotwele (lit. Žarėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.

471 Raybowicz Franciszek – ur. ok. 1757 r., subdiakon 29 X 1780 r. (tyt. kan. wik. w Wierbołowie), diakonat 1 XI 1780 r., prezbiterat 5 XI 1780 r., mansjonarz w Żoranach, par. Szakinów (ok. 1793-?), następnie altarysta tamże; zm. po 1806 r. (LNB, LOrd, k. 2v, 3, 3v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

[110]

PARAFIA SZAWELSKA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od miasta powiatowego zwana szawelską. Ja, ksiądz świecki Ignacy ksiązę Giedroyc koadiutor archidiakon żmudzki, proboszcz szawelski, Orderu św. Stanisława kawaler, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując czterech wikariuszów księży świeckich: księdza Marcina Głuckiego⁴⁷², księdza Gracjana Worokomskiego⁴⁷³, księdza Antoniego Rumbowicza⁴⁷⁴, księdza Sylwestra Ukryna⁴⁷⁵. Ci wszyscy do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia szawelska wzdłuż rozciąga się mil sześć, wszere trzy mile litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej osób 6800.

472 Głucki (Głudzki) Marcin – ur. ok. 1762 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 12 XII 1786 r., subdiakon 10 II 1788 r. (tyt. kan. wik. w Szawłach), diakonat 17 II 1788 r., prezbiterat 24 II 1788 r., wikary w Szawłach (przed 1797-?), altarysta w Rekiowie (ok. 1799-po 1806); zm. przed 1809 r. (LNB, LOrd, k. 21v, 23v, 24; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

473 Worokomski Gracjan – wikary w Szawłach (przed 1797-?); pozostałe losy nieznane; zm. przed 1803 r.

474 Rumbowicz (Rubowicz) Antoni – ur. ok. 1769 r., ord. ok. 1795 r., wikary w Szawłach (ok. 1795-?), altarysta w Kielmach (ok. 1801-ok. 1829); zm. ok. 1829 r.; być może tożsamy z Marcinem Rubowiczem, który przyjął: subdiakon 30 V 1795 r. (tyt. kan. wik. w Wickszniach), diakonat 7 VI 1795 r., prezbiterat 14 VI 1795 r. w Olsiadach z rąk bpa Jana Stefana Giedroycia (LNB, LOrd, k. 32, 33v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 364; *Directorium* Żmudź 1803, 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829).

475 Ukryn Sylwester – I tonsura i cztery święcenia niższe 17 VI 1792 r., subdiakon 27 IX 1792 r. (tyt. kan. wik. w Pikielach), diakonat 30 IX 1792 r., prezbiterat 2 X 1792 r., wikary w Szawłach (przed 1797-?), wikary w Tyrkszlach (?-ok.1802); pozostałe losy nieznane; zm. ok. 1801-1802 r. (LNB, LOrd, k. 31, 31v; *Directorium* Żmudź 1803, s. 65).

Czy pleban jedną ma plebanię, czy więcej?

Jedną mam plebanią szawelską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeśli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Obowiązany czynnością asesorską w konsystorzu najczęściej siedzę przy księdzu biskupie. W wolniej jednak czasie [!] zjeżdżam do plebanii.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsiów funduszowych plebańskich i jurysdykcji mających w sobie dusz męskich 171, żeńskich 196 po odtrąceniu podatków skarbowych według abituratu pozostaje mi z gotowego grosza i krescencji na utrzymanie księży wikariuszów, opatrzenie wszelkich potrzeb kościoła, opłacanie służących i czeladzi rubli 334 kopiejek 50.

Jak dawno plebanem?

Rok piąty jestem plebanem.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stopnia duchownego ściągające się nauki brałem u misjonarzy w seminarium warszawskim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Przed zaprzysiężeniem na plebanię egzaminował mnie książę biskup żmudzki i prawo na objęcie plebanii jako kolator i biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Nimem został plebanem szawelskim, byłem naprzód altarystą płungiańskim, później kielmieńskim oraz zostawałem już od lat pięciu w kapitule, będąc lat 2 i 8 miesięcy koadiutorem kanonii żmudzkiej. A po jej rezygnowaniu mając raz trzeci koadiutorię archidiaconii żmudzkiej.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Od roku 1797 od 1 Januarii do roku 1798 1go Janurarii w parafii szawelskiej ochrzczono płci męskiej 180, żeńskiej 199. Zaślubiono par 87. Umarło płci męskiej 75, żeńskiej 68.

[110v]

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez kleryka świeckiego księdza Alojzego Szyszniewskiego⁴⁷⁶. Ten ma stół i stancję u mnie w plebanii. Zapłatę bierze od dziatek uczących się. Miewa onych w czasie zimowym osób 20, a tych [!] połowa od wiosny do jesieni wracają się do domowej roboty. Uczą się pacierza, katechizmu, początków pisania i czytania w języku polskim, żmudzkim i łacińskim.

Na 6. punkt.

Jest na fundusz szpitalny annuaty z dóbr księcia Zubowa⁴⁷⁷ rubli 7 kopiejek 50, która nie dochodzi. Takż z sumki zł pol. 700 należy co rok rubli 6 kopiejek 20, które nie dochodzą i o co się proceder agituje. Plac szpitalny przez miasto zabrany w rynek – domu szpitalnego nie ma. Ale ubogich w dwóch domkach moich, druga część po różnych domach przytuleni, żyją z jałmużny parafianów – jest ich płci męskiej osób 15, żeńskiej 20.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, bądź kaplica.]

Przy kościele parafialnym szawelskim o półtorej mili od Szawel jest altaria nazwana Kużewska⁴⁷⁸, której jest altarystą WJX Jan Januszewski kanonik żmudzki. Ten dla obowiązku zasiadania w konsystorzu jako asesor sam w niej nie siedzi, ale trzyma w zastępstwie swoim dla odbywania obligacji funduszowych księdza Wiktorego Rodomańskiego⁴⁷⁹, który nauki ściągające się do stanu duchownego brał w Worniach, w seminarium żmudzkim. Altaria ta ze wsi funduszowych składających [się] z dusz męskich 44, żeńskich 57, według abiuraty, po odtrąceniu opłaty na podatek skarbowy czyni rubli 133 kopiejek 20.

476 Szyszniewski Alojzy – ur. ok. 1772 r., kształcił się w Kretyndze (?-po 1789), jako kleryk prowadził szkołę parafialną w Szawlach, ord. ok. 1798 r., administrator w Szawlach (ok. 1800-po 1803), pleban w Butkiszkach (ok. 1805-ok. 1807); zm. prawdopodobnie w 1807 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 317; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 704, k. 331v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; RGW, s. 463).

477 Chodzi o ekonomię szawelską, która po rozbiorach Rzeczypospolitej w 1795 r. została nadana jednemu z hrabiów Zubowów.

478 Kuże (lit. Kužiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.

479 Rodomański Wiktor – mansjonarz w Kużach, zastępca Jana Pobóg Januszewskiego (1787-1801); pozostałe losy nieznane; zm. w 1801 r. (*Directorium Żmudź 1803*, s. 65; L. Jovaiša, LSD II, cz. 2, t. 3, s. 30).

W teŹe parafii o trzy mile od kościoła parafialnego jest kościół filialny w miasteczku zwanym Meszkucie⁴⁸⁰. Przy nim dwóch księŹy świeckich: Tadeusz Norwiłło⁴⁸¹ i Jan Wirszyłło⁴⁸². Co do duchowieństwa w seminarium wornieńskim Źmudzkiem edukowani. Przy tej filii funduszu Źadnego nie ma, a księŹa sŹ przeze mnie utrzymywani.

Jest takŹe w mojej parafii kaplica od dóbr W Karpia⁴⁸³ Rykijowa⁴⁸⁴, rykijowskŹ zwana. Przy tej funduszu nie ma Źadnego, ale utrzymujŹcy się przy niej czasem kapelan przez dwór bywa opłŹcany, teraz Źadnego nie ma.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justiae Collegii i zaleceń JO ksiŹŹcia Giedroycia biskupa Źmudzkiego, wydaneŹo najsprawiedliwiej i najwierniej sporzŹdzone do kancelarii konsystorskiej Źmudzkiej przesyłajŹcy się w roku 1798 miesiŹca Januarii 15 dnia wlasnŹ podpiŹuję rękŹ.

Ignacy ksiŹŹ Giedroyc archidiakon koadiutor Źmudzki,
pleban szawelski, Orderu św. Stanisława kawaler
ks. Wiktor Rodomanski administrator kuŹewskiej altarii.

- 480 Meszkucie (lit. Meškuičiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.
- 481 Norwiłło Tadeusz – I tonsura i cztery święcenia niŹsze 16 XII 1781 r., subdiakon 2 II 1783 r. (tyt. kan. wik. w Wiekszniach), diakonat 9 II 1783 r., prezbiterat 2 VII 1783 r., filialista w Meszkuciu (ok. 1792-1798); zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 9v, 13v, 14; L. Jovaiša, LSD II, cz. 2, t. 3, s. 96).
- 482 Wirszyłło Jan – ur. ok. 1775 r., I tonsura i cztery święcenia niŹsze (być moŹe 23 IV 1795 r., kiedy został odnotowany jako Tomasz), subdiakon 3 VII 1796 r. (tyt. kan. wik. w Girtakolu), diakonat 9 VII 1796 r., prezbiterat 13 VII 1796 r., filialista w Meszkuciu (przed 1797-ok. 1799) i w Staczunach (ok. 1799-ok. 1843); zm. ok. 1842-1843 r. (LNB, LOrd, k. 33, 35; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 491; *Directorium ŹmudŹ* 1803, 1809, 1815, 1819, 1821, 1823, 1825, 1829, 1831, 1833-1844).
- 483 Karp Maurycy Franciszek h. wlasnego – ur. w 1749 r., być moŹe studiował w Krakowie, następnie zdobywał wykształcenie w Anglii, Francji i w Italii, właściciel Rekijowa vel Rykijowa (1782-1802), po stryju starosta jodajcki, poseł na Sejm Czteroletni (od 1790), zwolennik powstania kościuszkowskiego, delegat powiatu szawelskiego do Rady NajwyŹszej Narodu Litewskiego, członek Wydziału Instrukcji Narodowej Deputacji Centralnej WKL, po upadku powstania zgłosił oświadczenie uległoci, czym odzyskał swoje dobra, członek dwunastoosobowej Komisji Edukacyjnej Wileńskiej (1797), w 1802 r. sprzedał Rekijów swojemu kuzynowi Benedyktowi Karpiowi z zapewnieniem doŹywocia; poeta, pisarz i zasłuŹony tłumacz, m.in. *Uwag o rządzie polskim* Rousseau; nigdy się nie oŹenił; zm. 22 X 1817 r., pochowany w Rekijowie (S. Karp, Karpiowie z Rekijowa na Źmudzi w XX wieku. *Przyczynek do dziejów ziemianstwa polskiego na Litwie, „Komunikaty Warmińsko-Mazurskie”* 2019, nr 1(303), s. 92; E. Rostworowski, *Karp Maurycy Franciszek*, PSB, t. 12, Wrocław-Warszawa-Kraków 1966-1967, s. 95-97).
- 484 Rykijów, Rekijów (lit. Rėkyva) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski, część miasta Szawle.

[111]

PARAFIA SZAWLAŃSKA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od miasteczka Szawlany⁴⁸⁵ zowiąca się szawlańska. Ja, ksiądz świecki Józef Szulc prałat kantor katedralny żmudzki, zarządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów księży: Franciszka Pawłowskiego⁴⁸⁶ i Dominika Butkiewicza⁴⁸⁷. Obydwa wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia szawlańska wzdłuż rozciąga się mil dwie, wszerek półtorej mili litewskiej.

[I jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 2851.

Czy pleban jedną ma plebanię, czy więcej?

Jedną mam plebanią szawlańską, drugiej w tej diecezji nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeśli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Mieszkalem dawniej w diecezji wileńskiej za pozwoleniem księżęcia biskupa, lecz teraz ciągle mieszkam w plebanii. Prócz oddalania się na kilka niedziel w rok do Worni na dwie kapituły, dokąd jako prałat obowiązany jestem zjeżdżać.

485 Szawlany (lit. Šiaulėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski.

486 Pawłowski Franciszek – ur. ok. 1764 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 25 XI 1787 r., subdiakon 8 XII 1788 r. (tyt. kan. wik. w Telszach), diakonat 11 I 1789 r., prezbiterat 13 I 1789 r., wikary w Szawlanach (przed 1797-?), altarysta w Pacunelach (ok. 1798-ok. 1816); zm. ok. 1816 r. (LNB, LOrd, k. 23, 25, 25v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 333; *Directorium Żmudz* 1809, 1815).

487 Butkiewicz Dominik – ur. ok. 1762 r., ord. ok. 1793 r., wikary w Szawlanach (przed 1797-?), w Andrzejowie (ok. 1802-?), w Kurszanach (przed 1806-?), altarysta w Żoranach (przed 1809-?); zm. po 1809 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; *Directorium Żmudz* 1809).

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 96, żeńskich 79 po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 183 kopiejek 51.

Jak dawno plebanem? Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawował?

Rok pierwszy jestem plebanem. Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w seminarium wileńskim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię szawlańską egzaminował mnie WXJ Goylewicz kanonik katedralny i asesor konsystorza żmudzkiego. Prawo zaś objęcia plebanii przez WW^{ch} Szemiotów jako kolatorów podpisane JO^y książę Imć biskup aprobował.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana lat dwie byłem za wikariusza przy kościele infułackim szydłowskim, przy końcu roku 1774 dana mi jest plebania sałacka, po rezygnowaniu [z] tej w roku przeszłym 1797 w miesiącu Auguście dana mi jest plebania szawlańska.

[111v]

Z 14. punktu.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do 1go Januarii 1798 w parafii szawlańskiej ochrzczono płci męskiej 96, żeńskiej 94 osób. Umarło płci męskiej 48, żeńskiej 42 osób. Zaślubionych par 30.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego i cywilnego. Ten ma stół w plebanii, zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych w czasie tylko zimowym 10, a czasem 15 osób. Od wiosny zaś aż do jesieni powracają się do obowiązków domowych. Uczy ich

pacierza, katechizmu, początków pisania oraz czytania w polskim, łacińskim i żmudzkim języku.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domkach przez moich antecessorów zbudowanych sług kościelnych, czyli żebraków chorych i niedołężnych z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej osób 27.

Przy kościele parafialnym szawlańskim ku pomocy plebanów, ku posłudze duchownej parafianów, dla odbywania służby bożej funduszem włożonej mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Jan Jerutowicz⁴⁸⁸. Ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w Worniach, w seminarium żmudzkim. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma rocznego dochodu według abiuraty rubli 65 kopiejek 70.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica. W parafii szawlańskiej o milę jedną litewską od kościoła parafialnego jest kościół filialny we wsi zwanej Dowiatów⁴⁸⁹, przy którym zostający ksiądz świecki Marcin Brużewicz⁴⁹⁰ w Worniach w seminarium żmudzkim edukowany, nie mając funduszu stałego, żyje z gruntu docześnie sobie postąpionego przez dwór dowiatowski.

Takowy raport na skutek ukazi Departamentu Monarchicznego Justitiae Collegii i zaleceń JO książęcia Imć Stefana Giedroycia biskupa żmudzkiego, najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony do kancelarii konsystorskiej żmudzkiej przesyłający się roku 1798 miesiąca Februarii 1 dnia własną podpisuję ręką.

ks. Józef Szulc kantor pr[a]ł[at] żm[udzki], pleban szawlański mp
ks. Jan Jerutowicz wikariusz przysięgły, czyli altarysta, szawlański mp.

488 Jerutowicz (Jarutowicz) Jan – ur. ok. 1737 r., ord. ok. 1762 r., altarysta w Szawlanach (ok. 1765-1813); zm. w 1813 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 491; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 454, k. 94v; *Directorium Żmudź* 1809).

489 Dowiatów (lit. Polekėlė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiłski.

490 Brużewicz Marcin – ur. ok. 1753 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 29 X 1780 r., subdiakonat 6 I 1782 r. (tyt. kan. wik. w Użwentach), diakonat 13 I 1782 r., prezbiterat 10 II 1782 r., mansjonarz w Dowiatowie (ok. 1792-1814) i altarysta tamże (1814-ok. 1819); zm. ok. 1819 r. (LNB, LOrd, k. 2, 9v, 10; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 491; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 3, k. 272, 276; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820).

[112]

SZAWKIAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od miasteczka Szawkiany⁴⁹¹ zowiąca się szawkiańska. Ja, ksiądz świecki Jan Burnecki⁴⁹² pleban szawkiański, urządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Franciszka Łabanowskiego⁴⁹³, księdza Marcina Szymanowskiego⁴⁹⁴, obydwu wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozległość parafii?

Parafia szawkiańska wzdłuż rozciąga się trzy, wszcz dwie mili [!] litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 3500.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam szawkiańską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat jed[ę]naście i kilka miesięcy mieszkalem i teraz mieszkając, urządzam oną z obowiązku mojego.

491 Szawkiany (lit. Šaukėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

492 Burnecki Jan – ord. ok. 1767 r., wikary w Szawłach (ok. 1767-ok. 1775), w kolejnych latach pracował w różnych kościołach (1775-1786, nie udało się ustalić w jakich), pleban w Szawkianach (ok. 1786-ok. 1800); kanonik inflancki; zm. ok. 1800 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456).

493 Łabanowski Franciszek – I tonsura i cztery święcenia niższe 7 XII 1788 r., subdiakon 16 V 1790 r. (tyt. kan. wik. w Pikielach), diakonat 18 V 1790 r., prezbyterat 23 V 1790 r., wikary w Szawkianach (przed 1797-przed 1803), nienotowany w 1803 i 1806 r., pleban w Szawkianach (1808-ok. 1823); kanonik inflancki; zm. ok. 1822-1823 (LNB, LOrd, k. 25, 28v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 339, k. 43; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1824).

494 Szymanowski Marcin – ur. ok. 1762 r., I tonsura i 4 święcenia niższe 17 XI 1793 r. z rąk bpa Tadeusza Bukatego, ord. ok. 1794 r., wikary w Szawkianach (przed 1797-?), w Wilkii (ok. 1802-po 1809); zm. po 1809 r. (LNB, LOrd, k. 72r; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 317; *Directorium Żmudź* 1809).

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z jurysdykcy funduszowej składający się z dusz męskich 23, żeńskich 29 oraz pieniężnego kapitału po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną kreścencją na utrzy-

[112v]

manie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 89 kopiejek 40.

Jak dawno plebanem?

Rok dwunasty jestem plebanem szawkiańskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię szawkiańską egzaminował mnie Jaśnie Wielmożny Imć ksiądz Adam Kościa biskup diokleński, oficjał żmudzki i prawo objęcia plebanii wydane i podpisane od J[aśnie] Wielm[oznego] Fortunata Gorskiego⁴⁹⁵ rotmistrza kawalerii narodowej wojsk Wielkiego Księstwa Litewskiego, kawalera Orderu Świętego Stanisława JW oficjał ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele szawelskim byłem wikariuszem lat 8, na drugich miejscach lat 3, przy filialnych kościołach lat 7, na początku 19. roku dana mi jest plebania szawkiańska.

495 Gorski Fortunat h. Nałęcz – syn Michała Jana i Teresy Nagurskiej h. Ostoja, kasztelan, ur. ok. 1745 r., rotmistrz kawalerii narodowej, brygadier wojsk WKL, kawaler Orderu św. Stanisława; żonaty z Brygidą Zabiello h. Topór; zm. po 1810 r. (Sprawa WJ Pana Stanisława Dobkiewicza, porucznika petyhorskiego wojsk litewskich z JWJ Panem Fortunatem Górskim, kasztelanem xstwa żmudz. [...] i WJ Panem Wawrzyńcem Kobeckim, porucznikiem x. żmudz [brak miejsca i daty]; G. Błaszczuk, Herbarz, t. 2, s. 185; Sejm-wielki.pl, [on-line:] https://www.sejm-wielki.pl/b/6.607a.510-11_VI_2024).

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od pierwszego Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii szawkiańskiej ochrzczono płci męskiej 80, żeńskiej 90.

[113]

Zaślubionych par 52. Umarło płci męskiej 44, żeńskiej 52.

z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 18, mniej lub więcej czasem. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania i pisanie w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma, w domu przez śp. antecessora mojego zabudowanym, sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących płci męskiej i żeńskiej najduje się 13.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica.

W parafii szawkiańskiej o milę jedną od kościoła parafialnego szawkiańskiego jest kościół drugi filialny we wsi zwanej Warpuciany⁴⁹⁶, zowiący się warpuciański, przy którym ksiądz świecki Stanisław Kierowicz⁴⁹⁷

496 Warpuciany (lit. Varputėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.

497 Kierowicz Stanisław – ur. ok. 1751 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 29 X 1780 r., subdiakon 1 XI 1780 r. (tyt. kan. wik. w Szawkianach), diakonat 5 XI 1780 r., prezbiter 12 XI 1780 r. w kościele benedyktynek w Krożach, filialista w Warpucianach (przed 1797-?), mansonarz w Szawkianach (przed 1803-ok. 1824); zm. ok. 1823-1824 r. (LNB, LOrd, k. 2, 3, 3v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825).

[113v]

co do duchowieństwa w Worniach w seminarium żmudzkim edukowany, bez funduszu stałego z gruntu i kapitulacji od dworu warpuciańskiego do-
cześnie danego za posługę duchowną parafianom szawkiańskim czyniącą
się żyje.

Takowy raport na skutek ukazsu Departamentu Monarchicznego Justic
Collegii i zaleceń JO książe Giedroycia biskupa żmudzkiego najspra-
wiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia
własną podpisuję ręką.

Ksiądz Jan Burnecki kanonik inflantski, pleban szawkiański mp.

[114]

TRYSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

**Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda
z nich i pleban nazywa?**

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od
miasteczka Tryszki⁴⁹⁸ zowiąca się tryska. Ja, ksiądz świecki Szymon z Pełka
Kasperowicz pleban tryski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Michała Gołdykowskiego⁴⁹⁹
i księdza Franciszka Stankiewicza⁵⁰⁰. Obydwa wikariuszowie do ducho-
wieństwa ściągające się nauki brali w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia tryska rozciąga się wzdłuż pół trzeciej, wszcz półtorej mili litewskiej.

498 Tryszki (lit. Tryškiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

499 Gołdykowski (Gałdykowski) Michał – ur. ok. 1753 r., I tonsura i 4 święcenia niższe 12 XII 1786, subdiakonat 10 II 1788 (tyt. kan. wik. w Czekiszkach), diakonat 17 II 1788, prezbiterat 24 II 1788, wikary w Tryszkach (przed 1797-ok. 1803), w Ejgirdziach (ok. 1803-po 1806) i w Jagminopolu (po 1806-po 1809); zm. po 1809 r. (LNB, LOrd, k. 21v, 23v, 24; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577: tam data ur. 1753, ord. w 1787 r.; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 587: tam data ur. 1766, ord. 1792; *Directorium Żmudź* 1809).

500 Stankiewicz Franciszek – ur. ok. 1771 r., I tonsura i 4 święcenia niższe 11 V 1797 r., sub-
diakonat 16 VI 1797 r., diakonat 18 VI 1797 r., prezbiterat 27 VI 1797 r., wikary w Trysz-
kach (1797-?) i w Nowych Żagorach (ok. 1801-1808), następnie altarysta św. Rodziny
tamże (1808- 1824); zm. po 1824 r. (LNB, LOrd, k. 35-35v; *Directorium Żmudź* 1809, 1815,
1819, 1820, 1822-1824; L. Jovaiša, LSD II, cz. 1, t. 3, s. 195)..

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 2184.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Drugą plebanię Taurogi mam, czyli prestymonium, do kancelarstwa należącą za referencją rzymską⁵⁰¹.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

W plebanii tryskiej przez lat 30 zawsze mieszkam i zarządzam oną z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z wsiów funduszowych plebańskich składających się z dusz męskich 133, żeńskich 160. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe, dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potakowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 146 i ½ rubla kopi[e]jek 18.

Jak dawno plebanem?

Rok 31. jestem plebanem tryskim.

[114v]

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki w seminarium wileńskim u JXX misjonarzów brać począłem, w Worniach w seminarium żmudzki kończyłem one.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię tryską egzaminował mnie zeszyły w Bogu JWJX Jan Dominik Łopaciński biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana z nakazu zwierzchności w kluczu Janopol zwanym do dóbr stołowych biskupskich przynależącym w ciągu

501 Referencja rzymska – tu: zgoda stolicy apostolskiej.

całego roku archiwum przebierałem i dokumentów wszelkich funduszowych plebańskich diecezji żmudzkiej pod numerami i datami inwentarz sporządziłem, w drugim roku dana mi jest plebania tryska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii tryckiej ochrzczono płci męskiej 57, płci żeńskiej 49. Umarło płci męskiej 20, płci żeńskiej 17. Zaślubiono par 25.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół w plebanii, wedle

[115]

umowy z rodzicami od dzieci uczących się zapłatę bierze. W czasie zimowym tylko miewa onych w liczbie 10, 11 i więcej. Taż dziatwa od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu i początków czytania w języku polskim, a najszczególniej w żmudzkim.

Na 6. punkt.

Szpital w roku 1793 w miesiącu maju kosztem plebańskim zbudowany z przypadku ogniowego zgorzał. Dopiero w różnych domach na placu plebańskim przy kościele znajdujących się sług kościelnych, niedołęgów, ubogich, starych, ślepych i głuchych z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 16⁵⁰².

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Szymon z Pełka Kasperowicz
kanclerz diecezji żmudzk[iej], pleban trycki mp.

502 W oryg. brak jest odpowiedzi na pytania zawarte w punkcie 11.

[116]

UŻWENTSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od miasteczka Użwenty⁵⁰³, zowiąca się użwentska. Ja, ksiądz świecki Tadeusz Kasperowicz⁵⁰⁴ pleban użwentski, urządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza Szymona Eynika⁵⁰⁵, który do duchowienstwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia użwentska wzdłuż rozciąga się na dwie i wszecz dwie mile litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1800.

Czy pleban jedną ma tylko plebanię lub więcej?

Jedną mam użwentską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze od objęcia w plebanii użwentskiej mieszkam.

503 Użwenty (lit. Užventis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

504 Kasperowicz Tadeusz – ur. ok. 1750 r., ord. ok. 1778 r., wikary w Kołtynianach (ok. 1778-ok. 1790), pleban w Użwentach (1791-ok. 1808); zm. ok. 1807-1808 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 287v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 249, k. 324v; *Directorium Żmudź* 1809, s. 87).

505 Eynik (Ejnik) Szymon – ur. ok. 1770 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 11 V 1797 r., subdiakonat 2 VII 1797 r. (tyt. kan. wik. w Krokach), diakonat 4 VII 1797 r., prezbiterat 9 VII 1797 r., wikary w Użwentach (1797-ok. 1800), w Tyrkszlach (ok. 1803-1812), pleban w Tyrkszlach (1812-1846); zm. w 1846 r. (LNB, LOrd, k. 35, 36; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 587; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 705, k. 328; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1836, 1838-1846; M. Valančius, op. cit., s. 408).

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 42, żeńskich 35. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 65 kopiejek 85.

Jak dawno plebanem?

Rok 7. jestem plebanem użwentskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

[116v]

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanią użwentską egzaminował mię wielmożny jegomość ksiądz Aleksander Sylwestrowicz kanonik katedralny i surogat żmudzki z jegomościem księdzem Komorowskim regensem seminarium żmudzkiego. A prawo objęcia plebanii JO ksiązę Stefan Giedroyć biskup żmudzki jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele parafialnym kołtyniańskim w powiecie rosieńskim lat 12 służyłem za wikariusza. Na końcu 12. roku dana mi jest plebania.

Z 14. punktu.

Poddane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii użwentskiej ochrzczono płci męskiej 60, żeńskiej 89. Umarło płci męskiej 31, żeńskiej 28. Zaślubiono par 32.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców

dziatek uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 12, a czasem 18. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzki.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domkach chałupnych przez plebanów zabudowanych sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 15.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź

[117]

świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica.

W parafii użwentskiej znajduje się drugi kościół, z klasztorem księży karmelitów Chwałojnie⁵⁰⁶ zwany, którzy z funduszu oddzielnego sobie nadanego żyją.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Tadeusz Kasperowicz pleban użwentski mp.

[118]

WAYGOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzki, w powiecie szawelskim od miasteczka Waygów zowiąca się waygowska. Ja, ksiądz świecki Józef Zabitowski⁵⁰⁷ pleban waygowski, urządzam onę.

506 Chwałojnie (lit. Kolainiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

507 Zabitowski Józef – ord. ok. 1768 r., wikary w Retowie (ok. 1768-1769), kapelan katarzynek w Krokach (1769-1776), pleban w Wajgowie (1776-1802); zm. ok. 1801-1802 r. (*Directorium Żmudź* 1803, s. 65; V. Kamuntaviciënė, *Filia katarzynek z Braniewa na*

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza Thadeusza Matykiewicza⁵⁰⁸, ten wikariusz do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia waygowska rozciąga się wzdłuż milę jedną, wszecz jedną litewską.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 800.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam waygowską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to pozwolenie od biskupa?

Zawsze w plebanii waygowskiej mieszkam, urządzając oną z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z funduszu plebanii waygowskiej według abiuraty po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi nie⁵⁰⁹ pozostaje stałego dochodu.

Jak dawno plebanem?

Rok dwudziesty wtóry jestem plebanem waygowskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Żmudzi. Klasztor katarzynek w Krokach w XVIII wieku, „Zapiski Historyczne” 2019, t. 84, z. 2, s. 45).

508 Matykiewicz (Małykiewicz) Tadeusz – ur. ok. 1761 r., ord. ok. 1796 r. wikary w Wajgowie (ok. 1796-po 1809), wikariusz katedry żmudzkiej (przed 1815-ok. 1822), wicearchiwariusz katedralny (ok. 1820); zm. ok. 1821-1822 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 364; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1823).

509 W oryg. powtórzone słowo *nie*.

[118v]

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię waygowską egzaminował mnie śp. JW ksiądz Jan Łopaciński biskup żmudzki⁵¹⁰ i prawo objęcia plebanii jako kolator i biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele rettowskim w powiecie rosieńskim za wikariusza i kaznodzieję służyłem lat dwie i pół, z dyspozycji też biskupa przy kościele i klasztorze wielebnych panien konwentu krokowskiego za kapelana spowiednika i kaznodzieję lat pięć i pół w tymże samym ujeździe rosieńskim służyłem. Na koniec roku 8. w powiecie szawelskim dana mi jest plebania waygowska.

Z 14. punktu.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od dnia 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii waygowskiej ochrzczono płci męskiej 51, żeńskiej 49. Umarło płci męskiej 20, płci żeńskiej 21. Zaślubionych par 17.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego, ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się, miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 10, a czasem 12. Od wiosny do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkim.

[119]

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przez w Bogu zesłego WJPana Leona Krzętowskiego⁵¹¹ wybudowanym sług kościelnych,

510 W oryg. żmudskim.

511 Krzętowski Leon – rotmistrz użwencki pospolitego ruszenia szlachty tego powiatu; zm. przed 1797 r. (G. Błaszczuk, *Herbarz*, t. 3, s. 259).

żebraków, starych, chorych i niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej [i] żeńskiej 13.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica.

W parafii waygowskiej żadnej altarii i filii nie masz.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Józef Zabitowski pleban waygowski mp.

[120]

WIEKSZNIĄŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od miasteczka Wiekszn zowiąca się wiekszniańska. Ja, ksiądz świecki Jan Mirski⁵¹² pleban wiekszniański, urządzam oną.

512 Mirski Jan Światopełk – ur. ok. 1765 r., uczył się w Podubisiu (1777-1786), wstąpił do seminarium w 1786 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 30 IX 1787 r., subdiakon 5 III 1789 r. (tyt. kan. wik. w Twerach), diakonat 8 III 1789 r., prezbyterat 28 III 1789 r., wikary w Szydłowie (1789-1791), kapelan bpa Józefa Giedroycia (1791-ok. 1792), kanonik inflancki (od 1 VII 1791), pleban w Wiekszniach (1792-1806), dziekan tamtejszego dekanatu (1793-1800), asesor konsystorza (1800-1804, 1809-1812), kanonik honorowy żmudzki (1806-1825), proboszcz w Szawlanach (X 1806-ok. 1823), deputat w sądzie powiatowym szawelskim (1815-1816) i w sądzie głównym litewsko-wileńskim (1820-1823), pleban w Bejsagole (II 1822-ok. 1839), prałat kantor katedralny (1825), doktor teologii (przed 1829), sufragan nominat diecezji żmudzkiej (od 1828); zm. w X 1838 r., pochowany w Worniach (LNB, LOrd, k. 22v, 25v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 491; LVIA, f. 696, ap. 2, b. 1037; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 3, k. 262; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 327, k. 56; VUB, sygn. F57-B53-1419, k. 184; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1840; V. Juzumas, *Žemaičių vyskupijos*, s. 135; M. Wołonczewski, *Biskupstwo*, s. 117).

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując czterech wikariuszów księży świeckich: księdza Antoniego Willamowicza⁵¹³, księdza Benedykta Kuzmińskiego⁵¹⁴, księdza Jerzego Jucewicza⁵¹⁵, księdza Jana Gierycha⁵¹⁶. Wszyscy czterej wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia wiek szniańska rozciąga się wzdłuż mil blisko czterech, wszcz pół trzeciej mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 5800.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam wiek szniańską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat pięć w plebanii wiek szniańskiej mieszkam, urządzając oną.

513 Willamowicz (Wilimowicz) Antoni – ur. ok. 1770 r., cztery święcenia niższe 30 VI 1793 r., subdiakon 2 VII 1793 r. (tyt. kan. wik. w Wiek szniach), diakonat 4 VII 1793 r., prezbiterat 7 VII 1793 r., wikary w Wiek szniach (przed 1797-?), administrator w Kużach (1803-1808), następnie mansjonarz tamże (1808-1811), pleban w Chwejdanach (ok. 1812-ok. 1836); zm. ok. 1835-1836 r. (LNB, LOrd, k. 32; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1837; L. Jovaiša, LSD II, cz. 2, t. 3, s. 30).

514 Kuzmiński (Kuźmiński, Koźmiński, Koźmianński) Benedykt – ur. ok. 1762 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 12 XII 1786 r., subdiakon 16 II 1788 r. (tyt. kan. wik. w Kur szanach), diakonat 22 II 1788 r., prezbiterat 2 III 1788 r., wikary w Wiek szniach (1788-ok. 1812), altarysta w Okmianach (ok. 1812-ok. 1834); zm. ok. 1833-1834 (LNB, LOrd, k. 21v, 23v, 24; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1835).

515 Jucewicz Jerzy – ur. ok. 1751 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 29 X 1780 r., subdiakon 27 V 1781 r. (tyt. kan. wik. w Szydłowie), diakonat 3 VI 1781 r., prezbiterat 9 VI 1781 r., wikary w Wiek szniach (przed 1797-ok. 1798), altarysta tamże (ok. 1798-ok. 1839); zm. ok. 1838-1839 r. (LNB, LOrd, k. 2, 5v, 6; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1840).

516 Gierych Jan – wikary w Wiek szniach (przed 1797-?), pozostałe losy nieznane.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składający się z dusz męskich 61, żeńskich 71 po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego stałego funduszu według aburaty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 179 kopiejek 44½.

Jak dawno plebanem?

Rok szósty jestem plebanem wiekszniańskim.

[120v]

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię wiekszniańską egzaminował mnie WJX Aleksander Sylwestrowicz kanonik katedry żmudzkiej, naówczas surogat żmudzki. Prawo objęcia plebanii Jaśnie Oświecony książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki jako kolator i biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele infułackim szydłowskim w ujeździe rosieńskim za wikariusza służyłem lat dwie i pół, ciągle pełniąc z innymi wikariuszami stanu duchownego obowiązki. Później zostałem wezwany na kapelanię od JO księcia Józefa Giedroycia koadiutora biskupa żmudzkiego, u którego rok jeden służyłem. Na początku roku drugiego dana mi jest plebania wiekszniańska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego [dnia] Decembra w parafii wiekszniańskiej ochrzczono płci męskiej 96, żeńskiej 108. Umarło płci męskiej 83, żeńskiej 75. Zaślubiono par 43.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii,

[121]

częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 14, 15, a czasem 20. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków pisania, czytania w języku polskim, w łacińskim, a innych żmudzki.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przez antecessorów moich zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niepełnych z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 43.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii wiekshniańskiej o mil trzy od kościoła parafialnego wiekshniańskiego jest kościół drugi filialny we wsi zwanej Lasków,⁵¹⁷ zowiący się laskowski, przy którym ksiądz świecki Jerzy Łodowicz⁵¹⁸ i ku pomocy jemu i posłudze parafianom drugi ksiądz świecki Benedykt Domański⁵¹⁹, co do duchowieństwa obydwa w Worniach w seminarium żmudzki edukowani. Z obwencji parafialnych ode mnie postąpionych i z gruntu od Władysława IV⁵²⁰ obydwoim tym kościołom nadanego⁵²¹ żyją.

517 Lasków, Lacków (lit. Leckava) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejki.

518 Łodowicz Jerzy – ur. ok. 1753 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 16 XII 1781 r., subdiakon 8 IX 1783 r. (tyt. kan. wik. prawdopodobnie w Twerach), diakonat 14 IX 1783 r., prezbiterat 19 IX 1783 r., mansjonarz w Lackowie (ok. 1797-ok. 1821), altarysta w Wiekshniach (ok. 1821-ok. 1836); zm. ok. 1835-1836 r. (LNB, LOrd, k. 9v, 14v, 15; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1837).

519 Domański Benedykt (Jan) – ur. ok. 1718 r., ord. ok. 1755 r., wikariusz w Lackowie (1755?-ok. 1808), zm. ok. 1807-1808 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; *Directorium Żmudź* 1809, s. 87).

520 Władysław IV Waza – syn Zygmunta III Wazy i Anny Habsburżanki, ur. 9 VI 1595 r. w Łobzowie, król Polski (1632-1648), tytularny król Szwecji (1632-1648), car Rosji (1610-1613); zm. 20 V 1648 r. w Mereczu.

521 Chodzi o bliżej nieokreślone nadanie króla polskiego Władysława IV z lat 30. XVII w. i uposażone zapewne ze starostwa wiekshniańskiego. (V. Juzumas, *Žemaičiu vyskupijos*, s. 495-498).

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń Jaśnie Oświeconego księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

ks. Jan Mirski pleban wiekszniański mp.

[122]

NOWOŻAGORSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od miasteczka Nowe Żagory⁵²² zowiąca się nowożagorska. Ja, ksiądz świecki Arkady Horbacki⁵²³ pleban nowożagorski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów księży świeckich: księdza Franciszka Mońkiewicz⁵²⁴, księdza Thadeusza Jodeykę⁵²⁵. Obydwa wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia nowożagorska rozciąga się wzdłuż trzy, wszecz pół trzeciej mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 4057.

522 Żagory Nowe (lit. Naujoji Žagarė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. janiski.

523 Horbacki Arkady – ur. w 1749 r, wstąpił do jezuitów (1766), po kasacie zakonu studiował w seminariach w Wilnie i Worniach, ord. ok. 1775 r, kapelan bpa Jana Łopacińskiego (ok. 1775-1776), kanonik inflancki, pleban w Nowych Żagorach (1776-1808); zm. w 1808 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; *Directorium* Żmudź 1809, s. 88; EWJ, s. 826; L. Jovaiša, LSD II, cz. 1, t. 3, s. 194).

524 Postać tożsama z wikarym w Poładze. Być może błąd pisarza.

525 Jodeyko Tadeusz – ur. ok. 1762 r, I tonsura i cztery święcenia niższe 12 XII 1786 r, subdiakonat 16 II 1788 r. (tyt. kan. wik. w Starych Żagorach), diakonat 22 II 1788 r, prezbiterat 2 III 1788 r, wikary w Nowych Żagorach (przed 1797-?), mansjonarz w Łaukosodach (1806-?); zm. po 1809 r. (LNB, LOrd, k. 21v, 23v, 24; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; *Directorium* Żmudź 1809).

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam nowożagorską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeśli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 22 w plebanii nowożagorskiej mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsiów funduszowych plebańskich składających się z dusz męskich 84, żeńskich 84, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe, dochodu rocznego z stałego funduszu, według abiuraty z potaksowaną krescencją, na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 245 kopiejek 45½.

Jak dawno plebanem?

Rok 22. jestem plebanem nowożagorskim.

[122v]

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem najprzód u jezuitów przez lat 5. Po tym po zniesieniu tego zakonu kończyłem nauki w wileńskim i wornieńskim seminarium.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię nowożagorską egzaminował mnie JW]mć ksiądz Thadeusz Bukaty sufragan żmudzki, a prawo objęcia plebanii JW]mć ksiądz Jan Łopaciński natenczas biskup żmudzki jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana zostawałem przy wspomnianym JW]mć księdzu biskupie Łopacińskim na kapelani dwa lata, ku końcowi drugiego roku kapłaństwa mojego dana mi jest plebania nowożagorska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii nowożagorskiej ochrzczono płci męskiej 107, żeńskiej 108. Umarło płci męskiej 93, żeńskiej 89. Zaślubiono par 68.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół w plebanii, zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie do 40 i więcej czasem. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzki.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przeze mnie zbudowanym służy kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołągów z parafialnej jałmużny żyjących

[123]

najduje się płci męskiej i żeńskiej 12.

Przy kościele parafialnym nowożagorskim ku pomocy plebanów nowożagorskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby⁵²⁶ Bożej funduszem włożonej, mieszkają dwóch [!] wikariuszów przysięgłych, czyli altarystów, księży świeckich: ksiądz Piotr Moyzrym⁵²⁷ i ksiądz Michał Dawkszewicz⁵²⁸. Ci nauki ściągające się do stanu duchownego brali w seminarium wornieńskim żmudzki. Żyją z funduszu pieniężnego. Pierwszy corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 107 kopiejek 11½. Drugi ma corocznie rubli 106 kopiejek 80.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii nowożagorskiej o milę i ćwierć znajduje się kaplica bez żadnego funduszu w wiosce zwanej Skajzgirz⁵²⁹, do której zjeżdża ksiądz

526 W oryg. wyraz nadpisany.

527 Moyzrym Piotr – altarysta św. Rodziny w Nowych Żagorach (1788-1801); pozostałe losy nieznane; prawdopodobnie zm. w 1801 r. (L. Jovaiša, LSD II, cz. 1, t. 3, s. 195).

528 Dawkszewicz (Daukszewicz) Michał – ur. ok. 1756 r., ord. ok. 1780 r., altarysta Ukrzyżowania Pł. w Nowych Żagorach (1787-1826); zm. prawd. w 1826 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825; L. Jovaiša, LSD II, cz. 1, t. 3, s. 195).

529 Skajzgirz, Skajzgirze (lit. Skaistgirys) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. janiski.

z Nowych Żagor, upatrując potrzebę i wygodę parafianów osobliwie czasu jesiennego i wiosennego.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książećcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ks. Arkady Horbacki pleban nowożagorski mps
Ks. Piotr Moyzrzym wikariusz przysięgły,
czyli altarysta, nowożagorski mps
Ksiądz Michał Daukszewicz wikariusz przysięgły,
czyli altarysta, nowożagorski mps.

[124]

STAROŻAGORSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim od miasteczka Stare Żagory⁵³⁰ zowiąca się starożagorska. Ja, ksiądz świecki Anzgary Kunicki⁵³¹ pleban starożagorski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza, księdza Filipa Aleksego⁵³², który do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

530 Żagory Stare (lit. Senoji Žagarė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. janiski.

531 Kunicki Ansgary – ur. ok. 1761 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 7 XII 1788 r., subdiakon 6 IX 1789 r. (tyt. kan. wik. w Twerach), diakonat 8 IX 1789 r., prezbyterat 27 IX 1789 r., kanonik inflancki, posługiwał przy biskupie żmudzkim, następnie pleban w Podbirzach w diecezji wileńskiej i w Starych Żagorach (ok. 1796-ok. 1805), pleban w Tryszkach (ok. 1805-1811); zm. w 1811 r. (LNB, LOrd, k. 24v, 27; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 339 k. 1; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium* Żmudź 1809; L. Jovaiša, LSD, cz. 1, t. 3, s. 445).

532 Aleksey (Alexy) Filip – I tonsura i cztery święcenia niższe 6 II 1785 r., subdiakon 2 II 1787 r. (tyt. kan. wik. w Płotelach), diakonat 4 II 1787 r., prezbyterat 3 V 1787 r., pro-notariusz apostolski; wikariusz (przed 1797-?), następnie pleban w Starych Żagorach (1802-1806), altarysta w Bolsiach (1806?-ok. 1808); zm. ok. 1807-1808 r. (LNB, LOrd, k. 18v, 22, 22v; *Directorium* Żmudź 1809, s. 87; L. Jovaiša, LSD II, cz. 1, t. 3, s. 445).

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia starożagorska rozciąga się wzdłuż dwie, wszere pół mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 300.

Czy pleban jedną ma plebanie lub więcej?

Dwie mam plebanie: starożagorską jedną, drugą podbirzańską w diecezji wileńskiej w ujeździe upitskim.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Mieszkam częścią przy kościele starożagorskim, częścią przy podbirzańskim za wiedzą JO ksiązęcia biskupa żmudzkiego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej i oraz [!] jurysdyki w miasteczku składających dusz męskich 62, żeńskich 58, łącząc razem dusze szlacheckie arendą mieszkające męskich 10, żeńskich 9. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 202 kopiejek 50.

[124v]

Jak dawno plebanem?

Rok jestem plebanem starożagorskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanie starożagorską egzaminował mnie JO ksiązę Józef Giedroyć koadiutor biskupstwa żmudzkiego i prawo objęcia plebanii starożagorskiej wydane i podpisane od wielmożnych kolatorów Kościuszków tenże JO ksiązę Józef Giedroyć koadiutor biskupstwa żmudzkiego ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana zostawałem przy JO księżęciu biskupie żmudzkiemu, a po tym dano mi plebanią podbirzańską, przy którym kościele pracując, w piątym roku kapłaństwa mojego wzięłem [!] plebanią starożagorską.

Z 14. punktu kwestie

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii starożagorskiej ochrzczono płci męskiej 25, żeńskiej 25. Umarło płci męskiej 10, żeńskiej 9. Zaślubiono par 17.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkoły parafialnej przy kościele starożagorskim nie ma żadnej.

[125]

Na 6. punkt.

Fundusz na szpital kościoła starożagorskiego jest czyniony przez wielmożnych Zaleskich w sumie rubli 75. Procent co roku dochodzący od tej sumy rozdaje się według intencji fundatorów na śpiewających co dzień w kościele różaniec. W szpitalu zaś przez antecessora mojego zabudowanym sług kościelnych i oraz [!] chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej osób 8.

Przy kościele parafialnym starożagorskim ku pomocy plebanów starożagorskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Antoni Tomaszewicz⁵³³, ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w seminarium żmudzkiemu w Worniach. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 64 kopiejek 80.

533 Tomaszewicz Antoni – ur. ok. 1756 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 16 XII 1781 r., subdiakon 2 II 1783 r. (tyt. kan. wik. w Szadowie), diakonat 9 II 1783 r., prezbiter 16 II 1783 r., altarysta w Starych Żagorach (1791-ok. 1810); zm. prawdopodobnie w 1810 r. (LNB, LOrd, k. 9v, 13, 13v, 14; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; *Directorium Żmudź* 1809; L. Jovaiša, LSD II, cz. 1, t. 3, s. 446).

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii starożagorskiej o półtorej mili od kościoła parafialnego jest kaplica we wsi zwanej Ukry⁵³⁴, nie ma przy niej księdza ani funduszu żadnego, na prośby tylko dworu ukrowskiego, ksiądz czasami z Starych Żagor zjeżdża.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Anzgary Kunicki pleban starożagorski mp.
Ksiądz Antoni Pomaszewicz wikary przysięgły,
czyli altarysta starożagorski.

[126]

N[umero] 4

[127]

JOHANISZKIELSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w powiecie upitskim od miasteczka Johaniszkiele⁵³⁵ zowiąca się johaniszkielska. Ja, ksiądz świecki Augustyn Gawcewicz⁵³⁶ pleban johaniszkielski, urządzam onę.

534 Ukry (łot. Ukri) – obecnie: Łotwa, nov. Dobeles, pag. Ukru.

535 Johaniszkiele (lit. Joniškėlis) – obecnie: Litwa, okr. poniewieski, rej. poswolski.

536 Gawcewicz (Gowcewicz, Gauczewicz, Goucewicz) Augustyn – ur. ok. 1760 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 19 IX 1783 r., subdiakon 2 II 1785 r. (tyt. kan. wik. w Krakinowie), diakonat 6 II 1785 r., prezbiterat 13 II 1785 r., wikariusz w Johaniszkielach (1785-ok. 1798), potem pleban tamże (1798-ok. 1819); zm. przed 3 VIII 1819 r. (LNB, LOrd, k. 15, 18v, 19; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 491; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 3, k. 1; VUB, sygn. F201-104, k. 18; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820).

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikarego księdza świeckiego Jana Martyszewskiego⁵³⁷, który do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkiem.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia johaniszkielska rozciąga się wzdłuż pół trzeciej mili, wszcz dwie mile litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 2230.

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam johaniszkielską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze w plebanii johaniszkielskiej mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Funduszu nie mam, prócz ogrodu od dworu johaniszkielskiego danego.

Jak dawno plebanem?

Rok drugi jestem plebanem johaniszkielskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawował?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkiem.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Przed zaprzysiężeniem na plebanią johaniszkielską egzaminował mnie JO książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii johaniszkielskiej wydane i podpisane od JW kolatora Benedykta

537 Martyszewski Jan – ur. ok. 1759 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 14 IX 1783 r., subdiakon 1 II 1784 r. (tyt. kan. wik. w Poszwityniu), diakonat 8 II 1784 r., prezbiterat 15 II 1784 r., wikary w Johaniszkielach (przed 1797-?), mansjonarz w Łauksodziu w par. Poszwityń (ok. 1802-przed 1806), nienotowany w 1806 r., mansjonarz w Żydychach (przed 1809-?) i altarysta tamże (ok. 1813-ok. 1842); zm. ok. 1841-1842 r. (LNB, LOrd, k. 14v, 16; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1843).

Karpia⁵³⁸ chorążego powiatu upitskiego, starosty płungiańskiego, JO książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki ręką swoją stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele tymże parafialnym johaniszkieskim w powiecie upitskim lat 11 służyłem za wikarego i kaznodzieję. Ku końcowi jed[er]nastego roku dana mi jest plebania johaniszkieska.

[127v]

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii johaniszkieskiej ochrzczono płci męskiej 63, żeńskiej 62. Umarło płci męskiej 36, żeńskiej 39. Zaślubiono par 37.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkoły parafialnej przy kościele johaniszkieskim nie było i nie ma. Szlachta w okolicy zwanej Sabany⁵³⁹ utrzymując dyrektora cywilnego. Ten ma stół u nich i opłatę od nich bierze, uczy onych tylko w czasie zimowym w liczbie 8 do 10. Od wiosny do jesieni pilnują domowych obowiązków. Uczy je pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim i łacińskim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma, w domu mizernym przez parafianów zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących najdzie się płci męskiej i żeńskiej 14⁵⁴⁰.

538 Karp Benedykt h. własnego – ur. w 1734 r., otrzymał po ojcu starostwo płungiańskie (1762), członek stronnictwa Czartoryskich, delegat z powiatu upickiego na sejm elekcyjny (zwolennik Stanisława Augusta Poniatowskiego, 1764), chorąży upicki (od 23 II 1765), poseł na Sejm Czteroletni, wspierał powstanie kościuszkowskie (1794): członek Rady Najwyższej Narodu Litewskiego (potem Rady Tymczasowej Litewskiej), a następnie Wydziału Porządku Deputacji Centralnej, żonaty z Karoliną Puzynianką, dobroczyńca pijarów; właściciel rozległych posiadłości ziemskich w tej części Litwy; kawaler Orderu św. Stanisława za pomoc Żmudzinom podczas klęski głodu (1787); zm. 12 IV 1805 r. Pochowany w Johaniszkieskich (E. Rostworowski, *Karp Benedykt*, PSB, t. 12, Wrocław–Warszawa–Kraków 1966–1967, s. 91–92).

539 Sabany (lit. Saboniai) – obecnie: Litwa, okr. poniewieski, rej. poswolski.

540 W oryg. brak jest odpowiedzi na pytania zawarte w punkcie 11.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku pań[skiego]1797 miesiąca Dcembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Augustyn Gawcewicz pleban johaniszkielski.

[128]

KŁAWAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w powiecie upitskim od miasteczka Kławany⁵⁴¹ zowiąca się kławańska. Ja, ksiądz świecki Dominik Staszewski⁵⁴² pleban kławański, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza, księdza świeckiego Macieja Połujanskiego⁵⁴³. Ten wikariusz do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia kławańska rozciąga się wzdłuż dwie i wszerek dwie mile litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej głów 2296.

541 Kławany (lit. Klovainiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. pokrojski.

542 Staszewski Dominik – ur. ok. 1770 r., kształcił się w Poniewieżu, ord. ok. 1795 r., ukończył seminarium w Wilnie, administrator (ok. 1795-ok. 1796), a następnie pleban w Kławanach (ok. 1796-ok. 1832), kanonik honorowy żmudzki (przed 1809-ok. 1832), asesor konsystorza żmudzkiego (przed 1809-?); zm. ok. 1831-1832 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 491; *Directorium Żmudź* 1803, 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833; RGW, s. 70).

543 Połujański Maciej – ur. ok. 1770 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 23 IV 1795 r., subdiakon 3 VII 1796 r. (tyt. kan. wik. w Rozalinie), diakonat 9 VII 1796 r., prezbiter 13 VII 1796 r., wikary w Kławanach (ok. 1796-?), altarysta w Szawkotach (ok. 1802-ok. 1833); zm. ok. 1832-1833 r. (LNB, LOrd, k. 33, 34v, 35; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 333, 650; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1834).

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam kławańską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat trzy w plebanii kławańskiej mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 99, żeńskich 92 po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potakowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 450.

Jak dawno plebanem?

Rok trzeci jestem plebanem kławańskim.

[128v]

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Wilnie, w seminarium Montis Salvatoris⁵⁴⁴.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię kławańską egzaminował mię JO książę Józef Giedroyc koadiutor biskup żmudzki, a prawo objęcia plebanii JO książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki ręką swą podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana byłem administratorem, czyli zarządzającym, plebanii kławańskiej.

⁵⁴⁴ Tak określano seminarium księży misjonarzy zlokalizowane na Górze Zbawiciela, funkcjonujące w latach 1725-1844 r. (L. Piechnik, *Seminaria duchowne w (archi)diecezji wileńskiej do 1939 r.*, „*Studia Teologiczne*” 1987-1988, nr 5-6, s. 213-214).

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii kławańskiej ochrzczono płci męskiej 79, żeńskiej 69. Umarło płci męskiej 56, żeńskiej 35. Zaślubiono par 40.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten jest utrzymywany kosztem rodziców dzieci uczących się, miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 10, a czasem 15. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

[129]

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu na placu plebańskim zbudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej osób 9.

Przy kościele parafialnym kławańskim, ku pomocy plebanów kławańskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Michał Gosztowtt⁵⁴⁵, ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w seminarium mohylewskim. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 62 kopiejek 85.⁵⁴⁶

Takowy raport na skutek ukazi Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książe Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Dominik Staszewski pleban kławański

Ksiądz Michał Gosztowtt wikariusz przysięgły, czyli altarysta kławański.

545 Gosztowtt Michał – ur. ok. 1767 r., ord. ok. 1788 r., altarysta w Kławanach (ok. 1795-1806), altarysta w Dębowie (1806-1819); zm. w 1819 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 497; *ibidem*, f. 1671, ap. 4, b. 3, k. 137; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820).

546 W oryg. brak jest odpowiedzi na pytania zawarte w punkcie 11.

[130]

KRAKINOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, częścią w powiecie szawelskim, częścią w powiecie upitskim, od miasteczka Krakinowa zowiąca się krakinowska. Ja, ksiądz świecki Józef książę Giedroyć, koadiutor biskup żmudzki, pleban krakinowski, urządzam one.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję trzech wikariuszów: księdza Tadeusza Merchelewicza⁵⁴⁷, księdza Jana Moszkiewicza⁵⁴⁸, księdza Filipa Tomaszewicza⁵⁴⁹. Wszyscy trzech wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia krakinowska rozciąga się wzdłuż trzy, wszerek dwie mile litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 3200.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Drugą mam plebanią łążewską.

547 Merchelewicz (Marchelewicz, Merchellewicz) Tadeusz – ur. ok. 1762 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 12 XII 1786 r., subdiakon 7 X 1787 r. (tyt. kan. wik. w Krokach), diakonat z dyspensami 14 X 1787 r., prezbiterat 21 X 1787 r., wikary w Krakiniowie (przed 1797-?), pleban w Surwiliszkach (1802-ok. 1842), dziekan krokowski (przed 1806-ok. 1836), kanonik honorowy żmudzki (ok. 1820-ok. 1841); zm. ok. 1841-1842 r. (LNB, LOrd, k. 21v, 23; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 333; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 327, k. 33; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1843).

548 Moszkiewicz Jan – I tonsura i cztery święcenia niższe 30 I 1785 r., subdiakon 2 II 1785 r. (tyt. kan. wik. w Bejsagole), diakonat 6 II 1785 r., prezbiterat 13 II 1785 r., wikary w Krakiniowie (przed 1797-?), pozostałe losy nieznane; zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 18, 18v, 19).

549 Tomaszewicz Filip – ur. ok. 1754 r., subdiakon 19 VII 1778 r. z rąk bpa Giedroycia (tyt. kan. mansjonarz w Szydłowie), diakonat 26 VII 1778 r. w Sałantach z rąk bpa Giedroycia, prezbiterat 26 VII 1778 (?) r. w Szkudach z rąk bpa Giedroycia, wikary w Krakiniowie (przed 1797-?), pleban w Wajgowie (1801-1804; 1805-ok. 1828); zm. ok. 1827-1828 r. (LNB, LOrd, k. 1-1v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 710, k. 57; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829).

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Nie zawsze jestem przytomny przy plebanii, ale przez drugih kapłanów obowiązki dopełniają się. Będąc koadiutorem biskupem żmudzkim obowiązany jestem mieszkać przy JO księżciu pasterzu dla jego pomocy w urządzaniu diecezji.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 182, żeńskich 152. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potakowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam 300 rubli kopiejek 4.

Jak dawno plebanem?

Rok 10., zostawszy prałatem archidiakonem żmudzkim,

[130v]

do której prelatury plebania krakinowska jest przywiązana, jako archidiakon i pleban possyduję.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Po zakończonych szkołach w Akademii Wileńskiej, gdy powołanym zostałem do stanu duchownego ściągające się nauki do tegoż stanu początkowe brałem w Worniach w seminarium żmudzkim, po tym w warszawskim i doktorowany jestem z teologii w Akademii Wileńskiej. W ostatku wysłany zostałem od stryja mojego JO księcia Giedrycia biskupa żmudzkiego na zwiedzenie cudzych krajów. Byłem w Rzymie lat 3, we Francji i Niemczech lat 2 dla nabycia różnych nauk, umiejętności i języków.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na prelaturę archidiakonię i razem na plebanę krakinowską egzaminował mnie JO książę Stefan Giedroyć biskup żmudzki i prawo objęcia prelatury jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana wysłany zostałem od JO księcia Stefana Giedroycia biskupa żmudzkiego, stryja mojego, do Włoch, Francji

i Niemiec dla nabycia różnych nauk, umiejętności i języków. Będąc już plebanem łążewskim, otrzymałem archidiakonię prelaturę pierwszą żmudzką. Na koniec przybrany zostałem od tegoż księcia biskupa żmudzkiego, stryja mojego, za koadiutora biskupa przez nominację najjaśniejszego Stanisława Augusta króla polskiego za zezwoleniem i bullą od św. stolicy apostolskiej u Piusa VI papieża.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii

[131]

krakinowskiej ochrzczono płci męskiej 83, żeńskiej 77. Umarło płci męskiej 44, żeńskiej 41. Zaślubiono par 30.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkołki parafialnej przy kościele krakinowskim dla niedostatku na to domu i lasu na zabudowanie nie ma. Po okolicach i wsiach za wiedzą plebana krakinowskiego utrzymują dyrektorów świeckich cywilnych, którzy uczą dzieci pacierza, katechizmu, czytania i pisania początkowego w języku polskim, a innych w żmudzkim.

Na 6. punkt.

Szpital krakinowski przy kościele ma ubogich, starych, chorych, niedołągów na funduszu trzech dziadów dzwonników, którzy corocznie z legacji funduszowej na to uczynionej mają na wyżywienie zwoje żyta purów 3, jęczmienia purów 3, owsa purów 3, grochu pur 1 oraz na odzieże pieniędzmi złotych polskich 20. Co wszystko sami odbierają za kwitem księdza komendarza. Obowiązkiem jest tych trzech dziadów z funduszu legacyjnego przez fundatora przepisany dopełniać, to jest kolejno dzwonić, co dzień w kościele różaniec śpiewać i inne posługi domowi bożemu pełnić. Prócz tych trzech dziadów ma jeszcze tenże szpital krakinowski niedołągów, ubogich z parafialnej jałmużny żyjących obojej płci osób 12.

Z 11. punktu.

Zgoła każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii krakinowskiej prócz kościoła parafialnego krakinowskiego żadnego kościoła innego ani kaplic nie ma.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Józef książę Giedroyc koad[iutor] biskup żmudzki, archidiakon prałat, kawaler Orderu Świętego Stanisława, pleban krakinowski mp.

[132]

KONSTANTYNOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w powiecie upickim od miasteczka Konstantynów⁵⁵⁰ teraz się zowiąca konstantynowska. Ja, ksiądz świecki Jan Chodzkiewicz⁵⁵¹ pleban konstantynowski, urządzam oną.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję dwóch wikariuszów: księdza Antoniego Balcewicza⁵⁵² i księdza Piotra Chrapowickiego⁵⁵³, obydwu wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach w seminarium żmóydzkim [!].

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia konstantynowska wzdłuż rozciąga się na pół czwartej, wszereż na jedną milę litewską.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 3000.

550 Konstantynów, Woszki (lit. Vaškai) – obecnie: Litwa, okr. poniewieski, rej. poswolski.

551 Chodzkiewicz Jan – ur. ok. 1738 r., ord. ok. 1766 r., wikary w Chwejdanach (ok. 1766-ok. 1770), w Kurtowianach (ok. 1770-ok. 1771), Konstantynowie (ok. 1771-ok. 1772), następnie pleban tamże (ok. 1772-1806); zm. w 1806 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 333 k. 147; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

552 Balcewicz Antoni – I tonsura i cztery święcenia niższe 19 XII 1790 r., subdiakonat 1 IV 1792 r. (tyt. kan. wik. w Konstantynowie), diakonat 7 IV 1792 r., prezbiterat 10 IV 1792 r., wikary w Konstantynowie (1792-?); zm. po 1797 r. (LNB, LOrd, k. 29v, 31).

553 Chrapowicki Piotr – ur. ok. 1769 r., kształcił się w Krożach, subdiakonat 3 VII 1796 r. (tyt. kan. wik. w Korcianach), diakonat 9 VII 1796 r., prezbiterat 13 VII 1796 r., wikary w Konstantynowie (1796-po 1803); zm. przed 1806 r. (LNB, LOrd, k. 35; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; RGW, s. 448).

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam konstantynowską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeśli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 27 jak nieodstępnie mieszkam w parafii konstantynowskiej.

[132v]

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z procentu po 5 od sta od sumy fundowanej rublów 1950. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe, na utrzymywanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi nic mnie z dochodu nie zostaje. Krescencji funduszowej nie mam żadnej prócz placu na zabudowanie i ogrody sznurów geometrycznych 18, łokci 7 i włoka geometryczna jedna na sianozęcie.

Jak dawno plebanem?

Rok 27. jestem plebanem konstantynowskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do duchowieństwa ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię konstantynowską egzaminowali mnie JW Imć ksiądz Józef Łopaciński, Tadeusz Bukaty i Antoni Mackiewicz⁵⁵⁴, a prawo objęcia plebanii konstantynowskiej, wydane i podpisane od wielmożnego kolatora Andrzeja Staszewskiego⁵⁵⁵ stolnika powiatu upickiego, jaśnie wielmożny Jan Dominik Łopaciński biskup żmudzki ręką swą stwierdził.

554 Mackiewicz Antoni – ur. ok. 1745 r., ord. ok. 1769 r., posługiwał i uczył się w nuncjaturze w Warszawie (ok. 1769-ok. 1771), pisarz konsystorza żmudzkiego (ok. 1771-ok. 1775), pleban w Worniach (ok. 1775-ok. 1777), w Rawdzianach (ok. 1777-ok. 1792) i w Krokach (ok. 1792-1806); zm. w 1806 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 327, k. 38a; LVIA, f. 3002, ap. 13, b. 30, k. 6v).

555 Staszewski Andrzej – skarbnik powiatu upickiego (1730-1744), podstoli (1744-1752), a potem stolnik tegoż (1752-1772), poseł na sejm konwokacyjny z powiatu upickiego (1764); zm. po 1780 r. (Urzędnicy, t. 2, s. 508, 521, 531-532, 653).

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele chweydańskim byłem wikariuszem lat 4, w Kurtowianach rok 1½, w Konstantynowie zaś, gdym wypełniał obowiązki kapłańskie przez lat 2, w nadrodę [!]

[133]

dana mi jest plebania konstantynowska.

[Z] 14. punktu.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od pierwszego stycznia do ostatniego grudnia w parafii konstantynowskiej ochrzczono płci męskiej 81, żeńskiej 63. Umarło płci męskiej 15, żeńskiej 19. Komput⁵⁵⁶ ich 34. Zaślubiono par 28.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna nie utrzymuje się z przyczyny zubożonego ludu, a jeśli który z parafianów znajduje się potrzebujący nauk, my sami księża nauczamy. Bywa onych w czasie zimowym w liczbie 5 lub 8. Od wiosny do jesieni powracają do obowiązków domowych. Nauczamy ich pacierza, katechizmu, początków czytania w języku polskim i litewskim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego na zabudowanie i ogrody sznurów geometrycznych 8 i łokci 28, na którym placu organista i zakrystian mieszka. W domie zaś przez kolatora JW imć pana Staszewskiego podkomorzego powiatu upickiego⁵⁵⁷ wybudowanym dla usług kościelnych, żebraków, starych, niedołągów żyjących już to od tego fundatora funduszem naznaczonego rubli 4 kopiejek 20, już z parafialnej jałmużny znajduje się płci męskiej i żeńskiej osób 10.

556 Łączna liczba, suma.

557 Józef Longin Staszewski h. Ostoja – strażnik upicki (1765-1772), sędzia ziemski upicki (1772-1783), podkomorzy upicki (1783-1795), poseł upicki na Sejm Czteroletni (1790), kawaler Orderu św. Stanisława; żonaty z Konstancją Puzynianką; zm. po 1797 r. (Urzędnicy, t. 2, s. 498, 516, 535).

[133v]

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, bądź kaplica.

W parafii konstantynowskiej nie ma żadnego kościoła filialnego ani kaplicy.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO ksiązęcia Giedroycia biskupa żmóydzkiego [!] naj-sprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca grudnia 31 dnia własną podpisuję ręką.

ks. Jan Chodzkiewicz kanonik inflański [!], pleban konstantynowski.

[134]

PARAFIA LIGUMSKA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim [!], w powiecie upitskim od miasteczka Ligumy⁵⁵⁸ zowiąca się ligumska. Ja, ksiądz świecki Felicjan Łukaszewicz⁵⁵⁹ pleban ligumski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza, księdza Macieja Jankowskiego⁵⁶⁰, który co do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach w seminarium żmudzkim.

558 Ligumy (lit. Lygumai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. pokrojski.

559 Łukaszewicz Felicjan – ur. ok. 1761 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 19 IX 1783 r., subdiakon 2 II 1785 r. (tyt. kan. wik. w Konstantynowie), diakonat 6 II 1785 r., prezbyterat 13 II 1785 r., wikary w Konstantynowie (1785-ok. 1787), administrator w Poszwityniu (ok. 1787-1797) pleban w Ligumach (1797-ok. 1822), dziekan szadowski (przed 1815-?); zm. przed 30 IV 1822 r. (LNB, LOrd, k. 15, 18v, 19; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 491; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 3, k. 211; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820).

560 Jankowski Maciej – ur. ok. 1772 r., kształcił się w Krożach, subdiakon 16 VII 1797 r. (tyt. kan. wik. w Janiszkach), diakonat 18 VI 1797 r., prezbyterat 27 VI 1797 r., wikary w Ligumach (1797-ok. 1805), w Gruździach (ok. 1805-?), altarysta w Żoranach (przed 1815-?), ponownie wikary w Gruździach (przed 1820-1824), wikary w katedrze żmudzkiej (1824-ok. 1831?), altarysta w Korcianach (ok. 1831-1834), inwalida w szpitalu w Kęstajciach (1834-ok. 1835); zm. ok. 1834-1835 r. (LNB, LOrd, k. 35v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1836; RGW, s. 448).

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia ligumska wzdłuż pół trzeciej, wszcz półtorej mili litewskiej rozciąga się.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 3000.

Czy pleban jedną ma plebanie lub więcej?

Jedną mam ligumską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze w plebanii ligumskiej mieszkam i zarządzam oną z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 39⁵⁶¹, żeńskich 41 po odtrąceniu opłaty na podatki skarbow[e] dochodu rocznego z stałego

[134v]

funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 59 kopiejek 69.

Jak dawno plebanem?

Rok pierwszy jestem plebanem ligumskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach w seminarium żmudzki.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanie ligumską egzaminował mnie JWJ ksiądz Adam Kościa biskup diokleński, oficjał żmudzki, i prawo objęcia plebanii ligumskiej

561 W tabeli na końcu rękopisu: 30.

wydane i podpisane od wielmożnych kolatorów Bouffałów,⁵⁶² obożnych starodubowskich, JO ksiązę Giedroyć biskup żmudzki ręką swą⁵⁶³ stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele konstantynowskim w tymże samym upitskim powiecie za wikariusza służyłem lat 2. Po tym przy kościele poszwityńskim także w powiecie upitskim byłem administratorem lat 10. Ku końcowi 12. roku dana mi jest plebania ligumska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych i zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego Decembra

[135]

w parafii ligumskiej ochrzczono płci męskiej 96, żeńskiej 76. Umarło płci męskiej 31, żeńskiej 44. Zaślubiono par 39.

Z 5. punktu kwestie.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dziatki uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 15, a czasem 20. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przez antecesorą mojego zbudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 25.

562 Bouffałowie – rodzina szlachecka, właściciele dóbr ligumskich; w 1854 r. Bouffałowa ufundowała kaplicę pw. św. Krzyża w Ligumach (V. Juzumas, *Žemaičių vyskupijos*, s. 499, 502).

563 W oryg. wyraz nadpisany.

Przy kościele parafialnym ligumskim ku pomocy plebanów ligumskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Jerzy Rymeyko⁵⁶⁴. Ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w Worniach, w seminarium żmudzkim. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 96 kopiejek 92.

[135v]

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii ligumskiej o milę od kościoła parafialnego ligumskiego jest kościół drugi filialny we wsi zwanej Staczuny⁵⁶⁵ zowiący się staczuński, przy którym ksiądz świecki Jerzy Rymdeyko⁵⁶⁶, co do duchowieństwa w Worniach, w seminarium żmudzkim edukowany, bez funduszu stałego, z obwencjiów parafialnych ode mnie postąpionych i z gruntu od ekonomii szawelskiej docześnie danego za posługę duchowną parafianom ligumskim czyniącą się żyje.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Felicjan Łukaszewicz pleban ligumski
Ksiądz Jerzy Rymeyko altarysta ligumski.

564 Rymeyko Jerzy – ur. ok. 1730 r., ord. ok. 1758 r., altarysta w Ligumach (ok. 1769–ok. 1805); zm. prawdopodobnie w 1805 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 491).

565 Staczuny (lit. Staciūnai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. jurborski.

566 Rymdeyko Jerzy – ur. ok. 1747 r., ord. w 1773 r., filialista w Staczunach (przed 1797-?), zm. przed 1803 r.

[136]

POKROYSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni wileńskiej [!], w Księstwie Litewskim, w powiecie upitskim, w diecezji żmudzkiej od miasteczka Pokroie⁵⁶⁷ zowiąca się pokroyska. Ja, ksiądz świecki Andrzej Butwiłło⁵⁶⁸ pleban pokroyski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza, księdza świeckiego Wincentego Maciukiewicza⁵⁶⁹. Ten do stanu duchownego nauki potrzebne brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia pokroyska wzdłuż rozciąga się pół trzeciej mili, wszerek jedną milę litewską.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1400.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam pokroyską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat siedem [!] w plebanii pokroyskiej mieszkalem i mieszkam.

567 Pokroje (lit. Pakruojis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. pokrojski.

568 Butwiłło Andrzej – ur. ok. 1744 r., ord. ok. 1779 r., wikary w Czekiszkach (ok. 1779-1786), administrator w Posuszwiu (ok. 1786-1790), misjonarz w diecezji żmudzkiej (ok. 1785-1790), pleban w Pokroju (1790-1804?); zm. ok. 1804 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 3, k. 146).

569 Maciukiewicz Wincenty – I tonsura i cztery święcenia niższe 11 V 1797 r., subdiakon 2 VI 1797 r. (tyt. kan. wik. w Twerach), diakonat 4 VII 1797 r., prezbiterat 9 VII 1797 r.; wikary w Pokroju (przed 1797-?), wikary w Smilgiach (?-ok. 1802); zm. ok. 1801-1802 r. (LNB, LOrd, k. 35, 35v, 36, 36v; *Directorium Żmudź* 1803, s. 65).

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z funduszu plebańskiego składającego się z kawałka gruntu i sumki niewielkiej, po o[d]trąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 18.

Jak dawno plebanem?

Rok siódmy jestem plebanem pokroyskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię pokroyską egzaminował mię JWImc ksiądz Kościa biskup diokleński, wówczas oficjał żmudzki, a prawo objęcia plebanii

[136v]

JO książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki jako kolator podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele parafialnym czekiskim w powiecie rosieńskim za wikariusza lat 7. Przy kościele poszuszwiańskim w tymże samym ujeździe za administratora lat 4 służyłem i na 5 misjach w diecezji żmudzkiej do mówienia nauk od zwierzchności zawołany pracowałem. Ku końcowi jedenastego roku dana mi jest plebania pokroyska.

Z 14. punktu.

Poddane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, [umarłych], zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii pokroyskiej ochrzczono płci męskiej 57, żeńskiej 53. Umarło płci męskiej 26, żeńskiej 20. Zaślubiono par 30.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna nie utrzymuje się.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przez antecesorów moich zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 9.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica. W parafii pokrojskiej żadnej kaplicy nie ma.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz And[r]zej Butwiłło pleban pokroiski.

[137]

PUSZOŁATSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni wileńskiej [!], w Księstwie Litewskim, w powiecie upitskim od miasteczka Puszołaty⁵⁷⁰ zowiąca się puszołattska. Ja, ksiądz świecki Jan Katerla⁵⁷¹ pleban puszołattski, urządzam oną.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza Tadeusza Maldziuna⁵⁷². Ten do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

570 Puszołaty (lit. Pušalotas) – obecnie: Litwa, okr. poniewieski, rej. poswolski.

571 Katerla (Katerlla) Jan – ur. w 1740 r. (EWJ), wstąpił do jezuitów (1757 – EWJ), ukończył seminarium w Wilnie, ord. ok. 1761 r., posługiwał jako misjonarz (ok. 1768-ok. 1770), pracował w Dyneburgu (ok. 1770-ok. 1772), kaznodzieja w Iłłuszczie (ok. 1772-1773), po skasowaniu zakonu jezuitów inkardynował się do diecezji żmudzkiej, wikary w Szydłowie (ok. 1773-ok. 1775), pleban w Puszołatach (ok. 1775-ok. 1808), dziekan szadowski, kanonik inflancki; zm. przed 30 VIII 1808 r.; wg EWJ dymisja Jana Katerli z zakonu nastąpiła w 1769 r., również podana w Raporcie autobiografia nie zgadza się datami z rokiem kasaty zakonu – prawdopodobnie J. Katerla pominął jakiś fragment życiorysu (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 491; *ibidem*, f. 1671, ap. 4, b. 3, k. 202-204v; *Directorium* Żmudź 1809, s. 87; EWJ, s. 830).

572 Maldziun (Małdziun) Tadeusz – ur. ok. 1752 r., subdiakon 29 X 1780 r. (tyt. kan. wik. w Konstantynowie), diakonat 1 XI 1780 r., prezbiterat 5 XI 1780 r., wikary w Puszoła-

Jaka rozległość parafii?

Parafia puszołattska rozciąga się wzdłuż dwie, wszcz półtorej mili litewskiej.

Jak wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 2200.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam puszołattską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 24 w plebanii puszołatskiej mieszkam.

[137v]

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z funduszu plebańskiego składającego się z głów męskich 9, żeńskich 13 oraz annuaty. Po odtrąceniu opłaty na podatek skarbowy dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowania krescencji na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 22½.

Jak dawno plebanem?

Rok 24. jestem plebanem puszołattskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego należące nauki brałem w Wilnie, w zakonie księży jezuitów.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Przed zaprzysiężeniem na plebanią puszołattską egzaminował mnie WJX Tadeusz Bukaty wówczas oficjał żmudzki, a prawo objęcia plebanii w dobach starościńskich JWJX Jan Łopaciński wówczas biskup żmudzki jako jus collationis⁵⁷³ mający ręką swą podpisał.

tach (przed 1797-po 1809), nienotowany w 1806 r., mansjonarz tamże (przed 1815-?); zm. po 1825 r. (LNB, LOrd, k. 2v, 3, 3v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825).

573 Łac. prawo prezenty kandydata na beneficjum.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana u jezuitów lat dwie byłem misjonarzem, w Dyneburku⁵⁷⁴ lat dwie, w Iłłukście⁵⁷⁵ lat jeden kaznodzieją. Po skasowaniu jezuitów przy kościele infułackim szydłowskim w powiecie rosieńskim lat cztery wikariuszem i kaznodzieją. W końcu dziewiątego roku dana mi jest plebania puszołattska⁵⁷⁶.

[138]

[Z] 14. punktu.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego Decembra w parafii puszołattskiej ochrzczono płci męskiej dusz 58, żeńskich 62. Umarłych płci męskiej dusz 29, żeńskich 34. Zaślubiono par 34.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkoły parafialnej nie ma.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. Żebraków, niedołęgów, chorych, starych na jałmużnie parafialnej żyjących męskiej i żeńskiej płci osób 7 na przytułku u innych mieszkańców utrzymuje się⁵⁷⁷.

Raport takowy na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 [dnia] własną podpisując ręką.

Ks. Jan Katerla dziek[an] szadow[ski], pleb[an] puszoł[attski].

574 Dyneburg (łot. Daugavpils) – obecnie: drugie największe miasto na Łotwie.

575 Iłłukšta, Illuksten (łot. Ilūkste) – obecnie: Łotwa, nov. Augšdaugavas.

576 Podane w życiorysie dane nie zgadzają się z rokiem kasaty jezuitów (1773 r.). Prawdopodobnie ks. Katerla pominął w zeznaniu którąś funkcję.

577 W oryg. brak jest odpowiedzi na pytania zawarte w punkcie 11.

[139]

POSZWITYŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkiem [!], w powiecie upitskim od miasteczka Poszwityń zowiąca się poszwityńska. JWłmc ksiądz Antonin⁵⁷⁸ Malinowski⁵⁷⁹ biskup cinonski jest plebanem poszwityńskim. W zastępstwie jego niemieszkania w plebanii poszwityńskiej ja, ksiądz świecki Ignacy Skowdwiłł⁵⁸⁰, od JO ksiązęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego wyznaczony za administratora, urządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Stanisława Metrykiewicza⁵⁸¹, księdza Dominika Eysymontta⁶⁶³. Nauki wszyscy trzej⁶⁶⁴ ściągające się do duchowieństwa braliśmy w Worniach w seminarium żmudzkiem.

578 W tabeli na końcu rękopisu umieszczono błędnie imię plebana: Karol Malinowski.

579 Malinowski Antonin h. Pobóg OP – ur. 24 XI 1742 r. w okolicach Grodna, został oddany do dominikanów w Grodnie (5 V 1755), profesja w konwencie w Zabiałach 24 XI 1758 r., kontynuował naukę (1758-1769) i głosił misje, prokurator spraw dominikanów prowincji litewskiej, uzyskał doktorat z teologii (1781), nadworny teolog Stanisława Augusta Poniatowskiego, przeor klasztoru w Grodnie (ok. 1781), biskup tytularny cienneński (prekonizacja 23 IX 1782), sufragan miednicki diecezji żmudzkiej (1782-1791 lub 1795), którą to sufraganię utworzył specjalnie dla niego bp J.S. Giedroyc, na Żmudzi Malinowski przebywał rzadko; zastępca w Średnikach (1784), pleban w Botokach (1784-1792), altarysta w Kużach (1784-1789), pleban w Poszwityniu (ok. 1787-1800) i Smilgiach (przed 1797-?), proboszcz kościoła NMP na Nowym Mieście w Warszawie (1791-1799), podczas insurekcji kościuszkowskiej obecny w Warszawie, dokonał nielegalnego zdjęcia sakry z bpa Wojciecha Skarszewskiego skazanego przez insurgentów na karę śmierci, proboszcz w Górze Kalwarii (6 IX 1800-1812), gdzie prawdopodobnie był bardzo rzadko; uzdolniony kaznodzieja, autor *Nauki o jubileuszu z przydatkiem różnych modlitw* (Wilno 1776) i kilku opublikowanych kazań; zm. w II poł. 1816 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 326, k. 36,42; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 333, k. 120; *Słownik polskich teologów katolickich*, red. H. WyczaŹwski, Warszawa 1982, t. 3, s. 45; J. Skarbek, *Malinowski Antonin*, EK, t. 12, Lublin 2008, kol. 977-978; K.R. Prokop, *op. cit.*, s. 230-239; L. Jovaiša, *LSD II*, cz. 2, t. 3, s. 30).

580 Skowdwiłł Ignacy – ur. ok. 1754 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 19 XI 1780 r., subdiakonat 20 V 1782 r. (tyt. kan. wik. w Kurtowianach), diakonat 26 V 1782 r., prezbiterat 30 V 1782 r., administrator w Poszwityniu za Antonina Malinowskiego (przed 1797-?), pleban w Rawdzianach (ok. 1800-1805?), altarysta w Ligumach (1805-1809); zm. przed 30 VII 1809 r. (LNB, LOrd, k. 4, 12, 12v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456, 491; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 3, k. 215; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809).

581 Metrykiewicz Stanisław – ur. ok. 1755 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 14 IX 1783 r., subdiakonat 18 IV 1784 r. (tyt. kan. wik. w Kławanach), diakonat 25 IV 1784 r.,

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia poszwityńska rozciąga się wzdłuż i wszerz na cztery mile litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 5400.

Czy pleban jedną ma tylko plebanię lub więcej?

W diecezji żmudzkiej jedną tylko ma poszwityńską.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Że nie mieszka w plebanii i przeto ksiązę pasterz mnie w administrację oddał.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 38, żeńskich 43. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi ma rubli 45.

Jak dawno plebanem?

Rok 9. jest plebanem poszwityńskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brał w zakonie dominikańskim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Przed zaprzysiężeniem na plebanię poszwityńską był egzaminowany.

prezbiterat 1 V 1784 r., wikary w Poszwityniu (przed 1797-?), kapelan w Wodźgirach (1801-ok. 1804); zm. prawdopodobnie w 1804 r. (LNB, LOrd, k. 15, 17; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 364).

582 Eysymontt (Eysmontt) Dominik – I tonsura i cztery święcenia niższe 5 I 1795 r., subdiakon 22 XI 1795 r. (tyt. kan. wik. w Wewirzanach), diakonat 29 XI 1795 r., prezbiterat 19 XII 1795 r., wikary w Poszwityniu (przed 1797-?); pozostałe losy nieznane; zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 32v, 34, 34v).

583 Tzn. dwóch wikariuszów i administrator.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Przez jakie stopnie urzędowania duchownego doszedł do plebanii poszwityńskiej, nie jest mi wiadomo.

[139v]

Z 14. punktu.

Poddane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych i zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii poszwityńskiej ochrzczono płci męskiej 100, żeńskiej 120. Umarło płci męskiej 63, żeńskiej 58. Zaślubiono par 56.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 15, czasem 20. Od wiosny do jesieni wracają się do domowych obowiązków. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania i pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przez plebanów poszwityńskich zabudowanym służy kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z jałmużny parafialnej żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 32.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica.

W parafii poszwityńskiej o mil dwie od kościoła parafialnego poszwityńskiego jest kościół filialny we wsi zwanej Łauksodzie⁵⁸⁴ zowiący się łauksodski, przy którym mieszka dla pomocy plebanów poszwityńskich, dla posługi duchownej parafianów ksiądz świecki Maciej Żalgiewicz⁵⁸⁵. Nauki ściągające się do stanu duchownego brał w Worniach, w seminarium

584 Łauksodzie (lit. Lauksodis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. pokrojski.

585 Żalgiewicz Maciej – kształcił się w Kownie (?-1782), I tonsura i cztery święcenia niższe 5 II 1786 r., subdiakon 2 II 1787 r. (tyt. kan. wik. w Widuklach), diakonat

żmudzkim. Żyje z ordynarii i gruntu od dworu tamecznego docześnie wyznaczonego.

W tejże parafii poszwityńskiej o półtorej mili litewskiej od kościoła parafialnego jest drugi kościół filialny we wsi zwanej Kruki,⁵⁸⁶ zowiący się krukowski. Mieszka przy nim dla posługi duchownej parafianów ksiądz świecki Józef Lipiński⁵⁸⁷, który nauki należące do stanu duchownego brał w Worniach, w seminarium żmudzkim. Żyje z włóki jednej gruntu od dworu poszwityńskiego docześnie

[140]

danego oraz procentu od sumy legacyjnej talarów bitych 200.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń jaśnie oświeconego księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Ignacy Skowdwił administrator poszwityński.

[141]

ROZALINSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w powiecie upitskim od imienia jaśnie wielmożnej kolatorki Rozalia⁵⁸⁸ zowiąca się Rozalina⁵⁸⁹ [!]. Ja, ksiądz świecki Stanisław Sebestyański⁵⁹⁰ pleban rozalinski urządzam oną.

4 II 1787 r., prezbiterat 8 II 1787 r., filialista w Łauksodziu w par. Poszwityń (przed 1797-?); pozostałe losy nieznane; zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 19v, 22, 22v).

586 Kruki (lit. Kriukai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. janiski.

587 Lipiński Józef – ur. ok. 1737 r., ord. ok. 1761 r., komendarz kościoła (1771-1803) i pierwszy pleban w Krukach (ok. 1803-1806); wicedziekan dekanatu janiskiego (ok. 1785); zm. w 1806 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 333, k. 70; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; L. Jovaiša, LSD II, cz. 1, t. 1, s. 20; *ibidem*, cz. 1, t. 2, s. 176).

588 Tzn. Rozalii z Białozorów Drobyaszowej, żony Adama.

589 Rozalin (lit. Rozalimas) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. pokrojski.

590 Sebestiański (Sobiestyański, Sebestyanowicz) Stanisław – ur. ok. 1753 r., subdiakon 27 V 1781 r. (tyt. kan. wik. w Poszuszwiu), diakonat 3 VI 1781 r., prezbiterat 9 VI 1781 r., kanonik inflancki, wikary w Poszuszwiu (1781-ok. 1782), altarysta w Wasyliszkach (ok. 1782-ok. 1790), kapelan w Łauksodziach (ok. 1790-ok. 1797), pleban w Rozalinie (1797-ok. 1820), wicedziekan szadowski (przed 1797-?); zm. ok. 1818-1819 r. (LNB, LOrd, k. 5v, 6; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 491; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820).

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza Toma[sza] Wirszyłły⁵⁹¹ [!], który co do duchowieństwa nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia rozalinska rozciąga się wzdłuż dwie, a wszerek półtorej mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących [ma] płci męskiej i żeńskiej 1800.

Czy pleban tylko jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam plebanią rozalinską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze jestem przytomnym i zarządzam oną z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 28, żeńskich 50. Po odłączeniu

[141v]

opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abituraty z potakowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebani, księdza wikariusza, czeladzi mam rubli 28.

Jak dawno plebanem?

Rok pierwszy.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Nauki do stanu duchownego ściągające się brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię rozalinską egzaminował mnie WJX ksiądz Bonawentura

591 Wirszyłło Tomasz – wikariusz w Rozalinie (przed 1797-?); pozostałe losy nieznane; zm. przed 1803 r.

Goylewicz kanonik katedry żmudzkiej i prawo objęcia plebanii wydane i podpisane od jaśnie wielmożnych kolatorów Adama⁵⁹² i Rozalii z Białłozorów Drobyszów podkomorzych bywszego dworu polskiego, starostów pojeziorskich, kawalerów Orderu Świętego Stanisława jaśnie oświecony książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki ręką swą podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele parafialnym poszuszwiańskim w ujeździe tendziagolskim, w Księstwie Żmudzkim, za wikariusza byłem lat trzy. W dobrach jaśnie wielmożnych Billewiczów wojskich Księstwa Żmudzkiego⁵⁹³ nazwanych Wasyliszki,⁵⁹⁴ byłem za altarystę, czyli wikariusza przysięgłego, lat 8. W ujeździe upitskim, w Księstwie Litewskim, w Ławksodziach u jaśnie wielmożnych Wereszczyńskich⁵⁹⁵ starostów upittskich, kawalerów Orderu Świętego Stanisława

[142]

za kapelana lat sześć. W roku 18. po wyświęceniu się moim na kapłaństwo dana jest mi plebania rozalinska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od pierwszego Januarii do ostatniego Decembra w parafii rozalinskiej ochrzczonych [płci] męskiej 46, żeńskiej 50. Zaślubionych 20. Umarłych płci męskiej 16, żeńskiej 18.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkołka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców

592 Drobysz Adam – żył w II połowie XVIII w., starosta pojeziorski, kawaler Orderu św. Stanisława, fundator kościoła w Rozalinie w 1770 r. (V. Ju z u m a s, *Žemaičių vyskupijos*, s. 683-685).

593 Chodzi o Billewicza Józefa – horodniczego żmudzkiego (1766-1789), wojskiego żmudzkiego (1789-1812); zm. po 1812 r. (*Urzednicy*, t. 3, s. 293, 321).

594 Wasiliszki, Wasyliszki (lit. Vosiliškis) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

595 Wereszczyński Józef Rafał h. Korczak – ur. 6 VII 1749 r., poseł na sejm z powiatu upickiego (1780, 1782, 1786), sędzia sejmowy (1786) i na Sejmie Czteroletnim (1788), starosta kurklewski (?-1776), starosta upicki (1776-1794); żonaty ze starościanką żmudzką Barbarą Eleonorą Giełgudówną; zm. 10 VII 1820 r. (*Urzednicy*, t. 2, s. 527, 667).

dziatek uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 15, a czasem 20. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. Żebraków, niedołączonych, chorych, starych z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 15.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

Przy kościele parafialnym rozalinskim, ku pomocy plebanów rozalinskih, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, świecki ksiądz Michał Michałowski⁵⁹⁶. Ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w seminarium żmudzkim. Żyje z funduszu

[142v]

pieniężnego, którego ma kapitału rubli 1200. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego rubli 60 i kopiejek 12.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń jaśnie oświeconego księżęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego, najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Stanisław Sebestyański pleban rozalinski,
poddziekani szadowski mps

Ksiądz Michał Michałowski wikariusz przysięgły,
czyli altarysta, rozalinski mp.

596 Michałowski Michał – ur. ok. 1762 r., kształcił się w Kretyndzie, I tonsura i cztery święcenia niższe 12 XII 1786 r., subdiakoniat 16 II 1788 r. (tyt. kan. wik. w Poszuszwiu), diakonat 22 II 1788 r., prezbiterat 2 III 1788 r., altarysta w Rozalinie (ok. 1796-po 1809); zm. po 1809 r. (LNB, LOrd, k. 21v, 23v, 24; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 491; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809).

[143]

SAŁATSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim [!], w powiecie upitskim od miasteczka Sałaty⁵⁹⁷ zowiąca się sałatska. Ja, ksiądz świecki Mateusz Kondratt pleban sałatski urządzam onę.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Józefa Dzierżanowskiego⁵⁹⁸, księdza Michała Karbowskiego⁵⁹⁹. Obydwa wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia sałatska wzdłuż rozciąga się na trzy mile, wszerek na pół trzeciej mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 4025.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam sałatską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

597 Sałaty (lit. Saločiai) – obecnie: Litwa, okr. poniewieski, rej. poswolski.

598 Dzierżanowski Józef – ur. ok. 1754 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 19 XI 1780, subdiakonat 4 III 1782 r. (tyt. kan. wik. w Pługianach), diakonat 17 III 1782 r., prezbiterat 30 III 1782 r., wikary w Sałatach (przed 1797-?), mansjonarz (ok. 1799-ok. 1822) w Nieworanach; od 1820 r. notowany jako inwalida; zm. ok. 1821-1822 (LNB, LOrd, k. 4, 10v, 11; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 261, k. 118; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 587; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1823).

599 Karbowski (Karwowski) Michał – ur. ok. 1759 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 30 VI 1793 r., subdiakonat 2 VII 1793 r. (tyt. kan. wik. w Sałatach), diakonat 4 VII 1793 r., prezbiterat 7 VII 1793 r., wikary w Sałatach (przed 1797-1805), w Krukach (1805-?) i w Konstantynowie (przed 1809-?), mansjonarz w Łauksodzie (ok. 1813-?), kapelan w Kiburach (przed 1819-ok. 1828); zm. ok. 1827-1828 r. (LNB, LOrd, k. 32; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829).

Nie zawsze przytomny jestem, gdyż zostaję w urzędzie pisarza konsystorskiego. W czasie atoli wolnym od konsystorza zjeżdżam do plebanii. Urządzam onę z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 29, żeńskich 31. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potakowaną krescencją na utrzymanie

[143v]

wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 51.

Jak dawno plebanem?

Rok pierwszy jestem plebanem sałatskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkiem.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię sałatską egzaminował minie JO książę Stefan Giedroyć biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele parafialnym szadowskim w powiecie upitskim za wikariusza służyłem rok jeden, przy końcu którego wezwany byłem od JWJ księdza Adama Kości biskupa dyoklenskiego, natenczas oficjała diecezji żmudzkiej, za sekretarza, u którego lat 3 zostałem. Po tym od JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego do konsystorza je[neralne]go na urząd pisarski zawołany. Rok trzeci sprawując tę funkcję, wziętem plebanię sałatską.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia

[144]

Decembra w parafii sałatskiej ochrzczono płci męskiej 110, żeńskiej 93. Umarło płci męskiej 36, żeńskiej 20. Zaślubiono par 60.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół w plebanii. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się, miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 10. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych, uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przy kościele zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 15⁶⁰⁰.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 24 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Mateusz Kondratt kanonik inflantski,
pisarz konsystorski, pleban sałatski.

[145]

SMILGOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni wileńskiej, w Wielkim Księstwie Litewskim, w powiecie upińskim, od miasteczka Smilgow⁶⁰¹ zowiąca się smilgowska. Jaśnie wielmożny jegomość ksiądz Antonin Malinowski pleban smilgowski, biskup cinonski, jest plebanem.

600 W oryg. brak jest odpowiedzi na pytania zawarte w punkcie 11.

601 Smilgie (lit. Smilgiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów świeckich: to jest mnie, Michała Morawskiego⁶⁰², który zarządzam oną, i księdza Ignacego Ławcewicza⁶⁰³, obydwaj my wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkiem.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia smilgowska rozciąga się wzdłuż pół trzeciej, wszczeg dwie mile litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 2500.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną ma smilgowską w diecezji żmudzkiej, drugą w Warszawie.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Beneficjum warszawskie jako większe, przy nim zawsze rezyduje.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsiów funduszu plebańskiego, składających się z dusz męskich 68, żeńskich 69, żydowskich męskich 9, żeńskich 7. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi ma rubli 201.

Jak dawno plebanem? Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Lat osi[e]m jak plebanem smilgowskim, a nauki ściągające się do duchowieństwa brał w zakonie dominikańskim.

602 Morawski Michał – subdiakon 29 X 1780 r. (tyt. kan. wik. w Pikielach), diakonat 1 XI 1780 r., prezbiterat 5 XI 1780 r., zastępca w Smilgiach ks. Antonina Malinowskiego (przed 1797-?); pozostałe losy nie są znane; zm. przed 1803 r.

603 Ławcewicz Ignacy – subdiakon 5 II 1786 r. (tyt. kan. wik. w Żemelanach), diakonat 9 II 1786 r., prezbiterat 15 II 1786 r., wikary w Smilgiach (przed 1797-?); pozostałe losy nie są znane; zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 19v).

[145v]

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Przed zaprzysiężeniem na plebanię smilgowską egzaminował go jaśnie oświecony książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii smilgowskiej wydane i podpisane od jaśnie wielmożnego kolatora Benedykta Karpią chorążego upitskiego, kawalera Orderu św. Stanisława, ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Przez osobliwsze względy jaśnie oświeconego księcia pasterza biskupa żmudzkiego otrzymał oną.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januaria do dnia 31 Decembra kalendarza nowego w parafii smilgowskiej ochrzczono płci męskiej 67, żeńskiej 61. Ślubów par 16. Umarło płci męskiej 21, żeńskiej 23.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkołka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ma ten stół z siebie, opłatę bierze z dziatek uczących się, miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 5 i 10. Od wiosny do jesieni wracają się do domowych obowiązków. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w litewskim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu partykularnym sług kościelnych, żebraków, chorych, ślepych niedołęgów, starych na jałmużnie parafialnej, z prac rąk swoich męskiej i żeńskiej płci utrzymuje się osób 8.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii smilgowskiej filialnych kościołów i kaplic żadnych nie ma.

[146]

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń jaśnie oświeconego księcia jegomości Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony i do kancelarii konsystorskiej żmudzkiej przesyłający się roku 1797 miesiąca grudnia 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Michał Morawski
wikary smilgowski.

[147]

SZADOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w województwie trockim, w powiecie upitskim, od miasteczka Szadowa⁶⁰⁴ zowiąca się szadowska. Ja, ksiądz świecki Józef Poniatowski⁶⁰⁵ pleban szadowski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza Dominika Znotowicza⁶⁰⁶, ten do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia szadowska rozciąga się wzdłuż trzy, wszerek dwie mile litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 4000.

604 Szadów (lit. Šėduva) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiłski.

605 Poniatowski Józef – ur. ok. 1765 r., ord. ok. 1788 r., kanonik płocki (1789-?), proboszcz w nieznannej bliżej parafii w północnej części Korony (ok. 1788-ok. 1792), proboszcz w Szadowie (ok. 1792-ok. 1814); zm. ok. 1813-1814 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 491; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

606 Znotowicz (Znatowicz) Dominik – ur. ok. 1769 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 11 V 1797 r., subdiakon 2 VI 1797 r. (tyt. kan. wik. w Szwekszniach), diakonat 4 VII 1797 r., prezbiterat 9 VI 1797 r., wikary w Szadowie (ok. 1797-1803), pleban w Średnikach (ok. 1803-1825); zm. w 1825 r. (LNB, LOrd, k. 35, 35v, 36; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 317; *ibidem*, f. 1671, ap. 4, b. 443, k. 4; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822, 1825; V. Juzumas, *Žemaičių vyskupijos*, s. 985).

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam szadowską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 5 w plebanii szadowskiej mieszkam i urządzam onę z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowych plebańskich, z jurysdyki w miasteczku Szadowie składających się z dusz męskich 93, żeńskich 102. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abituratu z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów

[147v]

kościół, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 525.

Jak dawno plebanem?

Rok szósty jestem plebanem szadowskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Warszawie, w seminarium warszawskim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię szadowską egzaminował mnie JWJmć ksiądz Adam Kościa biskup diokleński, oficjał żmudzki, i prawo objęcia plebanii wydane i podpisane od JO książęcia Stanisława Poniatowskiego⁶⁰⁷ kolatora ręką swą stwierdził.

⁶⁰⁷ Poniatowski Stanisław h. Ciołek – ur. 23 II 1754 r., bratanek króla Stanisława Augusta, uczył się w konwiktie teatynów w Warszawie, następnie w Szkole Rycerskiej (1766-1769), wyjechał do Austrii (1770-1771), uzyskał tytuł podpułkownika gwardii koronnej, na życzenie króla odbył podróż do Anglii (1771-1772), gdzie studiował w Cambridge i pełnił misję dyplomatyczną, następnie podróżował do Francji, Szwajcarii i Italii (1773-1775), poseł ziemi bielskiej na sejm (1776), członek Komisji Edukacji Narodowej i Rady Nieustającej, uczestniczył w obiadach czwartkowych, przebywał z misją dyplomatyczną w Petersburgu (1776-1777), poseł z ziemi warszawskiej na sejm (1778, 1780), podróżował po Niemczech, Czechach i Austrii (1784), dzięki protekcji króla, który upatrzył go na swojego następcę, został zarządcą ogromnych dóbr na Ukrainie i Litwie, otrzymał (1777) starostwa bohusławskie i kaniowskie, zarządcą starostwa

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana byłem proboszczem w Prusach Południowych⁶⁰⁸ lat 4, ku końcowi 4. roku kapłaństwa mojego dana mi jest plebania szadowska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra

[148]

w parafii szadowskiej ochrzczono płci męskiej 129, żeńskiej 119. Umarło płci męskiej 44, żeńskiej 49. Zaślubiono par 71.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego, ten ma stół własny, zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się, mie-
wa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 30, a czasem 50. Od wiosny
aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza,
katechizmu, początków czytania, pisanie w języku polskim, łacińskim,
a innych w żmudzki.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przez antecessorów moich zbudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołężnych z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 26.

szadowskiego, bobrujskiego, korsuńskiego (od 1780), winnickiego (od 1782), dzierzawca starostwa kamienieckiego (ok. 1785), generalny dzierzawca królewskich ekonomii litewskich (od 1783), podskarbi wielki litewski (1784-1790), podróżował do Italii (1785), uczestnik prac Sejmu Czteroletniego, przebywał w Austrii i Italii (1791-1795), tajny radca Pawła I (ok. 1797), przebywał w Warszawie (1797-1798), następnie wyprzedził swoje majątki na terenie dawnej Rzeczypospolitej i zamieszkał w Rzymie, następnie w Toskanii; przeciwnik pańszczyzny, propagował oczynszowanie chłopów; autor pamiętników; kawaler Orderu św. Stanisława (22 III 1770), Orła Białego (8 XII 1773) i św. Andrzeja (ok. 1777); zm. 13 II 1833 r. we Florencji. (J. Michalski, *Poniatowski h. Ciołek Stanisław*, PSB, t. 27, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1982-1983, s. 481-487).

⁶⁰⁸ Prusy Południowe – tą nazwą określano ziemie II i III zaboru pruskiego z siedzibą w Warszawie. W 1807 r. przekształcone w Księstwo Warszawskie.

Przy kościele parafialnym szadowskim, ku pomocy plebanów szadowskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, jest wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Bartłomiej Butkiewicz⁶⁰⁹. Ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w seminarium żmudzkim. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego co-rocennie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu

[148v]

rocznego według abiuraty rubli 77 złotych 6 kopiejek 5⁶¹⁰.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Józef Poniatowski kanonik katedralny płocki,
pleban szadowski
Ksiądz Bartłomiej Butkiewicz wikariusz przysięgły,
czyli altarysta, szadowski.

[149]

ANDRZEJOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban zowie?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od miasteczka Andrzejów⁶¹¹ zowiąca się andrzejowska. Ja, ksiądz świecki Antoni Węckiewicz⁶¹² pleban andrzejowski, zarządzam oną.

609 Prawdopodobnie tożsamy z ówczesnym instygatorem diecezji.

610 W oryg. brak jest odpowiedzi na pytania zawarte w punkcie 11.

611 Andrzejów (lit. Endriejawas) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kłajpedzki; wcześniej dobra te nazywały się Wojtkajcie.

612 Węckiewicz Antoni – ur. ok. 1746 r., subdiakon 19 VII 1778 r. z rąk bpa Giedroycia (tyt. kan. wik. w Retowie), diakonat 26 VII 1778 r. w Sałantach z rąk bpa Giedroycia, prezbiterat w 1778(?) r. w Szkudach z rąk bpa Giedroycia, wikary w Retowie (ok. 1778-ok. 1784), pleban w Andrzejowie (ok. 1784-1815), mansjonarz tamże (1815-ok. 1818); zm. ok. 1817-1818 r. (LNB, LOrd, k. 1-1v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; *ibidem*, f. 669, ap. 2, b. 329, k. 102-115v; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819).

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza Franciszka Ludkiewicza⁶¹³. Ten wikariusz do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia andrzejowska wzdłuż rozciąga się na dwie mile, wszcz takż na dwie mile litewskie.

Jak wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1223.

Czy pleban tylko jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną andrzejowską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeśli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 13 w plebanii andrzejowskiej mieszkam i urządzam onę z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z funduszu pieniężnego po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną kreścencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 45 kopiejek 10.

[149v]

Jak dawno plebanem?

Rok 14. jestem plebanem andrzejowskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

613 Ludkiewicz (Lutkiewicz) Franciszek – ur. ok. 1760 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 6 I 1790 r., subdiakoniat 8 IX 1790 r. (tyt. kan. wik. w Powondeniu), diakonat 19 IX 1790 r., prezbyterat 28 X 1790 r., wikary w Andrzejowie (przed 1797-ok. 1799), pleban w Poszylu (ok. 1798-ok. 1835); zm. ok. 1834-1835 r. (LNB, LOrd, k. 27v, 29, 29v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 704, k. 465v; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1836).

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Przed zaprzysiężeniem na plebanię andrzejowską egzaminował mnie JW Imć ksiądz Adam Kościa biskup diokleński, podtenczas oficjał żmudzki, i prawo objęcia plebanii andrzejowskiej wydane i podpisane [od] W]mć pana kolatora Andrzeja Rodziewicza rotmistrza powiatu rettowskiego⁶¹⁴ Księstwa Żmudzkiego przerzeczony JO Imć ksiądz Adam Kościa biskup diokleński, oficjał żmudzki, ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana lat sześć służyłem za wikariusza przy kościele parafialnym retowskim, w tymże samym powiecie rosieńskim. Ku końcowi szóstego roku dana mi jest plebania andrzejowska.

Z 14. punktu.

[Podane także być powinny raporta, jak] [w]iele w tym roku ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii andrzejowskiej ochrzczono płci męskiej 47, żeńskiej – 42. Umarło płci męskiej 35, żeńskiej – 38, zaślubiono par 13.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora

[150]

świeckiego cywilnego. Zapłatę bierze od rodziców dziatek uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 10 i więcej czasem. Od wiosny do zimy powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania w języku żmudzki, a niektórych i w polskim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przeze mnie za pomocą parafianów zbudowanym sług kościelnych, żebraków, starych,

⁶¹⁴ Rodziewicz Andrzej – rotmistrz pow. retowskiego (przed 1773-1784), właściciel dóbr Andrzejowo vel Andrzejów (nazwa od jego imienia), gdzie ufundował kościół parafialny w 1780 r.; zm. w 1784 r., pozostawił córkę Agnieszkę, która wyszła za mąż za Wiktora Jaruda (*Konstytucje W. X. Litewskiego na seymie ekstraordinarynym warszawskim w roku 1773 kwietnia 19 dnia zaczętym, a w roku 1775 kwietnia 11 dnia skończonym uchwalone*, Warszawa 1775, s. 123, 127, 136; V. Juzumas, *Žemaičių vyskupijos*, s. 805).

chorych, niedołącznych z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 13⁶¹⁵.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Antoni Węckiewicz
pleban Andrzejowski.

[151]

PARAFIA WOYNUTSKA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od miasteczka Woynuty⁶¹⁶ zowiąca się woynutska. Ja, ksiądz świecki Szymon Dowiatt⁶¹⁷ pleban woynutski, urządzam ona.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Marcina Remezewicza⁶¹⁸ i księdza Franciszka Bernatowicza⁶¹⁹. Obydwa wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki w Worniach brali w seminarium żmudzkim.

615 W oryg. brak jest odpowiedzi na pytania zawarte w punkcie 11.

616 Wojnuta (lit. Vainutas) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szyłokarczemski.

617 Dowiatt Szymon – ur. ok. 1740 r., ord. ok. 1766 r., wikariusz w Retowie (ok. 1766-?), wikariusz w katedrze wornieńskiej, wikariusz w Wojnucie (ok. 1767-ok. 1769), następnie pleban tamże (ok. 1769-ok. 1804), kanonik inflancki (od 2 I 1789); zm. ok. 1804 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F57-B53-1419, k. 183).

618 Remezewicz Marcin – ur. ok. 1772 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 23 XI 1794 r., subdiakon 22 XI 1795 r. (tyt. kan. wik. w Taurogach), diakonat 29 XI 1795 r., prezbiterat 19 XII 1795 r., wikary w Wojnucie (przed 1797-ok. 1799), komendarz w Radziwiłszkach (ok. 1799-ok. 1814), administrator tamże (ok. 1814-1823) i altarysta ołtarza NMP Szkaplerznej tamże (1823-1830); zm. przed 20 X 1830 r. (KAKA, sygn. 46, s. 1; LNB, LOrd, k. 32v, 34, 34v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 491; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831).

619 Bernatowicz Franciszek – ur. ok. 1773 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 11 V 1797 r., subdiakon 2 VI 1797 r. (tyt. kan. wik. w Ławkowie), diakonat 4 VII 1797 r., prezbiterat 9 VI 1797 r., wikary w Wojnucie (1797-ok. 1805), w Twerach (ok. 1805-?) i w Retowie (przed 1809-ok. 1828), od 1824 r. notowany jako inwalida; zm. ok. 1827-1828 r. (LNB, LOrd, k. 35, 36; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 268v; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1819-1821, 1825, 1829).

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia woynutska rozciąga się wzdłuż na mil dwie, wszerek trzy ćwierci mili.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1393.

Czy pleban jedną ma plebanię tylko? Lub więcej?

Jedną mam woynutską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeśli nie, czy ma na to pozwolenie od biskupa?

Zawsze przez lat 28 w plebanii woynutskiej mieszkalem i mieszkam, i urządzam oną z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 39, żeńskich 59. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów: kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeładzi, mam rubli 50 kopiejek 95.

Jak dawno plebanem?

Rok 28, jak jestem plebanem woynutskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem

[151v]

w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych egzaminów z nauk w seminarium żmuyckim [!] przed [za]przysiężeniem na plebanię woynutską egzaminował mnie świętej pamięci jaśnie wielmożny JM ksiądz biskup żmudzki Jan Dominik Łopaciński i prawo objęcia plebanii woynutskiej jako kolator i biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana byłem posłany do Retowa za wikariusza w tymże samym powiecie rosieńskim zostającego. Niebawnie⁶²⁰ za dyspozycję tegoż samego pasterza przeniesiono mnie do katedry żmudzkiej do Worń na zastępowanie miejsca w wikariacie JX Butkiewicza⁶²¹ na kilka miesięcy. Skąd przeniesiono mię do Woynuty dla utrzymywania rządu plebańskiego natenczas chorego JX Staszkiewicza⁶²² i odbywania obowiązków ku posłudze duchownej parafianom woynutskim. Gdzie przez lat dwie obowiązki wikariusza pełniłem. Po upłynionych tych latach dana mi jest ta plebania woynutska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak wiele w tym roku] w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od dnia 1 Januarii do dnia ostatniego Decembra ochrzczono płci męskiej⁶²³ w parafii woynutskiej 36, żeńskiej 28. Umarło płci męskiej 16, płci żeńskiej 12. Zaślubiono par 36.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół w plebanii. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Ma onych tylko w czasie zimowym w liczbie 15 lub więcej. Od wiosny zaś aż do jesieni powracają do swoich obowiązków domowych. Uczy ich pacyerza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przeze mnie zabudowanym, czyli w szpitalu, sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołągów z jałmużny parafialnej żyjących męskiej i żeńskiej płci z ich posługaczami znajduje się osób 14.

620 Niebawnie – niebawem, wkrótce potem.

621 Butkiewicz – postać niezidentyfikowana.

622 Staszkievicz – pleban w Wojnucie (?-ok. 1769); pozostałe losy nieznane.

623 W oryg. powtórzenie: płci męskiej i żeńskiej.

[152]

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii woynutskiej o mil dwie od kościoła parafialnego, we wsi zwanej Sartyniki⁶²⁴, jest kościół filialny, przy którym mieszka ksiądz świecki Jerzy Dowiatt⁶²⁵. Co do duchowieństwa w Worniach, w seminarium żmudzkim edukowany, który przy tym kościele ma gruntu włókę jedną za reskryptem króla Jmci Stanisława Augusta i konsensem wielmożnego Imć pana Jerzego Billewicza natenczas starosty woynutskiego⁶²⁶ nieprzysięgły, z którego gruntu ma sposób życia i utrzymania czeladzi, przy innych dochodach od parafianów za posługę duchowną im czyniącą się za pozwoleniem moim jako plebana.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń jasnie oświeconego księcia Imć Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony w roku 1797 dnia 31 Decembra własną ręką podpisuję.

Ksiądz Szymon Dowiatt pleban woynutski.

[153]

ŻWINGOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od miasteczka Żwingie⁶²⁷ zowiąca się żwingowska. Ja, ksiądz świecki Athanazy Palkowski⁶²⁸ pleban żwingowski, urządzam oną.

624 Sartyniki (lit. Sartininkai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski.

625 Dowiatt Jerzy – ur. ok. 1753 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 29 X 1780 r., subdiakonat 10 III 1781 r. (tyt. kan. wik. w Wojnucie), diakonat 1 IV 1781 r., prezbiterat 14 IV 1781 r., filialista w Sartynikach (przed 1797-ok. 1805), mansjonarz w Dytkiemach (ok. 1805-?); zm. po 1809 r. (LNB, LOrd, k. 2, 4v, 5; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; *Directorium Żmudź* 1809).

626 Prawdopodobnie chodzi o Jerzego Szymona z Lipnicy Billewicza (G. Błaszczyk, *Herbarz*, t. 1, s. 178 (11.16)).

627 Żwingi, Żwingie (lit. Žvingiai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyleński.

628 Palkowski Atanazy – ur. ok. 1748 r., ord. ok. 1772 r., wikary w Żwingiach (ok. 1772-ok. 1784), następnie pleban tamże (ok. 1784-ok. 1814); zm. ok. 1813-1814 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza Dominika Macenowicza⁶²⁹, ten wikariusz do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia żwingowska rozciąga się wzdłuż półtrzeciej, wszcz półtoej mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1320.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam żwingowską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 13 w plebanii żwingowskiej mieszkałem i mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 50, żeńskich 61, po odtrąceniu opłaty na podatki

[153v]

skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potakowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 64 kopiejek 38.

Jak dawno plebanem?

Rok 13. jestem plebanem żwingowskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

629 Macenowicz (Macanowicz) Dominik – ur. ok. 1765 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 13 V 1790 r., subdiakon 4 X 1791 r. (tyt. kan. wik. w Jurborku), diakonat 7 X 1791 r., prezbiterat 10 X 1791 r., wikary w Żwingiach (przed 1797-?), kapelan w Pojrzurze w par. Chwejdany (przed 1803-1803), wikary w Gawrze (1803-?) i Pogromonciu (przed 1809-?); zm. po 1809 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809).

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię żwingowską egzaminował mnie JW Adam Kościa biskup diokleński, bywszy oficjał żmudzki. Prawo zaś objęcia plebanii JO księżę Stefan Giedroyc biskup żmudzki jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele żwingowskim w tymże samym rosieńskim ujeździe za wikariusza służyłem lat 12. W roku 13. kapłaństwa mojego dana mi jest plebania żwingowska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od pierwszego Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii żwingowskiej

[154]

ochrzczone płci męskiej 99, żeńskiej 88. Umarło płci męskiej 17, żeńskiej 32. Zaślubiono par 35.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół w plebanii. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 16, a czasem 23. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych, uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim i żmudzki.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie mam. W domu przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 10.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii żwingowskiej o półtorej mili od kościoła parafialnego żwingowskiego jest kościół drugi filialny we wsi zwanej Żygajcie⁶³⁰, zowiący się żygajciski, przy którym księża świeccy: ksiądz Piotr Dyrwiański⁶³¹ i ksiądz Tadeusz Kierbedź⁶³², co do duchowieństwa obydwu w Worniach, w seminarium żmudzkim edukowani, bez funduszu stałego, ode mnie z obwencji parafialnych postąpiionych i z gruntu od dworu jurborskiego docześnie danego za posługę duchowną parafianom żwingowskim czyniącą się żyją.

Trzeci kościół filialny w parafii

[154v]

żwingowskiej jest o trzy ćwierci mili od kościoła parafialnego we wsi zwanej Pojurze⁶³³, zowiący się pojurski. Mieszka tam ksiądz świecki Marcin Lingiewicz⁶³⁴, nauki do stanu duchownego ściągające się brał w Worniach, w seminarium żmudzkim. Żyje także z obwencji parafialnych ode mnie postąpiionych i z gruntu od dworu pojurskiego docześnie danego.

Takowy raport na skutek ukazi Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Athanazy Palkowski
pleban żwingowski.

630 Żygajcie (lit. Žygaičiai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski.

631 Dyrwiański Piotr Jerzy – ur. ok. 1754 r., subdiakoniat 29 X 1780 r. (tyt. kan. wik. w Szydłowie), diakonat 1 XI 1780 r., prezbiterat 5 XI 1780 r., wikariusz (ok. 1794-ok. 1801) i mansjonarz w Żygajciach (ok. 1801-ok. 1832); zm. ok. 1832 r. (LNB, LOrd, k. 2v, 3, 3v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829, 1831).

632 Kierbedź Tadeusz – ur. ok. 1729 r., ord. ok. 1770 r., mansjonarz w Żygajciach (ok. 1779-po 1815); zm. po 1815 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

633 Pojurze w par. Żwingie (Pajūris) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyleński, na północ od Żwingów.

634 Lingiewicz Marcin – ur. ok. 1752 r., diakonat 1 XI 1780 r., prezbiterat 5 XI 1780 r., mansjonarz w Pojuru w par. Żwingie (ok. 1796-?); zm. po 1815 r. (LNB, LOrd, k. 3, 3v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

[155]

PARAFIA BEYSAGOLSKA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księżstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim, od miasteczka Beysagoła⁶³⁵ zowiąca się beysagolska. Ja, ksiądz Jan Szymkiewicz⁶³⁶ świecki pleban beysagolski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza Jakuba Butkiewicza⁶³⁷, który do stanu duchownego ściągające się nauki brał w seminarium diecezji żmudzkiej w Worniach, nadto ku pomocy w pracach duchownych kapłani poniżej opisują się.

Jaka rozległość parafii?

Parafia beysagolska rozciąga się wzdłuż o mil dwie, wszerz o milę jedną miary litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię świętą na Wielkanoc przyjmujących płci męskiej i żeńskiej liczy się 4100.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam beysagolską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Rok temu już 17., jak zawsze przytomny jestem od czasu objęcia plebanii beysagolskiej.

635 Beysagoła (lit. Baisogala) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiłski.

636 Szymkiewicz Jan – ur. przed 1732 r., ord. ok. 1757 r., wikary-kantor w katedrze żmudzkiej (ok. 1757-1781), pleban w Beysagole (1781-1799), kanonik inflancki (od 15 VII 1786), pleban w Radziwiłszkach (1799-X 1802), dziekan szadowski (przed 1800-1802); zm. w X 1802 r. (LVIA, f. 669, ap. 48, b. 479, k. 42; VUB, sygn. F57-B53-1419, k. 181; F195-41, k. 2).

637 Butkiewicz Jakub – ur. ok. 1769 r., ord. ok. 1795 r., wikary w Beysagole (przed 1797-?) i w Poszuszwiu (?-1802), altarysta w Wodoktach (1802-po 1815); zm. po 1815 r. (LVIA, f. 3004, ap. 10, b. 1, k. 6v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebanii tej składającej się z dusz męskich 100, żeńskich 90, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii i księży do posług parafialnych zbierających się tudzież czeladzi mam rubli 120.

Jak dawno plebanem?

Rok 17. jestem plebanem beysagolskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

[155v]

Czy [ma] attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium egzaminów przed wyświęceniem na kapłaństwo księży jezuici seminarium żmudzkie wornieńskie natenczas utrzymujący, później po wtóre przy zaprzysiężeniu na plebanię egzaminowali mnie księży misjonarze profesorowie seminaryjni i prawo objęcia plebanii beysagolskiej jako kolator i jako biskup JO księżę Giedroyc biskup żmudzki podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Natychmiast po wyświęceniu mnie na kapłaństwo z dyspozycji pasterskiej JWJXa Antoniego hrabi Tyszkiewicza przez lat 24 urząd wikariusza kantora w kościele katedralnym żmudzkim piastowałem, w końcu tych prac dostałem plebanię beysagolską.

[Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta], [jak] wiele w tym roku w parafii beysagolskiej ochrzczonych, umarłych i zaślubionych?

Od roku 1797 miesiąca Januarii 1 dnia do ostatniego dnia miesiąca Decembra tegoż roku w Beysagole i w kaplicach publicznych ochrzczono płci męskiej 81, żeńskiej 82. Umarło płci męskiej 37, żeńskiej 25. Zaślubiło się par 53.

[Z 5. punktu.]

[Lub] szkoły parafialne.

W szkółce parafialnej beysagolskiej uczących się, i to zimową porą, uczniów znajduje się podczas piętnastu lub sied[em]nastu dozieranych przez organistę, któren i nadgrode [!] współ z żywnością zyskuje od parafianów dobrodziejów, a czasu letniego wracają się do domów, do posług swoim rodzicom. Uczą się zaś pacierza, katechizmu, czytania, pisania w językach polskim i łacińskim, reszta w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Fundusze szpitalne czy są? Jakie?

Funduszu szpitalnego żadnego nie ma. W domu

[156]

przeze mnie zabudowanym ubogich, starych, chorych, niedołężnych dla posługi kościelnej utrzymujących się i jedynie z szcudrobliwej opatrności parafianów żywiących się konserwuje płci męskiej i żeńskiej dusz 15.

[Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, bądź kaplica].

Przy kościele parafialnym beysagolskim dla wsparcia plebanów w usługach parafialnych, do pełnienia służby bożej funduszem [włożonej] [...] ⁶³⁸ raz, dla utrzymywania nauk kolejno mieszka ksiądz Gabryel Jakubowski ⁶³⁹ altarysta przysięgły. Ten nauki potrzebne stanowi duchownemu brał w seminarium żmudzkiem. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego rubli 55.

Kaplica Połany ⁶⁴⁰, w parafii beysagolskiej trzy ćwierci mili dobrej miary litewskiej, jest kaplica, czyli kościół filialny, we wsi zwanej Połany, przy którym ksiądz świecki Jerzy Dyrwiański ⁶⁴¹ altarysta przysięgły, już to z ob-

638 W tym miejscu karta rękopisu zgięła się podczas mikrofilmowania, co uniemożliwia odczyt.

639 Jakubowski Gabriel – ur. ok. 1763 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 13 V 1790 r., subdiakon 4 X 1791 r. (tyt. kan. wik. w Użwentach), diakonat 7 X 1791 r., prezbiterat 10 X 1791 r., altarysta w Bejsagole (ok. 1795-po 1809); zm. po 1809 r. (LNB, LOrd, k. 28v, 30v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 333; *Directorium Żmudź* 1809).

640 Połany (lit. Palonai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiłski.

641 Dyrwiański Kazimierz Jerzy – ur. ok. 1758 r., subdiakon 29 X 1780 r. (tyt. kan. wik. w Jaswojniach), diakonat 1 XI 1780 r., prezbiterat 5 XI 1780 r., altarysta w Bejsagole

wencjów ode mnie postąpiionych z parafianów zdarzyć się mogących, a szczególnie z funduszu pieniężnego, z którego dochodu rocznego po odtrąceniu na podatki skarbowe ma rubli 76 kopiejek 80. Tenże altarysta nauki stosowne stanowi duchownemu brał w seminarium żmudzkiem wornieńskim. Prawo do objęcia altarii połańskiej WWJP Pwie Józef⁶⁴² i Anna z Staszkieviczów Rynkszelewscy szambelanowie JKMci jako fundatorowie i kolatorowie podpisali. Egzaminowano zaś przez księży misjonarzy profesorów tegoż seminarium żmudzkiego.

Kaplica Pacunele⁶⁴³. Od kościoła parafialnego beysagolskiego w tej parafii jest kaplica w okolicy Pacunelach zwanej

[156v]

w odległości półtorej mili. Żadnym funduszem nieopatrzona, mieszka tam docześnie ks. Antoni Waluszewicz⁶⁴⁴ eksjezuista. Nauki brał w seminarium wornieńskim. Żyje bez funduszu, tylko ma niektóre pomniejszej postąpione sobie obwencie ode mnie in vim⁶⁴⁵ posług duchownych parafii mojej dopełniających się. Do tego żyje z kondycji szlacheckiej pojedynkowej kontraktem trzyletnim zaarendowany.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własnymi podpisujemy się rękami.

Ksiądz Jan Szymkiewicz pleban beysagolski
Ksiądz Gabryel Jakubowski altarysta przysięgły beysagolski
Ksiądz Jerzy Dyrwiański altarysta przysięgły beysagolski.

(ok. 1796-po 1806); zm. po 1806 r. (LNB, LOrd, k. 2v, 3, 3v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 333).

642 Rynkszelewski Józef – szambelan JKM, krajczy żmudzki (przed 1787-?); właściciel Połan, fundator tamtejszej kaplicy (1787); sędzia ziemski szawelski (1792-1794); żonaty z Anną ze Staszkieviczów; zm. w 1809 r. (LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 403, k. 2; *Urzędnicy*, t. 3, s. 306, 351; „Kurier Litewski” nr 105 z dn. 31 XII 1813 r.; V. Juzumas, *Žemaičių vyskupijos*, s. 456-457).

643 Pacunele (lit. Pociūnėliai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski.

644 Waluszewicz Antoni – ur. 15 VI 1751 r., ukończył szkołę w Krożach, wstąpił do jezuitów w Wilnie 3 VIII 1768 r., po kasacie zakonu uczył j. francuskiego w konwiktie szlacheckim w Wilnie (do 1776), potem dokończył studia w seminarium żmudzkiem, profesor klasy III w Kretyndze (przed 1780-?), kapelan w Pacunelach (przed 1797-1800); zm. w 1800 r. (EWJ, s. 868; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 671).

645 Łac. mocą, w zamian za.

[157]

N[umer]o 5

[158]

WIDUKLEWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od miasteczka Widukle zowiąca się widuklewska. Ja, ksiądz świecki Floryan Hrehorowicz⁶⁴⁶ pleban widuklewski, urządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Rafała Golkontta⁶⁴⁷ i księdza Józefa Rodowicza⁶⁴⁸. Obydwa wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia widuklewska razem z filią Erzwiłk zwaną rozciąga się wzdłuż mil litewskich cztery, wszerek dwie i pół.

⁶⁴⁶ Hrehorowicz Florian – ur. ok. 1761 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 30 I 1785 r., subdiakonat 5 II 1786 r. (tyt. kan. wik. w Szydłowie), diakonat 9 II 1786 r., prezbiterat 15 II 1786 r., profesor wymowy w szkole w Kretyndzie (1786-1790), wikariusz w Retowie (1790-1791), guwernant Giedroyciów (1791-1792), pisarz w konsystorzu żmudzkim, sekretarz biskupa koadiutora Józefa Arnulfa Giedroycia, pleban w Widuklach (1792-ok. 1805); zm. ok. 1805 r. (LNB, LOrd, k. 18, 19v, 20; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 710, k. 70; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; RGW, s. 169, 313, 315, 459, 464).

⁶⁴⁷ Golkontt (Gołkontt, Gołkont, Gołkatt, Gałkont) Rafał [Kasjan] – ur. ok. 1760 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 19 IX 1783 r., subdiakonat 5 II 1786 r. (tyt. kan. wik. w Szawłach), diakonat 9 II 1786 r., prezbiterat 15 II 1786 r., wikary w Widuklach (przed 1797-przed 1803), w 1803 r. nienotowany, pleban w Nowym Mieście (ok. 1805-?) i w Butkiszkach (ok. 1815-ok. 1841); zm. ok. 1840-1841 r. (LNB, LOrd, k. 15, 19v, 20; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 704, k. 331v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1842).

⁶⁴⁸ Rodowicz Józef – ur. ok. 1766 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 1 XI 1786 r. (być może w Janiskach, brak oznaczenia miejsca), subdiakonat 6 IX 1789 r. (tyt. kan. wik. w Surwiliszkach), diakonat 8 IX 1789 r., prezbiterat 27 IX 1789 r., wikary w Widuklach (przed 1797-?), altarysta w Korcianach (1803-1809) i w Poładze (1809-ok. 1830); zm. po 1829 r. (LNB, LOrd, k. 21v, 27; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 380; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 360, k. 117; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 402, k. 23; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829).

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 4652.

Czy pleban jedną ma tylko plebanię lub więcej?

Jedną mam widuklewską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, [a jeśli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?]

Zawsze przez lat 6 w plebanii widuklewskiej mieszkam i urządzam onę z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z funduszu plebańskiego składającego się z dusz męskich 16, żeńskich 26 oraz z sumy legacyjnej po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 66 i kopiejek 12.

Jak dawno plebanem?

Rok szósty jestem plebanem widuklewskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki

[158v]

brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium egzaminów z nauk przed zaprzysiężeniem na plebanię widuklewską egzaminował mnie jaśnie oświecony książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana w stanie akademickim na funkcji profesora wymowy w Kretyndze lat 4. Wikariuszem rok jeden w Rettowie⁶⁴⁹, gubernorem [!] książąt Giedroyciów lat 2. Przy samym JO książęciu biskupie

649 Retów (lit. Rietavas) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. retowski.

żmudzkim do wizyty diecezjalnej funkcją pisarza utrzymywałem. Dalej do kontynuacji tejże diecezjalnej wizyty przy jaśnie oświeconym księżęciu koadiutorze biskupstwa żmudzkiego na tymże urzędzie wizyty pisarza zostawałem. Po tej skończonej u tegoż JO książęcia koadiutora byłem sekretarzem. W końcu roku 1792 podana mi jest plebania widuklewska.

Z 14. punktu.

[Podane także być powinny raporta], [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii widuklewskiej ochrzczono płci męskiej 161, płci żeńskiej 134. Umarło płci męskiej 71, żeńskiej 53. Zaślubiono par 74.

[Z 5. punktu.]

Lub szkółki parafialne są?

Szkółka parafialna nie utrzymuje się z racji szkół o mil dwie publicznych w Rosieyniach⁶⁵⁰.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju

[159]

nie ma. Na przytułku u innych mieszkańców żebraków, starych, chorych, niedołągów obojej płci na jałmużnie parafianów utrzymujących się osób 37.

[Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, bądź kaplica].

W parafii widuklewskiej o mil dwie od kościoła parafialnego jest kościół drugi filialny we wsi zwanej Erzwilek, przy którym wikariusz, ksiądz świecki Kasper Kiełpsz⁶⁵¹ w Worniach, w seminarium żmudzkim edukowany, bez stałego funduszu, z pensji tylko ode mnie wyznaczonej utrzymuje się.

650 Rosienie (lit. Raseiniai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

651 Kiełpsz (Kiełpsz) Kasper – I tonsura i cztery święcenia niższe 30 I 1785 r., subdiakoniat 5 II 1786 r. (tyt. kan. wik. w Gawrach), diakonat 9 II 1786 r., prezbiterat 15 II 1786 r., mansjonarz w Erzwilku (przed 1797-1802?); zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 18, 19v, 20).

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książećcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Floryan Hrehorowicz widuklewski pleban.

[160]

WILKISKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od miasteczka Wilkia zowiąca się wilkiska. Ja, ksiądz świecki Franciszek Jasieński⁶⁵² pleban wilkiski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję dwóch wikariuszów: księdza Mikołaja Kasperowicza⁶⁵³ i księdza Władysława Lempotta⁶⁵⁴. Ci do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia wilkiska rozciąga się wzdłuż 2½, wszerz 1½ mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunikują [!] na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 3000.

652 Jasieński Franciszek – ur. ok. 1769 r., ukończył seminarium misjonarzy w Warszawie, ord. ok. 1791 r., kapelan biskupa żmudzkiego (ok. 1791-ok. 1792), kanonik inflancki, altarysta w Plungianach (ok. 1792-ok. 1793), pisarz sądów zadwornych (ok. 1793-ok. 1795), pleban w Wilkii (ok. 1795-po 1809); zm. po 1809 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 317; *Directorium* Żmudź 1809).

653 Kasperowicz Mikołaj – ur. ok. 1754 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 19 XI 1780 r., subdiakonat 20 V 1782 r. (tyt. kan. wik. w Bejsagole), diakonat 26 V 1782 r., prezbiterat 30 V 1782 r., wikary w Wilkii (przed 1797-?), kapelan katarzynek w Krokach (ok. 1802-?), altarysta w Ugianach (przed 1815-1815); pleban w Girtakolu (1815-1816); zm. prawdopodobnie w 1816 r. (LNB, LOrd, k. 4, 12, 12v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 333, 649; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 704, k. 404; *Directorium* Żmudź 1809, 1815).

654 Lempott Władysław – subdiakonat 4 X 1791 r. (tyt. kan. wik. w Krozach), diakonat 7 X 1791 r., prezbiterat 10 X 1791 r., wikary w Wilkii (przed 1797-?); pozostałe losy nieznanne; zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 30, 30v).

Czy pleban jedną tylko ma plebańską lub więcej?

Jedną mam wilkiską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze rok drugi w plebanii wilkiskiej mieszkam.

[1 60v]

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 72, żeńskich 53, oraz na jurysdykcję plebańską w miasteczku Wilkii żydów płci męskiej 15, żeńskiej 18. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potakowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 75 i kopiejek 30.

Jak dawno plebanem?

Rok drugi jestem plebanem wilkiskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Warszawie, w seminarium Świętego Krzyża u księży misjonarzy.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebańską wilkiską egzaminował mnie jaśnie wielmożny Imć ksiądz Marcin Straszewicz infułat szkudzki z zlecenia jaśnie oświeconego ksiązęcia biskupa żmudzkiego, a prawo objęcia plebanii tenże jaśnie oświecony książe Stefan Giedroyc biskup żmudzki jako kolator i biskup ręką własną podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana odbywałem obowiązki kapelana u jaśnie

[1 61]

oświeconego ksiązęcia biskupa żmudzkiego przez rok jeden. W tymże samym roku dana mi została od tegoż ksiązęcia biskupa altaria płungiańska w powiecie telszewskim leżąca, którą trzymałem rok jeden. Później z woli tegoż jaśnie oświeconego księcia biskupa żmudzkiego postąpiłem

na pisarza sądów zadwornych, którego obowiązki pełniłem przez lat 2. Na końcu dana mi jest plebania wilkiska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1go Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii wilkiskiej ochrzczono płci męskiej 62, żeńskiej 57. Umarło płci męskiej 64, żeńskiej 34. Zaślubiono par 34.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią swój. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych w czasie zimowym w liczbie 15, a czasem 20. Od wiosny do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania i pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzki.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. Dom szpitalny, który był zabudowany przez parafianów z przypadku, zgorzał. Sług kościelnych,

[161v]

żebraków, starych, niedołęgów, częścią z parafii, częścią z moich dochodów żyjących, znajduje się płci męskiej i żeńskiej 16.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii wilkiskiej żadnego innego kościoła ani kaplicy nie masz.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń jaśnie oświeconego ksiązęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Franciszek Jasieński pleban wilkiski.

[162]

WIELONSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od rzeczki Wielonka⁶⁵⁵, Wieloną⁶⁵⁶ zowiąca się. Ja, ksiądz świecki Zenon Hłasko proboszcz koadiutor wieloński, urządzam oną w nieprzytomności koadiuta mojego JW JP Michała Chomińskiego biskupa eleuzyńskiego, kawalera orderów przeszło polskich.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów księży świeckich: księdza Stanisława Bułły⁶⁵⁷ i księdza Mateusza Szawłowskiego⁶⁵⁸. Ci wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia wielońska rozciąga się wzdłuż dwie, wszecz jedną milę litewską.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię świętą przyjmujących obojej płci ma osób 2020.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedno probostwo wielońskie, drugiej plebanii nie mam.

655 Wielonka (lit. Veliuonos upė) – niewielka rzeka mająca swe źródło na północ od Wielony i wpadająca nieopodal niej do Niemna.

656 Wielona (lit. Veliuona) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. jurborski.

657 Bułła (Bułło) Stanisław – I tonsura i cztery święcenia niższe 7 XII 1788 r., subdiakon 16 V 1790 r. (tyt. kan. wik. w Szawkianach), diakonat 18 V 1790 r., prezbiterat 23 V 1790 r., wikary w Wielonie (przed 1797-?) w Wielonie; zm. ok. 1801-1802 r. (LNB, LOrd, k. 24v, 28v; *Directorium Żmudź* 1803, s. 65).

658 Szawłowski Mateusz (Maciej) – ur. 1753 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 16 XII 1781 r., subdiakon 8 IX 1783 r. (tyt. kan. wik. w prawdopodobnie Twerach), diakonat 14 IX 1783 r., prezbiterat 19 IX 1783 r., wikary (podproboszcz) w Wielonie (ok. 1795-1802), altarysta w Ławkosodzie (ok. 1802-ok. 1831); zm. ok. 1830-1831 r. (LNB, LOrd, k. 9v, 14v, 15; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 317; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 489, k. 15; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831).

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 20 mieszkałem w probostwie wielońskim. Dopiero rok trzeci będąc kanonikiem katedry żmudzkiej, częścią w probostwie, częścią w Worniach przy katedrze żmudzkiej mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj jego?

Z wsiów funduszowych probostwa wielońskiego składających się z dusz męskich 245, żeńskich 233. Po odtrąceniu na skarbowy podatek opłaty dochodu rocznego według abiuraty mam rubli 510 kopiejek 50.

Jak dawno plebanem?

Rok dwudziesty kończę zarządzania probostwa wielońskiego.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w zakonie jezuickim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Przed zaprzysiężeniem na probostwo wielońskie egzaminował mnie JW JX Kościa biskup diokleński, generalny w owym czasie oficjał żmudzki, i prawo objęcia probostwa ręką swą podpisał.

[1 62v]

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana za jezuitów byłem w zakonie na studiach. Po skasowaniu zakonu przy kościele infulackim szydlowskim za wikariusza i kaznodzieję lat trzy, w Worniach przy katedrze żmudzkiej lat trzy kaznodzieją byłem, w dziewiętnastym roku kapłaństwa mojego dana mi jest koadiutoria probostwa wielońskiego.

[Z 14. punktu.

Podane także powinny być raporta], [jak] wiele w tym roku [w każdej parafii] ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

W wielońskiej parafii tego roku ochrzczono płci męskiej 51, żeńskiej 47. Umarło płci męskiej 28, żeńskiej 22. Zaślubiono par 35.

Z 5. punktu.

Szkółki parafialne.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego, który się opłaca częścią ode mnie, częścią od rodziców dzieci uczących

się, których miewa w liczbie dziesięciu, czasami więcej. Uczy ich czytania, pisanie, liczby, rachunków w języku polskim i łacińskim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu od antecesorów moich zabudowanym sług: starzy, chorzy, żebracy z jałmużny parafialnej żyjący – utrzymuje się obojętnej płci osób 9⁶⁵⁹.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony do kancelarii konsystorskiej żmudz[kiej] przesyłający się roku 1797 Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ks. Zenon Hłasko
kanonik żmudzki, proboszcz koadiutor wieloński.

[163]

BOTOCKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od miasteczka Botok⁶⁶⁰ zowiąca się botocka. Ja, ksiądz świecki Jan Dobszewicz⁶⁶¹ pleban botocki, urządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję jednego wikariusza księdza Ignacego Kazulewicza⁶⁶², który do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żm[udzkim].

659 W oryg. brak jest odpowiedzi na pytania zawarte w punkcie 11.

660 Botoki (lit. Batakiai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski.

661 Dobszewicz Jan – ur. ok. 1762 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 30 I 1785 r., subdiakon 8 IV 1785 r. (tyt. kan. wik. w Poszuszwu), diakonat 10 IV 1785 r., prezbiterat 10 VII 1785 r., wikariusz w Wielonie (ok. 1786-ok. 1788), filialista w Syntowtach (ok. 1788-1792), pleban w Botokach (1792-ok. 1819), dziekan tamże (przed 1806-ok. 1819); zm. ok. 1818-1819 r. (LNB, LOrd, k. 18, 19; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 326, k. 32; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1820).

662 Kazulewicz (Kassulewicz) Ignacy – ur. ok. 1766 r., ord. ok. 1793 r., wikary w Botokach (ok. 1797-?), administrator w Telszach (1803), wikary w Nowym Mieście (ok. 1803-?), mansjonarz w Sartynikach (przed 1809-1850); zm. 24 IX 1850 r. (LVIA, f. 669, ap. 2,

Jaka .głość parafii?

Parafia botocka rozciąga się wzdłuż mil trzy, wszere mil dwie litewskich.

[I jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących [ma] płci męskiej i żeńskiej 2200.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam botocką, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat pięć w plebanii botockiej mieszkam i urządzam onę z obowiązku mego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 52, żeńskich 54. Po odrzuceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z mojego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją za utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza mam rubli 117 i kopiejek 90.

[163v]

Jak dawno plebanem?⁶⁶³ Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzki.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię botocką egzaminował mnie JWJ ksiądz Adam Kościa biskup diokleński, oficjał żmudzki. Prawo zaś objęcia plebanii jako kolator podpisał jaśnie oświecony książę Stefan Giedroyć biskup żmudzki.

Przez jakie stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele proboskim wielońskim w tymże samym ujeździe rosienskim za wikariusza i kaznodzieję służyłem

b. 221, k. 551; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1852).

663 W oryginale nie podano odpowiedzi na to pytanie.

lat dwie, skąd posłanym byłem do filii wielońskiej Syntowtt⁶⁶⁴, gdzie lat cztery pełniłem obowiązki komendarza i administratora razem, w końcu roku szóstego dana mi jest plebania botocka.

Z 14. punktu.

[Podane także być powinny raporta], [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych i zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii botockiej ochrzczono płci męskiej 20, żeńskiej 24. Umarło płci męskiej 16, żeńskiej 14. Zaślubiono par 25.

[Z 5. punktu.]

Lub szkółki parafialne.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 12, a czasem 15. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków

[164]

domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przez antecesorów moich zabudowanym służy kościelnym, żebrakom, starym, chorym, niedołęgom z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej osób 12.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny [bądź świecki], bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii botockiej o milę jedną od kościoła parafialnego botockiego jest kościół drugi filialny we wsi zwanej Skawdwile⁶⁶⁵, zowiący się skawdwilski, przy którym ksiądz świecki Tadeusz Kondratt, co do duchowieństwa w Worniach, w seminarium żmudzkim edukowany, bez funduszu s[t]ałego z obwencji parafialnych ode mnie postąpionych i z ordynarii od dworu skawdwilskiego docześnie dany za posługę duchowną parafianom botockim czyniącą się żyje.

664 Syntowty (lit. Sintautai) – obecnie: Litwa, okr. mariampolski, rej. szakowski.

665 Skawdwile (lit. Skaudvilė) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski.

W parafii botockiej o mil dwie od kościoła parafialnego botockiego jest kościół trzeci filialny we wsi zwanej Girdyszki⁶⁶⁶, przy którym ksiądz świecki Maciej Woytkiewicz⁶⁶⁷, co do duchowieństwa w Worniach, w seminarium żmudzkim edukowany, bez funduszu stałego z obwencji parafialnych ode mnie postąpiionych i z gruntu od dworu girdyskiego docześnie danego za posługę duchowną parafianom botockim czyniącą się żyje.

Takowy raport na skutek ukazi Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księżęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej

[164v]

sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.
Ksiądz Jan Dobszewicz pleban botocki.

[165]

PARAFIA BUTKISKA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od miasteczka Butkiszek⁶⁶⁸ zowiąca się butkiska. Ja, ksiądz świecki Teodor Wirszyłło pleban butkiski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję jednego wikariusza, księdza Jana Underowicza⁶⁶⁹. Ten wikariusz do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

⁶⁶⁶ Girdyszki (lit. Girdiškė) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szylski.

⁶⁶⁷ Woytkiewicz Maciej – ur. ok. 1759 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 7 III 1786 r., subdiakon 2 II 1787 r. (tyt. kan. wik. w Twerach), diakonat 4 II 1787 r., prezbiter 8 II 1787 r., wikary w Girdyszkach (przed 1797-ok. 1804), następnie pleban tamże (ok. 1804-ok. 1838); zm. ok. 1837-1838 r. (LNB, LOrd, k. 20, 22, 22v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1839).

⁶⁶⁸ Butkiszki (lit. Butkiškė) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

⁶⁶⁹ Underowicz Jan – ur. ok. 1767 r., być może kształcił się u pijarów w Rosieniach, I tonsura i cztery święcenia niższe 30 VI 1793 r., ord. ok. 1794 r., komendarz w Butkiszkach (ok. 1795-1809) i wikary tamże (ok. 1809-1810), altarysta w Krokach (1810-ok. 1829); zm. ok. 1829 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 317; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 704, k. 17a; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829; RGW, s. 166).

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia butkiska rozciąga się wzdłuż na milę jedną, wszcz pól mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 767.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam plebanię butkiską, drugiej nie mam, i jestem koadiutorem kantorii prelatury katedry żmudzkiej.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze w plebanii butkiskiej mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsiów funduszowych plebańskich składających się z dusz męskich 34, żeńskich 35, z jurysdyki plebańskiej składającej się z dusz męskich 7, żeńskich 10. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego

[1 65v]

stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 48 i kopiejek 60.

Jak dawno plebanem?

Rok 10. jestem plebanem butkiskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię butkiską egzaminował mnie JO książę Stefan Giedroy[ć] biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolator i jako podpisał biskup [!].

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele parafialnym wornieńskim w ujeździe telszewskim służyłem za wikariusza miesięcy cztery. Po tym wziął mnie JO książę biskup żmudzki do Warszawy, gdzie w kancelarii nuncjatorskiej przez dwa lata uczyłem się duchownego prawa. W końcu drugiego roku dana mnie jest plebania butkiska.

Z 14. punktu.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od pierwszego Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii butkiskiej ochrzczono płci męskiej 27, żeńskiej 28. Umarło płci męskiej 21, żeńskiej 14. Zaślubiono par 25.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez

[166]

dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się, miewa onych w czasie tylko zimowym sześciu, a czasem dziesięciu. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, w łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, starych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej sied[e]m.

Z 11. punktu⁶⁷⁰.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii butkiskiej ani kościoła drugiego, ani kaplicy nie masz.

670 W oryg. z 21. punktu.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

ks. Teodor Wirszyłło

prał[at] koad[iutor] kat[edralny] żm[udzki], pl[eban] butkiski mp.

[167]

CHWEYDAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od miasteczka Chweydan⁶⁷¹ zowiąca się chweydańska. Ja, ksiądz świecki Adam Szlagier⁶⁷² pleban chweydański, zarządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Piotra Urbikowicza⁶⁷³, księdza Jana Pawłowskiego⁶⁷⁴. Obydwa wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia chweydańska rozciąga się wzdłuż trzy, wszerek półtorej mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 2341.

671 Chwejdany (lit. Kvėdarna) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyleński.

672 Szlagier Adam – ur. w 1739 r., wstąpił do jezuitów (1758), student Akademii Wileńskiej (ok. 1758-1776), ord. ok. 1768 r., przebywał w wileńskim klasztorze (ok. 1768-1773), kaznodzieja polski w kościele św. Rafała w Wilnie (ok. 1780-1782), administrator w Radziwiłłszkach (ok. 1782-1784), pleban w Chwejdanach (1784-po 1797), kanonik inflancki (od 22 I 1789); zm. przed 1803 r. (VUB, sygn. F57-B53-1419, k. 182; EWJ, s. 864).

673 Urbikowicz Piotr – ur. ok. 1747 r., ord. ok. 1777 r., wikary w Chwejdanach (ok. 1787 po 1809); zm. po 1809 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; *Directorium Żmudź* 1809).

674 Pawłowski Jan – ur. ok. 1774 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 11 V 1797 r., subdiakon 2 VI 1797 r. (tyt. kan. wik. w Szadowie), diakonat 4 VII 1797 r., prezbiterat 9 VI 1797 r., wikary w Chwejdanach (1797-?), wikary w Gorzdach (ok. 1802-po 1803); zm. przed 1806 r. (LNB, LOrd, k. 35, 36; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam chweydańską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat piętnaście w plebanii chweydańskiej mieszkam i oną zarządzam z obowiązku mego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składający się z dusz męskich 33, żeńskich 35. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 44 kopiejek 40.

Jak dawno plebanem?

Rok piętnasty jestem plebanem chweydańskim.

[167v]

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do duchowieństwa ściągające się nauki przez lat osiemnaście brałem w Wileńskiej Akademii, będąc zakonnikiem jezuitą.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w Wileńskiej Akademii egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię chweydańską egzaminowali mnie w Worniach Ichmość księży misjonarze. Prawo objęcia plebanii jako kolator jaśnie oświecony książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki wydał i podpisał, a jaśnie wielmożny jegomość ksiądz Adam Kościa biskup diokleński, natenczas oficjał żmudzki, ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana w klasztorze wileńskim jezuickim w tymże klasztorze żyłem lat 5 aż do kasaty jezuitów. Po kasacji byłem kaznodzieją polskim w kościele świętego Rafała w Wilnie⁶⁷⁵ lat 2. Po tem w diecezji żmudzkiej kościołem radwiliskim w ujeździe szawelskim

675 Kościół jezuicki św. Rafała na Śnipiszkach zbudowany na pocz. XVIII w. W latach 1709-1773 znajdował się przy nim Dom Trzeciej Probacji tego zakonu. Po kasacie

w obowiązkach administratora rządziłem lat 2. W ostatku dana mi jest plebania chweydańska.

Z 14. punktu kwestie.

[Podane także powinny być raporta, jak wiele w tym roku w każdej parafii] chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od pierwszego Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii chweydańskiej ochrzczono płci męskiej 67, żeńskiej 67. Umarło płci męskiej 46, żeńskiej 34. Zaślubiono par 34.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 12, a czasem 15. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania w języku polskim, łacińskim, a innych [w] żmudzkiem.

[168]

Na 6. punkt.

Na szpital chweydański znajduje się sumy funduszowej rubli 39 kopiejek 96 ulokowanej na dobrach Pojeziorych⁶⁷⁶ przez świętej pamięci Piotra Stęgwillo⁶⁷⁷. Obowiązek jest włożony na szpitalnych śpiewania różańca w kościele parafialnym chweydańskim w środę i sobotę. Dochodzi dla tychże szpitalnych procent szósty z sumy funduszowej. W domu szpitalnym starych, chorych, niedołęgów prócz procentu z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 14.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii chweydańskiej o mil 2 i ćwierć od kościoła parafialnego chweydańskiego jest kościół filialny we wsi zwanej Judrany⁶⁷⁸, zowiący się judran-

oddano go pijarom, a od 1791 r. pełnił funkcję kościoła parafialnego (EWJ 2004, s. 745-746).

676 Prawdopodobnie: Pojeziory (lit. Paežeris) na północny zachód od miasteczka Pojurze, obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szylski (*Lietuvos dvarų*, s. 169-170).

677 Stęgwillo (Stągwiłło) Piotr – właściciel dóbr Pojurze, postać niezidentyfikowana (V. Juzumas, *Žemaičių vyskupijos*, s. 732).

678 Judrany (lit. Judrėnai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kłajpedzki.

ski, przy którym ksiądz świecki Jerzy Bucewicz⁶⁷⁹. Co do duchowieństwa w Worniach, w seminarium żmudzkim edukowany. Ma funduszu włókę gruntu i z sumy, z której po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe i opłat czeladzi skarbowej ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 37 kopiejek 80.

W teje parafii chweydańskiej kaplica, czyli kościół trzeci o milę litewską od parafialnego kościoła we wsi zwanej Podskarbiszki⁶⁸⁰. Ksiądz świecki Antoni Mazonowicz⁶⁸¹, co do duchowieństwa w Worniach, w seminarium żmudzkim edukowany. Utrzymuje się przy nim bez żadnego funduszu na stole i pensji dwornej.

W teje parafii chweydańskiej kaplica o pół mili od kościoła parafialnego chweydańskiego we wsi Pojurze⁶⁸² zwanej. Dawniej utrzymywał się ksiądz bez żadnego funduszu na dwornym stole i pensji, a dopiero rok drugi, jak bez księdza.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Adam Szlagier
pleban chweydański
Ksiądz Jerzy Bucewicz
mansjonarz judrański.

679 Bucewicz Jerzy – ur. ok. 1767, I tonsura i cztery święcenia niższe 19 XII 1790 r., subdiakon 4 X 1791 r. (tyt. kan. wik. w Kołtynianach), diakonat 7 X 1791 r., prezbiterat 10 X 1791 r., mansjonarz w Judranach (ok. 1795-ok. 1802), wikary w Sałantach (ok. 1802-po 1825, od 1820 r. wzmiankowany jako mansjonarz tamże); zm. po 1825 r. (LNB, LOrd, k. 29v, 30, 30v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 380; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819, 1820, 1822-1825).

680 Podskarbiszki (lit. Paskarbiškiai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyleński (dzieje tamtejszej świątyni: V. Juzumas, *Žemaičių vyskupijos*, s. 733-734).

681 Mazonowicz (Mażonowicz, Mazanowicz, Mażanowicz) Antoni – ur. ok. 1748 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 16 XII 1781 r., subdiakon 8 IX 1783 r. (tyt. kan. wik. w Twerach), diakonat 14 IX 1783 r., prezbiterat 19 IX 1783 r., mansjonarz w Podskarbiszkach (ok. 1786-po 1815); zm. po 1815 r. (LNB, LOrd, k. 9v, 14v, 15; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; *Directorium* Żmudź 1809, 1815).

682 Pojurze w par. Chwejdany (lit. Pajūralis) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyleński (zob. V. Juzumas, *Žemaičių vyskupijos*, s. 732-733).

[169]

CZEKISKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim⁶⁸³ [!], od miasteczka Czekiszki⁶⁸⁴ zowiąca się czekiska. Ja, ksiądz świecki Wojciech Kościa⁶⁸⁵ pleban czekiski, urządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza Jana Krassowskiego⁶⁸⁶. Ten wikariusz do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia czekiska wzdłuż rozciąga się półtorej, wszcz na jedną milę litewską.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1500.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam czekiską, drugiej plebanii beysagolskiej jestem koadiutorem.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze w plebanii czekiskiej mieszkam.

683 Tak w rękopisie. Chodzi o pow. kowieński.

684 Czekiszki (lit. Čekiškė) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kowieński.

685 Kościa Wojciech – studiował w seminarium wileńskim, następnie w Worniach, subdiakon 19 XII 1790 r. (tyt. kan. wik. w Masiadach), diakonat 21 XII 1790 r., prezbiterat 6 I 1791 r., posługiwał i uczył się prawa kanonicznego w nuncjaturze apostolskiej w Warszawie (1791-1792), kanclerz inflancki, pleban w Czekiszkach (1792-1803), koadiutor w Beysagole (przed 1797-1803?), altarysta w Janiskach; zm. prawdopodobnie w 1803 r. (LNB, LOrd, k. 29v, 30; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 328, k. 1; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

686 Krassowski Jan – ur. ok. 1759 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 30 I 1785 r., subdiakon 2 VII 1786 r. (tyt. kan. wik. w Olsiadach), diakonat 9 VII 1786 r., prezbiterat 12 VII 1786 r., wikary w Czekiszkach (przed 1797-?), filialista w Erzwilku (ok. 1802-po 1806), mansonarz w Widuklach (przed 1809-ok. 1845); zm. ok. 1844-1845 r. (LNB, LOrd, k. 18, 21, 21v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 364; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1846).

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 14, żeńskich 16 i z karczmy na gruncie funduszowym przy kościele czekiskim znajdującej się. Po odrzuceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego ze stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 82 kopiejek 50. Lecz

[169v]

po najcięższym zgorzeniu wsi funduszowej plebanii czekiskiej w roku 1797 miesiąca marcu 11 dnia nie tylko w tejże wsi żadnego dochodu nie mam, ale nadto podatki należne skarbowi najjaśniejszego monarchy sam [jak] pleban opłacam.

Jak dawno plebanem?

Rok szósty jestem plebanem czekiskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem po części w Wilnie, w seminarium diecezji wileńskiej, po części w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię czekiską egzaminował mnie JO książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mię na kapłana wraz przez zwierzchność diecez[j]alną odesłany byłem do nuncjatury w Warszawie natenczas będącej, gdzie pod okiem JO księcia Imci biskupa żmudzkiego uczyłem się prawa kanonicznego przez lat dwie. Na końcu drugiego roku dana mi jest plebania czekiska.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii czekiskiej ochrzczono płci męskiej 71, żeńskiej 30. Umarło płci męskiej 16, żeńskiej 15. Zaślubiono par 22.

[170]

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 10, a czasem 15. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu na jurysdykcję kościelnej przeze mnie zabudowanym żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 10.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii czekiskiej drugiego kościoła nie ma. Kaplic prywatnych w tej parafii dwie, jedna o milę od parafialnego kościoła czekiskiego zowiąca się Kruwondy⁶⁸⁷. Druga także o milę od parafialnego kościoła zowiąca się Nowiciszki⁶⁸⁸. Obydwie bez żadnego funduszu.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego, najsprawiedliwiej i najwierniej sporządziwszy roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia, własną podpisuję ręką.

Ksiądz Woyciech Koscia
pleban czekiski, koadiutor beysagolski.

⁶⁸⁷ Kruwondy (lit. Krūvandai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kowieński.

⁶⁸⁸ Nowiciszki – miejscowość niezidentyfikowana. Nazwa się nie zachowała. Miejscowość powinna leżeć na południe od Czekiszek w kierunku Gożewa.

EYRAGOLSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim⁶⁸⁹ [!], od miasteczka Eyragoła⁶⁹⁰ nazywa się eyragolska. Ja, ksiądz świecki Jakub Omulski⁶⁹¹ pleban eyragolski, urządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję dwóch wikariuszów: księdza Macieja Januszewicza⁶⁹², księdza Józefa Bracewicza⁶⁹³. Obydwa wikariuszowie do duchowieństwa ściągając się się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia eyragolska wzdłuż rozciąga się na trzy mile, wszecz na milę litewską.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 2903.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam eyragolską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze w plebanii eyragolskiej mieszkam.

689 Tak w rękopisie. Chodzi o pow. kowieński.

690 Eyragoła (lit. Ariogala) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

691 Omulski Jakub – ur. ok. 1755 r., ord. ok. 1779 r., kanonik inflancki, pisarz apostolski (przed 1797), wikary w Giedroyciach w diecezji wileńskiej (ok. 1776-ok. 1784), pleban w Eyragole (ok. 1784-ok. 1828) i altarysta tamże (ok. 1806), dziekan krokowski (przed 1797-?), dziekan wieloński (przed 1806-ok. 1828), opiekun szpitala w Krokach (ok. 1803-?); zm. ok. 1827-1828 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 317, 643, 648; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829).

692 Januszewicz Maciej – wikary w Eyragole (przed 1797-?), nienotowany w 1803 i 1806 r., kapelan w Czechowie, we dworze Przyjałgowskich (par. Eyragoła, przed 1809-po 1820); zm. po 1820 r. (*Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820).

693 Bracewicz Józef – ur. ok. 1769, ord. ok. 1794 r., wikary w Eyragole (przed 1797-ok. 1808) i kapelan w Leszczach (ok. 1804-ok. 1808), altarysta w Kołnuchach (ok. 1808-ok. 1835); zm. ok. 1834-1835 r. (*Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1833-1836).

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z dwóch wiosek funduszowych plebańskich składających się z dusz męskich 51, żeńskich 42, tudzież z funduszowej jurysdyki przy kościele w miasteczku eyragolskim będącej, składającej się z chrześcijańskich dusz męskich 5, żeńskich 10, i z żydowskich męskich dusz 10, żeńskich dusz 15.

[171v]

Po odtrąceniu na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 119 kopiejek 93 i ½.

Jak dawno plebanem?

Rok 13. jestem plebanem eyragolskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Wilnie, w seminarium diecezji wileńskiej.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię eyragolską egzaminował mnie JW Imość ksiądz Adam Kościa biskup diokleceński [!], kawaler Orderu św. Stanisława, kanonik katedralny i oficjał podtenczas żmudzki.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele parafialnym giedroyckim⁶⁹⁴ w ujeździe wileńskim sześć lat służyłem za wikariusza, gdzie dla niemieszkalności samego plebana tak w administrowaniu sakramentów, jako i w nauczaniu parafianów wszelką powinność plebańską dopełniałem. W końcu szóstego roku mojego wikariuszostwa jaśnie oświecony książę jegomość Stefan Giedroyć biskup żmudzki prawo objęcia eyragolskiej plebanii dla mnie jako kolator i biskup podpisał.

694 Giedroycie (lit. Giedraičiai) – obecnie: Litwa, okr. upicki, rej. malacki.

[172]

Z 14. punktu.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od pierwszego Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii eyragolskiej ochrzczono płci męskiej 106, żeńskiej 93. Umarło płci męskiej 79, żeńskiej 67. Zaślubiono par 61.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkoła parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dziatki uczących się. Miewa onych w czasie tylko zimowym 12 lub 18. Od wiosny aż do jesieni wracają się do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, kaleków z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 14.

Z 11. punktu⁶⁹⁵.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii eyragolskiej o półtorej mili od parafialnego kościoła eyragolskiego jest kościół drugi filialny w trakcie parnarowskim zowiący się Parnarów⁶⁹⁶. Przy tym kościele miejscowego księdza nie ma. Przy tym stałego funduszu tylko trzy morgi gruntu, na którym kościół parnarowski, cmentarz i rezydencja na przyjazd księdza do kościoła parnarowskiego, ku posłudze duchownej co cztery

[172v]

niedzieli dojeżdża kapłan od kościoła parafialnego eyragolskiego.

Takoż w parafii eyragolskiej o milę od parafialnego kościoła eyragolskiego jest kaplica w dobrach Lescze⁶⁹⁷ zwanych, zowiąca się Lescze, przy której

⁶⁹⁵ W oryg.: z 21. punktu.

⁶⁹⁶ Parnarów, Pernarów (lit. Pernarava) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański.

⁶⁹⁷ Lescze, Leszcze (lit. Lesčiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

ksiądz świecki Franciszek Żurawski⁶⁹⁸, co do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim. Za posługę duchowną od dworu lesczewskiego na życie bierze ordynarię i pensję.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

ksiądz Jakub Omulski kanonik katedr[y] inflantskiej,
pleban eyragolski, dziekan krokowski, pisarz apostolski.

[173]

GAWRAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieyńskim, od miasteczka Gawra⁶⁹⁹ zowiąca się gawrańska. Ja, ksiądz świecki Antoni Budryk⁷⁰⁰ pleban gawrański, urządzam ona.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza Jerzego Rozgieyki⁷⁰¹. Ten do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia gawrańska rozciąga się wzdłuż dwie, wszecz półtorej mili litewskiej.

698 Żurawski Franciszek – subdiakon 10 II 1788 r. (tyt. kan. wik. w Średnikach), diakonat 17 II 1788 r., prezbyterat 24 II 1788 r., kapelan w Leszczach (przed 1797-?); pozostałe losy nieznane; zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 23v, 24).

699 Gawry (lit. Gaurė) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski.

700 Budryk Antoni – ord. ok. 1752 r., wikary w Siadach (ok. 1752-ok. 1763), pleban w Gawrach (ok. 1763-1803); zm. w 1803 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

701 Rozgieyko Jerzy – ur. ok. 1766 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 7 XII 1788 r., subdiakon 3 IV 1790 r. (tyt. kan. wik. w Janiszkach), diakonat 6 IV 1790 r., prezbyterat 18 IV 1790 r., wikary w Gawrach (przed 1797-1803), pleban tamże (1803-1811); zm. w 1811 r. (LNB, LOrd, k. 24v, 28, 28v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 336, k. 16; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809).

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1262.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam gawrańską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 34 w plebanii gawrańskiej mieszkałem.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 11, żeńskich 16. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi miano rubli 23 kopiejek 50.

Jak dawno plebanem?⁷⁰² Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem

[173v]

w Worniach, w seminarium żmudzkiem.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię gawrańską egzaminował mnie wielmożny ksiądz Krzymowski kanonik żmudzki i auditor. Prawo objęcia plebanii gawrańskiej wydane i podpisane od wielmożnego kolatora Tomasza Mirskiego⁷⁰³

702 W oryg. brak odpowiedzi na to pytanie.

703 Mirski Tomasz – ur. w 1738 r., właściciel dóbr w pow. brasławskim, porucznik buławy polnej litewskiej, posłował na sejm elekcyjny, gdzie poparł wybór Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764), generał adiutant buławy polnej WKL (przed 1766), członek komisji do odnowienia granicy między Żmudzią a powiatami upickim, wilkomierskim i brasławskim (1766-po 1768), konsyliarz konfederacji pow. brasławskiego (1767), przystąpił do konfederacji barskiej (1769), marszałek pow. brasławskiego (VII 1769), po nieudanej wyprawie Pułaskich przebywał najpierw w Prusach, potem w Bielsku (k. Cieszyna) i Preszowie (1769-1771), później znów brał udział w działaniach konfederackich na Litwie (1771), ciężko ranny w potyczce pod Lipinami k. Przasnysza Małego, po wyzdrowieniu prowadził jeszcze działania w Wielkopolsce i na Podkarpaciu; później wycofał się z życia publicznego; zm. po 1793 r. (W. Szczygielski,

generał adiutanta bywanych wojsk polskich. Jaśnie wielmożny ksiądz Jan Łopaciński biskup żmudzki ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele siadzkim w powiecie tel-szewskim za wikariusza i kaznodzieję służyłem lat 11. Ku końcowi 11. roku kapłaństwa mojego dana mi jest plebania gawrańska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii gawrańskiej ochrzczono płci męskiej 44, żeńskiej 56. Umarło płci męskiej 22, żeńskiej 12. Zaślubiono par 18.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się i miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 4, a czasem 5. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 10.

[174]

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii gawrańskiej o milę od kościoła parafialnego gawrańskiego jest kościół drugi księży benedyktynów we wsi zwanej Poszołtunie⁷⁰⁴, zowiący

Mirski (Światopełk-Mirski) Tomasz, PSB, t. 21, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1976, s. 353-354).

704 Poszałtuń, Poszołtuń, Poszołtunie (lit. Pašaltuonys) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. jurborski.

się poszołtuński, przy którym ksiądz Paweł Mordas⁷⁰⁵ tegoż zakonu żyje z swojego funduszu.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Antoni Budryk
pleban gaurański.

[175]

GIRTOKOLSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmuydzkim, w powiecie rosieńskim, od miasteczka Girtokol zowiąca się girtokolska. Ja, ksiądz świecki Józef Matuszewicz⁷⁰⁶ pleban girtokolski, urządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza świeckiego Adama Montwida⁷⁰⁷, który do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkiem.

Jaka rozległość parafii?

Parafia girtokolska wzdłuż rozciąga się trzy⁷⁰⁸, wszcz półtorej mili litewskiej.

705 Mordas Paweł OSB – ur. ok. 1755 r., ord. ok. 1782 r., przełożony w Poszołtuniu (ok. 1787-po 1803), przełożony w Starych Trokach (przed 1804-?); zm. po 1804 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *ibidem*, f. 822, op. 12, nr 2945, k. 19; *Directorium* OSB 1833).

706 Matuszewicz Józef – ur. ok. 1748 r., ord. ok. 1774 r., wikary w Olsiadach (ok. 1774-ok. 1778), w Masiadach (ok. 1778-ok. 1782), w Janiskach (ok. 1782-ok. 1793), pleban w Girtakolu (ok. 1793-1808) i altarysta tamże (przed 1806-?); zm. w 1808 r., być może tożsamy z Józefem Matuszewiczem, altarystą w Sałantach od 1785 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 317; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 442, k. 47; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

707 Montwid Adam – diakonat 17 I 1795 r., prezbiterat 19 I 1795 r., wikary w Girtakolu (przed 1797-?); pozostałe losy nieznane; zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 33).

708 W oryg. powtórzono wyraz: [...] wzdłuż rozciąga się wzdłuż trzy.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 3224.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam girtokolską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat pięć w plebanii girtokolskiej mieszkam i urządzam onę z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Funduszu żadnego nie mam, z krescencji tylko, ośmiu morgów pola i kołedy parafialnej żyję.

Jak dawno plebanem?

Rok piąty jestem plebanem girtokolskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum

[175v]

odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium egzaminów z nauk przed zaprzysiężeniem na plebanię girtokolską egzaminował mnie JWJ ksiądz Adam Kościa biskup diokleński, oficjał żmudzki, a prawo objęcia plebanii jaśnie oświecone [!] książę Stefan Giedroyc jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele olsiadskim w powiecie telszewskim lat 4, w tymże ujeździe przy kościele masiadskim lat 4, przy kościele janiskim w powiecie szawelskim lat 11 za wikariusza służyłem. Ku końcowi dziewiętnastego roku kapłaństwa mojego dana mi jest plebania girtokolska.

Z 14. punktu.

[Podane także być powinny raporta], [jak] wiele w tym roku [w każdej parafii] chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii girtokolskiej ochrzczono płci męskiej 89, żeńskiej 83. Umarło płci męskiej 29, żeńskiej 41. Zaślubiono par 22.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne są?

Szkółka parafialna z racji bliskich szkół rosieyńskich publicznych w odległości o milę jedną, tu w Girtokolu nie utrzymuje się.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. Tułających się po domach w miasteczku koło kościoła sług kościelnych, żebraków, starych, chorych,

[176]

niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 11.

[Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź każdy kościół, bądź kaplica.]

Przy kościele parafialnym girtokolskim, ku pomocy plebanów girtokolskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem wdrożonej, mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Antoni Niwiński⁷⁰⁹, ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w Worniach, w seminarium żmudzkiem. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 60.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książećcia Giedroycia biskupa żmudzkiego

709 Niwiński (Niewiński) Antoni – I tonsura i cztery święcenia niższe 16 XII 1781 r., subdiakon 2 VII 1783 r. (tyt. kan. wik. w Girtokolu), diakonat 6 VII 1783 r., prezbyterat 9 VII 1783 r., altarysta w Girtokolu (przed 1797-?), nienotowany w 1803 i 1806 r., wikary w Ławkowie (przed 1809-?) i mansjonarz tamże (przed 1815-?); zm. po 1815 r. (LNB, LOrd, k. 9, 14, 14v; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decem-
bra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Józef Matusiewicz pleban girtokolski
Ksiądz Antoni Niwinski
wikariusz przysięgły, czyli altarysta, girtokolski.

[177]

GRYNKISKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od miasteczka Grynki⁷¹⁰ zowiąca się grynkińska. Ja, ksiądz świecki Antoni Gilwicki⁷¹¹ pleban grynkiński, urządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję jednego wikariusza, księdza świeckiego Dawida Alexandrowicza⁷¹², który do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia grynkińska wzdłuż rozciąga się mil 3, wszerz mil 2 i jedną ćwierć litewską.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1500.

Czy pleban tylko jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam grynkińską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze mieszkam w plebanii grynkińskiej.

710 Grynki, Hrynki (lit. Grinkiškis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiłski.

711 Gilwicki Antoni – ord. ok. 1758 r., wikary w Bejsagole (ok. 1758-ok. 1764), pleban w Grynki (ok. 1764-ok. 1798); zm. ok. 1804 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 333).

712 Alexandrowicz Dawid – ur. ok. 1734 r., ord. ok. 1777 r., wikary w Hrynki (przed 1797-?) i w Średnikach (ok. 1800-po 1803); zm. przed 1806 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z dwóch wiosek funduszowych plebańskich składających się z dusz męskich 40, żeńskich 45. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 87 kopiejek 5½.

Jak dawno plebanem?

Rok 34. jestem plebanem gryniskim.

[177v]

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię gryniską egzaminował mnie JWJX Antoni Tyszkiewicz przeszły biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii gryniskiej wydane i podpisane od JW kolatora Tadeusza Białłozora⁷¹³ ciwuna Wielkich Dyrwian Księstwa Żmudzkiego ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele beysagolskim w szawelskim ujeździe za wikariusza służyłem lat 5 i pół. W roku 6. dana mi jest plebania gryniska.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii gryniskiej ochrzczono płci męskiej 70, a żeńskiej 60. Umarło płci męskiej 23, żeńskiej 18. Zaślubionych par 27.

⁷¹³ Białłozor Tadeusz Montwid – starosta kojrański, ciwun tendziagolski (1765-1773), retowski (1773-1779), Małych Dyrwian (1778?-1783) i Wielkich Dyrwian (1783-1790); zm. 6 XII 1806 r. (Urzędnicy, t. 3, s. 98, 101, 125, 134, 320).

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 10, a czasem 15. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

[178]

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przeze mnie zabudowanym służy kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 7.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii grynkiskiej, ku pomocy plebanów grynkiskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, o jedną milę od parafialnego kościoła grynkiskiego w wiosce Wasiliszki zowiącej się jest kaplica nazywająca się Wasiliszki, przy której mieszka przysięgły altarysta, ksiądz świecki Tadeusz Tubinowski⁷¹⁴, co do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkiem. Żyje z funduszu pieniężnego według abiuraty, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe na utrzymanie wszelkich ekspensów kaplicy i plebanii rocznego dochodu z stałego funduszu ma rubli 62 kopiejek 25.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

ks. Antoni Gilwicki pleban grynkiski
ks. Tadeusz Tubinowski alt[arys]ta wasiliski.

714 Tubinowski Tadeusz – ur. 1768 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 17 VI 1792 r., subdiakon 13 II 1793 r. (tyt. kan. wik. w Bejsagole), diakonat 25 II 1793 r., prezbiterat 3 III 1793 r., altarysta w Wasiliszkach (ok. 1792-po 1803), wikary w Chwejdanych (przed 1806-?) i w Nowym Mieście (przed 1809-?); zm. przed 1815 r. (LNB, LOrd, k. 31, 31v, 32; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809).

[179]

PARAFIA JASWOYŃSKA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim⁷¹⁵ [!], od miasteczka Jaswoynie zowiąca się jaswoyńska. Ja, ksiądz świecki Michał Koryzna pleban jaswoyński, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję dwóch wikariuszów: księdza Marcina Woyszwilę⁷¹⁶, księdza Andrzeja Czasewicza⁷¹⁷. Oba[j] wspomnieni księży wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się prawidła w Worniach, w seminarium żmudzkim brali.

Jaka rozległość parafii?

Parafia jaswoyńska rozciąga się wzdłuż mili pół trzeciej, wszecz mil dwie litewskich.

[I jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących w ogóle płci męskiej i żeńskiej 3350.

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną plebanią jaswoyńską mam, drugiej nie mam.

715 Tak w rękopisie. Chodzi o pow. kowieński.

716 Woyszwilło Marcin – ur. ok. 1760 r., ord. w 1791 r. przez bpa T. Bukatego, wikary w Jaswojniach (przed 1797-1799), wikary i altarysta w Betygole (1799-po 1809); zm. po 1809 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 317; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 229, k. 354v; *Directorium* Żmudź 1809).

717 Cz. (Czasewicz) Andrzej – ur. ok. 1771 r., kształcił się w Kownie, I tonsura i cztery święcenia niższe 11 V 1797 r., subdiakon 16 VI 1797 r. (tyt. kan. wik. w Jaswojniach), diakonat 18 VI 1797 r., prezbiterat 27 VI 1797 r., wikary w Jaswojniach (1797-ok. 1804), w Hrynkiszkach (ok. 1804-ok. 1809), wikary w Kurszanach (ok. 1809), altarysta w Kużach (1809-1810), administrator w Bejsagole (przed 1815-ok. 1820), wikary w Jaswojniach (przed 1820-1827), pleban w Janopolu (1827-ok. 1832), altarysta w Pokrożeńcu (ok. 1832-1833); rezydent(?) w Datnowie (ok. 1833-1835), w Janopolu (ok. 1835-ok. 1836), altarysta w Pokrożeńcu (ok. 1837-ok. 1844); zm. ok. 1843-1844 r. (LNB, LOrd, k. 35, 35v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 333; LVIA, f. 3005, ap. 26, b. 17; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829, 1833-1836, 1838-1845; L. Jovaiša, LSD II, cz. 2, t. 3, s. 30; RGW, s. 430).

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze mieszkam przy jaswoyńskiej plebanii. Po objęciu od lat 25 nie odalałem się.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej składającej się z dusz męskich 100, żeńskich 105. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie siebie, kościoła, plebanii, księży wikariuszów, czeladzi i całego gospodarstwa mam rubli 126.

Jak dawno plebanem?

Rok 25. jestem plebanem jaswoyńskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Nauki ściągające się do stanu duchownego brałem w seminarium wileńskim u księży misjonarzy.

[179v]

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu i przez jakie stopnie urzędowania duchownego doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłaństwo do dyspozycji JWJ Jana Łopacińskiego biskupa żmudzkiego mieszkałem przy kościele infułackim szydlowskim ku pomocy przyparafialnej w tymże, w ujeździe rosieńskim. W ciągu tego mojego mieszkania dana mi jest plebania jaswoyńska. Przed zaprzysiężeniem na tąż plebanię egzaminował mnie tenże sam biskup Łopaciński i prawo do objęcia tej ręką swą podpisał jako kolator.

Z 14. punktu.

[Podane także być powinny raporta], [jak] wiele w tym roku [w każdej parafii] ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 do ostatnich dni Decembra w parafii jaswoyńskiej ochrzczono płci męskiej 73, żeńskiej 52. Umarło płci męskiej 44, żeńskiej 63. Zaślubiono par 45.

Z 5. punktu.

Czy jest szkołka parafialna?

Szkołka parafialna utrzymuje się przez kleryka z seminarium wziętego księdza Dominika Meszkowskiego⁷¹⁸ nazywającego się. Ten ma stół w plebanii, zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się, miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 30. Na lato powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, czytania, pisanie w języku polskim i łacińskim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie mam. W szpitalu jednak znajduje się płci męskiej 2, żeńskiej 3. Z jałmużny parafialnej żyją.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii jaswoyńskiej o półtorej mili od parafialnego kościoła jest kościółek murowany Poniewież⁷¹⁹ zwany. Bez żadnego funduszu, dwór tylko poniewieski dla swojej wygody za pozwoleniem zwierzchności zakonnej i plebana utrzymał kapelana księdza Tadeusza Prosciewicz⁷²⁰ zakonnika pijarskiego.

[180]

Takowy raport na skutek ukazi Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Jmści Giedroycia biskupa żmudzkiego naj-sprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

ks. Michał Koryzna

prał[at] dziek[an] kat[edry] żm[udzkiej], pleban jaswonski mp.

718 Meszkowski (Myszkowski) Dominik – ur. ok. 1765 r., ord. ok. 1800 r., wikary w Widuklach (ok. 1802-po 1806), administrator w Rawdzianach (przed 1809-?), wikary w Szydłowie (przed 1815-?), mansonarz w Upinie (przed 1819-?), wikary w Konstantynowie (przed 1822-1822), wikary w Powondeni (1822-1823), kapelan w Warpucianach (1823-ok. 1830); zm. ok. 1830 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819, 1822-1825, 1829, 1831).

719 Poniewież (lit. Panevėžius) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kowieński.

720 Prosciewicz Tadeusz SchP – ur. 1 XI 1750 r. na Żmudzi, wstąpił do pijarów w Lubieszowie alias Nowym Dolsku 28 X 1772 r., profesja 28 X 1774 r. tamże, ord. w 1777 r. z rąk bpa Tomasza Zienkowicza, nauczyciel w Rosieniach (przed 1782-?), kapelan we dworze w Poniewieżu (par. Jaswojnie, przed 1797-?), inkardynował się do diecezji, prawdopodobnie żmudzkiej (po 1798); zm. po 1798 r. (LMAVB, sygn. F9-1840, k. 23v-24; RGW, s. 71).

[181]

JURBORSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od miasteczka Jurbork⁷²¹ zowiąca się jurborska. Ja, Kasper książę Giedroyc pleban jurborski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję dwóch wikariuszów, księży świeckich: księdza Antoniego Laudanskiego⁷²² i księdza Józefa Koncewicza⁷²³. Obydwaj ci wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w seminarium żmudzkim w Worniach.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia jurborska rozciąga się wzdłuż na dwie mile litewskie, wszecz na milę i pół.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej głów 2457.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam plebanię jurborską, dru-

[181v]

giej nie posiadam.

721 Jurbork (lit. Jurbarkas) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. jurborski.

722 Laudański (Lawdański) Antoni – ur. ok. 1765 r., kształcił się w Kretyndze, I tonsura i cztery święcenia niższe 7 III 1786 r., subdiakonat 8 XII 1788 r. (tyt. kan. wik. w Telszach), diakonat 11 I 1789 r., prezbiterat 13 I 1789 r., wikary w Jurborku (przed 1797-po 1803); zm. przed 1806 r. (LNB, LOrd, k. 20, 25, 25v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; RGW, s. 113).

723 Koncewicz (Końcewicz) Józef – ur. ok. 1773 r. (być może tożsamy z Józefem Koncewiczem, który przyjął cztery święcenia niższe 30 VI 1793 r. w Worniach – później nie był wzmiankowany w LOrd), wikary w Jurborku (przed 1797-?); następnie notowany jako inwalida w Worniach (ok. 1802-?); być może tożsamy z Klemensem Koncewiczem, wikarym w Kulach (przed 1809-?) i altarystą w Kławanach (po 1809-1814); zm. w 1814 r. (LNB, LOrd, k. 32; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 3, k. 58; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeśli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 10 w plebanii mieszkałem i dotąd ciągle mieszkam. Prócz że za rządu polskiego jako pisarz wielki W[ielkiego] Ks[ięstwa] L[i]tewskiego zjeżdżałem do Warszawy na sądy zadworne asesorskie.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej i z jurysdyki w miasteczku Jurborku składających się z dusz męskich 108, żeńskich 89. Po odtrąceniu na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potakowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszy i czeladzi mam rubli 92 kopiejek 10.

Jak dawno plebanem? Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Rok jestem dziesiąty plebanem jurborskim. Do stanu duchownego nauki brałem w Worniach, w seminarium

[182]

zmudzkiem.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię jurborską egzaminował mnie JWJX Adam Kościa biskup diokleński, przeszły oficjał diecezji żmudzkiej, a prawo objęcia plebanii JO książę Giedroyc biskup żmudzki ręką swoją jako kolator i biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana, gdy zawakowała⁷²⁴ plebania jurborska, tę za prezentą JO książęcia biskupa żmudzkiego uzyskałem.

Na 14. punkt.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

W roku 1797 od 1 dnia Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii jurborskiej ochrzczono płci męskiej 87, żeńskiej 63. Umarło płci męskiej 79, żeńskiej 41. Zaślubiono par 32.

724 Wakować – (o posadzie, urzędzie) być niezajętym, wolnym, opuszczonym.

[182v]

Na 5. [punkt].

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółki parafialnej nie ma, bo z samej prostoty chłopskiej ich ludność parafii złożona.

Na 6. punkt.

Na szpital jest zapisana funduszem JW Kopcia⁷²⁵ kasztelana mścisławskiego [!] gruntu włoka, z której nie więcej jest dochodu szpitalowi jak rubli 8. Żebraków i niedołęgów w szpitalu jurborskim jest osób obojej płci dusz 18⁷²⁶.

Takowy raport podług ukazi [Departamentu] Monarchicznego Justic Kollegii wiernie sporządzony własną ony stwierdzam ręką. Miesiąca Februarii 1/11 dnia 1798 roku.

Kasper książę Giedroyc pleban jurborski mp, pisarz W[ielki]
W[ielkiego] Ks[ięstwa] Lit[ewskiego], kawaler Orderu św. Stanisława.

[183]

KIELMIŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieyńskim, od miasteczka Kielmy⁷²⁷ zowiąca się kielmieńska. Ja, ksiądz świecki Floryan Zawistowski pleban kielmieński, urządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Jana Jurewicza⁷²⁸, księdza Jakuba Dyglewicza⁸¹⁰. Ci obydwaj wikariuszowie do duchownego stanu ściągając się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

725 Kopec Jan Karol h. Kroje – starosta brzeski (1652-1665, 1670-1680), cześnik litewski (1656), podstoli (1658), wojewoda połocki (1658), kasztelan trocki [!] (1670-1681) i starosta jurborski, którego włoka ziemi na szpital została zapisana w 1689 r.; żonaty z Aleksandrową Ludwikową Radziwiłłową (1642) i Lukrecją Marią Strozzi (1658/1659); zm. 1 V 1681 r. (KAKA, sygn. 5, k. 15v; *Urzędnicy*, t. 2, s. 128, 603; V. Juzumas, *Žemaičių vyskupijos*, s. 790; T. Wasilewski, *Kopec Jan Karol*, PSB, t. 13, Wrocław-Warszawa-Kraków, s. 628-629).

726 W oryg. brak jest odpowiedzi na pytania zawarte w punkcie 11.

727 Kielmy (lit. Kelmė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

728 Jurewicz Jan – ur. ok. 1765 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 28 III 1790 r., subdiakon 24 II 1791 r. (tyt. kan. wik. w Wilkii), diakonat 27 II 1791 r., prezbiterat 13 III 1791 r.,

Jaka rozległość parafii?

Parafia kielmieńska wzdłuż rozciąga się pół trzeciej, wszere dwie mile litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 3000.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam kielmieńską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 10 w plebanii kielmieńskiej mieszkałem. Pierwszy raz oddaliłem się dopiero na sprawowanie funkcji deputata do Wilna w Trybunale Koła Duchownego. Po tej ukończonej powróciłem do kielmieńskiej plebanii i urządzam oną z obowiązku mego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składający się z dusz męskich 65, żeńskich 78. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów plebanii i księży wikariuszów, i czeladzi, mam rubli 105 kopiejek 45.

Jak dawno plebanem?

Rok 10. jestem plebanem kielmieńskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego [ściągające się nauki] brałem w zakonie księży jezuitów.

wikary w Kielmach (przed 1797-?), administrator w Krożach (ok. 1800-ok. 1805), administrator w Telszach (ok. 1805-?), mansonarz w Pojuru (przed 1815-1815), altarysta NMP Różańcowej w Telszach (1815-1817); zm. w 1817 r. (LNB, LOrd, k. 28, 30; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 587; *ibidem*, b. 331, k. 56, 60; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1819).

- 729 Dyglewicz Jakub – ur. ok. 1771 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 5 I 1795 r., subdiakon 22 XI 1795 r. (tyt. kan. wik. w Posuszwiu), diakonat 29 XI 1795 r., prezbiterat 19 XII 1795 r., wikariusz w Kielmach (ok. 1796-?), później inwalida (ok. 1799-ok. 1824); zm. ok. 1823-1824 r. (LNB, LOrd, k. 32v, 34, 34v; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825).

[183v]

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w zakonie z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanę kielmieńską egzaminował mnie JO ksiązę Stefan Giedroyć biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przez lat 13 mieszkalem w zakonie jezuitów. Po skasowaniu tego zakonu byłem prorektorem szkół powiatowych mozyrskich lat 9. Po tym zostawałem przez lat 4 przy boku JO ksiązęcia pasterza. W końcu dana mi jest plebania kielmieńska, a po tym kolejno zostałem koadiutorem infulacji szkudskiej i koadiutorem kanclerzem diecezji żmudzkiej.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych i zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii kielmieńskiej ochrzczono płci męskiej 90, żeńskiej 76. Umarło płci męskiej 48, żeńskiej 35. Zaślubiono par 18.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna z powodu bliskich szkół narodowych publicznych w mieście Krożach o mil 2 tylko odległych przy kościele kielmieńskim nie utrzymuje się.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 18.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica etc.

Przy kościele parafialnym kielmieńskim o jedną ćwierć mili litewskiej od kościoła parafialnego jest kaplica prywatna we wsi zwanej Wierpiany⁷³⁰,

730 Wierpiany (lit. Verpena) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

do której dla odprawienia nabożeństwa jeździ co trzecią niedzielę ksiądz wikariusz kielmieński.

Przy tymże kościele parafialnym kielmieńskim, ku pomocy plebana, ku posłudze duchownej

[184]

parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, jest wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiązę Ignacy Giedroyć, który utrzymuje tu księdza z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe według abiuraty ma dochodu rubli 75 kopiejek 15.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO ksiązęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Florian Zawistowski pleban kielmieński,
kanclerz diecezjalny żmudzki.

[185]

KOŁTYNIAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieyńskim, od miasteczka Kołtyniany zowiąca się kołtyniańska. Ja, ksiądz świecki Antoni Januszkiewicz pleban kołtyniański, urządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując trzech wikariuszów: księdza Dominika Lenkiewicza⁷³¹, księdza Jakuba Tołłokiewicza⁷³², księdza Michała Daukszę⁷³³. Wszyscy trzej

731 Lenkiewicz Dominik – ur. ok. 1766 r., ord. ok. 1795 r., wikary w Kołtynianach (przed 1797-?), pleban w Kołtynianach (1800-ok. 1823); zm. ok. 1822-1823 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 326, k. 51a; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1824).

732 Tołłokiewicz (Tałlakiewicz) Jakub – ur. ok. 1771 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 23 XI 1794 r., ord. 16 II 1796 r. przez bpa J.A. Giedroycia, wikary w Kołtynianach (1796-1809), w Wojnucie (1809-1819), altarysta w Szwekszniah (1819-ok. 1820); zm. prawdopodobnie w 1820 r. (LNB, LOrd, k. 32v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 262, k. 107; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820).

733 Dauksza Michał – subdiakon 22 XI 1795 r. (tyt. kan. wik. w Niemokształach), diakonat 29 XI 1795 r., prezbiterat 19 XII 1795 r., wikary w Kołtynianach (przed 1797-?); pozostałe losy nieznane; zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 34, 34v).

wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia kołtyniańska wzdłuż rozciąga się na pół czwartej, wszerz na pół trzeciej mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 4300.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam plebanię kołtyniańską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 20 w plebanii kołtyniańskiej mieszkałem. Pierwszy rok dopiero, będąc od JO księcia jegomości biskupa żmudzkiego do konsystorza zawołanym, lubo mieszkam w Olsiadach przy konsystorzu w urzędzie asesora, w czasie atoli wolnym od konsystorza zjeżdżam do plebanii i urządzam onę z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 40, żeńskich 46. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 127 kopiejek 71.

Jak dawno plebanem?

Rok 21. jestem plebanem kołtyniańskim.

[185v]

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię kołtyniańską egzaminował mnie JO książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele infułackim szydlowskim w tymże samym rosieyńskim ujeździe za wikariusza i kaznodzieję służyłem lat 5. W przeciągu tym z rozkazu biskupa diecezjalnego na 32 misjach w diecezji żmudzkiej opowiadaniem nauk moralnych pracowałem. Ku końcowi piątego roku dana mi jest plebania kołtyniańska.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii kołtyniańskiej ochrzczono płci męskiej 114, żeńskiej 97. Umarło płci męskiej 53, żeńskiej 45. Zaślubiono par 53.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 15, a czasem 20. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania i pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołągów z parafialnej jałmużny żyjących najduje się płci męskiej i żeńskiej 30.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny,

[186]

[bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica etc.

W parafii kołtyniańskiej o mil 2 od kościoła parafialnego kołtyniańskiego jest kościół drugi filialny we wsi zwanej Upina zowiący się upiński, przy którym ksiądz świecki Fabian Bernacki⁷³⁴, co do duchowieństwa w Wor-

⁷³⁴ Bernacki Fabian – ur. ok. 1738 r., ord. ok. 1768 r., mansjonarz w Upinie (ok. 1771-po 1820); zm. po 1820 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820).

niach, w seminarium żmudzkim edukowany. Bez funduszu stałego, z obwencji ode mnie postąpionych i z gruntu od dworu upińskiego docześnie danego za posługę duchowną parafianom kołtyniańskim żyje.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księżęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Antoni Januszkiewicz kanonik
żmudzki, pleban kołtyniański.

[187]

KROKOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosienskim⁷³⁵ [!], od miasteczka Kroki zowiąca się krokowska. Ja, ksiądz świecki Antoni Mackiewicz pleban krokowski, zarządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do pomocy swojej księży?

Utrzymuję jednego wikariusza, księdza Jana Serafinowicza⁷³⁶. Ten wikariusz do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia krokowska wzdłuż rozciąga się pół trzeciej, wszecz trzy mile litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 2350.

735 Parafia Kroki leżała w pow. kowieńskim.

736 Serafinowicz Jan – ur. ok. 1754 r., subdiakoniat 29 X 1780 r. (tyt. kan. wik. w Wilkii), diakonat 1 XI 1780 r., prezbiterat 5 XI 1780 r., wikary w Krokach (przed 1797-1804), mansjonarz w Wodźgirach (1804-po 1809), wikary w Kużach (1813-1816), w Ejragole (przed 1819-ok. 1820), wikary w Wodźgirach (ok. 1820-ok. 1835, w latach 1824-1829 określany jako kapelan – capellanus); zm. ok. 1834-1835 r. (LNB, LOrd, k. 2v, 3, 3v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 364; LVIA, f. 3002, ap. 13, b. 30, k. 6v-7; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1836; L. Jovaiša, LSD II, cz. 2, t. 3, s. 30).

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam krokowską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze w plebanii krokowskiej mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z wiosek funduszowych plebańskich składających się z dusz męskich 45, żeńskich 51, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 97 kopiejek 95.

[187v]

Jak dawno plebanem?

Rok 6. jestem plebanem krokowskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię wornieńską egzaminował mnie JWJ ksiądz Jan Łopaciński przeszły biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii wornieńskiej jako kolator i biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana w tymże roku JWJ ksiądz Jan Łopaciński przeszły biskup żmudzki posłał mnie do Warszawy, gdzie lat dwie w nuncjaturze uczyłem się prawa duchownego. W końcu drugiego roku umieszczony zostałem w konsystorzu żmudzkim za pisarza, którym byłem lat cztery. Na końcu roku czwartego dana mi jest plebania wornieńska, w której lat dwie wymieszkawszy, z woli JWJ księdza Jana Łopacińskiego przeszłego biskupa żmudzkiego przeniesiony byłem do plebanii raudziańskiej. W tej mieszkalem lat 15. Po trzeci dopiero raz z woli JO książęcia Stefana Giedroycia biskupa żmudzkiego z raudziańskiej plebanii przeniesiony jestem do plebanii krokowskiej i w tej mieszkam.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny

[188]

raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii krokowskiej ochrzczono płci męskiej 94, żeńskiej 82. Umarło płci męskiej 53, żeńskiej 44. Zaślubiono par 30.

Z 5. punktu.

Łub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych w czasie zimowym w liczbie 10, czasem 15. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim i łacińskim.

Na 6. punkt.

Funduszem do szpitala krokowskiego nadana jest wieś zowiąca się Piple składająca się z dusz męskich 31, żeńskich 34. Według abiuraty po odtrąceniu na podatek skarbowy ma dochodu rocznego rubli 100 kopiejek 80. W domu szpitalnym staraniem JO książęcia Stefana Giedroycia biskupa żmudzkiego najporządniej i najwygodniej zabudowanym ubogich, żebraków, niedołęgów, chorych, starych z tego funduszu i z jałmużny parafialnej żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 20.

Przy kościele parafialnym krokowskim, ku pomocy plebanów krokowskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Andrzej Rekwart⁷³⁷. Ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w zakonie jezuickim. Żyje z funduszu pieniężnego. Po odtrąceniu opłaty na podatki

⁷³⁷ Rekwart (Rekwartt) Andrzej – altarysta w Krokach (przed 1797-ok. 1802); pozostałe losy nieznane; zm. ok. 1801-1802 r. (LVIA, f. 3002, ap. 13, b. 30, k. 26; *Directorium Żmudź* 1803, s. 65).

[188v]

skarbowe ma dochodu rocznego rubli 74 kopiejek 60.

W tymże samym miasteczku Kroki jest drugi kościół wspólny z klasztorem pod tytułem wielbnych zakonnic katarzynek przy kościele zakonnic katarzynek z urzędnika JO księcia Stefana Giedroycia biskupa żmudzkiego. Ku posłudze duchownej jest ksiądz świecki Eliasza Bużewicz⁷³⁸. Ten do duchownego stanu ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim. Ma stół i pensję od tychże wielbnych zakonnic katarzynek.

Z 11. punktu.

[Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, bądź kaplica].

W parafii krokowskiej kaplic jest dwie. Jedna o półtorej mili od parafialnego kościoła krokowskiego zowiąca się Skinderyszki⁷³⁹, druga od parafialnego kościoła o milę zowiąca się Poszuszwie⁷⁴⁰. Obiedwie [!] bez żadnego funduszu.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawniej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną ręką podpisuję.

Ksiądz Antoni Mackiewicz
pleban krokowski, pisarz apostolski

Ksiądz Andrzej Rekwart
wikariusz przysięgły, czyli altarysta, krokowski.

738 Bużewicz (Buzewicz) Eliasza – ur. ok. 1755 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 14 IX 1783 r., subdiakon 1 II 1784 r. (tyt. kan. wik. w Szydłowie), diakonat 8 II 1784 r., prezbiterat 15 II 1784 r., administrator i kapelan katarzynek w Krokach (przed 1789-1802), altarysta w kościele parafialnym tamże (1802-po 1809); zm. po 1809 r. (LNB, LOrd, k. 14v; 16; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 333; LVIA, f. 3002, ap. 13, b. 30, k. 26; *Directorium Żmudź* 1809; V. Kamuntaviciënė, *op. cit.*, s. 46).

739 Skinderyszki, Rezgi, Rezgie (lit. Pajieslys) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański.

740 Poszuszwie w par. Kroki (lit. Pašušvys) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański.

[189]

KROZKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieyńskim, od miasteczka Kroże zowiąca się krozka. Ja, ksiądz świecki Dominik Mańkowski⁷⁴¹ pleban krozki, zarządzam onę.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Jana [!] Borkowskiego⁷⁴² i księdza Polikarpa Jagmina⁷⁴³. Obydwa wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia krozka rozciąga się wzdłuż mil cztery, wszerek mil trzy litewskich.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 4212.

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam kroską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat gorą 40 częściej mieszkalem w plebanii kroskiej, czasem przy kościele filialnym pojurskim należącym do plebanii kroskiej, a teraz ustawicznie mieszkam, zarządzam oną z obowiązku mego.

741 Mańkowski Dominik – ord. ok. 1756 r., kapelan bpa Antoniego Tyszkiewicza (ok. 1756-ok. 1757), pleban w Krożach (1758-1797); zm. nagle w 1797 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; M. Wołonczewski, *Biskupstwo*, s. 99; RGW, s. 76).

742 Błędnie wpisane imię. Poprawnie: Borkowski Józef – ur. ok. 1769 r., kształcił się w Kretyndze, subdiakon 2 VII 1793 r. (tyt. kan. wik. w Gruździach), diakonat 4 VII 1793 r., prezbiterat 7 VII 1793 r., wikary w Krożach (przed 1797-?), pleban w Szawkianach (ok. 1800-1808); zm. w 1808 r. (LNB, LOrd, k. 32; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; *Directorium* Żmudź 1809; RGW, s. 169).

743 Jagmin Polikarp Paweł – ur. ok. 1770 r., subdiakon 3 VII 1796 r. (tyt. kan. wik. w Janiszkach), diakonat 9 VII 1796 r., prezbiterat 13 VII 1796 r., wikary w Krożach (przed 1797-?), w Botokach (ok. 1800-ok. 1805), w Kurtowianach (po 1806-po 1809), administrator w Taurogach (przed 1815-1815); zm. prawdopodobnie w 1815 r. (LNB, LOrd, k. 35; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 704, k. 494v; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825).

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z wsiów funduszowych plebańskich składających się z dusz męskich 278, żeńskich 279⁷⁴⁴, żydowskich męskich 18, żeńskich 20. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiu-raty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów ko-ścioła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 600 kopiejek 20.

Jak dawno plebanem?

Rok 41. jestem plebanem krozkim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem

[189v]

w seminarium wileńskim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysię-żeniem na plebanię kroszką egzaminował mnie ksiądz Krzymowski audi-tor żmudzki i prawo objęcia plebanii kroskiej wydane i podpisane od JO ksiąząt Radziwiłłów kolatorów JW Tyszkiewicz biskup żmudzki ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana byłem za kapelana u JW Tyszkiewicza bi-skupa żmudzkiego, ku końcowi roku pierwszego kapłaństwa mojego dana mi jest plebania krozka.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii kroskiej ochrzczono płci męskiej 100, płci żeńskiej 90. Umarło płci męskiej 70, płci żeńskiej 63. Zaślubiono par 40.

744 W tekście błędnie 70, poprawna liczba została zawarta w tabeli na końcu rękopisu.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkoły publiczne w Krożach w collegium pojezuickim utrzymują księża karmelici.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 15.

Przy kościele parafialnym krożkim, ku pomocy plebanów krożkich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Jan Węckiewicz⁷⁴⁵. Ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w seminarium

[190]

wileńskim. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 45.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii krożkiej o mili półtorej od kościoła parafialnego krożkiego jest kościół drugi filialny we wsi zwanej Pokroźcia⁷⁴⁶, zowiący się pokrożeński, przy którym ksiądz świecki wikariusz przysięgły, czyli altarysta, Stefan Małecki⁷⁴⁷, ku pomocy plebanów krożkich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej. Ten nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim. Żyje z funduszu częścią ziemnego, częścią pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 80.

745 Węckiewicz Jan – ur. ok. 1743 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 29 X 1780 r. w Worniach, ord. ok. 1782 r. w Wilnie, altarysta w Krożach (ok. 1793-ok. 1808); zm. ok. 1807-1808 r. (LNB, LOrd, k. 2; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 364; *Directorium Żmudź* 1809, s. 87).

746 Pokroźcia, Pokroźcie, Pokroźconcie (lit. Pakražantis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

747 Małecki (Melecki) Stefan – ur. ok. 1753 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 7 III 1786 r., subdiakon 2 VII 1786 r. (tyt. kan. wik. w Skirstymioniu), diakonat 9 VII 1786 r., prezbiterat 12 VII 1786 r., altarysta w Pokroźeniu (ok. 1796-ok. 1823); zm. ok. 1822-1823 r. (LNB, LOrd, k. 20, 21, 21v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 364; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1824).

W parafii kroskiej, w miasteczku kroskim, przy kościele panien zakonu św. Benedykta jest kapelan świecki ksiądz Piotr Bortkiewicz⁷⁴⁸ w obowiązku spowiednika, czyli penitencjariusza, bez funduszu, na pensji rocznej, który brał naukę należącą do stanu duchownego w Worniach, w seminarium żmudzkim.

W parafii kroskiej, w Płompiach, jest ksiądz świecki imieniem [Benedykt] Dobszewicz, eksrektor kroski. Po oddaniu szkół kroskich księży karmelitów rezyduje u WW Szuksztów, kuzynów swoich, edukowany w zakonie księży jezuitów, bez stałego funduszu. Żyje z pensji emerytów.

W tymże samym powiecie rosieyńskim, od kościoła kroskiego o mil 6 litewskich, jest kościół filialny, we wsi zwanej Pojurze⁷⁴⁹, zowiący się pojurski, przy którym utrzymuję księdza wikariusza

[190v]

świeckiego imieniem Tadeusza Janikowicza⁷⁵⁰, co do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim, bez funduszu stałego, z obwencjiów parafialnych postąpionych za posługę duchowną parafianom czyniącą się żyje.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książeńcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Dominik Mankowski
kanonik katedry poznańskiej, pleban kroski

Ksiądz Jan Węckiewicz
wikariusz przysięgły, czyli altarysta, kroski

Ksiądz Stefan Małecki
wikariusz przysięgły, czyli altarysta, pokrożeńcki.

748 Bortkiewicz (Bartkiewicz) Piotr – ur. ok. 1759 r., ord. ok. 1782 r., kapelan benedyktynek w Krozach (przed 1797-?), od ok. 1800 r. do śmierci altarysta św. Rodziny w Nowych Żagorach; zm. ok. 1807-1808 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577, k. 9v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 436; *Directorium* Żmudź 1809, s. 88; L. Jovaiša, LSD II, cz. 1, t. 3, s. 195).

749 Pojurze (lit. Dauglaukis) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski; kościół ten leżał z dala od Kroż, bo nad Jurą koło Taurogów i granicy pruskiej (V. Juzumas, *op. cit.*, s. 892-893).

750 Janikowicz (Jamkowicz) Tadeusz – ur. ok. 1753 r., ord. ok. 1788 r., wikariusz i administrator w Pojuru (parafia Kroże) (ok. 1794-po 1825); od ok. 1823 r. inwalida; zm. po 1825 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825).

[191]

LALSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od miasteczka Lale⁷⁵¹ zowiąca się lalska. Ja, ksiądz świecki Waleryan Zburzynski⁷⁵² pleban lalski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza świeckiego Taddeusza [!] Jucewicza⁷⁵³. Ten wikariusz do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia lalska rozciąga się wzdłuż dwie, wszerek półtorej mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1200.

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam lalską, drugiej nie mam.

751 Lale (lit. Lioliai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

752 Zburzyński (Zborzyński) Walerian – ur. ok. 1759 r., kształcił się w Kownie (?-1782), I tonsura i cztery święcenia niższe 19 IX 1783 r., subdiakon 2 II 1785 r. (tyt. kan. wik. w Retowie), diakonat 6 II 1785 r., prezbiterat 13 II 1785 r., wikary w Andrzejowie (ok. 1786-ok. 1788), w Kielmach (ok. 1788-ok. 1791), pleban w Lalach (ok. 1791-ok. 1832), wicedziekan (1797) i dziekan szydłowski (przed 1809-?), kanonik gremialny żmudzki, kanclerz konsystorza żmudzkiego (przed 1815-1832), prowizor seminarium żmudzkiego (przed 1822-1832); zm. ok. 1831-1832 r. (LNB, LOrd, k. 15, 18v, 19; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 364; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833; RGW, s. 87).

753 Jucewicz Tadeusz – ur. ok. 1773 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 11 V 1797 r., subdiakon 16 VII 1797 r. (tyt. kan. wik. w Tryszkach), diakonat 18 VI 1797 r., prezbiterat 27 VI 1797 r., wikary w Lalach (1797-ok. 1805), Kielmach (ok. 1805-?) i w Lidowianach (przed 1809-1817?), następnie pleban w Lidowianach (1817-ok. 1823); zm. ok. 1822-1823 r. (LNB, LOrd, k. 35, 35v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 364; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 710, k. 31; *Directorium* Żmudź 1824).

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat siedem w plebanii lalskiej mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj z onej [!]?

Z gruntów funduszowych bez poddaństwa czeladzią najętą zarabiających się, której płci męskiej jest pięć głów, żeńskiej dwie, żyję. Dochodu stałego żadnego nie mam.

Jak dawno plebanem?

Rok siódmy jestem plebanem lalskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmuydzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię lalską egzaminował mnie JWJ ksiądz Adam Kościa biskup diokleński, wówczas oficjał żmuydzki, i prawo objęcia plebanii lalskiej przez wielmożnych Iwanowiczów jako kolatorów wydane ręką swą stwierdził.

[191v]

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele parafialnym andrzejowskim lat dwie, w tymże samym rosienskim ujeździe przy kościele parafialnym kielmieńskim lat trzy za wikariusza służyłem. Piątego roku kapłaństwa mojego dana mi jest plebania lalska.

Z 14. punktu.

[Podane także być powinny raporta], [jak] wiele w tej parafii w tym roku ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od pierwszego dnia Januarii do ostatniego Decembra w parafii lalskiej ochrzczono płci męskiej 53, żeńskiej 45. Umarło płci męskiej 14, żeńskiej 18. Zaślubiono par 21.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne są?

Szkołka parafialna nie utrzymuje się z racji bliskich szkół narodowych kroskich o mil dwie egzystujących.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przez antecessorów moich zabudowanym żebraków, chorych, niedołęgów, starych na jałmużnie parafialnej męskiej i żeńskiej płci utrzymuje się osób 9⁷⁵⁴.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń jaśnie oświeconego książęcia Giedroycia biskupa żmuydzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

ks. Waleryan Zburzynski poddziekani szydłowski,
pleban lalski mp.

[192]

LIDOWIAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmuydzkim, w powiecie rosieyńskim, od miasteczka Lidowiany⁷⁵⁵ zowiąca się lidowiańska. Ja, ksiądz świecki Adam Kazimierz Stanka Witkiewicz⁷⁵⁶ pleban lidowiański, urządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Nie ma żadnego.

Jaka rozległość parafii?

Parafia lidowiańska wzdłuż rozciąga się mil 2, wszecz milę jedną.

754 W oryg. brak jest odpowiedzi na pytania zawarte w punkcie 11.

755 Lidowiany (lit. Lyduvėnai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

756 Witkiewicz Adam Kazimierz Stanka – ur. ok. 1746 r., ord. ok. 1770 r., wikary w Krokach (ok. 1770), w Kurszanach (ok. 1770-1773), w Szydłowie (ok. 1773-ok. 1774), w Poszaw-szu (ok. 1774-ok. 1777), pleban w Lidowianach (ok. 1777-1817); zm. przed 23 VII 1817 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 364; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 710, k. 34; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących [ma] płci męskiej i żeńskiej 86o.

Czy pleban jedną ma tylko plebanię lub więcej?

Jedną mam lidowiańską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, [a jeśli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie]?

Zawsze przez lat 20 w plebanii lidowiańskiej mieszkam i urządzam onę z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z wioski funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 11, żeńskich 14, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii i czeladzi mam rubli 16.

Jak dawno plebanem?⁷⁵⁷ Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmuydzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię lidowiańską egzaminował mnie JW ksiądz Tadeusz Bukatty biskup tespieński, sufragan żmuydzki, i prawo objęcia plebanii lidowiańskiej wydane i podpisane od wielmożnych Staniewiczów kolatorów JO oficjał żmuydzki Tadeusz Bukaty ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego

[192v]

przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele krokowskim w tymże samym rosięńskim ujeździe za wikariusza służyłem miesięcy 6. Przy kościele kurszańskim lat 3 i miesięcy 5. Przy kościele infułackim szydlowskim rok 1. Przy kościele poszawskim lat 3 i miesięcy 3. Ku końcowi ósmego roku kapłaństwa mojego dana mi jest plebania lidowiańska.

757 W orygl. nie ma odpowiedzi na to pytanie.

Z 14. punktu.

[Podane także być powinny raporta], [jak] wiele w tym roku w parafii lidowiańskiej chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od dnia 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii lidowiańskiej ochrzczono płci męskiej 32, żeńskiej 16. Umarło płci męskiej 13, żeńskiej 18. Zaślubiono par 16.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne są?

Szkółka parafialna z racji bliskich w Rosieyniach szkół publicznych o mil 2 w Lidowianach nie utrzymuje się.

Na 6.⁷⁵⁸ punktu.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przez kolarów WW Staniewiczów zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących najduje się płci męskiej i żeńskiej 6.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii lidowiańskiej o półtorej mili od kościoła parafialnego lidowiańskiego jest kaplica we wsi zwanej Sawdyniki⁷⁵⁹, przy której ksiądz świecki Kazimierz Korabowicz⁷⁶⁰. Co do duchowieństwa w Worniach,

[193]

w seminarium żmudzkiem edukowany, bez funduszu stałego z obwencji parafialnych ode mnie postąpionych i pensji dwornej WW Staniewiczów za posługę duchowną parafianom lidowiańskim czyniącą się żyje.

758 W oryg.: Na 16. punkt.

759 Szawdyniki, Saudyniki, Sawdyniki (lit. Maironiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

760 Korabowicz (Korabowicz, Korrobowicz) Kazimierz – ur. ok. 1763 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 29 X 1780 r., subdiakon 27 V 1781 r. (tyt. kan. wik. w Lalach), diakonat 3 VI 1781 r., prezbiterat 9 VI 1781 r., mansjonarz w Szawdynikach (ok. 1787-ok. 1803), następnie w Upinie (przed 1809-?), w Kurtowianach (przed 1815-?); zm. po 1815 r. (LNB, LOrd, k. 2, 5v, 6; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń jaśnie oświeconego księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną ręką podpisuję.

Ksiądz Adam Kazimierz Stanka Witkiewicz
pleban lidowiański.

[194]

NIEMOKSZTAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieyńskim, od miasteczka Niemokszty⁷⁶¹ zowiąca się niemoksztańska. Ja, ksiądz świecki Kazimierz Czapkiewicz⁷⁶² pleban niemoksztański, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch księży świeckich wikariuszów: księdza Jerzego Steffanowicza⁷⁶³, księdza Józefa Skłańskiego⁷⁶⁴. Ksiądz Steffanowicz w seminarium żmudzkim, ksiądz Skłański w wileńskim ci do duchowieństwa ściągające się nauki brali.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia niemoksztańska rozciąga się wszecz i wzdłuż po dwie mile litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 2745.

761 Niemokszty (lit. Nemakščiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

762 Czapkiewicz Kazimierz – ur. ok. 1760 r., I tonsura i cztery niższe święcenia 2 VII 1783 r., subdiakonat 18 IV 1784 r. (tyt. kan. wik. w Niemoksztach), diakonat 25 IV 1784 r., prezbiterat 1 V 1784 r., wikary w Niemoksztach (1784-ok. 1792), pleban w Niemoksztach (ok. 1792-po 1815); zm. po 1815 r. (LNB, LOrd, k. 14, 17; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; *Directorium* Żmudź 1809, 1815).

763 Stefanowicz (Steffanowicz) Jerzy – I tonsura i cztery święcenia niższe 29 VI 1781 r., subdiakonat 30 V 1782 r. (tyt. kan. wik. w Konstantynowie), diakonat 30 VI 1782 r., prezbiterat 14 VII 1782 r., wikary w Niemoksztach (przed 1797-?); zm. przed 1803 r.; pozostałe losy nieznane (LNB, LOrd, k. 6, 12v, 13).

764 Skłański (Szklanski, Skłoński) Józef – ur. ok. 1768 r., ord. ok. 1792 r., wikary w Niemoksztach (przed 1797-?), filialista w Pojeziorach (ok. 1801-1804), wikary w Szwekszniach (1804-po 1815); zm. przed 1819 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 297, 551; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam niemoksztańską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 5 w plebanii niemoksztańskiej mieszkalem.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 80, żeńskich 78, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu

[194v]

według abiuraty z potakowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów, czeladzi mam rubli 182 kopiejek 5.

Jak dawno plebanem?⁷⁶⁵ Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem⁷⁶⁶ w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię niemoksztańską egzaminował [mnie] JW Kościa biskup diokleński, natenczas oficjał generalny. Prawo objęcia plebanii jaśnie oświecony Giedroyć biskup żmudzki podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele niemoksztańskim w tymże samym ujeździe za wikariusza i kaznodzieję służyłem lat 8. Ku końcowi roku 8. kapłaństwa mojego dana mi jest plebania niemoksztańska.

765 W oryg. nie ma odpowiedzi na to pytanie.

766 W oryg. powtórzenie: *brałem brałem*.

z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego [dnia] Decembra w parafii niemoksztańskiej ochrzczono płci męskiej 116, płci

[195]

żeńskiej 100. Umarło płci męskiej 36, płci żeńskiej 38. Zaślubiono par 30.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w zimowym czasie w liczbie 8, a czasem 12. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisanie w języku polskim, łacińskim, a innych [w] żmudzkim.

Na 6. punkt.

Na fundusz szpitalny przez śp. JP Jana Odachowskiego⁷⁶⁷ legowano [!] jest na wsi Kowaydanach⁷⁶⁸ złp 2000, ale żadnego wspomóżenia sukcesorowie ubogim nie czynią, nawet żebracy domu zabudowanego nie mają. Sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 20.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii niemoksztańskiej o milę od kościoła parafialnego niemoksztańskiego jest kaplica przy dworze zwanym

767 Odachowski Jan h. Nałęcz – starosta łopajcki (przed 1713), rotmistrz pow. widuklewskiego (1719), stolnik (1722-1736?) i pisarz grodzki żmudzki (1711?, 1721-1727), skarbnik WKŁ (2 X 1726-1737); żonaty z Marianną Drobyszówną, następnie z Kazimierzową Beynartową; zm. 24 V 1737 r. (Urzędnicy, t. 3, s. 106, 204, 274, 344).

768 Kowejdany (lit. Kavadoniai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski.

[195v]

Odachów⁷⁶⁹. Ksiądz świecki Adam Markiewicz⁷⁷⁰, co do duchowieństwa w Worniach, w seminarium żmudzkim edukowany. Przy niej utrzymuje się bez funduszu stałego na opłacie ze dworu odachowskiego.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książe Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Kazimierz Czapkiewicz pleban niemoksztański.

[196]

NOWOMIEYSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieyńskim, od miasteczka Nowe Miasto⁷⁷¹ zowiąca się nowomieyska. Ja, ksiądz świecki Władysław Hurczyn⁷⁷² pleban nowomieyski, urządzam oną.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza Marcina Rubowicza⁷⁷³, który do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

769 Odachów (lit. Adakavas) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski.

770 Markiewicz Adam – ur. ok. 1761 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 2 II 1783 r., subdiakon 27 IX 1784 r. (tyt. kan. wik. w Ejragole), prezbiterat 27 IX 1784 r., kapelan (przed 1797-ok. 1803), a następnie pleban w Odachowie (ok. 1803-1833); zm. ok. 1832-1833 r. (LNB, LOrd, k. 13v, 17v, 18; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1834).

771 Nowe Miasto (lit. Žemaičių Naumiestis) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szyłokarczemski.

772 Hurczyn Władysław – ur. ok. 1742 r., ord. ok. 1771 r., wikariusz w Szwekszniach (ok. 1771), altarysta tamże (ok. 1771-ok. 1774), mansjonarz w Gordomie (ok. 1774-ok. 1791), kanonik inflancki (od 23 V 1788), pleban w Nowym Mieście (ok. 1791-ok. 1804) i w Szwekszniach (ok. 1804-1813); zm. w 1813 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; *ibidem*, f. 669, ap. 2, b. 329, k. 78; VUB, sygn. F57-B53-1419, k. 182v; *Directorium Żmudź* 1809).

773 Rubowicz Marcin – ur. ok. 1767 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 9 III 1792 r., subdiakon 13 II 1793 r. (tyt. kan. wik. w *ecclesia parochialis Montis Benedicti*), diakonat 25 II 1793 r., prezbiterat 3 III 1793 r., wikary w Nowym Mieście (1794?-1803); zm. prawdopodobnie w 1803 r. (LNB, LOrd, k. 30v, 31v, 32; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia nowomiejska rozciąga się wzdłuż mil dwie, wszerek mila jedna miary litewskiej.

[I jak] [w]iele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię przyjmujących na Wielkanoc ma płci męskiej i żeńskiej dwa tysiące szesnaście.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam nowomiejską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat siedem w plebanii nowomiejskam [!] mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z folwarku funduszowego plebańskiego ma jedną włókę gruntu danego i z sum legacyjnych po potrąceniu wszelkich ekspensów na utrzymanie kościoła, plebanii, księdza i czeladzi mam dochodu rocznego rubli pięćdziesiąt pięć kopiejek sześćdziesiąt pięć, n[umer]o rubli 55 kopiejek 65.

Jak dawno plebanem?

Rok siódmy jestem plebanem nowomiejskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkiem.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Przed zaprzysiężeniem na plebanią nowomiejską egzaminował mnie WJmć ksiądz Komorowski regens seminarium wornieńskiego i prawo objęcia plebanii nowomiejskiej wydane i podpisane od JW Imć pana Michała Ronikiera⁷⁷⁴ eksceśnika W[ielkiego] Ks[ięstwa] Lit[ewskiego], kawalera

774 Ronikier Michał Aleksander h. Gryf – ur. w 1728 r., generał major wojsk koronnych (od 1759), łowczy nadworny WKL (od 1765), cześnik WKL (1765-1787), kawaler orderów: Orła Białego, św. Stanisława i św. Anny; żonaty trzykrotnie: z Marianną Karoliną Linowską z Oborskich, po jej śmierci z Teresą Miączyńską, a następnie z jej siostrą stryjeczną Józefą z Miączyńskich; zm. w 1802 r. (Z. Zielińska, Ronikier Michał Aleksander, PSB, t. 32, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1989, s. 23-25; Urzędnicy, t. 3, s. 351).

orderów: Orła Białego, św. Stanisława i Holsztyńskiego św. Anny, jako kołatora, JW Imć ksiądz Adam Kościa biskup diokleński, oficjał żmuydzki, kawaler Orderu św. Stanisława, ręką swą stwierdził.

[196v]

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele szwekszniańskim w tymże samym rosieyńskim ujeździe byłem wikariuszem przez trzy ćwierci roku, po czym zostałem altarystą szwekszniańskim i byłem nim przez lat trzy. Później byłem mansjonarzem gordomskim przez lat szesnaście, ku końcowi dwudziestego roku kapłaństwa mego dana mi jest plebania nowomieyska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii nowomieyskiej ochrzczono płci męskiej 85, płci żeńskiej osób 66. Umarło płci męskiej 31, żeńskiej 26. Zaślubiono par 32.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkołka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół w plebanii, zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się, miewa tylko onych w czasie zimowym, w liczbie 15 do 20. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, a innych w żmuydzkim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przeze mnie kupionym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej osób 11.

Przy kościele parafialnym nowomieyskim nie masz żadnego altarysty i funduszu.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii nowomieyskiej o trzy ćwierci mili od kościoła parafialnego nowomieyskiego jest kościół

[197]

drugi filialny we wsi zwanej Degucie⁷⁷⁵, zowiący się degucki, przy którym ksiądz świecki Józef Wirszyłło⁷⁷⁶, co do duchowieństwa w Worniach, w seminarium żmudzkiem edukowany, bez funduszu stałego, z obwencji parafialnych ode mnie postąpionych i z gruntu od dworu deguckiego docześnie danego za posługę duchowną parafianom nowomieyskim czyniącą się żyje, oraz z sumy legacyjnej, od której procentowego na rok dochodu ma rubli 45.

W tejże parafii nowomiejskiej także o trzy ćwierci mili od kościoła parafialnego nowomieyskiego jest trzeci kościół filialny, we wsi zwanej Gordom⁷⁷⁷, zowiący się gordomski, przy którym ksiądz żaden nie mieszka, ale co trzeci tydzień zjeżdża ksiądz z Nowego Miasta ku posłudze duchownej parafianów i ku odbywaniu służby bożej.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Władysław Połujan Hurczyn
kanon[ik] inflan[cki], pleban nowomieyski mp.

[198]

POGROMOŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od miasteczka Pogromońcie⁷⁷⁸ zowiąca się pogromonska. Ja, ksiądz świecki Stefan Rodwiłłowicz⁷⁷⁹ pleban pogromonski, urządzam oną.

⁷⁷⁵ Degucie (lit. Degučiai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szyłokarczemski.

⁷⁷⁶ Wirszyłło Józef – ur. ok. 1737 r., ord. ok. 1767 r., mansjonarz w Deguciach (ok. 1772-?); zm. po 1809 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; *Directorium Żmudź* 1809).

⁷⁷⁷ Gordoma (lit. Gardamas) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szyłokarczemski.

⁷⁷⁸ Pogromońcie (lit. Pagramantis) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski.

⁷⁷⁹ Rodwiłłowicz Stefan – ur. ok. 1743 r., ord. ok. 1770 r., wikary w Pługianach (ok. 1770-1784), pleban w Pogromońciu (1784-1805); zm. w 1805 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 326, k. 121; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza, księdza świeckiego Dominika Eysymontta. Ten do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia pogromonska rozciąga się wzdłuż półtorej mili, wszcz pół mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 408.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam pogromońską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 13 w plebanii pogromońskiej mieszkam i urządzam onę z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z funduszu plebańskiego, gruntu nadanego, składającego się z dusz męskich 2, żeńskich 1. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu wedle abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 5 kopiejek 3½.

Jak dawno plebanem?

Rok 14. jestem plebanem pogromońskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem

[198v]

w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię pogromońską egzaminował mnie ksiądz Mateusz Barthuzel regens seminarium żmudzkiego, a prawo objęcia plebanii jako kolator i jako biskup JO książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele płungiańskim w tymże samym ujeździe rosieńskim za wikariusza i kaznodzieję służyłem lat 14. Ku końcowi w czternastym roku kapłaństwa mojego dana mi jest plebania pogromońska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii pogromońskiej ochrzczono płci męskiej 15, płci żeńskiej 20. Zaślubiono par 3. Umarło płci męskiej 3, płci żeńskiej 2.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez organistę świeckiego cywilnego przy kościele parafialnym pogromońskim mieszkającego. Ten ma swój stół, płatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 2, a czasem 3. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisanie w języku polskim, łacińskim i w żmudzki.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma.

[199]

W domu przeze mnie zbudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej osób 7⁷⁸⁰.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książe Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Stefan Rodwiłłowicz
pleban pogromonski.

780 W oryg. brak jest odpowiedzi na pytania zawarte w punkcie 11.

[200]

POSZYLSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od słabody⁷⁸¹ Poszyle zowiąca się poszylska. Ja, ksiądz świcki Stanisław Łukaszewicz⁷⁸² pleban poszylski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza Józefa Urbanowicza⁷⁸³, ten wikariusz do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia poszylska rozciąga się wzdłuż półtrzeciej, wszerek półtoorej mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1150.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam poszylską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat trzy w plebanii poszylskiej mieszkam.

781 Słaboda, słoboda – tu: wieś.

782 Łukaszewicz Stanisław – ur. ok. 1758 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 29 X 1780 r., subdiakon 27 V 1781 r. (tyt. kan. wik. w Pogromońciu), diakonat 3 VI 1781 r., prezbiter 9 VI 1781 r., wikary w Pogromońciu (1781-ok. 1783), w Kołtynianach (ok. 1783-ok. 1794), pleban w Poszylu (ok. 1794-1798), mansjonarz w Powondeniu (ok. 1800-ok. 1802), następnie jako inwalida w Worniach (ok. 1802-ok. 1808); zm. ok. 1807-1808 r. (LNB, LOrd, k. 2, 5v, 6; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 283, 657; *ibidem*, f. 669, ap. 2, b. 704, k. 465v; *Directorium Żmudź* 1809, s. 88).

783 Urbanowicz Józef – I tonsura i cztery święcenia niższe 2 II 1787 r., subdiakon 30 III 1788 r. (tyt. kan. wik. w Krożach), diakonat 2 IV 1788 r., prezbiter 8 XII 1788 r., wikary w Poszylach (przed 1797-?); pozostałe losy nieznanne; być może tożsamy z Józefem Urbanowiczem, księdzem diecezji wileńskiej, kapelanem w Truskowie oraz wikarym w Inturkach i Dubinkach; zm. ok. 1810-1811 r. (LNB, LOrd, k. 22, 24v, 25; *Directorium Wilno* 1810, 1811; A. Astramskas, *Ramygalos parapija ir valsčius XIX amžiuje*, „Lietuvos lokaliniai tyrimai. Istorija”, 2016, s. 53).

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z funduszu składającego się z kawałka gruntu i z sumy kapitałnej 960 rubli po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego według abituraty mam rubli 44 kopiejek 10.

Jak dawno plebanem?

Rok trzeci jestem plebanem poszylskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki

[200v]

brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię poszylską egzaminował mnie WJmć ksiądz Fedak profesor seminarium żmudzkiego, a prawo objęcia plebanii poszylskiej, wydane i podpisane od wielmożnych kolatorów Jucewiczów sędziów ziemskich telszewskich⁷⁸⁴, jaśnie wielmożny oficjał Adam Kościa biskup diokleński ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele parafialnym pogromońskim lat trzy, przy kościele parafialnym kołtyniańskim lat 11 za wikariusza służyłem. Ku końcowi 14. roku kapłaństwa mojego dana mi jest plebania poszylska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii poszylskiej ochrzczono płci męskiej 36, żeńskiej 37. Umarło płci męskiej 22, żeńskiej 17. Zaślubiono par 23.

⁷⁸⁴ Jucewicz Jerzy – obożny żmudzki (1785-1795), sędzia ziemski telszewski (1792-1794); zm. po 19 IX 1795 r. (Urzędnicy, t. 3, s. 200, 313, 334).

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna dotychczas nie utrzymywała się, jakoż nie było tego żądających z racji bliskich szkół narodowych o półtorej mili w Krożach.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domku ode mnie kupionym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 5.

[201]

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii poszylskiej o milę 1 od kościoła parafialnego poszylskiego jest kościół drugi filialny we wsi zwanej Korklany⁷⁸⁵, zowiący się korklański, przy którym ksiądz świecki Stanisław Eytowski⁷⁸⁶, co do duchowieństwa w Worniach, w seminarium żmudzkim edukowany, żyje z funduszu składającego się [w części] z ziemi, [w] części z pieniędzy, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 57.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Stanisław Łukaszewicz pleban poszylski
Ksiądz Stanisław Eytowski wikariusz przysięgły,
czyli altarysta, korklański.

785 Korklany (lit. Karklėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

786 Eytowski Stanisław – ur. ok. 1762 r., kształcił się w Kretyndze, I tonsura i cztery święcenia niższe 30 I 1785 r., subdiakon 5 II 1786 r. (tyt. kan. wik. w Użwentach), diakonat 9 II 1786 r., prezbiterat 2 VII 1786 r., altarysta w Korklanach (ok. 1791-ok. 1813); zm. ok. 1813 r. (LNB, LOrd, k. 18, 19v, 21; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 516v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 326, k. 5; *Directorium Żmudź* 1809; RGW, s. 113).

[202]

RETTOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od miasteczka Rettowa zowiąca się rettowska. Ja, ksiądz świecki Ignacy Iwanowicz⁷⁸⁷ pleban rettowski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję dwóch wikariuszów: księdza Jerzego Żeymowicza⁷⁸⁸, księdza Symeona Woynarowicza⁷⁸⁹. Obydwa wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia rettowska rozciąga się wzdłuż cztery, wszerek dwie mile litewskie.

[I jak] [w]iele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 3325.

Czy pleban jedną tylko ma plebanie lub więcej?

Jedną mam rettowską, drugiej nie mam.

⁷⁸⁷ Iwanowicz Ignacy – ur. ok. 1767 r., studiował w Szkole Głównej Litewskiej (1783-1787), ukończył seminarium w Wilnie (1787-1791), ord. 1791 r., wikary i koadiutor w Retowie (ok. 1788-ok. 1796) i pleban tamże (ok. 1796-ok. 1837), kanonik koadiutor (przed 1803-?), kanonik honorowy kapituły żmudzkiej (przed 1809-po 1825), gremialny (przed 1829-ok. 1833), zwyczajny (ok. 1833-ok. 1841), asesor konsystorza żmudzkiego (1815, ok. 1836-1838); magister (1811) i doktor (przed 1829) teologii, oficjał żmudzki; zm. ok. 1840-1841 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1842; A. Prašmantaitė, *op. cit.*, s. 184).

⁷⁸⁸ Żeymowicz Jerzy (Żeymowicz) – ur. ok. 1762 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 7 III 1786 r., subdiakon 2 II 1787 r. (tyt. kan. wik. w Ejragole), diakonat 4 II 1787 r., prezbiterat 8 II 1787 r., wikary w Retowie (1789-1803) i altarysta tamże (1803-?); zm. po 1809 r. (LNB, LOrd, k. 20, 22, 22v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; *Directorium Żmudź* 1809).

⁷⁸⁹ Woynarowicz Symeon – ur. 16 XI 1769 r., subdiakon 2 VII 1793 r. (tyt. kan. wik. w Retowie), diakonat 4 VII 1793 r., prezbiterat 7 VII 1793 r., wikary w Retowie (1793-po 1803), pleban w Wewirżanach (2 VIII 1806-1813); zm. przed 30 VIII 1813 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 262, k. 154v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 329, k. 54; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809).

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze rok drugi w plebanii rettowskiej mieszkam i onę zarządzam z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 128, żeńskich 179, po o[d]trąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszystkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 133 kopiejek 80.

Jak dawno plebanem?

Rok drugi jestem plebanem rettowskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu [duchownego] ściągające się nauki brałem w Wilnie, w seminarium wileńskim.

[202v]

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię rettowską egzaminował mnie JO książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki i prawo objęcia jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy tymże kościele rettowskim, w tymże samym rosieńskim ujeździe najprzód służyłem za wikariusza lat 2, byłem koadiutorem lat 4, w przeciągu tym po śmierci koadiuta, ku końcowi ósmego roku kapłaństwa mojego, dana mi jest plebania rettowska.

Z 14. punktu.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii rettowskiej ochrzczono płci męskiej 103, żeńskiej 76. Umarło płci męskiej 61, żeńskiej 42. Zaślubiono par 45.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół w plebanii. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się, miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 20, a czasem 25. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początku czytania, pisania w języku polskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 14.

Przy kościele parafialnym rettowskim, ku pomocy plebanów rettowskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, mieszkają dwaj

[203]

wikariuszowie przysięgli, czyli altaryści, księży świeccy: ksiądz Jerzy Dapkiewicz⁷⁹⁰ i ksiądz Sylwester Rucewicz⁷⁹¹. Ci nauki brali ściągające się do stanu duchownego w seminarium wornieńskim. Żyją z funduszu pieniężnego, z którego dochodu rocznego mają na osobę po rubli 71 kopiejek 40.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, bądź kaplica.

W parafii rettowskiej drugiego kościoła nie ma.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego

790 Dapkiewicz Jerzy – ur. ok. 1749 r., ord. ok. 1776 r., altarysta w Retowie (ok. 1797-1803); zm. prawdopodobnie w 1803 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 557; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

791 Rucewicz Sylwester – ur. ok. 1749 r., ord. ok. 1776 r., altarysta w Retowie (ok. 1797-1831); zm. w 1831 r. (Directorium Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831).

najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decem-
bra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Ignacy Iwanowicz pleban rettowski
Ksiądz Jerzy Dapkiewicz
wikariusz przysięgły, czyli altarysta, rettowski
Ksiądz Sylwester Rucewicz
wikariusz przysięgły, czyli altarysta, rettowski.

[204]

SKIRSTYMOŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od miasteczka Skirstymoń zowiąca się skirstymońska. Ja, ksiądz świecki Andrzej Syrtowtt⁷⁹² pleban skirstymoński, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję jednego wikariusza księdza Antoniego Gołkowskiego⁷⁹³, ten do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia skirstymońska rozciąga się wzdłuż półtorej, wszerej jedną milę litewską.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1200.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam skirstymońską, drugiej nie mam.

792 Syrtowtt Andrzej – ur. ok. 1758 r., subdiakon 6 I 1782 r. (tyt. kan. wik. w Żoranach), diakonat 13 I 1782 r., prezbiterat 10 II 1782 r., wikary w Szydłowie (1782-1783), następnie w Żoranach (ok. 1783-ok. 1790), pleban w Skirstymoni (ok. 1790-po 1809); zm. przed 1815 r. (LNB, LOrd, k. 9v, 10; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 317; *Directorium Żmudź* 1809).

793 Gołkowski Antoni – wikary w Skirstymoni (przed 1797-przed 1803); pozostałe losy nieznane; zm. przed 1803 r.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat osiem w plebanii skirstymońskiej mieszkam.

[204v]

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 27, żeńskich 28, po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 18.

Jak dawno plebanem?

Rok ósmy jestem plebanem skirstymońskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię skirstymońską egzaminował mnie W]mć ksiądz Michał Komorowski regens seminarium wornieńskiego, a prawo objęcia plebanii jako kolator i jako biskup podpisał j[aśnie] oświecony książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki.

Przez które stopnie urzędowania

[205]

duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele infułackim szydłowskim w tym samym ujeździe rosieńskim zostawałem za wikariusza lat półtora, a przy kościele żorańskim, sprawując też samą posługę wikariusza, zostałem lat 7. Na koniec dana mi jest plebania skirstymońska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii skirstymońskiej ochrzczono płci męskiej 43, płci żeńskiej 48. Umarło płci męskiej 37, umarło płci żeńskiej 40. Zaślubiono par 20.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół

[205v]

częścią w plebanii, częścią u rodziców dzieci, od których i zapłatę bierze. A uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, a innych w żmudzkim. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 9, a czasem 11. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przez moich antecesorów zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, [chorych], nie-
dołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 15.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii skirstymońskiej żadnego innego kościoła ani kaplicy nie masz.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książe Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Andrzej Syrtowtt pleban skirstymon[ski].

[206]

SRZEDNICKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od miasteczka Szrednik⁷⁹⁴ zowiąca się szrednicka. Ja, ksiądz świecki Tadeusz Moncewicz⁷⁹⁵ pleban szrednicki, urządzam oną.

794 Średniki, Średnik, Szrednik (lit. Seredžius) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. jurborski.

795 Moncewicz (Mońcewicz) Tadeusz – ur. ok. 1741 r., ord. ok. 1775 r., wikary (ok. 1775-1780), następnie pleban w Średnikach (ok. 1780-ok. 1803); zm. w 1803 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 317; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymuję jednego wikariusza, księdza Wawrzyńca Druzginowicza⁷⁹⁶. Ten do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia srzednicka rozciąga się wzdłuż trzy ćwierci, wszerek milę litewską.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1186.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam srzednicką, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 18 plebanii srzednickiej mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej

[206v]

składającej się z dusz męskich 11, żeńskich 13 po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abituraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 30.

Jak dawno plebanem?

Rok 18. jestem plebanem srzednickim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię srzednicką egzaminował mnie Jwielmożny Jmć ksiądz

⁷⁹⁶ Druzginowicz Wawrzyniec – ur. ok. 1765 r., ord. ok. 1790 r., wikary w Średnikach (przed 1797-ok. 1800), mansjonarz w Dytkiemach (ok. 1800-ok. 1804), filialista w Sarytnikach (ok. 1804-?) (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551).

Adam Kościa biskup diokleński, bywszy oficjał żmudzki, i prawo objęcia plebanii średnickiej wydane i podpisane od jaśnie wielmożnego Stanisława hrabi Tyszkiewicza⁷⁹⁷ kasztelana żmudzkiego, kolatora, ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele średnickim zostawałem lat pięć za wikariusza. Na koniec dana

[207]

mi jest plebania średnicka.

Z 14. punktu.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii średnickiej ochrzczono płci męskiej 45, żeńskiej 42. Umarło płci męskiej 18, żeńskiej 20. Zaślubiono par 35.

Z 5. punktu.

Lub szkołka parafialna etc.

Szkołka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół i zapłatę od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych w czasie zimowym w liczbie 9, a czasem 11. Od wiosny do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu na placu plebańskim przeze mnie za pomocą parafianów zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, [chorych], niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących [najduje się] płci męskiej i żeńskiej 6.

⁷⁹⁷ Tyszkiewicz Stanisław Antoni h. Leliwa – ur. ok. 1727 r., podstoli brzeski, ciwun gondyński (1765-1772), Małych Dyrwian (1772-1773), ejragolski (1773-1775), kasztelan mścislawski (1775-1783) i żmudzki (1783-1801); żonaty z Ewą Anną Białłozorówną wojszczanką upicką (1759), a po jej zgonie (1775) z Ludwiką Piotrowiczówną I voto Ludwikową Chelchowską chorążyną kowieńską; zm. 29 XII 1801 r., pochowany w Białbierzyszkach (*Urzędnicy*, t. 3, s. 97, 106, 109, 168, 361; *ibidem*, t. 9, s. 254).

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź

[207v]

zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii średnickiej żadnego innego kościoła ani kaplicy nie masz.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń jaśnie oświeconego księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia ręką własną podpisuję.

Ksiądz Tadeusz Moncewicz pleban średn[icki].

[208]

SURWILISKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieyńskim⁷⁹⁸ [!], od miasteczka Surwiliszek zowiąca się surwiliska. Ja, ksiądz świecki Józef Zybortt⁷⁹⁹ pleban surwiliski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza, księdza Franciszka Miezutowicza⁸⁰⁰. Ten wikariusz do duchowienstwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

798 Tak w rękopisie. Chodzi o pow. kowieński.

799 Zybortt (Zybot, Zybert) Józef – I tonsura i cztery święcenia niższe 19 XI 1780 r., subdiakon 6 I 1782 r. (tyt. kan. wik. w Masiadach), diakonat 13 I 1782 r., prezbiterat 2 IV 1782 r., profesor w szkole w Kretyndze (1781-1784), pisarz w kancelarii oficjałatu żmudzkiego (ok. 1784-1794), altarysta w Medyngianach (?-1789), pleban w Surwiliszkach (1789-1802), kanonik smoleński i inflancki; zm. w 1802 r. (LNB, LOrd, k. 4, 9v, 10, 11v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 327, k. 33; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 394, k. 11; *Directorium Żmudź* 1803, s. 65; RGW, s. 84, 113; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 727).

800 Miezutowicz (Miczutowicz) Franciszek – ur. ok. 1767 r., kształcił się w Kretyndze, I tonsura i cztery święcenia niższe 25 XI 1787 r., subdiakon 19 XII 1790 r. (tyt. kan. wik. w Surwiliszkach), diakonat 21 XII 1790 r., prezbiterat 6 I 1791 r., wikary w Surwiliszkach (1791-przed 1819) i w Szaukotach (przed 1819-1820); zm. ok. 1818-1819 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 333; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820).

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia surwiliska rozciąga się wzdłuż dwie mile, wszerz trzy ćwierci mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię świętą na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1803.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam surwiliską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przytomnym będąc, urządzam onę z obowiązku mego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 24, żeńskich 28. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi mam rubli 61 kopiejek 20.

Jak dawno plebanem?

Rok dziewiąty jestem plebanem surwiliskim.

[208v]

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię surwiliską egzaminował mnie JX regens tegoż seminarium. Prawo objęcia plebanii jako kolator i jako biskup podpisał JO książę Stefan Giedroyc.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana wzięty byłem na profesorię Szkół Narodowych do Kretyni w ujeździe telszewskim. W lat dwie zawołanym

zostałem do kancelarii diecezjalnej żmudzkiej oficjałskiej na pisarstwo. Pracowałem lat 10. W lat 7 dana mi jest plebania surwiliska.

[Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta], [jak] wiele w tym roku w parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii surwiliskiej ochrzczono płci męskiej 50, żeńskiej 55. Zmarło płci męskiej 30, żeńskiej 35. Zaślubiono par 18.

[Z 5. punktu.]

Czy jest szkołka parafialna?

Nie masz, ponieważ domu na to żadnego przy kościele surwiliskim zdanego nie naleźć; parafianie we wsi utrzymują dyrektora świeckiego na swoim stole i opłacie. Nie miewa uczniów więcej nad 10 w zimowej porze. Z wiosny powracają do obowiązków domowych. Uczy onych pacierza, katechizmu, czytania, początków pisania w językach polskim i łacińskim, a niektórych uczy czytać po żmudzku.

[Na 6. punkt.]

Czy jest fundusz szpitalny?

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. Ani domu nawet po zgorzeniu do mieszkania nie mają ubodzy. Odbudować także nie można z przyczyny zabronienia lasów skarbowych, nie mając innych. Ubogich kaleków, niedołączonych w miasteczku tułających się do posługi kościelnej policzających się,

[209]

z jałmużny parafialnej żyjących, najduje się płci męskiej i żeńskiej 15.

[Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, bądź kaplica.]

W parafii surwiliskiej o milę od kościoła parafialnego znajduje się kaplica Poberże⁸⁰¹ zwana, bez żadnego funduszu. Żaden ksiądz tam nie mieszka. Bywa czasami nabożeństwo przez księży surwiliskich za pozwoleniem pasterskim odprawowana ku wygodzie i posłudze parafianom.

801 Poberże (lit. Paberžė) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Józef Zybortt pleban surwiliski mp.

[210]

SZWEKSZANIAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieyńskim, od miasteczka Szwekszn⁸⁰² zowiąca się szwekszniańska. Ja, ksiądz świecki Nikodem Kownacki pleban szwekszniański, urządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Dominika Wirszyłły⁸⁰³, księdza Karola Rymkiewicza⁸⁰⁴. Obydwa wikariusze do duchowieństwa ściągające się nauki brali w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia szwekszniańska wzdłuż rozciąga się na trzy, wszerek na dwie mile litewskie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 2624.

802 Szweksznie (lit. Švėkšna) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szyłokarczemski.

803 Wirszyłło Dominik – ur. ok. 1764 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 7 XII 1788 r., subdiakonat 16 V 1790 r. (tyt. kan. wik. w Girtakolu), diakonat 18 V 1790 r., prezbiterat 23 V 1790 r., wikary w Szwekszniach (przed 1797-ok. 1804), pleban w Teneniach (ok. 1804-ok. 1831); zm. ok. 1831 r. (LNB, LOrd, k. 24v, 28v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831).

804 Rymkiewicz Karol – ur. ok. 1761 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 30 VI 1793 r., subdiakonat 21 XII 1793 r. (tyt. kan. wik. w Szwekszniach), diakonat 2 II 1794 r., prezbiterat 9 II 1794 r., wikary w Szwekszniach (1794-ok. 1804), w Wojnucie (1804-po 1806), w Skirstymoni (po 1806-po 1815), w Żagorach (przed 1819-ok. 1821), w parafii w Worniach (ok. 1821-1822), w Dorbianach (1822-1823), w Szwekszniach (1823-po 1825), kapelan szpitala w Worniach (przed 1829-ok. 1829); zm. ok. 1829 r. (LNB, LOrd, k. 32, 32v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829).

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam szwekszniańską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 26 w plebanii szwekszniańskiej mieszkałem. Pierwszy rok dopiero, jak zostałem kanonikiem żmudzki. Zjeżdżam dla odbycia rezydencji do katedry żmudzkiej wornieńskiej. Po ukończeniu onej wracam się do plebanii. Urządzam onę z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 61, żeńskich 81. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 157 kopiejek 17½.

Jak dawno plebanem?

Rok 26. jestem plebanem szwekszniańskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Wilnie, w seminarium wileńskim.

[210v]

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium wileńskim z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię szwekszniańską egzaminował mnie JW JX Jan Łopaciński biskup żmudzki. I prawo objęcia plebanii szwekszniańskiej wydane i podpisane od JWW JP panów hrabiów kolatorów Petronelli z Nagurskich Platerowey⁸⁰⁵ wojskiej Księżstwa Inflantskiego i jej syna Antoniego Platera⁸⁰⁶ starosty gildziańskiego JW JX biskup żmudzki ręką swą stwierdził.

805 Petronela z Nagórskich Platerowa h. Ostoja – ur. ok. 1720 r., żona Wilhelma Jana Platera z Broelu h. własnego, z którym oprócz Józefa Antoniego miała jeszcze synów: Jerzego (chorążego inflanckiego), Józefa Konstantego (marszałka telszewskiego) oraz córki: Klarę, Rozalię i Mariannę; zm. w 1790 r. (Z. Zielińska, *Plater Józef Antoni*, PSB, t. 26, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1981, s. 646–647).

806 Plater Józef Antoni – ur. 13 VI 1750 r. w Szatejkach; hrabia (1774), wstąpił do zakonu maltańskiego (1775), wojski inflancki (1788–1790), starosta giełdziański (1773–1775),

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele infułackim szydlowskim w tymże samym rosieyńskim ujeździe za wikariusza i kaznodzieję służyłem rok jeden. W końcu tego roku mnie jest plebania szwekszniańska dana.

Z 14. punktu.

Podane także być powinny raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii szwekszniańskiej ochrzczonej płci męskiej 72, żeńskiej 83. Umarłych płci męskiej 69, żeńskiej 57. Zaślubiono par 24.

Z 5. punktu.

Lub szkoły parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół częścią w plebanii, częścią własny. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko

[211]

w czasie zimowym w liczbie 15, a czasem 20. Od wiosny aż do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania w języku żmudzkim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu szpitalnym przeze mnie opatrzonym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów, żyjących częścią z parafialnej jałmużny, częścią z przykładania się mojego, najduje się płci żeńskiej i męskiej 33.

poseł żmudzki na sejm (1776), starosta milaski (1783-?), członek komisji do wymiaru podatku w pow. pińskim (1789), podkomorzy pow. pińsko-zarzeczno (1792), prezes Izby Sądowo-Cywilnej Wołyńskiej w randze rzeczywistego radcy stanu (1796-?), tajny radca (1796); dobroczyńca pijarów i uczniów szkoły pijarskiej w Dąbrowicy; żonaty z Teresą z Abramowiczów h. Jastrzębiec; kawaler maltański (1775), dziedziczny komandor maltański, kawaler Orderu św. Stanisława (7 V 1790) i Orła Białego (1792); zm. 21 VII 1832 r. w Worobinie, pow. Równe. (*Ibidem*).

[Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, bądź kaplica.]

Przy kościele parafialnym szwekszniańskim, ku pomocy plebanów szwekszniańskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Andrzej Eygird⁸⁰⁷. Ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w seminarium wornieńskim. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 50 kopiejek 80.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najspRAWIEDLIWIEJ i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Nikodem Kownacki kanonik żmudzki,
pleban szwekszniański

Ksiądz Andrzej Eygird wikariusz przysięgły,
czyli altarysta, szwekszniański.

[212]

SZYDŁOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni wileńskiej [!], w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieyńskim, od miasteczka Szydłów⁸⁰⁸ zowiąca się szydłowska. Ja, ksiądz świecki Szymon ksiązę Giedroyc proboszcz infułat szydłowski, kawaler Orderu św. Stanisława, urządzam onę.

807 Eygird Andrzej – ur. ok. 1743 r., subdiakoniat 29 X 1780 r. (tyt. kan. wik. w Szwekszniach), diakonat 1 XI 1780 r., prezbyteriat 5 XI 1780 r., altarysta w Szwekszniach (ok. 1796-po 1815); zm. po 1815 r. (LNB, LOrd, k. 2v, 3, 3v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; *Directorium* Żmudź 1809, 1815).

808 Szydłów (lit. Šiluva) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując pięciu wikariuszów, czyli psalterzystów, księży świeckich: księdza Stanisława Grochowskiego⁸⁰⁹, księdza Józefa Butkiewicza⁸¹⁰, księdza Józefa Augiewicz⁸¹¹, księdza Jerzego Pabreża⁸¹² i księdza Wawrzyńca Perzanowskiego⁸¹³. Wszyscy ci księża wikariuszowie do duchowieństwa ściągające się nauki w Worniach, w seminarium żmudzkim brali.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia szydłowska rozciąga się wzdłuż trzy mile, wszerz mil dwie.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 3363.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam szydłowską, drugiej nie mam.

809 Grochowski Stanisław – ur. ok. 1770 r., I tonsura i 4 święcenia niższe 17 XI 1793 r. z rąk bpa Tadeusza Bukatego; ord. ok. 1794 r., wikary w Szydłowie (przed 1797-ok. 1801) i altarysta tamże (1801-po 1809); zm. po 1809 r. (LNB, LOrd, k. 72r; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 364; *Directorium Żmudź* 1809).

810 Butkiewicz Józef – ur. ok. 1763 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 1 XI 1786 r. (być może w Janiskach), subdiakon 2 II 1787 r. (tyt. kan. wik. w Konstantynowie), diakonat 4 II 1787 r., prezbiterat 8 II 1787 r., wikariusz w Szydłowie (1787-1814), altarysta ołtarza św. Józefa tamże (1814-ok. 1835); zm. ok. 1834-1835 r. (LNB, LOrd, k. 21v, 22, 22v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 364; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 710, k. 3; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1820, 1822-1825, 1829, 1833-1835).

811 Augiewicz Józef (Jozafat) – ur. ok. 1766 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 9 III 1792 r., subdiakon 30 V 1795 r. (tyt. kan. wik. w Nowym Mieście), diakonat 7 VI 1795 r., prezbiterat 14 VI 1795 r. w Olsiadach z rąk bpa Jana Stefana Giedroycia, wikary w Szydłowie (ok. 1796-?), altarysta św. Józefa w Radziwiliskach (ok. 1801-ok. 1815); zm. przed 8 II 1815 r. (LNB, LOrd, k. 30v, 33v; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 3, k. 37; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 491; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

812 Pabreż Jerzy Ambroży – ur. 15 I 1771 r., uczył się w Kretyndzie przez 9 lat, I tonsura i cztery niższe święcenia 23 IV 1795 r., ord. ok. 1796 r., wikary w Szydłowie (ok. 1796-ok. 1803) i w Pługianach (ok. 1803-po 1806); dalsze losy nieznane; studiował łacinę i retorykę, a być może i medycynę w Wilnie, wstąpił do bernardynów w Kretyndzie 8 XII 1816 r., profesor w szkole tamże (ok. 1817-1839); autor wielu prac z zakresu botaniki; zm. 30 X 1849 r., pochowany w Kretyndzie (LNB, LOrd, k. 33; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3584, k. 17v-18; *Lietuvių enciklopedija*, red. V. Biržiška, t. 21, Boston 1960, s. 303-305; *Lietuvių literatūros enciklopedija*, Vilnius 2001, s. 365; K. Šaulys, Kun. Jurgis Ambrozėjus Pabrėžas ir jo raštai, „Draugija” 1911, r. 5, nr 53, s. 23-31; RGW, s. 275, 463, 542).

813 Perzanowski Wawrzyniec – I tonsura i cztery święcenia niższe 2 II 1783 r., wikary w Szydłowie (przed 1797-?); zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 13v).

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat dwie w probostwie szydłowski[m] od objęcia ciągle mieszkam i urządzam onym z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z wsiów funduszowych proboskich i miasteczka Szydłowa składających się z dusz męskich 219, żeńskich 330. Po odtrąceniu

[212v]

opłaty na podatek skarbowy dochodu rocznego według abiuraty mam rubli 583 i kopiejek 59, z potaksowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, probostwa i czeladzi.

Z sumy funduszowej rubli 7800 kapitału składającej się na utrzymanie księży wikariuszów, czyli psalterzystów czterech, po odtrąceniu opłaty podatków skarbowych dochodu rocznego według abiuraty mam rubli 374 i kopiejek 70.

Jak dawno proboszczem?

Rok drugi jestem proboszczem infułatem szydłowskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego nauki należące brałem wprzód w Worniach, w seminarium żmudzkiem. Potem dla nauk dalszych do tegoż stanu potrzebnych brałem w seminarium warszawskim. Po wyświęceniu mnie na kapłana rok cały aplikowałem się w nuncjaturze. W roku drugim dana mi była plebania krokowska. Po odstąpieniu onej w lat siedem⁸¹⁴ dane mi jest probostwo szydłowskie.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na probostwo szydłowskie egzaminował mnie JO książę Stefan Giedroyc biskup żmudzki i prawo objęcia probostwa jako kolator i jako biskup podpisał.

814 Tak w oryg. Występuje niezgodność pomiędzy powyższą deklaracją, iż jest od dwóch lat proboszczem infułatem.

Z 14. punktu⁸¹⁵.

[213]

[Podane także być powinny raporta], [jak] wiele w parafii szydłowskiej w tym roku chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra ochrzczono płci męskiej 120, żeńskiej 123. Umarło płci męskiej 44, żeńskiej 33. Zaślubiono par 54.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez jednego z księży psalterzystów. Miewa uczących się w czasie zimowym w liczbie piętnastu i dwudziestu. Od wiosny do jesieni wracają się do domowych obowiązków. Uczą się pacy, katechizmu, początków czytania i pisania w języku polskim, łacińskim i żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Szpital szydłowski lubo funduszu ma w kapitale rubli 285. Że jednak żebraków, starych, niedołęgów obojej płci utrzymuje się osób 30 i chociaż procent od powyższej sumy dochodzący regularnie na oną rozdziela się, żyć przecież muszą z jałmużny parafialnej.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

W parafii szydłowskiej o milę jedną od kościoła szydłowskiego jest kościół drugi we wsi zwanej Żoginie⁸¹⁶, przy którym znajduje się klasztor księży franciszkanów z udzielnym funduszem.

Przy kościele infułackim proboskim szydłowskim, ku pomocy proboszczów szydłowskich,

[213v]

ku posłudze parafianów duchownej, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Jerzy

815 W oryg. brak pytania: *Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?* oraz odpowiedzi na nie.

816 Żoginie, Żoginy (lit. Žaiginys) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

Narkiewicz⁸¹⁷ w Worniach, w seminarium żmudzkiem edukowany, mieszka, żyje z funduszu pieniężnego, którego w roku po odtrąceniu opłaty podatku skarbowego dochodu rocznego według abiuraty ma rubli 40 kopiejek 20.

Przy tymże kościele szydłowskim równie[ż] wikariusz przysięgły, czyli altarysta, na równe obowiązki jest ksiądz świecki Stanisław Kalinowski⁸¹⁸ w Worniach, w seminarium żmudzkiem edukowany. Żyje z funduszu składającego się z głów męskich 2, żeńskich 2 i sumki rubli 600. Po odtrąceniu opłaty podatku skarbowego według abiuraty ma rubli 30.

Trzeci wikariusz przysięgły do pomocy proboszczów szydłowskich, do posługi duchownej parafianów, do odbywania służby bożej funduszem włożonej, ksiądz świecki Benedykt Narkiewicz⁸¹⁹, co do duchowieństwa w Worniach, w seminarium żmudzkiem edukowany mieszka, żyje z funduszu pieniężnego, którego w roku po odtrąceniu opłaty na podatek skarbowy dochodu rocznego według abiuraty

[214]

ma rubli 105.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO ksiązęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Szymon ksiązę Giedroyc proboszcz infułat szydłowski,
kawaler Orderu św. Stanisława

Ksiądz Jerzy Narkiewicz wikariusz przysięgły, czyli altarysta,
szydłowski

Ksiądz Stanisław Kalinowski wikariusz przysięgły,
czyli altarysta, szydłowski

Ksiądz Benedykt Narkiewicz wikariusz przysięgły,
czyli altarysta, szydłowski.

817 Narkiewicz Jerzy – altarysta ołtarza NSPJ w Szydłowie; zm. ok. 1801 r.; pozostałe losy nieznane (*Directorium Żmudź* 1803, s. 65).

818 Kalinowski Stanisław – ur. ok. 1749 r., ord. ok. 1774 r., altarysta smołłokowski w Szydłowie (1796-1814); zm. w 1814 (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 364; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 710, k. 3, 5v; *Directorium Żmudź* 1809, 1815).

819 Narkiewicz Benedykt – ur. ok. 1753 r., ord. ok. 1779, nauczyciel II klasy w Krożach (1783-1784), altarysta w Szydłowie (1789-ok. 1833); zm. ok. 1832-1833 (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 364; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 710, k. 13; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1834; K. Misius, *op. cit.*, s. 221).

[215]

SZYŁEŁSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, od miasteczka Szyłe⁸²⁰ zowiąca się szyłełska. Ja, ksiądz świecki Kazimierz Palkowski⁸²¹ pleban szyłełski, urządzam oną.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza, księdza świeckiego Thomasza Życzkę⁸²². Ten do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia szyłełska rozciąga się wzdłuż trzy mile, wszecz pół trzeciej mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 2000.

Czy pleban tylko jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam szyłełską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 7 w plebanii szyłełskiej mieszkam i urządzam oną z obowiązku mojego.

820 Szyłe (lit. Šilalė) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłełski.

821 Palkowski Kazimierz – ur. w 1759 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 19 IX 1783 r., subdiakon 2 II 1785 r. (tyt. kan. wik. w Żwingiach), diakonat 6 II 1785 r., prezbiterat 13 II 1785 r., wikary w Żwingiach (ok. 1785-ok. 1790), pleban w Szyłelach (7 IX 1791-1819), altarysta szyłełski (4 V 1807-?), mansjonarz w Żwingiach (1819-ok. 1836); zm. ok. 1835-1836 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 463, k. 56; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1837).

822 Życzko Tomasz – ur. ok. 1771 r., subdiakon 3 VII 1796 r. (tyt. kan. wik. w Krożach), diakonat 9 VII 1796 r., prezbiterat 13 VII 1796 r., wikary w Szyłelach (1796-?), komendarz w Okmianach (ok. 1801-?), mansjonarz w Wegierach (przed 1806-1823), od 1824 r. tytułowany kapelanem tamtejszego kościoła; zm. po 1825 r. (LNB, LOrd, k. 35; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 456; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822, 1825).

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Ze wsi funduszowej plebańskiej składającej się z dusz męskich 20, żeńskich 22. Po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego z stałego funduszu według abiuraty z potakowaną krescencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi ma[m] rubli 15 kopiejek 3½.

Jak dawno plebanem?

Rok 8. jestem plebanem szylelskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

[215v]

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanię szylelską egzaminował mnie Imć ksiądz Stanisław Komorowski. Prawo objęcia plebanii szylelskiej wydane i podpisane od JWielmożnego Stanisława [!] Wołłowicza⁸²³ ciwuna birzyniańskiego, który jaśnie wielmożny jegomość ksiądz Adam Kościa oficjał generalny żmudzki ręką swą stwierdził.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele żwingowskim w tymże samym rossieńskim ujeździe za wikariusza służyłem lat 5. Ku końcowi piątego roku kapłaństwa mojego dana mi jest plebania szylelska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii szylelskiej ochrzczono płci męskiej 51, płci żeńskiej 53. Umarło płci męskiej 25, płci żeńskiej 24. Zaślubiono par 30.

823 Błędnie zapisane imię (powtórzone z linijki wyżej), ok. 1789 r. ciwunem birzyniańskim był: Wołłowicz Michał – szambelan JKM, ciwun birzyniański (1788-1817); zm. w 1817 r. (Urzędnicy, t. 3, s. 94).

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez dyrektora świeckiego cywilnego. Ten ma stół od parafianów szyłelskich oddających dzieci na edukację. Zapłatę bierze od rodziców dzieci uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 12, czasem 15. Od wiosny do jesieni powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, początków czytania, pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie mam. [W] domu przeze mnie zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 15.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, [bądź] kaplica.

Przy kościele parafialnym szyłelskim, ku pomocy plebanów szyłelskich, ku posłudze duchownej parafianów, ku

[216]

odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, mieszka wikariusz przysięgły, czyli altarysta, ksiądz świecki Marcin Zabłocki⁸²⁴. Ten nauki ściągające się do stanu duchownego brał w seminarium wileńskim⁸²⁵. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego corocznie po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego według abiuraty rubli 80 kopiejek 13½.

Przy tymże kościele szyłelskim mieszka wikariusz nieprzysięgły ksiądz świecki Jan Kęstowicz⁸²⁶, w Worniach, w seminarium żmudzkiem do duchowieństwa ściągające się brał nauki, żyje bez stałego funduszu z łaski kolatora i dobrodziejów.

824 Zabłocki Marcin – ur. ok. 1764 r., kształcił się w Kretyndze (?-1783), I tonsura i cztery święcenia niższe 19 IX 1783 r., subdiakon 2 II 1785 r. (tyt. kan. wik. w Szawlanach), diakonat 6 II 1785 r., prezbiterat 13 II 1785 r., altarysta w Szyłach (ok. 1792-1807); zm. w 1807 r. (LNB, LOrd, k. 15, 18v, 19; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 463, k. 56; RGW, s. 113).

825 Prawdopodobnie pomyłka. Wszystkie święcenia przyjął w Worniach.

826 Kęstowicz (Kęsmin) Jan – ur. ok. 1727 r., ord. ok. 1760 r., wikary w Szyłach (przed 1797-1797), w Tyrkszlach (ok. 1797-po 1803); zm. po 1803 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

W parafii szylelskiej o pół mili od kościoła szylelskiego, we wsi zwanej Bolsie⁸²⁷, jest kościół filialny, przy którym, ku pomocy plebanów szylelskich, ku posłudze parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, mieszka ksiądz świecki Augustyn Żebrowski⁸²⁸. Nauki do duchowieństwa ściągające się brał w seminarium żmudzkim w Worniach. Żyje z kawałka gruntu docześnie od dworu danego i z sumy w kapitale 1000 rubli⁸²⁹. Że ta suma pod procederem zostaje, przeto stałego duchodu nie ma⁸³⁰.

W tejże parafii szylelskiej o pół mili od kościoła szylelskiego jest kościół drugi filialny we wsi zwanej Newoycie⁸³¹, przy którym jest we dworze newoyckim kapelan ksiądz świecki Maciej Kibortt⁸³². Ma stół we dworze i rocznej pensji od pana rubli 30. Nauki do duchowieństwa ściągające się brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ks. Kazimierz Palkowski pleban szylelski

Ks. Augustyn Żebrowski wikariusz altarysta bolsiański

Ksiądz Marcin Zabłocki wikariusz, czyli altarysta, szylelski.

827 Bolsie (lit. Balsiai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szylelski.

828 Żebrowski Augustyn – ur. ok. 1754 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 16 XII 1781 r., subdiakon 8 IX 1783 r. (tyt. kan. wik. w Pokroju), diakonat 14 IX 1783 r., prezbiterat 19 IX 1783 r., altarysta w Bolsiach (1793-po 1806), nienotowany w 1803 r., altarysta w Żydykach (po 1806-ok. 1808); zm. ok. 1807-1808 r. (LNB, LOrd, k. 9v, 14v, 15, 15v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809, s. 88).

829 W oryg. słowo nadpisane.

830 W oryg.: *nie nie ma*.

831 Niewoycie, Newojcie (lit. Nevočiai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szylelski.

832 Kibortt Maciej – ur. ok. 1759 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 19 IX 1783 r., subdiakon 2 II 1785 r. (tyt. kan. wik. w Pikielach), diakonat 6 II 1785 r., prezbiterat 13 II 1785 r., filialista w Niewoyciach (przed 1797-?), mansonarz w Judranach (ok. 1802-1811); zm. w 1811 r. (LNB, LOrd, k. 15, 18v, 19; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 715, k. 1; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium Żmudź* 1809).

[217]

TAUROGOWSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieyńskim, prestymonium kanclerstwa diecezji żmudzkiej, od miasteczka Taurogi zowiąca się taurogowska. Ja, ksiądz świecki Szymon z Pełka Kasperowicz kanclerz diecezji żmudzkiej, pleban taurogowski, urządzam oną.

Wiele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując jednego wikariusza księdza Sylwestra Narkiewicza⁸³³. Ten ksiądz wikariusz do duchowieństwa ściągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia taurogowska rozciąga się wzdłuż półtorej, wszerej jedną milę litewskiej [!].

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1608.

Czy pleban jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam taurogowską, a drugą tryską.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Na mocy bulli z retencją⁸³⁴ z Rzymu eksportowanej przez Jksiędza Michała Jordana⁸³⁵ za koadiutora kanclerstwa diecezji żmudzkiej przyjęty

833 Narkiewicz Sylwester – ur. ok. 1750 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 7 III 1786 r., subdiakon 7 X 1787 r. (tyt. kan. wik. w Janiszkach), diakonat z dyspensami 14 X 1787 r., prezbiterat 21 X 1787 r., wikary w Taurogach (ok. 1794-1808) pełniący funkcję zastępcy plebana w czasie jego nieobecności, następnie administrator tamże, administrator w Poszuszwiu (1808), pleban w Puszołatach (VIII 1808-?); zm. ok. 1821 r. (LNB, LOrd, k. 20, 23; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 518; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 235, k. 475; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 3, k. 202; LVIA, f. 3004, ap. 10, b. 1; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820).

834 Łac. bulli z zatrzymaniem, tzn. taka, która zyskuje moc prawną dopiero po upływie czasu, w tym przypadku: nominacja na urząd kanclerski nastąpiła dopiero po śmierci poprzedniego kanclerza.

835 Jordan Michał – pleban w Telszach (?-ok. 1787), altarysta w Wajgowie (przed 1769-?), pleban w Taurogach (po 1769-ok. 1787), kanonik prałat żmudzki (przed 1769-?), kanc-

zostałem, po śmierci którego plebanię taurogowską objąłem z woli i dyspozycji duchownej zwierzchności, utrzymując jednego wikariusza, w czasie atoli wolnym zjeżdżam do plebanii rzeczzonej. Urządzam oną z obowiązku mojego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Sumy funduszowej do kanclerstwa diecezji żmudzkiej należącej na kahale żydów kieydańskich zalokowanej jedenaście tysięcy złotych polskich znajduję dla nieopłacania przez debitorów procentów,

[217v]

rocznego dochodu od sumy womienionej [!] funduszowej nie mam. Tak o podniesieniu sumy, jako też o nieopłaceniu procentu należnego w grodzie Księstwa Żmudzkiego powiatu szawelskiego z Żydami kahału kieydańskiego proceder rozpocząłem. Podatek ofiary wieczystej wedle abiuraty od sumy funduszowej kanclerskiej do skarbu opłacam.

Jak dawno plebanem?

Rok 11. jestem plebanem taurogowskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki w seminarium wileńskim u JXX misjonarzów brać począłem, w Worniach, w seminarium żmudzkim kończyłem one.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na prestymonium kanclerstwa diecezji żmudzkiej plebanię taurogowską egzaminował mnie JWJX Jan Dominik Łopaciński biskup żmudzki i prawo objęcia plebanii jako kolator i jako biskup podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana w ciągu całego roku archiwum przebierałem i dokumentów wszelkich funduszowych plebańskich diecezji żmudzkiej pod numerami i datami inwentarza sporządziłem. Po trzykroć funkcję deputacką w kole trybunału duchownego odbywałem. W końcu dana mi jest [jako] prestymonium plebania taurogowska.

lerz diecezji żmudzkiej (?-ok. 1787) (LNB, List ks. Michała Jordana z 9 III 1769 r.; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 467, k. 22; *Directorium Żmudź* 1787).

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia

[218]

Decembra w parafii taurogowskiej ochrzczono płci męskiej 35, żeńskiej 43. Umarło płci męskiej 18, żeńskiej 11, zaślubiono par 16.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna przy kościele taurogowskim nie znajduje [się].

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domkach przez się zabudowanych sług kościelnych, chałupników, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących najduje się płci męskiej i żeńskiej 13⁸³⁶.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książe Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Szymon z Pelka Kasperowicz
kanclerz diecezji żmudz[kiej], pleban taurogowski.

[219]

TENEŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieyńskim, od dóbr dziedzicznych Tenenie⁸³⁷ zowiąca się teneńska. Ja, ksiądz świecki Jakub Markiewicz⁸³⁸ pleban teneński, urządzam się oną.

836 Brak rubryki: *Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, bądź kaplica.*

837 Tenenie (lit. Teneniai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłski.

838 Markiewicz Jakub – ord. ok. 1781 r., wikary w Chwejdach (ok. 1781-ok. 1786) i w Szyłach (ok. 1786-ok. 1790), pleban w Teneniach (ok. 1790-1803); zm. w 1803 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 329, k. 85; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymywałem jednego wikariusza księdza Antoniego Koreywę⁸³⁹, który wikariusz do duchowieństwa zaciągające się nauki brał w Worniach, w seminarium żmuydzkim, ale już ósmy miesiąc, jak w parafii erzwilkowskiej u doktora się bawi.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia teneńska rozciąga się wzdłuż dwie, wszere półtorej mili litewskiej.

I [jak] wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej n[umer]o 874.

Czy pleban jedną tylko ma plebanię lub więcej?

Jedną mam teneńską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeżeli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze mieszkam w plebanii teneńskiej i urządzam oną z obowiązku mego.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Dochodu rocznego z łaskawych względów W]Pana kolatora Adama Billewicza pułkownika powiatu pojurskiego Księstwa Żmuydz[kieg]o na utrzymanie wszelkich potrzeb kościoła, plebanii, księdza wikariusza i czeladzi po odrzuceniu opłaty na podatki skarbowe od sumy funduszowej mam rubli 39 i kopiejek 10.

[219v]

Jak dawno plebanem? Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Rok ósmy jestem plebanem teneńskim. Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmuydzkim, prócz odprawionych w seminarium z nauk egzaminów przed zaprzysiężeniem na plebanią teneńską egzaminował mnie JW]Xdz Adam Kościa biskup diokleński,

839 Koreywa (Koreywo) Antoni – kształcił się w Rosieniach, I tonsura i cztery święcenia niższe 13 V 1790 r., subdiakon 4 X 1791 r. (tyt. kan. wik. w Kielmach), diakonat 7 X 1791 r., prezbiterat 10 X 1791 r., wikary w Teneniach (przed 1797-?); zm. przed 1803 r. (LNB, LOrd, k. 28v, 30v; RGW, s. 112).

oficjał generalny diecezji żmudzkiej, i prawo objęcia plebanii teneńskiej wydane i przez W]Pana Adama Billewicza⁸⁴⁰ pułkownika powiatu pojurskiego Księstwa Żmuydz[kieg]o, fundatora i kolatora kościoła teneńskiego, podpisane. Tenże J]Wielm[ożny] oficjał Adam Kościa biskup diokleński ręką swą własną stwierdził⁸⁴¹.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele parafialnym chweydański[m] w tymże samym ujeździe za wikariusza służyłem lat 5, a w szytelńskiej parafii przy kościele parafialnym lat 6. Ku końcowi roku jedenastego kapłaństwa mojego dana mi jest plebania teneńska.

Z 14. punktu kwestie.

Podane także powinny być raporta, [jak] wiele w tym roku w każdej parafii chrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii teneńskiej ochrzczono płci męskiej 16, żeńskiej 14. Umarło płci męskiej 14, żeńskiej 7. Zaślubiono par n[umer]o 10.

[220]

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółki parafialnej w tym roku jeszcze nie masz.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma, w domu przez Wielm[ożnego] J]Pana kolatora zabudowanym sług kościelnych, żebraków, starych, chorych, niedołęgów z parafialnej jałmużny żyjących najduje się płci męskiej i żeńskiej osób n[umer]o 4.

Z 11. punktu.

Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, [bądź] każdy kościół, [bądź] kaplica.

Przy kościele parafialnym teneńskim żadnej ani altarii, ani kaplicy nie ma.

840 Billewicz Adam h. Mogiła – skarbnik lidzki (1770-1777), pułkownik pow. pojurskiego (Urzędnicy, t. 3, s. 258, 320).

841 W formularzu brak pytania: Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra dnia 31 własną podpisuję ręką.

ks. Jakub Markiewicz pleban teneński.

[221]

WEWYRŻAŃSKA PARAFIA

Z 7. punktu kwestie.

Które są parafie przez świeckich księży utrzymywane? Jak się każda z nich i pleban nazywa?

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieyńskim, od miasteczka Wewyrżan⁸⁴² zowiąca się wewyrżańska. Ja, ksiądz świecki Mikołaj Lonkutowicz⁸⁴³ pleban wewyrżański, urządzam onę.

[Jak] [w]iele ten utrzymuje do swojej pomocy księży?

Utrzymując dwóch wikariuszów: księdza Franciszka Wiłkoneckiego⁸⁴⁴, księdza Rocha Lonkutowicza⁸⁴⁵. Pierwszy ksiądz Franciszek Wiłkonecki nauki do duchowieństwa ściągające się brał w Worniach, w seminarium żmudzkim. Drugi ksiądz, Roch Lonkutowicz – w seminarium wileńskim.

Jaka rozciągłość parafii?

Parafia wewyrżańska wzdłuż rozciąga się na trzy mile, wszerek na dwie mile litewskie.

[I] [j]ak wiele na Wielkanoc komunikujących?

Komunię na Wielkanoc przyjmujących ma płci męskiej i żeńskiej 1800.

842 Wewirżany (lit. Veiviržėnai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kłajpedzki.

843 Lonkutowicz Mikołaj – ur. ok. 1744 r., ord. ok. 1771 r., wikary w Pługianach (ok. 1771-ok. 1771), następnie altarysta tamże (ok. 1776-ok. 1784), pleban w Wewirżanach (ok. 1784-ok. 1805); zm. ok. 1805 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

844 Wiłkonecki (Wiłkorzecki) Franciszek – ur. ok. 1768 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 23 XI 1794 r., subdiakon 22 XI 1795 r. (tyt. kan. wik. w Betygole), diakonat 29 XI 1795 r., prezbiterat 19 XII 1795 r., wikary w Wewirżanach (przed 1797-?), altarysta w Wasyliszkach (ok. 1805-po 1815); zm. po 1815 r. (LNB, LOrd, k. 32v, 34; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 333, 650; *Directorium* Żmudź 1809, 1815).

845 Lonkutowicz (Łąkutowicz) Roch – ukończył seminarium w Wilnie, wikary w Wewirżanach (przed 1797-ok. 1802); pozostałe losy nieznane; zm. ok. 1802 r. (*Directorium* Żmudź 1803, s. 65).

Czy pleban tylko jedną ma plebanię lub więcej?

Jedną mam wewyrżańską, drugiej nie mam.

Czy [pleban] zawsze w niej przytomny, a jeśli nie, czy ma na to od biskupa pozwolenie?

Zawsze przez lat 14 w plebanii wewyrżańskiej mieszkam.

Jaki ma dochód i rodzaj onego?

Z funduszu plebańskiego składający się z włóki gruntu jednej, z dusz męskich 5 i

[221v]

żeńskich 4. Oraz z sumy po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe dochodu rocznego stałego funduszu według abiuraty z potaksowaną kreścencją na utrzymanie wszelkich ekspensów kościoła, plebanii, księży wikariuszów i czeladzi mam rubli 80.

Jak dawno plebanem?

Rok 14. jestem plebanem wewyrżańskim.

Gdzie do duchowieństwa ściągające się nauki odprawiał?

Do stanu duchownego ściągające się nauki brałem w Worniach, w seminarium żmudzkim.

Czy ma attestatum odprawionego egzaminu?

Prócz odprawionych egzaminów z nauk przed wyświęceniem na kapłana, przed zaprzysiężeniem na plebanię wewyrżańską, egzaminował mnie WJX Stanisław Komorowski regens seminarium żmudzkiego, a zaś prawo objęcia plebanii WJX Ignacy Micewicz⁸⁴⁶ senior kanonik jako surogat podpisał.

Przez które stopnie urzędowania duchownego przechodząc, doszedł do plebanii?

Po wyświęceniu mnie na kapłana przy kościele płungiańskim w powiecie telszewskim wikariuszem nieprzysięgłym lat 5, przysięgłym lat 8 służyłem. W końcu czternastego roku dana mi jest plebania wewyrżańska.

846 Micewicz Ignacy – kanonik senior żmudzki (przed 1785-?); zm. po 1787 r.

Z 14. punktu.

[Podane także powinny być raporta, jak] [w]iele w tym roku [w każdej parafii] ochrzczonych, umarłych, zaślubionych?

Roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafii wewyrżańskiej ochrzczono płci męskiej 35, żeńskiej 30. Umarło płci męskiej 9, żeńskiej 11, zaślubiono par 12.

Z 5. punktu.

Lub szkółki parafialne etc.

Szkółka parafialna utrzymuje się przez

[222]

dyrektora świeckiego cywilnego. Zapłatę bierze od rodziców dziatek uczących się. Miewa onych tylko w czasie zimowym w liczbie 20 i więcej czasem. Od wiosny do zimy powracają do obowiązków domowych. Uczy ich pacierza, katechizmu, czytać, początków pisania w języku żmudzki, niektórych i w polskim.

Na 6. punkt.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domie przez parafianów zabudowanym sług kościelnych, żebraków, [starych], chorych, nie dołączonych z parafialnej jałmużny żyjących znajduje się płci męskiej i żeńskiej 20⁸⁴⁷.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Mikołaj Lonkutowicz pleban wewyrżański.

847 W oryg. brak rubryki: *Każdy duchowny bądź świecki, bądź zakonny, bądź kościół, bądź kaplica.*

[223]

N[umero] 6

[224]

KALWARYJSKI KLASZTOR KSIĘŻY DOMINIKANÓW

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim leżący, ma zakonników kapłanów ośmiu: księdza Piusa Zylewicz⁸⁴⁸ przeora konwentu i plebana parafii kalwaryjskiej, księdza Gerarda Pepera⁸⁴⁹ subprzeora, Juliana Styryj⁸⁵⁰ predykatora generalnego, Franciszka Ligiej⁸⁵¹, Antoniego Kozłowskiego⁸⁵², Jacka Pluszkiewicza⁸⁵³ kaznodzieję, Hieronima Babińskiego⁸⁵⁴ lektora, profesora teologii moralnej, Dominika Styryj⁸⁵⁵ kaznodzieję ordynaryjnego. Braciszków sześciu: Sylwe-

848 Zylewicz (Żylewicz) Pius OP – ur. w 1746 r., wstąpił do dominikanów, profesja w 1773 r., ord. ok. 1773 r., kaznodzieja i subprzeor w Rosieniach (ok. 1778-po 1806, 1817), kurat tamże (przed 1818-1821); zm. w II 1821 r. (APPD, sygn. Pr 35, s. 773; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 594v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium* OP 1822; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Wiadomości o dominikanach*, s. 42).

849 Peper Gerard OP – ur. w 1752 r., wstąpił do dominikanów, profesja w 1769 r., posługiwał w Kalwarii Żmudzkiej (1780-1796), subprzeor tamże (1797-1799), kaznodzieja w Agłonie (?-1817), subprzeor i kurat tamże (1817-?), kaznodzieja generalny (?-po 1827), przeor tamże (przed 1827-?); zm. przed 1830 r. (APPD, sygn. Pr 35, s. 533; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Wiadomości o dominikanach*, s. 42, 45, 56-57; D. Vasiliūnienė, *Žemaičių Kalvarija. Piligrimino centro istorija ir dailė XVII-XIX a.*, Vilnius 2010, s. 429).

850 Styryjko Julian OP – postać niezidentyfikowana.

851 Ligiejko (Ligiejka) Franciszek OP – wstąpił do dominikanów, ord. przed 1780 r., posługiwał w Kalwarii Żmudzkiej (1780-ok. 1799), gdzie był kaznodzieją; zm. ok. 1799 r. (D. Vasiliūnienė, *op. cit.*, s. 430).

852 Kozłowski Antoni OP – wstąpił do dominikanów, ord. przed 1797 r., kaznodzieja w Kalwarii Żmudzkiej (przed 1797-przed 1803); zm. przed 1830 r.

853 Pluszkiewicz Jacek OP – ur. ok. 1751 r., wstąpił do dominikanów, profesja w 1770 r., ord. po 1770 r., kaznodzieja w Kalwarii Żmudzkiej (1787-1789?, przed 1797-po 1803), posługiwał także w Poławeniu i Rosieniach, kaznodzieja generalny w Kalwarii Żmudzkiej (przed 1803-?, 1817-1822), podprzeor tamże (22 VIII 1822-1824); zm. w 1824 r. tamże (APPD, sygn. Pr 35, s. 550; APPD, sygn. S12/67b, s. 577; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium* OP 1826; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Wiadomości o dominikanach*, s. 43; D. Vasiliūnienė, *op. cit.*, s. 430; M. Valančius, *Namų užrašai*, s. 598).

854 Babiński Hieronim OP – ur. w 1753 r., wstąpił do dominikanów ok. 1773 r., profesja w 1775 r., ord. ok. 1778 r., magister teologii, lektor w klasztorze w Kalwarii Żmudzkiej i promotor Bractwa Różańcowego (1796-1798), przeor w Ostrowcu (ok. 1799-po 1804 r.), w Chołopieniczach (przed 1810-?), ojciec prowincji (przed 1817-?), przeor w Poporciach (przed 1817-1819?); zm. w 1819 r. (APPD, sygn. Pr 35, s. 33; LMAVB, sygn. F43-3702, k. 18; *Directorium* OP 1820; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Wiadomości o dominikanach*, s. 41, 70, 178-179; D. Vasiliūnienė, *op. cit.*, s. 430).

855 Styryjko Dominik OP – ur. ok. 1758 r., ord. ok. 1784 r., posługiwał w Kalwarii Żmudzkiej, kaznodzieja (1792-1798), kaznodzieja tamże (przed 1798-?), subprzeor w klaszto-

stra Buywida⁸⁵⁶, Mikołaja Statkiewicza⁸⁵⁷, Wawrzyńca Bąkowskiego⁸⁵⁸, Dominika Korsaka⁸⁵⁹, Reginalda Węckiewicza⁸⁶⁰, Andrzeja Orłowskiego⁸⁶¹. Wszystkie pomienione zakonne osoby zawsze mieszkają w klasztorze. Nowicjatu i emerytów w klasztorze kalwaryjskim nie ma. Klasztor i kościół kalwaryjski drewniany. Kościół poczęty murować [!] i tylko z fundamentów jest wyprowadzony. Tenże klasztor kalwaryjski utrzymuje curam animarum. Parafia kalwaryjska rozciąga się wzdłuż pół trzeciej, wszerek milę jedną litewską. Komunikujących obojga płci ma osób 1900, roku 1797 od 1 Januarii do ostatniego dnia Decembra w parafi kalwaryjskiej ochrzczono płci męskiej 88, żeńskiej 68. Umarło płci męskiej 39, żeńskiej 26, zaślubiono par 30.

Szkółka parafialna utrzymuje się zawsze przez jednego kapłana zakonnika bezpłatnie. Dzieci uczących się miewa do 40, a czasem 50. Z tych niektórzy wracają się na lato do domowych obowiązków, a inni uczą się przez lato. Uczy ich katechizmu, pacierza, początków czytania i pisania w języku polskim, łacińskim, a innych w żmudzkiem.

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma. W domu przez klasztor zabudowanym znajduje się chorych, starych, niedołęgów płci męskiej i żeńskiej 9. Żyją z jałmużny parafialnej i klasztornej.

Klasztor kalwaryjski ze wsi funduszowej składającej się z dusz męskich 8, żeńskich 8 oraz z sum legacyjnych.

1. Od sumy czerwonych złotych 2300 lokowanej za oblięiem roku 1795 miesiąca Aprila 23 dnia na dobrach ziemskich dziedzicznych JW Imć

rze w Rosieniach (przed 1803-?), posługiwał w Nowogródku (?-1810), wyjechał do Księstwa Warszawskiego (1810), otrzymał zgodę z Rzymu na sekularyzację (1812); dalsze losy nieznanne (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; D. Vasiliūnienė, *op. cit.*, s. 430).

856 Buywid Sylwester OP – ur. ok. 1720 r., wstąpił do dominikanów, brat w Kalwarii Żmudzkiej (przed 1797-1806); zm. ok. 1806 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium* OP 1807; D. Vasiliūnienė, *op. cit.*, s. 430).

857 Statkiewicz Mikołaj OP – wstąpił do dominikanów, brat w Kalwarii Żmudzkiej (przed 1797-?) (D. Vasiliūnienė, *op. cit.*, s. 430).

858 Bąkowski Wawrzyniec OP – ur. ok. 1753, wstąpił do dominikanów, brat w Kalwarii Żmudzkiej (przed 1797-po 1803); zm. po 1803 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; D. Vasiliūnienė, *op. cit.*, s. 430).

859 Korsak Dominik OP – ur. ok. 1763 r., wstąpił do dominikanów, brat w Kalwarii Żmudzkiej (przed 1797-po 1803); zm. po 1803 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; D. Vasiliūnienė, *op. cit.*, s. 430).

860 Węckiewicz Reginald OP – wstąpił do dominikanów, brat w Kalwarii Żmudzkiej (przed 1797-?) (D. Vasiliūnienė, *op. cit.*, s. 430).

861 Orłowski Andrzej OP – ur. ok. 1763 r., wstąpił do dominikanów (ok. 1796), brat w Kalwarii Żmudzkiej (przed 1797-?), piwniczny w Poporciach (przed 1804-?); zm. po 1804 r. (LMAVB, sygn. F43-3702, k. 24v; D. Vasiliūnienė, *op. cit.*, s. 430).

pana Feliksa Ważyńskiego⁸⁶² ciwuna rettowskiego Księstwa Żmudzkiego, Pobolwiany⁸⁶³ zwanych.

2. Od sumy talarów bitych 225 lokowanej za obligiem roku 1771 miesiąca Aprila 27 dnia na dobrach ziemskich Kropiały⁸⁶⁴ zwanych WJmć pana Antoniego Tumalskiego⁸⁶⁵ strażnika oświecimskiego⁸⁶⁶.

[224v]

3. Od sumy złp 8000 lokowanej na dobrach ziemskich dziedzicznych WJMPana Adama Billewicza pułkownika powiatowego Księstwa Żmudzkiego za obligiem w roku 1771 miesiąca Junii 24 dnia, Tenenie zwanych.
4. Od sumy złp 10 730 lokowanych za obligiem w roku 1797 miesiąca Aprila 24 dnia na dobrach ziemskich dziedzicznych WJmci pana Ignacego Swirtuna⁸⁶⁷ rotmistrza powiatów Księstwa Żmudzkiego, Jazdaycie⁸⁶⁸ zwanych.

Po odtrąceniu opłaty na wszelkie podatki skarbowe według abiuraty, czyli rejestru zaprzysiężonego, z potaksowaną krescencją ma dochodu rocznego na wszystkie potrzeby klasztoru rubli 499 kopiejek 83.

Ponieważ od pomienionych sum zalegają nieopłacone procenta na uzyskanie onych, niektóre już są rozpoczęte prawne procedera, a z innymi jeszcze rozpoczynają się.

W parafii kalwaryjskiej o milę jedną litewską od kościoła parafialnego kalwaryjskiego znajduje się kościół filialny we wsi Giegrany⁸⁶⁹

862 Ważyński Feliks h. Abdank – ur. ok. 1737 r., skarbnik WKL, starościc tyrkiszlewski, oboźny żmudzki (1764?-1766), podstarości repartycji telszewskiej (1766-1774), pułkownik pow. telszewskiego i płotelskiego (przed 1792), chorąży telszewski (1792-1794), ciwun retowski (1794-1813); żonaty z Marianną Barbarą Szuksztówną stolnikową parnawską (przed 30 IV 1765) oraz Franciszką Turowską I voto Owsianą rotmistrzynią wołkowyską (przed 26 I 1780); zm. 11 XII 1813 r. (*Urzędnicy*, t. 3, s. 126, 199, 207-208, 228, 363).

863 Pobolwiany (lit. Pabalvė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

864 Kropiały, Kropiły – miejscowość niezidentyfikowana; Kropiły znajdowały się w trakcie datnowskim, w pow. wielońskim, z dala od Kalwarii Żmudzkiej.

865 Tomalski (Tumalski) Antoni – budowniczy telszewski (22 II 1794-?); zm. po 1798 r. (*Urzędnicy*, t. 3, s. 307, 361).

866 Funkcja niezidentyfikowana.

867 Świrtun Ignacy – rotmistrz jednego z powiatów żmudzkich (G. Błaszczuk, *Herbarz szlachty żmudzkiej*, seria II w przygotowaniu).

868 Jazdaycie – miejscowość niezidentyfikowana, w XIX w. dobra w pow. telszewskim, par. Pługiany, własność Świstunów [!] obecna na mapie Jucewicza, na drodze z Pługian do Jodan, być może lit. Didvyčiai – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. pługiański (SGKP, t. 3, s. 536).

869 Giegrany (lit. Gegrėnai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. pługiański.

zwanej, zowiący się giegrański. Przy którym mieszka ku posłudze duchownej parafianów, odprawowania służby bożej funduszem włożonej, ksiądz świecki Józef Juchniewicz⁸⁷⁰ wikariusz przysięgły, czyli altarysta. Ten nauki ściągające się do duchowieństwa brał w Worniach, w seminarium żmudzkim, żyje w części z gruntu funduszem zapisanego składającego się z włóki jednej, w części z sumy pieniężnej. Z takowego funduszu po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe według abiuraty z potaksowaną krescencją ma dochodu rocznego rubli 28 kopiejek 35.

W teże parafii kalwaryjskiej o dwie mile litewskie od kościoła parafialnego kalwaryjskiego jest drugi kościół filialny od wsi zwanej Jagminopol⁸⁷¹, zowiący się jagminopolskim. Mieszka przy nim, ku posłudze duchownej parafianów, ku odbywaniu służby bożej funduszem włożonej, ksiądz świecki wikariusz przysięgły, czyli altarysta, Benedykt Węśławski⁸⁷², który nauki do stanu duchownego należące brał w Worniach, w seminarium żmudzkim. Żyje z funduszu pieniężnego, z którego po odtrąceniu opłaty na podatki skarbowe ma dochodu rocznego z stałego funduszu rubli 72.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO ksiądzęcia Giedroycia

[225]

biskupa żmudzkiego najwierniej i najsprawiedliwiej sporządzony w roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Pius Zylewicz przeor kalwaryjski mp.

Ksiądz Gerard Peper su[b]przeor tegoż konwentu

Ksiądz Antoni Kozłowski L.P. mp.

Ksiądz Józef Juchniewicz wikariusz przysięgły giegrański

Ksiądz Benedykt Węśławski wikariusz przysięgły jagminopolski mp.

870 Juchniewicz Józef – ur. ok. 1768 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 9 III 1792 r., subdiakon 13 II 1793 r. (tyt. kan. wik. w Kurtowianach), diakonat 25 II 1793 r., prezbiterat 3 III 1793 r., altarysta w Giegranach (ok. 1795-ok. 1824); zm. ok. 1823-1824 r. (LNB, LOrd, k. 30v, 31v, 32; *Directorium* Żmudź 1825).

871 Jagminopol vel Barszczyce (lit. Barstyčiai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki.

872 Węśławski (Wensławski) Benedykt – ur. ok. 1750 r., subdiakon 19 VII 1778 r. z rąk bpa Giedroycia (tyt. kan. wik. w Kurszanach), diakonat 26 VII 1778 r. w Sałantach z rąk bpa Giedroycia, prezbiterat w 1778(?) r. w Szkudach z rąk bpa Giedroycia, altarysta w Jagminopolu (1791-1817), następnie notowany jako mansjonarz tamże (1817-po 1825); zm. po 1825 r. (LNB, LOrd, k. 1-1v; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 312, k. 3, 8; *Directorium* Żmudź 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825).

KLASZTOR KRETYNGOWSKI KSIĘŻY BERNARDYNÓW

Klasztor księży bernardynów w guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim, w mieście Kretyndze, składa się z 11 kapłanów i 6 braci, których imiona i nazwiska są następujące: ks. Karol Piwnicki⁸⁷³, ks. Gallikan Jucewicz⁸⁷⁴, ks. Symeon Kaczyński⁸⁷⁵, ks. Antoni Ukryn⁸⁷⁶, ks. Jan Bendykowicz⁸⁷⁷, ks. Alfons Janowicz⁸⁷⁸, ks. Gaudenty Mazulewicz⁸⁷⁹, ks. Feliks Melchiorowicz⁸⁸⁰, ks. Marek Pawłowski⁸⁸¹, ks. Tymoteusz Laudgin⁸⁸²,

- 873 Piwnicki Karol OFM Obs – wstąpił do bernardynów, ord. przed 1794 r., gwardian w Kretyndze (1794-1801), duszpasterz w Rydze (1803-1806); zm. po 1806 r. (BJ, rkp. 6242 III, k. 109; H. Wyczawski, *op. cit.*, s. 106-107).
- 874 Jucewicz (Jurewicz) Gallikan OFM Obs – wstąpił do bernardynów, posługiwał w Kretyndze (przed 1797-?), spowiednik w Wilnie (przed 1810-?), Trokach (?-1817); zm. 4 III 1817 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 32v; *ibidem*, sygn. F43-3690, k. 1v; J. Kachel, *Bernardyni 1453-2003*, cz. 2, s. 310).
- 875 Kaczyński Szymon (Symeon) OFM Obs – ur. ok. 1748 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. telszewskim, uczył się w Krożach (1765-1773), wstąpił do bernardynów w Cytowianach 2 II 1774 r., posługiwał i uczył się m.in. tamże (1775-1785), profesor teologii moralnej w Kretyndze (1785-1793), pleban tamże (1793-1799), wikary tamże (1799-1809), spowiednik bernardynek na Zarzeczu w Wilnie (1809-1812, 1814-1826) i we dworze w Sieliszczu (1809-?), wikary w Trokach (1812-1814); ; zm. 24 II 1826 r. w Wilnie (LMAVB, sygn. F9-96, k. 28; *ibidem*, sygn. F43-3690, k. 1v; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 16v-17, 50v-51).
- 876 Ukryn Antoni OFM Obs – wstąpił do bernardynów, ord. przed 1798 r., posługiwał w Kretyndze (przed 1798-?), gwardian w Witebsku (?-1806); zm. 28 V 1806 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 75).
- 877 Bendykowicz Jan OFM Obs – ur. ok. 1745 r., ord. ok. 1775 r., spowiednik w Kretyndze (ok. 1793-1804); zm. 23 II 1804 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 27v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).
- 878 Janowicz Alfons OFM Obs – ur. ok. 1737 r., ord. ok. 1765 r., zakrystianin w Kretyndze (1770-po 1803), prefekt w Kretyndze (przed 1810-?) i spowiednik tamże (?-1812); zm. 8 I 1812 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 4v; *ibidem*, sygn. F43-3690, k. 3; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).
- 879 Mazulewicz (Mażolewicz) Gaudenty OFM Obs – ur. ok. 1740 r., ord. ok. 1773 r., uczył się w Krożach przez dziewięć lat, wstąpił do klasztoru, posługiwał i uczył się w klasztorach w Mikulinie i Mohylewie, spowiednik w Kretyndze (ok. 1793-1822); zm. 22 lub 28 VIII 1822 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 121; *ibidem*, sygn. F39-107, k. 28v; *ibidem*, sygn. F43-3690, k. 3; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3584, k. 17v-18; *Directorium Obs* 1824).
- 880 Melchiorowicz Feliks OFM Obs – wstąpił do bernardynów, ord. przed 1797 r., spowiednik w Kretyndze (przed 1797-1800); zm. 7 VII 1800 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 95).
- 881 Pawłowski Marek OFM Obs – wstąpił do bernardynów, ord. przed 1797 r., posługiwał w Kretyndze (przed 1797-1802); zm. 1 IX 1802 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 123).
- 882 Laudgin (Lawdgin, Landyn) Tymoteusz (Tadeusz) OFM Obs – ur. ok. 1762 r., uczył się w Telszach i Worniach (1783-1788), wstąpił do bernardynów w Cytowianach 23 (lub 25) IV 1788 r., posługiwał i uczył się w klasztorach w Drui, Budslawiu i Kretyndze (1791-1795), wszystkie święcenia przyjął w Worniach: I tonsura i 4 święcenia niższe 17 XI 1793 r. (T. Bukaty), subdiakonat 21 XI 1793 r., diakonat 24 XI 1793 r. (T. Bukaty),

ks. Serafin Piotrowicz⁸⁸³, br. Iwo Juchniewicz⁸⁸⁴, br. Jacek Moszoł⁸⁸⁵, br. Anzelm Dymowicz⁸⁸⁶, br. Franciszek Wasilkowski⁸⁸⁷, br. Witalis Gottula⁸⁸⁸, br. Franciszek Rayff⁸⁸⁹. Klasztor ten nie ma żadnego zakonnika na kapelanii i żadnego emeryta ani nowicjat w tym się nie znajduje klasztorze. Klasztorowi temu wyżywienie całe hrabstwo kretyngowskie dostarcza, a oprócz tego 100 talarów bitych na habity, wino, wosk i inne nieodbyte potrzeby corocznie z dworu kretyngowskiego dochodzi. Klasztor ten utrzymuje kościół w dobrym stanie i curam animarum. Parafia tego klasztoru rozciąga się wzdłuż na mil 3, a wszerz na 1 milę litewską. Znajduje się w onej osób w tym roku od 1 Januarii aż do 31 [Decem]bra do świętych sakramentów przystępujących 2907, ochrzczonych płci męskiej 101, żeńskiej 79. Umarłych płci męskiej 68, żeńskiej 70. Zaślubionych par 62. Przy tym kościele szpital, w którym jest 37 ubogich. Z tych 6 żywi klasztor. Inni

prezbiterat 24 XI 1793 r. (T. Bukaty), posługiwał w Kretyndze (1793, przed 1798-?), II kaznodzieja w Cytowianach (ok. 1800-ok. 1808), w Datnowie (ok. 1808-?), kaznodzieja niedzielny w Cytowianach (?-po 1810), Datnowie (?-ok. 1812) i w Kretyndze (ok. 1812-1817), spowiednik w klasztorze w Wilnie (1817-po 1821), spowiednik w Trokach (przed 1821-po 1821), wikary w Cytowianach (?-1829); zm. 13 II 1839 r. tamże (LMAVB, sygn. F43-3690, k. 3v; LNB, LOrd, k. 72r; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 621; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3584, k. 17v-18; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 14v-15, 51v-52, 66v-67; ibidem, sygn. F5-F32480).

883 Piotrowicz Serafin OFM Obs – ur. ok. 1769 r., prezbiterat 26 XI 1793 r. z rąk bpa Tadeusza Bukatego, posługiwał w Kretyndze (1793, przed 1798-?), pleban w Cytowianach (ok. 1800-1812); zm. 16 VII 1812 r. tamże (LNB, LOrd, k. 72r; LMAVB, sygn. F9-96, k. 99v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 621; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

884 Juchniewicz Iwo OFM Obs – imię zakonne Serafin, ur. ok. 1778 r., uczył się w Krozach (1785-1792), wstąpił do bernardynów w Cytowianach 12 X 1793 r., posługiwał i uczył się (1794-1802) m.in. w Kretyndze, ord. ok. 1800 r., kaznodzieja niedzielny i wikary w Telszach (1802-1809), kaznodzieja niedzielny w Trokach (1809-1813) i w Cytowianach (1813-po 1814), posługiwał także w Wołożynie i Kownie, wikary w Datnowie (1814-po 1815), wikary konwentu w Telszach (przed 1817-1817), gwardian w Pińsku-Karolinie (1817-po 1821), spowiednik w Grodnie (?-1846); zm. 2 VI 1846 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 77v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3583, k. 16v-17; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 16v-17, 37v-38, 55v-56).

885 Moszoł Jacek OFM Obs – wstąpił do bernardynów, brat tercjarz w Kretyndze (przed 1798-?) i w Kownie (?-1800); zm. 30 XI 1800 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 168).

886 Dymowicz Anzelm OFM Obs – ur. ok. 1731 r., brat w Kretyndze (przed 1797-1810); zm. 15 V 1810 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 68v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 409; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

887 Wasilkowski Franciszek OFM Obs – wstąpił do bernardynów, brat w Kretyndze (?-1799); zm. 12 VII 1799 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 97 v).

888 Gottula (Gattul) Witalis OFM Obs – ur. ok. 1750 r., brat w Kretyndze (przed 1797-1807); zm. 23 XII 1807 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 179v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 409; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

889 Rayff (Reyft) Franciszek OFM Obs – ur. ok. 1769 r., wstąpił do bernardynów ok. 1795 r., brat podszyndyczny w Kretyndze (przed 1797-po 1803); dalsze losy nieznane, nie figuruje w spisach zmarłych (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

zaś sustentują się⁸⁹⁰ jałmużną⁸⁹¹ dobroczynnych parafianów za staraniem prowizorów, nie wychodząc ze szpitala na żebranie, a innego do życia nie mają funduszu. W tejże parafii jest kaplica w Jakubowie⁸⁹², o 1 milę od Kretyni, którą zarządza ks. świecki Mateusz Stulgiński⁸⁹³, mając dla siebie za to od dworu miszuckiego⁸⁹⁴ kawałek docześnie wyznaczonego gruntu. Ten brał nauki w Worniach, w seminarium żmudzkim. Szkoła parafialna utrzymuje się teraz przez księży w klasztorze, nie mając na to żadnego funduszu. Zbierają się do onej w zimowym czasie, w liczbie do 30 i więcej. Uczą się w onej czytać, pisać i katechizmu w języku przyzwoitym krajowym.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarszego i zaleceń JO księcia Giedroycia biskupa żmudzk[ieg]o najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony do kancelarii konsystorza żmudzk[ieg]o przesyłający się w roku 1797 miesiąca [Decem]bra 31 dnia własną podpisujemy ręką.

Ks. Karol Piwnicki gwar[dian] kretyng[owski]

Ks. Gallikan Jucewicz wikary

ks. Symeon Kaczynski mp.

[227]

TELSZEWSKI KLASZTOR KSIĘŻY BERNARDYNÓW

W guberni litewskiej, w powiecie, w mieście i parafii telszewskiej klasztor księży bernardynów fundowany jest od najjaśniejszego króla Zygmunta Trzeciego⁸⁹⁵ roku 1624 dnia 30 marca. W pomienionym klasztorze znajduje się osób zakonnych 21. To jest kapłanów 15, braci zakonnych 6.

Ksiądz Eugeniusz Łopaczynski⁸⁹⁶ gwardian.

890 Łac. utrzymują się [z czegoś], żywią się [dzięki czemuś].

891 W oryg. wyraz dopisany później.

892 Jakubów (lit. Jokūbavas) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngański.

893 Stulgiński Mateusz – ur. ok. 1753 r., ord. ok. 1777 r., mansjonarz w Jakubowie (przed 1797-1812?) i w Judranach (1812-ok. 1820), altarysta w Szwekszniach (ok. 1820-ok. 1836); zm. ok. 1835-1836 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 329, k. 8; *Directorium Żmudź* 1809, 1815, 1819-1820, 1822-1825, 1829, 1831, 1833-1837).

894 Miszucie (lit. Mišučiai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngański.

895 Zygmunt III Waza – ur. 20 VI 1566 r. w Gripsholm, król Polski i wielki książę litewski (1587-1632), król Szwecji (1592-1599); zm. 30 IV 1632 r. w Warszawie.

896 Łopaczynski (Łopaczynski) Eugeniusz OFM Obs – ur. ok. 1748 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. rosieńskim, uczył się w Poszawszu u jezuitów i(?) w Krożach (1762-1767), wstąpił do bernardynów w Cytowianach 20 XII 1767 r., posługiwał i uczył się w klasztorach w Witebsku, Mińsku i Nieświeżu (1768-1778), ord. ok. 1776 r., prof. teologii moralnej i kaznodzieja w Telszach (1778-1785), pleban w Datnowie (1785-1787), gwardian w Telszach (1787-1804), definitor prowincji (przez 3 lata przed 1804), spowiednik benedyktynek w Nieświeżu (1804-1807), przełożony w Jurewiczach (1807-1810),

- Ksiądz Kandyd Dawidowicz⁸⁹⁷ wikary.
 Ksiądz Franciszek Pikiell prefekt szkół powiatowych telszewskich
 i profesor fizyki.
 Ksiądz Franciszek Ramnicz profesor wymowy.
 Ksiądz Wincenty Willimowicz profesor klasy drugiej.
 Ksiądz Chryzogon Ihnatowicz profesor matematyki.
 Ksiądz Wacław Jundziłł profesor klasy trzeciej.
 Ksiądz Maurus Karbowski profesor klasy pierwszej.
 Ksiądz Teofil Dawgmądz⁸⁹⁸ kaznodzieja niedzielny.
 Ksiądz Stefan Preybowicz⁸⁹⁹ kaznodzieja szkół narodowych.
 Ksiądz Franciszek Tyszkiewicz⁹⁰⁰ spowiednik.
 Ksiądz Felix Woytkiewicz⁹⁰¹ zakrystian.
 Ksiądz Piotr Baluniewicz⁹⁰² kaznodzieja ekstraordynaryjny.
 Ksiądz Wacław Balcewicz⁹⁰³ kaznodzieja ekstraordynaryjny.

wikary w Mińsku (1810-1812), gwardian w Połocku (ok. 1812-1816), wikary w Mińsku (ok. 1816-1817), definitor w Cytowianach (ok. 1817-1818); zm. 27 II 1818 r. w Cytowianach (LMAVB, sygn. F9-96, k. 29v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577, nr 3586, k. 13-14; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 18v-20, 41v-42).

- 897 Dawidowicz Kandyd OFM Obs – wikary w klasztorze w Telszach (przed 1798-?); zm. 27 I 1803 r. w Telszach (LMAVB, sygn. F9-96, k. 14).
- 898 Dawginaż (Dawgmądz) Teofil OFM Obs – ur. ok. 1746 r., ord. ok. 1778 r., kaznodzieja niedzielny w klasztorze w Telszach (przed 1798-?), kaznodzieja w Cytowianach (przed 1803-1806); zm. 7 VIII 1806 r. tamże (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F5-F32480, s. 220).
- 899 Preybowicz Stefan OFM Obs – ord. przed 1797 r., kaznodzieja szkół w Telszach (przed 1797-?), prof. filozofii w Grodnie (?-1801); zm. 25 IV 1801 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 58v).
- 900 Tyszkiewicz Franciszek OFM Obs – wstąpił do bernardynów, ord. przed 1797 r., spowiednik w Telszach (przed 1797-?), posługiwał w Kretyndzie (?-1799); zm. 14 III 1799 r. tamże (VUB, sygn. F32480, k. 39v).
- 901 Woytkiewicz Feliks OFM Obs – ur. ok. 1757 r., ord. ok. 1788 r., zakrystianin w Telszach (przed 1797-po 1803), wikary w Kretyndzie (przed 1806-1809); zm. 17 VIII 1809 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 409; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F32480, k. 108v).
- 902 Baluniewicz Piotr OFM Obs – ur. ok. 1762 r. w rodzinie szlacheckiej w pow. upickim, uczył się w Podubisiu (1778-1785), wstąpił do bernardynów w Cytowianach 18 V 1785 r., posługiwał i uczył się m.in. tamże (1786-1792), ord. ok. 1792 r., kaznodzieja świąteczny w Datnowie (1792-1793), kaznodzieja ekstraordynaryjny w Telszach (przed 1798-?), wikary w Orszy (1799-1805), przełożony w Mścislawie (1805-1810), przełożony w Orszy (1810-1811), wikary w Mozyrzu (1811-1813), w Słucku (1813-po 1813), w Bienicy, wikary w Drui (przed 1822-?), pleban w Bienicy (?-1829); zm. 20 IV 1829 r. tamże (VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 12v-13, 43v-44; *ibidem*, sygn. F4-(A2112)35373-35383, k. 87; *ibidem*, sygn. F5-F32480, k. 111).
- 903 Balcewicz Wacław OFM Obs – ur. ok. 1761 r., ord. ok. 1790 r., kaznodzieja ekstraordynaryjny w Telszach (?-ok. 1799), kaznodzieja świąteczny w Kretyndzie (ok. 1799 po 1806), wikary w Traszkunach (?-1809); zm. 29 IV 1809 r. tamże; być może tożsamy z Wacławem Balsewiczem, ur. ok. 1766 r., ord. ok. 1790 r., filialista w Wieżajciach

Książd Justyn Puciłowski⁹⁰⁴.

Bracia zakonni⁹⁰⁵

- Brat Dydak Kirszewicz⁹⁰⁶ tercjarz.
- Brat Konrad Gużowski⁹⁰⁷ ter[cjarz].
- Brat Benedykt Bukowski⁹⁰⁸ ter[cjarz].
- Brat Leon Iwaszkiewicz⁹⁰⁹ ter[cjarz].
- Brat Benedykt Bernatowicz⁹¹⁰ ter[cjarz].
- Brat Kazimierz Narkiewicz⁹¹¹ ter[cjarz].

Emerytów ani kleryków nie ma. Wszyscy znajdują się w klasztorze. Curam [!] animarum, nowicjatu ani szpitalu nie ma. Kościół i klasztor jest murowany, potrzebujący zewnątrz reparacji wielkiej. Szkoły utrzymują się publiczne powiatowe, o sześciu klasach. Profesorów bezpłatnie z osób zakonnych klasztor utrzymuje sześciu. Nauki dają się według ustaw dawniejszej i terażniejszej Komisji Edukacji Publicznej następującym porządkiem.

- (ok. 1804-?) (LMAVB, sygn. F9-96, k. 29; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 551; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 409).
- 904 Puciłowski Justyn OFM Obs – ord. przed 1798 r., posługiwał w Telszach (?-po 1798), prof. w Kownie (?-1800); zm. 12 VI 1800 r. w Kownie (LMAVB, sygn. F9-96, k. 12v).
- 905 W oryg. nagłówków napisany większymi literami.
- 906 Kirszewicz (Kirsznowicz, Kierszewicz) Dydak OFM Obs – ur. ok. 1744 r., wstąpił do bernardynów w Cytowianach w 1775 r., brat tercjarz w Telszach, kanaparz, kwestarz i refektariusz tamże (przed 1797-1823); zm. 20 XII 1823 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 178; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 635; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577, nr 3583, k. 16v-17; *Directorium Obs* 1825).
- 907 Gużowski (Gużewski) Konrad OFM Obs – ur. ok. 1723 r., brat tercjarz w Telszach (przed 1797-1810); zm. 27 VI 1810 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 90; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 635; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).
- 908 Bukowski Benedykt OFM Obs – ur. ok. 1753 r., brat tercjarz u bernardynów w Telszach (przed 1797-1808), szafarz tamże (ok. 1801-?); zm. 11 V 1808 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 66v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 635; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).
- 909 Iwaszkiewicz Leon OFM Obs – ur. ok. 1773 r., być może kształcił się w Mińsku, brat tercjarz u bernardynów w Telszach (przed 1797-po 1806), kwestarz tamże (przed 1803-?) i prowizor (?-1812); zm. 5 II lub IX 1812 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 18v, 125; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 635; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; RGW, s. 386).
- 910 Bernatowicz Benedykt OFM Obs – ur. ok. 1759 r., uczył się w Krożach, wstąpił do bernardynów w Cytowianach 4 IV 1794 r., brat tercjarz w Telszach (1794-po 1803), szafarz tamże (przed 1803-?), następnie posługiwał jako kanaparz w Kretyndze (przed 1806-1818); zm. 16 I 1818 r. w Kretyndze (LMAVB, sygn. F9-96, k. 8v; *ibidem*, sygn. F43-3690, k. 3; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 409; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3584, k. 18v-19).
- 911 Narkiewicz Kazimierz OFM Obs – postać niezidentyfikowana.

W pierwszej klasie daje się gramatyka łacińska, gramatyka polska, [nauka] moralna, geografia, nauka chrześcijańska, wokabuły⁹¹², arytmetyka początkowa i tłumaczenie wypisów klasycznych.

W klasie drugiej daje się gramatyka łacińska, gramatyka polska, geografia, arytmetyka niższa, nauka moralna z wypisami na klasę drugą przepisany, nauka chrześcijańska, wokabuły i ogrodnictwo.

[227v]

W klasie trzeciej daje się gramatyka łacińska i prozodia, gramatyka polska, początki poezji, wokabuły, geografia, początki prawa przyrodzonego, politycznego i narodów, arytmetyka wyższa, nauka moralna i historia naturalna w rolnictwie z tłumaczeniem wypisów o moralności i rolnictwie na klasę trzecią i nauka chrześcijańska.

W klasie czwartej daje się wymowa, poezja, nauka o listach, historia polityczna państw europejskich, prawo przyrodzone, polityczne i narodowe, geografia, [nauka] moralna, nauka chrześcijańska, historia dziejów, geometria teoryczna⁹¹³, początki miernictwa, trygonometria, początki algebry i rysunki.

W piątej i szóstej klasie daje się fizyka ogólna i szczegółna, logika, geometria praktyczna, bryłomierstwo i algebra ogólna. Także daje się język polski, łaciński, francuski i niemiecki.

Studentów jest 280 uczących się.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia Stefana Giedroycia biskupa żmudzkiego najwierniej sporządzony i opisany do kancelarii konsystorskiej żmudzkiej przesyłający się własnymi rękami podpisujemy. Dat[um] w Telszach roku 1798. Dnia 16 miesiąca Februarii.

Ks. Eugeniusz Łapaczyński gwar[dian] telszewski

Ks. Kandyd Dawidowicz wikar[y] k[onwe]ntu telsz[ewskiego]

Ks. Franciszek Pikiell prefekt szkół p[owia]t[o]wych telsz[ewskich].

[228]

KIEYDAŃSKI KLASZTOR KSIĘŻY KARMELITÓW

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkiem, w powiecie rosieńskim⁹¹⁴ [...], w mieście Kiejdany⁹¹⁵ zowiącym się leżący, ma zakonnych osób kapła-

912 Wokabuły – słówka, wyrazy w języku cudzoziemskim z przekładem na język rodzimy, szczególnie do nauczania się na pamięć.

913 Teoryczna, tzn. teoretyczna.

914 Kiejdany były w pow. kowieńskim.

915 Kiejdany (lit. Kedainiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kieydański.

nów pięciu: ks. Placyda Jakowicza⁹¹⁶ przeora, ks. Piotra Drozdowskiego⁹¹⁷ spowiednika, ks. Jozafata Wieniewicza⁹¹⁸ kaznodzieję i profesora szkoły parafialnej, ks. Martyniana Januszkiewicza⁹¹⁹ zakrystiana i ks. Michała Kaczanowskiego⁹²⁰ subprzeora. Kleryków, braciszków i emerytów nie ma. W ogóle osób pięć. Z tego klasztoru żadnej osoby nie ma nigdzie na kapełanii. Nowicjatu nie ma w tym klasztorze.

Kościół drewniany wewnątrz i zewnątrz dosyć opatrzony, nienowowy. Klasztor kiedański w części na dwa piętra, a w drugiej części na jedno murowany.

Kiedański klasztor utrzymuje curam animarum. Rozległość parafii dalej nie rozciąga się, jak tylko w samym mieście wyżej wyrażonym. Dusza do komunii świętej przystępujących obojej płci 538 liczy się.

Roku 1797 od dnia 1 Januarii urodziło się w tejże parafii kiedańskiej do dnia ostatniego Decembra męskich dusz 19, żeńskich 16. Umarło męskich 17, żeńskich 12. Zaślubiło się par 5.

Przy kościele kiedańskim jest szkoła parafialna. Zawiaduje nią zakonnik tegoż klasztoru ks. Jozeffat Wieniewicz. Uczy dzieci do liczby 30 i 40 początków czytania, pisania, katechizmu, artykułów wiary świętej, arytmetyki i początków języka łacińskiego.

Przy tymże kościele znajduje się dom bez najmniejszego na szpital funduszu. W nim przemieszkiwa ubogich kalek obojej płci dusz 6 żyjących z samej tylko szczodrości i opatrzenia dobrodziejów, parafianów.

Klasztor kiedański ma fundusz ziemny składający się z dusz męskich 8, żeńskich 4, to jest: folwark Dauksze⁹²¹ zwany w trakcie datnow-

916 Jakowicz Placyd OCarm – podprzeor we Władysławowie (1783-?), przeor w Kiejdanach (1793-1796, 1796-1800), zrezygnował prawdopodobnie z powodu złego zdrowia, prokurator w Krożach (VIII 1800-?); zm. po 1800 r. (VUB, sygn. F57-2, k. 59, 88, 98v; J. Giżycki, *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 166, 204, 206).

917 Drozdowski Franciszek OCarm – imię zakonne: Piotr, ur. ok. 1744 r., wstąpił do karmelitów 9 IX 1775 r., profesja 29 IX 1776 r., ord. ok. 1778 r., spowiednik w Kiejdanach (przed 1798-ok. 1798) i w Linkowie (ok. 1798-po 1803); zm. po 1803 r. (LVIA, f. 1135, ap. 20, b. 316a, k. 44; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

918 Wieniewicz Jozafat OCarm – wstąpił do karmelitów, lektor teologii (1796), kaznodzieja w Kiejdanach, przełożony szkoły tamże (1796-?), podprzeor tamże (1801-?); zm. po 1801 r. (VUB, sygn. F57-2, k. 99, 107).

919 Januszkiewicz Martynian OCarm – ord. przed 1783 r., posługiwał w Kolesnikach (przed 1783-?), podprzeor w Linkowie (1793-1796) i w Chwałojniach (1796-1801), zakrystianin w Kiejdanach (przed 1797-?); zm. po 1801 r. (VUB, sygn. F57-2, k. 56, 89, 99v).

920 Kaczanowski Michał OCarm – ur. ok. 1764 r., wstąpił do karmelitów, profesja ok. 1785 r., subprzeor w Kiejdanach (przed 1797-?); w Słobódce (?-1806), Lidzie (1806-1807), Krupczycach (1807-1809); zm. w 1809 r. tamże (J. Giżycki, *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 235, 253, 404, 479).

921 Dauksze (lit. Dauksiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiedański.

skim leżący, dochodu pieniężnego nieczyniący. Oraz pieniężny z sum: pierwszej złp 14 904 u JPana Ferdynanda Platera⁹²² starosty giegobrockiego⁹²³ na dobrach ziemskich Talunach⁹²⁴ w powiecie upitskim leżących. Drugiej złp 5400 u JPana Jerzego Chodkiewicza⁹²⁵ rotmistrza na dobrach ziemskich Kikowicze⁹²⁶ zwanych w powiecie kowieńskim sytuowanych. Trzeciej złp 3600 u kramnika Zacharyasza Judelowicza⁹²⁷ żyda kieydańskiego. Czwartej złp 5600

[228v]

u JmPana Ignacego Beynarta⁹²⁸ chorążego Księstwa Żmudzkiego na dobrach ziemskich Lichcianach⁹²⁹ w powiecie rosieńskim leżących. Piątej złp 6000 na kahale kieydańskim lokowanej. Dochodu rocznego po odtrąceniu opłaty na wszelkie podatki skarbowe na utrzymanie ekspensów kościoła, klasztoru, księży zakonników i czeladzi mamy rubli 315.

Takowy raport na skutek ukazu Monarchicznego Departamentu Justitiae Collegii i zaleceń JO Książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony przesyłający się własnymi rękami podpisujemy. Roku 1797 d[nia] 31 [Decem]bra.

Książdz Placyd Jakowicz przeor klasztoru kieydańskiego,
karmelita mpp

Książdz Jozafat Wieniewicz kaznodz[ieja] kieyd[ański], karm[elita]

Książdz Michał Kaczanowski subprzeor, karm[elita].

922 Plater Ferdynand Broel h. własnego – syn hr. Józefa i Rozalii Antoniny, ur. w 1773 r., właściciel dóbr w Talunach, właściciel pałacu Tyszkiewiczów w Wilnie, żonaty (od ok. 1799) z Marianną Karpiówną, córką Benedykta starosty płungiańskiego; zm. w 1829 r. (literacki opis postaci: G. Puzynina, *W Wilnie i w dworach litewskich. Pamiętnik z lat 1815-1843*, Wilno 1928, s. 75-76; A. Boniecki, *Herbarz polski. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*, cz. 1, t. 9, Warszawa 1906, s. 280).

923 Od miejscowości Giegobrosty (lit. Gegabrasta) w pow. upickim. Zob. *Giegobrosty*, SGK, t. 2, s. 547.

924 Taluny – obecnie: Litwa, okr. poniewieski, rej. poswolski.

925 Chodkiewicz Jerzy – postać niezidentyfikowana.

926 Kikowicze (lit. Kikoniai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kowieński, na północny zachód od Wędziagoły.

927 Judelowicz Zachariasz – postać niezidentyfikowana.

928 Beynart Ignacy – postać niezidentyfikowana. Nie był jednak chorążym żmudzkim, raczej chodzi o tytuł chorążego jakiegoś powiatu na Żmudzi, może rosieńskiego, gdzie miał posiadłość.

929 Lichciany (lit. Liktnai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

DATNOWSKI KLASZTOR KSIĘŻY BERNARDYNÓW

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, w miasteczku zwanym Datnów, znajduje się klasztor księży bernardynów żyjących z jałmużny dobrodziejów.

Ten klasztor utrzymuje parafię rozciągającą się wzdłuż na półtorej, wszerek na pół mili litewskiej.

Komunię św[iętą] na Wielkanoc przyjmujących płci męskiej i żeńskiej znajduje się głów 1500.

Od dnia 1 Januar[ii] roku terażniejszego 1797 do ostatniego dnia Decembra ochrzczono płci męskiej osób 68, żeńskiej 67, zaślubiono par 31. Umarło płci męskiej 55, żeńskiej 54.

Przy kościele datnowskim nie ma w żadnym rodzaju funduszu szpitalnego ani samego szpitala i lubo zaczęty jest dom przez JW Eustachiego [!] Chrapowickiego⁹³⁰ eksinstygatora⁹³¹ lit[ewskiego] na szpital, że jednak niedokończony, nie wiadomo, będzie lub nie fundusz jaki. Żebraków jednak u gospodarzów miasteczkowych mających przytulenie, a z jałmużny parafialnej żyjących, znajduje się męskiej płci osób 4, żeńskiej 8.

Kościół przy tymże klasztorze datnowskim lubo jest murowany i w dobrym opatrzeniu, ale że szczupły dla parafianów i innego ludu na nabożeństwo zbierającego się niewygodny, przeto drugi obszerniejszy z jałmużny dobrodziejów, także z muru, jest rozpoczęty i już z fundamentów wyprowadzony.

W pomienionym klasztorze znajduje się zakonników ogółem wszystkich osób 20 następujących: kapłani ks. Rudolf Szymkiewicz⁹³² definitorem prowincji, gwardian, ks. Franciszek Stankiewicz⁹³³ wikary, ks. Krescen-

930 Chrapowicki Eustachy h. Gozdawa – ur. ok. 1730 r., deputat smoleński i pisarz kadencji ruskiej (1752-1753, 1762-1763), poseł na sejm koronacyjny (1764), chorąży, podstarości (1765) i starosta (1775) starodubowski, instygator litewski (1779-1783), w Datnowie ufundował szpital na 12 chorych i szkołę elementarną; kawaler orderów św. Stanisława (1779) i Orła Białego; żonaty z Teresą Szczyttówną, kasztelanką mściłowską; zm. w 1791 r. (W. Konopczyński, *Chrapowicki Eustachy*, PSB, t. 3, Kraków 1937, s. 436; *Urzednicy centralni WKL*, s. 50, 203).

931 Instygator litewski – urząd centralny niesenatorski Wielkiego Księstwa Litewskiego odpowiedzialny za ściganie przestępstw popełnionych przeciwko państwu i królowi.

932 Szymkiewicz Rudolf OFM Obs – wstąpił do bernardynów, ord. przed 1797 r., gwardian w Datnowie (przed 1797-?); zm. 19 VIII 1803 r. tamże (VUB, sygn. F5-F32480, k. 109v).

933 Stankiewicz Franciszek OFM Obs – ord. przed 1797 r., wikary w Datnowie (przed 1797-1802); zm. 7 XI 1802 r. (LMAVB, sygn. F9-96, k. 156).

ty Kirszyn⁹³⁴, ks. Aureli Woyciechowski⁹³⁵ profesor piątej klasy, ks. Felicjan Szwegzdowicz⁹³⁶ kaznodzieja, ks. Justyn Szymkiewicz prefekt szkół narodowych i profesor retoryki duchownej, ks. Paschali Borna profesor czwartej klasy, ks. Józef Szarlowski profesor trzeciej klasy, ks. Klemens Wonenberg⁹³⁷ profesor drugiej klasy, ks. Pankracy Szyszko profesor pierwszej klasy, ks. Izydor Sabulewicz⁹³⁸ kazn[odzieja], ks. Sekundus Piotrowski⁹³⁹ profesor języka niemieckiego, ks. Hieronim Bortkiewicz spowiednik,

- 934 Kirszyn Krescenty OFM Obs – wstąpił do bernardynów, ord. przed 1797 r., definito-
r w Datnowie (przed 1797-1800); zm. 21 VII 1800 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 102).
- 935 Woyciechowski Jacek OFM Obs – imię zakonne Aureli, ur. ok. 1756 r., ord. ok. 1785 r.,
profesor V klasy w Datnowie, nauczał przedmiotów związanych z matematyką i fizy-
ką (przed 1798-?), kaznodzieja ekstraordynaryjny tamże (ok. 1801-po 1803), posługiwał
w Cytowianach (ok. 1805-po 1806); zm. 7 V 1818 r. tamże (VUB, sygn. F32480: 1817 r.);
być może tożsamy z Jackiem Woyciechowskim, którego życiorys (z wykluczającymi
się datami) podaje się następujący: ur. ok. 1756 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. sza-
welskim, uczył się w Krożach (1774-1779), wstąpił do bernardynów w Wilnie 17 VIII
1785 r., posługiwał i uczył się (1785-1792), kaznodzieja w Kretyndze (1790-?), spowiednik
w Pińsku, wikary w Mińsku (1792-1800), wikary i spowiednik w Sieliszczu (1800-1809),
spowiednik benedyktynów (1808-1814), przełożony, następnie spowiednik w Połocku
(1814?-1817) (LMAVB, sygn. F9-96, k. 64v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 621; RGIA, f. 822,
op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 44v-45, 62v-63; *ibidem*, sygn. F5-A28-
4917; *ibidem*, sygn. VUB, sygn. F5-F32480, k. 66v).
- 936 Szwegzdowicz Felicjan OFM Obs – ur. ok. 1760 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. ro-
sieńskim, uczył się w Rosieniach (1772-1778), wstąpił do bernardynów w Cytowianach
21 VI 1779, ord. ok. 1786 r., kaznodzieja niedzielny w Kretyndze (1790-?), Datnowie
(przed 1798-po 1803), Traskunach i w Cytowianach (przed 1806-1808), magister no-
wicjatu w Wilnie (1808-1811), spowiednik bernardynek św. Michała tamże (1811-1814),
kaznodzieja generalny i przełożony w Jurewiczach (1814-po 1815), kaznodzieja gene-
ralny w Hłusku (?-1820); zm. 2 I 1820 r. (Kachel: 2 II 1819) tamże (LMAVB, sygn. F9-
96, k. 1v; *ibidem*, sygn. F43-3690, k. 1v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 621; RGIA, f. 822,
op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 3v-4, 44v-45; J. Kachel, *op. cit.*, t. 5,
s. 292 – Szwegedowicz).
- 937 Wonenberg Klemens OFM Obs – syn Andrzeja, ur. ok. 1771 r. w rodzinie szlacheckiej,
na Warmii, uczył się w Reszlu (1778?-1786), wstąpił do bernardynów w Wilnie 23 XI
1786 r., uczył się i posługiwał m.in. tamże (1787-1797), prof. klasy II w szkole powia-
towej w Datnowie (1797-1800), wikary w Trokach (1810-1811), przełożony tamże (1811-
1813), wikary w Traskunach (1813-1814), pleban w Bienicy (1814-po 1815), przełożony
w Kustyniu (ok. 1817-po 1821); zm. 13 VII 1847 r. w Telszach (LMAVB, sygn. F9-96, k. 98;
VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 16v-17, 40v-41, 72v-73; *ibidem*, sygn. F4-(A2946)36276,
k. 1v-2; J. Kachel, *op. cit.*, t. 6, s. 132).
- 938 Sabulewicz Izydor OFM Obs – ord. przed 1798 r., kaznodzieja w Datnowie (przed
1798-?), kaznodzieja generalny w Kownie (?-1821); zm. 19 XI 1821 r. tamże (LMAVB,
sygn. F9-96, k. 162v; J. Kachel, *op. cit.*, t. 5, s. 99 – błędny rok śmierci).
- 939 Piotrowski Sekundyn OFM Obs – wstąpił do bernardynów, ord. przed 1798 r., prof.
j. niemieckiego w Datnowie (?-po 1798), spowiednik w Traskunach (?-1809); zm. 17 IX
1809 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 131).

[229v]

ks. Adam Urmiasz⁹⁴⁰ pleban, klerycy uczący się retoryki: Wacław Szuyski⁹⁴¹, Fortunat Ryndzewski⁹⁴², Dominik Miłeyko⁹⁴³, Franciszek Jodko⁹⁴⁴, Otto Wangowski⁹⁴⁵, Ireneusz Rymkiewicz⁹⁴⁶, Władysław Soneyko⁹⁴⁷, Hipacy Martyszewski⁹⁴⁸, Piotr Bunak¹⁰³⁰, Cyprian Wertel¹⁰³¹.

- 940 Urmiasz (Urmiaż) Adam OFM Obs – ur. ok. 1754 r., wstąpił do bernardynów, ord. ok. 1786 r., pleban w Datnowie (przed 1797-ok. 1800), gwardian w Kretyndze (ok. 1800-1804), duszpasterz i spowiednik w Mińsku i Zasławiu (?-1823) oraz w parafii Annopol (*pro familia Zasław*); zm. 6 IV 1823 r. w Mińsku (BJ, rkps 6244 III, s. 35; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F5-F32480, k. 51; J. Kachel, *op. cit.*, t. 6, s. 23).
- 941 Szuyski Wacław OFM Obs – nienotowany w księgach zmarłych zakonników. Prawdopodobnie wystąpił z zakonu.
- 942 Ryndzewski Fortunat OFM Obs – wstąpił do bernardynów (przed 1797), nienotowany w spisach zmarłych, prawdopodobnie wystąpił z zakonu.
- 943 Miłeyko Dominik OFM Obs – imię zakonne Ludwik, ur. ok. 1776 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. wilkomierskim, uczył się w Traskunach (1789-1795), wstąpił do bernardynów w Wilnie 17 VIII 1795 r., posługiwał i uczył się w Traskunach, Datnowie, Grodnie, Nieświeżu (1796-1805), ord. ok. 1798 r. był kaznodzieją w Nieświeżu, Wołożynie, Berezynie, Mikulinie (1805-1819), spowiednik w Drui (1819-po 1825) i w Mińsku (?-1831); zm. 17 IV 1831 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 54v; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 44v-45; *ibidem*, F4-(A2112)35373-35383, k. 87v; *ibidem*, sygn. F4-(A3830)36412, k. 43v-44).
- 944 Jodko Franciszek OFM Obs – imię zakonne Liberiusz, kształcił się w Nieświeżu, wstąpił do bernardynów, kształcił się i posługiwał w Datnowie (przed 1797-?), ord. po 1798 r., prof. w Iwieńcu (?-1813); zm. 31 I 1813 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 16; RGW, s. 394).
- 945 Wangowski Otto OFM Obs – ur. ok. 1777 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. szawelskim, uczył się w Datnowie i Wilkomierzu (1790-1795), wstąpił do bernardynów w Cytowianach 26 I 1795 r., posługiwał i uczył się (1796-1804) m.in. w Datnowie, prof. matematyki i j. francuskiego w Datnowie (1804-1807), prof. matematyki i filozofii w Mińsku (1807-1810), prefekt i prof. praw i historii powszechnej w Datnowie (1810-1811) i w Telszach (1811-1815); zm. 4 V 1815 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 63; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 13v-14, 36v-38; J. Kachel, *op. cit.*, t. 6, s. 39).
- 946 Rymkiewicz Ireneusz OFM Obs – ur. ok. 1775 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. telszewskim, uczył się w Kretyndze (1784-1795), wstąpił do bernardynów w Cytowianach 1 IV 1795 r., uczył się m.in. w Datnowie (1796-1806), kaznodzieja i wikary w Pińsku (1806-1811), kaznodzieja niedzielny w Nieświeżu (1811-1813), wikary w Pińsku (1813-1814), wikary w Telszach (1814-po 1815), wikary w Grodnie (?-1820); zm. 19 VI 1820 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 86; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 4v-5, 36v-37; J. Kachel, *op. cit.*, t. 5, s. 90).
- 947 Soneyko Władysław OFM Obs – postać niezidentyfikowana. Nie figuruje w spisach zmarłych zakonników – prawdopodobnie opuścił zakon.
- 948 Martyszewski Hipacy OFM Obs – ur. ok. 1760 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. telszewskim, uczył się w Kretyndze (1788-1794), wstąpił do bernardynów w Cytowianach 29 VIII 1795 r., posługiwał i uczył się w zakonie (1796-ok. 1804) m.in. w Datnowie, prof. łaciny dla kleryków w Trokach (ok. 1804-1806) i Drui (1806-1813), magister kleryków II próby tamże (1813-1816), przełożony w Berezynie (1816-1822), wikary w Drui (1822-po 1825) i spowiednik tamże (?-1833); zm. 8 lub 10 III 1833 r. w Drui (LMAVB, sygn. F9-96, k. 34v; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 18v-19, 76v-77; *ibidem*, sygn. F4-(A2946)36276, k. 43v-44; J. Kachel, *op. cit.*, t. 4, s. 62).

Bracia zakonni: Dionizy Łuncki⁹⁵¹, Feliks Możeyko⁹⁵², Wincenty Petreyko,⁹⁵³ Piotr Katerla⁹⁵⁴.

W Datnowie nie ma nowicjatu.

Przy tymże klasztorze datnowskim pod dozorem księży bernardynów utrzymują się szkoły narodowe publiczne, które dotąd przez lat 15 składały się z trzech klas oddzielnych i tyleż profesorów. W roku zaś teraźniejszym w 1797 podniesione są do klas pięciu przy tyluż profesorach niepłatnych. Nauki w nich przez profesorów wymienających się dają się następujące.

Pierwszej klasy profesor ks. Pankracy Szyszko w ciągu całego roku uczy gramatyki narodowej i łacińskiej, początków geografii, arytmetyki, nauki chrześcijańskiej i moralnej.

Drugiej klasy profesor ks. Klemens Wonnenberg wykłada gramatykę także narodową i łacińską, geografę, arytmetykę, o ułamkach, historię naturalną, o ogrodnictwie, wierszopismo, naukę chrześcijańską i moralną.

- 949 Bunak (Bónak) Piotr OFM Obs – ur. ok. 1766 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. rosińskim, uczył się w Podubisiu (1781-1784), w Krożach (1784-1787) i Iłkuście (1787-1790), wstąpił do bernardynów 28 VI 1796 r. w Wilnie, kleryk w Datnowie (1797-1804), nauczyciel, spowiednik brygidek i kaznodzieja niedzielny w Grodnie (1804-1810), kaznodzieja szkoły powiatowej w Słucku (1810-1813), kaznodzieja i magister filozofii w Słonimie (1813-1816), przełożony w Słucku (1816-ok. 1824), przełożony w Żytomierzu (ok. 1824-?); zm. 2 XI 1837 r. w Żytomierzu (LMAVB, sygn. F9-96, k. 154; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 12v-13, 37v-38, 58v-59; *ibidem*, sygn. F4-(A3830)36412, k. 111v-112).
- 950 Wertell Cyprjan OFM Obs – ur. ok. 1778 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. telszewskim, uczył się w Telszach (1788-1795), wstąpił do bernardynów w Cytowianach 26 IX 1795 r., posługiwał i uczył się (1797-1803) m.in. w Datnowie, profesor II klasy w szkole parafialnej w Budstawie (1803-1807), prof. matematyki w szkole powiatowej w Datnowie (1807-po 1813), wikary w Dubnie (przed 1821-?) i prof. filozofii w Datnowie (ok. 1820-?), kustosz w Zasławie (ok. 1825-?), lektor teologii, prof. studium zakonnego w Dubnie, duszpasterz tamże i w Kretyndzie; zm. 19 XII 1862 r. w Kretyndzie (VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 13v-14, 61v-62; *ibidem*, sygn. F4-(A3830)36412, k. 105v-106; J. Kachel, *op. cit.*, t. 6, s. 63).
- 951 Łuncki (Łunski) Dionizy OFM Obs – ur. ok. 1749 r., wstąpił do bernardynów, brat kwestarz w klasztorze w Datnowie (ok. 1789-1808); zm. 29 III 1808 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 45; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 601).
- 952 Możeyko Feliks OFM Obs – ur. ok. 1747 r. w rodzinie szlacheckiej, na Żmudzi, brat fabryczny w klasztorze w Datnowie (ok. 1793-po 1808), w Bienicy (przed 1825-1828); zm. 31 XII 1828 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 183v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 601, 651; *ibidem*, sygn. F4-(A2946)36276, k. 9v-10; J. Kachel, *op. cit.*, t. 4, s. 136).
- 953 Petreyko (Petrejko) Wincenty OFM Obs – ur. ok. 1755, brat podszyndycy i kanaparz w klasztorze w Datnowie (ok. 1791-po 1806); zm. 6 V 1814 r. tamże (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 601; VUB, sygn. F5-F32480, k. 66).
- 954 Katerla Piotr OFM Obs – ur. ok. 1758 r., wstąpił do bernardynów, brat zakrystian w klasztorze w Datnowie (ok. 1793-ok. 1807), brat kwestarz tamże (ok. 1807-?); zm. 13 X 1814 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 144; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 601, 651; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

Trzeciej klasy profesor ks. Józef Szarłowski uczy prozodii⁹⁵⁵, gramatyki narodowej, arytmetyki wyższej, początków poezji, geografii, początków prawa przyrodzonego, politycznego i narodów, historii naturalnej, o rolnictwie, nauki chrześcijańskiej i moralnej.

Czwartej klasy profesor ks. Paschali Borna uczy retoryki łacińskiej, wymowy, poezji, listów, prawa przyrodzonego, politycznego, kanonicznego i narodów, geografii, geometrii, trygonometrii, algebry, historii, nauki chrześcijańskiej i moralnej.

[230]

Piątej klasy profesor ks. Aureli Woyciechowski daje praktykę o kątomierzu, o podziale gruntów etc. Tenże uczy solidometrii⁹⁵⁶, algebry, fizyki powszechnej i szczególnej.

Oprócz tych nauk daje się jeszcze co dzień po pół godziny lekcja języka niemieckiego przez ks. Sekundusa Piotrowskiego.

Dopiero zebranych do szkół uczniów znajduje się z wszystkich 183 i większej nad tę trzeba się spodziewać liczby, lecz niedostatek stancjów i tych samych drogość i niewygodą są przeszkodą, bo ledwie 18 tylko znajduje się stancji, w których płacąc od osoby po rubli 3 i więcej, muszą się wszyscy mieścić z wielką niewygodą.

Takowy to cały raport teraźniejszy na skutek ukazania Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zalecenia JO księcia Jmci Stefana Giedroycia biskupa żmudzkiego najwierniej sporządzony do kancelarii konsystorza żmudzkiego przesyłający się własną podpisując ręką. Dat[um] w Datnowie 1797 miesiąca Decembra 9 dnia.

Ks. Rudolf Szymkiewicz gwardian datnowski
Ks. Aureliusz Woyciechowski profesor piątej klasy
Ks. Justyn Szymkiewicz prefekt szkół na[rodo]wych.

[231]

**WIADOMOŚĆ O STANIE KLASZTORU ROSIEŃSKIEGO.
ZGROMADZENIE KSIĘŻY SCHOLARUM PIARUM**

Klasztor pomieniony w mieście Rosieniach, w guberni litewskiej, w ujeździe rosieńskim leżący, ma kapłanów 5, kleryków 2, emeryta 1 i braciszka 1. W ogóle osób 8, jako to:

955 Prozodia – nauka o długości zgłosek, czyli iloczacie.

956 Solidometria – nauka o bryłach przestrzennych. Inaczej stereometria.

Ks. Jakub Petruszewicz⁹⁵⁷ rektor.

Ks. Wiktor Borowski⁹⁵⁸ wicerektor.

Ks. Marcian Staniewicz⁹⁵⁹, emeryt, dla słabości zdrowia rezyduje u brata swego w[ielmożneg]o Floriana Staniewicza⁹⁶⁰ szambelana dworu pol[skiego] za pozwoleniem zwierzchności swojej.

Ks. Augustyn Wersocki prefekt szkół i profesor III klasy.

Ks. Bazyli Eymutowicz⁹⁶¹ kaznodzieja i prokurator.

Kl. Antoni Ciechnicki profesor II klasy.

Kl. Andrzej Wysocki profesor I klasy.

Br. Maciej Olszewski⁹⁶², staruszek.

957 Petruszewicz Jakub SchP – ur. 8 IV 1738 r. w woj. wileńskim, wstąpił do pijarów w Lubieszowie alias Nowym Dolsku 27 VIII 1755 r., profesja 27 VIII 1757 r. tamże, ord. w 1762 r. z rąk bpa Tomasza Zienkowicza, prorektor i prefekt szkoły w Wiłkomierz (1781-1782), prefekt szkoły w Rosieniach (1782-1783), prorektor tamże (1783-1784) i rektor tamże (1784-1787), rektor i prefekt w Szczuczynie (1787-1787), rektor w Rosieniach (przed 1797-?); zm. 27 VII 1809 r. w Łużkach alias Walerianowie (LMAVB, sygn. F9-1840, k. 16v-17; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 484; RGW, s. 69, 112, 166, 318, 465, 468).

958 Borowski Wiktor SchP – ur. 3 II 1752 r. na Żmudzi, wstąpił do pijarów w Lubieszowie k. Pińska alias Nowym Dolsku 22 VIII 1773 r., profesja 18 IX 1775 r. tamże, ord. w 1778 r. z rąk bpa Tomasza Zienkowicza, prof. kl. II w Łużkach (1779-1780), prof. fizyki i matematyki w Wilnie (1782-1783), promagister nowicjatu w Lubieszowie, prefekt i kaznodzieja w Szczuczynie (1784-1785), prefekt i profesor kl. III w Poniewieżu (1785-1786, 1787-1788), prefekt szkoły, nauczyciel matematyki, historii naturalnej i wymowy w Rosieniach (1786-1787, 1788-1789); zm. 29 VI 1815 r. w Lubieszowie (LMAVB, sygn. F9-1840, k. 23v-24; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 111-112; RGW, s. 170, 324-325, 439, 443).

959 Staniewicz Marcin (Marcjan) SchP – imię zakonne Marcjan, ur. 20 XI 1745 r. na Żmudzi, wstąpił do pijarów w Rosieniach 29 VIII 1762 r., profesja 23 VI 1765 r., ord. ok. 1770 r. z rąk bpa Tomasza Zienkowicza, wykładowca teologii moralnej w wileńskim studium teologicznym (1782-1783), prefekt (1783/84) i prorektor (1785-1787) w Szczuczynie, prorektor w Rosieniach (1787-1789), emeryt od 1794 r. (z powodu słabego zdrowia), przypisany do klasztoru w Rosieniach, rezydował u swojego brata w Podubiszu (1794-po 1809); zm. 19 III 1814 r. w Lidowianach (LMAVB, sygn. F9-1840, k. 21v-22; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 623; LVIA, f. 1671, ap. 4, b. 414, k. 149; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; RGW, s. 171, 324, 439, 443; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 601).

960 Staniewicz Florian – szambelan JKM, krajczyc miński, deputat żmudzki do Trybunału Głównego WKŁ (1776-1777), sędzia ziemski rosieński (1792); zm. po 1797 (*Deputaci Trybunału Głównego WKŁ. 1697-1794. Spisy*, t. 2, opr. A. Rachuba, P.P. Romaniuk, Warszawa 2004, s. 329; *Urzędnicy*, t. 3, s. 300).

961 Eymutowicz Jerzy SchP – imię zakonne Bazyli, ur. 17 IV 1757 r., wstąpił do pijarów w Lubieszowie k. Pińska alias Nowym Dolsku 23 III 1780 r., profesja 24 III 1782 r., ord. ok. 1786 r., uczył w Łużkach (1784-1785, 1786-1787), student teologii w Wilnie (1788-1789), kaznodzieja i prokurator w Rosieniach (przed 1798-?), wicerektor tamże (przed 1803-1805); zm. 31 VIII 1805 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-1840, k. 26v-27; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 188).

962 Olszewski Maciej SchP – postać niezidentyfikowana.

Cura animarum przez to zgromadzenie nie utrzymuje się.
 Domu dla ubogich ani funduszu dla onych żadnego nie ma.

Kościół, klasztor i wszystkie oficyny drewniane znacznej potrzebują reperacji.

To zgromadzenie utrzymuje szkoły publiczne od trzech klas i tylu profesorów tegoż zgromadzenia niepłatnych.

Profesorowie są już wyrażeni wyżej.

Studentów w tym czasie wynosi liczba n[umer]o 150.

Wszystkie nauki dają się stosownie do przepisów Komisji Edukacyjnej.

Klasztor ten ma prawem funduszowym zapisany folwark Dukszty⁹⁶³ zwany, w powiecie wileńskim sytuowany, przez śp. Teresę z Komorowskich⁹⁶⁴ i Ludwika⁹⁶⁵ z Bończa Sienickich małżonków ciwunów retowskich w Trybunale Głównym Litewskim w Wilnie w roku 1743 przyznany i zaprzysiężony. Ten folwark prawem wieczysto-rządowym księżom pijarom wileńskim przed dwudziestu kilku⁹⁶⁶ laty za 3000 złp rocznej opłaty postąpiony. Lecz ta opłata, gdy od pięciu lat nie dochodzi, [ma] proceder o zaległe arendy i o rescyssyą⁹⁶⁷ samego kontraktu w Sądzie Głównym Litewskim compositi iudicii⁹⁶⁸ rozpoczęty.

963 Dukszty (lit. Dūkštos) – obecnie: Litwa, okr. wileński, rej. wileński.

964 Sienicka Teresa z Komorowskich – podkomorzanka wileńska, zamężna z Kazimierzem Adamem Szemiothem, ciwunem efragolskim i podkomorzym żmudzkim (ok. 1704), następnie żona Ludwika Sienickiego h. Bończa (od 30 IX 1726); zm. przed 1757 r., pochowana z mężem w kościele pijarów w Rosieniach (W. Kriegseisen, *Sienicki Ludwik h. Bończa*, PSB, t. 37, Warszawa-Kraków 1996-1997, s. 154; *Urzędnicy*, t. 3, s. 124, 219, 353, 358).

965 Sienicki Ludwik h. Bończa – syn Pawła i Konstancji ze Stankarów, ur. 2 II 1677 r., uczęszczał do szkół ewangelickich na Litwie, deputat żmudzki na Trybunał Litewski (1698), podstoli buski (przed 1701 r.), nominowany na ciwuna Dyrwian Małych, jednak nie objął wówczas stanowiska, porucznik w chorągwi petyhorskiej Wiśniowieckiego, następnie pułkownik JKM, dowódca dywizji białoruskiej armii WKL (1706), deputat orszański na Trybunał WKL (1707), uwięziony przez Rosjan (1707) i zesłany na Syberię (1710-1722), ciwun retowski (1736-1746); konwertyta z kalwinizmu na katolicyzm (1722); ożenił się z Teresą Komorowską podkomorzą wileńską 30 IX 1726 r.; autor prozelickiej publikacji *Dokument osobliwego miłosierdzia* (1754); zm. przed 24 I 1757 r., pochowany w kościele pijarów w Rosieniach (W. Kriegseisen, *op. cit.*, s. 153-155; *Urzędnicy*, t. 3, s. 96, 124, 353).

966 W oryg.: *dwudziestą kilka*.

967 Łac. uchylenie, unieważnienie.

968 Łac. odpowiedniego sądu.

Sumy kapitałne. Pierwsza u JW Giełguda⁹⁶⁹ marszałka nadwor[nego] lit[ewskiego] złp 9600. Druga u JW Ludwika Giełguda⁹⁷⁰ strażnika lit[ewskiego] [talarów bitych] 300 alias złp 5400. Od których to sumek procent po siedem od sta dochodzi.

[231v]

Trzecia suma z legacji śp. Billewiczów na kahale żydowskim rosieńskim lokowana złp 2786.

A że na tym kahale rosieńskim od wielu lat procent zalega, proceder rozpoczęty.

Ten klasztor ma dochodu rocznego pewnego rublów 216. Podatku do skarbu rocznie opłaca złp 91. Niedostatek i ubóstwo uszczuplonego funduszu i legacji tegoż klasztoru sama dobroczynność obywatelów ujazdu rosieńskiego przez dodawanie na potrzeby życia łaskawie zastępuje.

Takowy raport wiernie sporządzony podpisujemy. Dat[um] w Rosieniach roku 1798 miesiąca Januarii 30 dnia VS⁹⁷¹.

ks. Jakub Petruszewicz schol[arum] piar[um], rektor mp.

ks. Wiktory Borowski sch[olarum] pia[rum], w[ice]r[ektor] mp.

ks. Augustyn Wersocki prof[esor] fizyki i matematyki, prefekt szkół mp.

[232]

WIADOMOŚĆ O STANIE KLASZTORU KSIĘŻY DOMINIKANÓW ROSIEŃSKICH

Klasztor sytuowany w mieście powiatowym w Rosieyniach, w guberni wileńskiej [!], w Księstwie Żmudzkiem. Ma kapłanów dziewięciu: księdza Antoniego Moroczyńskiego⁹⁷² przeora konwentu, księdza Korneliusza Łapiń-

969 Giełgud Michał – syn Antoniego Onufrego, kasztelana żmudzkiego, i Barbary Judyckiej, ur. ok. 1768 r., sędzia sejmowy (1780), szambelan królewski (1781-1782), deputat Księstwa Żmudzkiego na Trybunał Główny WKL (1781-1782), konsyliarz Rady Nieustającej (od 1786), pisarz polny litewski (1790-1793), członek Sztabu Generalnego Wojska WKL (1792), przystąpił do konfederacji targowickiej, ostatni marszałek nadworny litewski (od 1793), przystąpił do Konfederacji Generalnej Królestwa Polskiego (1812); kawaler orderów św. Stanisława i Orła Białego; żonaty z Eleonorą Tyszkiewiczówną, z którą miał dwóch synów; zm. w 1813 r. (H. Mościcki, *Giełgud Michał*, PSB, t. 7, Kraków 1948-1958, s. 441; Wielcy.pl, [on-line:] [https://wielcy.pl/wgm/?m=NG&t=PN&n=6.110.17-18 V 2024](https://wielcy.pl/wgm/?m=NG&t=PN&n=6.110.17-18%2024)).

970 Giełgud Ludwik h. własnego – syn Antoniego Onufrego, kasztelana żmudzkiego, i Karoliny Eleonory Oskierki h. Murdelio, ur. w 1769 r., kawaler Orderu św. Stanisława (1790), członek konfederacji targowickiej (1792), strażnik wielki litewski (od 1794 r.); zm. po 1813 r. (*Urzednicy centralni WKL*, s. 208; Wielcy.pl, [on-line:] [https://wielcy.pl/wgm/?m=NG&t=PN&n=6.110.18-18 V 2024](https://wielcy.pl/wgm/?m=NG&t=PN&n=6.110.18-18%2024)).

971 10 II 1798 r. wg kalendarza gregoriańskiego.

972 Moroczyński Antoni OP – wstąpił do dominikanów, ord. przed 1797 r., przeor w Rosieniach (przed 1797-?); zm. ok. 1802 r. (*Directorium OP* 1803).

skiego⁹⁷³ subprzeora, księdza Tomasza Matuszewicza⁹⁷⁴ profesora teologii moralnej, księdza Czesława Szulca⁹⁷⁵ profesora filozofii, matematyki i geometrii, księdza Andrzeja Proniewicza⁹⁷⁶ kaznodzieję, księdza Januariusza Giedrowicza⁹⁷⁷ kaznodzieję, księdza Melchiora Mackuna⁹⁷⁸ promotora Świętego Różańca. Dwóch zaś kapłanów, to jest księdza Onufrego Rybińskiego⁹⁷⁹ i księdza Ludwika Deszkleniewicza⁹⁸⁰ ma zostających jeszcze na studiach filozoficznych. Prócz nich ma kapłanów emerytów dwóch: księdza Maryana Juskiewicza⁹⁸¹ i księdza Piusa Romera⁹⁸². Kleryków na studiach filozoficznych wyżej wzmiankowanych ma czterech: księdza Rafała

- 973 Łapiński Korneliusz OP – ur. ok. 1761 r., ord. ok. 1786 r., pleban w Rosieniach (1791-po 1806), przeor w Kalwarii Żmudzkiej (ok. 1807-?, ok. 1816-?); zm. przed 1830 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 594v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; D. Vasiliūnienė, *Žemaičių Kalvarija*, Vilnius 2009, s. 431).
- 974 Matuszewicz (Matusiewicz) Tomasz OP – wstąpił do dominikanów, ord. przed 1785 r., posługiwał w Dereczynie (przed 1785-?); lektor w Rosieniach (przed 1797-1802); zm. w 1802 r. (*Directorium OP* 1803; Radzima.org, [on-line:] https://www.radzima.org/be/object_comm/1868.html – 10 VI 2024).
- 975 Szulc Czesław OP – ur. w 1760 r., wstąpił do dominikanów, profesja w 1780 r., posługiwał w Kalwarii Żmudzkiej (przed 1796-?), prof. filozofii w Rosieniach (przed 1797-?), duszpasterz w Rewlu (przed 1807-?), kurat i kaznodzieja w Jamburgu (ok. 1817-1821), kaznodzieja w Książcach (1817-?); zm. 2 V 1821 r. w Jamburgu (*Directorium OP* 1822; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Wiadomości o dominikanach*, s. 42, 189; D. Vasiliūnienė, *op. cit.*, s. 430).
- 976 Proniewicz Andrzej OP – ur. w 1754 r., wstąpił do dominikanów, profesja w 1776 r., doktor teologii, kaznodzieja i nauczyciel w szkole w Rosieniach (przed 1797-?), posługiwał w Uszaczu (przed 1817-1817), podprzeor i kurat w Nieświeżu (1817-1821); zm. w 1821 r. tamże (APPD, sygn. Pr 35, s. 563; *Directorium OP* 1823; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Wiadomości o dominikanach*, s. 43).
- 977 Giedrowicz Januariusz OP – wstąpił do dominikanów, ord. przed 1788 r., uczył fizyki w Mereczu (przed 1788-po 1789), kaznodzieja w Rosieniach (przed 1797-?); pozostałe losy nieznanne; zm. przed 1830 r. (A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 209; RGW, s. 517, 544).
- 978 Mackun Melchior OP – ur. w 1761 r., wstąpił do dominikanów, profesja w 1783 r., ord. przed 1797 r., promotor różańca w Rosieniach (przed 1797-?), podprzeor w Witebsku (przed 1818-?) i kaznodzieja tamże (?-1823); zm. w 1823 r. tamże (APPD, sygn. Pr 35, s. 416; *Directorium OP* 1825).
- 979 Rybiński Onufry OP – wstąpił do dominikanów, święcenia otrzymywał w Worniach: subdiakonat 5 I 1795 r., 17 I 1795 r., prezbiterat 19 I 1795 r., posługiwał w Rosieniach (przed 1798-?) i w Poporciach (przed 1802-1802), studiował filozofię (przed 1798-?); zm. ok. 1802 r. (LNB, LOrd, k. 32v-33; *Directorium OP* 1803).
- 980 Deszkleniewicz Ludwik OP – ur. w 1767 r., wstąpił do dominikanów, profesja w 1793 r., subdiakonat 5 I 1795 r. (tyt. kan. *ad titulum paupertatis*), diakonat 17 I 1795 r., prezbiterat 19 I 1795 r., studiował filozofię w Rosieniach (1795-?), podprzeor w Orszy (przed 1818-?), podprzeor w Książcach (przed 1830-ok 1832); zm. ok. 1832 r. (APPD, sygn. Pr 35, s. 177; LNB, LOrd, k. 32v, 33; *Directorium OP* 1830-1832).
- 981 Juskiewicz Marian OP – ur. ok. 1732 r., emeryt w Kalwarii Żmudzkiej (przed 1798-?), wikary w Kalwarii Żmudzkiej (przed 1803-?); zm. po 1803 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).
- 982 Romer Pius OP – wstąpił do dominikanów, ord. przed 1797 r., posługiwał w Rosieniach jako emeryt (przed 1797-?); zm. po 1798 r.

Lassewicz⁹⁸³, księdza Alberta Kulwiecia⁹⁸⁴, księdza Reginalda Szaniawskiego⁹⁸⁵ i księdza Dominika Woytkiewicza⁹⁸⁶, którzy prócz doskonalenia się w filozofii przykładają się też do teologii moralnej i do nauk przy-
zwoitych szkołom narodowym, które prowincja litewska zakonu kazno-
dziejskiego z dawna od Komisji Edukacyjnej Narodowej ma na niektórych
miejscach sobie poruczone. Klasztor tenże do posług zakonnych ma braci
5, to jest: brata Stanisława Narwoysza⁹⁸⁷, brata Stanisława Stempkowski-
go⁹⁸⁸, brata Krescentego Czelewicza⁹⁸⁹, brata Felicjana Woyciulewicz⁹⁹⁰
i brata Norberta Szumskiego⁹⁹¹. W ogóle osób zakonnych n[umer]o 20.

Ze zgromadzenia pomienionego żaden nie znajduje się na kapelaniach,
lecz wszyscy kapłani przy swoim parafialnym kościele własnej parafii
spełniają obowiązki.

Klasztor rosieński utrzymujący curam animarum komunię przyjmują-
cych liczy dusz płci obojej n[umer]o 3002. Ochrzczonych

- 983 Lassewicz Rafał OP – wstąpił do dominikanów, ord. przed 1797 r., studiował filozofię w Rosieniach (przed 1797-?); zm. przed 1830 r.
- 984 Kulwieć Albert OP – wstąpił do dominikanów, ord. przed 1797 r., studiował filozofię (przed 1797-?); zm. przed 1830 r.
- 985 Szaniawski Reginald OP – ur. w 1778 r., wstąpił do dominikanów ok. 1792 r., profesja w 1794 r., I tonsura i cztery święcenia niższe 5 I 1795 r., kształcił się w Rosieniach (przed 1797-?), ord. ok. 1800 r., doktor teologii, prof. fizyki w szkole publicznej w Grodnie (1804-?), przeor w Zabiałach (1816-1817), przeor w Poławeniu (1817-przed 1824), kaznodzieja tamże (przed 1824-?), II definitor prowincji (przed 1827-?), przeor w Porocziach (przed 1827-1830), lektor konwentu w Wilnie (1830-przed 1833); zm. przed 1833 r. (APPD, sygn. Pr 35, s. 676; LMAVB, sygn. F43-3702, k. 4; LNB, LOrd, k. 32v; LVIA, f. 604, ap. 1, b. 1574, k. 12v; *Археологический сборник документов, относящихся к истории Северо-Западной Руси*, t. 14, Wilno 1904, s. 183; *Directorium OP 1830-1834*; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Wiadomości o dominikanach*, s. 45, 171, 178; Radzima.org, [on-line:] https://radzima.org/pl/miejsce_comm/7409.html – 11 VI 2024).
- 986 Woytkiewicz Dominik OP – ur. ok. 1776 r., wstąpił do dominikanów ok. 1792 r., uczył w Rosieniach (przed 1797-?), ord. ok. 1800 r., promotor różańca i prof. j. francuskiego dla kleryków w Wilnie (1803-?), przeor w Rosieniach (przed 1817-?); zm. po 1817 r. (LMAVB, sygn. F43-3702, k. 41; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Wiadomości o dominikanach*, s. 193).
- 987 Narwoysz Stanisław OP – wstąpił do dominikanów, brat w Rosieniach (przed 1798-1803); zm. w 1803 r. (*Directorium OP 1803*).
- 988 Stempkowski (Stępkowski) Stanisław OP – ur. ok. 1733 r., wstąpił do dominikanów, brat zakonny, posługiwał w Rosieniach (ok. 1759-po 1806); zm. po 1806 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 594v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).
- 989 Czelewicz Krescenty OP – wstąpił do dominikanów, brat w Rosieniach (przed 1797-?), brak innych informacji na temat tej postaci; zm. po 1797 r.
- 990 Woyciulewicz Felicjan OP – postać niezidentyfikowana.
- 991 Szumski Norbert OP – ur. w 1770 r., wstąpił do dominikanów, profesja w 1800 r., brat zakonny, pracował w Rosieniach (ok. 1796-po 1806), syndyk w Zabiałach (przed 1818-1821); zm. w 1821 r. tamże (APPD, sygn. Pr 35, s. 684; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 594v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Directorium OP 1823*).

[232v]

płci męskiej n[umer]o 99, żeńskiej n[umer]o 115. Zaślubionych w tym roku par n[umero] 64. Umarło mężczyzn n[umer]o 68, kobiet 38.

Parafia rosieńska rozciąga się wzdłuż mil 3, wszęsz 2.

Szkoła parafialna utrzymuje się przez zakonną osobę księdza Andrzeja Proniewicza bez żadnej płaty⁹⁹². Studentów parafialnych jest dotąd n[umer]o 14. Czasami przybywa ich więcej, z rzędu których niektórzy całkiem, a niektórzy po części (według potrzeby) mają opatrzenie z klasztoru w pożywieniu i odzieży. Uczą się ci parafialni studenci czytania, pisania, arytmetyki, liczb ułamkowych i łaciny. Katechizm dla nich się daje w każdym dzień święty według rozporządzenia dawniejszej Komisji Edukacyjnej.

Dom ubogich na gruncie klasztornym funduszowym zabudowany przy kościele tutejszym znajduje się, w którym to domie na fundusz przyjętych ubogich jest n[umer]o 12. Na szpital sumowy fundusz WWJPanów Billewiczów jest taki: WJPani Urszula z Kulmińskich Steffanova Billewiczowa⁹⁹³ ciwunowa twerska w roku 1689 Augusta 12 dnia legowała rubli n[umer]o 375, a WJPan Stefan Billewicz⁹⁹⁴ ciwun Wielkich Dyrwian syn jej w roku 1708 Apryla 24 dnia rubli n[umer]o 120 z ewikcją i lokacją takowych sum na kahałe rosieńskim opartych, a pod dozorem tyl[k]o dominikanów rosieńskich zostających przed dekretem likwidacyjnym, również i po tymże zapadłym dekrete w roku 1792 Junii 15 dnia. Gdy żydzi wzwyż pomienionego kahału aż do roku 1794 Februarii 6 dnia rat 8 tylko opłacili, reszty zaś do dziś dnia opłacać nie chcą. Nędzarze przeto ci z jałmużny parafialnej i z opatrzenia klasztornego żyją. Prócz szpitalnych funduszowych niedołągów w mieście Rosieniach znajduje się ubogich żyjących z parafialnej jałmużny płci męskiej n[umer]o 13, płci żeńskiej n[umer]o 11.

Kościół murowany dobry, lecz niedokończony. Klasztor murowany w zupełności dokończony.

Klasztor rosieński utrzymuje nowicjat, w którym uczących się filozofii kleryków-profes[or]ów najduje się czterech wyżej po imieniu opisanych.

992 Tzn. wynagrodzenia.

993 Billewicz Urszula Helena Marcinówna z Kulmińskich – żona ciwuna twerskiego Stefana Aleksandra Billewicza; zm. ok. 1699 r. (*Urzednicy*, t. 3, s. 168).

994 Billewicz Teodor Stefan – stolnik żmudzki (1677-1690?), dworzanin pokojowy JKM, rzekomy ciwun wieszwiański (1685-1687), podstarosta żmudzki (1685-1690), ciwun Wielkich Dyrwian (1685?-1710?), podsędek żmudzki (1689-1695), rzekomy podstoli (1690), sędzia ziemski repartycji rosieńskiej (1695-1724); zm. w 1724 r. (*UWKŁ* 3, s. 100, 147, 226, 231, 243, 321).

Fundusz rosieńskich dominikanów plebanii i klasztoru nie na sumach, lecz na majątności ziemnej w mieszkańcach jest

[233]

następny. Jurysdyka w tymże mieście Rosieniach, folwark Skierby⁹⁹⁵. Wsie do tego folwarku należące są to: Arszakynie⁹⁹⁶, Girdaycie⁹⁹⁷, Baraycie⁹⁹⁸, Meyszty⁹⁹⁹ i mieszkaniac jeden we wsi zwanej Andruszaycie¹⁰⁰⁰. Drugi folwark Oleje¹⁰⁰¹, później z części wsi tejże nomenklatury uczyniony, ma należącą do siebie wieś Oleje (jako się wzmiankowało) i wieś Pławginie¹⁰⁰². Cała ta majątność jest sytuowana w repartycji i w parafii rosieńskiej.

W juryzdyce płci męskiej 167, żeńskiej 245,
w Arszakyniach płci męskiej 36, żeńskiej 41,
w Girdayciach płci męskiej 21, żeńskiej 24,
w Barayciach płci męskiej 17, żeńskiej 18,
w Meysztach płci męskiej 11, żeńskiej 10,
w Andruszayciach płci męskiej 3, żeńskiej 4,
w Plauginiach płci męskiej 26, żeńskiej 17,
we wsi zwanej Oleje płci męskiej 46, żeńskiej 40,
w folwarkach Sierby [!] i Oleje płci męskiej 14, żeńskiej 11.

Ogół dusz męskich 341, żeńskich 410.

Ogół rocznego dochodu z jurysdyki i z wiosek czyni rubli 805 i kopiejek 35.

Ogół rocznej opłaty na podatek skarbowy wynosi rubli 310 i kopiejek 26.

Po odtrąceniu opłaty skarbowej z dochodu rocznego zostaje jeszcze rubli 495 i kopiejek 9.

W tymże mieście i w tejże parafii rosieńskiej znajdują się dwa klasztory. Jeden księży pijarów utrzymujących szkoły publiczne. Drugi księży karmelitów, którzy czasami bywają używani do usług parafialnych.

995 Skierby – folwark pod Rosieniami jeszcze w końcu XIX w. Nazwa się nie zachowała (SGKP, t. 10, s. 672).

996 Arszakynie (lit. Arškainiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

997 Girdaycie (lit. Girdaičiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

998 Baraycie (lit. Kasbaraičiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

999 Meyszty, Meyszty (lit. Meištai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

1000 Andruszaycie (lit. Andrušaičiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

1001 Oleje (lit. Alėjai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

1002 Pławginie, Plauginie – być może: (lit. Plingiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

[233v]

Dat[um] w Rosieniach roku 1798, miesiąca Februarii 10 dnia.

Takowy raport wiernie sporządzony podpisujemy.

Ksiądz Antoni Moroczyński przeor klasztoru rosieyńskiego
dominikańskiego mp.

Ksiądz Korneliusz Łapinski subprzeor klasztoru rosieńskiego
dominikańskiego

Ksiądz Czesław Szulc profesor filozofii mpp.

[234]

WIADOMOŚĆ O STANIE KLASZTORU ROSIEŃSKIEGO ZAKONU KSIĘŻY KARMELITÓW

Klasztor pomieniony w mieście, w parafii i w powiecie rosieńskim. Ma kapłanów czterech księży: Joachima Michałowskiego¹⁰⁰³ przeora, Józefa Rakowskiego¹⁰⁰⁴ subprzeora, Pawła Piotrowicza¹⁰⁰⁵ promotora, Hilarego Baksztowicza¹⁰⁰⁶ kaznodziej[ę] i braciszka jednego Franciszka

1003 Michałowski (Michalski) Joachim OCarm – ord. przed 1778 r., kustosz sacrorum, lektor teologii, posługiwał w konwencie przy kościele Wszystkich Świętych w Wilnie (1778-1783), przeor w Mińsku (1783-1789), kaznodzieja w Koleśnikach (1786-1789), IV definitor (1796-1801), przeor w Rosieniach (1796-1799); zm. po 1801 r. (VUB, sygn. F57-2, k. 33, 57, 66v, 67v, 98v).

1004 Rakowski Józef OCarm – w raporcie dot. diecezji żmudzkiej z 1798 r. postać ta pojawia się dwukrotnie: jako subprzeor karmelitów w Rosieniach (raport z 16 XII NS) i jako posługujący w Linkowie (raport z 30 XII NS). Prawdopodobnie to różne osoby. Giżycki podaje takie dane o Józefie Rakowskim: ur. 19 III 1761 r., wstąpił do karmelitów, profesja 18 II 1785 r., ord. ok. 1788 r., subprzeor w konwencie w Wilnie przy kościele Wszystkich Świętych (1809-?), lektor teologii, przeor w Rosieniach (1807-1810), kaznodzieja w Żołudku (przed 1820-?) i przeor w Mazykach (1819-1832) – te dwie ostatnie informacje się wykluczają i być może wskazują na dwie postacie o takim imieniu i nazwisku. Równocześnie błędnie odczytuje zakonnika z Linkowa Józefa Rakowskiego jako Ratomskiego (s. 272). W wizytacji z 1806 r. podano, że w Linkowie pracował (od 1804 r.) kaznodzieja Józef Rakowski, ur. ok. 1761 r., ord. ok. 1785 r.; akta kapituł podają, że w 1796 r. Józef Rakowski został podprzeorem i kustoszem świętych w Linkowie, w 1807 r. w Rosieniach, a w 1810 r. w Wilnie, w konwencie Wszystkich św. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 605; VUB, sygn. F57-2, k. 99v, 118v, 127, 144v; J. Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 307-308, 400, 481, 520).

1005 Piotrowicz Andrzej OCarm – imię zakonne: Paweł, ur. ok. 1748 r., wstąpił do karmelitów w Wilnie 13 I 1777 r., promotor w Rosieniach (przed 1797-?); zm. po 1797 r. (LVIA, f. 1135, ap. 20, b. 316a, k. 44v).

1006 Baksztowicz Hilary OCarm – ur. 15 II 1764 r., wstąpił do karmelitów, profesja 27 III 1787 r., ord. ok. 1788 r., kaznodzieja w Rosieniach (1793-1796), podprzeor i kaznodzieja tamże (ok. 1799-ok. 1806), wikary tamże (przed 1803-?), następnie w Wilnie (przed 1807-1807), kaznodzieja w Linkowie (1807-1810), podprzeor tamże (1810-?); zm. po 1810 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 594v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F57-2, k. 89, 107, 112, 119, 127; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 272).

Gulbina¹⁰⁰⁷ zakrystiana. W ogóle osób zakonnych pięć. Emeryta żadnego nie ma. Żaden na ustronnie [!], na kapelanii nie rezyduje. Klasztor nie utrzymuje curam animarum, tylko do usług księdzu plebanowi rosieńskiemu jest pomocą. Dom dla ubogich przy kościele tego klasztoru nie znajduje się i żadnego nań funduszu nie ma. Kościółek drewniany nowy. Rezydencja dla zakonników drewniana nowa. Szkoły ani też nowicjat nie utrzymują się. Tego klasztoru jest funduszem suma rubli cztery tysiące sześćset pięćdziesiąt lokowana na dobrach w[ielmożneg]o

[234v]

Imć pana Ignacego Szemiotha szambelana JKMości Szawłany zwanych w Księstwie Żmudzkim, w powiecie widuklewskim, leżących. W której sumie część miasteczka Szawłan za tradycją przerzeczony klasztor trzyma, wedle zaprzysiężenia procentu ma rubli trzysta dwadzieścia pięć i kopiejek pięćdziesiąt, po odtrąceniu podatku skarbowego całorocznego rubli osiemdziesiąt i kopiejek dziewięćdziesiąt osiem. W ogóle wypada całego dochodu rubli dwieście czterdzieści cztery i kopiejek pięćdziesiąt dwie.

Dat[um] dnia szesnastego Decembra w nowym stylu roku 1797 w Rosieyniach. Takowy raport wiernie sporządzony podpisujemy.

Ksiądz Joachim Michałowski przeor konwentu
rosieńskiego karmelita

Ksiądz Józef Rakowski subprzeor konwentu
rosieńskiego karmelita

Ksiądz Hilary Baksztowicz kaznodzieja
konwentu rosieńskiego karmelita.

[235]

POSZOŁTUŃ – KLASZTOR KSIĘŻY BENEDYKTYNÓW

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie rosieńskim, w parafii gaurańskiej, o milę jedną od parafialnego kościoła nad rzeczką Szałtoną¹⁰⁰⁸, od której bierze nazwisko, leżący, ma zakonników, kapłana jednego Pawła Mordasa i braciszka jednego Feliksa Wolskiego¹⁰⁰⁹ zowią-

1007 Gulbin (Gulbiński) Franciszek OCarm – ur. ok. 1757 r., brat w zakonie karmelitów, zakrystianin w klasztorze rosieńskim (przed 1797-1797), następnie posługiwał w klasztorze w Kiejdanach (1797-po 1806); zm. po 1806 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 601; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

1008 Szałtona rzeka (lit. Šaltuona) – rzeka o długości 73 km, źródło ma w rej. jurborskim, uchodzi w Szeszuszwy, w rej. rosieńskim.

1009 Wolski Feliks OSB – ur. 20 VII 1752 r., wstąpił do benedyktynów, profesja 13 XI 1788 r., brat w Poszółtuniu (przed 1797-?) i w Starych Trokach (?-po 1833); zm. pomiędzy 1833 a 1835 r. (Directorium OSB 1829, 1831, 1833, 1836).

cych się. Ten klasztor ani nowicjatu, ani na kapelanii rezydującego, ani emeryta żadnego nie ma zakonnika.

Curam animarum klasztor nie utrzymuje. Służy tylko księżom plebanom gaurańskim w posłudze duchownej, a najbardziej na wiosnę, gdy rzeki zbyt mocno wylewają i parafianie do swego kościoła przepłynąć [się] nie mogą.

Klasztor poszołtuński ze wsi funduszowej z dusz męskich dwadzieścia dwie, żeńskich dziewiętnaście[e], podług abiuraty po potrąceniu na opłatę podatków skarbowych ma dochodu rocznego rubli trzydzieści i cztery i kopiejek sześćdziesiąt pięć.

Szkółki parafialnej nie masz, wszelako zimową porą dają działki do uczenia czytania i pisania, których braciszek albo organista bywają nauczycielami. Funduszu szpitalnego nie masz, jest dom, w którym osób cztery płci męskiej i żeńskiej z łaskawie sobie ofiarowanej jałmużny żyją.

Takowy raport na skutek [ukazu] Monarchicznego Departamentu Justic Collegii i zaleceń jasnie oświeconego księcia Stefana

[235v]

Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony do kancelarii konsystorza duchownego żmudzkiego przesyłający się roku 1797 miesiąca Decembra dnia¹⁰¹⁰ podpisuję.

Ksiądz Paweł Mordas zakonu świętego Benedykta
przełożony klasztoru poszołtuńskiego
Brat Feliks Wolski zakonu świętego benedykta.

[236]

ŻOGIŃSKI KLASZTOR KSIĘŻY FRANCISZKANÓW

W guberni litewskiej, w powiecie rosieńskim, w parafii szydłowskiej leżący, od wsi Żoginie zwany. Ma zakonników kapłanów sześciu, laika jednego.

1. ks. Wawrzyniec Szczukocki¹⁰¹¹ gwardian,
2. ks. Cyryak Szyszło¹⁰¹² pater konwentu,

1010 W oryg. brak dnia.

1011 Szczukocki Franciszek OFM Conv – imię zakonne Wawrzyniec, ur. w 1752 r. w rodzinie szlacheckiej na Litwie, wstąpił do franciszkanów w Olkiennikach 10 VIII 1776 r., nowicjat w Pińsku, profesja VIII 1777 r., ord. w 1779 r. w Wilnie, dwukrotny gwardian w Olkiennikach (1781-1788?), następnie w Żoginiach, Kołtynianach, przełożony w Udziale (dobrowolnie zrezygnował), powrócił do Kołtynian, kapelan we dworze w Annopolu, następnie przełożony w Olkiennikach; zm. 24 I 1809 r. w Annopolu (VUB, sygn. F5-F32416, k. 28v; *Memorialas*, s. 254-255, 403).

1012 Szyszło Antoni OFM Conv – imię zakonne Cyriak, syn Andrzeja i Anny z Besiekierskich, ur. 20 XII 1735 r. w par. Kobylnik (pow. oszmiański), uczył się w szkołach

3. ks. Kajetan Mirkowski¹⁰¹³,
4. ks. Stanisław Uliński¹⁰¹⁴,
5. ks. Barnabas Bartoszewicz¹⁰¹⁵,
6. ks. Bonawentura Gabszewicz¹⁰¹⁶,
7. brat Rafał Siedlecki¹⁰¹⁷ laik.

Z tych powyżej wspomnianych kapłanów w żadnym dworze ani w parafii na kapelanii nie znajdują się, wszyscy siedzą w klasztorze.

Fundusz klasztoru żogińskiego w powiecie rosieńskim sytuowany składa się z folwarku nazwiskiem Ligucie¹⁰¹⁸ i z wiosek do niego należących w powiecie tendziagolskim leżących, jako to: Smulkiszki¹⁰¹⁹ – dusz męskich 7, żeńskich 3, Czerkasy¹⁰²⁰ – dusz męskich 13, żeńskich 7,

jezuickich, wstąpił do franciszkanów w Wilnie 8 VIII 1762 r., ord. ok. 1764 r., odbył nowicjat w Pińsku, następnie w Żoginiach, profesja 12 VIII 1763 r. w Pińsku, ord. w 1765 r., ojciec konwentu w Żoginiach (?-1797), kustosz kustodii kowieńskiej (1797-ok. 1801), kasjer w Żoginiach (ok. 1801-po 1803), spowiednik tamże (przed 1806-?); zm. 31 I 1811 r. w Żoginiach (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 623; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 75v-76; *Memorialas*, s. 262, 404).

- 1013 Mirkowski (Mierkowski) Kajetan OFM Conv – ur. 20 III 1763 r. w rodzinie szlacheckiej, na Mazowszu, wstąpił do franciszkanów w 1787 r., nowicjat w Stawiskach, profesja 21 X 1788 r., ord. w 1790 r. w Drohiczyźnie, studiował w Szkole Głównej Litewskiej, kaznodzieja w Żoginiach (przed 1798-?), gwardian w Sianie (1811), prof. filozofii w Połocku i Międzyrzeczu, teologii moralnej w Iwieniu, prowincjał litewsko-ruski (1820-1823), gwardian w Iwieniu (1823-1825); zm. 8 XII 1825 r. w Iwieniu (*Memorialas*, s. 300-301, 382).
- 1014 Uliński Tadeusz Antoni OFM Conv – imię zakonne Stanisław, syn Macieja i Anny, ur. 19 I 1747 r. w rodzinie włościańskiej(?), w Rzeszy (par. Werki, pow. wileński), wstąpił do franciszkanów 9 V 1766 r., odbył nowicjat w Pińsku, profesja 8 V 1767 r., ord. w 1772 r., posługiwał w Grodnie, spowiednik w Żoginiach (ok. 1801-po 1806); zm. 8 II lub 8 VIII 1812 r. w Żoginiach (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 623; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Memorialas*, s. 264, 407).
- 1015 Bartoszewicz Dominik OFM Conv – imię zakonne Barnabas, ur. 14 I 1763 r. w par. Grynkijszki, rodzice: Karol i Róża z Boguszów, wstąpił do klasztoru 10 VI 1783 r., profesja 12 VI 1784 r., ord. w 1788 r., posługiwał w Żoginiach (przed 1797-po 1806), kaznodzieja tamże (przed 1803-po 1806); zm. 3 I lub III 1820 r. w Giełwanach (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 623; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F5-F32416, k. 31; *Memorialas*, s. 345).
- 1016 Gabszewicz (Gapszewicz) Bonawentura OFM Conv – ur. w 1769 r., profesja w 1787 r., kaznodzieja w Żoginiach (przed 1798-1809); zm. 5 VII 1809 r. w Mińsku (*Memorialas*, s. 357).
- 1017 Siedlecki (Szedlecki) Szymon OFM Conv – imię zakonne Rafał, ur. ok. 12 X 1752 r. w par. Iłłoki, syn Stefana i Marianny Dargusz, wstąpił do franciszkanów w Wilnie 4 X 1777 r. (imię zakonne Franciszek), następnie wystąpił i wstąpił do franciszkanów w Żoginiach 24 X 1779, profesja 20 I 1784 r., brat u franciszkanów w Żoginiach (1774-1805); zm. 6 X 1805 r. tamże (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; *Memorialas*, s. 240, 397).
- 1018 Ligucie (lit. Legečiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiłski.
- 1019 Smulkiszki (lit. Smulkiškė) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.
- 1020 Czerkasy (Čerkasai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiłski.

Mazole¹⁰²¹ – dusz męskich 24, żeńskich 18, Pluszki¹⁰²² – męskich 27, żeńskich 25, Białozoryszki – męskich dusz 28, żeńskich 17. Licząc w ogóle, dusz męskich 99, żeńskich 70, które to wioski z folwarkiem czynią intraty złp 1056 gr 28 oraz z sumy 24000 złp u księży pijarów klasztoru dombrowickiego¹⁰²³ w powiecie pińskim, w guberni mińskiej, lokowany, które od fundatorów jest przeznaczona na wybudowanie klasztoru.

[236v]

Ma procentu rocznego złp 1680.

Podług abiuraty po odtrąceniu na opłatę podatku skarbowego ma klasztor żogiński dochodu rocznego rubli 370 kopiejek 89½.

Klasztor nie utrzymuje curam animarum, w posłudze jednak duchownej stara się poblížszym parafiom najskwapliwiej usługiwać i w swoim kościele obowiązki własne, zakonne i od fundatorów włożone najwierniej dopełniać.

Szkółki przy kościele nie ma, trzech jednak szlacheckiego urodzenia studentów uczy się w klasztorze czytać i pisać, których jeden wyznaczony pilnuje zakonnik od nikogo niepłatny.

Domu dla ubogich przy kościele żadnego nie ma, ani też na wystawienie onego fundusz nie znajduje [się]. Konwent jednak żywi¹⁰²⁴ i odziewa dwóch sierot i jednego ubogiego.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii według zalecenia JO księcia Giedroycia

[237]

biskupa żmudzkiego wiernie i rzetelnie sporządzony własnymi podpisujemy rękami roku 1797 miesiąca [Decem]bra 28 dnia.

Ks. Wawrzyniec Szczukocki franciszkan[in], gwardian żogiński

Ks. Cyriak franciszkan[in]

Ks. Kajetan Mirkowski kaznodzieja.

1021 Mazole (lit. Mažuoliai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiłski.

1022 Pluszki (lit. Pliuškiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiłski.

1023 Dąbrowica (ukr. Дубровиця) – obecnie: Ukraina, obw. rówieński, rej. dąbrowicki, w latach 1695-1832 mieściło się tam kolegium pijarów.

1024 W oryg.: żywi.

[238]

CHWAŁOŃSKI KLASZTOR KSIĘŻY KARMELITÓW DAWNEJ OBSERWANCJI

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, powiecie szawelskim, w parafii užwieńskiej [!], zakonników mieszkających w nim i przez tenże klasztor utrzymujących się w Krożach dla uczenia szkół w ogóle osób 15, to jest: ksiądz Andrzej Kodziewicz¹⁰²⁵ eksprowincjał, rektor collegii i przeor klasztoru, ksiądz Dominik Łapinski magister teologii, definitor prowincji, ksiądz Alexy Szmatowicz magister teologii, ksiądz Dionizy Walewicz profesor, ksiądz Bonawentura Bungiewicz¹⁰²⁶ eksprior tego miejsca i prokurator spraw, ksiądz Marcin Łopatko profesor, ksiądz Stanisław Bogdanowicz¹⁰²⁷ profesor, ksiądz Eustachiusz Rymkiewicz profesor, ksiądz Korneli Neyberg¹⁰²⁸

- 1025 Kodziewicz Andrzej OCarm – ur. 29 I 1741 r., wstąpił do karmelitów w 1756 r., profesja 29 XI 1766(?) r., ord. ok. 1770 r., regens studiów w Wilnie i socjusz (ok. 1771-po 1774), doktor teologii (przed 1778), przeor w Linkowie (przed 1778-?), II definitor (przed 1778-?), prowincjał (IX 1778-1783), teolog królewski, przeor konwentu Wszystkich św. w Wilnie (1786-1789), teolog prowincjalny (1796-1801), przeor w Chwałojniach (1796-przed 1800) z czego zrezygnował, rektor Collegium Kroskiego (przed 1797-?), konsultor (ok. 1800), regens studiów w Wilnie, przy kościele Wszystkich Świętych (1801-?), na emeryturze w Wilnie (przed 1810-?); zm. po 1810 r. (VUB, sygn. F57-2, k. 11v, 17, 31v, 64, 66, 96v, 98v, 107; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 48, 204-206, 478, 481; t. 2, s. 51).
- 1026 Bungiewicz (Bongiewicz) Bonawentura OCarm – ur. ok. 1748 r., ord. ok. 1774 r., kaznodzieja w Rosieniach (1783-?), przeor w Rosieniach (1791-1793), w Chwałojniach (1793-1796), prokurator w Chwałojniach (1796-ok. 1799), przeor w Rosieniach (ok. 1799-ok. 1807), posługiwał w Linkowie (1807-1808); zm. w 1808 r. tamże (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 594v; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F57-2, k. 59, 76, 88v, 99v, 106v, 111v; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 272, 299).
- 1027 Bogdanowicz (Bohdanowicz) Stanisław OCarm – ur. 5 II 1767 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. telszewskim, wstąpił do karmelitów, uczył się w Krożach i w Akademii Wileńskiej, profesja 15 V 1786 r., ord. ok. 1790 r., posługiwał w Chwałojniach (1796?-1797), prof. II klasy w szkole w Krożach (1797-1801), VI klasy (1801-1804), magister teologii, przeor w Krupczycach (1804-1807), przeor w Chwałojniach i prefekt w Krożach (1807-1810), regens studiów w Wilnie (1810-1813), przeor w Linkowie (1813-1816), III definitor (1813-1816), przeor w Krupczycach (1816-1819), w Rosieniach (1819-1825) i w Taboryszkach (1825-1832); zm. w 1842 r. w Chwałojniach (LVIA, f. 525, ap. 8, b. 749, k. 16; VUB, sygn. F57-2, k. 99v, 107, 111v, 118v, 126v, 134v, 139v, 144v; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 207, 210, 235-237, 272-273, 401, 432, 481; K. Misius, *op. cit.*, s. 195-196).
- 1028 Neyberg Szymon OCarm – imię zakonne: Kornel, syn Grzegorza i Katarzyny, ur. 20 X 1765 r. w par. Wiłkowyszki, wstąpił do karmelitów w Wilnie (1786), profesja 11 IX 1786 r., ord. ok. 1789 r., kursor (1793), lektor (1796), magister teologii, kaznodzieja w Chwałojniach i Krożach (1796-?), kustosz sacrorum w Wilnie, w klasztorze przy kościele Wszystkich św. (1801-1804), prof. tamże (1804-1807), zakrystianin tamże (przed 1804-?), bakałarz teologii (1804), kustosz sacrorum w Wilnie, w konwencie Wszystkich św. (1807-1810), III definitor (1810-1813), magister (1810), przeor w Żołudku (1810-1816), przeor w Słobódce (1816-1819), przeor w Stańkach (1819-ok. 1820), przełożony

kaznodzieja, ksiądz Marek Rostyk¹⁰²⁹ profesor, ksiądz Paweł Sierakowski¹⁰³⁰ substytut, ksiądz Tadeusz Czerpulewicz¹⁰³¹ kaznodzieja, ksiądz Mikołaj Kayrewicz¹⁰³², braciszkanie: Ambroży Olednowicz¹⁰³³, Fabian Ryngiewicz¹⁰³⁴. Utrzymuje się nowicjat, w którym znajduje się nowicjusz jeden w wyż [!] wzmiankowany braciszek Fabian Ryngiewicz. Przeor sam i wszyscy zakonnicy nigdy się nie oddalają od klasztoru, chyba [że] dla interesów przeora lub prokuratora na krótki czas wyjeżdżają. Curam animarum klasztor nie ma, ale w pomoc używanym bywa od plebanów pobliskich. Kościółek murowany przy tym klasztorze wewnątrz i zewnątrz dosyć jest opatrzony. Fundusz tegoż klasztoru jest na ziemi i w sumach. Fundusz

w Stajkach (1819-1822), magister nowicjatu w Wilnie, u Wszystkich Świętych (1824-?), II definitór (1828-?); zm. po 1828 r. (LVIA, f. 1135, ap. 20, b. 316a, k. 50v; VUB, sygn. F57-2, k. 89v, 99, 107, 111v, 119, 126, 127v, 134v, 139v, 144v; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 406, 408, 424, 479, 485, 520; t. 2, s. 74).

1029 Rostyk Marek OCarm – syn Marcina [Giżycki: Joachima] i Gertrudy Ganswindtin, ur. ok. 1757 r. na Warmii, uczył się w Reszlu, wstąpił do karmelitów w Wilnie, profesja 18 V 1780 r., uczył się w zakonie i studiował filozofię na Akademii Wileńskiej, ord. ok. 1780 lub 1785 r., socjusz w Żołudku (przed 1786-?), II kaznodzieja tamże (1786-1789), II kaznodzieja i magister nowicjuszy w Wilnie, w konwencie św. Jerzego (1793-1796), bakałarz teologii (1796), prof. historii, prawa, nauki moralnej i j. niemieckiego oraz kaznodzieja w Krożach (1796-1803), podprzeor i kaznodzieja w Zaświrzu (1804-1807), magister teologii (1804), II definitór (1807-1810), przełożony (prezydent) w Taboryszkach (1807-1813 oraz 1816-1822?); zm. po 1822 r. (LVIA, f. 1135, ap. 20, b. 316a, k. 47; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F57-2, k. 64v, 67-67v, 89, 99, 99v, 112, 112v, 117v, 118v, 135, 139v; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 212, 431; K. Misius, *op. cit.*, s. 227).

1030 Sierakowski Paweł OCarm – ur. 18 VI 1769 r., wstąpił do karmelitów, profesja 14 XII 1783 r., ord. ok. 1792 r., lektor (1796), substytut w szkole w Krożach (1796-?), podprzeor w Krupczycach (1801-ok. 1805), w Żołudku (ok. 1805-1806), przełożony w Lidzie (1806-1807), kaznodzieja w Wilnie, w klasztorze przy kościele Wszystkich Świętych (1807-1811), bakałarz teologii (1810), wyznaczony przeorem w Słobódce (X 1811); zm. tamże 31 X 1811 r. (VUB, sygn. F57-2, k. 99, 99v, 107, 119, 127, 127v; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 480-481, 483, 519).

1031 Czerpulewicz (Czarpulewicz, Czarpalewicz) Tadeusz OCarm – ur. ok. 1749 r., ord. ok. 1777 r., kaznodzieja w Chwałojniach (1783-1786), w Rosieniach (1786-1789), w Wilnie, w konwencie Wszystkich św. (1793-1796), prof. i podprzeor w Zaświrze (1796-1797), bakałarz teologii (1796), kaznodzieja w Chwałojniach (1797-1801), wikary w Kiejdanach (1801-1804), przeor tamże (1804-1807); zm. w 1807 r. tamże (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 60i; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F57-2, k. 59, 67v, 89, 99v, 112; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 166).

1032 Kayrewicz Mikołaj OCarm – ur. ok. 1738 r., ord. ok. 1768 r., kaznodzieja w Linkowie (1786-1789), podprzeor w Chwałojniach (1793-1796), posługiwał tamże (przed 1797-?), spowiednik tamże (przed 1803-1807), kaznodzieja tamże (1804-1807); zm. po 1807 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F57-2, k. 67, 89, 112-112v).

1033 Olednowicz Ambroży OCarm – wstąpił do karmelitów, brat w Chwałojniach (przed 1797-?); zm. po 1797 r.

1034 Ryngiewicz Fabian OCarm – postać niezidentyfikowana.

ziemski składa się z dwóch wsiów, Chwałoyn i Gawszun¹⁰³⁵, w Chwałoyniach liczy się dusz męskich 207, żeńskich 201, w Gawszunach dusz męskich 94, żeńskich 89, w ogóle dusz męskich po obu wsiach 301, żeńskich 290. Sumy funduszowe są:

1. U jaśnie wielm[ożnego] Tyszkiewicza¹⁰³⁶ marszałka Wielkiego Księstwa Litewskiego złp 20900 z ewikcją na dobrach Przewoże¹⁰³⁷ w powiecie lidzkim leżących.
2. U jaśnie o[świeconego] księżęcia Jmc Ogińskiego¹⁰³⁸ kuchmistrza Wielkiego Księstwa Litewskiego czer[wonych] zł[otych] sztuk 1000 z ewikcją na wszelkich dobrach. Oprócz tych funduszowych sum ma klasztor z legacji sumę 2000 złp u wielm[ożnych] Jmc panów Mackiewiczów¹⁰³⁹ rotmistrzów Księstwa Żmudzkiego z ewikcją na dobrach Bordzie¹⁰⁴⁰ zwanych

[238v]

w powiecie telszewskim leżących i 400 talarów bitych u jaśnie wielm[ożnego] Platera¹⁰⁴¹ star[osty] giegobrodzkiego z ewikcją na Talunach w powiecie upitskim położonych. Od wszystkich tych sum klasztor odbiera siódmy procent.

1035 Gawszon, Gauszuny (lit. Gaušynai) – obecnie: Litwa, okr. telszewski, rej. telszewski, na północ od Chwałojniów, apylinka Łukniki.

1036 Tyszkiewicz Ludwik Skumin h. Leliwa – syn Józefa i Anny z Pocijów, ur. w 1748 r., szef regimentów pieszych, generał adiutant (od 1772), ciwun wileński (1775), rotmistrz chorągwi II brygady kawalerii narodowej (1775-1780), pisarz wielki litewski (1775-1780), rotmistrz chorągwi I brygady kawalerii narodowej (1780-1791), hetman polny litewski (1780-1791), podskarbi ziemski WKL (1791-1793), przystąpił do konfederacji targowickiej, marszałek wielki WKL (od 1793), członek konfederacji grodzieńskiej (1793), aktywny działacz prorosyjski w okresie rozbiorów; pierwszy porozbiorowy marszałek szlachty gubernialny i rosyjski rzeczywisty tajny radca, kawaler orderów: św. Stanisława (1778), św. Andrzeja Apostoła (1787) i św. Aleksandra Newskiego (1787); żonaty z Konstancją z Poniatowskich; zm. 26 VI 1808 r. w Wilnie (*Oficerowie Rzeczypospolitej Obojga Narodów 1777-1794. Spisy*, t. 2: *Wojsko Wielkiego Księstwa Litewskiego*, opr. M. Machynia, V. Rakutis, Cz. Szrednicki, Kraków 1999, s. 11, 34, 63, 86, 93-94, 101, 105, 130, 200, 209, 365, 381, 386, 400; *Urzednicy centralni WKL*, s. 75, 137, 159, 246; Wikipedia.org, [on-line:] https://pl.wikipedia.org/wiki/Ludwik_Tyszkiewicz – 15 VI 2024).

1037 Przewoża (biał. Праважа) – obecnie: Białoruś, obw. grodzieński, rej. werenowski, siel-sowiet Zabłoc.

1038 Ogiński Franciszek Ksawery Stanisław – ur. w 1742 r., starosta przewalski (1769-?), kuchmistrz wielki litewski (12 IX 1775-?); kawaler Orderu św. Stanisława (1770) i Orła Białego (1790); zm. 3 V 1814 r. (*Urzednicy centralni WKL*, s. 65, 194).

1039 Prawdopodobnie Mackiewicz Hilary i Teresa.

1040 Bordzie (lit. Barzdžiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański, ok. 5 km na południowy wschód od Janopola.

1041 Plater Ferdynand (zob.).

Dochód ze wsiów wedle abiuraty wynosi rubli 585 kopiejek 9. Z sum wyż namienionych procent siódmy czyni rubli 484 kopiejek 5. Po odtrąceniu podatku do skarbu rocznie opłacającego się zostaje klasztorowi czystej intraty rubli 896 kopiejek 44.

Utrzymuje się przy tym klasztorze dom dla ubogich do posługi kościelnej zdatnych nakładem samegoż klasztoru zbudowany na utrzymanie onych przeznaczonych. Fundator sumę 1500 złp u wielm[ożnego] Mateusza Minmonta¹⁰⁴² pisarz[za] ziemskiego rosieyńskiego będącą i imiennicze¹⁰⁴³ Stankiszki¹⁰⁴⁴ w Księstwie Żmudzkim, powiecie szawelskim, w parafii užwenskiey [!] położone, rubli 7 i kopiejek 20 rocznego dochodu czyniące. Z takowej intraty i prowizji od sumy po 6 od sta wynoszącej rubli 13 i kopiejek 50 żywi klasztor w tym domu siedem różnej płci ubogich.

Do tegoż klasztoru roku 1797 dnia 19/30 Septembra z woli rządu collegium kroskie pojezuickie dwupiętrowe, murowane, z kościołem i szkołami także murowanymi przyłączone i przez wielm[ożnego] Jmc księdza Januszkiewicza kanonika drugiego umocowanego instrumentem jaśnie o[świeconego] książęcia Jmc Stefana Giedroycia biskupa ż[mudzkie]go, kawalera orderów św. Aleksandra Newskiego, Orła Białego i św. Stanisława, oraz wielm[ożnego] Jmc pana Tołłokiewicza¹⁰⁴⁵ asesora niższych sądów ziemskich rosieyńskich, mającego od rządu gubernińskiego do tego aktu zaletenie, że intromitowane¹⁰⁴⁶ księżom karmelitom chwałoynskim zostało z obowiązkiem utrzymywania edukacji publicznej dla szkolnej młodzi. Collegium to liczy w guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, powiecie rosieyńskim, w parafii kroskiej kościół, collegium i szkoły wewnątrz i zewnątrz całkiem potrzebują reperacji, szczególnie collegium. U onego wielka część dla niepokrycia i zrujnowania murów jest niemieszkalną.

Zgromadzenie nauczycielów w tych szkołach składa się z wyż [!]

1042 Minmont Mateusz h. Łabędź – komisarz cywilno-wojskowy (ok. 1791), pisarz aktowy ziemski rosieński (1792-po 1796), pisarz sądowy ziemski tamże (1792); zm. po 1798 r. (*Urzędnicy*, t. 3, s. 150, 296-297, 341).

1043 Imienniczy – tegoż imienia. Tu: tego samego właściciela.

1044 Stankiszki – miejscowość znajdująca się w XIX-wiecznym pow. szawelskim, w parafii Užwenty. Nazwa najprawdopodobniej nie zachowała się.

1045 Tołłokiewicz – postać niezidentyfikowana.

1046 Tu: przekazane w posiadanie.

[239]

namienionych osób:

księdza rektora Andrzeja Kodziewicza eksprowincjała,
prefekta księdza Dominika Łapinskiego razem i profesora klasy szóstej
albo [nauki] moralnej,

profesora fizyki księdza Aleksego Szmatowicza, profesora matematyki księdza Marcina Łopatty, profesora wymowy księdza Dyonizego Walewicz, profesora klasy 2 księdza Stanisława Bogdanowicza, profesora klasy 1 księdza Eustachiusza Rymkiewicza, profesora języka niemieckiego księdza Marka Rostyka, substytuta księdza Pawła Sierakowskiego i kaznodziei księdza Kornelego Neyberga. W ogóle z osób 10. Profesorowie ci żadnej ze skarbu nie mają płaty i są przez klasztor chwałoński utrzymywani. Uczniów do dnia dzisiejszego liczą 261, między którymi 16 konwiktorów utrzymujących się z funduszu uczynionego przez wielm[oźnego] Jmc księdza Piłsudskiego¹⁰⁴⁷ dla 17 dzieci szlachty ubogiej w sumie 3700 czer[wonych] złotych, z których od 3000 czer[wonych] zł[otych] będących u jaśnie wielm[oźnego] Jmc pana Przeciszewskiego¹⁰⁴⁸ ciwuna szaudowskiego dochodzi procent, a od 700 czer[wonych] zł[otych] oddanych przez samegoż fundatora wielm[oźnego] księdza Piłsudskiego Frąckiewiczom¹⁰⁴⁹ zalega¹⁰⁵⁰. Nauki w tych szkołach dają się wedle przepisów Edukacyjnej Komisji, a mianowicie[nauka] moralna, prawo, historia, geografia, fizyka, matematyka, retoryka, gramatyka na trzy klasy podzielona, język łaciński, niemiecki i początki francuskiego. Przy podaniu tego collegium księżom karmelitom poddaną razem została jurysdyka 12 mieszkańców zawierająca, która rocznej intraty przynosi Collegio rubli 18, w tej jurysdyce liczy się dusz męskich 20, żeńskich 21.

Takowy raport na skutek [ukazu] Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń jaśnie o[świeconego] książęcia Stefana Giedroycia biskupa ż[mudzkie]go najsprawiedliwiej i najwierniej

1047 Piłsudski Jan Ignacy – ur. 22 VI 1731 r., w Krożach, wstąpił do jezuitów 28 VII 1747 r. w Wilnie, misjonarz w Tylży (1762-1766), Wiłkomierzu (1768-1769), Łaukszodzie (1769-1773), Kiejdanach i Opitołoku (1773-1774), po kasacie zakonu pracował w Krożach, gdzie zapisał fundusz na utrzymanie 20 uczniów (1783); zm. ok. 1793 r. (EWJ 2004, s. 508; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 492 – tam inne daty życiorysu).

1048 Przeciszewski Wincenty h. Grzymała – pułkownik pow. kroskiego, ciwun korszewski (1780-1787), tendziagolski (1787-1788), szawdowski (1788-1793); ożenił się z Marinną Zienkowiczówną w 1792 r.; zm. po 1797 r. (*Urzednicy*, t. 3, s. 114-115, 130, 134, 348).

1049 Frąckiewiczowie – zob. przedstawiciele: G. Błaszczuk, *Herbarz*, t. 2; byli także na Litwie Frąckiewiczowie h. Brodzic, rodzina szlachecka związana z pow. lidzkim woj. wileńskiego (przedstawiciele: Cz. Malewski, *op. cit.*, s. 71-72, 486).

1050 Nieco więcej o funduszu Piłsudskiego dla Kroż: Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 217-218.

[239v]

sporządzony do kancelarii konsystorza żmudzkiego przesyłający się własnymi rękami podpisujemy dnia 6 miesiąca Februarii roku 1798.

Ksiądz Andrzej Kodziewicz eksprowincjał, przeor
chwałoński, rektor Collegium Kroskiego mp.
Ks. Dionizy Walewicz profesor wymowy szkół kroskich,
karmel[ita] mpp.
Ksiądz Bonawentura Bungiewicz eksprior,
prokurator spraw, karmelita.

[240]

CITOWIANY KLASZTOR

Księżcy bernardynów w guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie szawelskim leżący, od miasteczka Citowiany zowiący się citowiański. Ma w ogóle zakonnych osób 35. Ksiądz Antoni Monkiewicz¹⁰⁵¹ gwardian, czyli przełożony, ksiądz Marcyan Srogiewicz¹⁰⁵² wikary, ks. Faustyn Samulewicz¹⁰⁵³ kaznodzieja, ks. Mateusz Gincyło¹⁰⁵⁴ magister nowicjuszów, ks. Kasjusz Dargintowicz¹⁰⁵⁵ spowiednik, ks. Donat Widgintt¹⁰⁵⁶

1051 Monkiewicz Antoni OFM Obs – ur. ok. 1739 r., ord. ok. 1766 r., wikariusz prowincji i zastępca prowincjała po śmierci Bonusa Buynowskiego (1791-1793), posługiwał w Cytowianach (przed 1798-przed 1803, ok. 1803-?), gwardian tamże (przed 1798-?), prowincjał (1802-1804), minister prowincjalny, ojciec prowincji (ok. 1810), posługiwał w Cytowianach (?-1811); zm. 6 III 1811 r. w Cytowianach (LMAVB, sygn. F9-96, k. 33v; *ibidem*, sygn. F43-3690, k. 1, 3v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 621; H. Wyczawski, *op. cit.*, s. 34, 106, 120).

1052 Srogiewicz Marcyan OFM Obs – wstąpił do bernardynów, ord. przed 1790 r., gwardian w Kretyndze (25 IX 1790-1794), wikary w Cytowianach (przed 1797-1803); zm. 31 III 1803 r. tamże (BJ, rkp. 6242 III, k. 109; VUB, sygn. F5-F32480, k. 48).

1053 Samulewicz Franciszek OFM Obs – imię zakonne Faustyn, ur. ok. 1751 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. szawelskim, uczył się w Poszawszu (1765-1769), wstąpił do bernardynów w Cytowianach 15 II 1769 r., posługiwał i uczył się m.in. tamże (1770-1779), prof. retoryki w Traskunach (1779-1783), kaznodzieja niedzielny żmudzki w Datnowie (1783-?), Cytowianach (przed 1798-?), Kretyndze (?-?) i Traskunach (?-1803), spowiednik bernardynek w Słonimie (1803-1807), wikary i deputat w Połocku (1807-?), spowiednik bernardynek w Kownie (1818-po 1821), kaznodzieja generalny w Drui (ok. 1821) i w Trokach (przed 1825-1825); zm. 12 IV 1825 r. (LMAVB, sygn. F9-96, k. 52; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 19v-20, 57v-58, 76v-77; *Directorium Obs* 1826).

1054 Gincyło Mateusz OFM Obs – wstąpił do bernardynów, ord. przed 1797 r., magister nowicjuszów w Cytowianach (przed 1797-?), gwardian w Kownie (?-1807); zm. 20 II 1807 r. (VUB, sygn. F5-F32480, k. 28).

1055 Dargintowicz Kasjusz OFM Obs – wstąpił do bernardynów, ord. przed 1797 r., spowiednik w Cytowianach (przed 1797-1803); zm. 25 II 1803 r. w Cytowianach (LMAVB, sygn. F9-96, k. 28v).

1056 Widgintt Donat OFM Obs – ur. ok. 1749 r., ord. ok. 1776 r., spowiednik w Cytowianach (przed 1797-?), wikary w Telszach (przed 1803), wikary w Wołożynie (?-1812); zm. 21 IV

spowiednik, ks. Gierard Żagar¹⁰⁵⁷ pleban, ks. Teofil Liberowicz¹⁰⁵⁸ kaznodzieja nauk, ks. Pius Narmątt¹⁰⁵⁹ kaznodzieja drugi, ks. Jan Dowiatt¹⁰⁶⁰ kaznodzieja świąteczny, ks. Epifani Widuski¹⁰⁶¹ instruktor nowicjuszków i profesor gramatyki, ks. Rufin Sadowski¹⁰⁶² kaznodzieja ekstraordynariusz. Bracia laicy: Apolinary Dorgiewicz¹⁰⁶³, Aleksander Żukowski¹⁰⁶⁴, Walentyn Pietkiewicz¹⁰⁶⁵, Stanisław Kramer¹⁰⁶⁶, Bonifacy Gęmbeki¹⁰⁶⁷, Łukasz

- 1812 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 56v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 635; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).
- 1057 Żagar Gierard OFM Obs – wstąpił do bernardynów, ord. przed 1797 r., pleban w Cytowianach (przed 1797-?), wikary i (lub) spowiednik tamże (?-1812); zm. 21 IX 1812 r. (VUB, sygn. F32480, k. 126; LMAVB, sygn. F9-96, k. 133).
- 1058 Liberowicz Teofil OFM Obs – wstąpił do bernardynów, ord. przed 1797 r.; kaznodzieja w Cytowianach (przed 1797-?), prezydent w Berezynie (?-1808); zm. 25 IV 1808 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 58v).
- 1059 Narmątt (Narmontt) Pius OFM Obs – wstąpił do bernardynów, ord. przed 1797 r., II kaznodzieja w Cytowianach (przed 1797-?); spowiednik w Witebsku (?-1812); zm. 31 III 1812 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 46).
- 1060 Dowiatt Jan OFM Obs – ur. ok. 1757 r., ord. ok. 1787 r., kaznodzieja świąteczny w Cytowianach (ok. 1793-po 1798), kaznodzieja niedzielny w Kretyndze (przed 1803-1813); zm. 18 II 1813 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 25; *ibidem*, sygn. F43-3690, k. 3; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 409; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).
- 1061 Widuski (Widucki) Epifaniusz OFM Obs – ur. ok. 1761 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. szawelskim, uczył się w Podubisiu (1778-1784), wstąpił do bernardynów w Cytowianach w 1784 r., ord. w 1786 r., wicemagister, instruktor nowicjuszków i profesor gramatyki tamże (1793-1797), magister i wikary (1797-1801), gwardian tamże (1801-1807), magister nowicjuszków w Wilnie (1807-1808), przełożony w Berezynie (1808-1819), przełożony w Mińsku (1819-1822), definitor w Grodnie (1822-po 1825) i w Słoniemiu (?-1839); zm. 18 IV 1839 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 55; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 621; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 26v-27, 44v-45, 64v-65; *ibidem*, sygn. F4-(A3830)36412, k. 45v-46; J. Fibek, *op. cit.*, s. 153-154, 162; J. Kachel, *op. cit.*, t. 6, s. 74).
- 1062 Sadowski Rufin OFM Obs – ur. ok. 1758 r., ord. ok. 1788 r., kaznodzieja ekstraordynaryjny w Cytowianach (przed 1798-po 1803), wikary tamże (ok. 1801-po 1803) i spowiednik (ok. 1805-1807); zm. 5 III 1807 r. tamże (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 621; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F5-32480, k. 35).
- 1063 Dorgiewicz Apolinary OFM Obs – wstąpił do bernardynów, brat w Cytowianach (przed 1797-1803); zm. 10 VI 1803 r. tamże (VUB, sygn. F5-F32480, k. 53).
- 1064 Żukowski Aleksander OFM Obs – wstąpił do bernardynów, brat w Cytowianach (przed 1797-1800); zm. 1 VIII 1800 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 107v).
- 1065 Pietkiewicz Walentyn OFM Obs – ur. ok. 1743 r., wstąpił do bernardynów przed 1767 r., posługiwał jako zakrystianin w Cytowianach (przed 1797-1805); zm. 9 XII 1805 r. tamże (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; VUB, sygn. F5-F32480, k. 165v).
- 1066 Kramer (Kromer) Stanisław OFM Obs – ur. ok. 1744 r., wstąpił do bernardynów w Cytowianach 8 V 1770 r., pozostał tamże tercjarzem do śmierci, stolarz (1779-po 1806); zm. 5 X 1829 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 140; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 621; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3586, k. 14v-15).
- 1067 Gęmbeki (Gąbecki) Bonifacy OFM Obs – ur. ok. 1744 r., wstąpił do bernardynów w Cytowianach 14 V 1780 r., gdzie pozostał bratem tercjarzem; zm. 21 XII 1818 r. (RGIA, f. 822, op. 12, nr 3586, k. 15v-16; VUB, sygn. F5-F32480, k. 171v).

Gubisto¹⁰⁶⁸, Erazm Ławrynowicz¹⁰⁶⁹, Kazimierz Rodziewicz¹⁰⁷⁰, Witalis Mańkowski¹⁰⁷¹, Kandyd Gattuli¹⁰⁷². Nowicjuszowie: ksiądz Antoni Borkowski¹⁰⁷³ kapłan tercjarz. Klerycy: Juwencjusz Giedwiłło¹⁰⁷⁴, Kazimierz Rumszewicz¹⁰⁷⁵, Gwidus Wałatowicz¹⁰⁷⁶, Antoni Mazoń¹⁰⁷⁷ [!], Bonawentura Baykowski¹⁰⁷⁸, Benwenuty Kwietkiewicz¹⁰⁷⁹, Roch Jarmallo-

- 1068 Gubisto Łukasz OFM Obs – ur. ok. 1758 r., brat w klasztorze w Cytowianach, kwestarz tamże (1792-po 1806), następnie posługiwał w Kownie (?-1811); zm. 30 III 1811 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 40v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 621).
- 1069 Ławrynowicz Erazm OFM Obs – ur. ok. 1773 r. w gub. wileńskiej, wstąpił do bernardynów w Cytowianach w 1792 r., brat kanaparz, introligator w klasztorze w Cytowianach (przed 1797-po 1825), potem ekonom (?-1839); zm. 13 II 1839 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 22v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 621; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 36v-37).
- 1070 Rodziewicz Kazimierz OFM Obs – być może kształcił się w Mińsku (przed 1789-?), wstąpił do bernardynów, brat w Cytowianach (przed 1797-przed 1803); zm. 16 II 1810 r. *w drodze* (LMAVB, sygn. F9-96, k. 24; RGW, s. 387).
- 1071 Mańkowski Witalis OFM Obs – brat w Cytowianach (przed 1797-?), posługiwał w Traskunach (?-1815); zm. 1 IV 1815 r. (VUB, sygn. F5-F32480, k. 48v).
- 1072 Gattuli Kandyd OFM Obs – wstąpił do bernardynów, brat w Cytowianach (przed 1797-?), kanaparz w Grodnie (?-1813); zm. 31 I 1813 r. tamże (VUB, sygn. F5-F32480, k. 18).
- 1073 Borkowski Antoni OFM Obs – postać niezidentyfikowana; być może tożsamy z uczniem I klasy szkoły pijarskiej w Szczuczynie w 1787 r. (RGW, s. 268).
- 1074 Giedwiłło Juwencjusz OFM Obs – wstąpił do bernardynów w Cytowianach (przed 1797), tam się uczył i posługiwał (przed 1797-?), kaznodzieja świąteczny w klasztorze w Wilnie (?-1807); zm. 18 II 1807 r. w Wilnie (LMAVB, sygn. F9-96, k. 25).
- 1075 Rumszewicz Kazimierz OFM Obs – ur. ok. 1777 r. w rodzinie szlacheckiej w pow. telszewskim, uczył się w Telszach, wstąpił do bernardynów w Cytowianach w 1797 r., profesor II klasy w Datnowie, kapelan u Zienkowiczów w Rendzinowszczyźnie (ok. 1811-po 1825), spowiednik w Słoniwie (?-1844); zm. 24 I lub 26 II 1844 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 29; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 54v-55; *ibidem*, sygn. F4-(A3830)36412, k. 51v-52; J. Kachel, *op. cit.*, t. 5, s. 73).
- 1076 Wałatowicz (Wołątkowicz, Wołontowicz) Gwidus OFM Obs – ur. ok. 1773 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. telszewskim, uczył się w szkole w Telszach, wstąpił do bernardynów (1797), uczył się i posługiwał w różnych miejscach (1797-1806), m.in. w Cytowianach (1797-przed 1803), ord. ok. 1806 r., profesor II klasy w Traskunach (1806-1811), kapelan siostr brygidek w Grodnie (1811-1814), profesor łaciny w Traskunach (1814-1816), pleban w Kretyndzie (1816-1826); zm. 12 I 1826 r. (VUB, sygn. F32480, k. 9v; *ibidem*, sygn. F4-(A2946)36276, k. 60v-61).
- 1077 Mazoń (Mażon) Antoni OFM Obs – wstąpił do bernardynów, kleryk w Cytowianach (przed 1797-?); ord. po 1797 r.; profesor w Telszach (?-1809); zm. 28 XII 1809 r. tamże (VUB, sygn. F5-F32480, k. 175).
- 1078 Baykowski Bonawentura OFM Obs – postać niezidentyfikowana. Być może opuścił zgromadzenie wkrótce po 1797 r.
- 1079 Kwietkiewicz Benewenuty OFM Obs – ur. 1780 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. rosińskim, uczył się w Krożach (1792-1797), wstąpił do bernardynów w Cytowianach 20 VI 1797 r., gdzie pobierał nauki (1798-1807), kaznodzieja w kościele brygidek w Grodnie (1807-1812), pleban w Jeziorach (1810-1813), kaznodzieja niedzielny w Sło-

wicz¹⁰⁸⁰, Wacław Markowski¹⁰⁸¹, Remigiusz Jamąt¹⁰⁸², Karol Pietraszewicz¹⁰⁸³. Laicy nowicjuszowie: Fabian Macieykowicz¹⁰⁸⁴, Pankracy Żywicki¹⁰⁸⁵.

Kapelanii szczególnych nie utrzymuje klasztor. Na żądanie okolicznie księży plebanów czasami na posługę duchowną, na krótkie bawienie się wyjeżdża zakonna osoba, ale po odbyciu swej pracy znowu powraca do klasztoru.

Do kościółka zwanego Kiewnary¹⁰⁸⁶ w parafii kurtowiańskiej leżącego w dobrach w[ielmożnego] Jmć pana Kiewnarskiego¹⁰⁸⁷ cześnika żmudzkiego zjeżdża na niedzielę i święta zakonnik do odprawienia służby bożej, a drugiego dnia po nabożeństwie odbytym powraca do klasztoru nazad. Inaczej nie wyjeżdża tylko za pozwoleniem miejscowego przełożonego.

nimie (1812-1813), kaznodzieja świąteczny w Wilnie (1813-1814), kaznodzieja w gimnazjum w Witebsku (1814-po 1815); zm. po 1815 r. (VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 5v-6, 40v-41).

1080 Jarmałowicz (Jarmołowicz) Roch OFM Obs – ur. ok. 1776 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. szawelskim, uczył się w Krożach (1792-1796), wstąpił do bernardynów w Cytowianach (1796), uczył się i posługiwał tamże (1797-1804), ord. ok. 1801 r., II profesor szkoły parafialnej w Kretyndzie (1804-1806), kaznodzieja świąteczny w Datnowie (1806-1811), instruktor nowicjuszów w Cytowianach (1811-1814), kaznodzieja w Kownie (1814-po 1815), gwardian w Cudnowie (?-1829); zm. 30 I 1829 r. w Cudnowie (LMAVB, sygn. F9-96, k. 15v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 409; VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 41v-42).

1081 Markowski Wacław OFM Obs – wstąpił do bernardynów, brat w klasztorze w Cytowianach (przed 1797-?); zm. po 1797 r.

1082 Jamontt (Jamąt) Remigiusz OFM Obs – ur. ok. 1772 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. telszewskim, uczył się w Krożach (1793-1797), wstąpił do bernardynów w Cytowianach 2 X 1797 r., posługiwał i uczył się m.in. tamże (1798-1806), kaznodzieja świąteczny litewski, wicekurat, kaznodzieja w Wielonie (?-po 1821); zm. po 1821 r. (VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 17v-18).

1083 Pietraszewicz Karol OFM Obs – ur. ok. 1774 r. w rodzinie szlacheckiej, w pow. szawelskim, uczył się w Krożach (1792-1797), wstąpił do bernardynów w Cytowianach 4 XI 1797 r., posługiwał i uczył się w różnych klasztorach (1798-1804), m.in. w Cytowianach, kaznodzieja żmudzki niedzielny tamże (1804-1813), posługiwał także w Mohylewie, kaznodzieja w Kretyndzie (przed 1821-po 1821); zm. po 1821 r. (VUB, sygn. F4-(A2946)36276, k. 15v-16, 60v-61).

1084 Macieykowicz (Macieykiewicz) Fabian OFM Obs – ur. ok. 1767 r., wstąpił do bernardynów w Cytowianach 20 I 1797 r., brat kanaparz i szewc tamże (przed 1803-1807), kwestarz w Datnowie (1807-1833); zm. 3 lub 31 VII lub VIII 1833 r. tamże (LMAVB, sygn. F9-96, k. 107, 122v; LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 621, 651; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577, RGIA, f. 822, op. 12, nr 3585, k. 14v-15; J. Kachel, *op. cit.*, t. 4, s. 24).

1085 Żywicki Pankracy OFM Obs – postać niezidentyfikowana, nieotowany w spisach zmarłych, prawdopodobnie wystąpił z zakonu.

1086 Kiewnary (lit. Kiaunoriai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

1087 Kiewnarski Jasiewicz z Mingowda Józef – ur. ok. 1740 r., podczaszy rzeczycki, cześnik żmudzki (1774-1798); żonaty (przed 1773-1798) ze zmarłą w 1798 r. Joanną Karpiówną ciwunówną ejragolską; zm. po 1798 r. (Urzednicy, t. 3, s. 159, 335; Sejm-wielki.pl, [on-line:] <https://www.sejm-wielki.pl/b/psb.11003.7-18-V-2024>).

W klasztorze citowiańskim utrzymuje się nowicjat, w którym, jak wyżej wyraziło się po imieniu, znajduje się nowicjuszów w ogóle 13. Emeryta zaś żadnego nie ma w klasztorze.

Klasztor niniejszy żyje z opatrzenia dobrodziejów, między którymi dwór citowiański w znacznej części przez obowiązek od fundatorów włożony opatruje.

Tenże klasztor utrzymuje curam animarum, parafia citowiańska rozciąga się wzdłuż i wszerz mil litewskich dwie.

[240v]

Do spowiedzi idących i komunii świętą przyjmujących dusz obojej płci n[umer]o 1520. W tejże parafii od dnia 1 Januarii r[ok]u 1797 ochrzczono dusz męskich 32, żeńskich 39. Umarło dusz męskich 27, żeńskich 15, poślubiono par 22.

Szkółka parafialna przy klasztorze nie utrzymuje się.

Klasztor i kościół citowiański murowany w stanie dobrym znajduje się.

Domy dwa przy kościele citowiańskim dla ubogich i niedołęgów są zabudowane, w których znajduje się dusz z jałmużny parafialnej żyjących 20.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego według zalecenia JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego wiernie i sprawiedliwie sporządzony podpisujemy roku 1797 miesiąca Decembra 14 dnia n[owego] s[tylu].

Ks. Antoni Monkiewicz gwardian citowiański

Ks. Marcyan Srogiewicz wikary

Ks. Gerard Żagar pleban cytowiański.

[241]

[KLASZTOR PODUBISKI]

Do ukazu rzymskokatolickiego przy Justyc Collegii ustanowionego Departamentu [Monarchicznego], od bazylińskiego podubiskiego klasztoru raport

Klasztor Podubisie w guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkiem, w powiecie szawelskim leżący, fundowany jest od WW Antoniego¹⁰⁸⁸ i Jana¹⁰⁸⁹

¹⁰⁸⁸ Beyner (Beynar) Antoni h. Suchekomnaty – syn Marcina na Beynerowie Beynera, brat Jana, krajczyc trocki, dworzanin skarbowy WKL, krajczy żmudzki (1730? 1734-1748), ok. 1750 r. przeniósł się na Wołyń, gdzie miał dobra w pow. krzemienieckim; ożenił się z Rozalią Świętochowską; zm. po 1748 r. (A. Boniecki, *Herbarz*, t. 1, s. 176; K. Niesiecki, *Herbarz polski*, t. 2, s. 112-114; *Urzędnicy*, t. 3, s. 175, 319).

¹⁰⁸⁹ Beyner (Beynar) Jan h. Suchekomnaty – syn Marcina na Beynerowie Beynera, brat Antoniego, rotmistrz buławy polnej WKL, ok. 1750 r. przeniósł się na Wołyń, gdzie miał dobra w pow. krzemienieckim (G. Błaszczuk, *Fundacje i fundatorzy*, s. 59).

Beynerów braci [w] 1749 roku. Nadali ci fundatorowie bazylianom obręb gruntu podle rzeczki Dubissy (od której i Podubisie nazwane) leżący, ludźmi wolnymi osiadły, w której to osadzie liczy się dzisiaj dusz męskich 26, żeńskich 32.

Pośledniej, to jest [w] 1767 roku, Antoni¹⁰⁹⁰ i Jerzy¹⁰⁹¹ Golianiewscy bracia przydali niewielki szmat gruntu nieopodal klasztoru będący, Rymszyski nazwany, we wsi Pobiatuszkach¹⁰⁹² leżący, na którym osadzony gospodarz ma siemi¹⁰⁹³ dusz męskich 4, żeńskich 5.

W ostatku wyż wspomnieni WW Beynerowie wioskę Mekie¹⁰⁹⁴ nazwaną, w bliskości klasztoru będącą, przykupiwszy, i tę na fundusz klasztorowi [w] 1773 roku aplikowali. Znajduje się w tej wiosce dusz męskich 19, żeńskich – 24.

Intraty tak z uprawy roli, jako też z czynszów i z karczemnej arendy klasztor ma [na] rok złp 800, to jest rubli 120. Sum kapitałnych nie ma, a zatem i procentów z onych nie odbiera. Fabryka cerkwi i klasztoru drewniana, a chociaż niezbyt dawna, znacznej jednak reperacji potrzebuje. Mieszka tu zakonników 6: ks. Marcian Zaleski¹⁰⁹⁵ przełożony klasztoru, ks. Alexander Butkiewicz prefekt szkół i nauczyciel matematyki, historii naturalnej etc., ks. Joachim Jastrzębski nauczyciel wymowy, [nauki] moralnej, ks. Julian Pikturna¹⁰⁹⁶ spowiednik, ks. Celestyn Kronertt¹⁰⁹⁷ kaznodzieja, kleryk Besarion Anichimowicz nauczyciel klas mniejszych. Nowicjat swój mają w Byteniu¹⁰⁹⁸ w powiecie słonimskim, w tejże litewskiej guberni.

[241v]

Parafii własnej nie mają tu bazylianie, są tylko na pomocy poblizszym parochom obrządku łacińskiego. Nie mają i na szpital funduszu, dom jednak kosztem klasztoru zbudowany dla przytulenia się ubogim, którzy z pospolitej jałmużny żyją, i liczy się dusz męskich 1, żeńskich 6.

1090 Golianiewski (Golanowski) Antoni – zanotowano go w taryfie 1775 r. w Podubisiu alias Orwidyszki (G. Błaszczuk, *Herbarz szlachty żmudzkiej*, seria II w przygotowaniu).

1091 Golianiewski (Golanowski) Jerzy – postać niezidentyfikowana.

1092 Pobiatuszki – miejscowość niezidentyfikowana.

1093 Ros. rodzinę [składającą się z].

1094 Mekie (lit. Mekiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski, na zach. od Bazylianów.

1095 Zaleski Marcin (Marcjan) OSBM – postać niezidentyfikowana.

1096 Pikturna Julian OSBM – ur. ok. 1726 r., wstąpił do bazylianów, profesja w 1763 r., ord. ok. 1766 r., spowiednik w Podubisiu (ok. 1772-po 1804); zm. po 1804 r. (Wołyniak [J.M. Giżycki], *Bazylianie na Żmudzi*, s. 14).

1097 Kronertt Celestyn OSBM – postać niezidentyfikowana.

1098 Byten (biał. Быцень) – obecnie: Białoruś, obw. brzeski, rej. iwacewicki.

Szkoły tu publiczne od trzech nauczycieli utrzymują bazylianie, dają lekcje o składni polskiej i łacińskiej mowy, o krasomównstwie, poezji, o prawach, obyczajności etc. Uczą arytmetyki, matematyki, geometrii, fizyki, logiki etc. Ogółem tego wszystkiego, co Komisja Publicznej Edukacji na szkoły powiatowe swoim statutem przepisała. Nauczyciele ze skarbu publicznego nic nie biorą. Z klasztoru potrzebne opatrzenie mają. Liczba uczniów w tym roku 170. Takowy raport wedle artykułów w ukazie Rzymskokatolickiego przy Justyc Kollegii Departamentu zawartych, wiernie sporządziwszy, podpisujemy.

Ks. Marcian Zaleski Z[akonu] Ś[więtego] B[azylego]
W[ielkiego] przełożony klasztoru poddubiskiego
ks. Alexander Butkiewicz ZSBW prefekt szkół
podu[biskich] p[owia]tu szawelskiego

Ks. Joachim Jastrzębski nauczyciel wymowy, [nauki] moralnej itd.

[242]

LINKOWSKI KLASZTOR KSIĘŻY KARMELITÓW

W guberni wileńskiej [!], w powiecie upitskim, w diecezji żmudzkiej [!], w miasteczku Linkow¹⁰⁹⁹ zwanym leżący, ma osób zakonnych kapłanów z przełożonym 7: księdza Andrzeja Mackiewicza¹¹⁰⁰ przeora, księdza Redempta Kurkiewicza¹¹⁰¹, księdza Józefa Rakowskiego, księdza Romualda Pawłowskiego¹¹⁰², księdza Gerarda Jawtoka¹¹⁰³, księdza Dionizego Burzyń-

1099 Linków (lit. Linkuva) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. pokrojski.

1100 Mackiewicz Andrzej OCarm – wstąpił do karmelitów, podprzeor w Mohylewie (1781-1784?), przeor w Żołudku (1784?-1789), socjusz przełożonego, przeor w Wilnie, w konwencie św. Jerzego (1793-1796), przeor w Linkowie (1796-1801), prowincjał (1801-1804), przeor w Pompianach (1810-1816); zm. po 1816 r. (VUB, sygn. F57-2, k. 64v, 66v, 88, 98v, 135; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 206, 327, 386-387, t. 2, s. 51).

1101 Kurkiewicz (Kurtkiewicz) Redempt OCarm – wstąpił do karmelitów, profesja 8 IV 1759 r., ord. ok. 1761 r., kaznodzieja w Mścislawie (przed 1766-?), podprzeor w Żołudku (przed 1777-?), przeor w Kiejdanach (1786-1789), posługiwał w Linkowie (przed 1797-1801), przeor w Kiejdanach (1801-?), wikary w Linkowie (przed 1810-?); zm. po 1810 r. (LVIA, f. 525, ap. 8, b. 749, k. 16; VUB, sygn. F57-2, k. 66v, 106v; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 166, 272, 358, 519).

1102 Pawłowski Romuald OCarm – wstąpił do karmelitów przed 1786 r., ord. przed 1786 r., subprior w Linkowie (1786-1789), w Rosieniach (1793-1796), posługiwał w Linkowie (1796-?), wikary tamże (ok. 1801-przed 1807); zm. po 1807 r. (VUB, sygn. F57-2, k. 67, 89; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 271).

1103 Jawtok Dominik OCarm – imię zakonne Gerard, ur. ok. 1745 r., wstąpił do karmelitów w Wilnie 2 IX 1775 r., profesja 29 IX 1776 r., subprior i pierwszy kaznodzieja w Żołudku (1786-1789), posługiwał w Linkowie (przed 1797-?); zm. po 1797 r. (LVIA, f. 1135, ap. 20, b. 316a, k. 44; VUB, sygn. F57-2, k. 67).

skiego¹¹⁰⁴. Emeryta i księdza Benedykta Rymkiewicza¹¹⁰⁵ i braciszka i Stanisława Juszkiewicza¹¹⁰⁶. Nowicjatu nie utrzymuje.

Kościół i klasztor murowane dobre. Księża utrzymują curam animarum i przeto żadna osoba z tego klasztoru nigdzie na kapelanii nie rezyduje. Parafia linkowska rozciąga się wzdłuż na mil pół trzeci, wszcz na dwie litewskich.

Komunię przyjmujących obojej płci osób 2897. W tym roku od dnia 1 Januarii do ostatniego Decembra ochrzczono płci męskiej osób 97, żeńskiej osób 98, zaślubionych par 20. Umarło płci męskiej 41, żeńskiej 36.

Przy kościele linkowskim utrzymuje się szkołka parafialna w klasztorze przez dyrektora świeckiego cywilnego, który stół, stancję i pensję odbiera z klasztoru. Uczących się miewa tylko zimową porą w liczbie 14 do 20. Ci od wiosny do jesieni wracają się do domowych obowiązków. Biorą lekcje czytania, pisania, pacierza, katechizmu i liczby w języku polskim i żmudzkiem.

[242v]

Funduszu szpitalnego w żadnym rodzaju nie ma, lecz w domie zabudowanym przez klasztor ubogich, starych, chorych i kaleków utrzymuje się na jałmużnie parafialnej obojej płci osób 11.

Klasztor linkowski ma fundusz ziemny ze wsi funduszowej Worance¹¹⁰⁷, w powiecie upitskim leżącej, składającej się (prócz wolnych) aktualnie funduszowych z dusz męskich 33, żeńskich 32. Sumy legowane na wieczną obligację ma u JW JP Benedykta Morykoniego¹¹⁰⁸ pisarza litewskiego

1104 Burzyński Dionizy OCarm – ur. 22 VIII 1763 r., ord. ok. 1788 r., przebywał w Linkowie (przed 1797-1799), kaznodzieja w Rosieniach (1799-1807), subprzeor w Kiejdanach (1807-1809), mansjonarz w Wilnie (1809-1811), posługiwał w Kolesnikach (1811-1812), następnie spowiednik w Żołudku (1812-po 1820); zm. po 1820 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 594v, 651; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 166, 201, 481, 520).

1105 Rymkiewicz Benedykt OCarm – wstąpił do karmelitów, ord. przed 1778 r., *pater cursor* konwentu przy kościele Wszystkich Świętych w Wilnie (1778-?), bakałarz teologii (przed 1783), II definitor (1783-1786), regens i profesor w Wilnie (1783-1791), promotor Bractwa Szkaplerza w Wilnie (1783-1791), przeor konwentu pw. Wszystkich Świętych w Wilnie (1791-1793), kustosz prowincji, przeor w Linkowie (1793-1796), emeryt w Linkowie (1796-?), następnie przełożony tamże (po 1800); zm. tamże po 1800 r. (VUB, sygn. F57-2, k. 33, 54, 59, 64, 67, 76, 88; Wołyniak [J.M. Giżycki], *Z przeszłości karmelitów*, t. 1, s. 271).

1106 Juszkiewicz Stanisław OCarm – postać niezidentyfikowana.

1107 Worańce (lit. Voroniai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. pokrojski.

1108 Morykoni (Morykoń) Benedykt h. własnego – być może tożsamy z Benedyktem Beniaminem, synem Marcjana i Aleksandry z Tyzenhauzów, posłem na sejmy (1773-1775, 1776), członkiem Rady Nieustającej (od 1776), kawalerem Orderu św. Stanisława (1777), pisarzem WKL (1777), członkiem Komisji Skarbu WKL (1784-1792), kawalerem

rubli 1500, u JW JP Józefa Puzyny¹¹⁰⁹ generała bywszych wojsk litewskich rubli 2470, u JW Roppa¹¹¹⁰ starosty żendykańskiego¹¹¹¹ rubli 600. Dochodu rocznego po odtrąceniu na podatki skarbowe ze wsi rubli 140 ma, z procentów od sum rubli 319 kopiejek 90.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księcia imci Stefana Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony do kancelarii konsystorza żmudzkiego przesyłający się w roku 1797 miesiąca [Decem]bra dnia 30 n[owego] s[tylu] własnymi podpisujemy rękoma.

Ks. Andrzej Mackiewicz przeor linkowski, karmelita mp.

Ksiądz Benedykt Rymkiewicz karmelita mp.

Ksiądz Redempt Kurkiewicz karmelita mp.

[243]

N[ume]r 7

[244]¹¹¹²

SZPITAL WORNIEŃSKI ROCHITAŃSKI

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim, w mieście biskupim Wornie zwanym znajduje się pod dozorem braci zgromadzenia rochitańskiego, który ma folwarczek od biskupów żmudzkich nadany zowiący się Kuiaynie¹¹¹³, mający wysiewu żyta purów ryskich 30.

Orderu Orła Białego (1786), członkiem władz powstańczych z 1794 r., ożenionym z Marią z Radziwiłłów; zm. po 1794 r. (L. Żytkowicz, *Morykoni Benedykt Beniamin*, PSB, t. 22, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1977, s. 20–21).

1109 Puzyna Józef h. Oginię – syn Antoniego, generał wojsk WKL starosta michalski (od 1782), dzierżawca klucza szczeberskiego i suchorzeckiego, rotmistrz (1785–przed 12 V 1792), poseł na Sejm Wielki, żołnierz kawalerii narodowej, odznaczony Orderem św. Stanisława; bezżenny (T. Naruszewicz, *Z dziejów miasta i starostwa Wysztyńiec w Rzeczypospolitej Obojga Narodów*, „Rocznik Augustowsko-Suwalski” 2019, t. 19, s. 26; *Oficerowie II*, s. 80).

1110 Ropp NN – starosta żendykański (przed 1784–po 1797); zm. po 1797 r. (S. Skibicki, *Dekanat kupiski diecezji wileńskiej w świetle opisów z 1784 roku w świetle opisów plebanów. Praca magisterska napisana pod kierunkiem dr hab. Józefa Maroszką, prof. UwB, passim; Wiadomość każdemu obywatelowi Korony Polskiej y W.X. Litt. potrzebna albo specyfikacya starostw y królewskich przez sejm roku 1775 y 1776 skonczoney*, Łowicz 1777, k. D4).

1111 Żendykańskie starostwo – od miejscowości Żedekany w pow. upickim, nazywane też zedekkańskie lub żydekkańskie.

1112 W mikrofilmie brak karty 243, na której powinien się znaleźć raport nt. karmelitów w Krożach.

1113 Kujajnie (lit. Kūjainiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański.

Fundusz szpitala składa się z dusz męskich 9, żeńskich 8, w wiosce Upe-ty¹¹¹⁴ zwanej znajdujących [się], z której dochodu jest rubli 36 kopiejek 4½.

Nadto ma szpital sumy kapitałnej rubli 3000. Od której procentu, czyli dochodu rocznego, przychodu rubli 210. Ogół dochodu rocznego ze wsi i od sumy wynosi rubli 246 i kopiejek 4½. Do tego dla szczupłego fundu-
szu szpital miał dotąd pozwolenie zbierania kolekty, czyli jałmużny przez
diecezję żmudzką.

Osób zakonnych znajduje się 5.

Chorych w tym roku liczy się osób w szpitalu 11.

Służących szpitalowi dusz 4.

W folwarku zaś dusz 5.

Apteki ani lekarza szpital wornieński dla szczupłości dochodu nie utrzymuje. W potrzebie zazywany [!] bywa felczer – tenże sam, którego seminarium wornieńskie utrzymuje.

Takowy raport na skutek ukazu jego imperatorskiej mości Departamentu [Monarchicznego] Justic Collegii i podług zalecenia JO księcia Giedroycia biskupa żmudzkiego wiernie sporządzony własnymi podpisujemy rękami. Dnia 6 Februarii 1798 roku.

Ks. Nikodem Poniatowski przełożony szpitalu
i prefekt szkółki wornień[skiej]

Fr. Onufry Mąstowicz¹¹¹⁵ superior rochitów wornieńskich.

[245]

KĘSTAYCKI SZPITAL BRACI ROCHITÓW

W guberni litewskiej, w Księstwie Żmudzkim, w powiecie telszewskim, od wsi zwanej Kęstaycie, zowiący się kęstaycki. Bracia zgromadzenia rochi-
tańskiego zarządzają onym. Ze wsi funduszowej kęstayckiej składającej się
z dusz męskich 30, żeńskich 39, po odtrąceniu opłat i podatków skarbo-
wych na wszelkie ekspensa szpitala, kościółka, zgromadzenia braci rochi-
tów i czeladzi szpital kęstaycki rocznego dochodu ma rubli 81 kopiejek 60.

Od sumy legacyjnej złotych polskich 6000, za którą odprowadza się co-
rocznie przez księdza kapelana mszy 52 i oficjum defunctorum¹¹¹⁶ 12 loko-
wanej za obligami:

1114 Upety (lit. Upetos) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański, na północny za-
chód od Wornia.

1115 Mąstowicz Onufry rochita – ur. ok. 1745 r., wstąpił do rochitów (ok. 1786 r.), superior
w Worniach (przed 1797-po 1803); zm. po 1806 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 642;
RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577).

1116 Specjalne nabożeństwo za zmarłych.

1. u WJmc pana Jana Onoszki¹¹¹⁷ rotmistrza województwa smoleńskiego w powiecie szawelskim złotych polskich 4000,
2. u JW Imć księdza Adama Kości biskupa dyoklenskiego w powiecie telszewskim złotych polskich 1400,
3. u księdza Józefa Zybortta plebana surwiliskiego w powiecie rosieyńskim złotych polskich 360,
4. u WJPana Bartłomieja Kobelina¹¹¹⁸ komornika Księstwa Żmudzkiego w powiecie telszewskim złotych polskich 240,
procentu corocznie przychodzi rubli 54.

Tenże szpital kęstaycki ma wysiewu żyta purów ryskich 12.

Dla szczupłości funduszu miał dotąd szpital pozwolenie zbierania kolekty, czyli jałmużny, przez diecezję żmudzką.

Apteki, lekarza ani też felczera dla szczupłości dochodów szpital kęstaycki nie utrzymuje.

Mieszka w tym szpitalu braci rochitów 3.

Ksiądz świecki kapelan 1.

Ubogich łazarzów męskiej i żeńskiej płci 13.

Czeladzi męskiej i żeńskiej płci 10.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO książęcia Giedroycia biskupa żmudzkiego najwierniej i najsprawiedliwiej sporządzony roku 1798 miesiąca Februarii 8 dnia własną podpisuję ręką.

Ksiądz Bartłomiej Możeyko kapelan kęstaycki
Franciszek Szymkiewicz¹¹¹⁹ rochita kęstaycki.

[246]

KROSKI KLASZTOR ZGROMADZENIA PANIEN ZAKONU ŚW. BENEDYKTA

W guberni litewskiej, w diecezji żmudz[kiej], w p[owie]cie rosień[skim], od miasteczka Kroże krozski. Ma osób zakonnych 21, utrzymuje nowicjat, w którym znajduje się osoba jedna. Kościół murowany dobry, klasztor drewniany i w części z muru wyprowadzony. Posiada gruntu włókę jedną, na której włóce sam klasztor i jurysdykcja na ogrodach bezpłatnie za

1117 Onoszko Jan – postać niezidentyfikowana.

1118 Kobelin Bartłomiej – Kobelinowie vel Kobylinowie mieszkali głównie w pow. płotelskim. W 1790 r. spisano NN Kobyliną komornika żmudzkiego w Zdaniszkach w pow. powondeńskim (G. Błaszczyk, *Herbarz szlachty żmudzkiej*, seria II w przygotowaniu).

1119 Szymkiewicz Franciszek rochita – wstąpił do rochitów, posługiwał w Kęstajciach (przed 1797-?); zm. przed 1803 r.

posługę bardzo małą i to na skarbowym chlebie mieszkają. Na tej jurysdyccie liczba ludności osób męskich 9, żeńskich 16.

Ten klasztor prócz zmiankowanej włóki gruntu ma sumy pieniężne na obligach będące, jako to:

u WW Adama¹¹²⁰ pułkow[nika] i Leona¹¹²¹ ciwuna żmudz[kiego] Przeciszewskich w Księstwie Żmudz[ki]m, w p[owie]cie rosień[skim], na dobrach Gorysach¹¹²² za obligami i tradycją sumit 31 369 złp;

u JWW Karola¹¹²³ i Joachima¹¹²⁴, Franciszka¹¹²⁵ i Adama¹¹²⁶ Przeciszewskich [synów] gen[eralnego] chor[ążego] żmudz[kiego] w Księstwie Żmudzk[im], w p[owie]cie telszewskim, na dobrach Dowtorach¹¹²⁷ za tradycją sumit 29 259 złp;

u WW Thadeusza¹¹²⁸ i Rozalii¹¹²⁹ Szczęiłłów por[ucznikowiczów] żmudz[kich] w Księstwie Żmudzkim, w p[owie]cie rosień[skim], za tradycją suma na dobrach tryskich 4800;

1120 Przeciszewski Adam h. Grzymała – ciwunowicz berżański, pułkownik pow. widuklewskiego, komisarz cywilno-wojskowy, ciwun twerski (1791-1797), brał udział w powstaniu kościuszkowskim, prawdopodobnie był pułkownikiem milicji pieszej pow. rosieńskiego (od 3 VII 1794); marszałek pow. rosieńskiego (1817); zm. po 1817 r. (B. Twardowski, *Spis osób, które uczestniczyły w działaniach wojennych Kościuszki 1794 r.*, Poznań 1894; *Urzędnicy*, t. 3, s. 138-139, 348; J. Krzywicki, *Rosieński powiat*, SGK, t. 9, s. 775).

1121 Przeciszewski Leon h. Grzymała – syn Rafała, ur. ok. 1753 r., ciwunowicz berżański, ciwun berżański (1779-1809); ożenił się z Anną Wizgirdówną łowczanką inflancką (zm. po 1809); zm. 19 XII 1809 r., pochowany został w kościele św. Jerzego w Cytowianach (*Urzędnicy*, t. 3, s. 89, 348).

1122 Gorysze (lit. Garyšiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

1123 Przeciszewski Karol h. Grzymała – syn Ignacego wojskiego żmudzkiego, ojciec Henryka (G. Błaszczuk, *Herbarz*, t. 4, s. 647-648).

1124 Przeciszewski Joachim h. Grzymała – syn Ignacego wojskiego żmudzkiego, chorążyc żmudzki i porucznik regimentu pieszego im. Domu Radziwiłłów, sędzic ziemski żmudzki, oboźny szawelski (od 1794); zm. po 1797 r. (G. Błaszczuk, *Herbarz*, t. 4, s. 647; *Urzędnicy*, t. 3, s. 293, 303, 348).

1125 Przeciszewski Franciszek h. Grzymała – syn Ignacego wojskiego żmudzkiego, w powstaniu 1794 r. członek deputacji indagacyjnej, sędzia żmudzki; zm. po 1797 r. Być może tożsamy z Ignacym – sędzią grodzkim repartycji rosieńskiej (1766-1770), sędzią ziemskim (1770-1775), wojskim żmudzkim (1775-1789), chorążym żmudzkim (1789-1793), żonatym z Antoniną Sulistrowską wojszczanką oszmiańską (G. Błaszczuk, *Herbarz*, t. 4, s. 647; B. Twardowski, *op. cit.*; *Urzędnicy*, t. 3, s. 83-84, 238, 245, 348).

1126 Przeciszewski Adam h. Grzymała – syn Ignacego wojskiego żmudzkiego (G. Błaszczuk, *Herbarz*, t. 4, s. 647).

1127 Dowtory (lit. Dautarai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski.

1128 Szczęiło Tadeusz – w taryfie z 1775 r. zanotowano Tadeusza Szczęiła jako właściciela Niewordzian Szołtmirów w pow. powondzeńskim, czyli na południe od Worni (G. Błaszczuk, *Herbarz szlachty żmudzkiej*, seria II w przygotowaniu).

1129 Szczęiło Rozalia – postać niezidentyfikowana.

u W Wincentego Przeciszewskiego ciwun[a] szau[dowskiego] w Księstwie Żmudzkim, w p[owie]cie rosień[skim], za obligiem tradycją na Słobodce¹¹³⁰ sum[it] 12 257 złp na kahale krożskim, w Księstwie Żmudzkim, w p[owie]cie rosieńskim z obligiem 1266 złp 15 gr;

u JP Jana Montowta¹¹³¹ z przelewem od JP Krzyckiego¹¹³² na konwent krozki obligu na imię danego suma 126 złp 20 gr;

na kahale kielmeńskim, w Księstwie Żmudzkim, w p[owie]cie rosieńskim, 1266 złp 15 gr;

u JP Michała Hryszkiewicza¹¹³³ z przelewem od JX Kazimierza Krzyżewicza¹¹³⁴ na konwent krożski obligu na imię swoje danego suma 122 złp 26 gr;

u W Ignacego Szukszty sędz[ieg]o żmudz[kieg]o w Księstwie Żmudzkim, w p[owie]cie rosi[eńskim] i szawelskim od Szawel, na dobrach Korklanach za obli[giem] 4600 złp;

u WW Antoniego¹¹³⁵ i Kaspra¹¹³⁶ Sławoczyńskich cześn[ikowiczów] Księstwa Żmudzkiego w Księstwie Żmudzkim, w p[owie]cie rosień[skim], na dobrach Klatyskach¹¹³⁷ za obligiem suma 5000 złp;

u JP Stefana Burniewicz¹¹³⁸ w Księstwie Żmudzkim, w p[owie]cie szawel[skim], na dobrach Gorayniach¹¹³⁹ za obligiem sumy 76 złp;

u JPanny Krystyny Woynianki¹¹⁴⁰ za obligiem na imię wydanym kon[went]u sum[a] 300 złp.

Latus facit 90 436 złp 16 gr

1130 Słobodka – w XIX w. Słobódką na Żmudzi zwano wieś nad rzeką Wentą koło Szawkian (SGKP, t. 15, cz. 2, s. 595).

1131 Montowt Jan – postać niezidentyfikowana.

1132 Krzycki – postać niezidentyfikowana.

1133 Hryszkiewicz Michał – postać niezidentyfikowana.

1134 Krzyżewicz Kazimierz h. Prawdzic – u Bonieckiego nieznaną skądinąd Kazimierz podpisał manifest szlachty litewskiej (1763), być może to syn Jana (zm. ok. 1752), dziedzica Burni i Tarwidów. W 1797 r. prawie na pewno żył Kazimierz, syn Piotra, właściciela Rubeżajców (*Krzyżewiczowie*, [w:] Boniecki, *Herbarz polski*, t. 13, s. 55-58).

1135 Sławoczyński (Słowaczyński, Sławaczyński) Antoni h. Leliwa – syn Ignacego, m.in. cześnika żmudzkiego (1789-1812), uczył się w Krożach (1781-po 1786), porucznik wojsk pruskich lub polskich, asesor sądu niższego ziemskiego w pow. rosieńskim (G. Błaszczuk, *Herbarz*, t. 5, s. 280; RGW, s. 73, 112, 167; *Urzędnicy*, t. 3, s. 160, 259, 354).

1136 Sławoczyński (Słowaczyński, Sławaczyński) Kasper h. Leliwa – syn Ignacego, m.in. cześnika żmudzkiego (1789-1812), sędziego grodzki (przed 1804-?), prezydent ziemski rosieński (przed 1809-?); zm. w 1821 r. (G. Błaszczuk, *Herbarz*, t. 5, s. 280; *Urzędnicy*, t. 3, s. 160, 259, 354).

1137 Klatyski (Klatyszki?) – miejscowość niezidentyfikowana.

1138 Burniewicz Stefan – postać niezidentyfikowana.

1139 Goraynie (lit. Gorainiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

1140 Woyna Krystyna – postać niezidentyfikowana.

[246v]

Transport lateris 90 436 złp 16 gr

u JWP Jana Odachowskiego¹¹⁴¹ ciwun[a] eyragol[skiego] w Księstwie żmudz[ki]m, w p[owie]cie rosień[skim], na dobrach Odachowie zaś 40 000 złp;

u W Rybskiego¹¹⁴² sęd[zi]ego żmudz[kiego] w Księstwie Żmudzkim, w p[owie]cie szawel[skim], na dobrach Giłowiczach¹¹⁴³ za obligiem suma 5000 złp;

u JPP Piotra¹¹⁴⁴ i Konstancji¹¹⁴⁵ Guzewskich za obligiem na imię kon-[went]u wydanym suma 250 złp;

u JW Benedykta Wołowicza¹¹⁴⁶ prezyden[ta sądu] ziemi rosie[ńskiego] w Księstwie Żmudz[kim], w p[owie]cie rosień[skim], na dobrach Sawityszkach¹¹⁴⁷ za obligiem suma 12 000 złp;

u WJPani Ludowiki Przeciszewskiej¹¹⁴⁸ ciw[unianki]¹¹⁴⁹ żmudz[kiej] w Księstwie Żmudzkim, w p[owie]cie rosień[skim], na dobrach Powierpianach¹¹⁵⁰ za obligiem suma 2000 złp;

u W Jerzego Katerli¹¹⁵¹ podcz[aszyc]a wen[deńskiego] w Księstwie Żmudzkim, w p[owie]cie rosień[skim], na dobrach Wileykiach¹¹⁵² za prawem zastawnym suma 5400 złp;

1141 Odachowski Jan – ciwun birżański (1765-1765), użwencki (1765-1773), małodyrwiański (1773-1775), wielkodyrwiański (1775-1785) i ejragolski (1783-1803); żonaty z Ewą Giełgudówną; zm. prawdopodobnie w 1803 r. (*Urzednicy*, t. 3, s. 93, 97, 107, 344).

1142 Rybski Antoni Tadeusz h. Grzymała – starosta rustejkowski, delegat do Trybunału Koronnego (1790-1791), być może sędzia ziemski repartycji szawelskiej (1795), krajczy szawelski (1794-1798); żonaty z Anną Wizgierdówną (przed 1792); zm. po 1797 r. (G. Błaszczuk, *Herbarz*, t. 5, s. 139; *Urzednicy*, t. 3, s. 302, 351).

1143 Gilwidze (zob.).

1144 Guzewski Piotr – postać niezidentyfikowana.

1145 Guzewska Konstancja – postać niezidentyfikowana.

1146 Wołowicz Antoni Benedykt Jan – ur. ok. 1742 r., marszałkowicz grodzki, starosta lingowski, sędzia ziemski repartycji rosieńskiej (1778-1792), sędzia ziemski rosieński (od 1792), prezes sędzia i prezes sądów ziemskich (1793); żonaty z Wiktorią Januszkiewiczówną I voto Przeciszewską (przed 18 III 1791); zm. 22 I 1802 r., pochowany w kaplicy św. Jerzego w Cytowianach (*Urzednicy*, t. 3, s. 246, 298, 364).

1147 Sawityszki (lit. Savitiškė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

1148 Przeciszewska Ludowika – postać niezidentyfikowana.

1149 Lub ciwunowej.

1150 Powierpiany (lit. Paverpenis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

1151 Katerla Jerzy h. Poraj – prawdopodobnie syn Józefa podczaszego wendeńskiego (zm. 1776); zm. po 1797 r.

1152 Wilejki – miejscowość niezidentyfikowana.

u JP Kazimierza Skirmonta¹¹⁵³ w Księstwie Żmudz[kim] za oblig[iem] na imię kon[went]u wydanym 60 złp 24 gr;

u W Floryana Katerli¹¹⁵⁴ podcz[aszyc]a wen[deńskiego] w Księstwie Żmudzkim, w p[owie]cie rosień[skim], na dobrach Zemziach za prawem zastawnym suma 3600 złp;

u JP Józefa Rodowicza¹¹⁵⁵ w Księstwie Żmudz[kim], w p[owie]cie rosieńskim, na dobrach Brukolach¹¹⁵⁶ za dekretem suma 2630 złp;

u WW Hilarego¹¹⁵⁷ i Teresy Mackiewiczów¹¹⁵⁸ rotm[istrzów] żmudz[kich] w Księstwie Żmudz[ki]m, w p[owie]cie telszew[skim], na dobrach Bordzach¹¹⁵⁹ za obligiem suma 3600 złp;

u JPP Jakuba¹¹⁶⁰ i Krystyny Iwanowskich¹¹⁶¹ w Księstwie [Ż]mudz[kim] za obligiem na imię konwent[u] wydanym suma 190 złp;

u JW Felixa Ważyńskiego ciwon[a] żmudz[kiego] w Księstwie Żmudzkim, w p[owie]cie szawel[skim], na dobrach Pobolwiany za dekretem suma 13 520 złp;

u WW Franciszka sęd[zie]go i Wincentego [Przeczyszewskiego] ciwon[a] żmudz[kiego] w Księstwie Żmudz[ki]m, w p[owie]cie rosień[skim], na dobrach Goniprowie¹¹⁶² za obligiem suma 4750 złp;

u JP Stefana i samej jejm[ości] Danowskich¹¹⁶³ w Księstwie Żmudz[ki]m z przelewem od JP Jana Giecewicza¹¹⁶⁴ obligu na konwent krożki suma na imieniu zabezpieczono 126 złp 20 gr;

1153 Skirmont Kazimierz – postać niezidentyfikowana.

1154 Katerla Florian h. Poraj – syn Józefa podczaszego wendeńskiego (zm. 1776); zm. po 1799 r. (A. Boniecki, *Herbarz*, t. 9, s. 344-345).

1155 Rodowicz Józef – postać niezidentyfikowana, zob. G. Błaszczuk, *Herbarz*, t. 5, s. 64-67.

1156 Brukole, Brukale (lit. Brukai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

1157 Mackiewicz Hilary – skarbnik żmudzki (1767), rotmistrz żmudzki (*Urzędnicy*, t. 3, s. 258, 340).

1158 Mackiewicz Teresa – żona Hilarego, rotmistrzyni.

1159 Bordze – prawdopodobnie Bordzie (lit. Barzdžiai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngowski.

1160 Iwanowski Jakub – prawdopodobnie chodzi o żyjącego na początku XVIII w. strażnika żmudzkiego (1700-1707), żonatego z Krystyną Druffówną; zm. w wyniku moru w V 1710 r. w Szydłowie (G. Błaszczuk, *Herbarz*, t. 2, s. 340).

1161 Prawdopodobnie: Iwanowska Krystyna z d. Druffówna – żona Jakuba Iwanowskiego strażnika żmudzkiego; zm. w wyniku moru w IV 1710 r. w Erżwiłku (G. Błaszczuk, *Herbarz*, t. 2, s. 340).

1162 Goniprow – miejscowość niezidentyfikowana; w SGKP dwory i wsie o tej nazwie notowane w parafii w Kołtynianach i w Krożach (SGKP, t. 2, s. 683).

1163 Danowski Stefan i N. – postaci niezidentyfikowane.

1164 Giecewicz Jan – być może syn Benedykta i Bogumiły Żarnowskiej; zm. w 1805 r. (A. Boniecki, *Herbarz*, t. 6, s. 36).

u W Aloizego Bukatego star[osty] milian[ickiego] w Księstwie Żmud[z-ki]m, w p[owie]cie rosień[skim], na dobrach Lichci[anach] 8920 złp;

u JWo JP Thadeusza Bukatego sufragana[a] żm[udzkiego] w Księstwie Żmudzkim, w p[owie]cie rosień[skim], na dobrach Werniszkach¹¹⁶⁵ z obli-
giem suma 1200 złp;

Latus facit 193 684 złp [44 gr].

[247]

Transport lateris 193 684 złp [44 gr].

u W Katarzyny Wizgirdowej¹¹⁶⁶ strażn[iczk]i żmudz[kiej] w Księstwie żmudz[kim], w p[owie]cie szawel[skim], na dobrach Dubianach¹¹⁶⁷ za obli-
giem suma 2000 złp;

u W Jana Piłsudskiego¹¹⁶⁸ star[osty] czar[kowskiego]¹¹⁶⁹ w Księstwie Żmudzkim, w p[owie]cie rosień[skim], na dobrach Piłsudach¹¹⁷⁰ za obli-
giem 6000 złp;

u W Chryzostoma Putkamera¹¹⁷¹ sędziego żmudz[kiego] w Księstwie Żmudzkim, w p[owie]cie rosień[skim], za rewersem na osobę 6000 złp;

u W Józefa Sławoczyńskiego¹¹⁷² ciwon[a] żmudz[kiego] w Księstwie Żmudz[kim], w p[owie]cie rosień[skim], na dobrach Girdyskach za obli-
giem suma 1500 złp;

1165 Werniszki – miejscowość niezidentyfikowana.

1166 Wizgird Katarzyna – prawdopodobnie chodzi o Katarzynę Jasiewiczównę Kiew-
narską, żonę Antoniego Wizgirda, strażnika inflanckiego, matkę Konstancji i Anny
(*Urzędnicy*, t. 3, s. 282).

1167 Dubiany (lit. Dubenai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski.

1168 Piłsudski Jan h. Kościeszka – syn Ludwika, uczęszczał do szkoły w Krożach, porucznik
regimentu pieszego buławy polnej litewskiej (1776), starosta czerykowski (1787), od-
znaczony Orderem św. Stanisława (1792), marszałek pow. telszewskiego (1807-1812);
zm. po 1797 r. (G. Błaszczuk, *Herbarz*, t. 4, s. 549; J. Krzywicki, *Telszewski powiat*,
SGKP, t. 12, s. 289).

1169 Czarkowskie, czerakowskie starostwo – właściwie: czerykowskie, w woj. mściśław-
skim (zob. Fel. S., A. Ch. *Czeryków*, SGKP, t. 1, s. 850).

1170 Piłsudy (lit. Piłsūdai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski.

1171 Putkamer Chryzostom – być może: Puttkamer Jacek Antoni h. własnego – generał
adiutant wojsk (buławy polnej) litewskich, sędzia ziemski repartycji rosieńskiej
(1767-1787), ciwun birżański (1787-1788), gondyński (1788-1790); zm. po 1790 r. (*Urzęd-
nicy*, t. 3, s. 93, 110, 245, 349).

1172 Sławoczyński Józef h. Leliwa – cześnikowicz mozyrski, skarbnik żmudzki (1768-1785),
podstarości repartycji telszewsko-szawelskiej (1774-1781), surogator grodzki reparty-
cji szawelskiej (1781-1783), ciwun wieszwiański (1785-1788) i korszewski (1788-1796);
żonaty (przed 1789) z Joanną Gineytówną Juskiewiczową starościna pojeziorską
(II voto Janową Adamkowiczówną krajczyną vel krajczycową żmudzką); zm. po
1812 r. (*Urzędnicy*, t. 3, s. 115, 150, 158, 229, 258, 288, 354).

u JWo Ignacego Piłsudskiego¹¹⁷³ piwn[icznego] żmudz[kieg]o w Księstwie Żmudzkim, w p[owie]cie rosień[skim], na dobrach Pojurze¹¹⁷⁴ za obligami suma 2060 złp;

u JP Jana Bielskiego¹¹⁷⁵ w Księstwie Żmudz[kim], w p[owie]cie rosień[skim], za obligiem na imię wydanym 270 złp;

u WJP Kajetana Jagmina¹¹⁷⁶ poruczn[ika] żmudz[kieg]o w Księstwie Żmudz[kim], w p[owie]cie rosień[skim], za obligi[em] na imię wydanym suma 300 złp;

u W Ignacego Menkiewicza¹¹⁷⁷ rotm[istrza] żmudz[kieg]o w Księstwie Żmudz[kim], w p[owie]cie rosień[skim], za kartą na imię wydany 100 złp;

u JP Jakuba Dowsina¹¹⁷⁸ w Księstwie Żmudzkim, w p[owie]cie telszew[skim], na dobrach Bordziach za obligiem 180 złp.

Ogół sumy wynosi 212 094 złp

albo rubli sztuk 31 814 k[opiejek] 10.

Od tej ogólowej sumy u wyszczególnionych wyżej obywateli za obligami lokowanej wypada procentu w ogóle 12725 złp 19 gr, czyli rubli sztuk 1908 i kopiejek 83.

Od tego procentu odtrąciwszy, jako opłat do rocznej skarby, tak też równie obligacji, czyli sufragiów z woli fundatora przeznaczanych, a mianowicie na podatki skarbowe złotych polskich 503, czyli rubli sztuk 75 i kopiejek 45.

Na obligacje zaś 936 złp 6 gr, czyli rubli sztuk 140 i kop[iejek] 89.

[247v]

Ma klasztor intraty dorocznej złp 11386 gr 11, czyli rubli sztuk 1692 i kopiejek 49.

1173 Piłsudski Ignacy Aleksander h. Kościeszka – syn Ludwika, szambelan Stanisława Augusta Poniatowskiego (1771), poseł na sejm (1775), chorąży brygady husarskiej kawalerii narodowej (1778), ciwun wieszwiński (1784), piwniczny litewski (1790), kawaler Orderu św. Stanisława (1793), żonaty z Ludwiką Żabianką wojewodzianką mińską, z którą miał dwóch synów; zm. po 1797 r. (G. Błaszczuk, *Herbarz*, t. 4, s. 549).

1174 Pojurze w dobrach Piłsudskich (lit. Pajūralis), zob. Pojurze w par. Chwejdany.

1175 Bielski Jan – postać niezidentyfikowana, być może tożsamy z uczniem szkół wiłkomierskich z 1782 r. (RGW, s. 69).

1176 Jagmin Kajetan h. Pelikan – syn Kazimierza Mikołaja i Agaty Krewer, ur. w 1758 r. w Duboi, porucznik żmudzki (przed 1786-?), żonaty z Domicelą Maliszewską h. Godziemba; zm. w 1813 r. w Wistyczach (A. Boniecki, *Herbarz*, t. 8, s. 144-145).

1177 Menkiewicz Ignacy – tak w rękopisie. Nazwisko skądinąd nieznane. Być może powinno być: Monkiewicz.

1178 Dowsin Jakub – postać niezidentyfikowana.

Takowy raport na skutek ukazu Departamentu Monarchicznego Collegii Justi[c] i zaleceń JO księcia Stefana Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony do kancelarii konsystorza żmudz[kie]go w r[ok]u 1798 miesiąca Februar[ii] 19 dnia przesyłający się podpisem rąk własnych stwierdzamy. Pisan w Krożach.

Benedykta Staniewiczówna¹¹⁷⁹ Z[akon] S[ororum] O[r]dinis] B[enedicti] ksieni konwentu kroskiego

Zaleska Placyda¹¹⁸⁰ przeorzyca ZSOB
Bilewiwna [!] Kosta[n]cja¹¹⁸¹ sekretarka ZSOB
Ksiądz Stefan Małecki altar[ysta] pokrożeń[cki] i komisarz
WW panien benedyktynek konwentu kroskiego.

[248]

WIADOMOŚĆ O STANIE KLASZTORÓW [!] KROKOWSKIEGO ZAKONU MNISZEK REGUŁY ŚWIĘTEJ KATARZYNY

Klasztor pomieniony w miasteczku Kroki, w guberni litewskiej, w powiecie rosieńskim leżący, liczy samych zakonnic 13.

Jedna z nich jest przełożoną.

Kościół i klasztor drewniany lubo stary, ale jeszcze ruinie niepodlegający. Nowicjuszek teraz nie ma, a jeśli jest która do zakonu aspirantka, tedy w tymże samym klasztorze nowicjat odprawuje.

Ze wsiów funduszowych zowiących się Szuksztajcie, czyli Zwiegie¹¹⁸² i Olechnaycie¹¹⁸³, leżących w powiecie rosieńskim, składających się z dusz męskich 62, żeńskich 60, dochodu rocznego według abiuraty rubli 106 kopiejek 50.

1179 Staniewiczówna (Stankiewiczówna) Teodora OSB – ur. ok. 1754 r., profesja ok. 1779 r., imię zakonne Benedykta, chórowa i ksieni w Krożach (1791-1822); zm. w 1822 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 623; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; M. Borkowska, *Leksykon zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej*, t. 3: *Wielkie Księstwo Litewskie i Ziemia Ruskia Korony Polskiej*, Warszawa 2008, s. 64).

1180 Anastazja Załęska (Zaleska) – imię zakonne Placyda, ur. na Żmudzi ok. 1744 r., profesja 25 VII 1763 r., pełniła w Krożach funkcję chórowej i przeorzy (przed 1797-po 1810), kustoszki (ok. 1798-po 1803); zm. po 1810 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 623; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; M. Borkowska, *Leksykon*, t. 3, s. 64).

1181 Billewiczówna Ludwika OSB – imię zakonne Konstancja, ur. ok. 1729 r. na Żmudzi, profesja 28 X 1742 r., pełniła funkcję chórowej, zakrystianki, serwitorki, prokuratora, mistrzyni świeckich, mistrzyni nowicjatu, sekretarki w Krożach (ok. 1791-po 1806); zm. 10 XI 1814 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 623; RGIA, f. 822, op. 12, nr 3577; M. Borkowska, *Leksykon*, t. 3, s. 63).

1182 Zwiegie (lit. Zvėgiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

1183 Olechnaycie (lit. Aleknaičiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński.

Sumy funduszem nadane wielbnyim zakonnikom te są:

1. Na kahale żydów kiejdańskich w powiecie rosieńskim złotych polskich 8866;
2. u WJP Heleny Billewiczowej¹¹⁸⁴ ciwon[owej] Małych Dyrw[ian] Księstwa Żmudzkiego na dobrach Poszuszwu¹¹⁸⁵ w powiecie rosieńskim złp 3450;
3. u WJP Anny Zabiełłowej¹¹⁸⁶ marszał[kowej] p[owia]tu kowieńsk[iego] na dobrach Łabunów¹¹⁸⁷ w powiecie kowieńskim złp 5646;
4. u WJP Karola Janczewskiego¹¹⁸⁸ sędziego ziemsk[ieg]o rosieńsk[kiego] na dobrach Dzierżany¹¹⁸⁹ w powiecie rosieńskim złp 5400;
5. u WJP Antoniego Olechnowicza¹¹⁹⁰ rotmistr[za] powiatu upitskiego na dobrach Dawidyszki¹¹⁹¹ w powiecie rosień[ski]m złp 4860;
6. u WJP Wincentego Białłozora¹¹⁹² sędziego grodzkiego rosień[skiego] na dobrach Poszuszwu w powiecie rosień[ski]m złp 4100.

W ogóle całej sumy funduszowej znajduje się złotych polskich 32 322. Od której sumy procentu rocznego dochodzi rubli 290 kopiejek 85.

- 1184 Billewicz Helena z d. Połubińska – ciwinówna twerska, żona (przed 1760) Waleriana Billewicza (szambelana JKM, starosty ejragolskiego, ciwuna berżańskiego (1765-1773), tendziagolskiego (1773-1775), twerskiego (1775-1787), pojurskiego (1787-1788), następnie Dyrwian Małych (1788-1795)); zm. po 1797 r. (*Urzędnicy*, t. 3, s. 93, 98, 321).
- 1185 Dobra Poszuszwie, jak mówi sama nazwa, leżały nad Szuszwą, ale w powiatach kowieńskim i szawelskim. Obecnie to Aleknaiciai na północ od Ilgiżów (*Lietuvos TSR administracinio*, s. 6).
- 1186 Zabiełło Anna Elżbieta Monwid-Białłozor h. Wieniawa – ur. ok. 1750, żona Ignacego Józefa Zabiełły z Chrzczonowa, marszałka pow. kowieńskiego z lat 1782-1793; zm. po 1798 r. (*Urzędnicy*, t. 2; *Sejm-wielki.pl*, [on-line:] https://www.sejm-wielki.pl/b/1.787.255-15_VI_2024).
- 1187 Łabunów (lit. Labūnava) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański.
- 1188 Janczewski Karol h. Dołęga – syn Henryka, sędziego grodzkiego [!] repartycji rosieńskiej (1786-1794); zm. ok. 1802 r. (A. Boniecki, *Herbarz*, t. 8, s. 178; *Urzędnicy*, t. 3, s. 239, 333).
- 1189 Dzierżany (lit. Diržioniai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. szawelski.
- 1190 Olechnowicz Antoni – postać niezidentyfikowana.
- 1191 Dawidyszki (lit. Dovydiškiai) – obecnie: Litwa, okr. wileński, rej. wilkomierski, lub okr. kowieński, rej. kiejdański. Nie zidentyfikowano, o które dokładnie chodzi.
- 1192 Białłozor Wincenty h. Wieniawa – ur. ok. 1760 r., regent grodzki repartycji rosieńskiej, konsyliarz konfederacji żmudzkiej repartycji rosieńskiej (przed 1793), pisarz ziemski rosieński (1793-1794), pisarz aktowy tamże (1794-1795), pisarz Księstwa Żmudzkiego (?-1795), marszałek pow. rosieńskiego (1805-1807); ożenił się ok. 1780 r. z Eufrozyną Billewiczówną (zm. 1852); zm. po 1812 r. (*Urzędnicy*, t. 3, s. 209, 297, 320; J. Krzywicki, *Rosieński powiat*, s. 775; *Wielcy.pl*, [on-line:] https://wielcy.pl/wgm/?m=NG&t=P-N&n=sw.632879-17_V_2024).

[248v]

W ogóle rocznego dochodu po odtrąceniu na podatki skarbowe, utrzymanie księdza kapelana, reperacji kościoła i czeladzi zostaje się klasztorowi rubli 200 kopiejek 35.

Takowy raport na skutek [ukazu] Departamentu Monarchicznego Justic Collegii i zaleceń JO księżęcia Jeg[o]m[ó]sci Stefana Giedroycia biskupa żmudzkiego najsprawiedliwiej i najwierniej sporządzony roku 1797 miesiąca Decembra 31 dnia własnymi podpisujemy rękami.

Ksiądz świecki Eliasz Bużewicz administrator i kapelan
wielebnych panien klasztoru krokowskiego
Aniela Wolbekówna¹¹⁹³ przełożona i zakonnica
klasztoru krokowskiego
Teresa Siemaszkówna¹¹⁹⁴ zakonnica klasztoru krokowskiego
Barbara Olechnowiczówna¹¹⁹⁵ zakonnica klasztoru krokowskiego.

[249]

N[umero] 8

[250-260]¹¹⁹⁶

[Summa parafii świeckich:]

plebani: 95,
altaryści: 40,
wikariusze: 166,
filialistów: 46.

[K]omunikujących: 253 480.

1193 Ewa Wolbekówna CSC – imię zakonne Aniela, ur. ok. 1744 r., profesja 24 XI 1771 r., przełożona (1796-przed 1803), ochmistrzyni w klasztorze w Krokach (ok. 1804-po 1806); zm. 16 VI 1817 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 604; M. Borkowska, *Leksykon*, t. 3, s. 59; V. Kamuntaviciënė, *op. cit.*, s. 46).

1194 Urszula Siemaszkówna CSC – imię zakonne Teresa, ur. ok. 1720 r., profesja 5 IX 1743 r., przełożona w Krokach (1782-1789, 1793-1796); zm. 1 IV 1816 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 604; M. Borkowska, *Leksykon*, t. 3, s. 58).

1195 Teresa Olechnowiczówna CSC – imię zakonne Barbara, ur. ok. 1743 r., profesja 4 X 1767 r., przełożona w Krokach (1789-1793, 1798-1804); zm. 23 XI 1829 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 221, k. 604; M. Borkowska, *Leksykon*, t. 3, s. 59 – tu imię świeckie Barbara, imię zakonne Teresa; V. Kamuntaviciënė, *op. cit.*, s. 46).

1196 Poniżej dokonano skrótu z tabeli zestawiającej dane zawarte w raportach, ograniczając się jedynie do przepisania podsumowań.

Ochrzczeni:

płci żeńskiej: 7303,
płci męskiej: 6966.

Umarłych:

płci męskiej: 3675,
płci żeńskiej: 3420.

Zaślubiono par: 3549.

Liczba studentów: 1237.

Dochody:

ruble: 17 033,
[ko]piejki: 36½.

Ludność kościelna:

męska płęć: 5380,
żeńska płęć: 5861.

Dochód żebraków:

ma ziemi włók: 2.

[W] pieniądzach:

ruble: 496,
kopiejki: 72½.

[L]iczba żebraków: 1614.

SUMMA SUMMARUM WSZYSTKICH ZAKONÓW

Kościół:

murowany: 8,
drewniany: 7.

Zakonnicy:

emeryci: 5,
kapłani: 117,
profesorowie: 23,
klerycy: 17,

nowicjuszowie: 14,
braciszkanie: 43.

Szkoły:

liczba klas: 23,
publiczne: 5,
parafialne: 6,
liczba studentów: 1175.

Rozległość:

wzdłuż mile: 14½,
wszerz mile: 8½.

Komunikujących: 14 264.

Ochrzczeni:

płci żeńskiej: 504,
płci męskiej: 482.

Umarłych:

płci męskiej: 295,
płci żeńskiej: 251.

Zaślubiono par: 234.

Sumy kapitałne:

złote polskie: 241 220,
grosze: --.

Dochody:

ruble: 3768,
kopiejki: 267.

Ludność kościelna:

męska płeć: 881,
żeńska płeć: 915,
żebraków: 152.

SUMMA SUMMARUM SZPITALÓW

Zakonnicy:

braciszkanie: 8.

Sumy kapitałne:

złote polskie: 260 000,

grosze: --.

Dochody:

rubel: 381,

kopiejki: 64½.

[M]ęska płeć: 39.

[Ż]eńska płeć: 47.

[Ż]ebraków: 24.

SUMMA SUMMARUM PANIEN ZAKONNYCH

Osób zakonnych: 34.

Sumy kapitałne: 244 416,

złote polskie: 241 220,

grosze: --.

Dochody:

rubel: 1892,

kopiejki: 84.

Ludność kościelna:

męska płeć: 71,

żeńską płeć: 76.

SUMMA SUMMARUM

Osób zakonnych: 34.

Księża świeccy:

plebani: 95,

altarzyści: 40,

wikariuszowie: 166,

filialiści: 76.

Zakonnicy:

emeryci: 5,
kapłani: 117,
profesorowie: 23,
klerycy: 17,
nowicjuszowie: 14,
braciszkanie: 51¹¹⁹⁷.

Szkoły:

liczba klas: 23,
publiczne: 5,
parafialne: 80,
liczba studentów: 2412.

Komunikujących: 267 7[44]¹¹⁹⁸.

Ochrzczeni:

płci męskiej: [7]807¹¹⁹⁹,
płci żeńskiej: 7448.

Umarłych:

płci męskiej: 3970,
płci żeńskiej: 3671.

Zaślubiono par: 3783.

Sumy kapitałne:

złote polskie: 511 636,
grosze: --.

Dochody:

rubel: 22 696,
kopiejki: 88.

Ludność kościelna:

męska płeć: 6371,
żeńska płeć: 6899.

1197 Doliczono jeszcze 8 rochitów.

1198 W tym miejscu tekst ucięty.

1199 W tym miejscu tekst ucięty.

Dochód żebraków:
Na ziemi włóki: 2.

[W] pieniądzech:
ruble: 926,
kopiejki: 53.

Liczba żebraków: 1790.

[261]

Визиты приходскихъ церквей
инфляндской Епархіи въ курляндіи и Семигаліи
за 1797 г.

[262]

**REGISTR KOŚCIOŁÓW PARAFIALNYCH DIECEZJI
INFLANTSKIEY [!] W KURLANDII¹²⁰⁰ I SINIGALII¹²⁰¹ [!]:**

1. Mitawa¹²⁰²
2. Gołdynga¹²⁰³
3. Lipawa¹²⁰⁴
4. Shönberg¹²⁰⁵
5. Alschwangen¹²⁰⁶
6. Altenburg¹²⁰⁷
7. Lhenen¹²⁰⁸ [!]
8. Schemen¹²⁰⁹
9. Bersen¹²¹⁰
10. Essern¹²¹¹

1200 Kurlandia (łot. Kurzeme) – kraina historyczna, obecnie cała na terytorium zachodniej Łotwy.

1201 Semigalia, Sinigalia – kraina historyczna, obecnie na terytorium Łotwy, na południu, na lewym brzegu Dźwiny.

1202 Mitawa, Nitawa (łot. Jelgava) – obecnie: Łotwa.

1203 Gołdynga (łot. Kuldīga) – obecnie: Łotwa, nov. Kuldīgas.

1204 Libawa, Lipawa (łot. Liepāja) – obecnie: Łotwa.

1205 Shönberg (łot. Skaistkalnē) – obecnie: Łotwa, nov. Bauskas, pag. Skaistkalnes.

1206 Alschwangen (łot. Alsunga) – obecnie: Łotwa, nov. Kuldīgas, pag. Alsungas.

1207 Altenburg (łot. Vecpils) – obecnie: Łotwa, nov. Dienvidkurzemes, pag. Vecpils.

1208 Lhenen, Lehnen (łot. Lēnas) – obecnie: Łotwa, nov. Kuldīgas, pag. Nīkrāces.

1209 Sehmen, Schemen (łot. Sēme) – obecnie: Łotwa, nov. Tukuma, pag. Sēmes.

1210 Berze, Bersen (łot. Līvberze) – obecnie: Łotwa, nov. Jelgavas, pag. Līvberzes.

1211 Essern (łot. Ezere) – obecnie: Łotwa, nov. Saldus, pag. Ezeres.

11. Illuksten
12. Dwetē¹²¹²
13. Sobotz¹²¹³
14. Ellern¹²¹⁴
15. Laukiesa¹²¹⁵
16. Warnowitz¹²¹⁶
17. Bebren¹²¹⁷
- [18. Smelin]¹²¹⁸

[263]

RAPORT O KOŚCIELE PARAFIALNYM RZYMSKOKATOLICKIM MITAWSKIM W KURLANDYI WEDŁUG UKAZU PRZEŚWIETNEGO DEPARTAMENTU

Kościół parafialny w Kurlandyi rzymskokatolicki w mieście guberskim [!] Mitawa zwanym zawsze egzystował w kolacji przeszłych książąt kurlandzkich.

Plebanem jest ksiądz Jan Goldberger¹²¹⁹, który urodził się w roku 17[31]¹²²⁰ w Księstwie Warmińskim¹²²¹. Po wziętych w szkołach różnych filozoficznych i teologicznych i praw kanonicznych, a w seminarium papieskim przez lat pięć w Brunsberku¹²²² naukach stanowi duchownemu

- 1212 Dwetē, Dweta (łot. Dviete) – obecnie: Łotwa, nov. Augšdaugavas, pag. Dviete.
- 1213 Subaty, Sobotz, Subocz, Starosubocz (łot. Subate) – obecnie: Łotwa, nov. Augšdaugavas.
- 1214 Ellern, Ellerna (łot. Elkšņi) – obecnie: Łotwa, nov. Jēkabpils, pag. Elkšņu.
- 1215 Laukiesa, Łaukiesa, Ławkiesa (łot. Laucesa) – obecnie: Łotwa, nov. Augšdaugavas, pag. Laucesas.
- 1216 Warnowicze, Warnowitz (łot. Varnaviči) – obecnie: Łotwa, nov. Krāslavas, pag. Kaplavas.
- 1217 Bebra, Bewern (łot. Bebrene, Bebrine) – obecnie: Łotwa, nov. Augšdaugavas, pag. Bebres.
- 1218 Smelina (łot. Smelīne) – obecnie: Łotwa, nov. Augšdaugavas, pag. Šēderes.
- 1219 Goldberger Jan Franciszek – ur. 23 VI 1731 r. na Warmii, syn Michała i Urszuli, studiował w Braniewie, ord. w 1755 r. we Fromborku, następnie wysłany do Inflant, wikary w jednym z tamtejszych kościołów (ok. 1755-1760), komendant tamże, proboszcz w Libawie (przed 13 III 1761-1788), kanonik inflancki (ok. 1769), generalny oficjał kurlandzki i piltyński (przed 1761-?), pleban w Mitawie (1786-1808); zm. ok. 1808 r. (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, k. 51; *Directorium Wilno* 1809; S. Litak, *Akta wizytacji generalnej*, s. 29).
- 1220 Końcówka ucięta przy mikrofilmowaniu.
- 1221 Warmińskie Księstwo – istniejące do 1772 r. ze stolicą w Lidzbarku, przynależało do Korony, obejmowało dominium biskupstwa warmińskiego.
- 1222 Braniewo (niem. Braunsberg) – obecnie: Polska, woj. warmińsko-mazurskie, pow. braniewski.

potrzebnych w roku 1755 na kapłaństwo wyświęcony i wokowany został do Inflant Polskich przez księdza Ostrowskiego¹²²³ biskupa inflantskiego za wikariusza do kościoła parafialnego łocynskiego¹²²⁴. W roku zaś 1760 po śmierci plebana Maryanowskiego¹²²⁵ przez komendę tenże kościół w Inflantach trzymał, a w roku 1762 przez Karola¹²²⁶ królewicza polskiego księcia kurlandskiego wokowany do Lipawy w Kurlandii, otrzymawszy tu urząd plebana, przez lat dwadzieścia sześć mieszkał. W roku 1786 od księcia kurlandzkiego Piotra otrzymawszy plebanie mitawską, tę jedną dotąd posiada ciągle już rok 10. Przez lat 28 będąc kanonikiem i generalnym diecezji inflanckiej oficjałem, nie ma ni[ż]szego attestatum. Egzamin z teologii moralnej jak tylko przed instytucją do plebanii.

Do pomocy posług duchownych utrzymuje dwóch kapelanów, księży świeckich i kleryka jednego jako nauczyciela młodzi męskiej w czytaniu i pisanu oraz dającego początki w naukach wiary chrześcijańskiej. Pierwszy kapelan imieniem Jan Rudolf¹²²⁷ rodem z Hrabstwa Glac, a drugi Józef

1223 Ostrowski Antoni Kazimierz h. Grzymała bp – ur. 29 V 1713 r., kształcił się w szkołach pijarskich w Górze i Drohiczynie, uczestnik konfederacji dzikowskiej (1734), wstąpił do seminarium duchownego misjonarzy w Warszawie (1734-1736), ord. w 1736 r., administrator dóbr kard. Jana Lipskiego, bpa krakowskiego, kanonik łucki (od 1736), pleban goszczyński (1737-?), proboszcz mniszewski (1737-?), kanonik katedralny poznański (1738-?) i gnieźnieński (1738-?), proboszcz w Stopnicy k. Sandomierza (1739-?), kanonik warszawski (od ok. 1739), koadiutor kustodii warszawskiej przy kolegiacie św. Jana (od 1743), pleban w Garwolinie i prepozyt szpitala św. Anny (1743-?) tamże, prepozyt w Mątwach (diecezja kujawska, 1743-1746), pleban w Grójcu na Mazowszu (1746-?), kanonik krakowski (1747-?), deputat do Trybunału Koronnego (1747-1748, 1751-1752), kanclerz katedralny krakowski (1749-?), kustosz katedry warszawskiej (1749-?), oficjał generalny w archidiaconacie warszawskim (od 1750), biskup inflancki (od 1752, od 1763 ordynariusz), doktor obojga praw (1752), pleban w Rzeczycu (1753-?), przeniósł tamtejsze seminarium do Krasławia i oddał je misjonarzom, kawaler Orderu Orła Białego (1758), aktywny uczestnik życia politycznego, zastępca nieobecnego w kraju prymasa (1771-1777), następnie abp gnieźnieński (1777-1784), opat w Tyńcu i Łądzie (od 1777), kawaler Orderu św. Stanisława (1784); zm. 26 VIII 1784 r. w Paryżu (H. Dymnicka-Wołoszyńska, *Ostrowski Antoni Kazimierz*, PSB, t. 24, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1979, s. 540-546).

1224 Prawdopodobnie środek wyrazu został ucięty przy mikrofilmowaniu. Być może jednak nie i jest to nazwa „łocyński”, zob. Lucyn.

1225 Maryanowski – postać niezidentyfikowana.

1226 Wettyn Karol Krystian Józef – syn Augusta III i Marii Józefy, ur. 13 VII 1733 r. w Dreźnie, książę saski, królewicz polski, książę kurlandzki (od 1758/1759), opuścił Kurlandię w IV 1763 r., ustępując wobec sił Birona; żonaty z Franciszką Krasińską (1760); zm. 16 VII 1796 r. (R.W. Wołoszyński, *Karol Chrystian Józef*, PSB, t. 12, Wrocław-Warszawa-Kraków 1966-1967, s. 87-89).

1227 Rudolf Jan Antoni – ur. 7 II 1766 r. w Hausdorfie, w Hrabstwie Glac, studiował we Wrocławiu, ord. 27 II 1791 r. w Warszawie, należał do redemptorystów, kapelan w Mitawie (6 VI 1795-po 1800), uzyskał dyspensę od ślubów prostych (22 VI 1799), pleban w Mitawie (przed 1809-1844), następnie notowany jako inwalida (1844-po 1846), pre-

Wichertt¹²²⁸ rodem z Księstwa Warmińskiego, któr[z]y w kongregacji pod tytułem S[ancti]s[si]mi Salvatoris w Warszawie po wziętych naukach duchownych na kapłaństwo poświęceni zostali. Pierwszy w roku 1791, a drugi w roku 1795. Kleryk zaś rodem z Warszawy, imieniem Jan Kamiński¹²²⁹, po roku probacyjnym z księżmi razem wyjechawszy do Mitawy, pierwsze wziął na Żmuydzi poświęcenie w roku 1795. Wszyscy trzej od nieboszczyka księdza biskupa Kossakowskiego¹²³⁰ w Warszawie umówieni i skontraktowani przed czasem następnej rewolucji, skąd po rewolucji w roku 1795 do [Mitta]wy przyjechali i na funkcjach swoich rok trzeci zostają.

[263v]

Przy tym kościele beneficjum niższego nie masz.

Parafia mitawska katolicka po większej części najduje się w mieście i około miasta. Ekskursje zaś do chorych po dworach i chłopach bywają na mil cztery i dalej. Parafianów przystępujących do komunii świętej rachuje się ogólnie z rozległymi więcej trzech tysięcy dusz. Bliżej zaś mieszkający ku granicy żmudzkiej do tamecznych kościołów udają się. A zatem liczby

pozyt kapituły kurlandzkiej (przed 1809), wicedziekan (przed 1809-po 1829) i dziekan (przed 1831-po 1846) kurlandzki, deputat duchowny w Oberhoffgericht i w Oberhauptmaństwie mitawskim (przed 1820-?); zm. 5 X 1847 r. (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 1574, k. 9; LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 51-52; *Directorium Wilno 1810-1814, 1817, 1819-1820, 1826-1834, 1837-1848*).

1228 Wichert Józef Jan – ur. 18 X 1771 r. w Bichoffstein na Warmii, ord. w 1795 r. w Warszawie z rąk nuncjusza Wawrzyńca Litty, należał do redemptorystów, kapelan, potem wikary w Mitawie (6 I 1795-1813), uzyskał dyspensę od ślubów prostych (22 VI 1799), pleban w Mitawie (1813-ok. 1816), w Altenburgu (ok. 1817-po 1829) i w Alszwandze (przed 1830-1842), dziekan kurlandzki (przed 1830-ok. 1837), deputat duchowny w sądach oberhauptmaństwa Hazenpott oraz hauptmaństwa Hazenpott i Groblin; zm. 14 IX 1842 r. (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 1574, k. 9; LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 52; *Directorium 1810*).

1229 Kamiński Jan – ur. 13 I 1777 r. w Warszawie, I tonsura i cztery święcenia niższe 22 X 1795 r. w Janiszkach, studiował w seminarium w Iłkuście (ok. 1796-1803), ord. ok. 1803 r., pleban w Gołdyndze (przed 1809-1830); zm. 14 II 1830 (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 52, 291; *Directorium Wilno 1810-1820, 1826-1831*).

1230 Kossakowski Józef Kazimierz h. Ślepowron – syn Dominika, ur. 16 III 1738 r. w Szyłach, w pow. kowieńskim, ukończył kolegium jezuickie w Kownie (ok. 1755), podcałszy kowieński (od 1758), poseł kowieński na sejm ekstraordinaryjny (1761), szambelan JKM (1761), ord. w 1761 r., pleban w Wołpie (1761-?), studiował na Akademii Wileńskiej i w seminarium misjonarzy w Warszawie, doktor filozofii, kustosz kapituły wileńskiej, biskup tytularny cinneński (od 1775 r.), pisarz litewski (1775-?), kawaler orderów św. Stanisława (1778) i Orła Białego (1780), biskup inflancki (1781-1794), członek Rady Nieustającej (1782-1786), pleban w Widziniszkach i Michaliszkach, aktywny polityk prorosyjski, przystąpił do konfederacji targowickiej; został powieszony przez powstańców kościuszkowskich w Warszawie 9 V 1794 r. (A. Zahorski, *Kossakowski Józef*, PSB, t. 14, Wrocław-Warszawa-Kraków 1968-1969, s. 268-272).

pewnej dla rozległości miejsc nie można wiedzieć, tym bardziej mniej dochodzić niedoletnych [!] do komunii jeszcze nieprzystępujących.

W roku przeszłym od 1797 stycznia dnia pierwszego do 1798 miesiąca i dnia tegoż w kościele tutejszym było ochrzczonych:

chłopców 72,

dziewczyń 68, 141,

żyd 24-letni 1.

Umarłych w mieście do metryk podanych (gdyż u wsiów i dworów nie podają do zapisu):

mężczyzn 22, 38,

kobiet 16.

Zaślubionych par 45.

W parafii mitawskiej nie ma żadnej kaplicy ani też cmentarza dla pochowania umarłych ciał, gdyż przy kościele zakazano grześć¹²³¹ umarłych. Przy kościele mitawskim jest mieszkanie, czyli rezydencja przeszłych jezuitów, którzy jak kapelani przez kupca z Holandii w Rydze¹²³² przedtem handlującego ufundowani byli z obowiązkiem, aby szkoły utrzymywali. Lecz po kasacji jezuitów, gdy Rzeczpospolita Polska dobra ich w Litwie sekwestrowała, książę przeszły kurlandski¹²³³ wziął tę rezydencję, czyli dom po nich, w swoją posesję, a za grunt kościelny, na którym stoi, naznaczył w rok kościołowi różnego czynszu po talarów bitych pięć, które od terazniejszego rządu już nie opłacają się, gdyż to mieszkanie oddane jest w dyspozycję Collegio powszechnej providencji dla ubogich. Księża zaś kapelani kościoła mitawskiego i pedagog w szkołach dla niedostatku miejsca mieszkać muszą.

Szkoły zaś teraz w domu organistego i zakrystiana na drugiej kondygnacji utrzymują się niepłatnie. Mniejszą szkołę utrzymuje wyż wyrażony kleryk i uczy dzieci męskie czytać, pisać i początki daje nauk wiary chrześcijań[skiej], tak w języku niemieckim, polskim, jako też i łotewskim wedle ich narodu i żądania. Drugą szkołę utrzymuje drugi ksiądz kapelan, dając informację arytmetyczną, geograficzną i początki do języka łacińskiego, aby się znaleźć mogły między studentami subjecta [!], z których mogłyby się posłać do seminarium brunsburskiego dla nauk do stanu duchownego w Warmii, gdyż jest fundusz papieski na dwóch kleryków dla Kurlandyi, a teraz nie masz kogo posłać przez niedostatek szkół w Kurlandyi.

1231 Tzn. grzebać.

1232 Ryga (łot. Rīga) – obecnie: stolica Łotwy.

1233 Jan Ernest Biron (zob.).

W mitawskich terażniejszych szkołach bywają [!] studentów 70 z górą, a nawet z Litwy i Żmuydzi graniczących z Kurlandją dla nauczania się języka niemieckiego przybywają.

Szpitalu przy tym kościele dla katolików nie [ma].

[264]

O funduszu, dochodach i ekspensach kościoła rzymskokatolickiego mitawskiego wedle schem[ma] drugiego.

Kościół parafialny rzymskokatolicki mitawski w Kurlandyi fundowany jest od książęcia kurlandskiego Jakuba¹²³⁴ w roku 1643.

Tym funduszem ubezpieczony i obwarowany jest na wieczne czasy z ograniczeniem i wszelkimi potrzebnymi domami dla plebana i sług kościelnych, tak względem budowli, jako też co się ściąga do wszystkich i wszelakich reparacji, że takowe ze skarbu publicznego czynione być mają. Przy tym naznaczony jest chłop gospodarz, Kaipsch¹²³⁵ zowiący się, z gruntem ze dworu wyrcauskiego¹²³⁶, który w każdym tygodniu przysyła do plebanii parobka i w miesiąc na trzy dni kobietę do mycia bielizny kościelnej i domowej. Dla koni na ekskursje do chorych daje się co rok ze dworu Elehoff¹²³⁷ zwanego do korony należącego siana wozów 15 i drew do opału sążni granuralnych [!] 20.

Samemu plebanowi z kamery mitawskiej płaci się roczna pensja po talarów bitych 400. Z tej pensji utrzymuje, żywi swoje i domową czeladkę i odziewa się sam pleban, oraz płaci z tej pensji organiście talarów bitych 50,

daje onemu drew sążni 2,

zakrystianowi talar[ów] bitych 15

i daje onemu drew sążni 1,

czeladzi domowej, jako gospodyni i praczce tal[arów] bitych 30,

kucharce przy niej tal[arów] bitych 18,

stangretowi, który jest i dla kalkantor[ów] organów, tal[arów] 22,

1234 Kettler Jakob von – syn Wilhelma, ur. 28 X 1610 r., książę Kurlandii i Semigalii (1642-1681), rozwinął swój kraj, fundator kościołów w Goldyndze i Mitawie, uznawany za wybitnego i utalentowanego; żonaty z Ludwiką Szarłottą Hohenzollern; zm. w 1681 r. (*Akta wizytacji generalnej*, s. 190; G. Manteuffel, *Inflanty Polskie oraz Listy znad Bałtyku*, opr. K. Zajas, Kraków 2009, s. 284-285).

1235 Kaipsch – postać niezidentyfikowana.

1236 Wircawa, Wirców, Wirczówka (łot. Vircava) – obecnie: Łotwa, nov. Jelgavas, pag. Vir-cavas.

1237 Prawdopodobnie: Elehof (łot. Eleja) – obecnie: Łotwa, nov. Jelgavas, pag. Elejas.

śludze lub lokajowi talarów bitych 18.

Suma nieuchronnego ekspensu tal[arów] bit[y]ch 147.

Roku 1795, gdy na sty[czeń] Jan [!] nastąpiła gubernia teraźniejszego rządu, a termin wypłacania pensji rocznej tych talarów bitych 400 przypadał w dzień 2 miesiąca lutego w roku 1796, za siedem tylko miesięcy od św. Jana aż do drugiego lutego zapłacono, za pierwsze zaś pięć miesięcy pleban odesłany został z pretensją swoją do bywszego książęcia kurlandzkiego¹²³⁸. Komisja zaś wyznaczona dla pretensorów do książęcia, gdy już ukończona została, pretensja rzeczona plebana, gdy miejsca już nie miała naówczas, za pięć pierwszych miesięcy r[ok]u 1795 nieodzyskana dotąd zalega. Dochody kościelne z chrztu i za wprowadzenie kobiet położowych i ślubnych, jeśli co dobrowolnie dają, są to akcydencje dla kapelanów i zakrystiana. Za śluby, pogrzeby, dzwonicie i z karbonków¹²³⁹ bywają nierównie rocznie aż do półtora talarów bitych, ale takowe w żadnym roku niedostaneły [!], na ekspensa nieuchronne kościoła mniej jeszcze, przy teraźniejszym rządzie guberskim, gdy żadna i najmniejsza dotąd reparaacja kościoła i domu w całej plebanii uczyniona nie była, a pleban, broniąc szkody przy ruchomości tak kościelnej, jak domowej, przynajmniej około dachów i ryn[ien] czyniąc staranie, ponosi koszt znaczny.

Do tego kościoła jest kapitał 2000 talar[ów] bitych należący na dobrach koronnych Altbergfried¹²⁴⁰ nazwanych, od przeszłego książęcia zapisany przy odebraniu od plebana folwarku Neüfridrichshoff¹²⁴¹ wymelirowanego z pomnożeniem w nim ludzi poddanych. Z tej sumy roczną prowizję odbiera pleban sto dwadzieścia tal[arów] bitych in subsidium¹²⁴² wedle dekretu biskupa [inflanckie]go po[d]czas wizyty generalnej rok[u] 1770.

1238 Biron Piotr – syn Ernesta Johanna i Benigny Gotlieb Trotta von Treyden, ur. 15 II 1724 r. w Mitawie, wychowany i edukowany na dworze w Petersburgu, służył w wojsku rosyjskim, rotmistrz pułku kirasjerów (1732-?), podpułkownik gwardii konnej (1737-?), kawaler Orderów: Orła Białego (1737), św. Aleksandra Newskiego (1740, 1762) i św. Andrzeja z brylantową gwiazdą i krzyżem (1740, 1764), książę kurlandzki po abdykacji ojca (25 XI 1769-1795), nie udało mu się uzyskać niezależności dla Kurlandii podczas III rozbioru RP, wyjechał na stałe z Kurlandii do swoich dóbr na Śląsku lub w Czechach; dwukrotnie żonaty i rozwiedziony: z Karoliną von Waldeck (1765-1772) i z Eudoksją Jusupow (1774-1778), trzecia żona: Dorota von Meden (1779); zm. 23 I 1800 r. w Gellenau – obecnie: Jeleniów k. Kudowy (R.W. Wołoszyński, Piotr Biron, PSB, t. 26, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1981, s. 352-354).

1239 Tzn. ze skarbonek.

1240 Altbergfried (łot. Vecsvirlauka) – obecnie: Łotwa, nov. Jelgavas, pag. Jaunsvirlaukas.

1241 Neüfridrichshoff – miejscowość niezidentyfikowana, zob. Akta wizytacji generalnej, s. 191.

1242 Łac. jako zapomogę.

Przy tym kościele po kasacji instituti¹²⁴³ jezuickiego w r[ok]u 1773 książę, poprzez aukcję odebrawszy rezydencję i domy, jak w mieście za talarów

[264v]

1115 lokował tę sumę na procent na dobrach szlacheckich, zapisawszy mu kościół dla utrzymywania jednego kapelana i pedagoga, który to procent tal[arów] bitych 250 i ½ co rok brał pleban za dekretem biskupim, podczas wizyty utrzymując na swoim stole kapelanów 3, z których szkoły uczył jeden. Po śmierci przeszłego mitawskiego plebana¹²⁴⁴, gdy terażniejszy nastąpił w r[ok]u 1788, książę tę sumę z dóbr szlacheckich odebrał, chcąc koniecznie ty[m] osobom, to jest kapelanowi tal[arów] 150 i ½, a pedagogowi 100 tal[arów], od rzeczonej sumy prowizji opłacać, a że kapelanowi, żadnego własnego gospodarstwa niemającemu, niepodobne było swoje gospodarstwo z ludźmi i końmi za 150 tal[arów] utrzymywać, biskup wyrażonym sposobem – ażeby kapelan bez dependencji¹²⁴⁵ plebana na takowy[m] funduszu zostawał – nie pozwalał. Za tym pleban kapelana na swoim stole i wygodach utrzymywać i płacić, wedle zwyczaju diecezjalnego, musiał, takż i pedagoga opłacać, żadnej od księcia nie odbierając przez wszystkie lata prowizji od sumy wyż wyrażonej talar[ów] bitych 4175.

W r[ok]u 1795, gdy nastąpił rząd imperatorsko-guberski, aprobowany został tenże fundusz z tych tal[arów] 4175 na utrzymanie kapelana i pedagoga i od tego już czasu płaci się tertialiter¹²⁴⁶ plebanowi dla nich, co czyni dla obojdwóch rocznie 250 talar[ów]. Gdy zaś śp. ksiądz biskup Kosakowski¹²⁴⁷ w Warszawie skonstraktował z nimi (ponieważ w Kurlandii ani seminarii, ani też szkół nie masz, oprócz w Iłłukszcie, gdzie studenci z Litwy na Kurlandę do stanu duchownego nie konkurują) pensję na rok po tal[arów] bit[ych] 400 dla subsysten[cji]¹²⁴⁸ we wszystkich przy mieszkaniu kościelnym wygodnej, a ekwipażu plebana z człowiekiem i końmi na ekskursje do chorych czy w mieście, czy do wsiów. Więc gdy nie dostaje żywy wspomnianego funduszu na kapelana i pedagoga tyle, ile ich

1243 Łac. rezydencji. Rezydencja jezuitów w Mitawie funkcjonowała w latach 1690-1773 (EWJ, s. 430-431).

1244 Falkman Michał Antoni – ur. w 1721 r. w Prusach, wstąpił do seminarium papieskiego w Braniewie (1742), ord. w 1744 r., wysłany do Kurlandii, oficjał generalny diecezji inflanckiej (1762-1770), pleban w Mitawie (przed 1761-1788), kanonik inflancki (przed 1761), prałat (przed 1785); zm. ok. 1788 r. (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 222, k. 529v; *Akta wizytacji generalnej*, s. 190 [tam śmierć: ok. 1770]).

1245 Tu: zależność [od kogoś].

1246 Łac. trzykrotnie.

1247 Józef Kazmierz.

1248 Łac. trwanie, funkcjonowanie.

skontraktowano, ustępuje pleban terazniejszy tę wyż wyrażoną prowizję, czyli procent roczny od 2000 tal[arów] bit[ych], co czyni tal[arów] bi[tych] 120, dokładając do owych tal[arów] 250, uczyni dla nich co rok po tal[arów] 370 ad complimentu[m]¹²⁴⁹, zaś reszty skontraktowanej dla nich sumy 400 tal[arów] dodaje pleban z swoich drew sążni cztery. Takowe dobrowolne postanowienie za pozwoleniem i aprobatą zwierzchności pleban terazniejszy za siebie i sukcesorów swoich asekurując, zapisał i opisał na wieczne czasy dla utrzymania chwały boskiej.

Przy tym kościele były jeszcze z pobożnych legacji przed i za życia antecesora plebana na potrzeby kościelne jako to: na utrzymywanie w lampie nieustającego ognia przed Najświętszy[m] Sakramentem, na utrzymywanie w dobrym stanie organów, chóru, ołtarzów i wszelkiego przystojnego wewnętrznego stroju sumy, w których lokowane, specyfikowane na talar[ów] bitych 5125. Lecz po śmierci plebana przeszłego ksiązę kurlandski przeszły postanowił kuratora świeckiego, który odebrawszy z plebanii wszystkie obligi do siebie, sumki bezpiecznie lokowane wziął i niektóre samowładnie porozdawał niepotrzebnie niestojnie [!], udając nareszcie, że nieboszczyk zostawił jakoby długi (lubo nieboszczykowi drugie tyle kapitału inni winnymi do oddania zostali), kurator jednak Niemiec sam arbitralnie takowe pieniądze za niepewnie prowokował do konkursu, z tego powodu proces konkursowy z oczywistą szkodą kościoła i krzywdą plebana od lat już dziewięciu rozpoczęty, dotąd nie skończył się. Śp. biskup Kossakowski¹²⁵⁰, znając taką zdrożność krzywdę kościołowi i prerogatywom swoim udziałaną, za zgwałcenie praw kurlandskich, które immunitatem p[er] exemptione[m]¹²⁵¹ duchownych in foro saeculari¹²⁵² warując, nakazał terazniejszemu plebanowi tak samego ksiązęcia kurlandskiego, jako też i regencję jego, i osobiście kuratora do sądów przeszłych królewskich relacyjnych zapoznać, na co mandaty¹²⁵³ królewskie insynuowane¹²⁵⁴. Sam pleban do Warszawy z dokumentami jeździł, lecz nastąpiona rewolucja¹²⁵⁵ sprawę niedosądzoną zostawiwszy, dotąd wszystko in crudo¹²⁵⁶ zostawiła. Jest jeszcze do tej plebanii należąca sianożęć¹²⁵⁷ na polu między miejski-

1249 Łac. dla dopełnienia.

1250 Józef Kazimierz.

1251 Łac. ochronę poprzez wyjęcie spod władzy zwierzchności.

1252 Łac. w sądzie świeckim.

1253 Łac. zgody, dokumenty [królewskie].

1254 Łac. tu: zawiadamiające.

1255 Powstanie kościuszkowskie w 1794 r.

1256 Łac. w stanie surowym.

1257 Łąka przeznaczona do zbioru traw na siano.

mi łąkami z dawna od jednego z antecesorów kupiona, za którą płaci się miastu gruntowy czynsz pół talara, a bierze się siana wozów 40 mniej albo więcej. Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpisuję. Dan w Mitawie dnia 14 miesiąca stycznia roku 1798.

Ks. Jan Franc[iszek] Xav[ery] Goldberger prał[at],
ofic[jał] inflants[ki], pleban mitawski.

[265]

**RAPORT O KOŚCIELE PARAFIALNYM GOŁDYŃSKIM,
O PARAFII I O OSOBACH DUCHOWNYCH
PRZY NIM MIESZKAJĄCYCH**

Kościół tutejszy parafialny w powiecie gołdyńskim fundowany jest od jasnie o[świeconego] książęcia kurlandskiego Jakuba¹²⁵⁸ roku 1640.

Kolatorami byli dotąd książęci[a] kurlandscy [!].

Odległość od Mitawy jest mil 18.

Zesłanym do tego kościoła za plebana, na końcu roku 1794, jest Jan Rotterding¹²⁵⁹, wzięwszy nauki w alumn[a]cie papieskim w Brunsbergu przez lat pięć, poświęcony na kapłaństwo roku 1762, bywszy z początku wikariuszem mitawskim, po tym lat 24 w przeciągu nieustającym przy dworze w Bogu zesłego JWJmśc pana grafa Kettlera¹²⁶⁰ w Ezerach¹²⁶¹. Aprobację mający od WJmśc księdza Goldbergera prałata, kanonika, oficjała, proboszcza mitawskiego.

Pomocnika jeszcze nie chowa.

Rozległość parafii może być mil 5 lub więcej.

Przystępujących do św. komunii może być osób 600 lub więcej.

Liczba nieprzystępujących wyraźna być nie może z przyczyny odległości znacznej od miasta tutejszego niektórych katolików.

Prywatna kaplica przy tej parafii nie znajduje się, ani mieszkanie dla ubogich osobne.

Szkoła parafialna, lubo gotowa na uczenie młodzi[ę] przysposobiona, jeszcze niezaczęta z przyczyny nie[z]dolności teraźniejszego organisty.

1258 Kettlera.

1259 Rotterding Jan Henryk – wstąpił do seminarium w Brunsbergu, cztery święcenia niższe 10 IV 1762 r., prezbiterat w 1762 r. w Mitawie z rąk bpa Kazimierza Dowgiały, wikary w Mitawie (1762-1767), w Ezerach (1767-1794), pleban w Gołdyndze (9 III 1796-po 1800); zm. przed 1809 r. (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 96-97).

1260 Kettler Gottlieb Wilhelm – ur. w 1754 r.; żonaty z Eleonorą Charlottą Marią (od 1791); zm. w 1814 r. (Wikitree.com, [on-line:] https://www.wikitree.com/wiki/Von_Ascheberg-Kettler-3 – 28 VI 2024).

1261 Ezery – tożsame z Essern (zob.).

Jednak ile możliwości staranie dokładane będzie, by tutejsza młodź bez nauczyciela nie została.

[265v]

Ochrzczono w tym kościele od 1 dnia stycznia roku 1797 do roku 1798:

chłopców 12,

dziewczyn 12.

Zaślubionych par 11.

Umarłych mężczyzn 9,

kobiet 7.

Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpisuję. Dan w Gołdyngu d[nia] 12 Februarii roku 1798.

ks. Jan Rotterding
pleban gołdyński mp.

[266]

RAPORT O FUNDUSZU, INTRACIE I WYDATKACH

Gołdyński kościół ma nadany pastewnik za miastem, z własnych pieniędzy p[ietatis] m[emoriae]¹²⁶² Jmść księdza plebana Józefa Bartscha¹²⁶³ dla sukcesorów w testamencie zapisany, z którego skoszonego siana na swoją obraca potrzebę.

Dochody małe kościelne, to jest: od dzwonienia po umarłych, z karbonki kościelnej, która może corocznie przynaszać koło t[alarów] b[itych] 15 lub mniej, bo nierówne coroczne dochody. Obracają się sumiennie na potrzebne wydatki kościelne, to jest: na światłość, na воск, na wino, na mąkę etc.

Pensja roczna z fundacji wyznaczona jest: t[alarów] b[itych] 400, które plebanowi tertialiter w rok, to jest: 1 stycznia, 1 maja i 1 Septembra – w każdym razie po t[alarów] b[itych] 133¹/₃ bywają płacone.

¹²⁶² Łac. pobożnej pamięci – zwrot stosowany dla oznaczenia, że mowa o osobie zmarłej.

¹²⁶³ Bartsch Józef – pochodził z Czech, ur. w 1711 r., wstąpił do jezuitów w 1732 r., profesja 16 II 1749 r., posługiwał w Mitawie, Rydze (1752-?) i Szenbergu, gdzie był ministrem, prokuratorem, prefektem kościoła, katechetą i kaznodzieją ekstraordinaryjnym oraz superiorem (1763-1767), po kasacie zakonu pozostał w Szenbergu, pleban w Gołdyndze (?-ok. 1796); zm. ok. 1796 r. (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 97; EWJ 2004, s. 809; L. Jovaiša, *The Last Jesuits in Courland and Their Fate after 1773*, „Religiski-filozofiski raksti” 2016, t. 21, s. 42-43).

Przy tym jeszcze dają się plebanowi na opał drwa sążni 16 i wozy siano 15, które zimową drogą z majątności Renn¹²⁶⁴ i Uzmayt¹²⁶⁵ nazwanych bywają przywiezione.

Z pensji wyrażonej pleban sam żyjący utrzymuje czeladź domową, którym płaci rocznie t[alarów] b[itych] 20,

Służącemu t[alarów] b[itych] 12,
Zakrystianowi t[alarów] b[itych] 18,
Organiście t[alarów] b[itych] 40,
90.

Oprócz tego organiście jeszcze dają się drwa sążni 2.

Przy tym kościele znajduje się od przeszłego roku 1797 suma legata po śmierci Jmśc pana Ignacego Jakuba Krzyżewicza¹²⁶⁶ tutejszego bywszego patrona od t[alarów] b[itych]

[266v]

400, która do pewnych rąk na procent 6. od roku dana jest. Obrócenie procentu od tej sumy, to jest t[alarów] b[itych] 24, porzucone nie jest, jako egzekutorowi testamentu lub na chowanie młodz[i] nauczyciela lub na kapelana pomocnika. Procent lub prowizja tej wyrażonej sumy t[alarów] b[itych] 400 płacona będzie na św. Jan terażniejszego roku 1798.

Stróż co tydzień do plebanii daje się z majątności lub dworu Rennen nazywającym się, stąd

mil 3.

Takowy raport wiernie napisany, ręką własną podpisuję. Dan w Gołdyngu dnia 12 Februarii roku 1798.

ks. Jan Rotterding

pleban gołdyński mp.

[267]

nr 3

RAPORT O STANIE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO RZYMSKOKATOLICKIEGO W MIEŚCIE LIEBAWA

nazwanym, w Księstwie Kurlandzkim, odpowiadający na wszystkie zapytania dotyczące się tegoż kościoła, wyrażone w ukazie najjaśniejszego cesarza

1264 Rennen – miejscowość niezidentyfikowana, prawdopodobnie łot. Renda lub Mazrenda – obecnie obie miejscowości: Łotwa, nov. Kuldīgas, pag. Rendas.

1265 Uzmaycie, Usmaiten (łot. Usma) – obecnie: Łotwa, nov. Ventpils, pag. Usmas.

1266 Krzyżewicz Ignacy Jakub h. Prawdzic – postać niezidentyfikowana (zob. *Krzyżewiczowie*, [w:] A. Boniecki, *Herbarz*, t. 13, s. 55-58).

całej Rosji pana naszego miłościwego przesłaniem z Departamentu Justic Collegii rzymskokatolickich interesów podług schemma pierwszego.

Kościół parafialny rzymskokatolicki w mieście Liebawa nazwanym, w Księstwie Kurlandzkim, w dystrykcie durbenskim, kolacji książąt kurlandzkich, odległością mil 24 od miasta guberskiego Mitawy. Plebanem tego kościoła jest ksiądz Mikołaj Brix¹²⁶⁷ urodzony w roku 1738 w Księstwie Warmińskim. Po wziętych w seminarium papieskim w Brunsbergu, w kraju pruskim, przyzwoitych stanowi duchownemu filozoficznych, teologicznych i prawa kościelnego naukach wyświęcony na kapłaństwo w r[ok]u 1763. Był wikariuszem przy kościołach parafialnych: mitawskim, liebawskim, allschwangskim, shenenskim przez lat 26½. Roku zaś 1789 otrzymawszy niniejszą liebawską plebanie, urząd plebana odbywa już rok ósmy. Tę jedną tylko posiada plebanie. Przy niej ciągle mieszka. Egzaminów z teologii moralnej odbytych ma zaświadczenia, do pomocy posług duchowych utrzymuje wikariusza księdza świeckiego imieniem Ignacego Charudzkiego¹²⁶⁸ urodzonego w Księstwie Kurlandzkim w r[ok]u 1766, który po odbytych stanowi duchownemu przyzwoitych filozoficznych, teologicznych i prawa kościelnego naukach, w seminarium papieskim w Brunsbergu w kraju pruskim wyświęcony na kapłaństwo w r[ok]u 1795, odbywa urząd wikariusza przy kościele parafialnym liebawskim rok 3ci.

Parafia tego kościoła jest rozległa na mil 4. W niej parafian zawiera się przystępujących do świętej komunii 500.

Nieprzystępujących liczba nie jest pewna z przyczyny już to rozległości parafii, już częstej przemiany miejsc przez parafianów czynionej.

W roku przeszłym od 1 stycznia 1797 do 1 tegoż miesiąca [1798] było w tej parafii ochrzczonych

chłopców 15,

dziewczyń 25,

1267 Brix Mikołaj – ur. w 1738 r. na Warmii, wstąpił do seminarium w Brunsbergu, ord. w 1763 r., wikary w Mitawie, Libawie, Alszwandze i Shenenu (1763-1789), pleban w Libawie (1789-1798); zm. prawdopodobnie w 1798 r.

1268 Charudzki Ignacy – ur. ok. 1766 r. w Kurlandii, wstąpił do seminarium w Brunsbergu, ord. w 1795 r. z rąk bpa Karola Fryderyka von Zehmen, wikary w Libawie (1795-1798), następnie pleban tamże (1798-po 1820), kanonik kolegiaty kurlandzkiej (przed 1809), dziekan dek. kurlandzkiego (przed 1809-po 1820); zm. przed 1825 r. (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 1574, k. 9; LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 151; *Directorium Wilno 1809-1810, 1820*).

[267v]

zmarłych w mieście (którzy po wsiach i dworach umierają, nie bywają wpi-sywani do ksiąg zmarłych parafianów z przyczyny, że się żadne doniesie-nia z miejsc rzeczonych nie czynią).

Mężczyzn 8, 14,
kobiet 6,
Zaślubionych par 17.

Przy kościele parafialnym liebawskim nie ma żadnego beneficjum, żadnej kaplicy ani domu dla ubogich, ani cmentarza dla pochowania ciał umar-łych, tych ciała bywają pogrzebione za miastem, podług wyraźnego rozka-zu zwierzchności.

Przy tym kościele jest szkoła parafialna w domu organistego, który dzieci parafianów uczy czytać, pisać, rachunku wiadomości posiada, kosz-tem plebana bywa on jako organist i dyrektor utrzymywany. Liczba stu-dentów terażniejszą zimową porą 18.

Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpisuję.

Dan w Liebawie, dnia 7 lutego miesiąca 1798 roku.

Nicolaus Brix
parochus Libaviensis mpp.

[268]

Raport

**o funduszach, dochodach i expensach kościoła rzymskokatolickiego
liebawskiego, podług drugiego schem[m]a przyłączonego
zapytaniom umieszczonym w ukazie najjaśniejszego cesarza całej
Rosji pana naszego miłościwego przesłanym z prześwietnego
Departamentu Justic Collegii rzymskokatolickich interesów**

Kościół parafialny rzymskokatolicki liebawski w Księstwie Kurlandzkim fundowany jest 1737 roku od śp. Ernesta Jana¹²⁶⁹ księcia kurlandzkiego. Z powodu tego funduszu był rzeczony kościół, dom plebana, organistego i zakrystianina utrzymywany w stanie przyzwoitym, kosztem skarbu pu-blicznego aż do 1795 roku. Lecz od roku 1795 do niniejszego czasu żadna kościoła, ani zmianowanych domów, reperacja z wielką szkodą i ruiną

1269 Biron Ernest Jan – ur. w 1690 r., książę Kurlandii i Semigalii (1737-1740 i 1763-1769), faworyt carowej Anny, kawaler Orderu Orła Białego; zm. w 1772 r. (Akta wizytacji ge-neralnej, s. 209; *Szlachta polsko-inflancka wobec przełomu. Materiały z dyneburskich akt grodzkich i ziemskich z lat 1764-1775*, opr. B. Dybaś, P.A. Jeziorski, T. Wiśniewski, Toruń 2018, s. 244; G. Manteuffel, *op. cit.*, s. 286-288).

kościół i zmianowanych domów czynioną nie bywa. Kościół liebawski nie ma ani folwarku, ani annuaty zbożowej, ani młynu [!]. Ma tylko sumę pieniężną 1000 talarów albertów¹²⁷⁰ przez troskliwe staranie i przyłożenie się pierwszego plebana tegoż kościoła księdza Jana Franciszka Ksawierego Goldbergera zgromadzoną, przez dawniejszy i niniejszy rząd krajowy kościołowi liebawskiemu na wieczne czasy przyznaną. Tej sumy procentem utrzymywać księdza wikariusza obowiązany jest ksiądz pleban liebawskiego kościoła. Ta rzeczona suma była dawniej u przeszłego książęcia Kurlandii, teraz u szczęśliwie nam panującego najjaśniejszego cesarza całej Rosji pana naszego miłościwego jest lokowaną.

Ma także ten kościół sumę pieniężną 1500 złotych krajowych¹²⁷¹ legowanych od śp. Tomasza Kising¹²⁷² znajdująca się na procencie u sławetnego obywatela Liebawy Stobbe¹²⁷³. Z powodu tego procentu mszy rocznie 36 odprawia się.

Pleban w rocznym dochodzie ma ze skarbu publicznego w talarowej albert-monecie złp 1, [nieczytelne], lecz od 1796 roku, dnia 28 Januarii, aż do końca,

[268v]

do roku 1797 dnia 1 Septembra, otrzymał tylko z przyczyn niewiadomych w Alberts-talarowej monecie złotych osiemset.

Ma także w rocznym dla siebie dochodzie:

Drew do opału sążni szesnaście, siana wozów piętnaście, jednego robotnika każdego tygodnia.

Procent od zmiankowanej sumy 1000 talar[ów] alber[tskich] złp 240.

Procent od zmiankowanej sumy złp 1500 – złp 60.

Za ten procent odprawia mszy dwadzieścia cztery.

Reszta tego procentu 30 złotych dochodu księdzu wikariuszowi, który z powodu tego 12 mszy odprawia. Z dochodów kościelnych za śluby, pogrzeby, dzwonenie z karbonków złp 260.

Suma dochodu złp 1760.

1270 Patagon, talar albertowy – srebrny talar bity w Niderlandach Hiszpańskich za panowania Albrechta VII (1598-1621) i w dużych ilościach przywożony do Rzeczypospolitej przez kupców.

1271 Tzn. złotych polskich.

1272 Kising Tomasz – mieszczanin libawski, kupiec; zm. po 1761 r. (S. Litak, *Akta wizytacji generalnej*, s. 294).

1273 Stobbe – być może Christoph Bartel Stobbe – ur. w 1736 r. w Libawie, tamtejszy kupiec, starszy miejski, asesor sądu, radny i burmistrz tego miasta (1788-1796); w 1761 r. ożenił się z Anną Gertrudą Krumme (1744-1824); zm. w 1805 r. w Libawie (Geanologische Forshungen Herbert Becker, [on-line:] <http://www.deutschbaltische-kaufleute.libau-kurland-baltikum.de/Stobbe-2/stobbe-2.html> – 26 IV 2024).

Z tego ekspens

Sam pleban, żyjąc i utrzymując księdza wikariusza, czeladź domową, wydaje złp 1000

salarium księdzu wikariuszowi złp 100,

organiście złp 160,

zakrystianowi złp 60,

kucharce złp 60,

służebnym złp 100.

Najęcie koni do nawiedzenia chorych, odbywaniu podróży w potrzebach kościoła złp 100.

Na światło, wino i inne kościoła potrzeby 260.

Suma ekspensu złotych 1840.

Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpisuję.

Dan w Liebawie dnia 7 miesiąca lutego 1798 r[ok]u

Nicolaus Brix

parochus Libaviensis mpp.

[269]

nr 4

SCHOENBERG

Kościół parafialny w miasteczku dziedzicznym WW Korfów¹²⁷⁴, w powiecie bowskim, kolacji biskupiej o mil 10 od guberskiego miasta Mitawy odległy. Plebanem jest ks. Adam Kossakowski¹²⁷⁵ kanonik inflantski, nominat sufragan kurlandzki. Urodzony w powiecie pińskim, po wziętych w seminarium wileńskim duchownych naukach w roku 1781 na kapłaństwo poświęcony i do kościoła parafialnego wołpińskiego¹²⁷⁶ aplikowany. Był wikariuszem przez lat 10, a w r[oku] 1791 otrzymawszy plebanię schoenbergską, urząd plebana odbywa rok siódmy. Tę jedną posiada plebanię, przy której ciągle

1274 Korfowie – rodzina przybyła do Inflant w XV w. z Westfalii (*Akta wizytacji generalnej*, s. 4).

1275 Kossakowski Adam Korwin h. Ślepowron – ur. w pow. pińskim (woj. mińskie), wstąpił do jezuitów w Nieświeżu 13 VIII 1771 r., ukończył nowicjat (1771-1773), studiował w Wilnie, ord. w 1781 r. tamże, wikary w Wołpiu (1781-1791), pleban w Szoenbergu (1791-?), bp tytularny Limyra (od 1795), sufragan kurlandzki (1795-1798) i wileński (od 1798), kanonik wileński (od 1810), pleban w Wielkiej Brzostowicy, przebywał stale w Wilnie, pełniąc obowiązki biskupa; zm. 4 V 1828 r. (EWJ 2004, s. 307; LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 238).

1276 Wołpa w diecezji wileńskiej (biał. Боўпа) – obecnie: Białoruś, obw. grodzieński, rej. wołkowyski.

mieszka, ani się oddala, chyba [że] z rozkazu biskupa. Egzaminu z teologii moralnej odprawionego ma attestatum. Do pomocy posług duchownych chowa dwóch wikariuszów księży świeckich zowiących się: Antoni Sendrowicz¹²⁷⁷ i Feliks Sendrowicz¹²⁷⁸ rodem z Księstwa Żmudzkiego, którzy po odbytych w seminarium wileńskim naukach stanowi duchownemu potrzebnych w roku 1786 wyświęceni na kapłanów i aplikowani do tego kościoła. Utrzymują się stale rok 12.

Parafia schoenbergiska dla pomieszanej w większej części religii luterskiej rozległa jest wzdłuż na mil 9, wszerz – na mil 7. Zawiera w sobie parafian przystępujących do świętej komunii około dusz 5000.

Małych nieprzystępujących liczba niewiadoma.

W roku przeszłym od 1 stycznia 1797 do 1 tegoż miesiąca 1798 roku w tutejszym kościele było ochrzczonych

chłopców 139,

dziewczyn 130.

Umarli nie grzebią się przy kościele, ale po różnych mogiłach, bez uwiadomienia plebana, chyba [że] by później inne nastąpiło urządzenie. Zatem liczba onych niewiadoma.

Zaślubionych par 60.

W parafii schoenburgskiej aplikowanych do kościoła znajduje się oratoriów publicznych cztery: bowskie¹²⁷⁹, ozelmujskie¹²⁸⁰, kurmajckie¹²⁸¹ i noworyskie¹²⁸². Do trzech pierwszych co trzeci tydzień dla posługi duchownej zjeżdża jeden wikariusz schoenberski, w ostatnim na tenże koniec dwa razy w roku bywa przytomnym. Wszystkie te posługi kosztem plebana odbywają się bez żadnego udzielnego funduszu i pomocy parafianów.

Przy tym kościele nie ma żadnego szpitala i funduszu na ubogich. Przecież w mieszkaniach plebańskich z jałmużny utrzymuje się dziadów dwóch i bab cztery.

Szkółki parafialne w tej diecezji nie utrzymują się.

1277 Sendrowicz Antoni – brat Feliksa, ur. ok. 1752 r. na Żmudzi, wstąpił do seminarium w Wilnie, ord. w 1786 r. tamże, wikary i wiceprepozyt w Schoenbergu (ok. 1786-1818), kanonik inflancki (przed 1800); zm. ok. 1818 r. (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 238; *Directorium Wilno* 1810, 1819).

1278 Sendrowicz Feliks – brat Antoniego, ur. ok. 1761 r. na Żmudzi, wstąpił do seminarium w Wilnie, ord. w 1786 r. tamże, wikary w Schoenbergu (ok. 1786-1809); zm. w 1809 r. (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 238; *Directorium Wilno* 1810).

1279 Bowsk (łot. Bauska) – obecnie: Łotwa, nov. Bauskas.

1280 Ozelmujża, Ozolmujża, Ozoly, Ekhoj, Eckhof (łot. Ozolaine) – obecnie: Łotwa, nov. Bauskas, pag. Vecsaules.

1281 Kurmajcie, Kurmen (łot. Kurmene) – obecnie: Łotwa, nov. Bauskas, pag. Kurmenes.

1282 Ryga Nowa, Frydrychsztat (łot. Jaunjelgava) – obecnie: Łotwa, nov. Aizkraukles.

Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpisuję. Datt w Schoenbergu 1798 miesiąca Januarii 12/23 dnia.

[270]

Kościół parafialny schoenbergski ekspensem śp. Franciszka de Dolre¹²⁸³ kupca ryskiego na gruncie dziedzicznym WJP Władysława Berka¹²⁸⁴ pułkownika wojsk polskich wymurowany. Ma funduszem nadaną wioskę z dwóch chłopów, annuatę zbożową po purów 20, żyta jęczmienia i owsa, karczmę i annuatę pieniężną po talarów 40 od w[ielmożneg]o Berka legowaną.

Na gruncie przy kościele znajdującym się ku potrzebie domowej wysiewa pleban:

[ż]yta purów 15,

jęczmienia purów 18.

Inne wszelkie ziarno za gotowe pieniądze kupuje się. Łąki funduszowej nie ma. W Litwie najmuje tak dla siebie, jako też dla chłopów swoich.

Na oddzielnym gruncie siedzących chłopów funduszowych 2, wynosi w ogół dusz męskich 17.

Którzy oprócz robocizny żadnego czynszu nie płacą.

Dają po jednym purze żyta, owsa i jęczmienia.

Z karczmy przychodzi arendy złp 1200.

Ani młynu, ani dziesięciny nie ma.

Od sumy funduszowej procentu złp 320.

Od summ przez Komisję przesłał Edukacyjną:

kościółowi schonberskiemu procentu 200.

Z dochodów kościelnych za śluby i podzwonne około 300.

Suma przychodu złp 6020.

Sam pleban, żyjąc, utrzymuje na swoim stole i wszelkiej wygodzie księży wikariuszów dwóch i czeladź domową, którym płaci:

Księżom wikariuszom po złp 300 eff[ici]t złp 600,

1283 Dolre Franciszek van – holenderski kupiec, wspominany w literaturze jako dobroczyńca jezuitów w Kurlandii; zm. 19 XII 1695 r. (*Acta nuntiaturae Polonae*, t. 54, red. P. Zajac, Kraków 2022, s. 87; K. Ogle, Jelgavas „Uzvaras Dievmāte”, *Latvijas Zinātņu akadēmija* 2016, z. 1, s. 69, 84).

1284 Berk (Berg, Borg) von Carmel Władysław h. własnego – syn Jana, katolik, pułkownik JKM, leśniczy knyszyński (przed 1674-1682?), ciwun berżański (1682-1688), kasztelan inflancki (1688-1710); żonaty (1663-1680) z Anną Marią Koszkielówną (von Koschkull; zm. 1680) oraz z Konstancją von Lüdinghausen Wolffówną (od 1682); zm. bezpotomnie przed 21 VI 1710 r. (R. Mienicki, *Berg Berk (Berg von Carmel) Władysław Franciszek*, PSB, t. 1, s. 451; *Urządnicy*, t. 3, s. 86, 319; t. 9, s. 126, 214).

organiście oprócz wygody złp 200,
 zakrystianowi oprócz ordynarii złp 100,
 kucharzowi ditto 240,
 gospodyni ditto 80,
 furmanowi ditto 100,
 ogrodnikowi ditto 160,
 chłopcom 2 na posłudze księży odbywających misje do czterech orato-
 riów ditto 160,
 parobkom 3 z odzieniem ditto 240,
 dziewczkom 3 z odzieniem 150,
 pastuchowi z odzieniem 50¹²⁸⁵.
 Podatku kurlandzkiego w tym roku zapłaciłem 325.
 Wosk, łój, wino, reperacje organu, zegara, okien¹²⁸⁶, dachu i tynku oraz
 dalszych mobiliów kościelnych corocznie około 860.
 Za najęcie lasu na drew sążni 50 złp 400.
 Najęcie łąki do utrzymania koni 10 – [złp] 480.
 Latus eff[ici]t złp 4085.

[270v]

Transport lateris złp 408,5
 Opłata rzemieślników, szewca, krawca, kowala, stolarza, stelmacha, ry-
 marza wynosi corocznie do złp 400.
 Dochodu było złp 6020.
 Ekspensu złp 4485.
 Więc zostaje dochodu złp 1535,
 tak na potrzeby samego plebana, jako też na opędzenie reszty domo-
 wych potrzeb.
 Przy tym kościele żadnej fundowanej altarii nie ma ani żadnego fun-
 duszu na szpital.
 Takowy raport własną podpisuję ręką. Datt w Schönbergu 1798 miesiąca
 Januarii 12/23 dnia.
 Ks. Adam Kossakowski
 K[anonik] I[nflancki], N[ominat] Suffn (sufragan) kurl[andzk]i mpp.

1285 W oryg. spis pracowników opatrzony jest napisanymi ukośnie słowami: *czeladzi domowej*.

1286 W oryg. słowo dopisane później.

[271]

nr 5

**RAPORT O KOŚCIELE PARAFIALNYM ALSZWANSKIM
RZYMSKOKATOLICKIM WEDLE NAKAZU
PRZEŚWIETNEGO DEPARTAMENTU**

Kościół parafialny w dobrach dziedzicznych najjaśniejszego imperatora w powiecie gołdyńskim kolacji przes[z]łej biskupiej, o mil 21 od miasta guberskiego Mitawi [!], fundowane od grafa Ulrika Szweryn[a] w roku 1634.

Pleban jest ks. Karol Burzyński¹²⁸⁷ urodzony w Mitawie, po wziętych w seminarium w Brunsberku duchownych naukach w roku 1752 na kapłaństwo wyświęcony był. Wikariuszem przy kościele parafialnym mitawskim przez rok jeden, a potem w Lehnach. W roku 1760 otrzymawszy plebanię alszwanską urząd plebana odbywa lat 38.

Parafia alszwanska rozległa jest na mil 5 wzdłuż i pięć w szerokości, zawiera w sobie parafianów przystępujących do świętej komunii 3000. Małych nieprzystępujących nie mogą wiedzi[e]ć.

W roku przeszłym od pierwszego stycznia [!] 1797 do pierwszego tego miesiąca 1798 w parafii tej było ochrzczonych:

c[h]łopców 86,
dzi[e]wczyn 91,
umarłych menczyn [!] 48,
kobiet 36,
zaślubionych par 56.

[271v]

W parafii alszwanskiej [!] jest kaplica prywatna w Felixbergu¹²⁸⁸ przy Morzu Baltickim [!], gdzie co czwartej niedzieli nabożeństwo się odprawuje. Przy alszwanskim kościele nie ma mieszkania dla ubogich ani sz[k]oły parafialnej.

O funduszu

Kościół parafialny alszwanski ma funduszem nadaną rolę przy plebani. Annuatę: zboże: żyta 56 purów, jęczmienia 56 purów, owsa 56 purów i 82 talari byte [!]. Na prowizji zaś 775 talari byte.

1287 Burzyński (Burzyński) Karol – ur. w 1728 r. w Mitawie, ukończył seminarium w Brunsbergu (1745-1752), ord. w 1752 r., wikary w Mitawie, Lehnem, pleban w Alszwandze (1760-1798); zm. prawdopodobnie w 1798 r. (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 114; S. Litak, *Akta wizytacji generalnej*, s. 269, 272).

1288 Felixberg (łot. Jūrkalne) – obecnie: Łotwa, nov. Ventspils, pag. Jūrkalnes.

Przy plebanii jest grunt, na którym ku własnej potrzebie pleban wysiewa:
żyta purów 44,
jęczmienia purów 28,
owsa purów 28,
pszenicy purów 2,
grochu pur 1.
Siana zbiera wozów 100.

Na reszcie gruntu siedzy [!] pod[d]anych gospodarzy 6.
Wogoł [!] dusz męskich 53.
Którzy oprócz robocizny płacą czynszu każdy: 2 talari byte,
żyta purów 2,
jęczmienia purów 2,
owsa purów 2,
owce 1,
jagnię 1.
Od sumy funduszowej procentu talari byte 46 – 16 fecz[it]¹²⁸⁹.

[272]

Ofiara: talari byte 12.
Suma dochodu talari byte 153.

Z tego ekspens.

Sam pleban, żyjąc, utrzymuje na swoim stolie [!] i [we] wszelkiej wygo-

dzie księży wikariuszów i czeladź domowi¹²⁹⁰, którym płaci:

każdemu księdzu po 25 talari = 50 talari byte

zakrystianowi 6 [talari byte],

czeladzi dwornej, jako to:

kucharce 14 [talari byte],

parobkowi 6 [talari byte].

Na wino i inne kościelne potrzeby 17.

Ekspensu 93 talari byte.

Remanent 60 talari byte.

Takowy raport wiernie napisani ręką własną podpisuję. Dan w Alszwangu
27 lutego 1798 roku.

Ks. Karol Burzyński
pleban alszwanski

¹²⁸⁹ Odczyt niepewny.

¹²⁹⁰ W oryg.: *domowi*.

RAPORT O STANIE KOŚCIOŁA PAROCHIALNEGO ALTENBURSKIEGO

z odpowiedzią na wszystkie zapytania dotyczące się tegoż kościoła wyrażone w ukazie najjaśniejszego cesarza całej Rosji pana naszego miłościwego z Departamentu Justic Collegii rzymskokatolickich interesów.

Kościół parafialny altenburski we¹²⁹¹ wsi Altenburg nazwanej, w dystrykcie durbenskim, w dziedzicznych niegdyś dobrach altenburskich WJmć pana Ottona Ernesta Rappe¹²⁹² oboźnego wojsk polskich, a teraz do WJmcia pana Grzegorza Lieven¹²⁹³ porucznikowicza sposobem przedajnym należących fundowany od wspomnianego WJmcia pana Ottona Ernesta Rappe w roku 1726, odległością mil 24 od miasta guberskiego Mitawy.

Pleban tego kościoła jest ksiądz Andrzej Franciszek Lingnau¹²⁹⁴, rodem warminczyk, po odbytych w seminarium papieskim w Brunsbergu, w Prussiech [!], stanowi duchownemu przyzwoitych nauk poświęcony na kapłaństwo w r[ok]u 1774. Był wikariuszem przy kościołach parafialnych liebawskim i alschwanskim przez lat 3 i miesiący 9. Był mansjonariuszem sehnenskim od roku 1778 aż do 1794. W tymże samym roku otrzymał niniejszą plebanię altenburską, odbywa urząd plebana już rok 4.

Tę jedną tylko posiada plebanię i przy niej ciągle mieszka. Egzaminów z teologii moralnej odprawionych ma zaświadczenia, do pomocy posług duchownych żadnego nie utrzymuje wikariusza, gdyż nigdy przy tym kościele nie był utrzymywany wikariusz.

Parafia altenburska jest rozległa na mil około 5, zawiera w sobie parafian przystępujących do pierwszej komunii 283, małych nieprzystępujących 23.

1291 W oryg.: *w we*.

1292 Sugestia, jakoby miał to być: Rappe Otton Ernest – syn Henryka, rozpoczął służbę wojskową w 1660 r., podpułkownik (1673), pułkownik (1674), generał major (od 1683), stolnik inflancki (1684-1692), oboźny wojsk polskich; zm. w 1701 r. Jak jednak widać, nie żył już w 1726 r. Fundacji w tymże roku dokonał jego syn Henryk Otton, właściciel dóbr Stroocken w Kurlandii; żonaty z Anną Marią, dziedziczką Altenburga i Ilmagen (Aкта wizytacji generalnej, s. 208; M. Wagner, Rappe (Rapp, Rappen) Otton Ernest, PSB, t. 30, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódź 1987, s. 592-594).

1293 Lieven Grzegorz von – postać niezidentyfikowana.

1294 Lingnau (Lignau) Andrzej Franciszek – ur. w 1750 r., wstąpił do seminarium w Brunsbergu, ord. w 1774 r. z rąk bpa Karola Fryderyka von Zehmen, wikary w Libawie, Alszwandze, mansjonarz przy kościele w Lehnien, administrator w Altenburgu (1794-po 1800); zm. przed 1809 r. (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 176).

W r[ok]u przeszłym od pierwszego stycznia 1797 do pierwszego tegoż miesiąca 1798 w parafii tej było ochrzczonych:

chłopców 17,
dziewczyn 20. Suma ochrzczonych 37.

[273v]

umarłych mężczyzn 3
kobiet 7, suma umarłych 10.
zaślubionych par 3.

Kościół altenburski nie ma żadnego osobnego beneficjum, żadnego folwarku, żadnej w tym karczmy – ma tylko gru[n]tu zawierającego w sobie dla własnej potrzeby plebana wysiewu:

żyta purów 16,
pszenicy ditto 4,
jęczmienia ditto 14,
owsa ditto 6,
grochu ditto 1½,
siana zbiera wozów 50.

Na reszcie gruntu kościelnego znajduje się poddanych dwóch, których powinnością jest wszelką robociznę około gruntu plebańskiego odbywać, co drugi tydzień robotnika konnego i robotnicę pieszą przysyłać do plebanii, każdy z nich płaci rocznego czynszu złotych 6. Oprócz namienionej robocizny i czynszu dają jeszcze obydwu wspólnie zbożem:

żyta pur 1,
jęczmienia ditto 1,
owsa ditto 1,
owiec sztuk 2,
gęsi ditto 4,
kur ditto 6,
pieńki¹²⁹⁵ lnianej funtów 4,
powrozów do uwiązywania bydła 10.

Do parafii altenburskiej [!] należy kaplica prywatna znajdująca się w mieście Hasenpothen¹²⁹⁶ nazwanym, w dystrykcie piltynskim. W tej kaplicy bywa utrzymywane – każdej szóstej niedzieli następuje – nabożeństwo

1295 Pienka – wyrobiona konopia, włókno konopne.

1296 Hasenpoth, Hazenpot (łot. Aizpute) – obecnie: Łotwa, nov. Dienvidkurzemes.

przez księdza plebana altenburskiego jako hasenpothenskiego misjonarza. Kaplica zawiera się w

[274]

domie uczynionym od śp. księdza Juliusza Grühnera¹²⁹⁷ kanonika piltynskiego, który rzeczoną kaplicę na wieczne czasy, a [!] ogrodem, łąki kawałem, stajnią i wozowienką do niej należące, kościołowi altenburskiemu legował.

Część domu tego bywa drugim najmowaną za talarów albertów 31, które pieniądze bywają obracane przez księdza plebana na reperację tegoż domu. Obojej płci osób zawiera się w tej kaplicy więcej nad 80.

Przy kościele altenburskim ani mieszkania dla ubogich, ani szkół parafialnych nie ma. Ma ten kościół sumę pieniężną czerwonych złotych 200 funduszem legowaną od śp. J[ózefa] Kossakowskiego biskupa inflant-skiego i kurlandzkiego, ma także sumę 300 talarów albertów legowaną od śp. księdza Jana Krausa¹²⁹⁸ plebana altenburskiego.

Pleban kościoła altenburskiego ma w rocznym przychodzie:
z sumy zmianowanej funduszowej złp 388 szó[staków] 4½,
z tego powodu odprawuje mszy 68,
z drugiej sumy zmianowanej legowanej złp 72,
z tego powodu odprawuje mszy 36,
zbożem różnego rodzaju około purów 376,
z tego zboża częścią sprzedanego przychodzi złp 1580,
za najmowanie części zmianowanego hasenpothenskiego domu złotych 124,
czynszu od 2 poddanych kościelnych złotych 12,
za zboże z dziesięciny zebrane złotych 81 szó[staków] 3,
w nagrodę szkody wyrządzonej z powodu przywłaszczenia sobie przez protestantów kościoła filialnego grossillmagenskiego należącego do altenburskiego kościoła złp 96,
z różnych kościelnych dochodów, jako to za śluby, pogrzeby złp 60.
Suma dochodu złp 2414 szó[staków] [7½].

1297 U Litaka: Grűnner Juliusz – szlachcic (s. 218, 233 – bez życiorysu). Być może więc: Gűnner Joachim – syn Joachima i Katarzyny, ur. ok. 1680 r. w Królewcu, wstąpił do seminarium w Brunsbergu, ord. w 1704 r., wikary w Żukowie (dek. Gdańsk, diecezja włocławska), prepozyt w Mitawie, archidiakon i oficjał diecezji inflanckiej ok. połowy XVIII w.; zm. w 1718 r. (Akta wizytacji generalnej, s. 206 i in.).

1298 Kraus Jan – pleban w Altenburgu; zm. przed 1798 r., postać niezidentyfikowana.

[274v]

Z tego ekspens

Sam pleban, żyjąc przy wygodzie przyzwoitej, utrzymując przy wszelkiej wygodzie 9 osób w domu plebańskim, wydaje złp 1380.

Kantorowi kościelnemu złp 60,

kucharce złp 60,

innym 7 osobom wespół złp 129 szó[staków] 3,

a na światło, wino i inne kościoła potrzeby złp 59.

Suma ekspensu złp 1688 szó[staków] 3.

Dochodu było złp 2414 szóst[aków] 2½.

Ekspensu złp 1688 [szóstaków] 3.

Pozostaje dochodu złp 725 [szóstaków] 4½.

Takowy raport wiernie napisany ręką własną¹²⁹⁹ podpisuję. Dan w plebanii altenburskiej dnia 30 Januarii w roku 1798.

Andreas Franciscus Lingnau
parochus Altenburgensis et missionarius Hasenpothensis mpp.

[275]

nr 7

RAPORT O KOŚCIELE PARAFIALNYM LEHNENSKIM

Kościół parafialny murowany, oddzielnie ufundowany, przy którym plebania i karczma dworna. W dobrach dziedzicznych Lehnien zwanych w terażniejszej dziedzicznej posesji Wjmsć pana Fryderyka Gottharda Korffa¹³⁰⁰ szlachcica kurlandskiego, w powiecie piltinskim. Kolacji tychże dóbr dziedziców o mil szesnaście na zachód słońca od miasta guberskiego Mitawy.

1299 W oryg. słowo powtórzone.

1300 Prawdopodobnie: Korf Fryderyk Mikołaj – syn Karla, generał wojsk rosyjskich, ur. 5 IV 1773 r., brał udział w tłumieniu powstania kościuszkowskiego (1794), gdzie za zasługi podczas szturmie Pragi otrzymał Order św. Jerzego IV st., dowodził brygadą kawalerii w IV dywizji w bitwie pod Ławą Pruską (za to Order św. Jerzego III st.), w 1809 r. brał udział w wojnie austriacko-francuskiej, generał adiutant (1810), podczas wojny 1812 r. dowodził II korpusem kawalerii pod Borodino i Krasnym, w 1813 I korpusem pod Kaczawą i Lipskiem; zm. 11 VIII lub IX 1823 r. (*Словарь русских генералов, участников боевых действий против армии Наполеона Бонапарта в 1812-1815 гг.*, t. 7, Российский Архив. История Отечества в свидетельствах и документах XVIII-XX вв. 1996, s. 432).

Plebanem jest ksiądz Stanisław Alojzy Adamkowicz¹³⁰¹ urodzony w powiecie upitskim. Po wziętych w seminarium papieskim w Brunsbergu duchownych nauk w roku 1776 na kapłaństwo wyświęcony. Był wikariuszem przy kościele parafialnym w Mitawie rok jeden, w Allschwangu lat trzy, w Lipawie lat dwie, w Schönbergu z ekskursją na misję apostolską lat dziewięć. W roku 1792 otrzymawszy plebanie lehnenską, urząd plebana odbywa rok szósty i tę jedną posiada plebanie, przy której ciągle mieszka. Egzaminu z teologii moralnej odprawionego ma attestatum. Do pomocy posług duchownych chowa wikariusza księdza świeckiego Jana Bonawentury Kобрzyńskiego¹³⁰² rodem ze Żmudzi, powiatu telszewskiego, który po odbytych w seminarium krasławskim¹³⁰³ naukach stanowi duchownemu potrzebnych w roku 1777 wyświęcony. Był wikariuszem w Inflandtach [!] przy kościele parafialnym lucinskim¹³⁰⁴ lat dwie, stalerowskim¹³⁰⁵ – lat cztery. Per commendam officiosam¹³⁰⁶ kościół jasmuyski¹³⁰⁷ utrzymywał lat dziewięć. Cum dimissorialibus¹³⁰⁸ na Żmudzi, przy kaplicy aleksandryjskiej¹³⁰⁹ w parafii szkudskiej [!] lat cztery. Teraz za pozwoleniem JOJmść księcia biskupa żmudzkiego przy kościele lehnenskim rok trzeci zaczyna.

Przy tym kościele nie ma żadnego osobnego beneficjum.

1301 Adamkowicz Stanisław Alojzy – ur. 8 V 1753 r. na Żmudzi, w pow. upickim, uczęszczał do sześciu niższych klas w Mitawie, wstąpił do seminarium w Brunsbergu (1773), święcenia niższe 21 IX 1771 r. we Frauenbergu z rąk bpa Karola Fryderyka von Zehmena, prezbiterat w 1776 r. z rąk nuncjusza Jana Andrzeja Archettiego, skierowany do diecezji inflanckiej, wikary w Mitawie (1776-1777), w Alszwandze (1777-1780), w Libawie (1780-1782), w Szoenbergu z misjami w Kurlandii i Inflantach Szwedzkich (1782-1791), pleban w Lehnen (28 V 1792-po 1800); zm. przed 1808 r. (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 206-208).

1302 Kобрzyński Jan Bonawentura – ur. na Żmudzi, w pow. telszewskim, wstąpił do seminarium w Krasławiu, ord. w 1777 r. w Wilnie (tyt. kan. wik. w Lucynie), wikary w Lucynie (1777-1779), Stalerach (1779-1783), komendarz w Jasmuży (1783-1792), kapelan w Aleksandrii (par. Szkudy, Żmudź, 1792-1796), wikary w Lehnen (1796-1798), wikary w Alszwandze (1798-po 1800), wikary Biguscensis (przed 1809-1811), w Uszpolu (1811-1813); zm. w 1813 r. (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 115; *Directorium Wilno* 1810-1814).

1303 Krasław (łot. Krāslava) – obecnie: Łotwa, nov. Krāslavas.

1304 Lucyn, Lucin (łot. Volkenbergas pils) – obecnie: Łotwa, nov. Rēzeknes, pag. Mākonkalna.

1305 Stalerowszczyzna (łot. Stoļarovo) – obecnie: Łotwa, nov. Ludzas, pag. Zaļesjes.

1306 Łac. jako komendarz.

1307 Jasmujża (łot. Aizkalnes) – obecnie: Łotwa, nov. Preiļu, pag. Aizkalnes.

1308 Łac. za zwolnieniem (tnz. zgodą biskupa na wyjazd z diecezji).

1309 Kaplica w Aleksandrii w parafii szkudzkiej to dawniej wieś Trujkiny, na wschód od Szkudów (zob.). Nazwa Aleksandria pochodzi od fundatora Aleksandra Sapiehy. Aleksandria (lit. Aleksandrija) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki (V Ju-zumas, *Žemaičių vyskupijos*, s. 402).

[275v]

Parafia lehneńska zawiera się w tychże dobrach oddanych religii katolickiej i przychożych¹³¹⁰ ludzi do pół mili rozległych. Ekskursje zaś bywają do mil pięć i dalej.

Parafian przystępujących do komunii świętej znajduje się w ogół z rozbłąkanymi do 500 dusz. Małych nieprzystępujących do [komunii] 112 dusz.

W roku przeszłym od pierwszego stycznia 1797 aż do pierwszego tegoż miesiąca 1798 w parafii było ochrzczonych

chłopców 32,

dziewcząt 29, 61,

umarłych, ile ich do metryk poddano:

mężczyzn 3, 6

kobiet 3,

zaślubionych par 14.

W parafii lehnenskiej nie ma ani kaplicy, ani szkół, ani szpitala.

Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpisuję. Dan powtórnie w plebanii lehnenskiej dnia 16 lutego 1798 roku.

Ksiądz Stanisław Aloyzy Adamkowicz
pleban lehnenski mpp.

[276]

RAPORT O FUNDUSZU, DOCHODACH I EKSPENSACH KOŚCIOŁA LEHNENSKIEGO

Kościół parafialny lehnenski przywrócony do religii katolickiej od bywszego dziedzica dóbr lehnenskich WJmść pana Ernesta Fromholda ab Osten de Saken¹³¹¹ w roku 1722. Pod protekcją Augusta II¹³¹² króla polskiego poddany i przyjęty w roku 1723. Od JWJmć księdza Krzysztofa z Słupow Szembeka¹³¹³ naówczas biskupa kujawskiego, a potem prymasa Korony

1310 Prawdopodobnie od słowa *prichoży* określającego ludzi bez stałego miejsca pobytu.

1311 Osten-Sacken Ernst – postać niezidentyfikowana.

1312 August II Mocny – ur. 12 V 1670 r. w Dreźnie, król Polski (1697-1706, 1709-1733); zm. 1 II 1733 r. w Warszawie.

1313 Szembek Krzysztof Antoni h. własnego – ur. 25 III 1667 r. w Szczepanowie, uczył się na Akademii Krakowskiej, następnie w Rzymie, po powrocie do kraju ord. w 1692 r.,

Polskiej, po zakupieniu dóbr lehnenskich i ustąpieniu ich dla biskupstwa kurlandskiego w roku 1735 ten kościół funduszem opatrzony, którym do pięciu włók inflandskich, w Kurlandyi zwyczajnych, gruntu wyznaczono. Takżę annuatę do czterdziestu talarów bitych holenderskich ze dworu lehnenskiego na utrzymanie wikariusza i inne potrzeby kościelne. Przy wolności lasu i młynu dwornego na potrzebę plebana, jako też oswobodzeniu plebana z ludźmi do niego należącymi od wszelkich podatków i ciężarów w spokojnych i wojennych czasach. Takowy fundusz przy rekuperacji¹³¹⁴ dóbr lehnenskich przez JWJmść pana Otthona Hieronima de Osten Sakena¹³¹⁵ sędziego piltynskiego, a terażniejszego konsyliarza najjaśniejszego imperatora całej Rosji pana naszego miłościwego punktami ugodliwymi został obwarowany i dekretem sądu kompromisyjnego w Warszawie roku 1777 dnia 3 czerwca zabezpieczony. Lecz gdy podczas tradycji tych dóbr w posesję pomienionego WJmść pana Sakena grunta kościelne niepewnymi znakami oznaczono i innych punktów dokładnie nie określono, po dziś dzień cały prawie fundusz w ekspensownym procederze zostaje.

Jednak przez sześćioletni proceder oswobodził pleban do dwóch włók inflandskich gruntów, na którym ku własnej potrzebie wysiewa:

żyta purów do 30,
pszenicy letniej 3,
jęczmienia 18,

[276v]

owsa purów 10,
grochu 1,
siana zbiera kolasników do 70.

Na reszcie gruntu siedzi poddanych ciągłych gospodarzów 6, przy których znajduje się dusz męskich 26.

Czynszowych nie ma, prócz wolnych służebnych i kątników dusz 25.
W ogóle dusz męskich 51.

kanonik kujawski, deputat na Trybunał Główny Koronny (1695, 1696), kanonik przemyski (od 1699), warmiński (od 1703), gnieźnieński (od 1708), opat komendatoryjny benedyktynów w Mogilnie (od 1708), biskup inflancki (1711-1716), kanonik warszawski (od 1711), proboszcz kapituły warmińskiej (od 1711), biskup poznański (1716-1719), kujawski (1719-1739), odznaczony Orderem Orła Białego (1736), opat benedyktynów w Tyńcu (od 1739), arcybiskup gnieźnieński i prymas Polski (1739-1748); zm. 6 VII 1748 r. w Łowiczu (K. Kuras, *Szemбек Krzysztof Antoni*, PSB, t. 48, Warszawa-Kraków 2012-2013, s. 81-89).

1314 Rekuperacja – ponowne nabycie, odzyskanie.

1315 Osten-Sacken Otton Hieronim – postać niezidentyfikowana.

Poddani ciągli oprócz robocizny około krescencji płacą od dymu po złotym polskim jednym – facit złp 6.

Dają zboża po purze lipawskim jednym facit 6.

Jęczmienia po purze i dwa sieki¹³¹⁶, których 6 w purze, facit 8.

Owsa po purze facit 6,

[o]wca jedna facit sztuk 6,

jagnię jedne – facit 6,

gęś jedną facit 6,

kurcząt po 4 [facit] 24.

Przędzy lnianej po funtów 8 facit 48,

lnu czesanego po funtów 6 [facit] 36,

chmielu po funcie jednym [facit] 6,

szynki po funtów 10 [facit] 60,

wór jeden [facit] 6,

słomy kulowej po pół kopy facit kop 3,

powrozów do wiązania bydła po 5 [facit] 30.

Z dworu lehnskieskiego annuaty złp 360.

Z dochodów kościelnych za śluby, pogrzeby, chrzty etc. do 80.

Z krescencji i innych obrotów gospodarskich koło złp 1200.

Suma przychodu złp 1646.

Z tego ekspens

Sam pleban żyjąc, utrzymuje na swoim stole i wszelkiej wygodzie księdza wikariusza jednego i czeladź domową, którym płaci:

księdzu Janowi Bonawenturze Kobrzyńskiemu złp 240,

ekonomowi panu Michałowi Hieronimowi Horaimowi [!]¹³¹⁷, który razem funkcję śpiewaka w niedostatku organów odbywa złp 160,

małżonce jego jako gospodyni i kucharce złp 100,

słudze Jakubowi Tulewiczowi¹³¹⁸, który razem i stangretem, [złp] 96,

chłopcowi, który razem i zakrystian, prócz odzienia [złp] 80,

na światło, wino i inne potrzeby kościelne [złp] 197.

Za duszę fundatora co tydzień dwie msze św. odprowadzają się.

Suma ekspensu złp 873.

Dochodu było złp 1646.

Ekspensu [było złp] 873.

Więc zostaje dochodu złp 773.

1316 Sieki – miara objętości zawierająca w sobie sześć garncy, stosowana prowincjonalnie, nad Dźwiną. Według *Słownika wileńskiego* cztery sieki stanowiły pur.

1317 Horaim (Horain?) Michał Hieronim – postać niezidentyfikowana.

1318 Tulewicz Jakub – postać niezidentyfikowana.

Przy tym kościele nie ma żadnego innego funduszu ani legacyjnej sumy.
Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpisuję.
Dan powtórnie w plebanii lehnenskiej dnia 16 lutego 1798 roku.

Ksiądz Stanisław Aloyzy Adamkowicz
pleban lehnenski mpp.

[277]

nr 8

**RAPORT O KOŚCIELE PARAFIALNYM
RZYMSKOKATOLICKIM SEHMENSKIM W KURLANDII
WEDLE UKAZU PRZEŚWIETNEGO DEPARTAMENTU**

Kościół parafialny sehmski na wsi w dobrach dziedzicznych wielmożnego Jmci pana barona Jerzego Filips de Lieven¹³¹⁹ w Kurlandii, w powiecie tukumskim, o mil dziesięć od miasta guberskiego Mitawy sytuowany. Fundowany w roku 1748 od dziada terazniejszego p[ana] wielmożnego pana Liewena. Od tegoż wyż pomienionego jest i kaplica w rumie¹³²⁰ dwornym do Sehm należąca w Dursupen¹³²¹ nazwanym założona, w której każdego czwartego tygodnia nabożeństwo się odprawuje. Prócz kościoła sehmskiego i kaplicy dursupskiej jest jeszcze kościół nowy, murowany, od ojca terazniejszego W Pana Liewena w Liewenchoffie¹³²² fundowany¹³²³, ale jeszcze niepoświęcony, w którym gdy się kościółek lehnenski stary, drewniany zrujnuje¹³²⁴, ma nabożeństwo religii rzymskokatolickiej odprawować się.

Parafia sehmska rozległa jest na mil pięć, zawiera [w] sobie parafian do świętej komunii przystępujących z górą 260. A nieprzystępujących dzieci liczba jest niewiadoma, ponieważ parafianie pod różnym państwem¹³²⁵ mieszkają.

W roku przeszłym 1797 od 1 stycznia do pierwszego tegoż miesiąca roku terazniejszego 1798 od parafii tej było ochrzczonych
chłopców 32,
dziewczyn 27,
ogólnie 59.

1319 Lieven Jerzy Filip von – postać niezidentyfikowana.

1320 Rum (niem.), tu: pokój, pomieszczenie.

1321 Dursupen – miejscowość niezidentyfikowana.

1322 Liewenchoff (łot. Līvāni) – obecnie: Łotwa, nov. Līvānu.

1323 W oryg. słowo dopisane później.

1324 W oryg. po tym słowie następuje powtórzone się.

1325 Tzn. zarówno w dobrach szlachty katolickiej, jak i protestanckiej.

Umarłych mężczyzn, kobiet, liczba ich nie jest wiadoma, bo przy kościele się nie chowają.

Zaślubionych par 22.

[277v]

Rządca tego kościoła i parafii jest ksiądz Rajmund Narbutt¹³²⁶ urodzony na Żmudzi. Po wziętych w seminarium brunsberskim w Warmii duchownych naukach w roku 1790 dnia¹³²⁷ 14 miesiąca Nowembra na kapłaństwo wyświęcony. Był wikariuszem przy kościele parafialnym lipawskim przez półtrzecia roku, przy kościele parafialnym alszwanckim także w Kurlandii leżącym do pięciu lat. W roku zaś 1797 dnia 25 miesi[ca] grudnia otrzymawszy rząd parafii sehmskiej, urząd plebana odbywa, przy której ciągle mieszka. Egzaminu z teologii moralnej odprawionego ma attestatum.

Do pomocy i posług duchownych żadnego nie chowie wikariusza.

[278]

O funduszu

Cały fundusz plebanii sehmskiej składa się z przeznaczonej od fundatora annuaty corocznie ze dworu oddawać się повинnej, jako to:

[p]szenicy purów 4,
[ż]yta purów 20,
mniejszego żyta pur[ów] 3,
dobrego jęczmienia p[urów] 2,
mniejszego jęczm[ienia] p[urów] 20,
owsa p[urów] 30,
słodu p[urów] 40,
krup jęczmienn[ych] p[urów] 2,
grochu purów 3,
soli lif[lanckich] funtów 12,
chmielu lif[lanckich] funtów 3,
łojowych świec lif[lanckich] funtów 2,
masła faski 2,
gomółek¹³²⁸ 120,
wołu karmnego 1,

1326 Narbutt Rajmund – ur. na Żmudzi, wstąpił do seminarium w Brunsbergu, ord. 14 XI 1790 r., wikary w Libawie (1790-1791), Alszwandze (1791-1797), pleban w Sehmen (25 XII 1797-?); zm. przed 1809 r. (*Directorium Wilno* 1809).

1327 Po tym wyrazie powtórzone i przekreślone słowo *dnia*.

1328 Gomółka – ser biały twarogowy.

karmnych wieprzów 4,
baranów 4,
gęsi 6,
kaczek 12,
indyków 6,
kurów 20,
jajek 120,
talarów bitych 100,
na wino i воск talarów bitych 10.

Prócz tego 2 krowy do dojenia, para koni i wszelkie pojazdy, takóž stróž [i] stróžówka tygodniowa daje się ze dworu.

Rządca tego kościoła z tej annuaty żyjąc, utrzymuje kucharkę i chłopca, resztę ludzi kościołowi posługujących dwór opłaca.

Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpisuję. Dan w Sehmach dnia 1 miesiąca Januarii roku 1798 ksiądz Rajmund Narbutt rządca kościoła sehmenskiego.

[279]

nr 9

**RAPORT O KOŚCIELE PARAFIALNYM
RZYMSKOKATOLICKIM [BERŻEŃSKIM]
WEDŁE UKAZU PRZEŚWIETNEGO DEPARTAMENTU**

Kościół parafialny berżeński fundowany w roku 1684 od dziada teraźniejszego posesora JW Wilhelma de Lieven¹³²⁹ konsyliarza JJMc i w dobrach dziedzicznych WJMc pana barona Jerzego Filippa de Lieven leży na wsi w Kurlandyi, w powiecie doblenskim, o mili pół trzeciej od miasta guberskiego Nitawy [!].

Rządcą tego kościoła i parafii jest ksiądz Filipp Rhanaeus¹³³⁰ urodzony w Kurlandyi, w tymże powiecie, po wziętych w seminarium braunsbergskim [!] w Warmii duchownych naukach, w roku 1783 dnia 2 Februarii na

1329 Lieven Wilhelm de – postać niezidentyfikowana.

1330 Rhanaus (Rhanaeus) Filip – ur. w 1759 r. w Auzenburgu (Kurlandia), uczył się w Mitawie, wstąpił do seminarium w Brunsbergu, ord. 2 II 1783 r. (we Fromborku?) z rąk bpa Karola Fryderyka von Zehmen, wikary w Mitawie (ok. 1783-1789), w Alszwande (ok. 1789-1793), mansonarz pleban w Livenbersen (19 VII 1793-po 1814), pleban w Lehnen (przed 1817-1831), dziekan kurlandzki (ok. 1820-1831); zm. 18 I 1831 r. (LVIA,

kapłaństwo wyświęcony, był najprzód wikariuszem przy kościele parafialnym miasta guberskiego w Nitawie [!]

[279v]

przez lat 6 i miesięcy 6, po tym w tymże stopniu przy kościele parafialnym alszwangskim przez lat 4, w roku dopiero 1793 otrzymawszy mansjonarstwo bersenskie, urząd plebana odbywa rok piąty. Przy tej parafii ciągle mieszka. Egzaminu z teologii moralnej odprawionego ma attestatum. Do pomocy posług duchownych żadnego nie chowa wikariusza.

Parafia berżenska rozległa jest na mil 4.

Zawiera w sobie parafian do świętej komunii podczas Wielkiejnocy przyjmujących koło 600. Małych nieprzystępujących liczba jest niewiadoma. W roku przeszłym 1797 od 1 stycznia do pierwszego tegoż miesiąca roku 1798 było w tej parafii ochrzczonych:

chłopców 42,
dziewczyń 26, 68,
umarłych mężczyźn 9, 16,
[umarłych] kobiet 7,
zaślubionych par 21.

Przy tym kościele jest dla ubogich szpital, w którym ze skarbu dwornego żywi się dziadów 5, bab 9.

[280]

O funduszu

Na utrzymanie księdza przeznaczona jest funduszem annuata zbożowa i pieniężna, która corocznie ze dworu dochodzi, jako to:

pszenicy purów 4,
żyta purów 20,
żyta mniejszego purów 3,
jęczmienia purów 2,
jęczmienia mniejszego purów 20,
owsa purów 30,
słodu purów 40,
krup jęczmiennych purów 2,
grochu purów 3,
soli lif[lanckich] funtów 3,

f. 604, ap. 1, b. 1574, k. 9; LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 69-70; *Directorium Wilno 1810-1814, 1817, 1819-1820, 1826-1831*).

świec łożowych lif[lanckich] funtów 2,
masła fasek 2,
syrów gomółki nazwanych 120,
wołu karmnego 1,
wieprzów karmnych 4,
baranów 4,
gęsi 6,

[280v]

kaczek 12,
indyków 6,
kurów 20,
jajec 120,
pieniędzmi talarów bitych 100,
na wino do kościoła t[alarów] bitych 5,
wosku do kościoła lif[lanckich] funtów 2,
świec mniejszych woskowych 200.

Reparacja kościoła, budynku mieszkalnego oraz o [!] sprzęcie kościelnym i ludziach do posługi do dworu należy. Prócz tego dają się ze dworu dwie krowy dojne, dwoje koni, pokarm na nich i wszelkie do jazdy narzędzia.

Rządca tego kościoła, z tej annuaty żyjąc, chowa do posługi domowej chłopca i kucharkę, resztę ludzi kościółowi posługujących dwór opłaca. Daje się takż ze dworu co tydzień stróż i stróżówka.

Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpi[sul]ję. Dan w Bersach dnia 1 miesiąca marca 1798 roku.

ks. Filipp Rhanaeus
mansj[onarz] berse[nski] mpp.

[281]

nr 10

RAPORT O KOŚCIELE ESSERENSKIM RZYMSKOKATOLICKIM

Kościół esserenski przy dworze dziedzicznym Esseren nazwanym w Kurlandyi po śmierci fundatora w kolacji jest biskupiej o mil 12 od miasta guberskiego Mitawy sytuowany.

Plebanem był ksiądz Jan Rotterding, pierwiej przy kaplicy dwornej, a po fundacji kościoła przy tymże ciągle lat 24 utrzymywał się, na końcu roku 1794 od bywszego książęcia kurlandzkiego wokowanym został po śmierci

plebana goldynskiego do Goldyngu, gdzie teraz zostaje, gdy zaś terazniejszy dziedzic WJmc pan de Asschemberg Ketler tego, a nie drugiego utrzymać zechce, jak dotąd czyni, nie akceptując innego księdza do kościoła esserenskiego, w takim zdarzeniu jak dotąd wakuje, tak i dalej wakować będzie bez księdza tenże kościół.

Raport o funduszu esserenskim

Kościół esserenski fundowany z wszelką dekoracją i potrzebami w roku 1773 dnia 4 [Okto]bra od JW]mć pana Franciszka hrabi Ketlera dziedzica esserenskiego, który fundusz w roku 1777 dnia 26 [Okto]bra w Warszawie

[281v]

[w] aktach nuncjatorskich jest oblatowany, a potem w roku 1778 d[nia] 24 Augusta do akt starościńskich primae instanciae¹³³¹ goldynskich podany i koroborowany¹³³² został, nadto jeszcze i testamentem fundatora potwierdzony i meliorowany¹³³³.

Funduszem zapisano na potrzeby plebana rocznie talarów bitych 120 przy wikcie dwornym z dwoma jego sługami. Gdyby zaś stołu we dworze mieć nie chciał, tedy ma wziąć na wikt rocznie talar[ów] bit[y]ch 100 i tygodniowego parobka zawsze ze dworu. Drew co rok po sążni 60 i siana na koni swoje po wozów 30. Testamentem wyż wyrażonego fundatora jeszcze meliorowany fundusz został, to jest: na utrzymanie organisty przy kościele, intrata, czyli arenda z małej karczmy ustąpiona, a na wikt plebana przy własnym stole jeszcze talarów 20 dodano.

Teraźniejszy posesor ani funduszu, ani też testamentu zachować nie chce, i już wieżę z kościoła zrzucił, chcąc cały kościół zrujnować, gdyby [go] inhibicja¹³³⁴ od guberni nitawskiej nadesłana w roku 1796 nie wstrzymała aż do rozprawy.

Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpisuję.

Dan w Mitawie dnia 22 lutego 1798 roku.

Jan Franc[iszek] Xav[ery] Goldberger oficjał kurlandski mpp.

1331 Łac. pierwszej instancji.

1332 Koroboracja – (łac.) urzędowe zatwierdzenie aktu.

1333 Łac. ulepszony.

1334 Inhibicja – sądowe wstrzymanie sprawy.

[282]

RAPORT O KOŚCIELE ENGELBURSKIM W SEMIGALII

Kościół engelburski przy samej rzece Dźwinie¹³³⁵ z dawna od księży krasławskich, z drugiej strony Dźwiny w Inflantach znajdujących się utrzymywany, gdyż z obydwóch stron takowej rzeki dobra są dziedziczne JWJ-Pa[na] Platera¹³³⁶, za tym tenże kościół engelburski bez funduszu dotąd zostaje. Po odpadnięciu Inflant od Polski, gdy księżom krasławskim nie wolno było przez Dźwinę do Kurlandyi wstępować, osiadł przy opuszczonym tym kościele ksiądz uniacki, który ze dworu krasławskiego brał rocznie 100 talar[ów] b[i]t[y]ch, ponieważ parafianie są uniackiego i łacińskiego obrządków.

Do komunii świętej wielkanocnej przystępujących będzie około 600.

Ochrzczono w tym kościele od 1 stycznia 1797 do tegoż miesiąca i dnia 1798 roku:

chłopców 2,

dziewczyn 4, 6

Zaślubionych par 3.

Tego roku znowu kościół ten od księdza uniackiego opuszczony, a od krasławskich księży z drugiej strony Dźwiny, czyli z Inflant, czasami opatruje się.

Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpisuję. Dan w Mitawie dnia 22 lutego 1798 roku.

Jan Franc[inszek] Xavier Goldberger.
oficjał kurlandski mpp

[283]

nr 11

RAPORT O OSOBACH DUCHOWNYCH W PARAFII IŁŁUKSZTAŃSKIEJ ŻYJĄCYCH

o obszerności parafii, o ludności, o liczbie ochrzczonych,
zaślubionych, umarłych, o seminarium i o szkołach

Kościół parafialny w miasteczku Iłłukszta rzeczonym, w dobrach dziedzicznych WWmm panów Zyberków, w powiecie selburskim, od miasta

1335 Dźwina (łot. Daugava) – rzeka mająca źródło w Wałdaju (zach. Rosja), a ujście w Bałtyku (na Łotwie).

1336 Prawdopodobnie Platera Ferdynanda (zob.).

guberskiego Mitawy o mil 32 kolacji Zyberków. Tegoż kościoła proboszczem jest ksiądz Mateusz Barthuzell zgromadzenia św. Wincentego a Paulo, urodzony w Górnym Szlązku. Po wziętych w Warszawie w tymże zgromadzeniu do stanu duchownego nauk w roku 1761 na kapłaństwo wyświęcony. Stamtąd pojechał do Lublina¹³³⁷, gdzie w seminarium był profesorem kleryków świeckich przez lat 8. W Wrocławku¹³³⁸ [!] na tymże samym urzędzie przez lat 7. Na Żmudzi w Worniach był regensem przy seminarium diecezjalnym lat 11. Stamtąd przyjechał do Iłłukszy na probostwo, gdzie zostaje od roku 1787. Aprobata dla siebie i dla wszystkich kapłanów pod rządem jego żyjących ma od oficjum.

Do pomocy posług duchownych ma kapłanów 10 tegoż zgromadzenia św. Wincentego a Paulo wspólnie żyjących, z których:

- 1) ks. Franciszek Kolberg¹³³⁹ urodzony w Warmii, edukowany do stanu duchownego i wyświęcony w Wilnie roku 1769. Mieszkał w wielu domach tegoż zgromadzenia, częścią profesorem, częścią do parafii, i teraz w Iłłuszcze służy parafianom niemieckiego języka.
- 2) ks. Jan Chijnowski¹³⁴⁰ urodzony w Sieradzkim¹³⁴¹, edukowany i wyświęcony w Wilnie roku 1786, mieszkał w Oswieju¹³⁴² przy parafii, a teraz w Iłłuszcze użyty do uczenia szkół.

1337 Lublin – obecnie: Polska, woj. lubelskie, pow. Lublin.

1338 Włocławek – obecnie: Polska, woj. kujawsko-pomorskie, pow. Włocławek.

1339 Kolberg Franciszek CM – ur. 28 XI 1746 r. na Warmii, wstąpił do zgromadzenia misjonarzy 8 IX 1764 r., profesja 9 IX 1766 r., ord. w Wilnie (1769), posługiwał w różnych domach jako profesor, kaznodzieja niemiecki w Iłłuszcze (przed 1797-1809); zm. w 1809 r. (AMS, sygn. III/4/a; *ibidem*, sygn. IV/I.1, s. 53, nr 438; *ibidem*, sygn. IV/I.9, s. 19; LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 291; Wołyniak [J.M. Giżycki], *XX misjonarze*, s. 15).

1340 Chijnowski (Chynowski) Jan CM – ur. 25 I 1756 r. lub 27 I 1759 r. prawdopodobnie w Chynowie (diecezja gnieźnieńska, woj. sieradzkie, pow. ostrzeszowski), wstąpił do zgromadzenia misjonarzy 28 IV 1780 r. w Warszawie (Giżycki: w Wilnie), profesja 29 IV 1782 r., (Schletz:) wyjechał do Wilna na studia teologiczne, ord. w 1786 r., posługiwał w Oswieju, nauczyciel w szkole w Iłłuszcze (przed 1798-po 1798), posługiwał w Siemiatyczach (przed 1808-1809), opuścił zgromadzenie w 1809 r.; zm. po 1809 r. (AMS, sygn. IV/I.1, s. 66, nr 621; *ibidem*, sygn. IV/I.9, s. 25; ANP, nr top. 225, A. Schletz, *Słownik*, hasło: *Chynowski Jan Chryzostom*; Wołyniak [J.M. Giżycki], *XX misjonarze*, s. 14-15, 41; *idem*, *Z przeszłości obydwóch Zgromadzeń w zaborze rosyjskim*, cz. 3: *XX misjonarze w Siemiatyczach*, s. 6).

1341 Sieradzkie – prawdopodobnie ziemia sieradzka lub woj. sieradzkie stanowiące przed rozbiarami część prowincji wielkopolskiej Korony.

1342 Oswieja (biał. Асвеа) – obecnie: Białoruś, obw. witebski, rej. wierchniedziński.

- 3) ks. Tomasz Skuszewski¹³⁴³ urodzony w Trockim¹³⁴⁴, edukowany i wyświęcony w Wilnie roku 1770 [!]. Służy w Iłkukszczie parafianom litewskiego i łotewskiego języka;
- 4) ks. Michał Szeliski¹³⁴⁵, urodzony w Gallicyi, w cyrkule dukielskim, edukowany i wyświęcony w Wilnie roku 1787. Był profesorem teologii dogmatycznej i moralnej, a teraz zostaje w urzędzie asystenta;
- 5) ks. Sebastyan Korcell¹³⁴⁶ urodzony w Gallicyi, w cyrkule bocheńskim, edukowany i wyświęcony w Krakowie¹³⁴⁷ roku 1789, był przy parafii w Warszawie i teraz parafii służy;

1343 Skuszewski (Skuczewski) Tomasz CM – ur. 20 XII 1751 r., w woj. trockim, wstąpił do misjonarzy w Wilnie 3 IV 1783 r., profesja 4 IV 1785 r., ord. po 1785 r. tamże, posługiwał w Iłkukszczie parafianom w j. litewskim i łotewskim (przed 1790-po 1798); zm. w 1807 r. w Wilnie (AMS, sygn. IV/1.1, s. 68, nr 650; ANP, sygn. V-4, s. 21; Wołyniak [J.M. Giżycki], *XX misjonarze*, s. 14).

1344 Trockie – województwo wchodzące w skład Wielkiego Księstwa Litewskiego (z dużymi miastami: Troki, Kowno, Grodno).

1345 Szeliski (Szelicki) Michał CM – ur. 20 IX 1762 r. w rodzinie szlacheckiej, w cyrkule dukielskim, uczył się w Sandomierzu (?-1782), wstąpił do zgromadzenia misjonarzy 25 V 1783 r. w Wilnie na Górze Zbawiciela, profesja 26 V 1785 r. tamże, ord. w 1787 r. tamże, prof. teologii dogmatycznej i moralnej przez dziesięć lat tamże oraz dyrektor alumnów, ekonom domu i prokurator seminarium przez sześć lat tamże, asystent domu w Iłkukszczie (1797-1798) i superior tamże (1798-1807), równocześnie kierował seminarium diecezjalnym, sześcioklasową szkołą parafialną i był dziekanem semigalskim, od 1808 r. w prowincji warszawskiej, dyrektor seminarium internum w Warszawie (1809-1810), superior domu i rektor seminarium w Lublinie (1810-1817), superior i rektor seminarium w Białymstoku (1817-1818), powrócił do prowincji litewskiej (1818), superior w Wilnie (1818-1819), asystent domu w Zasławiu (1819-1821), konsultor prowincji z zamieszkaniem w Wilnie (1821-1824), posługiwał (m.in. jako superior) w domu w Śmiłowiczach (1824-1832), dziekan ihumeński (1827-1832), po kasacie klasztoru tamże wyjechał do Wilna, konsultor prowincji (1832-?); zm. w 1837 r. w Wilnie, pochowany na Rossie (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 290; Wołyniak [J.M. Giżycki], *XX misjonarze*, s. 14-15, 41; *Misjonarze św. Wincentego a Paulo w Polsce*, t. 1: *Dzieje*, red. S. Rospond, Kraków 2001, s. 190, 470; A. Schletz, J. Dukafa, *Szeliski (Szelicki) Michał Mateusz*, [w:] *Misjonarze*, t. 2, cz. 1, Kraków 2001, s. 477-479).

1346 Korcell (Korcel) Sebastian CM – ur. 21 I 1767 r. w woj. krakowskim, w pow. bocheńskim, wstąpił do misjonarzy 8 IX 1785 r. w Krakowie, profesja 9 IX 1787 r., ord. w 1789 r. tamże, posługiwał w Warszawie i w Iłkukszczie (przed 1797-przed 1800), prefekt kościoła misjonarzy w Wilnie (przed 1808-?); zm. 15 XII 1811 r. w Krasławie lub Łyskowie (AMS, sygn. III/4/b; *ibidem*, sygn. IV/1.1, s. 70, nr 669; *ibidem*, sygn. IV/1.9, s. 26; ANP, sygn. V-4, s. 22; Wołyniak [J.M. Giżycki], *XX misjonarze*, s. 14-15; *idem*, *Seminaria dyecezjalne w zaborze rosyjskim pod zarządkiem xx misjonarzy*, Kraków 1913, s. 12).

1347 Kraków – obecnie: Polska, woj. małopolskie, pow. Kraków.

- 6) ks. Tomasz Kiełbowski¹³⁴⁸ urodzony w Wiłkomirskim¹³⁴⁹, edukowany i wyświęcony roku 1791 w Wilnie, zostaje w Iłłukszczie przy parafii do litewskiego i łotewskiego języka;
- 7) ks. Mikołaj Klimaszewski¹³⁵⁰ urodzony na Podlasiu¹³⁵¹ [!], edukowany i wyświęcony w Wilnie roku 1794, zostaje przy parafii;
- 8) ks. Józef Korwell¹³⁵² urodzony w Wilnie, edukowany i wyświęcony w Wilnie roku 1797, użyty w Iłłukszczie do uczenia szkół;
- 9) ks. Andrzej Smulkiewicz¹³⁵³ urodzony w powiecie jurborskim¹³⁵⁴ [!], edukowany i wyświęcony w Wilnie roku 1796, zostaje do usług parafianom litewskiego i łotewskiego języka;
- 10) ks. Feliks Janiszewski¹³⁵⁵ kleryk urodzony w Mazowszu, uczy 1. klasy, drugi rok w Zgromadzeniu zostaje.

Którzy to księża podług rozrządzenia swojej zwierzchności bywają na inne odmienieni miejsca. Do tegoż kościoła parafialnego, jako jest opisane

- 1348 Kiełbowski Tomasz CM – ur. 12 XII 1762 r. w pow. wiłkomierskim (diecezja wileńska), wstąpił do zgromadzenia misjonarzy w Wilnie 7 X 1787 r., profesja 8 X 1789 r., ord. ok. 1793 r. tamże, posługiwał w Iłłukszczie w j. litewskim i łotewskim (przed 1797-po 1820?), prefekt tamtejszego kościoła (przed 1812-?), asystent tamtejszego domu (przed 1819-?); zm. w X 1829 r. w Wilnie lub (AMS, IV/I.1) w Iłłukszczie (AMS, sygn. III/4/g, s. 1; *ibidem*, sygn. III/4/h; *ibidem*, sygn. IV/I.1, s. 72, nr 703; *ibidem*, sygn. IV/I.9, s. 27; LVIA, f. 604, ap. 1, b. 1574, k. 12v, 24; LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 291; Wołyniak [J.M. Giżycki], *XX misjonarze*, s. 14-16).
- 1349 Wiłkomierskie – prawdopodobnie pow. wiłkomierski woj. wileńskiego.
- 1350 Klimaszewski (AMS, IV/I.1: Tomaszewski) Mikołaj CM – ur. 6 XII 1768 r. na Podlasiu lub (AMS, IV/I.1) na Żmudzi, wstąpił do zgromadzenia misjonarzy w Wilnie 7 VI 1787 r., profesja 8 VI 1789 r. (w AMS, IV/I.1 notatka: *deseruit Vilnae 1792*), ord. tamże w 1794 r., posługiwał w Iłłukszczie (przed 1797-po 1800); zm. po 1800 r. (AMS, sygn. IV/I.1, s. 47, nr 694; LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 291; Wołyniak [J.M. Giżycki], *XX misjonarze*, s. 14-15).
- 1351 Podlasie – prawdopodobnie woj. podlaskie w Koronie, składające się z ziem bielskiej, drohiczyńskiej i mielnickiej.
- 1352 Korwell Józef CM – ur. w Wilnie, wstąpił do zgromadzenia tamże, ord. w 1797 r. tamże, posługiwał w szkole w Iłłukszczie (1797-przed 1800), profesor w seminarium w Mińsku (przed 1808-?); zm. po 1808 r. (Wołyniak [J.M. Giżycki], *XX misjonarze*, s. 14-15; *idem*, *Seminaria diecezjalne*, s. 22).
- 1353 Smulkiewicz Andrzej CM – ur. 16 XI 1773 r. na Żmudzi, wstąpił do misjonarzy w Wilnie 23 X 1791 r., profesja 24 X 1793 r., ord. w 1796 r., posługiwał w Iłłukszczie w j. litewskim i łotewskim, prefekt kościoła tamże (przed 1797-1812); zm. 21 VII 1811 r. tamże lub (AMS, IV/I.1) w Wilnie (AMS, sygn. III/4/b; *ibidem*, sygn. IV/I.1, s. 74, nr 729; *ibidem*, sygn. IV/I.9, s. 29; ANP, sygn. V-4, s. 22; Wołyniak [J.M. Giżycki], *XX misjonarze*, s. 14-15).
- 1354 Nie było takiego powiatu.
- 1355 Janiszewski Feliks (Jan) CM – ur. ok. 1774 r. na Mazowszu, wstąpił do zgromadzenia misjonarzy ok. 1796 r., uczył się i posługiwał w Iłłukszczie (ok. 1796-po 1800); zm. po 1800 r. (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 291; Wołyniak [J.M. Giżycki], *XX misjonarze*, s. 14-15).

w punktach funduszu, jest kościołów filialnych 5, z których jeden świętnuyski nazwany, przez kapłanów z Iłłukszty co do posług duchownych utrzymywany jest. Inne zaś cztery, jako to: dwetcki, bebreński, podunayski¹³⁵⁶ i rubinski¹³⁵⁷ w tymże powiecie i dziedzictwie sytuowane zostają pod rządem księży eksjezuitów czterech, którzy o tych kościołach oddzielne uczynią raporta.

Parafia iłłukszańska wzięta z kościołem filialnym świętnuyskim rozległa jest na pół czwartej mili.

[283v]

Zawiera w sobie w dobrach dziedzicznych WWmm panów Zyberków parafian przystępujących do sakramentów świętych 3802, małych nieprzystępujących 854.

Przez tych wyżej wyrażonych czynimy posługi duchowne co do sakramentów świętych katolikom w znacznej części żyjącym pod dziedzicami innego wyznania. Takowa posługa odbywa się na mil cztery lub pięć od kościoła.

W roku 1797 od 1 stycznia aż do roku 1798 tegoż miesiąca w tejże parafii ochrzczonych chłopców 150, dziewcząt 145.

Umarłych w samym miasteczku mężczyzn 20, niewieściej płci 12.

Z wiosek zaś tejże parafii o liczbie umarłych nie wiadomo, dlatego iż zwyczajem dawnym zwykli umarłych grzebać na mogiłkach bez dawania wiadomości.

Zaślubionych par 59.

W tejże parafii jest kaplica prywatna we dworze Schlosberg¹³⁵⁸ nazwanym, przy której dziedzic WWmm pan Zyberg¹³⁵⁹ wojewoda brzeski litewski chowa dla swojej wygody ks. Mateusza Kisielewskiego¹³⁶⁰ eksjezuitę,

1356 Podunaj (łot. Dunava) – obecnie: Łotwa, nov. Jēkabpils, pag. Dunavas.

1357 Rubiny (łot. Rubēni) – obecnie: Łotwa, nov. Jēkabpils, pag. Rubēni.

1358 Schlosberg (łot. Pilskalne) – obecnie: Łotwa, nov. Augšdaugavas, pag. Pilskalnes.

1359 Zyberk Jan Tadeusz h. własnego – ur. w 1739 r., starosta bolnicki (przed 1765-?), chorąży inflancki (1765-1766), podkomorzy inflancki (1766-1775), wojewoda inflancki (1775-1778), wojewoda brzeski (od 1778); zm. w VII 1806 r. (*Urzędnicy WKŁ*, t. 8, s. 204, 399; *Urzędnicy inflanczy*, s. 118, 147, 170).

1360 Kisielewski Mateusz – ur. 15 IX 1738 r. na Litwie, wstąpił do jezuitów w Wilnie 10 VIII 1761 r., student architektury pod kier. G. Lenkiewicza, po kasacie prof. architektury i rysunków w Akademii Wileńskiej (1773-1774, 1777-1781) i w Pińsku (1774-1777), autor

który edukował się do stanu duchownego u jezuitów. Wyświęcony naten-
czas na zakonnika roku 1772, a po skasowaniu zakonu tenże ksiądz uczył
w Akademii Wileńskiej lat 7. Teraz już postarzały zostaje we dworze wyżej
wyrażonym.

Przy kościele iłłukszańskim, jako jest opisane w punktach funduszu,
być powinno seminarium dla kleryków świeckich, aby się ich corocznie
znajdowało czterech, do których uczenia dwóch kapłanów z wzwyż wyra-
żonych użyć należy. Na których to kleryków żadnej nie ma wyznaczonej
pensji i dochodu rocznego. A dla niedostatku osób do stanu duchownego
jeden tylko jest kleryk.

Przy tymże kościele są szkoły fundowane od tychże WWmmpañów Zy-
berków. Liczba młodzieży uczącej się jest osób 73. Do uczenia których
czterech kapłanów jest użytych z tegoż zgromadzenia św. Wincentego
a Paulo. W tych szkołach dają się lekcje języka łacińskiego i niemieckiego.
Także logika, retoryka, poezja, geografia, historia szczególnych narodów
i rachunki.

Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpisuję. Datt w Iłłuszc-
cie dnia 19 lutego 1798 roku.

Ks. Mattheusz Barthuzel proboszcz kościoła iłłuksztanskiego mpp
ks. Michał Szelicki asystent domu iłłukszta[ńskiego]
ks. Sebastian Korcell prefekt kościoła mpp.

[284]

RAPORT KOŚCIOŁA IŁŁUKSZTAŃSKIEGO O FUNDUSZU, INTRACIE, WYDATKACH

Kościół parafialny iłłukszański i inne filialne, jako to: bebreński, dwet-
ki, rubinski, podunajski i świętmuyski, są fundowane od WWmmpañów
Zyberków niegdyś księży jezuitom, a w roku 1787 oddane księżom świec-
kim zgromadzenia świętego Wincentego a Paulo. Ten kościół ma sumy od
tychże wwmm pañów Zyberków zapewnioną na ichże dobrach talarów bi-
tych 50 000 na piątym procencie z obowiązkiem, aby utrzymywali parafię,
seminarium, uczyli szkół i aby każdy kapłan tegoż zgromadzenia z tego
funduszu żyjący co tydzień odprawił 2 msze święte za fundatorów.

Z tego procentu na pensję do kościoła iłłukszańskiego na kapłanów
utrzymujących parafię, seminarium i szkoły przychodzi corocznie talarów
bitych 1060.

niezrealizowanego projektu odbudowy wieży ratuszowej w Wilnie, kapelan Zyber-
ków w Schlossbergu (przed 1798-?); zm. przed 15 V 1802 r. w Schlossbergu (EWJ 2004,
s. 280; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 294-295).

Na pensję dla czterech księży eksjezuitów utrzymujących kościoły filialne, bebreński, dwetcki, rubinski i podunajski, talarów bitych 640.

Na spracowanych księży eksjezuitów, a pozostałe quantum od tychże na reparację kościoła iłkukszańskiego i klasztoru, talarów bitych 400.

Na utrzymanie kapelli¹³⁶¹ przy kościele iłkukszańskim z tejże sumy po dług funduszu talarów bitych 400.

Dodany jest także do kościoła iłkukszańskiego folwark Koniecpol¹³⁶² nazwany w walorze 8000, a dochodu rocznego talarów bitych 400 sposobem arendownym od tychże WWmm panów Zyberków dla utrzymania potrzebnych dla parafii pojazdów, koni, służących i wszelkich tegoż rodzaju sprzętów.

Tego folwarku jest gruntu włók 28, na których ku własnej potrzebie wysiewa się żyta purów 35, pszenicy purów 2, jęczmienia purów 20, owsa purów 20, gryki purów 2, grochu pur 1, siana wozów zbiera się 148.

[284v]

Na reszcie gruntu siedzi ciągłych gospodarzów 14.

W ogół dusz męskich 54.

Płacą czynszu w ogół wszyscy złotych polskich 56.

Dają kur po 2 sztuki, jaj po 10.

Oprócz tego żadnych sum legacyjnych, karczm i młynów, rzek, dziesięcin ani kołędzy nie ma.

Z dochodów kościelnych za śluby, pogrzeby i chrzty przez cały rok być może złotych polskich 1000.

Suma przychodów do kościoła iłkukszańskiego złp 9536.

Ekspens z tego

Superior i proboszcz tego kościoła już to do parafii, do seminarium i do szkół utrzymuje księży 10 wspólnie żyjących, na wszelkiej wygodzie i opatrzeniu wszystkich ich potrzeb. Na utrzymanie dwóch zakrystianów, kilku chłopców sierot, do niektórych usług używanych, na opłacenie czeladzi i wyżywienie ich złotych polskich 1600.

Na wino, wosk, łój, alby, komże, ornaty i inne sprzęty tak kościelne, jako też i domowe, złp 2060.

Suma ekspensu złotych polskich 3660.

Dochodu ze sumy funduszowej rocznej z przychodem kościelnym złotych polskich 9536.

1361 Tu w znaczeniu: kaplicy (łac. capella).

1362 Koniecpol (łot. Konecpole) – obecnie: Łotwa, nov. Augšdaugava, pag. Pilskalne.

Lecz od ekspensu na potrzeby wszystkich księży, kleryków i ludzi nic się nie zostaje w kasie.

Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpisuję. Datt w Iłłuszczie dnia 19 lutego 1798 roku.

ks. Matheusz Barthuzel proboszcz kościoła iłłusztanskiego mpp.

ks. Michał Szelicki asystent domu iłłusztans[kiego]

ks. Sebastyan Korcell prefekt kościoła mp.

[285]

nr 12

RAPORT O OSOBACH DUCHOWNYCH PRZY KOŚCIELE DWECKIM

o obszerności parafii, o ludności i liczbie ochrzczonych, umarłych i zaślubionych, o szkołach parafialnych.

Kościół parafialny w dobrach Dweta, niedaleko od dworu, w powiecie düneburskim, w Księstwie Semigalskim, kolacji W Kazimierza Wiselinga Zyberka¹³⁶³ generał-leytnanta polskiego o mil 29 od miasta guberskiego Nitawy. Plebanem jest ks. Dominik Meszulewicz¹³⁶⁴ urodzony w powiecie upickim. Po wziętych naukach w Akademii Wileńskiej wyświęcony na kapłaństwo w roku 1771. Był mansjonarzem w Iłłuszczie przez lat 2, w Bebrze lat 8, a mieszkając w Dwecie od roku 1781, uczyniony jest plebanem dweckim w roku 1784. Tę jedną tylko ma plebanię, przy której ciągle mieszka. Po egzaminie odbytym w Akademii Wileńskiej uczyniony jest doktorem teologii – ma na to patent akademicki. A od JX oficjała ma aprobatę.

Do pomocy posług duchownych ma wikarego księdza świeckiego imieniem Jan Zakrzewski¹³⁶⁵, który urodzony w powiecie brasławskim po odby-

1363 Zyberk (Zyberg) Kazimierz z Wislinga – syn Jozafata, generał lejtnant (przed 1784), generał major wojsk litewskich, właściciel Dwety; zm. bezpotomnie po 1797 r. (J.M. Giżycki, *XX Missyonarze*, s. 2).

1364 Meszulewicz (Massulewicz) Dominik – ur. 8 X 1743 r. w pow. upickim, wstąpił do jezuitów w Wilnie 14 VIII 1760 r., studiował na Akademii Wileńskiej, uzyskał doktorat z teologii, ord. w 1771 r., prefekt szkół w Bebrze (1772-1773), prof. teologii pozytywnej i polemicznej oraz j. hebrajskiego w Wilnie (1773-1774), po kasacie zakonu mansjonarz w Iłłuszczie (1774-1776), w Birzach (1776-1783), kapelan Jana Zyberka (od 1781) i mansjonarz w Dwecie (1781-1784), pleban tamże (1784-ok. 1802), po przyłączeniu się do jezuitów białoruskich operariusz w Auli (1802-1806) i Dyneburgu (1806-1807), teolog bpa J. Benisławskiego w Birzach (1807-1809), pleban w Kamionce (1809-?), wicedziekan grodzieński (przed 1809-1810); zm. 5 II 1810 r. w Dyneburgu (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 274; *Directorium Wilno* 1810; EWJ 2004, s. 410; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 403).

1365 Zakrzewski Jan – ur. 9 III 1742 r. w pow. brasławskim, wstąpił do jezuitów w Wilnie 30 VIII 1759 r., studiował w Akademii Wileńskiej, uzyskał doktorat z teologii,

tych w Akademii Wileńskiej nauk poświęcony na kapłaństwo w roku 1770 i doktorem teologii uczyniony, ma patent od Akademii Wileńskiej, mieszkał jako mansjonarz w Iłkukszcie lat 12, w Świętmuży¹³⁶⁶ lat 5, a teraz w Dwecie rok 12. Aprobatę ma od JX oficjała.

Jest przy tym kościele dweckim osobne beneficjum non curatum¹³⁶⁷, to jest altaria od W Kazimierza Zyberka generał-lejtnanta polskiego fundowana w roku 1787. Obu księżom dweckim dana od dworu na ten rok tylko, na potem zaś jeden ksiądz tylko będzie altarystą.

Parafia dwecka rozległa jest na mil 4. Zawiera w sobie parafian przystępujących do św. sakramentów 1512. Nieprzystępujących 707.

W roku przeszłym od 1 stycznia 1797 do 1 stycznia 1798 było:

ochrzczonych:

chłopców 47,

dziewcząt 30,

umarłych:

mężczyzn 15,

kobiet 12,

zaślubionych par 30.

W parafii tej kaplicy prywatnej nie ma. Jest kościół filialny w Podunaiu, do którego co drugi tydzień jeden z księży zjeżdża dla wygody parafian odległych od kościoła parafialnego.

Przy kościele parafialnym szpitala nie ma, ale jest lazaret dla chorych tak dwornych, jak włościańskich, kosztem kolatora utrzymywany, gdzie doktor, lekarstwa i usługa chorym darmo się czyni.

Szkoły parafialnej nie ma, ale co rok w poście wielkim dzieci z parafii do dworu zebranych ks. pleban z przybranym z włości koystrem, czyli kościelnym śpiewakiem, pacierza i nauki chrześcijańskiej uczy i do św. sakramentów przyjęcia sposobi. Po domach prywatnych mają parafianie nauczyciela, co ich dzieci czytać uczą.

ord.. w 1770 r., prof. filozofii i matematyki oraz prefekt szkół w Kownie (1771-1773), misjonarz w Iłkukszcie i kaznodzieja polski (1773-1782), prefekt szkół tamże (1773), a po kasacie prefekt tamtejszej szkoły KEN (1773-1779), mansjonarz w Świętmuży (1782-1787), mansjonarz w Dwecie (1787-ok. 1810), pleban tamże (1810-1825), altarysta tamże (po 1820-1825); zm. 1 III 1825 r. (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 274; *Directorium Wilno 1820, 1826*; Wołyński [J.M. Giżycki], *XX misyonarze*, s. 26; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 713).

1366 Świętmuży (łot. Svitenes muiža) – obecnie: Łotwa, nov. Bauskas, pag. Svitenes.

1367 Łac. beneficjum bez urzędu duszpasterskiego.

Takowy raport wiernie napisany własną ręką podpisuję. Dan w Dwecie roku 1798 dnia 18 lutego.

ks. Dominik Massulewicz pleban dwecki.

[286]

RAPORT O FUNDUSZU, INTRACIE I WYDATKACH KOŚCIOŁA DWECKIEGO

Kościół parafialny dwecki fundowany jest od W Kazimierza z Wislinga Zyberka generał-lejtnanta polskiego w roku 1784. Annuatę ma roczną na 2 księży talarów bitych 320. Suma ta idzie na kościół dwecki z funduszu generalnego zyberkowskiego iłłukszańskiego. Prócz tej annuaty kościół dwecki żadnych dochodów w ziarnie ani w czym innym nie ma.

Z dochodów kościelnych za chrzty, śluby i podzwony najwięcej do roku bywa dochodu talarów 10, a czasem mniej lub mało co więcej.

Innych dochodów kościelnych nie ma.

Z tego ekspens

Podzieliwszy się, księża pleban i wikary całą intratą po połowie płacą za stół swój i dwóch chłopców swoich dworowi dweckiemu talarów bitych 160. Chłopcom jurgieltu talarów 30, na światło do kościoła i inne mniejsze potrzeby talarów 30, na reperację pojazdów, ukucie koni etc. talarów 20.

Dochodu było talarów 330, czyli złp 2640.

Ekspensu t[alarów] b[itach] 240, czyli złp 1920.

Zostaje więc dochodu [talarów bitych] 90, czyli złp 720.

Przy tym kościele fundowana jest altaria w roku 1787 od W Kazimierza z Wiklinga Zyberka generał-lejtnanta polskiego, altaria ta ma annuatę roczną czerwonych złotych 100, którą to annuatę odbierając, księża dwetcy odprawują na intencję fundatora co tydzień mszy świętych 4. Suma altarii idzie z dóbr Dweta.

Funduszu na szpital żadnego nie ma.

Organistego nie ma, ale zastępuje kaplica dworna kolatora.

Takowy raport wiernie napisany własną ręką podpisuję. Dat[um] w Dwecie roku 1798 dnia 18 lutego.

ks. Dominik Messulewicz
pleban dwecki.

SCHEM[M]A PIERWSZE [O KOŚCIELE STAROSOBOCKIM]

Kościół nominowany parafialny w miasteczku Staro Sobocz, w dobrach dziedzicznych JW]mPa[na] hrabi Zyberka wojewody br[z]eskiego[o], w Księstwie Semigalskim, kolacji JJWW Imć PPw Zyberków o mil 25 od miasta guberskiego Mitawy.

Plebanem jest tytularnym ksiądz zaprzysiężony na tenże kościół Ignacy Michał Woyszwillo¹³⁶⁸ eksjezuity, urodzony w Księstwie Żmudzkim r[ok]u 1740. Po wziętych naukach w zakonie w r[ok]u 1769 na kapłaństwo wyświęcony w katedrze wilen[skiej] ad titulum s[an]ctae paupertatis¹³⁶⁹. Powinności zakonne, szkolne i duchowne po różnych miejscach odbywał lat 12. Przy kościele sobockim mansjonarzem i misjonarzem był continuo lat 12. Po zaprzysiężeniu zaś na tenże kościół starosoboocki r[ok]u 1783 odtąd ciągle odbywa urząd operariusza zaprzysiężonego na tenże kościół. Egzaminów odprawionych tak z filozofii, jako też z teologii moralnej i spekulatiwi¹³⁷⁰ czteroletniej, znajdują się attestata, czyli judicia positiva¹³⁷¹ w Akademii Wilen[skiej], w której różne studia, w zakonie będąc, odbywał. Do pomocy posług duchownych nie chowa wikariusza, ale sam nie mając innego funduszu, jak tylko providentiam Dei¹³⁷².

Przy tym kościele nie ma osobnego beneficjum ani parafii żadnej nie ma wydzielonej, okrom¹³⁷³ miasteczka Staro Sobocza. Ponieważ wszystkie przyległe dwory i parafie są dysydenckie, a katolicy uciśnieni w świętej religii katolickiej, śluby, pogrzeby, a podczas i chrzest św. muszą gwałtownie w ich kościołach odbywać, w święta kościelne przymuszają się do roboty, a podczas [nich] i [w] niedziele nie obserwują za roboczną.

1368 Woyszwillo Ignacy Michał – ur. w 1740 r., wstąpił do jezuitów w 1759 r., kształcił się w Akademii Wileńskiej, ord. w 1769 r. w katedrze w Wilnie, posługiwał w różnych placówkach (ok. 1770-ok. 1782), m.in. w Subocz (1772-?), mansjonarz i misjonarz w Subocz (ok. 1783-?); zm. po 1798 r. (EW], s. 87; L. Jovaša, *The Last Jesuits*, s. 50-51).

1369 Paupertas, -atis – łac. ubóstwo. Tytuł święceń przeznaczony dla zakonników ścisłych. Oznaczał uroczyste oddanie się na wyłączną własność zakonowi w zamian za zobowiązanie zakonu do utrzymania przyjmującego święcenia (W. Szafranski, *Święcenia w prawie kanonicznym*, „Prawo Kanoniczne. Kwartalnik Prawno-Historyczny” 1960, t. 3, nr 1-2, s. 261).

1370 Łac. teologii spekulatywnej.

1371 Łac. pozytywne świadectwa.

1372 Łac. Opatrzność Boża.

1373 Oprócz (rusycyzm).

Miasteczko Starosobockie zawiera w sobie ludzi kat[olickich] do św. komunii przystępujących 185, małych nieprzystępujących 88.

W roku przeszłym od 1 stycznia 1797 do 1 tegoż miesiąca 1798 przy kościele tym było ochrzczonych z miasteczka i miejsc kurlandskich włościan i wolnych ludzi:

[287v]

Chłopców z miasteczka Staro Sobocza 8,
 chłopców z przyległych miejsc 32,
 dziewczyn z miasteczka 8,
 dziewczyn z przyległych miejsc 48,
 umarłych mężczyzn z miasteczka 6,
 umarłych kobiet z miasteczka 4.

Schemma drugie

Kościół tytularnie parafialny starosobocki fundowany jest od JJWWJmPP Zyberków in gratiam¹³⁷⁴ katolików pogranicznych litewskich i do Kurlandii licznie zostających między ewangelikami. Nie ma funduszem nadanego folwarku, annuaty zbożowej, kolędzy, karczmy, młynu i sum żadnych legowanych. Ma ksiądz folwarek nazwany Żwirbliszki¹³⁷⁵ w Litwie na pograniczu kurlandskim, w parafii abelskiej¹³⁷⁶, ad vite sue tempora¹³⁷⁷ dla siebie pozwolony łaskawie od JJWWPP Zyberków dobrodziejów swoich. Przeto ile¹³⁷⁸ ten folwarek do kościoła sobockiego funduszu nienależący i całkiem w skazce¹³⁷⁹ powiatu wiłkomierskiego zostający, w specyfikacji swojej się opuszcza. Dla wyrozumienia jednak intraty tego folwarku przylacza się kopia inwentarza 1789 Augusta 3 na sesji poobiedniej, po zaprzysiężeniu takowego inwentarza intraty wypada na opłatę do skarbu Rz[eczypos]p[o]-litej dziesiątego grosza złotych pol[skich] jedenaście, groszy dwadzieścia conotatur¹³⁸⁰. Seweryn Siesicki¹³⁸¹ pisarz ziem[ski] wił-

1374 Łac. dla pożytku.

1375 Żwirbliszki (lit. Žvirbliškės) – obecnie: Litwa, okr. poniewieski, rej. rakiszecki.

1376 Abele (lit. Obeliai) – obecnie: Litwa, okr. poniewieski, rej. rakiszecki.

1377 Łac. na czas swojego życia.

1378 Tu w znaczeniu: ponieważ.

1379 Spisy rewizyjne (revizskie skazki) zawierające dane o ludności, służące do wymierzania podatku w Cesarstwie Rosyjskim.

1380 Łac. uiścić.

1381 Siesicki Seweryn Dowmont – prawdopodobnie syn Tomasza Antoniego, wojski wiłkomierski (1769-1781), pisarz ziemski (1781-1792, 1793 – na mocy uchwały konfederacji targowickiej), sędzia ziemiański (1792-1793); żonaty z Anną Kościółkowską (przed 1775); zm. po 1793 r. (Urzędnicy, t. 1, s. 448, 479, 725).

[komierski], ks. Józef Wideyko¹³⁸² kan[onik], Antoni Dyż Lachnicki¹³⁸³ s[z]am[belan] JKMci, oboźny wił[komierski], Józef Kupsc¹³⁸⁴ budow[niczy] wił[komierski], Nikodem Kosko¹³⁸⁵ s[z]am[belan] JKMci, Stanisław Wołodko¹³⁸⁶ regen[s] gr[odu] wił[komierskieg]o.

[288]

Sumy funduszowej nie ma żadnej.

Dochodów kościelnych za chrzty, śluby, pogrzeby etc. może być około złotych pol[skich] 100.

Też same dochody kościelne obracają się na potrzeby kościelne, chłopca i gotującego jeść etc.

Organisty, zakrystiana nie masz etc.

Donum gratuitum się nie opłaca.

Czopowego, kotłowego i konsumpcyjnego nie masz.

Przy tym kościele nie masz funduszu na szpital ani sumy żadnej lokowanej etc.

Mimo jednak takowej intraty z kościoła sobockiego katolików w Kurlandii zostających poblizu i nadal między ewangelikami, Latini i Graeci ritus¹³⁸⁷ przystępują do komunii św. wielkanocnej¹³⁸⁸ w kościele sobockim więcej półtora tysiąca, okrom z Litwy za pozwoleniem WWJmi księży plebanów litewskich.

Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpisuję. Dan w Staro Soboczu dnia 21 miesiąca stycznia roku 1798 s[tilus] v[eteris].

ks. Ignacy Michał Woyszwiłło
curatus eccl[esiae] Soboc[ensis] mpp.

1382 Wideyko Józef – postać niezidentyfikowana.

1383 Lachnicki Antoni Dyzmas – syn Stanisława Józefa, szambelan JKM, oboźny wiłkomierski (1788-1793), pisarz grodzki wileński (1791-1794), stolnik wiłkomierski (1793-1794), chorąży wileński (1797-?); żonaty z Weroniką Julią Kiełpszówną; zm. 5 XI 1819 r. (*Urzędnicy*, t. 1, s. 442, 502, 682).

1384 Kupść Józef h. Kościeszka – ur. w 1741 r., budowniczy wiłkomierski (1773-1797), sędzia grodzki witebski (1791); żonaty z Dorotą Szadurską; zm. po 1797 r. (*Urzędnicy*, t. 1, s. 405, 680).

1385 Kosko (Koszko) Nikodem – szambelan JKM, prawdopodobnie skarbnik oszmiański (przed 1781-?); zm. po 1789 r. (*Urzędnicy*, t. 1, s. 293).

1386 Wołodko Stanisław – postać niezidentyfikowana.

1387 Obrządku łacińskiego i greckiego.

1388 W oryg. wyraz dopisany później.

[KOŚCIÓŁ ELLERNIENSKI]

**Raport o osobach duchownych przy kościołach mieszkających,
o ludności w parafii, o liczbie ochrzczonych, zaślubionych,
umarłych, o szkołach parafialnych i szpitalach**

Kościół parafialny ellerniński w dobrach dziedzicznych JJJWm Felkierzambow¹³⁸⁹ wojewodów inflanskich¹³⁹⁰, kolacji przeszłej wielmożnych Wittanow, leży o mil 36 od miasta guber[skiego] Mitawy.

Plebanem jest nieprzysięgłym do czasu rozpoznania dobroci tej plebanii ks. Kazimierz Thomaszewicz¹³⁹¹, urodzony w powiecie brasławskim, po wziętych w seminarium wileńskim duchownych naukach w roku 1774 na kapłaństwo wyświęcony, był wikariuszem przy kościele parafialnym ikażnienskim¹³⁹² w diecezji wileńskiej przez lat 6. Plebanem jest w tejże samej diecezji rok 18, a w r[ok]u 1798 otrzymawszy plebanię ellernińską, urząd plebana odbywa w diecezji kurlandskiej. Rok pierwszy tę jedną per commendam¹³⁹³ posiada plebanię, przy której ciągle mieszka. Egzaminu z teologii dogmatycznej i moralnej odprawionego ma attestatum.

Do pomocy posług duch[ow]nych wikariusza nie chowa.

Parafia ellernińska rozległa jest wzdłuż na mil 3, wszerz – na mil 1½. Zawiera w sobie parafianów przystępujących do komunii 1500, małych nieprzystępujących – 120.

1389 Felkierzambowie (Voelkersamb) h. Koło Złamane – rodzina szlachecka, której przedstawiciele piastowali wiele urzędów i godności w Inflantach w XVII i XVIII w. (zob. *Urzędnicy inflanccy*, t. 9, *passim*; R. Aftanazy, *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, t. 3; *Województwo trockie, Księstwo Żmudzkie, Inflanty Polskie, Księstwo Kurlandzkie*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1992, *passim*; *Szlachta polsko-inflancka*, *passim*).

1390 Od: Felkierzamb (Voelkersamb) Adam Ewald – ur. 25 V 1734 r., szambelan JKM, kawaler Orderu św. Stanisława (1784), kasztelan witebski (1787-1790), kawaler Orderu Orła Białego (1789), wojewoda inflancki (1790-1794); żonaty z Ewą Marianną Oskierką h. Murdelio; zm. 23 II 1794 r. w Ellernie (*Urzędnicy inflanccy*, t. 9, s. 171, 227; *Szlachta polsko-inflancka*, s. 487).

1391 Thomaszewicz Kazimierz – ur. w pow. brasławskim, wstąpił do seminarium w Wilnie, ord. w 1774 r., wikary w Ikaźni (diecezja wileńska, 1774-1780), pleban tamże? (1780-po 1798), komendant w Ellernie (1798-?), kapelan in *Poszcza* (przed 1809-po 1814), mansomnarz w Widzach (przed 1817-1819); zm. ok. 1819 r. (*Directorium Wilno 1810-1814*, 1817, 1819-1820).

1392 Ikaźń (biał. Іка́зьне) – obecnie: Białoruś, obw. witebski, rej. brasławski.

1393 Łac. w tymczasowym (zastępczym) zarządzie.

W roku przeszłym 1797 od pierwszego dnia stycznia do takowego dnia i miesiąca roku 1798 było ochrzczonych:

chłopców 8,
dziewczyn 9 effi[ci]t 17,
umarłych:
mężczyzn 3 effi[ci]t 8,
kobiet 5.
Zaślubionych par 5.

W tejże parafii ellernienskiej żadnej nie ma kaplicy łacińskiego obrządku, prócz kilku cerkwi unickich, przy których utrzymują się kapłani tegoż obrządku na pensji od dworów wyznacz[onych].

Przy wspomnianym kościele ellernińskim domek jest wystawiony

[289v]

kosztem plebana dla ubogich, w którym znajduje się mężczyzna 1, kobiet 2. Żyją w nim z samej jałmużny bez wszelkiego funduszu.

Szkółki parafialnej nie ma, ponieważ na to nie ma funduszu.

Takowy raport wiernie napisawszy, ręką własną podpisuję.

Dat[um] roku 1798 Februarii 10 dnia s[tilus] v[eteris] w Ellerni.

Ks. Kazimierz Thomaszewicz
p[leban] ellerniński pm.

[290]

RAPORT Z PLEBANII ELERNIEŃSKIEJ O FUNDUSZU, INTRACIE I EKSPENSACH ONEJ

Kościół ellerniński parafialny w Księstwie Kurlandskim leżący fundowany jest w roku 1761 od WJm pana Wittaua¹³⁹⁴ generała wojsk rosyjskich, ma funduszem nadany folwark Ellernia zowiący się, w którym ksiądz mieszka, prócz tego folwarku nic więcej nie ma. W nim wiele jest włók gruntu – nie wiadomo, na którym [gruncie] ku własnej potrzebie swojej ksiądz pleban żyta beczek pięć (n[ume]ro 5) wysiewa. Jarzyny więcej wedle zwyczaju gospodarskiego. Siana zbiera wozów do 40, na reszcie gruntu tego siedzi ludzi ciągłych trzech, czynszowych – dwóch. Pustkami trzy domy stoją. Czynszem ogółem płacą po talarów dwanaście. Czyni in summa talar[ów]

1394 Witten Georg Christopher de – generał wojsk rosyjskich, po przejściu z luteranizmu na katolicyzm oddał katolikom kościół w Elernie (Akta wizytacji generalnej, s. 188).

dwadzieścia cztery (n[ume]ro talar[ów] 24). Ciągli służą robocizny w tygodniu trzy dni, prócz tego nic więcej ani dają, ani płacą.

W ogół dusz ciągłych siedem, czynszowych szlachty osiem. Od sumy funduszowej talarów trzysta (n[ume]ro 300) w ręku kolatorów zostającej i na dobrach ich ulokowanej na 4 msze dochodzi co rok procentu talar[ów] osiemnaście (n[ume]ro 18). Z dochodów kościelnych za śluby, chrzty może być nie więcej do złp dwudziestu.

Suma przychodu talar[ów] 44 złp 4.

Z tych ekspens.

Księdzu pomagającemu słuchać spowiedzi wielkanocnej płaci się talar[ów] 8,

pensji organistemu talar[ów] 12,

ditto zakrystianowi talar[ów] 6,

[290v]

wedle funduszu na wino i światło kościelne talarów 18.

Suma ekspensu talar[ów] 44 złp 4.

Przychodu było talar[ów] 44 złp 4.

Ekspensu talar[ów] 44 złp 4.

Takowy raport wiernie sporządziwszy, ręką własną podpisuję. Dat[um] w Ellerni roku 1798 Februarii 10 s[tilus] v[eteris].

Ks. Kazimierz Thomaszewicz
p[leban] ellerniński sm.

[291]

nr 15

RAPORT O KOŚCIELE ŁAUKIESKIM PARAFIALNYM

o obszerności parafii, o ludności, o liczbie ochrzczonych, zaślubionych i umarłych do konsystorza inflantskiego mitawskiego.

Kościół parafialny łaukieski leży w Księstwie Semigalskim, w powiecie überlandzkim, w dobrach dziedzicznych nazwanych Łaukiessa JW JEymc pani Joanny z Kezewskich Piechowskiey¹³⁹⁵ podkomorzynej JKM, mil 30

1395 Piechowska Joanna z Kiezewskich – postać niezidentyfikowana.

od miasta guberskiego Mitawy. Erygowany niegdyś od W]mc pana Fryderyka de Ludynbauz Wolfa¹³⁹⁶, którego roku – nie wiadomo. Funduszu żadnego nie ma ani folwarku, ani sumy funduszowej, ani gruntu, ani wysiewu żadnego. Ksiądz od dworu ma sobie wyznaczoną pensję pieniężną i ordynarię, z której sam żyje i czeladź swoją utrzymuje, jako to:

pensji rocznej tal[arów] bit[ych] 60,

ordynarii: żyta pur[ów] 24,

jęczmienia pur[ów] 24,

owsa pur[ów] 24,

pszenicy pur[ów] 3,

grochu pur[ów] 3,

gryki pur[ów] 3,

wieprzów karmnych szt[uk] 2,

baranów szt[uk] 6,

gęsi szt[uk] 6,

kurów szt[uk] 12,

prosiąt szt[uk] 12,

masła pudk[a] 6 ½,

chmielu pudk[a] 3,

syrów kup 1,

łoju pudk[a] 2,

soli beczka 1.

Na wino i światło kościelne: tal[arów] bit[ych] 6,

drew na opał sążni 12.

Siana i słomy na parę koni tyle, ile potrzeba.

[291v]

Plebanem tego kościoła i parafii jest ks. Jan Pietkiewicz¹³⁹⁷ eksjezuity, urodzony w powiecie brasławskim, słuchał niegdyś teologii w Collegium Akademickim wileńskim, tamże wyświęcony na kapłaństwo po skasowaniu zakonu, mając zaświadczenie i aprobatę, przybył w roku 1774 i ten kościół

1396 Być może: Wolf Friedrich von Lüdinghausen – ur. 16 X 1643 r. w Dyneburgu, paź na dworze króla Jana Kazimierza, wstąpił do jezuitów (ok. 1659), ukończył filozofię w Pradze, wykładowca poetyki w Bydgoszczy (1675-1676) i filozofii w Poznaniu (1676-1677), rektor kolegium jezuickiego we Wrocławiu (1687-1691, 1694-1697); zm. 15 IV 1708 r. we Wrocławiu (M. Pater, *Historia Uniwersytetu Wrocławskiego do roku 1918*, Wrocław 1997, s. 28-30).

1397 Pietkiewicz Jan – ur. w 1740 r. w pow. brasławskim, wstąpił do jezuitów w 1766 r., uczył się w Akademii Wileńskiej, ord. po 1773 r., pleban w Łaukiesie (1774-po 1810), kanonik inflancki (przed 1800); nienotowany w *Directoriach* po 1810 r.; wg EWJ zm. w 1820 r. (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 327; *Directorium Wilno* 1810; EWJ 2004, s. 850).

z parafią objął, przy którym ciągle mieszka sam jeden, nie mając sobie pomocnika.

Parafia łaukieska rozległa jest na 3 mile, zamyka się w granicach tychże dóbr Łaukiessa i atynencji¹³⁹⁸ jej Kurzmuyża¹³⁹⁹ nazwanych. Zawiera w sobie parafianów przystępujących do świętej komunii z postronnymi około 1048.

Małych nieprzystępujących 356.

W roku przeszłym od 1 stycznia 1797 do 1 tegoż miesiąca 1798 znalazło się w metryce z postronnymi ochrzczonych:

chłopców 68,

dziewcząt 83,

umarłych osób 39.

Zaślubionych z postronnymi par 36.

Przy tym kościele nie masz ani szkół parafialnych, ani szpitalu, tylko dom dla organistego, który razem jest i zakrystian, któremu dwór daje ordynarię i płaci.

W tej parafii znajduje się kaplica, przy której dwór utrzymuje księdza pruskiego dla ludzi obrządku pruskiego¹⁴⁰⁰.

Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpisuję. Dan w Łaukiessie miesiąca Januarii 19 dnia 1798 roku.

Ks. Jan Pietkiewicz przełożony kościoła łaukieskiego.

[292]

nr 16

RAPORT O KOŚCIELE PARAFIALNYM WARNOWICKIM

Kościół parafialny we wsi Podzwiniu¹⁴⁰¹, w dobrach WJmci pana Ludwika Witkowskiego¹⁴⁰² szambelana dworu polskiego, w powiecie kurlanskim w Kurlandyi, odległy od miasta guberskiego Mitawy o mil 46.

1398 Łac. osada, która przynależy terytorialnie lub administracyjnie do danej jednostki wyższej. Tu: wieś należąca do parafii.

1399 Kurzmujża, Kurcmujża – miejscowość niezidentyfikowana, SGKP odsyła do miejscowości Łaukiessa (SGKP, t. 4, s. 891; t. 5, s. 609).

1400 Tzn. wyznania luterńskiego.

1401 Podźwinie – patrz: Warnowicze.

1402 Witkowski Ludwik – postać niezidentyfikowana.

Nie ma miejscowego księdza, ale zawsze bywają na kapelanii, odmieniając się. Tymczasowo znajduje się ks. Alojzy Koralewicz¹⁴⁰³ karmelita bosy klasztoru wileńskiego.

Parafia, rozległa na milę jedną, zawiera w sobie parafian przystępujących do św. komunii 621 obojej płci, małych nieprzystępujących 262.

Od d[nia] 1 stycznia roku 1797 do roku 1798 och[rz]czonych męskiej płci 14, żeńskiej 15, umarłych mężczyzn 9, kobiet 8, zaślubionych par 10.

Jest kaplica prywatna we dworze rezydencyjnym [w] Warnowiczach WJMci pana Ludwika Witkowskiego szambelana dworu polskiego, [który] chowa dla swojej wygody księdza kapelana, zapraszając z różnych zakonów. Przy kościele warnowickim nie ma najmniej gruntu należącego do kapelana i żadnego szpitala, i sumy żadnej lokowanej. Żyje ksiądz z płaty. Dochody kościelne z pogrzebów, ślubów tak są szczupłe, że dwór z swojej kasy dostarcza światła, wina i inne potrzeby kościoła uskutecznia.

Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpisuję. Dan w Warnowiczach r[ok]u 1798 d[nia] 7 F[e]br[uarii].

Ks. Alojzy Koralewicz kar[melita] bosy.

[293]

nr 17

RAPORT O OSOBACH DUCHOWNYCH PRZY KOŚCIELE BEBREŃSKIM

o obszerności parafii, o ludności i liczbie ochrzczonych, zaślubionych i umarłych, o szkołach parafialnych

Kościół parafialny kolacji W hrabi de Waszliny Zyberga, w[o]jewo]dy brzeskiego w dobrach dziedzicznych Bewern nazwanych, w powiecie dünsburskim, w Księstwie Semigalskim, od miasta guberskiego Mitawy o mil 28 odległy.

Księżę dwu przy tym kościele świeckich utrzymują powinności parafialne. Mateusz Juraha¹⁴⁰⁴, lat 55, sztuk wyzwolonych z filozofii doktor, urodzenia z Inflant, w Akademii Wileńskiej edukowany, po odprawionym egzaminie z teologii, wyświęcony na kapłan[stwo] roku 1779. Zostawał wikariuszem w Iłłuszczie przez lat 11 ciągle, a teraz, jak zarządza kościołem bebr[eńskim], lat 15. Aprobowany od W]mx oficjała.

1403 Koralewicz Alojzy OCD – postać niezidentyfikowana.

1404 Juraha Mateusz – ur. w 1744 r. w Inflantach, wstąpił do jezuitów w 1765 r., studiował na Akademii Wileńskiej, ord. w 1774 r., wikary w Iłłuszczie (1774-1783), doktor filozofii, rektor kościoła w Bebrze (ok. 1783-po 1800); zm. w 1809 r. w Połocku (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 269; EWJ 2004, s. 829; Wołyniak [J.M. Giżycki], XX misjonarze, s. 26).

Ksiądz drugi Andrzej Hintz¹⁴⁰⁵, lat 43, urodzony w Księstwie Warmińskim, edukowany u księży jezuitów w Połocku, po egzaminie odprawionym wyświęcony na kapłaństwo roku 1781, aprobowany od WX oficjała. Parafia jest bez granic. Rozciąga się jednak do chorych wzdłuż na mil 8, wszerz na mil 4. Przystępujących do św. komunii z różnych stron liczy się z wydanych karteczek na wielkanocną spowiedź 5600.

Nieprzystępujących małych z różnych majątności i dworów kurlandzkich trudno liczbę położyć, gdyż po większej części chrzczą się i śluby biorą po kościołach inszego wyznania. Z różnych atoli stron w tym roku przystąpiło do komunii św. dzieci pierwszy raz 125.

Od dnia 1 stycznia roku przeszłego 1797 do 1 stycznia roku 1798 w tej parafii ochrzczono:

chłopców 126,

dziewcząt 114,

umarło:

mężczyzn 45,

kobiet 35,

zaślubiono 39.

Kaplicy prywatnej nie masz w tej parafii prócz kościoła filialnego rubińskiego w dobrach pomienionego kolatora, do którego co drugi tydzień ksiądz z Bebry zjeżdża, gdzie też znajduje się ksiądz Jerzy Łabanowski¹⁴⁰⁶, lat 64 mający, rodem ze Żmudzi, wyświęcony na kapłaństwo r[ok]u 1762. Trzyma w arendzie dobra rubińskie. Przy obu tych kościołach są domy do edukacji młodzi miejskiej, gdzie się uczą czytać w językach polskim, litewskim i łotewskim do osób 36.

1405 Hintz (Heintz) Andrzej – ur. 26 V 1754 r. na Warmii, wstąpił do jezuitów w Wilnie 20 VII 1772 r., po kasacie zakonu uczył się w Połocku, zaangażowany nauczyciel w szkole parafialnej w Iłkuście (1773-1779) i Nowogródka (kl. III i IV 1779-1785, kl. V 1785-1789), nauczyciel infimy (przed 1780-?), ord. w 1781 r. prawdopodobnie w Wilnie, kapelan w Schlossbergu, wikary w Bebrze (przed 1798-po 1800), kapelan w Schlossbergu (przed 1809-1817); uczynił zapis na rzecz misjonarzy w Iłkuście (przed 1817); zm. ok. 1817 r. (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 269; *Directorium Wilno* 1810, 1817; EWJ 2004, s. 215; Wołyniak [J.M. Giżycki], *XX misjonarze*, s. 24, 26; A. Meissner, A. Wałęga, *op. cit.*, s. 239).

1406 Łabanowski Jerzy – ur. ok. 1734 r. na Żmudzi, wstąpił do jezuitów 24 VIII 1750 r. w Wilnie, pracował w kolegium w Żodziszczach (przed 1756-?), ord. w 1762 r., profesja 7 II 1768 r., doktor filozofii (od 12 X 1773) i teologii (od 17 IX 1773), prefekt szkół w Krożach (1766-1767), misjonarz w Pelikanach (1767-1768), Łaukiesie (1768-1770) i w Świętmujży (1770-1774), po kasacie zakonu pozostał w Świętmujży (1774-po 1783), posługiwał w Bebrze (1790) i Rubenie (przed 1798-?); zm. przed 1808 r. (*Catalogus personarum SJ* 1757, s. LVII; EWJ 2004, s. 383; L. Jovaiša, *The Last Jesuits*, s. 50-51).

Nauczycielem w Bebrze [jest] organista w Rubinie, śpiewak.

Takowy raport wiernie podpisany ręką własną.

Dan w Bebrze dnia 17 Febr[uarii] roku 1798.

Ks. Mateusz Juraha rektor kościoła bebr[eńskiego].

[293v]

RAPORT O FUNDUSZU, INTRACIE I WYDATKACH KOŚCIELNYCH BEBREŃSKICH

Kościół parafialny murowany na nowo r[ok]u 1797. Fundowany od W hra-bi de Wiszling Zyberka wojewody brzeskiego.

Dla dwu księży przy nim zostających corocznie dochodzi suma z funduszu ogólnego iłukszańskiego Wm Zyberków pensji 320 talarów, w równym podziale dla każdego księdza po 16 tal[arów]. Inszych intrat ani w ziarnie, ani w czym innym kościół bebr[eński] nie ma.

Z której sumy tala[rów] 320.

Kuchnia, czeladź, koni 4 do chorych, pojazdy i inne potrzeby domowe utrzymują się. Z obu kościołów za podzwony i pogrzeby tal[arów] 11. Za śluby po złp 2 g[roszy] 9, za chrzty po szós[taku] g[roszy] 12.

Z tego wino, światło, bielizna kościelna, aparaty i inne [we]wnętrzne kościelne potrzeby.

Organista i śpiewak rubinski opatrują się nie z funduszu jakiego, lecz z samej łaski W kolatora.

Szpitalu nie masz. Uboga Rozalia Myzkowna¹⁴⁰⁷. Ta żyje i odziewa się z kościelnych akcydensów i jałmużny.

Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpisuję. Dan w Bebrze dnia 17 miesiąca Februarii 1798 roku.

Ks. Mateusz Juraha
rektor koś[ciola] bebreńskiego mpp.

1407 Myzkówna Rozalia – postać niezidentyfikowana.

[294]

[nr 18]

**RAPORT O KOŚCIELE SMELINSKIM RZYMSKOKATOLICKIM
O OBSZERNOŚCI PARAFII I LUDNOŚCI**

Kościół parafialny we wsi Smeliny, w dobrach dziedzicznych WJmci Gottharda de Föelkierzamb¹⁴⁰⁸ chorążego w Semgallyi, kolacji wyż wspomnianego dziedzica, od miasta guberskiego Mitawy mil 34.

Plebanem jest ksiądz Theodor Filemonowicz¹⁴⁰⁹ prezentowanym, jeszcze nieinstytuowanym, urodzony w powiecie dūneburskim. Po wziętych w seminariach, najprzód krasławskim, potem wornenskim, duchownych naukach w roku 1782 na kapłaństwo wyświęcony był. Wikariuszem przy kościele parafialnym szemberskim lat blisko dwóch, a w roku 1784 otrzymawszy plebanię ellernską, urząd plebana obywatel przez lat 12, którą rezygnowawszy, wokowanym został przeszłego roku do plebanii smelinskiej, przy którym kościele mieszka od dnia 23 Aprila roku 1797, dotąd jeszcze nie skończywszy rok jeden, mając attestatum egzaminu z teologii moralnej.

Do pomocy posług duchownych żadnego księdza nie ma, ponieważ funduszu innego nie ma, jak tylko dla plebana.

Parafia smelinska ma obszerności milę jedną. Eksursja zaś do katolików chorych pod drugimi panami żyjących bywa na mil 2.

[294v]

Ponieważ czasu wielkanocnego przy tym kościele jeszcze nie odprawił, dostatecznie ludności donieść nie można, tylko z konotatów¹⁴¹⁰ przodka¹⁴¹¹ podczas wizyty generalnej podanych wiadomo, że ma być do komunii św. przystępujących koło 1000.

W roku przeszłym od 1 stycznia 1797 do 1 tegoż miesiąca 1798 było ochrzczonych

chłopców 25,

dziewcząt 16, 41.

1408 Felkerzamb chorąży semigalski – być może tożsamy z Gottardem Wilhelmem, chorążym piltyńskim z 1711 r. – wykluczałoby to jednak prawo patronatu w 1797 r. – lub Gotardem Henrykiem – chorążym z XVIII w. (*Szlachta polsko-inflancka*, s. 630; S. Uruński, *op. cit.*, t. 4, s. 23).

1409 Filemonowicz z Ferberów Teodor – ur. w 1756 r., wstąpił do seminarium w Brunsbergu, uczył się także w wornieńskim, ord. w 1782 r., komendant w Szoenbergu (1782-1784), w Ellernie (1784-1796), pleban w Smelinie (1796-po 1800); zm. przed 1808 r. (LVIA, f. 604, ap. 1, b. 8888, s. 332-333).

1410 Tzn. notatek.

1411 Tu: poprzednika, antecesor.

Umarłych mężczyzn 5,
kobiet 7.
Zaślubionych par 15.

Przy tymże kościele ani szkół, ani szpitala nie ma.

[295]

RAPORT O FUNDUSZU, DOCHODACH I EKSPENSACH KOŚCIOŁA RZYMSKOKATOLICKIEGO SMELINSKIEGO

Kościół parafialny smelinski fundowany jest od WJmć pani Sielyckiej¹⁴¹², dotowany sumą legowaną talarów bitych 2500, a w roku 1772 lokowaną na dobra Łaukiesie i Illgirmuży¹⁴¹³ dziedziczne WJmc pana Gottharda Föelkierzamba, od której sumy płaci się księdzu przy tymże kościele będącemu i koło dusz pracującemu procent po sześć od sta talarów bitych 150, przy obligacji odprawienie co tydzień mszy świętej za duszę kolatorki.

Gruntu ani folwarku, ani poddaństw nie ma, oprócz małego ogródka przy domie plebańskim, z którego z kościołem w dobrym stanie co do budowla [!] dwór utrzymać powinien.

Z wyż wyrażonych rocznych procentów 150 tal[arów] bit[ych] żyje pleban i utrzymuje czeladź domową przy chlebie i zapłacie.

Dochody kościelne z karbonki, za śluby, chrzty (jesty¹⁴¹⁴ dobrowolnie dając) niedostateczne na nieuchronne ekspensa kościoła, jako na wino, воск.

Takowy raport wiernie napisany ręką własną podpisuję się.

Dan w Smeylynie dnia 1 miesiąca lutego roku 1798.

Ks. Theodor z Ferberow Filemonowicz mp.

1412 Sielicka Ewa z Felkierzambów – sędzina grodzka inflancka; zm. po 1772 r. (*Szlachta polsko-inflancka*, s. 677-678).

1413 Illgirmujza – miejscowość niezidentyfikowana.

1414 Tzn. jeść [księdzu].

Bibliografia

Archiwum Polskiej Prowincji oo. Dominikanów (APPD)

sygn. Pr 35 – Catalogus patrum et fratrum sacri ordinis praedicatorum in Polonia, Russia et Magno Ducatu Lithuaniae mortuorum conscriptus per fr. Sadocum Barącz OP 1887.

sygn. S12/67b – R. Świętochowski OP, *Słownik biograficzny oo. dominikanów w Polsce*, t. 2, Kraków 1978 [mps].

Archiwum xx. Misjonarzy w Krakowie na Stradomiu (AMS)

sygn. III/4/a-f – Spisy zmarłych misjonarzy w 1. poł. XIX w.

sygn. IV/I.1 – Cathalogus domorum congreg. missionis ab a. 1625 et personarum provinciae Poloniae ab a. 1686.

sygn. IV/I.9 – Spis misjonarzy 1692-1811.

Archiwum Instytutu Wydawniczego Księży Misjonarzy „Nasza Przyszłość” w Krakowie (ANP)

sygn. I-o6-184 – ks. Alfons Schletz, *Słownik bio-bibliograficzny zgromadzenia misji w Polsce*, cz. 1, Kraków 1965.

sygn. V-4 – [S.E. Chodakowska], *Katalog zmarłych misjonarzy w Polsce (1653-1919)*.

Biblioteka Czartoryskich (BCz)

sygn. 739 IV Rkps – Tomus VI. Miscellanea Ecclesiastica a 4 Januarii 1780 ad 24 Septembris 1787.

Biblioteka Jagiellońska (BJ)

rkps 6242 III – Compendium iurium, documentorum conventus Carolstadiensis ad s. Virginem Mariam Annuntiatam et s. patrem Franciscum conf. Fratrum Minorum Observantium sub guardianatu [...] Erasmi Kniski in sequentes fasciculos dispositum anno Domini 1769.

rkps 6244 III – Liber diarii compactus pro inserendis rebus dignis notatu in conventu Carolstadiensi [...] anno Domini 1764 die 12 Septem[bris] sub gvardian[a]tu p[atris] Erasmi Kniski.

Kauno arkivyskupijos kurijos archyvas (KAKA)

- sygn. 5 – dokumenty kapituły żmudzkiej (inwentarze dóbr) z lat 1698-1798.
sygn. 46 – inwentarz podawczy altarii radziwiliskiej z 1830 r.
sygn. 51 – Inventarium Szydłoviensis praepositurae anno Dni 1767 et 1796.
sygn. 136 – Akta wizytacji diecezji żmudzkiej z XVII i XVIII w.

Lietuvos istorijos institutas

- sygn. F50-M22/14, 15 – mikrofilmy Raportów z 1798 r. pochodzące z RGIA,
f. 822, ap. 12, nr 3576.

Lietuvos mokslų akademijos biblioteka / Biblioteka Litewskiej Akademii Nauk (LMAVB)

- sygn. F9-96 – Elenchus Fratrum Mortuorum Cura Magistri Novitiorum RPrs Camilli Hryniewicz, labore autem Fratrum Novitiorum Fris Titi Dowgird et Fris Stanislai Bukowski Anno Domini 1861 Mensis Martii 24 die diligenter conscriptus.
- sygn. F9-1840 – Catalogus Clericorum Regularium Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum in Provincia Litvana ab erectione ejusdem Anno Domini 1736 conscriptus. 1736-1828.
- sygn. F39-107 – Wizytacje Kościoła i klasztoru kretyngowskiego z lat 1827-1831.
- sygn. F43-3690 – Metryka święceń dominikanów prowincji litewskiej z XVIII w.
- sygn. F43-3702 – Wiadomość o nowicjacie i naukach w prowincji litewskiej zakonu kaznodziejskiego dana roku 1804 na rok 1805.
- sygn. F268-252 – Inwentarz probostwa szydłowskiego godnością infułacyi zaszczyconego, po postąpieniu jaśnie oświeconego księcia Szymona Michała Giedroycia biskupa adramiteńskiego [...] ostatniego bezpośredniego infułata proboszcza szydłowskiego na rządy diecezji żmudzkiej wspólnie z otrzymaniem w swoje władanie dóbr stołowych biskupstwa żmudzkiego i koadjutorskich tegoż biskupstwa, przy podaniu takowego kościoła szydłowskiego z woli najwyższej Jaśnie Wielmożnemu jegomości księdzu Janowi Chryzostomowi Gintylli infułatowi proboszczowi szydłowskiemu członkowi 3mu rzymskokatolickiego Duchownego Kolegium kanonikowi żmudzkiemu s. teologii doktorowi [...] wskutek ukazu rzymskokatolickiego Duchownego Kolegium z dnia 3 listopada roku 1838 za n. 2.533 przez delegowanego księdza Józefa Bowkiewiczza kanonika wileńskiego przy dwóch członkach kapituły żmudzkiej w roku 1839 stycznia 31 dnia sporządzony.

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka (LNB)

Žemaičių vyskupijos seminarijos dokumentų fondas. XI: Dokumentai apie seminariją,

sygn. F90-526 – Liber ordinatum ab anno 1778 d[ie] 19 Julii.

Lietuvos valstybės istorijos archyvas Vilniuje / Archiwum Historyczne Państwa Litewskiego w Wilnie (LVIA)

f. 525, ap. 8, b. 749 – Inventarium conventus Lincoviensis anno 1813.

f. 604, ap. 1, b. 1574 – Materiały dotyczące diecezji wileńskiej (1820 r.).

f. 604, ap. 1, b. 8888 – Acta visitationis generalis ecclesiarum diaecesis Vilnensis in Decanatibus Curoniensi et Semgallensi per [...] Joannem Nepomucenum Corvinum Kossakowski [...] anno Dni 1800 personaliter peractae.

f. 669, ap. 2, b. 221 – Raporty wizytacyjne diecezji żmudzkiej (1805-1806).

f. 669, ap. 2, b. 222 – Wizytacja diecezji wileńskiej (1820 r.).

f. 669, ap. 2, b. 223 – Wizytacja diecezji żmudzkiej (1820 r.).

f. 669, ap. 2, b. 226 – Wizytacja diecezji żmudzkiej (1821 r.).

f. 669, ap. 2, b. 229 – Wizytacje dekanatu wielońskiego (różne lata).

f. 669, ap. 2, b. 231 – Wizytacja diecezji żmudzkiej (1827 r.).

f. 669, ap. 2, b. 249 – Wizytacja diecezji żmudzkiej (1839 r.).

f. 669, ap. 2, b. 261 – Wizytacje dekanatu olsiadzkiego (różne lata).

f. 669, ap. 2, b. 262 – Wizytacje dekanatu retowskiego (różne lata).

f. 669, ap. 2, b. 326 – Wizytacje dekanatu botockiego (różne lata).

f. 669, ap. 2, b. 327 – Wizytacje dekanatu krokowskiego (różne lata).

f. 669, ap. 2, b. 328 – Wizytacje dekanatu wielońskiego (różne lata).

f. 669, ap. 2, b. 329 – Wizytacje dekanatu retowskiego (różne lata).

f. 669, ap. 2, b. 331 – Wizytacje dekanatu olsiadzkiego (różne lata).

f. 669, ap. 2, b. 333 – Inwentarze kościołów dekanatu janiskiego (różne lata).

f. 669, ap. 2, b. 339 – Wizytacje dekanatu wiekszniańskiego (różne lata).

f. 669, ap. 2, b. 342 – Inwentarze kościołów dekanatu wornieńskiego (różne lata).

f. 669, ap. 2, b. 704 – Wizytacja diecezji żmudzkiej (1820 r.).

f. 669, ap. 2, b. 705 – Wizytacja diecezji żmudzkiej (1820 r.).

f. 669, ap. 2, b. 708 – Wizytacja diecezji żmudzkiej (1830 r.).

f. 669, ap. 2, b. 710 – Inwentarze kościołów diecezji żmudzkiej (różne lata).

f. 669, ap. 2, b. 712 – Inwentarze dekanatu szkudzkiego (różne lata).

f. 669, ap. 2, b. 715 – Inwentarze kościoła w Judranach (1812, 1820, 1830).

f. 669, ap. 48, b. 479 – Liber processuum parafii Szakinów (1798-1814).

f. 696, ap. 2, b. 32 – Dokumenty parafii Kroki.

f. 696, ap. 2, b. 1037 – Formularny spisec honoralnego kanonika szawlańskiego parafialnego kościoła plebana księcia Jana Mirskiego 1817 roku sporządzony.

- f. 1135, ap. 20, b. 316a – album novitiorum et professorum ordinis ff. Bmae Virginis Mariae de monte Carmeli ARO Provinciae s. Joseph per utramq. Russiae & MDL in novitiatu conventus Vilmensis s. Georgij M. vitam religiosam juxta regulam dicti ordinis probantium et profitentium [...] 1740.
- f. 1671, ap. 4, b. 3 – Wizytacje i inwentarze dekanatu szadowskiego (różne lata).
- f. 1671, ap. 4, b. 301 – Dokumenty altarii w Olsiadach.
- f. 1671, ap. 4, b. 312 – Dokumenty kościoła Barszczyce (Jagminpol).
- f. 1671, ap. 4, b. 319 – Dokumenty parafii Bejsagoła.
- f. 1671, ap. 4, b. 330 – Dokumenty parafii Erżwiłki.
- f. 1671, ap. 4, b. 336 – Inwentarze kościołów Giedroycie, Gawra, Girdyszki.
- f. 1671, ap. 4, b. 340 – Dokumenty kościoła w Gruszaławkach.
- f. 1671, ap. 4, b. 341 – Dokumenty parafii Ginteliszki.
- f. 1671, ap. 4, b. 360 – Dokumenty parafii Korciany.
- f. 1671, ap. 4, b. 366 – Dokumenty parafii Kielmy.
- f. 1671, ap. 4, b. 377 – Dokumenty parafii Ławków.
- f. 1671, ap. 4, b. 383 – Dokumenty kościoła w Łauksodziu.
- f. 1671, ap. 4, b. 394 – Dokumenty kościoła w Medyngianach.
- f. 1671, ap. 4, b. 402 – Dokumenty parafii Połoga.
- f. 1671, ap. 4, b. 403 – Dokumenty kościoła w Połanach.
- f. 1671, ap. 4, b. 414 – Dokumenty majątku Powonden i kościołów w Powondeniu, Rosieniach i Okmianach.
- f. 1671, ap. 4, b. 442 – Dokumenty parafii Sałanty.
- f. 1671, ap. 4, b. 443 – Dokumenty parafii Średniki.
- f. 1671, ap. 4, b. 445 – Dokumenty parafii Skawdwile i Skirstymoń.
- f. 1671, ap. 4, b. 454 – Dokumenty parafii Szawlany.
- f. 1671, ap. 4, b. 455 – Dokumenty parafii Szweksznie.
- f. 1671, ap. 4, b. 458 – Dokumenty altarii w Szatach.
- f. 1671, ap. 4, b. 463 – Dokumenty parafii Szylele.
- f. 1671, ap. 4, b. 467 – Dokumenty parafii Taurogi.
- f. 1671, ap. 4, b. 468 – Dokumenty parafii Telsze.
- f. 1671, ap. 4, b. 472 – Dokumenty parafii Tryszki.
- f. 1671, ap. 4, b. 489 – Dokumenty parafii Wielona.
- f. 3002, ap. 9, b. 86 – Wizytacja i inwentarz parafii Jaswojnie (1830-1831).
- f. 3002, ap. 13, b. 30 – Wizytacja parafii Kroki (1802).
- f. 3004, ap. 10, b. 1 – Inwentarze Poszuszwie (różne lata).
- f. 3005, ap. 26, b. 17 – Inwentarz Janopol (1827).
- f. 3005, ap. 84, b. 23 – Inwentarz Płotele (1887).

Rosyjskie Państwowe Archiwum Historyczne w Petersburgu (RGIA)

- f. 822, op. 12, nr 2945 – Raport do Justickolegium dotyczący diecezji wileńskiej (1796-1798).
- f. 822, op. 12, nr 3576 – Raport do Justickolegium dotyczący diecezji żmudzkiej i inflanckiej (1798 r.).
- f. 822, op. 12, nr 3577 – Wiadomości statystyczne dotyczące diecezji żmudzkiej (różne lata).
- f. 822, op. 12, nr 3583 – Wizytacja klasztoru w Telszach (1817 r.).
- f. 822, op. 12, nr 3584 – Wizytacja klasztoru w Kretyndze (1817 r.).
- f. 822, op. 12, nr 3585 – Wizytacja klasztoru w Datnowie (1817 r.).
- f. 822, op. 12, nr 3586 – Wizytacja klasztoru w Cytowianach (1817 r.).
- f. 822, op. 12, nr 3611 – Wizytacja parafii Krupie (1819 r.).

Vilniaus universiteto biblioteka / Biblioteka Uniwersytetu Wileńskiego (VUB)

- sygn. F4-(A2112)35373-35383 – Wiadomość ogólna w aktach wizyt klasztorów bernardynów budławskiego, słuckiego, telszewskiego i druyskiego z przyłączonemi inwentarzami tychże klasztorów oraz słonimskiego, iwieyskiego, brzeskiego, hłuskiego z roku 1822 podana.
- sygn. F4-(A2946)36276 – Posłuszny spiszek osób pełniących obowiązki duchowne zakonu księży bernardynów prowincji litewskiej Augusta 3 dnia 1813 do skt Peterzburga w księdze opravnej przesłany przy raporcie.
- sygn. F4-(A3830)36412 – Spis bernardynów prowincji litewsko-ruskiej (1825 r.).
- sygn. F5-A27-4678 – Adnotacja Antoniego Kuprewicza, wikarego w Masia-dach dot. uczynienia zapisu w księdze metrykalnej (11 I 1790 r.).
- sygn. F5-A28-4917 – Rejestr xięży bernardynów mieszkających w klasztorze połockim roku 1817 mca Januarii 25 dnia.
- sygn. F5-F-32416 – Katalog zmarłych franciszkanów konwentualnych pro-wincji litewsko-ruskiej (1702-1843).
- sygn. F5-F-32480 – Katalog zmarłych bernardynów prowincji litewskiej (do ok. 1850 r.).
- sygn. F57-2 – Liber ad Inscribenda Acta tam Capitularia, quam Definito-rialia, caeteraque connotanda quae bonum ordinem perfectumque sta-tum novellae Provinciae nostrae Lithvanae exdivisae a Provincia mino-ris Poloniae... [Liber Actuum. Capituli Conventus Vilnensis Sanctorum Omnium] (1767-1828).
- sygn. F201-104 – Odpisy wizytacji parafii Johaniszkiele (1796-1810).
- sygn. F203-1 – Liber processuum comparatus per me Thaddeum Rodowicz commendarium Poszuszwiensem anno D[omi]ni 1770 d[ie] 1 Augusti.

Źródła drukowane

Acta nuntiaturae Polonae, t. 54, red. P. Zając, Kraków 2022.

Akta wizytacji generalnej diecezji inflanckiej i kurlandzkiej czyli piltyńskiej z 1761 roku, wyd. S. Litak, Toruń 1998.

Akty i gramoty o ustrojstwie i upravlennii Rymko-Katoličeskoj Cerkvi v Imperii Rossijskoj i Carstve Pol'skom, [Petersburg] 1849.

Catalogus personarum & Officiorum provinciae Litvanae Societatis Jesu ex anno 1756 in annum 1757 R. P. Joannes Juraha praepositus provincialis a die 11 Maji 1755 P. Nicolaus Trzebiecki socius R.P. Provincialis consultor provinciae. Josephus Boosewicz socius coadjutor, Vilnae [1756].

Constytucje seymu walnego ordynaryinego szescniedzielnego w Grodnie Roku Pańskiego MDCCXXVI dnia dwudziestego osmego września złożonego, Varsaviae [brak daty wydania].

Directorium Obs – *Directorium horarum canonicarum et missarum juxta ritum SRE et rubricae breviarii et missalis Romano-Seraphici in modum kalendarii Juliani pro fratribus minoribus de Observantia et Monialibus tertii ordinis SPN Fra[n]cisci caeterisque confratribus eodem breviario et missali utentibus in dioecesibus Mohileviensi-Vilnensi-Minscensi-Samogitiensi-Luceoriensi-et Camenecensi existentibus pro annis Domini...* 1824, 1825, 1826.

Directorium OP – *Directorium Divini officii recitandi pro provincia Lithuaniae ordinis praedicatorum [...]* in annos V.S. 1803, 1807, 1809, 1812, 1813, 1814, 1816, 1817, 1818, 1819, 1820, 1821, 1822, 1823, 1824, 1825, 1826, 1828, 1830, 1831, 1832, 1833, 1834 (różne warianty tytułu rubryceli).

Directorium OSB – *Directorium Divini officii juxta ritum monasticum persolvendi [...]* in commodum monachorum sub regula ss. p. n. Benedicti in Imperio Rossiae degentium cum permissu superiorum [...] in annos Domini... 1829, 1830, 1831, 1833, 1836.

Directorium Wilno – *Directorium horarum canonicarum et missarum pro diaecesi Vilnensi in annos Domini...* 1810, 1811, 1812, 1813, 1814, 1817, 1819, 1820, 1826, 1827, 1828, 1829, 1830, 1831, 1832, 1833, 1834, 1837, 1838, 1839, 1840, 1841, 1842, 1843, 1844, 1845, 1846, 1847, 1848 (różne warianty tytułu rubryceli).

Directorium Żmudź – *Directorium horarum canonicarum et missarum juxta computum veteris Kalendarij pro diaecesi Samogitiensi in annos Dni...* 1787, 1803, 1809, 1815, 1819, 1820, 1821, 1822, 1823, 1824, 1825, 1829, 1831, 1833, 1834, 1835, 1836, 1838, 1839, 1840; *Directorium horarum canonicarum et missarum pro dioecesi Telsensi in annos Dni...* 1841, 1842, 1843, 1844, 1845, 1846, 1847, 1848, 1849, 1850, 1851, 1852 (różne warianty tytułu rubryceli).

Jucewicz L., *Wspomnienia Żmudzi*, Wilno 1842.

Konstytucje W. X. Litewskiego na seymie ekstraordynarynym warszawskim w roku 1773 kwietnia 19 dnia zaczętym, a w roku 1775 kwietnia 11 dnia skończonym uchwalone, Warszawa 1775.

- Puzynina G., *W Wilnie i w dworach litewskich. Pamiętnik z lat 1815-1843*, Wilno 1928.
- Raporty generalnych wizytatorów szkół Komisji Edukacji Narodowej w Wielkim Księstwie Litewskim (1782-1792), opr. K. Bartnicka, I. Szybiak, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1974.
- Sprawa WJ Pana Stanisława Dobkiewicza, porucznika petyhorskiego woysk litewskich z JWJ Panem Fortunatem Górskim, kasztelanicem xstwa zmudz. [...] i WJ Panem Wawrzyńcem Kobeckim, porucznikiem x. zmudz [brak miejsca i daty wydania].
- Synodus diaecesana Mednicensis seu Samogitiae sub auspiciis [...] Antonii Dominici comitis in Łohoysk & Bardyczow Tyszkiewicz [...] episcopi Samogitiae [...], Vilnae 1752.
- Szlachta polsko-inflancka wobec przełomu. Materiały z dyneburskich akt grodzkich i ziemskich z lat 1764-1775, opr. B. Dybaś, P.A. Jeziorski, T. Wiśniewski, Toruń 2018.
- Valančius M., *Namų užrašai*, sud. A. Prašmantaitė, Vilnius 2003.
- Vilniaus Mažesniųjų brolių konventualų memorialas (1702-1832), par. D. Baronas, Vilnius 2020.
- Wiadomość każdemu obywatelowi Korony Polskiej y W.X. Litt. potrzebna albo specyfikacya starostw y królewskichy [...] udysponowanych przez seym roku 1775 y 1776 skonczony, Łowicz 1777.

Opracowania

- Aftanazy R., *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, t. 3: *Województwo trockie, Księstwo Żmudzkie, Inflanty Polskie, Księstwo Kurlandzkie*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1992.
- Astramskas A., *Ramygalos parapija ir valsčius XIX amžiuje*, „Lietuvos lokaliniai tyrimai. Istorija” 2016, s. 1-87.
- Błaszczak O., *Łopaciński Jan Dominik*, EK, t. 11, Lublin 2006, kol. 504-505.
- Błaszczyk G., *Diecezja żmudzka od XV wieku do początku XVII wieku*. Ustrój, Poznań 1993.
- Błaszczyk G., *Fundacje i fundatorzy klasztorów diecezji żmudzkiej w XVII i XVIII wieku*, [w:] G. Błaszczyk, *Wybrane prace z lat 1978-2020*, Poznań 2023, s. 39-74.
- Błaszczyk G., *Herbarz szlachty żmudzkiej*, seria II w przygotowaniu.
- Błaszczyk G., *Herbarz szlachty żmudzkiej*, t. 1-6, Warszawa 2015-2016.
- Błaszczyk G., *Reformy administracyjne na Żmudzi w drugiej połowie XVIII wieku*, [w:] G. Błaszczyk, *Wybrane prace*, Poznań 2023, s. 75-88.
- Błaszczyk G., *Słownik miejscowości na Żmudzi oparty na „Herbarzu szlachty żmudzkiej” (tomy I-VI)*, Warszawa 2024.
- Błaszczyk G., *Stan badań nad klasztorami diecezji żmudzkiej*, [w:] *Zakony i klasztory w Europie Środkowo-Wschodniej. X-XX wiek*, red. H. Gapski, J. Kłoczowski, Lublin 1999, s. 263-270.

- Błaszczyk G., *Wybrane prace z lat 1978-2020*, Poznań 2023.
- Błaszczyk G., *Żmudź w XVII i XVIII wieku. Zaludnienie i struktura społeczna*, Poznań 1985.
- Boniecki A., *Herbarz polski. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*, cz. 1, t. 1-16, Warszawa 1899-1906.
- Borkowska M., *Leksykon zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej*, t. 3: *Wielkie Księstwo Litewskie i Ziemie Ruskie Korony Polskiej*, Warszawa 2008.
- Brzozecki S., Antoni Tyszkiewicz, EK, t. 19, Lublin 2013, kol. 1250-1251.
- Brzozecki S., Massalski Ignacy Jakub, EK, t. 12, Lublin 2008, kol. 155-156.
- Brzozecki S., *Żmudzka diecezja*, EK, t. 20, Lublin 2014, kol. 1594-1601.
- Bulak J., *Ekonomiczne podstawy funkcjonowania kościołów parafialnych w diecezji żmudzkiej (telszewskiej) w latach 1795-1844*, Kraków 2023.
- Bulak J., *Koncepcja opracowania inwentarza wizytacji i inwentarzy diecezji żmudzkiej do 1845 roku*, „Zapiski Historyczne” 2021, t. 86, z. 4, s. 123-149, DOI: 10.15762/ZH.2021.36.
- Bulak J., *Rozwój sieci parafialnej w diecezji żmudzkiej (1772-1845)*, [w:] 51. Międzynarodowe Seminarium Kół Naukowych w Olsztynie „Seminarium innowacyjnych rozwiązań w dobie pandemii”, t. 2: *Aktualne problemy badawcze. Nauki społeczne i humanistyczne*, Poznań 2022, s. 123-135.
- Bulak J., *Stan parafii diecezji żmudzkiej w świetle raportu do Justickolegium z 1798 roku*, [w:] XVIII amžiaus studijos, t. 7: Giminė. Bendrija. Grupuoė, sud. R. Šmigelskytė-Stukienė, Vilnius 2021, s. 246-263.
- Butterwick R., *Polska rewolucja a Kościół katolicki 1788-1792*, przeł. M. Ugniewski, Kraków 2012.
- Chmaj L., *Dobaszewicz Benedykt*, PSB, t. 5, Kraków 1939, s. 276.
- Czerski S., *Opis żmudzkiej diecezji*, Wilno 1830.
- Deputaci Trybunału Głównego WKL. 1697-1794. Spisy*, t. 2, opr. A. Rachuba, P.P. Romaniuk, Warszawa 2004.
- Dobrowolska W., *Chodkiewicz Jan Karol*, PSB, t. 3, Kraków 1937, s. 363-367.
- Dymnicka-Wołoszyńska H., *Ostrowski Antoni Kazimierz*, PSB, t. 24, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1979, s. 540-546.
- Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy*, opr. L. Grzebień, Kraków 2004.
- Falkowski Cz., *Bukaty Tadeusz*, PSB, t. 3, Kraków 1937, s. 115-116.
- Falkowski Cz., *Dłuski Michał*, PSB, t. 5, Kraków 1939, s. 193-195.
- Fąs G., *Inflancka diecezja*, EK, t. 7, Lublin 1997, s. 192-195.
- Fibek J., *Wskrzeszenia na pograniczu dwóch światów. Dzieje Kościoła rzymsko-katolickiego w dorzeczu Berezyny i Wiliji w granicach dekanatu dokszyckiego w diecezji witebskiej na Białorusi. 1395-2009 r.*, cz. 1 i 2, Nowe Miasto nn. Pilica 2011.
- Genienė Z., Genys J., *Varnių kunigų seminarija*, Vilnius 1999.
- Giżycki J.M., *Seminaria diecezjalne w zaborze rosyjskim pod zarządem xx. misyjarzy*, Kraków 1913.

- Giżycki J.M., *XX. Misjonarze w Iłkukszczie. Materiały i sprawozdania*, Gniezno 1909.
- Giżycki J.M., *Z przeszłości obydwóch Zgromadzeń w zaborze rosyjskim*, cz. 3: *XX misjonarze w Siemiatyczach, Smiłowiczach, Orszy i Oświeju*, Kraków 1913.
- Godlewski M., *Giedroyć Józef Arnolf*, PSB, t. 7, Kraków 1948, s. 428.
- Godlewski M., *Giedroyć Szymon Michał*, PSB, t. 7, Kraków 1948, s. 433-434.
- Grzebień L., Kochanowicz J., *Słownik jezuitów muzyków i prefektów burs muzycznych*, Kraków 2002.
- Hałaburda M., *Diecezja żmudzka w 1830 roku w świetle schematyzmu na 1831 rok (1). Schematyzm – edycja źródła*, „Textus et Studia” 2023, nr 2(34), s. 247-289, DOI: 10.15633/tes.09209.
- Hałaburda M., *Szpitala diecezji żmudzkiej na początku XIX stulecia*, „Medycyna Nowożytna” 2018, t. 24, z. 2, s. 103-145, DOI: 10.4467/12311960MN.18.027.10493.
- Jadacki J.J., *Sławni wilnianie filozofowie*, Wilno 1994.
- Jakulis M., Rokitai: *Santvarka ir veikla XVIII-XIX a. I pusėje*, „Lietuvos katalikų mokslo akademijos metraštis” 2010, t. 33, s. 59-94.
- Jovaiša L., *The Last Jesuits in Courland and Their Fate after 1773*, „Religiski-filozofiski raksti” 2016, t. 21, s. 14-59.
- Jovaiša L., *Žemaičių katedros kapitulos konstitucijos: raidė, dvasia, gyvenimas*, [w:] *Moteris prie istorijos šaltinio. Mokslinių straipsnių rinkinys, skirtas profesorės Irenos Valikonytės 75 metų jubiliejui*, sud. E. Savišcevas, Vilnius 2024, s. 302-355, DOI: 10.15388/MPIS.2024.14.
- Jucevičius L., *Mokyti Žemaičiai*, Vilnius 1975.
- Juzumas V., *Žemaičių vyskupijos aprašymas*, par. M. Paknys, Varniai 2013.
- Kachel J., *Bernardyni 1453-2003 kapłani i bracia zakonni prowincji polskich oraz kustodii św. Michała na Ukrainie*. Wydanie jubileuszowe, cz. 1: A-C, Warta 2004.
- Kachel J., *Bernardyni 1453-2003 kapłani i bracia zakonni prowincji polskich oraz kustodii św. Michała na Ukrainie*. Wydanie jubileuszowe, cz. 2: D-J, Warta 2004.
- Kachel J., *Bernardyni 1453-2003 kapłani i bracia zakonni prowincji polskich oraz kustodii św. Michała na Ukrainie*. Wydanie jubileuszowe, cz. 3: K-Ł, Warta 2004.
- Kachel J., *Bernardyni 1453-2003 kapłani i bracia zakonni prowincji polskich oraz kustodii św. Michała na Ukrainie*. Wydanie jubileuszowe, cz. 4: M-P, Warta 2004.
- Kachel J., *Bernardyni 1453-2003 kapłani i bracia zakonni prowincji polskich oraz kustodii św. Michała na Ukrainie*. Wydanie jubileuszowe, cz. 5: R-T, Warta 2004.
- Kachel J., *Bernardyni 1453-2003 kapłani i bracia zakonni prowincji polskich oraz kustodii św. Michała na Ukrainie*. Wydanie jubileuszowe, cz. 6: U-Ž, Warta 2004.
- Kamuntavičienė V., *Filia katarzynek z Braniewa na Żmudzi. Klasztor katarzynek w Krokach w XVIII wieku*, „Zapiski Historyczne” 2019, t. 84, z. 2, s. 33-56, DOI: 10.15762/ZH.2019.13.
- Kamuntavičienė V., *Krakių kotryniečių vienuolynas: nuo dievotų bendruomenės iki Lietuvos kotryniečių provincijos*, Kaunas 2019.

- Karp S., Karpiowie z Karpowicz na Podlasiu w ostatniej ćwierci XVIII w. Zmierzch trzystuletniej historii, „*Studia Podlaskie*” 2021, t. 29, s. 67-84, DOI: 10.15290/sp.2021.29.04.
- Karp S., Karpiowie z Rekijowa na Żmudzi w XX wieku. Przyczynek do dziejów ziemiaństwa polskiego na Litwie, „*Komunikaty Warmińsko-Mazurskie*” 2019, nr 1(303), s. 77-93, DOI: 10.51974/kmw-134970.
- Kasabuła T., Ignacy Massalski biskup wileński, Lublin 1998.
- Katilius A., In memoriam. Leonidas Žilevičius (1929.06.01-2011.09.08), „*Lietuvos istorijos metraštis*” 2012, r. 2, s. 191-194.
- Katilius A., Žemaičių vyskupijos vyrių vienuolynų tinklas XVIII a. pab.-XX a. pradžioje, „*Bažnyčios istorijos studijos*” 2016, t. 8, s. 145-189.
- Konopczyński W., Chrapowicki Eustachy, PSB, t. 3, Kraków 1937, s. 436.
- Kramarek G., Ogiński Michał Kleofas, EK, t. 14, Lublin 2010, kol. 419.
- Kriegseisen W., Sienicki Ludwik h. Bończa, PSB, t. 37, Warszawa–Kraków 1996-1997, s. 153-155.
- Krzywicki J., Rosieński powiat, [w:] *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 9, s. 773-775.
- Krzywicki J., Telszewski powiat, [w:] *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 12, s. 286-289.
- Kumor B., *Granice metropolii i diecezji polskich (966-1939). (c. d.)*, „*Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*” 1970, nr 20, s. 253-374.
- Kumor B., *Projektowanie reorganizacji Kościoła w Rzeczypospolitej Obojga Narodów z 1790 roku*, [w:] *Ecclesia Posnaniensis. Opuscula Mariano Banaszak septuagenario dedicata*, red. F. Lenort, K. Lutyński, Poznań 1998, s. 107-111.
- Kumor B., *Ustrój i organizacja Kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918)*, Kraków 1980.
- Kuras K., Szembek Krzysztof Antoni, PSB, t. 48, Warszawa–Kraków 2012-2013, s. 81-89.
- Lepszy K., *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI w. do poł. XIX w.*, Warszawa 1953.
- Libiszowska Z., Nowak-Romanowicz A., Ogiński Michał Kleofas, PSB, t. 23, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1978, s. 630-636.
- Lietuvos dvarų sodybų atlasas. Šilalės rajono savivaldybė*, red. R. Butvilaitė, Vilnius 2012.
- Lietuvių enciklopedija*, red. V. Biržiška, t. 21, Boston 1960.
- Lietuvių literatūros enciklopedija*, Vilnius 2001.
- Lietuvos TSR administracinio-teritorinio suskirstymo žinynas*, dalis 2, Vilnius 1976.
- Lietuvos sakralinė dailė*, t. 2: Šiaulių vyskupija, d. 1: Joniškio dekanatas, kn. 1, Vilnius 2011.
- Lietuvos sakralinė dailė*, t. 2: Šiaulių vyskupija, d. 1: Joniškio dekanatas, kn. 2, Vilnius 2012.
- Lietuvos sakralinė dailė*, t. 2: Šiaulių vyskupija, d. 1: Joniškio dekanatas, kn. 3, Vilnius 2015.

- Lietuvos sakralinė dailė, t. 2: Šiaulių vyskupija, d. 2: Šiaulių dekanatas, kn. 1, Vilnius 2018.
- Lietuvos sakralinė dailė, t. 2: Šiaulių vyskupija, d. 2: Šiaulių dekanatas, kn. 2, Vilnius 2020.
- Lietuvos sakralinė dailė, t. 2: Šiaulių vyskupija, d. 2: Šiaulių dekanatas, kn. 3, Vilnius 2022.
- Lisiak B., *Jezuici polscy a nauki ściste od XVI do XIX w.* Słownik bio-bibliograficzny, Kraków 2000.
- Litak S., *Atlas Kościoła łacińskiego w Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVIII wieku*, Lublin 2006.
- Manteuffel G., *Inflanty Polskie oraz Listy znad Bałtyku*, opr. K. Zajas, Kraków 2009.
- Meissner A., Wałęga A., *Komisja Edukacji Narodowej 1773-1794. Słownik biograficzny*, Warszawa 2018.
- Michalski J., *Poniatowski h. Ciołek Stanisław*, PSB, t. 27, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1982-1983, s. 481-487.
- Mienicki R., *Berg Berk (Berg von Carmel) Władysław Franciszek*, PSB, t. 1, s. 451.
- Misius K., *Kražių mokykla ir gimnazija 1773-1844 metais*, Vilnius 2015.
- Misjonarze św. Wincentego a Paulo w Polsce, t. 1: *Dzieje*, red. S. Rospond, Kraków 2001.
- Mościcki H., *Giełgud Michał*, PSB, t. 7, Kraków 1948-1958, s. 441.
- Naruszewicz T., *Z dziejów miasta i starostwa Wisztyniec w Rzeczypospolitej Obojga Narodów*, „Rocznik Augustowsko-Suwalski” 2019, t. 19, s. 15-30.
- Niesiecki K., *Herbarz Polski ks. Kaspra Niesieckiego S.J. powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopisów, dowodów urzędowych i wydany przez Jana Nep. Bobrowicza w Lipsku, nakładem i drukiem Breitkopfa i Hertela*, Lipsk 1839-1845.
- Nitecki P., *Biskupi Kościoła w Polsce w latach 965-1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 2000.
- Obarski M.T., *Piłsudski Franciszek*, PSB, t. 26, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1981, s. 308-310.
- Oficerowie Rzeczypospolitej Obojga Narodów 1777-1794. *Spisy*, t. 2: *Wojsko Wielkiego Księstwa Litewskiego*, opr. M. Machynia, V. Rakutis, Cz. Srzednicki, Kraków 1999.
- Ogle K., *Jelgavas „Uzvaras Dievmāte”*, „Latvijas Zinātņu akadēmija” 2016, z. 1, s. 65-89.
- Pater M., *Historia Uniwersytetu Wrocławskiego do roku 1918*, Wrocław 1997.
- Petkus V., *Vilniaus vyskupas kunigaikštis Ignas Jokūbas Massalskis*, Vilnius 2000.
- Piechnik L., *Seminaria duchowne w (archi)diecezji wileńskiej do 1939 r.*, „Studia Teologiczne” 1987-1988, nr 5-6, s. 201-231.
- Pohoska H., *Erdman Jan*, PSB, t. 6, Kraków 1948, s. 286-287.
- Prašmantaitė A., *Žemaičių vyskupas Juozapas Arnulfas Giedraitis*, Vilnius 2000.
- Prokop K.R., *Polscy biskupi dominikańscy. Słownik biograficzny*, Kraków 2013.
- Radwan M., *Repertorium wizytacji kościołów i klasztorów w archiwach petersburskiego Kolegium Duchownego*, Lublin 1998.

- Radwan M., Wodzianowska I., *Metody finansowania Kościoła katolickiego w Rosji w XIX wieku. Przyczynek archiwalny*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2015, nr 103, s. 209-226, DOI: 10.31743/abmk.12035.
- Rokitai ir Kęstaičiai, sud. P. Švėrebas, Vilnius 2010.
- Romaniuk P.P., *Sapieha Michał Antoni*, PSB, t. 35, Warszawa–Kraków 1994, s. 110-115.
- Rostworowski E., *Karp Benedykt*, PSB, t. 12, Wrocław–Warszawa–Kraków 1966-1967, s. 91-92.
- Rostworowski E., *Karp Maurycy Franciszek*, PSB, t. 12, Wrocław–Warszawa–Kraków 1966-1967, s. 95-97.
- Salwa T., *Litewska prowincja księży misjonarzy (1794-1842)*, „Nasza Przyszłość” 1981, t. 56, s. 147-235.
- Sawaniewska-Mochowa Z., *Zapiski domowe biskupa Macieja Wołoncewskiego jako przyczynek do poznania sytuacji społecznej i językowej na terenie dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego pod władzą carów*, „Acta Baltico-Slavica”, t. 37 (2013), s. 65-83.
- Šaulys K., Kun. Jurgis Ambrozėjus Pabrėžas ir jo raštai, „Draugija” 1911, r. 5, nr 53, s. 23-31.
- Schletz A., Dukala J., Szeliski (Szeliski) Michał Mateusz, [w:] *Misjonarze św. Wincen-
tego a Paulo w Polsce*, t. 2, cz. 1, Kraków 2001.
- Skarbek J., *Giedroyc Józef Arnulf*, EK, t. 5, Lublin 1989, kol. 1060-1061.
- Skarbek J., *Giedroyc Szymon Michał*, EK, t. 5, Lublin 1989, kol. 1062.
- Skarbek J., *Malinowski Antonin*, EK, t. 12, Lublin 2006, kol. 977-978.
- Skibicki S., *Dekanat kupiski diecezji wileńskiej w świetle opisów z 1784 roku w świetle
opisów plebanów. Praca magisterska napisana pod kierunkiem dr hab. Józefa Ma-
roszka*, prof. UwB, Białystok 2009.
- Skłodowski J., *Cmentarze na Żmudzi. Polskie ślady przeszłości Obojga Narodów*, Warszawa 2013.
- Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 1-15, red. F. Sulimierski, W. Walewski, Warszawa 1880-1914.
- Szafranski W., *Święcenia w prawie kanonicznym*, „Prawo Kanoniczne. Kwartalnik
Prawno-Historyczny” 1916, nr 3(1-2), s. 233-299.
- Szczygielski W., *Łopaciński Jan Dominik*, PSB, t. 18, Wrocław–Warszawa–Kraków–
Gdańsk 1973, s. 398-400.
- Szczygielski W., *Mirski (Światopełk-Mirski) Tomasz*, PSB, t. 21, Wrocław–Warsza-
wa–Kraków–Gdańsk 1976, s. 353-354.
- Szczygielski W., *Potocki Wincenty h. Pilawa (zm. 1825)*, PSB, t. 28, Wrocław–Warsza-
wa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1984, s. 227-229.
- Szybiak I., Buczek K., *Komisja Edukacji Narodowej 1773-1794. Szkoły w Wydziale
Żmudzkim*, Warszawa 2018.
- Szybiak I., *Massalski Ignacy*, PSB, t. 20, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk
1975, s. 135-139.

- Trimonienė R., *Nagurskiu gimines istorija, „Kurtuva”* 2006, t. 8, s. 6-12.
- Tumelis J., *Būkota Tadas Juozapas, [w:] Visuotinė lietuvių enciklopedija*, t. 3, Vilnius 2003, s. 584-585.
- Turkowski T., *Giedroyć Jan Stefan*, PSB, t. 7, Kraków 1948, s. 427-428.
- Twardowski B., *Spis osób, które uczestniczyły w działaniach wojennych Kościuszki 1794 r.*, Poznań 1894.
- Urbanek B., *Ubodzy, chorzy, szpitale w aktach powizytacyjnych archidiecezji kowieńskiej z pierwszej połowy XIX wieku, „Przegląd Wschodni”* 2007, t. 10, z. 3(39), s. 755-766.
- Uruski S., *Rodzina. Herbarz szlachty*, t. 1-15, Warszawa 1904-1931.
- Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII wieku. Spisy, red. A. Gąsiorowski, t. 9: *Urzednicy inflanczy XVI-XVIII wieku. Spisy*, opr. K. Mikulski, A. Rachuba, Kórnik 1994.
- Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII wieku. Spisy, red. A. Gąsiorowski, t. 11: *Urzednicy centralni i dygnitarze Wielkiego Ksiestwa Litewskiego XIV-XVIII wieku*, opr. H. Lulewicz, A. Rachuba, Kórnik 1994.
- Urzednicy Wielkiego Ksiestwa Litewskiego. Spisy, t. 1: *Wojewodztwo wileńskie XIV-XVIII wiek*, opr. A. Rachuba (red.) i in., Warszawa 2004.
- Urzednicy Wielkiego Ksiestwa Litewskiego. Spisy, t. 2: *Wojewodztwo trockie XIV-XVIII wiek*, opr. A. Rachuba (red.) i in., Warszawa 2009.
- Urzednicy Wielkiego Ksiestwa Litewskiego. Spisy, t. 3: *Ksiestwo Żmudzkie XV-XVIII wiek*, opr. A. Rachuba (red.) i in., Warszawa 2015.
- Urzednicy Wielkiego Ksiestwa Litewskiego. Spisy, t. 9: *Wojewodztwo mściławskie XVI-XVIII wiek*, opr. A. Rachuba (red.) i in., Warszawa 2019.
- Urzędowy wykaz polskich nazw geograficznych świata, opr. Komisja standaryzacji nazw geograficznych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej przy Głównym Geodecie Kraju, Warszawa 2019.
- Vasiliūnienė D., *Žemaičių Kalvarija. Piligrimino centro istorija ir dailė XVII-XIX a.*, Vilnius 2010.
- Wagner M., *Rappe (Rapp, Rappen) Otton Ernest*, PSB, t. 30, s. 592-594.
- Wasilewski T., *Kopeć Jan Karol*, PSB, t. 13, Wrocław-Warszawa-Kraków, s. 628-629.
- Wiśniewski J., *Powołanie do istnienia i rozwój Seminarium Duchownego w Diecezji Warmińskiej, „Studia Elbląskie”* 2014, t. 15, s. 21-32.
- Wołoncewski M., *Biskupstwo żmudzkie*, przeł. M. Hryszkiewicz, Kraków 1898.
- Wołoszyński R.W., *Karol Chrystian Józef*, PSB, t. 12, Wrocław-Warszawa-Kraków 1966-1967, s. 87-89.
- Wołoszyński R.W., *Piotr Biron*, PSB, t. 26, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1981, s. 352-354.
- Wołyniak [Giżycki J.M.], *Wiadomości o dominikanach prowincji litewskiej*, cz. 1, Kraków 1917.
- Wołyniak [Giżycki J.M.], *Z przeszłości karmelitów na Litwie i Rusi*, t. 1, Kraków 1918.
- Wyczawski H., *Bernardyni polscy*, t. 3: 1772-1946, Kalwaria Zebrzydowska 1992.

Bibliografia

- Zahorski A., Kossakowski Józef, PSB, t. 14, Wrocław–Warszawa–Kraków 1968-1969, s. 268-272.
- Zbudniewek J., Giedroyc Józef Arnulf, [w:] *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 1, Warszawa 1981, s. 523.
- Zielińska Z., Plater Józef Antoni, PSB, t. 26, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1981, s. 646-647.
- Zielińska Z., Ronikier Michał Aleksander, PSB, t. 32, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1989, s. 23-25.
- Zieliński Z., Pius VI, EK, t. 15, Lublin 2011, kol. 749-750.
- Żytkowicz L., Mirbach Ernest Jan, PSB, t. 21, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1976, s. 330-331.
- Żytkowicz L., Morykoni Benedykt Beniamin, PSB, t. 22, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1977, s. 20-21.
- Żytkowicz L., Pociąg Aleksander Michał, PSB, t. 27, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1982-1983, s. 23-25.
- Żytkowicz L., *Rządy Repnina na Litwie w latach 1794-[179]7*, Wilno 1938.
- Археографический сборник документов, относящихся к истории Северо-Западной Руси*, t. 14, Wilno 1904.
- Словарь русских генералов, участников боевых действий против армии Наполеона Бонапарта в 1812-1815 гг.*, t. 7, 1996.

Netografia

www.plewako.pl
<https://kielakowie.com>
<https://www.sejm-wielki.pl>
<https://wielcy.pl>
www.radzima.org
https://pl.wikipedia.org/wiki/Ludwik_Tyszkiewicz
<https://www.wikitree.com>
<http://www.deutschbaltische-kaufleute.libau-kurland-baltikum.de>

Indeks osobowy

- Adamkowicz Stanisław Alojzy, ks. 481-482, 485
Aftanazy Roman 504
Albrecht Ignacy, ks. 90-91
Albrecht VII Habsburg 470
Aleksy (Alexy) Filip, ks. 245
Alexandrowicz Dawid, ks. 328
Ambrożewicz Bartłomiej, ks. 120
Anichimowicz Besarion OSBM 58, 437
Anna Romanowa, caryca 469
Archetti Jan Andrzej, bp 481
Astramskas Arūnas 364
Augiewicz Józef (Jozafat), ks. 382
August II Mocny 482
- Babiański Hieronim OP 398
Baykowski Bonawentura OFM Obs 434
Bakstowicz Antoni, ks. 156-157
Bakstowicz Hilary OCarm 422-423
Balcewicz Antoni, ks. 257
Balcewicz Wacław OFM Obs 405
Balsewicz Wacław 405
Baluniewicz Piotr OFM Obs 405
Baniuliewicz Klemens, ks. 195
Barącz Sadok OP 32
Baronas Dariusz 32
Barthuzell Mateusz (Michał, Maciej) CM 121, 362, 492, 496, 498
Bartoszewicz Dominik OFM Conv 425
Bartoszewicz Karol 425
Bartoszewicz Róża z Boguszów 425
- Bartsch Józef, ks. 466
Batory Stefan 21, 31, 115
Bawżyński (Baużyński) Józef, ks. 98
Bawżyński Jan, ks. 170
Bąkowski Wawrzyniec OP 399
Beynart Ignacy 409
Beyner (Beynar) Antoni h. Suchekomnaty 436
Beyner (Beynar) Jan h. Suchekomnaty 436
Bendykowicz Jan OFM Obs 402
Benisławski Jan, bp 498
Beniuszewicz Michał, ks. 187
von Berk (Berg, Borg) Carmel Władysław h. własnego 473
von Berk (Berg, Borg) Konstancja z Wolffów 473
von Berk (Berg, Borg) Carmel Jan h. własnego 473
Bernacki Fabian, ks. 341
Bernatowicz Benedykt OFM Obs 406
Bernatowicz Franciszek, ks. 287
Bernatowicz Józef, ks. 97
Białłozor Eufrozyna 450
Białłozor Ewa Anna (zob. Tyszkiewicz Ewa Anna)
Białłozor Małgorzata (zob. Dowgird Małgorzata)
Białłozor Rozalia (zob. Drobysz Rozalia)
Białłozor Tadeusz Montwid 329
Białłozor Wincenty h. Wieniawa 450

- Bielecki Marcyan, ks. 113
 Bielski Jan 448
 Billewicz Adam h. Mogiła 393-394, 400
 Billewicz Helena z d. Połubińska 450
 Billewicz Jerzy Szymon z Lipnicy 290
 Billewicz Józef 274
 Billewicz Stefan Aleksander 420
 Billewicz Teodor Stefan 420
 Billewicz Urszula Helena Marcinówna
 z Kulmińskich 420
 Billewicz Walerian 450
 Billewiczówna Eufrozyna (zob. Białłozor
 Eufrozyna)
 Billewiczówna Ludwika OSB 449
 Biron Benigna z Gotliebów zob. von Go-
 tlieb Trotta Treyden Benigna
 Biron Ernest Jan 460, 469
 Biron Ernest Johann 462
 Biron Piotr 462
 Bitowtt (Bitowt) Gaspar, ks. 64
 Błaszczak O. 84
 Błaszczyk Grzegorz, prof. 12-15, 17, 19,
 30, 33, 49-51, 66, 91, 108, 134, 178,
 228, 237, 290, 400, 431, 436-437,
 442-448
 Bogdanowicz (Bohdanowicz) Stanisław
 OCarm 427, 431,
 Bogdanowicz D. 121
 Boguszewicz (Bohuszewicz) Józef, ks.
 167
 Boniecki Adam 409, 436, 444, 446, 448,
 450, 467
 Borkowska Małgorzata OSB 449, 451
 Borkowski Antoni OFM Obs 434
 Borkowski Józef, ks. 346
 Borowski Wiktor SchP 415, 417
 Bortkiewicz (Bartkiewicz) Piotr, ks. 349
 Bortkiewicz Hieronim, ks. 411
 Bortkiewicz Tadeusz, ks. 156
 Bortkiewicz Tomasz, ks. 169
 Boufał Ludwika h. Kościeszka 151
 Bracewicz Józef, ks. 319
 Brix Mikołaj, ks. 468-469, 471
 Bryczko Antoni, ks. 110
 Bryczko Józef, ks. 110, 113
 Brużewicz Marcin, ks. 226
 Brzozewski Sławomir 13, 96, 159
 Bucewicz Jerzy, ks. 315
 Buczek Katarzyna 20, 66, 92, 96, 129, 134
 Budrewicz Stanisław, ks. 211
 Budryk Antoni, ks. 322, 325
 Buynowski Bonus 432
 Buywid Sylwester OP 399
 Bujwid Maciej, ks. 162
 Bukaty Alojzy 447
 Bukaty Tadeusz Józef h. własnego, bp 16,
 111, 118, 128, 136, 167, 202-203, 208,
 243, 258, 267, 331, 353, 447
 Bukowski Benedykt OFM Obs 406
 Bulak Jan 13-16, 18, 20-21, 28, 78
 Bułła (Bułło) Stanisław, ks. 304
 Bunak Piotr OFM Obs 412-413
 Bungiewicz Bonawentura OCarm 427,
 432
 Burna (Bórna) Paschali OFM Obs 57,
 411, 414
 Burnecki Jan, ks. 227, 230
 Burniewicz Stefan 444
 Burzyński (Burzyński) Karol , ks. 475-
 476
 Burzyński Dionizy OCarm 439
 Butykowicz Felicjan, ks. 213
 Butkiewicz (Wiswoyń Butkiewicz) Bar-
 tłomiej, ks. 64, 284
 Butkiewicz 289
 Butkiewicz Aleksander OSBM 58, 437-
 438
 Butkiewicz Antoni, ks. 216
 Butkiewicz Dominik, ks. 224
 Butkiewicz Hilary , ks. 90
 Butkiewicz Jakub, ks. (parafia bejsagol-
 ska) 294
 Butkiewicz Jakub, ks. (parafia twerska)
 167

- Butkiewicz Józef, ks. (parafia dorbiańska) 98
- Butkiewicz Józef, ks. (parafia szydlowska) 382
- Butterwick Richard 16
- Butvilaitė Rasa 94
- Butwiłło Andrzej, ks. 264, 266
- Bużewicz (Buzewicz) Elias, ks. 435, 451
- Charudzki Ignacy, ks. 468
- Chijnowski (Chynowski) Jan CM 492
- Chmaj Ludwik 65
- Chodkiewicz Jan Karol h. Gryf 160
- Chodkiewicz Jerzy 409
- Chodźkiewicz Jan, ks. 257, 260
- Chomiński Michał h. Poraj, ks. 17, 47, 83, 304
- Chrapowicka Teresa ze Szczyttów 410
- Chrapowicki Eustachy h. Gozdawa 410
- Chrapowicki Piotr, ks. 257
- Ciechnicki (Cichnicki) Antoni SchP 57, 415
- Collet Pierre CM 93
- Czapkiewicz Kazimierz, ks. 355, 358
- Czartoryska Aleksandra 159
- Czasewicz (Czasewicz) Andrzej, ks. 331
- Czechowiczowie 74
- Czełydka (Czełytko, Czełytko) Józef, ks. 174
- Czelewicz Krescenty OP 419
- Czerpulewicz (Czarpulewicz, Czarpalewicz) Tadeusz OCarm 428
- Czerski Stanisław 150
- Danowska N 446
- Danowski Stefan 446
- Dapkiewicz Jerzy, ks. 369-370
- Dargiewicz Jerzy, ks. 190
- Dargintowicz Kasjusz OFM Obs 432
- Dargusz Marianna 425
- Dargusz Stefan 425
- Darguz (Darguż, Dargusz) Jan, ks. 137, 139
- Dauksza Michał, ks. 339
- Dawginądz (Dawgmądz) Teofil OFM Obs
- Dawgmąć (Daugmądz, Dawgmądz) Wincenty, ks. 405, 407
- Dawidowicz Kandyd OFM Obs 405
- Dawksza (Dauksza) Tomasz, ks. 187
- Dawkszewicz (Daukszewicz) Michał, ks. 244-245
- Degutowicz Jakub, ks. 64, 127, 131
- Degutowicz Jan, ks. 127
- Deszkleniewicz Ludwik OP 418
- Dybaś Bogusław 469
- Dyglewicz Jakub, ks. 336
- Dymnicka-Wołoszyńska Hanna 458
- Dymowicz Anzelm OFM Obs 403
- Dyrmowicz Józef, ks. 140, 143
- Dyrmunt (Dyrmontt, Dyrmałt) Jan, ks. 97
- Dyrwiański Kazimierz Jerzy, ks. 296-297
- Dyrwiański Mikołaj, ks. 101
- Dyrwiański Piotr Jerzy, ks. 293
- Dłuski Michał h. Nałęcz, ks. 140, 142
- Dobrowolska W 160
- Dobszewicz Benedykt, ks. 65, 349
- Dobszewicz Jan, ks. 306, 309
- Dolre Franciszek van 473
- Domański Benedykt (Jan), ks. 241
- Domeyko Jan, ks. 81
- Dorgiewicz Apolinary OFM Obs 433
- Dowbor Antoni, ks. 107
- Dowgird Małgorzata 94
- Dowgird Stanisław 94, 516
- Dowiatt Jan OFM Obs 433
- Dowiatt Jerzy, ks. 290
- Dowiatt Szymon, ks. 287, 290
- Dowoyna-Sylwestrowicz Aleksander, ks. 49, 85, 166, 170
- Dowsin Jakub 448
- Drobysz Adam 274

- Drobyszowa Rozalia 274
 Drobyszówna Marianna (zob. Odachowska Marianna)
 Drozdowski Franciszek OCarm 408
 Druzginowicz Wawrzyniec, ks. 373
 Dukała Jan 483
 Dzierżanowski Józef, ks. 276
- Eygird Andrzej, ks. 381
 Eymutowicz Jerzy SchP 415
 Eynik (Ejnik) Szymon, ks. 233
 Eysymontt (Eysmontt) Dominik, ks. 269, 270, 362,
 Eytowski Stanisław, ks. 366
 Erdman (Ertman, Ertmann) Jan, ks. 113, 116
- Falkman Michał Antoni, ks. 463
 Falkowski Czesław 16, 48, 111, 140
 Fąs Grzegorz, ks. 21
 Fedak Emeryk CM 59, 92
 Felkerzamb chorąży semigalski 512
 Felkierzamb (Voelkersamb) Adam Ewald 504
 Felkierzamb Ewa Marianna z Oskierków h. Murdelio 504
 Felkierzambowie (Voelkersamb) h. Koło Złamane 504
 Fibek Jan 32, 433
 Filemonowicz z Ferberów Teodor 512-513
 Filipowicz Kazimierz, ks. 141
 Frąckiewicz Maciej, ks. 205
 Frąckiewiczowie 431
- Gabalewski Józef, ks. 147
 Gabalewski Tomasz, ks. 90-92
 Gabszewicz (Gapszewicz) Bonawentura OFM Conv 425
 Gaylewicz Michał, ks. 104
 Garyński (Garymski) Tomasz, ks. 193
 Gastowicz (Gustowicz) Jan, ks. 60
- Gattuli Kandyd OFM Obs 434
 Gauduszewicz Jerzy, ks. 120, 123
 Gawcewicz (Gowcewicz, Gauczewicz, Goucewicz) Augustyn, ks. 248, 251
 Genienė Zita 18
 Genys Jonas 18
 Gęmbecki (Gąbecki) Bonifacy OFM Obs 433
 Giecewicz Benedykt 446
 Giecewicz Bogumiła z Żarnowskich 446
 Giecewicz Jan 446
 Giedmin (Giedymín) Ignacy, ks. 192, 339
 Giedmin Antoni, ks. 104
 Giedroyc Ignacy, ks. 46, 78, 82, 220, 223
 Giedroyc Jan Stefan, bp 12, 16-17, 38, 43, 51-52, 64, 74, 75-76, 79, 81-87, 90, 97, 101, 104-106, 108-109, 113, 116, 119, 121, 123, 125, 127, 131, 139, 143, 146, 149, 151, 153, 155, 157, 162, 164, 166, 170-171, 173, 175, 179, 181-184, 186-189, 193, 195-196, 198, 199, 201-203, 205, 207, 210-213, 215, 219-220, 223, 226, 230, 232, 234-235, 238, 240, 242, 245, 248-255, 257, 260, 262-266, 268-269, 272, 274-275, 277-278, 280-281, 284, 287, 290, 292-293, 295, 297, 299, 301-303, 306-307, 309, 310, 312-313, 315, 317-318, 320, 322, 325-327, 330, 333, 335, 338-340, 342-344, 349, 352, 355-356, 358, 361-363, 366, 368-369, 371-372, 375-376, 378, 381-383, 385, 389, 392, 395, 397, 401, 404, 407, 409, 414, 424, 426, 430, 431, 436, 440-442, 449, 451, 563
 Giedroyc Józef Arnulf, bp 16, 21, 43, 45-46, 63, 78, 82, 196, 199, 238, 240, 246, 252, 254, 257, 298, 339
 Giedroyc Kasper, ks. 50, 334, 336
 Giedroyc Melchior 14, 18, 516
 Giedroyc Szymon Michał, ks. 44, 47, 83, 381, 385
 Giedrowicz Januariusz OP 418

- Giedwiłło Juwencjusz OFM Obs 434
 Giełgud Ludwik h. wł. 417
 Giełgud Michał 417
 Giełgudówna Eleonora 274
 Giełgudówna Ewa 445
 Gierych Jan, ks. 239
 Gilwicki Antoni, ks. 328, 330
 Gincyło Mateusz OFM Obs 432
 Gineytówna Juskiewiczowa Joanna 447
 Girdwoyń (Gierdwoyń) Błażej, ks. 185
 Giżycki Jan Marek (Wołyniak) 20, 24, 32, 55-56, 59, 121, 398, 408, 418-419, 422, 427-428, 431, 437-439, 492-494, 498-499, 509-510
 Glatte Michał 33
 Głucki (Głudzki) Marcin, ks. 220
 Godlewski Michał, bp 44-45
 Godzewicz Kazimierz, ks. 187
 Goylewicz Bonawentura, ks. 51, 78, 87-88, 97, 225, 274
 Goylewicz Franciszek h. Grabie 96, 174
 Goylewicz Onufry, ks. 126
 Goldberger Jan Franciszek, ks. 24, 457, 465, 470, 490-491
 Goldberger Michał 457
 Goldberger Urszula 457
 Gołdykowski (Gałdykowski) Michał, ks. 230
 Golianiewski (Golanowski) Antoni 437
 Golianiewski (Golanowski) Jerzy 437
 Golkontt (Gołkontt, Gołkont, Gołkątt, Gałkont) Rafał [Kasjan], ks. 298
 Gołkowski (Gołgowski) Jerzy, ks. 149
 Gołkowski Antoni, ks. 370
 Gołkowski Jakub, ks. 187
 Gonduszewicz (Gaudusewicz) Leon, ks. 123
 Gönner Joachim 479
 Gönner Joachim mł. 479
 Gönner Joachim st. 479
 Gönner Katarzyna 479
 Gorska Marianna z d. Wojna 151
 Gorski Fortunat h. Nałęcz 228
 Gorski Leon h. Nałęcz 151
 Gorski Michał Jan 151
 Gosztowtt Michał, ks. 253
 von Gotlieb Trotta Treyden Benigna 462
 Gottula (Gattal, Gattul) Witalis OFM Obs 403
 Grabowski Antoni, ks. 166
 Granowski Michał 102
 Grygałowski Józef, ks. 124
 Grochowski Stanisław, ks. 382
 Grűnner Juliusz 479
 Grzebień Ludwik 66
 Grzegorz XIII, papież 21
 Gubisto Łukasz OFM Obs 434
 Gudowicz Jan, ks. 192
 Gulbin (Gulbiński) Franciszek OCarm 423
 Gużewska Konstancja 445
 Gużewski Piotr 445
 Gużowski (Gużewski) Konrad OFM Obs 406
 Habsurżanka Anna 241
 Hałaburda Marek, prof. 21, 31
 Hat(t)owski Szymon, ks. 146, 149
 Hintz (Heintz) Andrzej, ks. 510
 Hłasko Zenon Józef, ks. 51, 83-84, 87, 89, 97, 304, 306
 Hohenzollern Ludwika Szarlotta 461
 Horaim (Horain?) Michał Hieronim 484
 Horaim Michał Hieronim 484
 Horbacki Arkady, ks. 242, 245
 Houwalt(t) Ignacy, ks. 17, 48, 83
 Hrehorowicz Florian, ks. 298, 301
 Hryszkiewicz Michał 444
 Hurczyn Władysław, ks. 358, 361
 Huszcza Wincenty OFM Obs 134
 Ihnatowicz Chryzogon OFM Obs 54, 405
 Innocenty XI, papież 22
 Iwanowicz Ignacy, ks. 367, 370

- Iwanowska Krystyna z d. Druffówna 446
 Iwanowski Jakub 446
 Iwaszkiewicz Leon OFM Obs 406
 Jadacki Juliusz 65
 Jagmin Agata z Krewerów 448
 Jagmin Domicella z Maliszewskich 448
 Jagmin Kajetan h. Pelikan 448
 Jagmin Kazimierz Mikołaj 448
 Jagmin Polikarp Paweł, ks. 346
 Jakowicz Adam, ks. 98, 101
 Jakowicz Placyd OCarm 408-409
 Jakubowski Gabriel, ks. 296-297
 Jakulis Martynas 20
 Jamontt (Jamąt) Remigiusz OFM Ob 435
 Janczewski (Jańczewski) Szymon, ks. 79
 Janczewski Henryk 450
 Janczewski Karol h. Dołęga 450
 Janczewski Tadeusz, ks. 91
 Janikowicz (Jamkowicz) Tadeusz, ks. 349
 Janiszewski Feliks (Jan) CM 494
 Jankowski Józef, ks. 79
 Jankowski Maciej, ks. 260
 Janowicz Alfons OFM Obs 402
 Janowski Paweł 49
 Januszewicz Maciej, ks. 319
 Januszewski Jan Nepomucen h. Pobóg,
 ks. 50, 78, 86, 102, 163, 166, 222
 Januszkiewicz Antoni, ks. 339, 342
 Januszkiewicz Martynian OCarm 408,
 430
 Januszkiewiczówna Wiktoria l. voto Prze-
 ciszewska 445
 Jarmałłowicz (Jarmołowicz) Roch OFM
 Obs 434-435
 Jarud Pacewicz Wiktory 94, 286
 Jasieński Franciszek, ks. 301, 303
 Jasiewiczówna Kiewnarska Katarzyna 447
 Jasiński Jakub 102
 Jastrzębski Joachim OSBM 58, 437-438
 Jasupow Eudoksja 462
 Jawtok Dominik OCarm 438
 Jerutowicz (Jarutowicz) Jan, ks. 226
 Jeziorski Paweł 469
 Jodeyko Tadeusz, ks. 242
 Jodko Franciszek OFM Obs 412
 Jordan Michał, ks. 390-391
 Jovaiša Liudas 17, 27, 44, 50, 64, 135, 143,
 168, 183, 186-187, 189-190, 192, 211,
 222-223, 230, 239, 240, 244-245, 247,
 269, 272, 331, 342, 349, 466, 501, 510
 Jucevičius Liudvikas 159
 Jucewicz (Jurewicz) Gallikan OFM Obs
 402, 404
 Jucewicz Jerzy, 66
 Jucewicz Jerzy, ks. 239
 Jucewicz Ludwik 50, 98, 116, 153
 Jucewicz Szymon, ks. 206
 Jucewicz Tadeusz, ks. 350
 Jucewicz, sędzia 66
 Juchniewicz Iwo OFM Obs 403
 Juchniewicz Józef 401
 Judelowicz Zachariasz 409
 Jundził Wacław OFM Obs 54, 405
 Juraha Mateusz, ks. 509, 511
 Jurewicz Franciszek, ks. 202
 Jurewicz Jan, ks. 336
 Jurewicz Stefan, ks. 199, 202
 Jurkowski Michał, ks. 141
 Jusupow Eudoksja 462
 Juszkiewicz Antoni, ks. 46, 82-83, 213, 216
 Juszkiewicz Marian OP 418
 Juszkiewicz Stanisław OCarm 439
 Juzumas Vincentas 44, 46-49, 84, 111,
 159, 238, 241, 262, 274, 281, 286, 297,
 314-315, 336, 349, 481
 Kachel Józef 32, 56-57, 402, 411-413,
 433-435
 Kaczanowski Michał OCarm 408-409
 Kaczyński Szymon (Symeon) OFM Obs
 402, 404
 Kaipsch 461
 Kayrewicz Mikołaj OCarm 428
 Kalinowski Stanisław, ks. 385

- Kamiński Jan, ks. 459
 Kamuntaviciėnė Vaida 20, 235, 345, 451
 Karbowski (Karwowski) Kazimierz, ks. 197
 Karbowski (Karwowski) Maurus OFM Obs 54, 405
 Karbowski (Karwowski) Michał, ks. 276
 Karp Benedykt h. własnego 223, 250, 280
 Karp Józef, bp 18
 Karp Maurycy Franciszek h. własnego 223
 Karp Sławomir 88, 223
 Karpiówna Joanna 435
 Karpiówna Marianna 409
 Karpowicz Michał, ks. 15
 Kasabuła Tadeusz 39, 96
 Kasperowicz Mikołaj, ks. 301
 Kasperowicz Szymon z Pełka, ks. 52, 63, 230, 232, 390, 392
 Kasperowicz Tadeusz, ks. 233, 235
 Katarzyna II, caryca 16, 22-23, 44
 Katerla (Katerlla) Jan, ks. 266, 268
 Katerla Florian h. Poraj 446
 Katerla Jerzy h. Poraj 445
 Katerla Piotr OFM Obs 413
 Katilius Algimantas 25, 27
 Kazulewicz (Kassulewicz) Ignacy, ks. 306
 Kettler Eleonora Charlotta Maria 465
 Kettler Gottlieb Wilhelm 465
 von Kettler Jakob 461
 Kęstowicz (Kęsmin) Jan, ks. 288
 Kibortt Józef, ks. 163
 Kibortt Maciej, ks. 389
 Kiełbowski Tomasz CM 494
 Kiełpsz (Kiełpsz) Kasper, ks. 300
 Kiełpszówna Weronika Julia 503
 Kierbedź Tadeusz, ks. 293
 Kierowicz Stanisław, ks. 229
 Kiewnarska Joanna z Karpiów 435
 Kiewnarski Fortunat, ks. 130
 Kiewnarski Jasiewicz z Mingowda Józef 435
 Kirszewicz (Kirsznowicz, Kierszewicz) Dydak OFM Obs 406
 Kirszyn Krescenty OFM Obs 411
 Kisielewski Mateusz, ks. 495
 Kising Tomasz 470
 Klimaszewski (Tomaszewski) Mikołaj CM 494
 Klimowicz Maciej, ks. 182
 Klonowski Dominik, ks. 182
 Kmitta Kazimierz, ks. 161-162
 Kobelin Bartłomiej 442
 Kobrzyński Jan Bonawentura, ks. 481, 484
 Kochanowicz Jerzy 66
 Kodziewicz Andrzej OCarm 427, 431-432
 Kolberg Franciszek CM 492
 Komorowski Stanisław CM 59, 92, 108, 151, 155, 234, 359, 371, 387, 396
 Koncewicz (Końcewicz) Józef, ks. 334
 Koncewicz Klemens (zob. Koncewicz Józef)
 Kondratt Mateusz, ks. 64, 276, 278
 Kondratt Tadeusz, ks. 112-113, 308
 Konopczyński Władysław 410
 Kopeć Jan Karol h. Kroje 336
 Korabowicz (Korrabowicz, Korrobowicz) Kazimierz, ks. 354
 Koralewicz Alojzy OCD 509
 Korcell (Korcel) Sebastian CM 493, 496, 498
 Koreywa (Koreywo) Antoni, ks. 393
 Korf Fryderyk Mikołaj 480
 Korf Karl 480
 Korfowie 471
 Koryzna Michał, ks. 47, 63, 79, 81, 331, 333
 Korsak Dominik OP 399
 Korwell Józef CM 494
 Korzeniowska Anna 102
 Korzeniowski (Korzeniewski) Ludwik, ks. 104

- Kościa Adam Józef, ks. 16, 22, 31, 44, 50, 63, 86, 97, 99, 115, 121, 123, 127, 132, 148, 171, 186, 189, 195, 228, 261, 265, 282, 286, 292, 305, 307, 313, 320, 326, 335, 351, 356, 360, 365, 374, 387, 393-394
- Kościa Antoni, ks. 186
- Kościa Wojciech, ks. 316, 218
- Kościałkowska Anna 502
- Kościuszko Dominik, ks. 120
- Kosko (Koszko) Nikodem 503
- Kossakowski Adam Korwin h. Ślepowron, ks. 24, 471
- Kossakowski Dominik 459
- Kossakowski Jan Nepomucen 140, 517
- Kossakowski Józef Kazimierz h. Ślepowron, bp 459, 463-464
- Koszielówna Anna Maria 473
- Kotowski Maciej (Tadeusz), ks. 166
- Kowbrowicz (Kaubrowicz, Kanbrowicz) Franciszek, ks. 202
- Kownacki Nikodem, ks. 51, 87, 378, 381
- Kozieł Jakub, ks. 211, 213
- Kozłowski Antoni OP 398
- Kramarek Grzegorz 138
- Kramer (Kromer) Stanisław OFM Obs 433
- Krancewicz (Kręcewicz) Kazimierz, ks. 208
- Kraśńska Franciszka 458
- Krassowski Jan, ks. 316
- Kraus Jan, ks. 479
- Kriegseisen Wojciech 416
- Kronertt Celestyn OSBM 437
- Krumme Anna Gertruda 470
- Krzętowski Leon, ks. 237
- Krzycki 444
- Krzykowski Ignacy, ks. 168, 323, 347
- Krzywicki Józef 443, 447, 450
- Krzyżewicz Ignacy Jakub h. Prawdzic 467
- Krzyżewicz Jakub, ks. 204
- Krzyżewicz Jan, ks. 51, 202, 205
- Krzyżewicz Kazimierz h. Prawdzic 444
- Kulwieć Albert OP 419
- Kumor Bolesław 15, 22-23
- Kuneyko Adam, ks. 169
- Kunicki Ansgary, ks. 245, 248
- Kuprewicz Antoni, ks. 126, 519
- Kupść Dorota z Szadurskich 503
- Kupść Józef h. Kościesza 503
- Kuras Katarzyna 483
- Kurkiewicz (Kurtkiewicz) Redempt OCarm 438, 440
- Kuzmiński (Kuźmiński, Koźmiński, Koźmianiński) Benedykt, ks. 239
- Kwietkiewicz Benewenuty OFM Obs 434
- Łabanowski Franciszek, ks. 227
- Łabanowski Jerzy, ks. 510
- Lachnicka Weronika Julia z Kiełpszów 503
- Lachnicki Antoni Dyzmas 503
- Lachnicki Stanisław Józef 503
- Łapaczyński (Łopaczyński) Eugeniusz OFM Obs 404, 407
- Łapiński Dominik OCarm 56, 427, 431
- Łapiński Korneliusz OP 418, 422
- Lassewicz Rafał OP 419
- Laudański (Lawdański) Antoni, ks. 334
- Laudgin (Lawdgin, Landyn) Tymoteusz (Tadeusz) OFM Obs 402
- Ławcewicz Ignacy, ks. 279
- Ławrynówicz Erazm OFM Obs 434
- Lempott Władysław, ks. 301
- Lengiewicz (Lingiewicz) Tomasz, ks. 173
- Lenkiewicz Dominik, ks. 339
- Lenkiewicz G. 495
- Lenort F. 23
- Lepszy Kazimierz 28, 565
- Leszczyński Stanisław, król Polski 84
- Lextowicz Maciej, ks. 211
- Liberowicz Teofil OFM Obs 433
- Libiszowska Zofia 138
- von Lieven Grzegorz 477
- Lieven Jerzy Filip 485

- Lieven Wilhelm de 487
- Ligieyko (Ligieyka) Franciszek OP 398
- Lilejko Szymon, ks. 162
- Lingiewicz Marcin, ks. 293
- Lingnau (Lignau) Andrzej Franciszek 477
- Linowska Marianna Karolina z Oborskich 359
- Lipiński Józef, ks. 272
- Lipski Jan, kard. 458
- Lisiak Bogdan 65
- Litak Stanisław 14, 21, 457, 470, 475, 479
- Litta Wawrzyniec 459
- Łobarzewski Ignacy Piotr 11
- Lodowicz Jerzy, ks. 241
- Lonkutowicz (Łakutowicz) Roch, ks. 395
- Lonkutowicz Mikołaj, ks. 395, 397
- Łopaciński (Łopaczyński) Szymon, ks. 161-162, 167
- Łopaciński Jan Dominik h. Lubicz, bp 84, 96, 111-112, 118-119, 121, 128, 136, 145, 164, 168, 191, 215, 218, 231, 237, 242, 243, 258, 267-288, 324, 332, 343, 379, 391
- Łopaciński Leon (Józef Lew), bp 17, 49, 85, 258
- Łopatto (Łopata) Marcin OCarm 55, 427, 431
- Lowisz (Łowisz) Bernard, ks. 66
- von Lüdinghausen Wolf Friedrich 507
- von Lüdinghausen Wolffowna Konstan-
cja 473
- Ludkiewicz (Lutkiewicz) Franciszek, ks. 285
- Łukaszewicz Felicjan, ks. 260, 263
- Łukaszewicz Kazimierz, ks. 81
- Łukaszewicz Stanisław, ks. 364, 366
- Łuncki (Łunski) Dionizy OFM Obs 413
- Łuzewicz (Łużewicz) Józef, ks. 107, 109
- Macenowicz (Macanowicz) Dominik, ks. 291
- Machynia Mariusz 429
- Machwic Andrzej, ks. 123
- Maciekowicz (Maciekiewicz) Fabian OFM Obs 435
- Maciukiewicz Wincenty, ks. 264
- Mackiewicz Andrzej OCarm 438, 440
- Mackiewicz Antoni, ks. 258, 342, 345
- Mackiewicz Hilary 429, 446
- Mackiewicz Teresa 429, 446
- Mackun Melchior OP 418
- Maldziun (Małdziun) Tadeusz, ks. 266
- Małecki (Melecki) Stefan, ks. 348-349, 449
- Malinowski Antonin h. Pobóg OP 17, 50, 269, 278-279
- Malinowski Karol h. Pobóg 17, 48, 269
- Mańkowski Dominik ks. 346, 349
- Mańkowski Witalis OFM Obs 434
- Manteuffel Gustaw 461, 469
- Maria Józefa, królowa Polski 458
- Maryanowski 458
- Markiewicz Adam, ks. 358
- Markiewicz Jakub, ks. 392, 395
- Markowski Wacław OFM Obs 435
- Martyszewski Hipacy OFM Obs 412
- Martyszewski Jan, ks. 249
- Massalski Ignacy Jakub, bp 44, 96, 99, 125, 140, 142, 151
- Massalski Michał 84
- Matykiewicz (Małykiewicz) Tadeusz, ks. 326
- Matowicz (Motowicz, Małowicz) Onufry, ks. 133
- Matuszewicz (Matusiewicz) Tomasz OP 418
- Matuszewicz Józef, ks. 325
- Mazoń (Mażon) Antoni OFM Obs 434
- Mazonowicz (Mażonowicz, Mazanowicz, Mażanowicz) Antoni, ks. 315
- Mazulewicz (Mażolewicz) Gaudenty OFM Obs 402

- Mąstowicz Onufry rochita 441
 von Meden Dorota 462
 Meissner Andrzej 48, 52, 57-58, 65, 90, 96, 113, 120, 297, 375, 415, 418, 431, 496, 498-499, 510
 Melchiorowicz Feliks OFM Obs 402
 Menkiewicz Ignacy 448
 Merchelewicz (Marchelewicz, Merchellewicz) Tadeusz, ks. 254
 Meszkowski (Myszkowski) Dominik, ks. 333
 Meszulewicz (Massulewicz) Dominik, ks. 498
 Metrykiewicz Stanisław, ks. 269
 Miączyńska Józefa 359
 Miączyńska Teresa 359
 Micewicz Dominik h. Jelita 95
 Micewicz Ignacy, ks. 396
 Michałowski (Michalski) Joachim OCarm 422-423
 Michałowski Michał, ks. 484
 Michalski Jerzy 283
 Michniewicz Bonawentura, ks. 170
 Mienicki Ryszard 473
 Mieżutowicz (Miczutowicz) Franciszek, ks. 375
 Mikuta (Mikutło, Mikutto) Maciej, ks. 187
 Miłeyko Dominik OFM Obs 412
 Miłgowd (Miłgowdź, Miłgowć) Andrzej, ks. 208
 Miłoszewski (Miłaszewski) Szymon, ks. 183
 Minmont Mateusz h. Łabędź 430
 Mirbach Ernest Jan Karol h. własnego 94
 Mirkowski (Mierkowski) Kajetan OFM Conv 425-426
 Mirski Jan Światopełk, ks. 238, 242, 517
 Mirski Tomasz 323
 Misius Kazys 55-56, 64, 66, 90, 114, 134, 385, 427-428
 Myzkówna Rozalia 511
 Moyrzym Piotr, ks. 244-245
 Moncewicz (Mońcewicz) Tadeusz, ks. 372, 375
 Monkiewicz (Montkiewicz, Mońkiewicz) Franciszek, ks. 144, 242
 Monkiewicz Antoni OFM Obs 432, 436
 Montowt Jan 444
 Montwid Adam, ks. 325
 Morawski Michał, ks. 279, 281
 Mordas Paweł OSB 325, 423-424
 Morykoni (Morykoń) Aleksandra z Tyzenhauzów 439
 Morykoni (Morykoń) Benedykt h. własnego 439
 Morykoni (Morykoń) Marcjan 439
 Moroczyński Antoni OP 417, 422
 Mościcki Henryk 417
 Moszkiewicz Jan, ks. 254
 Moszoł Jacek OFM Obs 403
 Możeyko Feliks OFM Obs 413
 Możejko (Możeyko) Bartłomiej, ks. 130, 442
 Nagurska Teresa h. Ostoja 228
 Nagurski (Nagórski) Jakub, ks. 115, 191
 Nagurski Michał h. Ostoja 228
 Napoleon Bonaparte 94, 102, 138
 Narbutt Rajmund 486-487
 Narkiewicz Adam 88
 Narkiewicz Benedykt, ks. 385
 Narkiewicz Jerzy, ks. 384-385
 Narkiewicz Kazimierz OFM Obs 406
 Narkiewicz Sylwester, ks. 390
 Narmątt (Narmontt) Pius OFM Obs 433
 Naruszewicz Tomasz 440
 Narwoysz Stanisław OP 419
 Neyberg Grzegorz 427
 Neyberg Katarzyna 427
 Neyberg Szymon OCarm 427, 431
 Niciejewski (Niciejewski) Mateusz, ks. 192
 Niemir (Niemira, Nimiro) Józef, ks. 117

- Niesiewski Kasper 436
 Nitecki Piotr, ks. 44, 159
 Niwiński (Niewiński) Antoni, ks. 327-328
 Noreyko 74
 Norwiłło Tadeusz, ks. 223
 Nowak-Romanowicz Alina 138
 Nowomieyski Adam, ks. 154
- Odachowska Ewa z Giełgudów 445
 Odachowska Marianna 357
 Odachowski Jan 445
 Odachowski Jan h. Nałęcz 357
 Ogińska Augusta 22
 Ogiński Andrzej Ignacy 138
 Ogiński Franciszek Ksawery Stanisław 429
 Ogiński Michał Kleofas h. własnego 138, 153
 Ogle Kristine 473
 Olechnowicz Antoni 450
 Olechnowiczówna Teresa CSC 451
 Olednowicz Ambroży OCarm 428
 Olszewski Maciej SchP 415
 Omulski Jakub, ks. 319, 322
 Onoszko Jan 442
 Orłowski Andrzej OP 399
 Orwid Onufry, ks. 131, 134
 Osten-Sacken Ernst 482
 Osten-Sacken Otton Hieronim 483
 Ostrowski Antoni Kazimierz h. Grzymała, bp 458
- Pabreż Jerzy Ambroży, ks. 382
 Palkowski Atanazy, ks. 290, 239
 Palkowski Kazimierz, ks. 386, 389
 Pater Mieczysław 507
 Paweł I, car 23
 Paweł VI, papież 15
 Pawłowski Adam, ks. 143
 Pawłowski Franciszek, ks. 224
 Pawłowski Jan, ks. 312
 Pawłowski Marek OFM Obs 402
- Pawłowski Nikodem, ks. 200
 Pawłowski Romuald OCarm 438
 Peper Gerard OP 398, 401
 Perzanowski Wawrzyniec, ks. 382
 Petkus Viktoras 96
 Petreyko (Petrejko) Wincenty OFM Obs 413
 Petruszewicz Jakub SchP 415, 417
 Piechnik Ludwik 252
 Piechowska Joanna z Kieżewskich 506
 Pietkiewicz Jan, ks. 507-508
 Pietkiewicz Walentyn OFM Obs 433
 Pietraszewicz Karol OFM Obs 435
 Pikiell Franciszek OFM Obs 55, 405, 407
 Pikturna Julian OSBM 437
 Piłsudska Ludwika z Żab 448
 Piłsudski Ignacy Aleksander h. Kościeszka 448
 Piłsudski Ignacy Juliusz, ks. 178
 Piłsudski Jan h. Kościeszka 447
 Piłsudski Jan Ignacy 431
 Piotrowicz Andrzej OCarm 422
 Piotrowicz Józef, ks. 177
 Piotrowicz Serafin OFM Obs 403
 Piotrowiczówna Ludwika 1.voto Ludwika Chelchowska (zob. Tyszkiewicz Ludwika)
 Piotrowski Michał, ks. 166
 Piotrowski Sekundyn OFM Obs 411, 414
 Pius VI, pp 44, 256
 Piwnicki Karol OFM Obs 402, 404
 Plater Ferdynand Broel h. własnego 409, 429, 491
 Plater Jerzy 379
 Plater Józef Antoni 379
 Plater Józef Konstanty 379
 Plater Klara 379
 Plater Ludwik z Brühlów 22
 Plater Marianna 379
 Plater Rozalia 379
 Platerowa Petronela z Nagórskich h. Ostoja 379

- Plewako Kazimierz 88
 Płuszczewski Stanisław, ks. 183
 Pluszkiewicz Jacek OP 398
 Pociąg Aleksander Michał h. Waga 102
 Pohoska Hanna 113
 Połujański Maciej, ks. 251
 Poniatowska Konstancja 429
 Poniatowski Józef, ks. 281, 284
 Poniatowski Nikodem, ks. 92, 441
 Poniatowski Stanisław August h. Ciołek,
 król Polski 17, 84, 178, 250, 269, 323,
 448
 Poniatowski Stanisław h. Ciołek 282
 Potocki Wincenty h. Pilawa 61
 Prašmantaitė Aldona 12-13, 16, 44, 367
 Preybowicz Stefan OFM Obs 405
 Prokop Krzysztof Rafał 17, 48, 269
 Proniewicz Andrzej OP 418, 420
 Prosciewicz Tadeusz SCHP 333
 Przeciszewska Ludowika 445
 Przeciszewski Adam h. Grzymała 443
 Przeciszewski Franciszek h. Grzymała
 443
 Przeciszewski Ignacy 443
 Przeciszewski Joachim h. Grzymała 443
 Przeciszewski Karol h. Grzymała 443
 Przeciszewski Leon h. Grzymała 443
 Przeciszewski Rafał 443
 Przeciszewski Wincenty h. Grzymała
 431, 444, 446
 Puciłowski Justyn OFM Obs 406
 Putkamer Chryzostom 447
 Puzyna Józef h. Oginiec 440
 Puzynianka Karolina 250

 Rachuba Andrzej, 15, 515
 Radwan Mieczysław 12
 Raffałowicz Jerzy, ks. 146
 Raffanowicz (Rafanowicz) Michał, ks.
 210
 Raybowicz Franciszek, ks. 219
 Rayff (Reyft) Franciszek OFM Obs 154
 Rajuniec Kajetan, ks. 114
 Rakowski Józef OCarm 422-423, 438
 Rakutis Valdas 429
 Ramniesz Franciszek OFM Obs 55
 Rappe Anna Maria 477
 Rappe Henryk 477
 Rappe Henryk Otton 477
 Rekwart (Rekwart) Andrzej, ks. 344-345
 Remezewicz Marcin, ks. 287
 Repnin Nikołaj 11
 Rhanaus (Rhanaeus) Filip 487
 Rybiński Onufry OP 418
 Rybska Anna z Wizgierdów 445
 Rybski Antoni Tadeusz h. Grzymała 445
 Rylło Kazimierz, ks. 174
 Rymdeyko Jan, ks. 154, 157
 Rymdeyko Jerzy, ks. 263
 Rymeyko Jerzy, ks. 263
 Rymkiewicz Antoni, ks. 117, 119
 Rymkiewicz Benedykt OCarm 439-440
 Rymkiewicz Eustachiusz OCarm 55, 427,
 431
 Rymkiewicz Ireneusz OFM Obs 412
 Rymkiewicz Józef, ks. (ur. ok. 1769) 117
 Rymkiewicz Józef, ks. (ur. ok. 1772) 161
 Rymkiewicz Karol 378
 Rymkiewicz Karol, ks. 378
 Ryndzewski Fortunat OFM Obs 412
 Ryngiewicz Fabian OCarm 428
 Rynkszelewski Józef, ks. 297
 Rodomański Wiktor, ks. 222-223
 Rodowicz (Rudowicz) Franciszek, ks.
 154
 Rodowicz Antoni, ks. 157
 Rodowicz Józef 446
 Rodowicz Józef, ks. 298
 Rodowicz Tadeusz 37
 Rodwiłłowicz Stefan, ks. 361, 363
 Rodziewicz Agnieszka 94
 Rodziewicz Andrzej, ks. 286
 Rodziewicz Kazimierz OFM Obs 434
 Romaniuk Przemysław Piotr 159, 415

- Romer Pius OP 418
 Ronikier Michał Aleksander h. Gryf 359
 Ropp NN 440
 Rospond Stanisław 493
 Rostyk Gertruda z Ganswindtinów 428
 Rostyk Marcin (Joachim) 428
 Rostyk Marek OCarm 428, 431
 Rostworowski Emanuel 223, 250
 Rotterding Jan Henryk, ks. 465-467, 489
 Rozgieyko Jerzy, ks. 322
 Rozgiewicz (Rezgiewicz) Jakub (Józef),
 ks. 163
 Rubowicz Marcin, ks. 220, 358
 Rucewicz Sylwester, ks. 369-370
 Rudnicki Michał, ks. 90
 Rudnicki Stanisław CM 59, 92
 Rudolf Jan Antoni, ks. 458
 Rumbowicz (Rubowicz) Antoni, ks. 220
 Rumszewicz Kazimierz OFM Obs 434
- Sabulewicz Izidor OFM Obs 411
 Sadowski Rufin OFM Obs 433
 Salwa Tadeusz, ks. 18
 Samulewicz Franciszek OFM Obs 432
 Sapiaha Józef, bp 84
 Sapiaha Katarzyna Ludwika 159
 Sapiaha Michał Antoni h. Lis 159
 Sawaniewska-Mochowa Zofia 29
 Schenking Otton de 21
 Schletz Alfons 60, 492-493
 Sebestiański (Sobiestyński, Sebestyanowicz) Stanisław, ks. 272
 Sendrowicz Antoni, ks. 472
 Sendrowicz Feliks, ks. 472
 Serafinowicz Jan, ks. 432
 Serputowski (Sierzputowski, Sierputowski, Syrputowski) Andrzej, ks. 135
 Sędrowicz Kazimierz, ks. 98
 Siedlecka Marianna z Darguszów 425
 Siedlecki (Szedlecki) Szymon OFM Conv
 425
 Siedlecki Stefan 425
- Sielicka Ewa z Felkierzambów 513
 Siemaszkówna Urszula CSC 451
 Sienicka Konstancja ze Stankrów 416
 Sienicka Teresa z Komorowskich 416
 Sienicka Teresa z Komorowskich 416
 Sienicki Ludwik h. Bończa 416
 Sienicki Paweł 416
 Sierakowski Paweł OCarm 428, 431
 Siesicki Seweryn Dowmont 502
 Siestrzeńcewicz Stanisław, abp 11, 22
 Sykstus V, papież 21
 Sylwestrowicz Michał, ks. 167, 178
 Syrewicz Maciej, ks. 160, 162
 Syrtowtt Andrzej, ks. 370, 372
 Syrtowtt Marcin (Andrzej), ks. 179, 182
 Skalski Józef, ks. 153
 Skarbek Jan 17, 44-45, 269
 Skarbkówna Ważyńska Katarzyna 178
 Skarbkówna Ważyńska Klara Digna 111
 Skarszewski Wojciech, bp 17
 Skibicki Stanisław 440
 Skirmont Kazimierz 446
 Skłański (Szklanski, Skłonski) Józef, ks.
 355
 Skłodowski Jan 52, 90
 Skorulski Antoni, ks. 152-153
 Skowdwiłł Ignacy, ks. 269-272
 Skuszewski (Skuczewski) Tomasz CM
 493
 Sławoczyńska Joanna z Gineytów Juskiewiczowa II v. Janowa Adamkowiczówna 447
 Sławoczyński (Słowaczyński, Sławaczyński) Antoni h. Leliwa 444
 Sławoczyński (Słowaczyński, Sławaczyński) Kasper h. Leliwa 444
 Sławoczyński Józef h. Leliwa 447
 Smulkiewicz Andrzej CM 494
 Soneyko Władysław OFM Obs 412
 Srogiewicz Marjan OFM Obs 432, 436
 Srogowski Ignacy, ks. 116
 Srzednicki Czesław 429

- Stancewicz (Stańcewicz) Dominik, ks. 135
- Stanczyk (Stańczyk) Antoni, ks. 149
- Staniewicz Florian 415
- Staniewicz Józef, ks. 189, 193
- Staniewicz Kazimierz, ks. 149
- Staniewicz Marcin SchP 415
- Staniewiczówna (Stankiewiczówna) Teodora OSB 449
- Stankiewicz Franciszek OFM Obs 410
- Stankiewicz Franciszek, ks. 230
- Stankiewicz Józef, ks. 101, 104
- Staszewski Andrzej, ks. 258
- Staszewski Dominik, ks. 251, 253
- Staszewski Józef Longin h. Ostoja 259
- Staszewski Józef Longin h. Ostoja 259
- Staszkiewicz 289
- Statkiewicz Mikołaj OP 399
- Stefanowicz (Steffanowicz) Jerzy, ks. 355
- Stefanowicz Kazimierz, ks. 134-135
- Stempkowski (Stępkowski) Stanisław OP 419
- Stęgwillo (Stągwiłło) Piotr, ks. 314
- Styrbowicz Stefan, ks. 139
- Styrpejko Dominik OP 298
- Styrpejko Julian OP 398
- Stobbe Anna Gertruda zd. Krumme 470
- Stobbe Christoph Bartel 470
- Straszewicz Dionizy, ks. 208, 210
- Straszewicz Marcin Paweł, ks. 45, 50, 78, 157, 162, 302
- Straszewicz Teodor, ks. 65
- Strawiński (Strawiański) Michał, ks. 167
- Strawkiewicz Piotr, ks. 179
- Strzygowski Jerzy, ks. 219
- Stulgiński Mateusz 404
- Świrtun Ignacy 400
- Szafrąński Władysław 501
- Szaniawski Reginald OP 419
- Szarłowski Józef OFM Obs 57, 411, 414
- Szawłowski Mateusz (Maciej), ks. 304
- Szczygielski Wojciech 61, 84, 323
- Szczukocki Franciszek OFM Conv 424, 426
- Szeliski (Szelicki) Michał CM 493
- Szembek Krzysztof Antoni h. własnego, bp 482
- Szembek Marek 138
- Szembek Paula 138
- Szemiot Adam 416
- Szemiot Ignacy, ks. 108
- Szęciłło Rozalia 443
- Szęciłło Tadeusz 443
- Szybiak Irena 20, 66, 92, 96, 129, 134
- Szyler (Schüller, Schiller) Jan, ks. 66
- Szymanowski Marcin, ks. 227
- Szymkiewicz Franciszek rochita 442
- Szymkiewicz Jan, ks. 294, 297
- Szymkiewicz Justyn OFM Obs 57, 411, 414
- Szymkiewicz Rudolf OFM Obs 410, 414
- Szyszko (Szyszło) Pankracy OFM Obs 56, 411, 413
- Szyszło Andrzej 424
- Szyszło Anna z Biesiekierskich 424
- Szyszło Antoni OFM Conv 424
- Szyszniewski Alojzy, ks. 222
- Szlagier Adam, ks. 312, 315
- Szmatowicz Alexy OCarm 56, 427, 431
- Szołć Józef, ks. 152-153
- Szpakowski Franciszek, ks. 211
- Szuyski Wacław OFM Obs 412
- Szuksza Ignacy Tadeusz z Opeyków Towgmin h. Pobóg 111, 444
- Szuksztowna Marianna Barbara 400
- Szulc Czesław OP 418, 422
- Szulc Józef, ks. 48, 84-85, 224, 226
- Szumkowska Maria h. Ilgowski 151
- Szumski Norbert OP 419
- Szwegzdowicz Felicjan OFM Obs 411
- Šaulys Kazimieras 382
- Švėrebas Povilas 20

- Tarwid Jan, ks. 90
 Thomaszewicz Kazimierz 504-506
 Tyszkiewicz Anna z d. Pocię 429
 Tyszkiewicz Antoni Dominik herbu Leliwa, bp 18, 49, 158-159, 208-209, 295, 329, 346-347
 Tyszkiewicz Antoni, ks. 18, 158, 209, 329
 Tyszkiewicz Bartłomiej, ks. 124
 Tyszkiewicz Ewa Anna z d. Białozor 374
 Tyszkiewicz Franciszek OFM Obs 405
 Tyszkiewicz Józef 429
 Tyszkiewicz Ludwik Skumin h. Leliwa 429
 Tyszkiewicz Ludwika 374
 Tyszkiewicz Stanisław Antoni h. Leliwa 374
 Tołłokiewicz (Tałlakiewicz) Jakub, ks. 339
 Tołłokiewicz 430
 Tołłuc Jerzy, ks. 127
 Tomalski (Tumalski) Antoni 400
 Tomaszewicz Antoni, ks. 247
 Tomaszewicz Filip, ks. 254
 Tomaszewski Maciej, ks. 130
 Tomkiewicz Jerzy, ks. 195
 Trimonienė Rita 115
 Tubinowski Tadeusz, ks. 330
 Tulewicz Jakub 484
 Tumelis Juzoas 111
 Turkowski T 527
 Twardowski Bolesław, abp 443
- Ukryn Antoni OFM Obs 402
 Ukryn Franciszek, ks. 131
 Ukryn Sylwester, ks. 220
 Uliński Tadeusz Antoni OFM Conv 425
 Underowicz Jan, ks. 309
 Urbanek Bożena 21
 Urbanowicz Józef, ks. 364
 Urbikowicz Piotr, ks. 312
 Urmiasz (Urmiaż) Adam OFM Obs 412
 Uruski Seweryn 95, 512
- Valančius Motiejus, bp 13, 15, 23, 117, 163, 233, 398
 Vasiliūnienė Dalia 398-399, 418
 Wagner Marek 477
 Wałatowicz (Wołatkowicz, Wołontowicz) Gwidus OFM Obs 434
 von Waldeck Karolina 462
 Walewicz Dionizy OCarm 55, 427, 431-432
 Wałęga Agnieszka 48, 52, 57, 65, 90, 96, 113, 120, 297, 375, 415, 418, 431, 496, 498, 499, 510
 Waluszewicz Antoni, ks. 297
 Wangowski Otto OFM Obs 412
 Warpuciański (Warpuczański) Dominik, ks. 134-135
 Wasilewski Tadeusz 336
 Wasilkowski Franciszek OFM Obs 403
 Wassery Jan, ks. 126
 Wassery Michał, ks. 90
 Ważyńska Franciszka z Turowskich I v. Owsiana 400
 Ważyńska Marianna Barbara z Szukstów 400
 Ważyński Benedykt Skarbek h. Abdank 171
 Ważyński Feliks h. Abdank 400, 446
 Wązniewicz (Ważyński) Andrzej, ks. 74
 Wereszczyński Józef Rafał 274
 Wersecki (Wersocki) Jan SchP 57
 Wertell Cyprian OFM Obs 412
 Wettyn Karol Krystian Józef 458
 Węckiewicz Antoni, ks. 284, 287
 Węckiewicz Jan, ks. 348-349
 Węckiewicz Reginald OP 399
 Węslawski (Wensławski) Benedykt, ks. 401
 Wibrowicz Kazimierz, ks. 152-153
 Wichert Józef Jan, ks. 459
 Wideyko Józef, ks. 503
 Widgintt Donat OFM Obs 432

- Widuski (Widucki) Epifaniusz OFM Obs 433
- Wieniewicz Jozafat OCarm 408-409
- Wiłbutt Franciszek, ks. 193
- Wilczewski Maciej, ks. 144, 146
- Wiłkonecki (Wiłkorzecki) Franciszek, ks. 395
- Willamowicz (Wilimowicz) Antoni, ks. 239
- Willimowicz Wincenty OFM Obs 54, 405
- Wirszyłło Dominik, ks.
- Wirszyłło Jan, ks. 205, 207
- Wirszyłło Jan, ks. 223
- Wirszyłło Józef, ks. 361
- Wirszyłło Maciej, ks. 150
- Wirszyłło Teodor, ks. 49, 309, 312
- Wirszyłło Tomasz, ks. 273
- Wiskontt (Wiskąt) Mikołaj, ks. 116
- Wiśniewski Jan 24
- Wiśniewski Tomasz 469
- Wiśniowiecka Tekla Róża 159
- Wiśniowiecki Michał Korybut 204, 416
- Witkiewicz Adam Kazimierz Stanka, ks. 352, 355
- Witkiewicz Marcjjan, ks. 197
- Witkowski Ludwik 508-509
- Witold, wielki książę litewski 13
- Witten Georg Christopher de 505
- Wizgird Antoni 447
- Wizgird Katarzyna 447
- Wizgirdówna Anna 443
- Wyczawski Hieronim 32, 57, 269, 402, 432
- Wysocki Andrzej SchP 57, 415
- Władysław IV Waza 241
- Woycełłowicz (Woyciełłowicz) Jan, ks. 157
- Woyciechowski Andrzej, ks. 81
- Woyciechowski Jacek OFM Obs 411, 414
- Woyciulewicz Felicjan OP 419
- Woyna Krystyna 444
- Woynarowicz Symeon, ks. 367
- Woyszwillo Ignacy Michał, ks. 501, 503
- Woyszwillo Marcin, ks. 331
- Woytkiewicz Antoni, ks. 190
- Woytkiewicz Dominik 419
- Woytkiewicz Feliks OFM Obs 405
- Woytkiewicz Jerzy, ks. 183, 186
- Woytkiewicz Maciej, ks. 309
- Wojtkiewicz Dominik OP 419
- Wolbekówna Ewa CSC 451
- Wołczacki Walenty, bp 57
- Woliński Nikodem, ks. 149, 153
- Wołowicz Antoni Benedykt Jan 445
- Wołowicz Michał 387
- Wołowicz Wiktoria z Januszkiewiczów I v. Przeciszewska 445
- Wołodko Stanisław 503
- Wołoncowski Maciej, bp 16, 23, 29, 44, 64, 111, 238, 346
- Wołoszyński Ryszard 458, 462
- Wolski Feliks OSB 423-424
- Wonnenberg Klemens OFM Obs 411, 413
- Worokomski Gracjan, ks. 220
- Woronowicz Józef, ks. 74, 216, 219
- Woronowicz Wincenty, ks. 217
- Zabakowicz (Zabakiewicz) Tadeusz, ks. 131
- Zabiełło Anna Elżbieta Monwid-Białozor h. Wieniawa 450
- Zabiełło Brygida h. Topór 228
- Zabiełło Ignacy Józef 450
- Zabitowski Józef, ks. 235, 238
- Zabłocki Marcin, ks. 388-389
- Żagar Gierard OFM Obs 433, 436
- Zahorski Andrzej 46, 459
- Zajac Paweł 473
- Żakiewicz Marcin, ks. 181
- Zakrzewski Jan, ks. 498
- Zaleska Placyda (zob. Załęska Anastazja)
- Zaleski Antoni h. Lubicz 93-95
- Zaleski Marcjjan (Marcin) OSBM 437-438

- Załęska Anastazja (Zaleska) 449
 Żalgiewicz Maciej, ks. 271
 Zawistowski Florian, ks. 52, 336, 339
 Zbudniewek Janusz 44
 Zburzyński (Zborzyński) Walerian, ks. 350, 352
 Zdramowicz Wincenty, ks. (parafia ol-
 siadzka) 129, 131
 Zdramowicz Wincenty, ks. (parafia tel-
 szewska) 163-164
 Żebrowski Augustyn, ks. 389
 von Zechmen Fryderyk 487
 von Zehmen Karol Fryderyk, bp 468,
 477, 487
 Żeymowicz (Zeymowicz) Jerzy, ks. 367
 Zelwowiec Jan, ks. 161
 Zielińska Zofia 138
 Zielińska Zofia 138, 359, 379
 Zieliński Zygmunt 44
 Zienkowiec Tomasz 333, 415
 Zyberk (Zyberg) Kazimierz z Wiszlinga
 498-500, 509, 511
 Zyberk Jan 498
 Zyberk Jan Tadeusz h. własnego 495, 498
 Zybert Józef 498
 Zybortt (Zybort, Zybert) Józef, ks. 375,
 378, 442
 Życzko Tomasz, ks. 386
 Zygmunt II August, król Polski 21
 Zygmunt III Waza 404
 Zylewicz (Żylewicz) Pius OP 398, 401
 Żyło Jan, ks. 193, 196
 Żytkowicz Leonid 11, 94, 102, 440
 Żywicki Pankracy OFM Obs 435
 Znotyn Józef, ks. 124
 Znotowicz (Znatowicz) Dominik, ks. 281
 Zoberń (Zabern) Jan, ks. 176, 179
 Żukowski Aleksander OFM Obs 433
 Żurawski Franciszek, ks. 322
 Žilevičius Leonidas 25, 27

Indeks geograficzny

Nazwy miejscowości z przypisów bez objaśnień.

- Abele (lit. Obeliai) – obecnie: Litwa, okr. poniewieski, rej. rakiszecki 502
- Aleksandria (lit. Aleksandrija) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki 161, 481
- Alschwangen, Alszwanga (łot. Alsunga) – obecnie: Łotwa, nov. Kuldīgas, pag. Alsungas 23, 456
- Altbergfried (łot. Vecsvirlauka) – obecnie: Łotwa, nov. Jelgavas, pag. Jaunsvirlaukas 462
- Altenburg (łot. Vecpils) – obecnie: Łotwa, nov. Dienvidkurzemes, pag. Vecpils 23, 456, 459, 477, 479-480
- Andruszaycie (lit. Andrušaičiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 421
- Andrzejów (lit. Endriejovas) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kłajpedzki 26, 224, 284-287, 350
- Annopol 412, 424
- Arszkaynie (lit. Arškainiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 421
- Aula 498
- Austria 11, 183, 282-283
- Auzenburg 487
- Balbierzyszki 48, 374
- Bałtyckie Morze (lit. Baltijos jūra, łot. Baltijas jūra) 475
- Baraycie (lit. Kasbaraičiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 421
- Bebra, Bewern (łot. Bebrene, Bebrine) – obecnie: Łotwa, nov. Augšdaugavas, pag. Bebrene 23, 25, 457, 498, 509-511
- Bejsagoła (lit. Baisogala) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski 104, 116, 124, 149, 154, 157, 238, 254, 294, 296, 301, 316, 328, 330-331
- Berezyna 412, 433
- Berże, Bersen (łot. Livbērze) – obecnie: Łotwa, nov. Jelgavas, pag. Livbērzes 23-24, 456
- Betygoła (lit. Betygala) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 47, 79-81, 104, 331, 456
- Białozoryszki (lit. ?) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 426
- Bichoffstein 459
- Bielsko 323
- Bienica 405, 411, 413
- Birże (lit. Biržai) – obecnie: Litwa, okr. poniewieski, rej. birżański 498
- bocheński cyrkuł 493
- Bolsie (lit. Balsiai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski 141, 245, 389
- Boltyniki Mniejsze (lit. Baltlaukis) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 51, 87

- Boltyniki Większe (lit. Baltininkai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 51, 87
- Bordzie (lit. Barzdžiai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngowski 429
- Borodino 480
- Botoki (lit. Batakliai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski 84, 190, 269, 306, 346
- Bowsk (łot. Bauska) – obecnie: Łotwa, nov. Bauskas 472
- Braniewo (niem. Braunsberg) – obecnie: Polska, woj. warmińsko-mazurskie, pow. braniewski 24, 66, 113, 457, 463
- brasławski powiat 323, 498, 504, 507
- Brukole, Brukale (lit. Bruklai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 446
- Brunsbek (Brunsberg, Braunsberg) – zob. Braniewo 457, 460, 465, 468, 475, 477, 479, 481, 486-487, 512
- Brześć Litewski 44
- Budry (lit. Budriai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngowski 116, 150
- Budslaw 402, 413
- Burbiszki (lit. Burbiškis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski 65
- Butkiszkis (lit. Butkiškė) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 140, 186, 205, 222, 298, 309
- Bychów 160
- Bydgoszcz 507
- Byten (biał. Быцень) – obecnie: Białoruś, obw. brzeski, rej. iwacewiczski 437
- Chrzczonów 450
- Chwałojnie (lit. Kolainiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 19, 55-56, 65, 235, 408, 427-429
- Chwejdany (lit. Kvėdarna) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski 94, 167, 239, 257, 291, 312, 315, 330, 392, 448
- Chynów 492
- Cieszyn 323
- Cudnów 435
- Cytowiany, Citowiany (lit. Tytuvėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 19, 54, 56-57, 67, 402-406, 411-413, 432-436, 443, 445
- Czechy 466
- Czekiszki (lit. Čekiškė) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kowieński 149, 170, 230, 264, 316, 318
- Czerkasy (Čerkosai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski 425
- Datnów (lit. Dotnuva) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański 19, 54, 56-57, 67, 331, 403-405, 410-414, 432, 434-435
- Dauksze (lit. Daukšiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański 408
- Dawidyszki (lit. Dovydiškiai) – obecnie: Litwa, okr. wileński, rej. wilkomierski lub okr. kowieński, rej. kiejdański. Nie zidentyfikowano, o które dokładnie chodzi 450
- Degucie (lit. Degučiai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szyłokarczowski 361
- Dębów 253
- doblenski powiat 487
- Dobra Poszuszwie (ob. Aleknaičiai) 450
- Dombrowicki klasztor, Dąbrowica (ukr. Дубровиця) – obecnie: Ukraina, obw. rówieński, rej. dąbrowicki, w latach 1695-1832 mieściło się tam kolegium pijarów 426
- Dorbiany (lit. Darbėnai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngański 18, 26, 98-101, 378
- Dowiatów (lit. Polekėlė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski 226

- Dowtory (lit. Dautarai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski 443
- Drezno 458, 482
- Drohiczyn 140, 425, 485
- Druja 402, 405, 412, 432
- Dubiany – miejscowość niezidentyfikowana 447
- Dubinki 364
- Dubissa (lit. Dubysa) – rzeka na Litwie, mająca źródło w okolicach Szawli, uchodzi do Niemna nieopodal Wielony 437
- Duboi 448
- dukielski cyrkuł 493
- Dukszty (lit. Dūkštos) – obecnie: Litwa, okr. wileński, rej. wileński 416
- durbeński(?) dystrykt 468, 477
- Dursupen – miejscowość niezidentyfikowana 485
- Dweten, Dweta (łot. Dviete) – obecnie: Łotwa, nov. Augšdaugavas, pag. Dvietes 457
- Dyneburg (łot. Daugavpils) – obecnie: Łotwa 22, 25, 266, 268, 498, 507
- Dyrwiany Małe 374, 416, 450
- Dyrwiany Wielkie (lit. Dirvonėnai) 94, 329, 420
- Dytkiemy (lit. Didkiemis) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski 30, 290, 273
- Dzierżany (lit. Diržioniai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. szawelski 450
- Dźwina (łot. Daugava) – rzeka mająca źródło w Wałdaju (zach. Rosja), a ujście w Bałtyku (na Łotwie) 456, 484, 491
- Egipt 22
- Ejgirdzie (lit. Eigirdžiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 165-166, 230
- Ejragoła (lit. Ariogala) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 319
- Elehof (łot. Eleja) – obecnie: Łotwa, nov. Jelgavas, pag. Elejas 461
- Ellern, Ellerna (łot. Elkšņi) – obecnie: Łotwa, nov. Jēkabpils, pag. Elkšņu 23, 347, 504-506, 512
- Erżwiłek (lit. Eržvilkas) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. jurborski 77, 298, 300, 316, 446
- Essern (łot. Ezere) – obecnie: Łotwa, nov. Saldus, pag. Ezeres 456, 465
- Ezery – prawdopodobnie tożsame z Essern 465
- Felixberg (łot. Jūrkalne) – obecnie: Łotwa, nov. Ventspils, pag. Jūrkalnes 475
- Francja 43, 138, 198, 223, 255, 282
- Frauenberg 481
- Frombork 487, 547
- Gadonów (lit. Gadūnavas) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 156
- Galicja 61
- Garwolin 458
- Gawry (lit. Gaurė) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski 20, 291, 300, 322-324
- Gawszon, Gauszuny (lit. Gaušynai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 429
- Gellenau (Jeleniów) 462
- Giedroycie (lit. Giedraičiai) – obecnie: Litwa, okr. upicki, rej. malacki 320
- Giedrymy (lit. Gedrimai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki 94
- Giegrany (lit. Gegrėnai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. pługiański 400-401
- Giejdzie (lit. Geidžiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski 173

- Giełwany 425
- Gilwidze, Gilwicze, Giłwicze (lit. Gilvyčiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 192, 445
- Giłwicze – prawdopodobnie tożsame z Gilwidzami 192
- Ginteliszki (lit. Gintališkė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. płungiański 101, 135
- Girdajcie (lit. Girdaičiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 421
- Girdyszki (lit. Girdiškė) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szylęlski 309
- Girtokol (lit. Girkalnis) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 77, 84, 325-328
- Glac 458
- Gołdynga (łot. Kuldīga) – obecnie: Łotwa, nov. Kuldīga 23, 456, 466-467
- Goniprow – miejscowość niezidentyfikowana 446
- Gorainiai – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 444
- Gordoma (lit. Gardamas) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szylęlski 131, 358, 360-361
- Gordy (lit. Gordai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 192
- Gorysze (lit. Garyšiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 443
- Gorźdy (lit. Gargždai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kłajpedzki 104-106, 312
- Góra 458
- Grauże (lit. Graužiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 91
- Groblin 459
- Grodno 54, 140, 269, 403, 405, 412-413, 419, 425, 433-434, 493
- Grójec 458
- Grusławki (lit. Grūšlaukė) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngański 114, 149, 152-153
- Gruździe (lit. Gruzdžiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 26, 50, 183-186, 189, 260, 346
- Grynkiszkis, Hrynkiszkis (lit. Grinkis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiłłowski 187, 328, 425
- Guzów 138
- Hasenpoth, Hazenpot (łot. Aizpute) – obecnie: Łotwa, nov. Dienvidkurzemes 478-480
- Hausdorf 458
- Hłusk 54, 411
- Holandia – państwo w Europie Zachodniej, u wybrzeża Morza Północnego, obecna nazwa: Królestwo Niderlandów 43, 460
- Ikażń (biał. Іка́знь) – obecnie: Białoruś, obw. witebski, rej. brasławski 504
- Ilgize (lit. Ilgižiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 81, 450
- Illgirmujza – miejscowość niezidentyfikowana 513
- Ilmagen 477
- Ilawa Pruska 480
- Iłłoki (lit. Ylakai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki 107, 161-162, 425
- Ilłuksza, Illuksten (łot. Ilūkste) – obecnie: Łotwa, nov. Augšdaugavas 23-25, 121, 266, 268, 459, 463, 491-500, 509-511
- Inflanty Polskie 21-22, 138, 160, 379, 457-458, 471, 491, 504, 509
- Inturki 364
- Italia 138, 140, 223, 282-283
- Iwieniec 412, 425
- Jagminopol vel Barszczyce (lit. Barstyčiai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki 162, 230, 401

- Jakubów (lit. Jokūbavas) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngański 404
- Jamburg 418
- Janiszki (lit. Joniškis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. janiski 18, 44, 64, 127, 133, 140, 174, 186-189, 260, 298, 322, 325, 346, 382, 390, 459
- Janopol (lit. Janapolė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 18, 52, 60, 76, 78, 84, 107-109, 231, 331, 429
- Jaskołydy 140
- Jasmujža (łot. Aizkalnes) – obecnie: Łotwa, nov. Preiļu, pag. Aizkalnes 481
- Jaswojnie (lit. Josvainiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański 47, 79, 81, 101, 296, 331, 333
- Jazdajcie – miejscowość niezidentyfikowana, obecna na mapie Jucewicza, na drodze z Pługian do Jodan, być może lit. Didvyčiai – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. pługiański 400
- Jezioro 434
- Johaniszkiele (lit. Joniškėlis) – obecnie: Litwa, okr. poniewieski, rej. poswolski 26, 248-251
- Judrany (lit. Judrėnai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kłajpedzki 314-315, 389, 404
- Jurbork (lit. Jurbarkas) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. jurborski 50, 162-163, 291, 334-335
- Jurewicze 404, 411
- Kaczawa 480
- Kalcze (lit. Kaltys) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki
- Kalisz 52
- Kalwaria Żmudzka (lit. Žemaičių Kalvarija) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. pługiański 19, 47, 77, 159, 398-401, 418
- Kałnele (lit. Kalnalis) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngański 153
- Kamionka 498
- Kęstajcie (lit. Kęstaičiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 20, 61, 130, 154, 163, 260, 442
- Kiejdany (lit. Kedainiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański 19, 55-56, 69, 407-408, 423, 428, 431, 438-439
- Kielmy (lit. Kelmė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 46, 52, 143, 163, 220, 336-339, 350-351, 393
- Kiewnary (lit. Kiaunoriai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 435
- Kikowicze – Kikowicze (lit. Kikoniai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kowieński 409
- Klatyski – miejscowość niezidentyfikowana 444
- Klikole (lit. Klykoliai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. okmiański 204-205
- Kławany (lit. Klovainiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. pokrojski 18, 187, 251-253, 269, 334
- Kniażyce 418
- Kobylnik 424
- Koleśniki (lit. Kalesninkai) 56, 408, 422, 439
- Kołtyniany (lit. Kaltinėnai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski 38, 64, 66, 77-78, 112, 130, 163, 233-234, 315, 339-342, 364-365, 424, 446
- Komaryszki 111
- Konieczpol (łot. Konecpole) – obecnie: Łotwa, nov. Augšdaugava, pag. Pilskalne 497
- Konstantynów, Woszki (lit. Vaškai) – obecnie: Litwa, okr. poniewieski, rej. poswolski 25, 166, 257-260, 262, 266, 276, 333, 355, 382

- Kontowcie (lit. Kantaučiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. płungiański 110
- Korciany (lit. Kartena) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngański 113-116, 149, 257, 260, 298
- Korklany (lit. Karklėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 111, 366, 444
- Kossowo (biał. Косава) – obecnie: Białoruś, obw. brzeski, rej. iwacewicki 44, 125
- Kowejdany (lit. Kavadoniai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski 357
- Kownaty 135
- Kowno (lit. Kaunas) – obecnie: Litwa, okr. kowieński 13, 54, 56, 66, 117, 214, 271, 331, 350, 403, 406, 411, 432, 434-435, 459, 493, 499
- Krakinów (lit. Krekenava) – obecnie: Litwa, okr. poniewieski, rej. poniewieski 18, 46, 82, 90, 154-155, 197, 200, 248, 254-257
- Kraków – obecnie: Polska, woj. małopolskie, pow. Kraków 44, 52, 59, 102, 223, 493
- Krasław (łot. Krāslava) – obecnie: Łotwa, nov. Krāslavas 22, 458, 481, 491, 493
- Krasne 480
- Kretynga (lit. Kretinga) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngański 19, 61, 67, 96, 104, 110, 114, 120, 122, 160, 187, 222, 275, 297-299, 334, 346, 366, 375-376, 382, 388, 402-406, 411-413, 432-435
- Kroki (lit. Krakės) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański 20, 48, 53, 62, 71, 77, 84, 163, 235, 254, 258, 301, 309, 319, 342-345, 352-353, 383, 449, 451
- Kropiały, Kropiły – miejscowość niezidentyfikowana 400
- Krosno 52
- Kroże (lit. Kražiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 18-20, 49, 54-57, 64-66, 68, 70, 84, 90, 104, 113, 117, 126, 129, 134, 149, 160, 163, 167, 174, 183, 185, 197, 205, 208, 229, 233, 257, 260, 297, 301, 337-338, 346-349, 364, 366, 385-386, 402-404, 406, 408, 411, 413, 427-428, 431, 434-435, 440, 442, 444, 446-447, 449, 510
- Królestwo Wielkiej Brytanii 138
- Królewiec 84, 159, 479
- Kruki (lit. Kriukai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. janiski 272, 276
- Krupczyce 408, 427-428
- Krupie (lit. Kruopiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. okmiański 217, 219
- Kruwondy (lit. Krūvandai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kowieński 318
- Księstwo Warszawskie 399
- Księstwo Żmudzkie *passim*
- Kujajnie (lit. Kūjainiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 440
- kulciańskie, kulskie wójtostwo 94
- Kule (lit. Kuliai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. płungiański 90, 117-119, 144, 150, 153, 161, 167, 213, 334
- Kurlandia (łot. Kurzeme) – kraina historyczna, obecnie cała na terytorium zachodniej Łotwy 22-28, 33, 94, 456-465, 467-470, 473, 477, 481, 483, 485-487, 489, 491, 502-503, 505, 508
- Kurmajcie, Kurmen – (łot. Kurmene) – obecnie: Łotwa, nov. Bauskas, pag. Kurmenes 472
- Kurszany (lit. Kuršėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 18, 130, 161, 193-196, 211, 224, 239, 331, 352-353, 401

- Kurtowiany (lit. Kurtuvėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 18, 64, 130, 163, 189-193, 211, 257, 259, 269, 354, 401, 435
- Kurzmujża, Kurcmujża – miejscowość niezidentyfikowana, SGKP odsyła do miejscowości Łaukiessa (SGKP, t. 4, s. 891, t. 5, s. 609) 508
- Kustyń 411
- Kuże (lit. Kužiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 50, 64, 222, 239, 269, 331, 342
- Lacków, Ladsków (lit. Leckava) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możej-ski 241
- Lale (lit. Lioliai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 350
- Laukiesa, Łaukiesa, Ławkiesa (łot. Lauce-sa) – obecnie: Łotwa, nov. Augšdaugavas, pag. Laucesas 457
- Łąd 458
- Lehnen, Lhenen (łot. Lēnas) – obecnie: Łotwa, nov. Kuldīgas, pag. Nīkrāces 456
- Lenkimy, Linkimy (lit. Lenkimai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki 117, 124, 161
- Lepławki (lit. Lieplaukė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 130
- Lescze, Leszcze (lit. Lesčiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 321
- Libawa, Lipawa (łot. Liepāja) – obecnie: Łotwa 23-24, 456-457, 468, 470, 477, 481, 486
- Lichciany (lit. Liktėnai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 409
- Lidowiany (lit. Lyduvėnai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 350, 352-355, 415
- Lidzbark 457
- Lievenhoff (łot. Livāni) – obecnie: Łotwa, nov. Līvānu 485
- Ligucie (lit. Legečiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski 425
- Ligumy (lit. Lygumai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. pokrojski 30, 192, 260-263, 269
- Limyra 471
- Linków (lit. Linkuva) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. pokrojski 19, 55, 408, 422, 427-428, 438-439
- Lipiny 323
- Lipsk 480
- Litwa *passim*
- Livenbersen 487
- Lubieszów 57, 333, 415
- Lublin – obecnie: Polska, woj. lubelskie, pow. Lublin 121, 492-493
- Lucyn, Lucin (łot. Volkenbergas pils) – obecnie: Łotwa, nov. Rēzeknes, pag. Mākoņkalna 458, 481
- Łabunów (lit. Labūnava) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański 450
- Łajżew (lit. Laižuva) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możej-ski 43, 196-197
- Łaukosody (lit. Lauko Soda) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 89, 242
- Łauksodzie (lit. Lauksodis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. pokrojski 249, 271-272, 276
- Ławkożemy (lit. Laukžemė) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyn-gański 94, 98, 100
- Ławków (lit. Laukuva) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski 74, 117, 120-123, 130, 218, 287, 327
- Łowicz 55

- Łuczaj 117
- Łukniki (lit. Luokė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 77, 84, 91, 131, 176, 189, 199-200, 429
- Łukosławki (lit. Lankos Laukas) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. płungiański 49
- Łukosławki 49, 85
- Łużki alias Walerianów 415
- Łysków 493
- Mariampol 55
- Masiady (lit. Mosėdis) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki 77, 84, 123,
- Mazyki 422
- Mazole (lit. Mažuoliai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski 426
- Mątwy 458
- Medyngiany (lit. Medingėnai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. retowski 117, 181-182, 375
- Mekie (lit. Mekiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski, za zach. od Bazylianów 437
- Merecz 241, 418
- Meszkucie (lit. Meškuičiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 135, 190, 223
- Meyszty, Mejszty (lit. Meištai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 421
- Michaliszki 459
- Mieczaycie (lit. Micaičiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 196
- Miedniki – zob. Wornie
- Międzyrzecz 425
- Mikulín 402, 412
- Mińsk 54, 57, 59, 65, 404-406, 411-412, 422, 425, 433-434, 494,
- Miszucie (lit. Mišučiai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngański 404
- Mitawa, Nitawa (lit. Jelgava) – obecnie: Łotwa 23-25, 27, 456-463, 465-466, 468, 471, 475, 477, 479-481, 485, 487, 489-492, 501, 504, 507-509, 512
- Mohylew 22, 55, 402, 435, 438
- Mozyrz 405
- Mściśław (biał. Мсціслаў) 55, 405, 438, 447
- Naciany (lit. Notėnai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki 101, 103
- Neufriedrichshoff – miejscowość niezidentyfikowana 191 462
- Niderlandy 470
- Niemcy 43, 198, 255-256, 282
- Niemokszty (lit. Nemakščiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 79, 117, 120, 154, 163, 339, 355-358
- Nieśwież 54, 65, 404, 412, 418, 471
- Nieworany (lit. Nevarėnai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 165-166, 276
- Niewordziany 443
- Niewoycie, Newojcie (lit. Nevočiai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłski 389
- Nowe Miasto (lit. Žemaičių Naumiestis) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szyłokarczowski 358, 361
- Nowe Żagory – zob. Żagory Nowe
- Nowiciszki – miejscowość niezidentyfikowana 318
- Nowogródek 51, 65, 113, 399, 510
- Nowy Dwór – być może: (lit. Kugiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski 48, 134
- Odachów (lit. Adakavas) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski 358, 445
- Okmiany (lit. Akmenė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. okmiański 50-51, 137, 199, 202-205, 239, 386

- Olechnaycie – być może: (lit. Aukštuoliukai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 449
- Oleje (lit. Alėjai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 421
- Olekszyce 96
- Olkienniki 424
- Olsiady (lit. Alsėdžiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. płungiański. 38-39, 44-45, 64, 74, 77-79, 84, 104, 127, 129, 149, 158-159, 170, 187, 220, 316, 325, 340, 382
- Onikszy 84
- Opitołoki 431
- Orsza 405
- Oświeja (biał. Асвея) – obecnie: Białoruś, obw. witebski, rej. wierchniedziński. 492
- Ozelmujża, Ozolmujża, Ozoły, Ekhof, Eckhof (łot. Ozolaine) – obecnie: Łotwa, nov. Bauskas, pag. Vecsaules 472
- Pacunele (lit. Pociūnėliai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski 224, 297
- Parnarów, Pernarów (lit. Pernarava) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. Kiejański 321
- Paryż 92, 458
- Pelikany 510
- Petersburg 12, 28, 282, 462
- Piewiany (lit. Pievėnai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski 173
- Pikiele (lit. Pikeliai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski 79, 88, 131, 163, 211, 220, 227, 279, 389
- piltyński dystrykt 22, 457, 478
- Piśsudy (lit. Pilsūdai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski 447
- Pińsk 54, 57, 403, 411-412, 415, 424-425, 495
- piński powiat 380, 426, 471
- Piple (lit. Pypliai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski 62, 344
- Pluszki (lit. Pliuškiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski 426
- Pławginie, Plauginie – być może: (lit. Plingiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 421
- Płompie – miejscowość niezidentyfikowana; w końcu XIX w. Płompie notowano w pow. szawelskim, w gminie Błagowieszczeńsk 65, 349
- Płotele (lit. Plateliai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. płungiański 47, 135-139, 167, 170, 172, 185, 245
- Pługiany (lit. Plungė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. płungiański 46, 51, 140-143, 221, 250, 276, 301-302, 361, 363, 382, 395-396, 400, 409
- Poberże (lit. Paberžė) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejański 377
- Pobiatyszki (lit. Pabijočiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 437
- Pobolwiany (lit. Pabalvė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 400, 446
- Podbirże 245
- Podkarpacie 323
- Podlasie – prawdopodobnie chodzi o woj. podlaskie w Koronie, składające się z ziem bielskiej, drohiczyńskiej i mielnickiej 48, 138, 140, 494
- Podskarbiszki (lit. Paskarbiškiai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski 315
- Podubis, Podubiś (lit. Bazilionai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 405, 413, 415, 433, 436-437
- Podunaj (łot. Dunava) – obecnie: Łotwa, nov. Jēkabpils, pag. Dunavas 495, 499
- Podźwinie – zob. Warnowicze
- Pogromońcie (lit. Pagramantis) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski 18, 84, 197, 291, 361-365

- Pojeziory (lit. Paežeris) na północny zachód od miasteczka Pojurze, obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski 123, 192, 274, 314, 355, 447
- Pojurze w dobrach Piłsudskich (lit. Pajūralis) – zob. Pojurze w par. Chwejdany
- Pojurze w dobrach Zaleskich (Pojurze (lit. Senasis Pajuris vel Pajuris-Paragaudis) k. Chwejdany – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski 94
- Pojurze w par. Chwejdany (lit. Pajūralis) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski. 291, 314-315, 337, 448
- Pojurze w par. Kroże (lit. Dauglaukis) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski 349
- Pojurze w par. Żwingie (Pajūris) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski 293
- Pokopie (lit. Pakapė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 192
- Pokroje (lit. Pakruojis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. pokrojski 120, 173, 200, 264, 389
- Pokrożęcia, Pokrożenie, Pokrożoncie (lit. Pakražantis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 331, 348-349, 449
- Połany (lit. Palonai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski 296, 297
- Poławień 398, 419
- Poługa (lit. Palanga) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. połągowski 94, 144
- Połock 118, 405, 411, 425, 432, 509, 510
- Połukście (lit. Didysis Palūkstis lub Mažasis Palūkstis) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 93, 95
- Pompiany 438
- Poniewieżyk (lit. Panevėžiukas) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kowieński 64, 251, 333, 415
- Popielany (lit. Papilė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. okmiański 77, 91-92, 101, 103, 205-207
- Poporcie 398-399, 418-419
- Poszałtuń, Poszołtuń, Poszołtunie (lit. Pašaltuonys) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. jurborski 324
- Poszawsze (lit. Pašiaušė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 352-353, 404, 432
- Poszuszwie (lit. Pašušvys) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski 37, 78, 193, 199-200, 208-210, 264-265, 272, 274-275, 294, 306, 337, 390, 450
- Poszuszwie w par. Kroki (lit. Pašušvys) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański 345
- Poszwityń (lit. Pašvitinys) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. pokrojski 17, 30, 77, 84, 131, 137, 166, 167, 187, 249, 260, 262, 269-272
- Poszyle (lit. Pašilė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 66, 285, 364-366
- Powierpiany (lit. Paverpenis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 445
- Powondeń (lit. Pavandenė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 96, 130, 146-149, 285, 333, 364
- Poznań 52, 507
- Praga 94, 102, 480
- Preszów 323
- Prusy 96, 138, 140, 323, 463, 477
- Prusy Nowowschodnie 15
- Prusy Południowe 283
- Przewoża (biał. Праважа) – obecnie: Białoruś, obw. grodzieński, rej. werenowski, sielsowiet Zabłoc 429

- Puszołaty (lit. Pušalotas) – obecnie: Litwa, okr. poniewieski, rej. poswolski 266-268, 390
- Radziwiliszki (lit. Radviliškis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski 101, 187, 211, 287, 294, 312, 382
- Raudziany, Rawdziany (lit. Raudėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 47, 83, 343
- Rendzinowszczyzna 434
- Rennen – miejscowość niezidentyfikowana, prawdopodobnie: łot. Renda lub Mazrenda – obecnie obie miejscowości: Łotwa, nov. Kuldīgas, pag. Rendas 467
- Renów (lit. Renavas) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski 156-157
- Reszel 66, 411, 428
- Retów (lit. Rietavas) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. retowski 120, 235, 284, 286-287, 289, 298-299, 350, 367, 369
- Rohaczew 55
- Rosienie (lit. Raseiniai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 300, 399
- Rosja 11-12, 19, 22-23, 32, 138, 241, 468-470, 477, 483, 491, 502
- Rozalin (lit. Rozalimas) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. pokrojski 200, 251, 272-275
- Rubena 510
- Rubeżajcie 444
- Rubiny (łot. Rubeņi) – obecnie: Łotwa, nov. Jēkabpils, pag. Rubeņi 495, 510-511
- Rukojnie 140
- Ryga (łot. Rīga) – obecnie: stolica Łotwy 159, 402, 460, 466
- Ryga Nowa, Frydrychsztat (łot. jauniegava) – obecnie: Łotwa, nov. Aizkraukles 472
- Rykijów, Rekijów (lit. Rėkyva) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski, część miasta Szawle 223
- Ryngowiany (lit. Ringuvėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 194-195
- Rywiany *alias* Źlubiny (lit. Žlibinai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. plungiański 112
- Rzeczpospolita Obojga Narodów 11, 14-16, 21-23, 33, 75, 138, 222, 283, 470
- Rzeczyca 458
- Rzesza 425
- Rzym 49, 96, 198, 255, 283, 482
- Sabany (lit. Saboniai) – obecnie: Litwa, okr. poniewieski, rej. poswolski 250
- Salanty (lit. Salantai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kretyngański 116, 139, 149-153, 166, 169, 254, 284, 315, 325, 401
- Salaty (lit. Saločiai) – obecnie: Litwa, okr. poniewieski, rej. poswolski 30, 48, 64, 133, 213, 276-278
- Sandomierz 458, 493
- Sartyniki (lit. Sartininkai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski 290, 306, 373
- Sasławki (lit. Sauslaukis) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski 93
- Sawityszki (lit. Savitiškė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 445
- Schlosberg (łot. Pilskalne) – obecnie: Łotwa, nov. Augšdaugavas, pag. Pilskalnes. 495
- Sehmen, Schemen (łot. Sēme) – obecnie: Łotwa, nov. Tukuma, pag. Sēmes. 23, 456, 485-487
- Semigalia, Sinigalia – kraina historyczna, obecnie na terytorium Łotwy, na południu, na lewym brzegu Dźwiny

- 22-23, 27-28, 33, 456, 461, 469, 491, 498, 501, 506, 509
- Shõnberg (łot. Skaistkalnē) – obecnie: Łotwa, nov. Bauskas, pag. Skaistkalnes. 456
- Siady (lit. Seda) – obecnie: Litwa, okr. tel-szański, rej. możejski 154-157, 163, 322
- Siano 425
- Sieliszczce 402, 411
- Siemiatycze 492
- Sieradzkie – prawdopodobnie ziemia sieradzka lub województwo sieradzkie stanowiące przed rozbiorami część prowincji wielkopolskiej Korony 492
- Siesiki (lit. Siesikai) 48
- Skajzgiry, Skajzgirze (lit. Skaistgirys) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. janiski 244
- Skandajcie 138
- Skaudajcie, Skawducie (lit. Skaudučiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 137
- Skawdwile (lit. Skaudvilė) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski 120, 123, 308
- Skierby – folwark pod Rosieniami jeszcze w końcu XIX w. Nazwa się nie zachowała 421
- Skinderyszki, Rezgi, Rezie – (lit. Pajieslys) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański 345
- Skirstymoń (lit. Skirsnemunė) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. jurborski 104, 110, 179-180, 348, 370-372, 378
- Słobódka – w XIX w. Słobódką na Żmudzi zwano wieś nad rzeką Wentą koło Szawkian (SGKP, t. 15, cz. 2, s. 595) 55, 408, 427-428, 444
- Słobódka (Białoruś) 55, 408, 427-428, 449
- Słonim 413, 432-434
- Słuck 57, 65, 405, 413
- Smelina (łot. Smelīne) – obecnie: Łotwa, nov. Augšdaugavas, pag. Šēderes 23, 26, 457, 512-513
- Smilgie (lit. Smilgiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 17, 25, 29, 264, 269, 278-279
- Smulkiszki (lit. Smulkiškė) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 425
- Sokołów Podlaski – obecnie: Polska, pow. sokołowski, gm. Sokołów Podlaski 137
- Staczuny (lit. Staciūnai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. jurborski 223, 263
- Stajki 428
- Stalerowszczyzna (łot. Stoļarovo) – obecnie: Łotwa, nov. Ludzas, pag. Zaļesjes 481
- Stambuł 138
- Stankiszki – miejscowość znajdująca się w XIX-wiecznym pow. szawelskim, w parafii Użwenty. Nazwa najprawdopodobniej nie zachowała się 430
- Stańki 427
- Stare Żagory – zob. Żagory Stare
- Stawiszki 425
- Stopnica 458
- Strocken 477
- Subaty, Sobotz, Subocz, Starosubocz (łot. Subate) – obecnie: Łotwa, nov. Augšdaugavas 457
- Surwiliszki (lit. Surviliškis) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kiejdański 77, 197, 254, 298, 375
- Syberia 94, 140, 416
- Syntowty (lit. Sintautai) – obecnie: Litwa, okr. mariampolski, rej. szakowski 306, 308
- Szadów (lit. Šeduva) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski 18, 26, 64, 81, 117, 190, 247, 277, 281-284, 312

- Szakinów (lit. Šakyna) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 74, 216-219
- Szałtona (lit. Šaltuona) – rzeka o długości 73 km, źródło ma w rej. jurborskim, uchodzi w Szeszuszwy w rej. rosieńskim 423
- Szarpajcie (lit. Šerpaičiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 91
- Szatejki (lit. Šateikiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. płungiański 139, 379
- Szaty (lit. Šatės) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki 107, 124, 126
- Szaulany, Szawlany (lit. Šiaulėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski 65, 108
- Szawdyniki, Saudyniki, Sawdyniki (lit. Maironiai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 170, 190, 354
- Szawkiany (lit. Šaukėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 98, 134, 187, 190, 227-230, 304, 346, 444
- Szawkoty (lit. Šaukotas) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski 210, 251
- Szawlany (lit. Šiaulėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. radziwiliski 48, 65, 90, 108, 167, 224-226, 238, 388, 423
- Szawle (lit. Šiauliai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 18, 46-47, 64, 98-99, 135, 192, 220, 222-223, 227, 298
- Szczepanów 482
- Szczuczyn 415, 434
- Szenberg, Shoenberg 23-24, 27, 466
- Szklów 160
- Szkudy (lit. Skuodas) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki 45, 52, 90, 100, 139, 150, 157-162, 166, 169, 254, 284, 401, 481
- Szpingie (lit. Spingiai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski 91
- Szuksztajcie – zob. Zwiegie, Olechnajcie
- Szwajcaria 282
- Szweksznie (lit. Švėkšna) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szyłokarczemski 51, 104-105, 120, 130, 281, 339, 355, 358, 360, 378-381, 404
- Szydłów (lit. Šiluva) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 19, 44, 47-48, 51, 64, 78, 84, 98, 111, 128, 155, 238-239, 254, 266, 293, 298, 333, 345, 352, 370, 381-385, 424, 446
- Szyłe (lit. Šilalė) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski 141, 170, 386-389, 392, 394
- Szyły 459
- Szypile (lit. Šiupyliai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 184-185
- Śląsk (Szlązk) 121, 462, 492
- Śmiłowicze 59, 493
- Średniki, Średnik, Szrzednik (lit. Sėdėnius) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. jurborski 97, 269, 281, 322, 328, 372-373
- Świętmujża (łot. Svitenes muiža) – obecnie: Łotwa, nov. Bauskas, pag. Svitenes 499, 510
- Taboryszki 56, 427-428
- Taluny – obecnie: Litwa, okr. poniewieński, rej. poswolski 409, 429
- Taurogi (lit. Tauragė) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski 52, 163, 231, 287, 346, 349, 390-392
- Telsze (lit. Telšiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 19, 50, 54-56, 67, 163-166, 224, 306, 334, 337, 390, 402-407, 411-413, 432, 434

- tendziagolski powiat 425
- Tenenie (lit. Teneniai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski 378, 392-393, 400
- Traszkuny 57, 405, 411-412, 432, 434
- Trawlany (lit. Trauleiniai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 194
- Trockie – województwo, wchodzące w skład Wielkiego Księstwa Litewskiego (z dużymi miastami: Troki, Kowno, Grodno, Upita). 23, 25-26, 29, 88, 97, 138, 281, 493
- Trujkiny, Aleksandria (lit. Truikiniai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szkudzki. 162, 481
- Tryszki (lit. Tryškiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański. 52, 60, 130, 139, 149, 179, 199, 230, 245, 350
- tukumski powiat 485
- Twery (lit. Tverai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. retowski. 49, 62, 66, 79, 127, 144, 166-170, 176, 178, 187, 189, 202, 238, 241, 245, 264, 287, 304, 309, 315
- Tyniec 458
- Tyrkszle (lit. Tirkšliai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski. 18, 170-173, 197, 220, 233, 388
- überlandzki powiat 506
- Ubiszki (lit. Ubiškė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański. 131, 202
- Udział 424
- Ugiany (lit. Ugioniai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński. 81, 301
- Ukry (łot. Ukri) – obecnie: Łotwa, nov. Dobeles, pag. Ukru. 248
- Ukryny (lit. Ukrinai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski. 134, 176, 178
- Upety (lit. Upetos) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański, na płn.-zach. od Worn 441
- upicki powiat 13, 15, 25-26, 29, 64-65, 73, 195, 250, 257-258, 274, 405, 409, 440, 481, 498
- Upina w par. Kołtyniany (lit. Upyna) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski 110, 112, 131, 333, 341, 354
- Uszacz 418
- Uzmaycie, Usmaiten (łot. Usma) – obecnie: Łotwa, nov. Ventpils, pag. Usmas 467
- Użwenty (lit. Užventis) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 90, 226, 233-235, 296, 366, 430
- Wajgów (lit. Vaiguva) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 93, 140, 235-236, 254, 390
- Walencja 44
- Warmia 24, 113, 411, 428, 457, 459-460, 468, 486-487, 492, 510
- Warmińskie Księstwo – istniejące do 1772 r. ze stolicą w Lidzbarku, przynależało do Korony, obejmowało dominium biskupstwa warmińskiego 457, 459, 468, 510
- Warnowicze, Warnowitz, Podźwinie (łot. Varnaviči) – obecnie: Łotwa, nov. Krāslavas, pag. Kaplavas 457, 508-509
- Warpuciany (lit. Varputėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 135, 187, 229, 333
- Warszawa – obecnie: Polska, woj. mazowieckie, miasto stołeczne Warszawa 11, 15-17, 20-21, 44, 46, 48-51, 59-60, 64, 72, 84, 92, 96, 117-118, 121, 125, 128, 138, 140, 164-165, 171, 183, 185, 203, 258, 269, 279, 282-283, 302, 311, 316-317, 335, 343, 404, 458-459, 463-464, 482-483, 490, 492-493

- Wasilany (lit. Vašilėnai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski 91
- Wasiliszki, Wasyliszki (lit. Vosiliškis) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 274, 330
- Wasztaki, Wasztoki Większe, Waszlaki, Waszlaki (lit. Ožtakiai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 50, 86
- Wasztoki, Waszlaki mniejsze – miejscowość niezidentyfikowana 86
- Węgry (lit. Vegeriai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. okmiański 197, 199, 205, 386
- Werniszki – miejscowość niezidentyfikowana 447
- Wewirżany (lit. Veiviržėnai) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. kłajpedzki 113, 143, 270, 367, 395
- Widukle (lit. Viduklė) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 77, 84, 117, 187, 271, 298-301, 316, 333
- Widziniszki 459
- Wiekśnie (lit. Viekšniai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski 64, 79, 170, 172, 204, 220, 223, 238-242
- Wielka Brzostowica 471
- Wielkie Księstwo Litewskie *passim*
- Wielkopolska 323
- Wielona (lit. Veliuona) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. jurborski 18, 44, 47, 51, 131, 183, 193, 304-308, 435
- Wielonka (lit. Veliunos upė) – niewielka rzeka mająca swe źródło na północ od Wielony i wpadająca nieopodal niej do Niemna 304
- Wierpiany (lit. Verpena) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. kielmski 338
- Wierzchów 44,
- Wieszwiany (lit. Viešvėnai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 166
- Wilejki – miejscowość niezidentyfikowana 445
- Wilkija (lit. Vilkija) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. kowieński 44, 215
- Wilno (lit. Vilnius) – obecnie: Litwa, okr. wileński 17-18, 21, 23, 25, 38, 43, 46-49, 51-52, 55-57, 65-66, 72, 96, 111, 113, 115, 117, 140, 150-151, 158, 182-183, 192, 208-209, 242, 251-252, 266-267, 297, 312-313, 317, 320, 337, 348, 367-368, 379, 382, 395, 402-403, 409, 411-413, 415-416, 419, 422, 424-425, 427-429, 431, 433-435, 438-439, 471-472, 481, 492-496, 498, 501, 504, 510
- Wilkomierskie – prawdopodobnie pow. wilkomierski woj. wileńskiego 494
- Wilkowyszki 427
- Wircawa, Wirców, Wirczówka (łot. Vircava) – obecnie: Łotwa, nov. Jelgavas, pag. Vircavas 461
- Wistycze 448
- Włochy 198, 255
- Włocławek – ob. Polska, woj. kujawsko-pomorskie, pow. Włocławek 121, 492
- Wojniany 140
- Wojnuta (lit. Vainutas) – obecnie: Litwa, okr. kłajpedzki, rej. szyłokarczemski 84, 287, 289, 294, 339, 378
- Wołożyn 403, 413, 432
- Wołpa (biał. Боўпа) – obecnie: Białoruś, obw. grodzieński, rej. wołkowyski 96, 459, 471
- Wołyń 436
- Worańce (lit. Voroniai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. pokrojski 439
- Wornie (lit. Varniai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański *passim*
- Worobin 380
- Woszkiany, Woszokiany (lit. Vašukėnai) – obecnie: Litwa, okr. uciański, rej. onikszyński 95

- Wrocław 458, 507
 Wschowa 52
- Zaświrze 55-56, 428
 Zdaniszki 442
 Zwiegie (lit. Zvėgiai) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 449
- Żagory Nowe (lit. Naujoji Žagarė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. janiski 49, 143-144, 168, 230, 242, 244-245, 349, 378
 Żagory Stare (lit. Senoji Žagarė) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. janiski 26, 186, 242, 245, 247-248
 Żemelany (lit. Žemalė) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski 176-179, 205, 279
 Żmudź *passim*
 Żodziszki 510
- Żoginie, Żoginy (lit. Žaiginys) – obecnie: Litwa, okr. kowieński, rej. rosieński 19, 70, 384, 424-426
 Żołudek 422, 427-428, 438-439
 Żorany (lit. Žarėnai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. telszański 26, 89, 147, 179-182, 224, 260, 370-371
 Żorany vel Łotwele (lit. Žarėnai) – obecnie: Litwa, okr. szawelski, rej. szawelski 219
 Żukowo 479
 Żwingi, Żwingie (lit. Žvingiai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. szyłelski 290-293, 386-387
 Żwirbliszki – miejscowość niezidentyfikowana 502
 Żydyki (lit. Židikai) – obecnie: Litwa, okr. telszański, rej. możejski 120, 133-135, 176, 178, 193, 249, 389
 Żygajcie (lit. Žygaičiai) – obecnie: Litwa, okr. tauroski, rej. tauroski 293
 Żytomierz 413

Streszczenie

Raporty dotyczące diecezji żmudzkiej i inflanckiej z końca XVIII wieku

Publikacja jest edycją źródłową raportów sporządzanych przez władze kościelne i wysyłanych niedługo po III rozbiórze Rzeczypospolitej do Departamentu spraw rzymskokatolickich przy Justickolegium w Petersburgu. To z tej instytucji w drugiej połowie 1797 r. wyszło skierowane do biskupów w Rosji zarządzenie, aby do końca grudnia sporządzić raporty opisujące stan diecezji. W niniejszej publikacji prezentujemy dwa z nich, obejmujące diecezje żmudzką i inflancką, a właściwie kurlandzką część tej ostatniej, która nie weszła w skład archidiecezji mohylowskiej.

Obecny stan wiedzy nie pozwala prześledzić dokładnie, jak kształtował się system wizytacji i raportowania w Kościele katolickim tuż po 1795 r. Kwestie te wymagają szerszych badań, wykraczających poza tę publikację.

Publikacja składa się ze wstępu przedstawiającego dzieje diecezji żmudzkiej i inflanckiej, co ma pozwolić na osadzenie w kontekście materiałów źródłowych. Właściwy tekst prezentowanego tutaj raportu poprzedzono tekstem zarządzenia biskupa Jana Stefana Giedroycia dotyczącego sporządzenia raportów o stanie diecezji żmudzkiej z 24 XI 1797 r. Prezentowany w niniejszej publikacji Raport dotyczący diecezji żmudzkiej i inflanckiej nie posiada tytułu. W adnotacji z końca XVIII w., zawartej na pierwszej stronie, poinformowano, że jest to odpowiedź biskupa żmudzkiego na pytania zadane w przysłanym piśmie od Justickolegium. Prezentowane źródło w treści jest zbliżone do przeprowadzanych odgórnie przez władze kościelne akt wizytacji. Omawia się w nim: przynależność administracyjną parafii (państwową, bez dekanalnej), jej wielkość (rozciągłość) i liczebność przystępujących do komunii (komunikujących), świątynie zlokalizowane w okręgu parafialnym oraz posługujących w nich księży. Poza tymi ogólnymi informacjami dotyczącymi parafii wiele uwagi

poświęca się w raporcie sytuacji duchowieństwa – bada się ścieżki kariery, wykształcenie, analizuje wielkość dochodu i jego źródła. Uwzględnia się też ujęcie ilościowe ochrzczonych, zaślubionych i zmarłych, podaje się informacje na temat szkolnictwa publicznego i parafialnego, seminarium i wykładanych w tych miejscach przedmiotów.

Całość Raportu dotyczącego obu diecezji liczy 295 kart, czyli 590 stron, z których jedynie 492 są zapisane. Raport na temat diecezji żmudzkiej zawarty został na kartach 1-262, przy czym karty 1-248 zawierają pisemne odpowiedzi na pytania zadane przez Justickolegium, a karty 249-262 stanowią sumaryczny dodatek do przedstawianych treści, w którym zawarto tabelaryczne podsumowanie wyszczególnionych wcześniej danych, co dało asumpt do pominięcia tej części w druku. Wszystkie informacje zaprezentowano w formie pytanie-odpowiedź. Ponadto archiwariusz podzielił rękopis na 8 części, znacząc liczbę na osobnych stronach, co także umieszczono w edycji.

Daje się zauważyć także podział według treści. Część pierwsza (k. 1-20) poświęcona została ogólnemu stanowi diecezji (na przykład wyszczególnieniu wyższego duchowieństwa wraz z jego uposażeniem), szkołom, szpitalom czy klasztorom i ogólnym wielkościom opisującym diecezję i jej podstawy materialne. Część druga (k. 21-38) przybrała już charakter normalnego raportu i dotyczy kapituły katedralnej żmudzkiej, kościoła katedralnego w Worniach i seminarium. Część trzecia, najdłuższa (k. 40-222), poświęcona została 95 parafiom administrowanym przez duchowieństwo diecezjalne (parafie świeckie). Parafie zostały w większości ułożone w kolejności alfabetycznej (polskiej) według powiatów: Dorbiany-Żorany – powiat telszewski, Gruzdzie-Stare Żagory – szawelski, Johaniszkiele-Szadów – upicki (woj. trockie), Andrzejów-Wewirżany – rosieński. Część czwarta (k. 224-248) obejmuje klasztory męskie i żeńskie oraz szpitale rochitów funkcjonujące na terenie diecezji żmudzkiej. Część piąta (k. 252-262) to wspomniane już tabelaryczne podsumowanie przedstawianych danych. Część szósta i ostatnia (k. 263-295) poświęcona jest kościołom leżącym w Kurlandii. Trudno stwierdzić, ilu było autorów prezentowanego tekstu – z pewnością kilkudziesięciu. Każdy raport sygnowany był podpisami plebanów i innych księży pracujących w parafii, co świadczy, że prawdopodobnie były sporządzane w oddaleniu od konsystorza, a następnie przesyłane (zapewne zbiorczo z dekanatów).

Raport dotyczący kurlandzkiej części diecezji inflanckiej został umieszczony w tej samej jednostce archiwalnej, z kontynuowaną paginacją (k. 261-295), i dostępny jest na tym samym mikrofilmie. Rozpoczyna się od adnotacji archiwisty w języku rosyjskim, w której diecezja ta jest

nazwana inflancką w Kurlandii i Semigalii. Następnie ręką pisarza konsystorskiego wyszczególniono 17 opisywanych kościołów – nie odnotowano 18. – w Smelinie. Podobnie jak w diecezji żmudzkiej nie podawano przynależności dekanalnej parafii. Nagłówki raportów poświęconych każdej parafii opatrzone są numeracją arabską (1-17). Każdy taki dokument dzieli się – inaczej niż w części poświęconej diecezji żmudzkiej – na 2 części. Pierwsza (Raport o kościele) zawiera informacje o świątyni, plebanie, wielkości parafii, statystykach sakramentalnych, innych kościołach i kaplicach oraz szkołach i szpitalach; osobno sporządzana część druga dotyczy spraw związanych z utrzymaniem parafii: funduszu, wysiewów, danin i powinności, dochodów i wydatków (ekspensów).

Metodę pracy nad edytowanym tekstem oparto w głównej mierze na *Instrukcji wydawniczej dla źródeł nowożytnych od XVI w. do poł. XIX w.* autorstwa Kazimierza Lepszego. Ze względu na znaczne skomplikowanie tekstu, który pisany był językiem staropolskim na terenach litewskich, w dodatku z makaronizmami łacińskimi, dokonano modernizacji pisowni mało zrozumiałych wyrazów i interpunkcji zgodnie z aneksem dołączonym do wyżej wymienionej instrukcji. Oryginalną pisownię konsekwentnie zachowywano natomiast przy nieskróconych nazwach własnych (miejscowości, instytucje, imiona i nazwiska) w mianowniku i miejscowniku oraz w formach przymiotnikowych. Sporym problemem okazało się ustalenie prawidłowej pisowni nazwisk, dlatego też w przedstawionym tekście również trzymano się wersji występującej w rękopisie, z kolei w przypisach podawano w nawiasach napotkane w źródłach oboczności. Tekst opatrzone przypisami tekstowymi i rzeczowymi. Starano się przybliżyć wszystkie postaci występujące w źródle, choć można zauważyć pewną dysproporcję objętościową. Najobszerniejsze biogramy opracowano dla głównych postaci związanych ze źródłem, a więc księży i zakonników. W pozostałych przypadkach – osób mniej lub bardziej znanych – notki biograficzne są o wiele krótsze.

W przypisach rzeczowych zdecydowano się przybliżyć miejsca i mniej znane terminy, np. z języka łacińskiego, a przede wszystkim na podstawie możliwie najszerszej bazy źródłowej i bibliograficznej objaśnić występujące w źródle osoby. Miejsca (miasta, miasteczka, wsie, sioła) opisywano, podając w przypisie obecną nazwę w języku obowiązującym w państwie, w którym znajduje się miejscowość, oraz nazwę kraju i jednostek administracyjnych.

Prezentowane w niniejszej publikacji źródło zasługuje na udostępnienie szerokiemu gronu badaczy z kilku powodów. Przede wszystkim oryginał przechowywany jest w Petersburgu i udostępniany czytelnikom

wyłącznie na nie zawsze czytelnych mikrofilmach. Raporty umożliwiają poznanie porozbiorowego stanu Kościoła rzymskokatolickiego na Żmudzi, Kurlandii i Semigalii, nie tylko jego struktur, wyszczególnionych małych świątyń, ale też podstaw materialnych funkcjonowania duchowieństwa. Bardzo cenne są szczegółowe zestawienia wydatków księży, dające wgląd w kwoty, jakie płacono za świadczone usługi na plebaniach – to pozwala spojrzeć na omawianą problematykę przekrojowo, z wykorzystaniem szerokiego materiału, co nie jest częste w badaniach historycznych. Jako wartościowe należy uznać również życiorysy duchownych świeckich, skrzętnie notowane w formularzach dotyczących parafii. Samo źródło też jest wyjątkowe, zupełnie inne niż wizytacje kościelne, które zresztą i tak dla schyłku XVIII stulecia występują na tych terenach tylko szczątkowo i w bardzo dużym rozproszeniu.

Słowa kluczowe: diecezja żmudzka, Żmudź, diecezja inflancka, Kurlandia, Justickolegium, Jan Stefan Giedroyć, raport, duchowieństwo

Summary

Reports Concerning the Dioceses of Samogitia and Livonia from the Late 18th Century

The publication is a source edition of the reports made by church authorities and sent to the Roman-Catholic Affairs Department at the College of Justice (Justickolegium) in Saint Petersburg soon after the third partition of Poland. In 1797, this institution issued an order stipulating that bishops in Russia should prepare reports about the state of their dioceses and deliver them until December that year. The current publication presents two of these reports regarding the dioceses of Samogitia and Livonia or, more specifically, the Courland part of the latter, which did not enter the diocese of Mohilev.

The present body of knowledge is insufficient for providing a detailed picture of the visitation and reporting system in the Catholic church soon after the third partition of 1795. These issues require broader examination that goes beyond the scope of this publication.

The book consists of the introduction that describes the history of the Samogitia and Livonia dioceses, intended to place the source material in context. The actual text of the Report is preceded by the order of Bishop Jan Stefan Giedroyc of November 24, 1797 concerning the method of reporting the situation of the Samogitia diocese. The presented Report, which covers the dioceses of Samogitia and Livonia, is untitled. The annotation from the end of the 18th century, made on the first page, says that it is the reply of the Samogitia Bishop to the questions asked in the letter from the College of Justice. The content of the source is consistent with the acts of the official visitations carried out by church superiors. It discusses the administrative position of the parish (nationality, not deanery), its geographical size and the number of faithful taking Holy Communion (*communicantes*), the temples on its area and the priests that serve there.

Apart from this general information about the parish, the report gives much attention to the situation of the clergy: it examines their career tracks and education, the size of their income and its sources. Moreover, quantitative data on christenings, marriages, and deaths are provided as well as information on the public and parish schools and seminaries and the subjects taught therein.

The full Report concerning both dioceses comprises 295 sheets, that is 590 pages, out of which only 492 are actually used. The report on the Samogitia diocese is placed on sheets 1 through 262 (sections 1 through 7), with sheets 1–248 providing written replies to the questions asked by the College of Justice, and sheets 248–262 being a recap supplement to the content, which included tables summarizing the data presented earlier, and therefore it is omitted in the current publication. All information is given in the question-answer format. Notably, the archivist divided the manuscript into eight sections, marking the relevant number on separate pages, which is also indicated in the edition.

A content-driven nature of the division is noticeable. Section one (sheets 1–20) is devoted to the general state of the diocese (e.g. listing of the higher clergy and their remuneration), schools, hospitals or monasteries as well as general statistics describing the diocese and its material basis. Section two (sheets 21–38) takes on the nature of a typical report and concerns the Samogitia cathedral chapter, the cathedral church in Wornie, and the seminary. Section three, the longest of all (sheets 40–222), is dedicated to the 95 parishes under the administration of the diocese clergy (secular parishes). They are ordered mostly alphabetically (according to the Polish alphabet) according to the counties (*powiat*): Dorbiany-Żorany – Telsze county, Gruzdzie-Stare Żagory – Szawle county, Johaniszkie-Szadów – Upit county (Troki province), Andrzejów-Wewirżany – Rosienie county. Section four (sheets 224–248) covers monasteries for men and women, and hospitals run by the Brotherhood of Saint Roch on the territory of the Samogitia diocese. Section five (sheets 252–262) contains the abovementioned tabulated recapitulation of the data. The final section six (sheets 263–295) is devoted to the churches located in Courland. It is difficult to say how many people authored the text, but they were certainly a few dozens. Each report was signed by the relevant parson and other priests working in the parish, which suggests they were probably made outside the consistory and subsequently sent there (presumably collectively from the deaneries).

The report concerning the Courland part of the Livonia diocese was placed in the same archival unit with continuous pagination (sheets

261–295) and it is available on the same microfilm. It starts with an annotation of the archivist in Russian in which the diocese is called Livonian in Courland and Semigallia. Later on, in the script of the consistory scribe, 17 described churches are enumerated (the 18th, in Smelin, is omitted). As in the case of the Samogitia diocese, the deaneries of the parishes are not given. The headings of the reports dedicated to individual parishes are marked with Arabic numbers (1 through 17). Unlike in the report concerning the Samogitia diocese, each document is split into two parts. The first (church report) comprises information about the temple, parson, the size of the parish, sacrament statistics, other churches and chapels as well as schools and hospitals. The second part, made separately, deals with the maintenance of the parish: its funds, crops, tributes and obligations, incomes and expenditures.

In terms of methodology, the work with the text was based mainly on the *Instrukcja wydawnicza dla źródeł nowożytnych od XVI w. do poł. XIX w.* (Editorial instruction for modern sources from the 16th to mid-19th centuries) by Kazimierz Lepszy. In view of the considerable complexity of the text, which was written in Old Polish on the Lithuanian territories with additional Latin macaronisms, the spelling of hard-to-understand words and punctuation was modernized in line with the Annex to the *Instruction*. The original spelling, however, was consistently retained in proper names (of localities, institutions, persons) if they were given in full in the nominative and locative cases or in adjectival forms. Finding out the accurate spelling of personal names was tricky, therefore the edited text follows the versions from the manuscript, while alternatives encountered in other sources are provided in parenthesis in footnotes. The text is supplemented with language and factual footnotes. The effort was made to characterize all persons appearing in the source, however, a certain disproportion may be noticed. The most extensive biographical notes were made in respect to the main figures relevant to the source, that is, priests, monks and nuns. In other cases, including more or less known people, the notes are markedly shorter.

Factual footnotes are intended to clarify places and less known terms, e.g. Latin phrases, but first of all to describe the people in the source, drawing from the broadest source- and bibliographical-basis possible. Localities (cities, towns, villages, hamlets) are described in footnotes with their current names in the official language of the state they are located in together with the name of the country and the relevant administrative units.

There are several reasons why the source presented in this publication should be made available to a large number of researchers. Most of all,

the original is kept in Saint Petersburg and only offered to readers on microfilms which are not always fully legible. The reports allow a better knowledge of the Roman Catholic church in Samogitia, Courland and Semigallia: not only in terms of its structures and minor temples, but also the material circumstances of the life of the clergy. Of a special interest are specifications of the expenses of priests, which give insight into the amounts paid for various services in parsonages; this allows us to capture a multidimensional view of the issues discussed, based on a wide range of the material, which is not common in the study of history. No less valuable are the biographies of secular priests, scrupulously noted in the forms that described parishes. The source is also unusual in itself, quite distinct from church visitation documents, which, incidentally, were rather scarce and scattered geographically on these areas at the end of the 18th century.

Keywords: the diocese of Samogitia, Samogitia, Courland, College of Justice (Justickolegium), Jan Stefan Giedroyć, report, clergy

Historia – Hereditas – Ecclesia

1. Krzysztof Stopka, Jakub Osiecki, Konrad Siekierski, *Ormianie katolicy w Armenii i Gruzji Historia, pamięć, tożsamość*, 2019.
2. Sławomir Dryja, Stanisław Sławiński, *Mała encyklopedia piwowarska Krakowa i Kazimierza w wieku XVI i pierwszej połowie wieku XVII. Studia z dziejów piwowarstwa Krakowa i Kazimierza z uwzględnieniem problematyki Kleparza i przedmieść*, 2019.
3. Sławomir Dryja, *Słownik biograficzny słodowników, piwowarów i karczmarzy krakowskich 1501-1655*, 2019.
4. Sławomir Dryja, Jakub Szczerba, *Szkice z dziejów wojnickiego piwowarstwa. Browar Wojnicz 1867-1915*, 2019.
5. Grzegorz Chajko, *Kościół rzymskokatolicki w Bełzie. 1867-1939*, 2019.
6. Jacek Urban, *Święty Jan Paweł II jako biskup krakowski. Wybrane zagadnienia*, 2020.
7. Marlena Hajduk, *Dzieje Pałacu Biskupiego w Krakowie w latach 1815-1894*, 2020.
8. Tomasz Graff, *Najstarsze bractwo różańcowe w Wadowicach. 1616-1822*, 2020.
9. Marcin Grala, *Biskupi i władcy świeccy Rusi w orbicie politycznych wpływów Moskwy doby metropolity Cypriana*, 2020.
10. Dariusz Tabor, *Beatus vir. Chrystologiczny Psalterz trzebnicki w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu (IF 440) wobec egzegezy biblijnej i duchowości cysterskiej XIII stulecia*, 2020.
11. Sławomir Dryja, *Browary województwa rzeszowskiego w latach 1944-1951*, 2020.
12. Piotr Ł. Grotowski, *Freski fundacji Władysława II Jagiełły w kolegiacie wiślickiej*, 2021.
13. *Duchowe korzenie błogosławionego Michała Giedroycia. Zakon Kanoników Regularnych od Pokuty*, red. Adelajda Sielepin, Andrzej Bruździński, 2021.
14. Edyta Pluta-Saladra, *Konwenty żeńskie w średniowiecznym województwie krakowskim. Studium prozopograficzne (2 połowa XII – 2 połowa XVI wieku)*, 2021.
15. Albert Konrad Sendor, *Adam Józef Potocki (1822-1872)*, 2021.
16. Sławomir Marchel, *Honor meus. Kardynała Puzyny wizja Kościoła, państwa i narodu*, 2021.
17. Maciej Kowalski, *Realizacja charyzmatu trynitarskiego w Polsce*, 2021.
18. *Matka Katarzyna z Kłobucka (1552-1620). Współzałożycielka zgromadzenia siostr augustianek w Polsce*, red. Krystyna Abramczuk OSA, Dorota Kowalewska OSA, 2022.
19. Abp Bolesław Twardowski, *Listy pasterskie z lat 1923-1939*, oprac. Grzegorz Chajko, 2022.
20. Dorota Żywczak, *Biskup krakowski Jan Grotowic (ok. 1280-1347)*, 2022.
21. *Leksykon syndonologiczny. Polska perspektywa i wkład*, red. Tomasz Graff, Krzysztof Pilarczyk, Zbigniew Treppa, 2023.

22. Marian Wolski, *Bartłomiej Paprocki (ok. 1539-1614) herbu Jastrzębiec i jego krąg rodzinny*, 2023.
23. Sławomir Dryja, *Browary Ziem Zachodnich i Północnych w latach 1945-1951*, tom 2, 2023.
24. Jan Bulak, *Ekonomiczne podstawy funkcjonowania kościołów parafialnych w diecezji żmudzkiej (telszewskiej) w latach 1795-1844*, 2023.
25. Aleksandra Knapik, *Rola polskich arystokratek w projektowaniu i zakładaniu ogrodów krajobrazowych w II połowie XVIII i I połowie XIX wieku*, 2023.
26. Przemysław Jędrzejewski, *Komisje porządkowe cywilno-wojskowe województwa krakowskiego w dobie Sejmu Wielkiego*, 2024.
27. Bartłomiej M. Wołyniec, *Marcin Szyszkowski jako biskup krakowski (1616-1630). Biskup – senator – fundator*, 2024.
28. Ks. Maciej Gawlik CR, *Wątki polskie w „Dzienniku” o. Piotra Semenienki*, 2024.

Książka stanowi edycję źródłową raportów na temat sytuacji Kościoła katolickiego w diecezji żmudzkiej i kurlandzkiej części diecezji inflanckiej za rok 1797, a więc bardzo krótko po trzecim rozbiore Rzeczypospolitej Obojga Narodów, gdy tereny te zostały włączone do Rosji. Edycja jest wycinkiem szerszej całości: bowiem raporty były obligatoryjnie sporządzane w każdej diecezji i obejmowały zagadnienia związane z funkcjonowaniem urzędów biskupa i kapituły, seminarium, każdej parafii i klasztorów. Dane były zbierane przez konsystorz i następnie wysyłane do Departamentu spraw rzymskokatolickich przy Justickolegium w Petersburgu, zajmującego się wyznaniem na terenie Rosji.

Zawarte w raportach informacje dają nam wgląd w funkcjonowanie administracyjne Kościoła na Żmudzi i w Kurlandii w słabo jeszcze zbadanym okresie tuż po rozbiorach. Przedstawiano w nich wielkość parafii, jej pomniejsze świątynie, szpitale i szkoły, przebieg służby plebanów, niekiedy także informacje o charakterze gospodarczym.

Poza walorem źródłowym wartością publikacji jest szerokie opracowanie życiorysów duchownych i świeckich oraz identyfikacja miejsc występujących na kartach źródła. Dzięki temu odkrywa się przed czytelnikiem długi szereg postaci dotychczas nieznanych w historiografii.

Uniwersytet Papieski
Jana Pawła II
w Krakowie

<https://akademicka.pl>

ISBN 978-83-8368-154-2

